ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΛΑΓΚΑΔΑ, ΛΗΤΗΣ ΚΑΙ ΡΕΝΤΙΝΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ

Ο ΑΠΟ ΣΑΜΟΥ ΚΑΙ ΙΚΑΡΙΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ Ο Β΄ (ΧΡΥΣΟΦΑΚΗΣ)

1925-2003

ΔΙΗΛΘΕ ΔΙΑΚΟΝΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥ ΤΟ ΓΕΩΡΓΙΟΝ

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2013

Δέν θά ἀπετέλει ἀσφαλῶς ὑπερβολήν, ἐάν .... ἐλέγετο ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῶν Θεσσαλονικέων ὑπό τήν πεπνυμένην ποδηγεσίαν τοῦ ἐν Ἱεράρχαις Παντελεήμονος Β΄ διέρχεται χρυσῆν ὄντως ἐποχήν, καθισταμένη οὕτω πρότυπον ἐπαρχίας. Οὗτος δέ ἀληθής εὐαγγελικός ποιμήν εἰς τύπον καί τόπον Χριστοῦ ἱστάμενος.

Παναγιώτατος Οἰκουμενικός Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαῖος

Ἡ μορφή τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Παντελεήμονος τοῦ Β΄ ἄφησε τή σφραγίδα της στή Θεσσαλονίκη τοῦ τέλους τοῦ Κ΄αἰώνα.
Ὁ μακαριστός κατέλιπε ἀγλαή μνήμη σθεναροῦ ἱεράρχη, φιλάγιου και φιλομονάχου, ἐλεήμονος, λόγιου και εὐρυμαθοῦς ἀνδρός, οὐχ ἧττον δέ τά τέλη αὐτοῦ μαρτυροῦν καί περί τῆς παρρησίας τήν ὁποίαν ἔλαβε παρά Θεοῦ.

Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν
καί πάσης Ἑλλάδος Ἱερώνυμος Β΄

Ὁ μακαριστός Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Παντελεήμων ὁ Β΄ μέ τήν παρουσίαν του ἐσήμαινεν τό ἦθος τῆς Ἐκκλησίας, τήν εὐγένειαν τοῦ χαρακτῆρος καί τό ἀγωνιστικόν του φρόνημα.

Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν
καί πάσης Ἑλλάδος Χριστόδουλος

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος σεμνύνεται διά τήν πολυμερῆ, ἀγλαόκαρπον καί τετιμημένην Ἐκκλησιαστικήν διακονίαν τῆς ὑμετέρας πεπνυμένης Σεβασμιότητος καί αἶνον ἀναφέρει τῷ Οὐρανίῳ τῆς Ἐκκλησίας Δομήτορι, τῷ τοσαύτην χάριν ἐπιδαψιλεύσαντι τῇ ὑμετέρᾳ Σεβασμιότητι καί ἀξιώσαντι αὐτήν συγκαταριθμηθῆναι τῇ ἐκλεκτῇ χορείᾳ τῶν ἀγαθῶν καί πιστῶν Αὐτοῦ δούλων, τῶν ἀναλισκόντων ἑαυτούς ὑπέρ τῆς δόξης τῆς Ἁγίας Αὐτοῦ Ἐκκλησίας, ἥν περιεποιήσατο τῷ τιμίῳ Αὐτοῦ αἵματι.

Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν
καί πάσης Ἑλλάδος Σεραφείμ

Ὁ Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Παντελεήμων ὁ Β΄ ἔφυγε
πρό δέκα ἐτῶν ἀλλά ἡ εὐλογία τῆς ζωῆς καί τοῦ ἔργου του παραμένει.

Ἀρχιμ. Βασίλειος
Προηγούμενος Ἱερᾶς Μονῆς Ἰβήρων

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΛΑΓΚΑΔΑ, ΛΗΤΗΣ ΚΑΙ ΡΕΝΤΙΝΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ

Ο ΑΠΟ ΣΑΜΟΥ ΚΑΙ ΙΚΑΡΙΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ Ο Β΄ (ΧΡΥΣΟΦΑΚΗΣ)

1925-2003

ΔΙΗΛΘΕ ΔΙΑΚΟΝΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥ ΤΟ ΓΕΩΡΓΙΟΝ

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2013

Ο ΑΠΟ ΣΑΜΟΥ ΚΑΙ ΙΚΑΡΙΑΣ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ Ο Β΄ (ΧΡΥΣΟΦΑΚΗΣ)

1925-2003

ΔΙΗΛΘΕ ΔΙΑΚΟΝΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥ ΤΟ ΓΕΩΡΓΙΟΝ

Φιλολογική Ἐπιμέλεια: Ἀρχιμ. Νικόδημος Σκρέττας,
Ἐπικ. Καθηγητής Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ.
Ἀλεξάνδρα Π. Ντότσικα, Φιλόλογος, Ὑπ. Διδάκτωρ Φιλοσοφίας

Ἐκδοτική Ἐπιμέλεια: Δαυίδ Μάαρ

© Copyright: Μητροπολίτης Λαγκαδᾶ, Λητῆς καί Ρεντίνης, Ἰωάννης 2013
Ἱερά Μητρόπολη Θεσσαλονίκης 2013

Ἀπαγορεύεται ἡ ἀναδημοσίευση ἤ ἀναπαραγωγή τοῦ παρόντος ἔργου στό σύνολό του ἤ τμημάτων του μέ ὁποιονδήποτε τρόπο, καθώς καί ἡ μετάφραση ἤ διασκευή του ἤ ἐκμετάλλευσή του μέ τρόπο μηχανικό ἤ ἠλεκτρονικό ἤ ὁποιονδήποτε ἄλλο, σύμφωνα μέ τίς διατάξεις τοῦ ν.2121/1993 καί τῆς Διεθνοῦς Σύμβασης Βέρνης-Παρισιοῦ, πού κυρώθηκε μέ τό ν.100/1975. Ἐπίσης, ἀπαγορεύεται ἡ ἀναπαραγωγή τῆς στοιχειοθεσίας, τῆς σελιδοποίησης, τοῦ ἐξωφύλλου καί γενικότερα τῆς ἐμφάνισης τοῦ βιβλίου μέ φωτοτυπικές, ἠλεκτρονικές ἤ ὁποιεσδήποτε ἄλλες μεθόδους, σύμφωνα μέ τό ἄρθρο 51 τοῦ ν.2121/1993 χωρίς γραπτή ἄδεια τοῦ ἐκδότη.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΛΑΓΚΑΔΑ, ΛΗΤΗΣ ΚΑΙ ΡΕΝΤΙΝΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ

Ο ΑΠΟ ΣΑΜΟΥ ΚΑΙ ΙΚΑΡΙΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ Ο Β΄ (ΧΡΥΣΟΦΑΚΗΣ)

1925-2003

ΔΙΗΛΘΕ ΔΙΑΚΟΝΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥ ΤΟ ΓΕΩΡΓΙΟΝ

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2013

Τοῦ Μακαρίᾳ τῇ λήξει
γενομένου ἀοιδίμου
Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης
τοῦ ἀπό Σάμου καί Ἰκαρίας
Παντελεήμονος τοῦ Β΄ (Χρυσοφάκη)

Αἰωνία ἡ Μνήμη

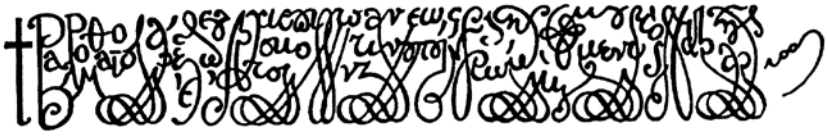

Ἱερώτατε Μητροπολῖτα Λαγκαδᾶ, Λητῆς καὶ Ρεντίνης, ὑπέρτιμε καὶ ἔξαρχε Κεντρικῆς Μακεδονίας, ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν Μετριότητος κύριε Ἰωάννη, χάρις εἴη τῇ ὑμετέρᾳ Ἱερότητι καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ.

Λαβόντες πρότριτα τὸ ἀπὸ τῆς ιδ᾽ Ἰουνίου ἐ.ἔ. γράμμα τῆς ὑμετέρας ἀγαπητῆς Ἱερότητος, δι᾽ οὗ ὑποβάλλετε ἡμῖν τε καὶ τῇ Μητρὶ Ἐκκλησίᾳ ὅτι, ἐπὶ τῇ συμπληρώσει δεκαετίας ἀπὸ τῆς ἐν Κυρίῳ κοιμήσεως ἐν Ἁγίῳ Ὄρει Ἄθω τοῦ ἐκ τῶν πολιῶν Ἱεραρχῶν τοῦ καθ᾽ ἡμᾶς Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἀειμνήστου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κυροῦ Παντελεήμονος τοῦ Χρυσοφάκη, τοῦ καὶ πνευματικοῦ πατρὸς ὑμῶν προσωπικῶς γενομένου καὶ δύο γενεὰς εὐσεβῶν Ὀρθοδόξων Θεσσαλονικέων ποδηγετήσαντος κατὰ Θεὸν εἰς σωτηρίαν, ἀνελάβετε, υἱικὸν ὀφειλετικὸν χρέος ἐκπληροῦντες, πρωτοβουλίαν ὅπως ἐκδώσητε ἐπετειακὸν τόμον εἰς μνήμην αὐτοῦ, ἐκφράζομεν ὑμῖν τὴν εὐαρέσκειαν καὶ τὰς εὐχαριστίας ἡμῶν ἐπὶ τῇ ἀφωσιωμένῃ ὑμετέρᾳ εὐγνώμονι ἀγάπῃ καὶ μνήμῃ, ἐξαιρούσῃ τὸ ἱερὸν πρόσωπον καὶ τὸ ἔργον τοῦ μακαριστοῦ, τιμώσῃ δὲ καὶ τὴν ὑμετέραν ἀγάπην προσωπικῶς, μιμνησκομένην τῶν εὐεργεσιῶν πρὸς αὐτὴν καὶ πρὸς τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ τοῦ προσενεγκόντος καρποὺς πίστεώς τε καὶ ἐλπίδος καὶ ἀγάπης καὶ χάριτος Ἱεράρχου τούτου.

Καὶ ἀληθῶς μὲν κατὰ τὸν Ἱερὸν Χρυσόστομον "πᾶσαι τιμαὶ φθαρταὶ καὶ ἐπίκηροι καὶ τῷ παρόντι συγκαταλύονται βίῳ, πολλάκις δὲ καὶ πρὸ τοῦ παρόντος βίου τέλος λαμβάνουσι" (Εἰς Ἀνδριάντας, P.G. 49,177). Ὅταν ὅμως πρόκειται περὶ λειτουργῶν, οἱ ὁποῖοι προσήγαγον διὰ βίου ἑαυτοὺς θυσίαν καθαρὰν καὶ τελείαν τῷ τυθέντι δι᾽ἡμᾶς Χριστῷ δι᾽ ἐμπράκτου ἐφαρμογῆς τῆς ἀγάπης καὶ διὰ τοῦ φωτεινοῦ παραδείγματος, διὰ λόγου καὶ σιωπῆς, διὰ δόξης καὶ ἀδοξίας, δι᾽ εὐφημίας καὶ δυσφημίας, ὡς ὁ μακαριστὸς ποιμενάρχης τῶν Θεσσαλονικέων Παντελεήμων ὁ Β᾽, τότε ἀσφαλῶς τὸ ἔργον, ποιμαντορικὸν καὶ εὐρύτερον, δὲν καλύπτει λήθη καὶ τάφος, ἀλλ᾽ ἱερὰ καὶ ἀγαθὴ μνήμη.

Ἡ εὐλαβὴς αὕτη πρωτοβουλία ὑμῶν ἀνταποκρίνεται, ἐνζήλως, εἰς τὴν ἀποστολικὴν προτροπήν «μνημονεύετε τῶν ἡγουμένων ὑμῶν... ὧν ἀναθεωροῦντες τὴν ἔκβασιν τῆς ἀναστροφῆς μιμεῖσθε τὴν πίστιν" (Ἑβρ. ιγ᾽ 7), διότι δὲν περιορίζεται μόνον εἰς ἁπλᾶς προσωπικὰς ἀναμνήσεις καὶ ἐντρύφησιν εἰς τὸν βίον τοῦ ἐκλιπόντος Ἱεράρχου, ἀλλ᾽ ἐπιδιώκεται διὰ τοῦ ἐπιτελεσθέντος ἔργου καὶ τῆς ἀναγνωρίσεως αὐτοῦ ὑπὸ τῶν ἐπιγόνων ἡ μετοχὴ καὶ ὁ παραδειγματισμὸς τῶν ἐπερχομένων.

Ἐξ ἑτέρου, ἡ εὐγνωμοσύνη τῶν πνευματικῶν τέκνων τοῦ ἱεροῦ Ποιμένος ἐκδηλοῦται ἐμπράκτως, καθότι "τοῦτο εὐχαρίστου γνώμης, τὸ περιέρχεσθαι καὶ ζητεῖν ἀνθ᾽ ὧν εὖ ἔπαθεν ἀποδοῦναί τι τῷ εὐεργέτῃ" (Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, Εἰς τὸν ριε᾽ ψαλμόν, PG 55, 325), τιμώντων καὶ καθιστώντων μετὰ δεκαετίαν ὅλην ἔτι ζῶσαν τὴν ἀνάμνησιν, «ὅτι οὐχ ὅσιον ὑπὸ τὸν τῆς σιγῆς μόδιον θεῖναι, καθάπερ τινὰ λύχνον ἀείφωτον, τὸ ἐνάρετον ἐκείνου» (Θεοδώρου Στουδίτου, Ἐπιτάφιος εἰς Πλάτωνα, τὸν ἑαυτοῦ πνευματικὸν πατέρα).

Ἡ ἔκδοσις τοῦ μετά χεῖρας τιμητικοῦ τόμου ἀποδεικνύεται οὐ μόνον «ὑπόχρεως, ἀλλὰ καὶ λυσιτελής» (πρβλ. Θ. Στουδίτην, ἔ.ἀ.), καθότι ἡ προβολὴ τοῦ ἔργου καὶ τῆς προσωπικότητος ἀξίων Ἱεραρχῶν, ὡς τοῦ ἐν προκειμένῳ, ἀποτελεῖ ὁδοδείκτην καὶ φωτεινὸν πρότυπον διὰ τοὺς νεωτέρους, τοὺς κληθέντας ἐπὶ τὸν μόδιον, τόσον ὡς πρὸς τὴν ἄσκησιν τοῦ πολυευθύνου καὶ πολυδιαστάτου λειτουργήματος τοῦ ποιμένος τῶν λογικῶν προβάτων ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὴν μαρτυρίαν ἐκκλησιαστικῆς διακονίας, φρονήματος καὶ ἤθους.

Ὡς γενναῖος παλαιστὴς καὶ λαμπρὸς εὐσεβείας ἀθλητὴς ὁ Παντελεήμων, τοὐπίκλην Χρυσοφάκης, τῇ ἐνεργείᾳ καὶ δυνάμει τοῦ ἐνοικήσαντος ἐν αὐτῷ Ἁγίου Πνεύματος, ἀνεφάνη καλὸς καὶ ἀγαθὸς ποιμὴν καὶ κατέδειξε διὰ τοῦ παραδείγματός του καὶ τοῦ λόγου καὶ τῆς σιωπῆς του πολλάκις τὴν διαχρονικὴν νίκην τῆς τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίας.

Ἔχων ὁ μακαριστὸς προστάτας καὶ προασπιστὰς τοὺς Ἁγίους τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν Πίστεως καὶ ἰδίως τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῶν Θεσσαλονικέων, τὴν ἁγιότητα πολλῶν ἐκ τῶν ὁποίων ἀνήγαγεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν κατὰ τὴν μακρὰν ἐν αὐτῇ ποιμαντορίαν του, πτυχὴν τὴν ὁποίαν ἐπισημαίνει ὡς καὶ προσωπικῶς βιώσασα ταύτην ἡ ἡμετέρα Μετριότης, ἔκρινεν ὅτι ἡ νίκη αὕτη τῆς δόξης τῶν Ἁγίων, τῆς ἀληθοῦς δηλονότι διδασκαλίας, θὰ λάμψῃ ἔτι λαμπρότερον, ὅτε κατὰ τὴν Δευτέραν Παρουσίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν «ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψει ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσηται ὅτι Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ πατρός» (πρβλ. Φιλιπ. β΄,10-11).

Ὅθεν, ἔχοντες στερρὰν τὴν πεποίθησιν, ὅτι ὁ ἀείμνηστος ἐκ τῶν οὐρανίων θαλάμων καὶ διὰ τῆς παρουσίας τοῦ γεηροῦ σκήνους εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἱστορικοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τοῦ πολιούχου καὶ προστάτου Θεσσαλονίκης Ἁγίου Δημητρίου τοῦ Μυροβλύτου μεριμνᾷ καὶ προσεύχεται σήμερον ὑπὲρ παντὸς τοῦ λαοῦ τῆς ὡραίας νύμφης τοῦ Θερμαϊκοῦ, ἐπικαλούμεθα τὰς εὐχὰς αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ὑμετέραν Ἱερότητα καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς ἐντευξομένους εἰς τὴν παροῦσαν ἔκδοσιν, καὶ συγχαίρομεν ὑμῖν ἐπὶ ταύτῃ, ἐπαινοῦντες ἅπαξ ἔτι τὴν φιλοπάτορα διάθεσιν ὑμῶν.

Εὐχόμενοι μετὰ πάντων τῶν τιμώντων τὴν μνήμην τοῦ ἐν Ἱεράρχαις μακαριστοῦ Παντελεήμονος Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης τοῦ Β΄ ὅπως ἡ προσφορὰ αὐτοῦ βλαστήσῃ ἔλεος καὶ ἀνατείλῃ δικαιοσύνην, δεόμεθα ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἐν Χώρᾳ ζώντων καὶ ἐν σκηναῖς δικαίων, ὅπου δοχὴ μεγάλη καὶ αἰώνιος κρίσεως καὶ ἀληθείας καὶ ἀπόδοσις δικαία κατὰ τὰ ἔργα καὶ τὴν προσφορὰν ἑκάστης εἰκόνος τοῦ Θεοῦ.

βιγ΄Ἰουλίου θ΄

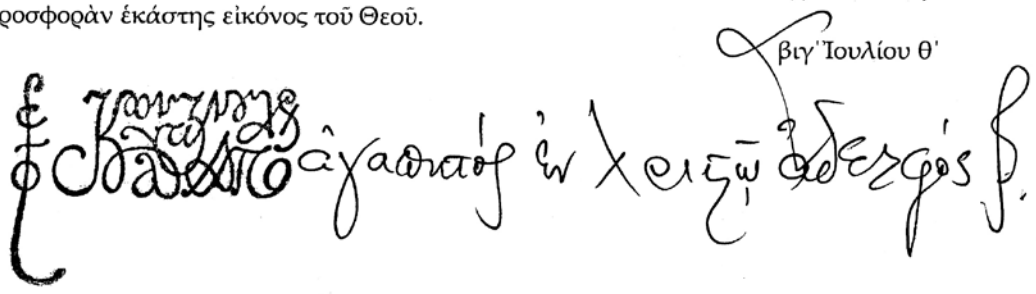

Ἐν περιχαρείᾳ πνευματικῇ χαιρετίζομεν τόν παρόντα τιμητικόν τόμον, τόν ἐκδοθέντα ἀγαθῇ φιλοτιμίᾳ καί εὐλαβικῇ προθέσει τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Λαγκαδᾶ, Λητῆς καί Ρεντίνης κυρίου Ἰωάννου, ὡς ἔκφρασις τῆς βαθείας αὐτοῦ υἱικῆς εὐγνωμοσύνης πρός τόν ἀοίδιμον Γέροντα αὐτοῦ καί Μητροπολίτην Θεσσαλονίκης κυρόν Παντελεήμονα Β' ἐπ' ἀφορμῇ τῆς συμπληρώσεως δέκα ἐτῶν ἀπό τῆς εἰς Κύριον ἐκδημίας του.

Ὁ ἀείμνηστος Ἱεράρχης, ὁ κοσμήσας τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος διά τοῦ πολυσχιδοῦς ποιμαντικοῦ, κοινωνικοῦ καί φιλανθρωπικοῦ αὐτοῦ ἔργου, ἐστάθη δι' ἐμέ προσωπικῶς πατήρ στοργικός κατά τήν διάρκειαν τόσον τῶν θεολογικῶν μου σπουδῶν εἰς τό Ἀριστοτέλειον Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης, ὅσον καί τῆς πολυχρόνου διακονίας μου ἀνά τήν ἀφρικανικήν ἤπειρον. Ὁσάκις τόν ἐπεσκέφθην, ἀφειδωλεύτως μοι ἐπεδαψίλευσεν ἐπιστηριγμόν ἠθικόν καί συνδρομήν ὑλικήν, ἀναδεικνυόμενος εἰς πολύτιμον συναντιλήπτορα τῆς ἱεραποστολικῆς προκλήσεως τῆς εὐαγγελικῆς καταρδεύσεως τοῦ πνευματικοῦ γεωργίου τῆς Ἀφρικῆς πρός εὐδοκίμησιν τοῦ δένδρου τῆς Ὀρθοδοξίας.

Ἡ παροῦσα ἔκδοσις, ἐντρυφῶσα εἰς τήν βιοτήν καί τήν δρᾶσιν ἐκκλησιαστικοῦ ἀνδρός τιμῶντος τῆς ἀρχιερωσύνης τό θεόδοτον ἀξίωμα, θέτει πρό ὀφθαλμῶν παράδειγμα ψυχωφελές πηδαλιουχίας τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας χάριτι καί μετοχῇ τῆς οὐρανίου Βασιλείας. Ὅθεν ἐκθύμως συγχαίρομεν τῷ ἐκδίδοντι Σεβασμιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Λαγκαδᾶ, Λητῆς καί Ρεντίνης κυρίῳ Ἰωάννῃ, ἀπονέμοντες αὐτῷ τήν Πατριαρχικήν ἡμῶν εὐχήν, ἐπικαλούμενοι ἐπ' αὐτόν τάς πρός Θεόν πρεσβείας τοῦ Ἐφόρου ἡμῶν Ἁγίου Μάρκου.

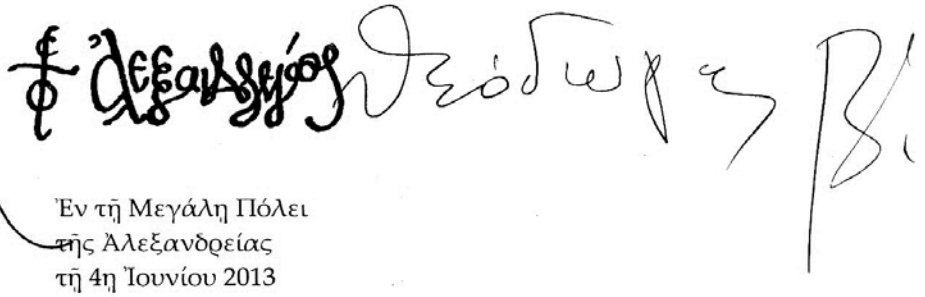

Ἐν τῇ Μεγάλῃ Πόλει
τῆς Ἀλεξανδρείας
τῇ 4ῃ Ἰουνίου 2013

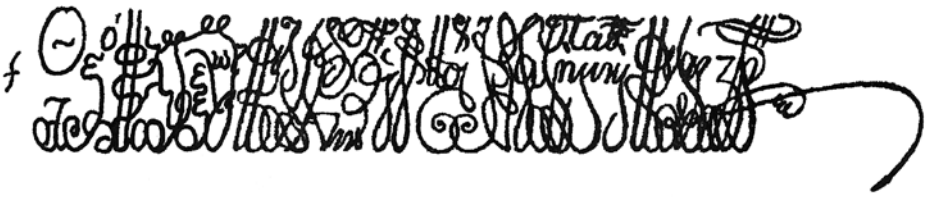

Ἀριθμ. Πρωτ.
556

Τῷ Ἱερωτάτῳ Μητροπολίτῃ Λαγκαδᾶ, Λητῆς καί Ρεντίνης κ. **Ἰωάννῃ**, ἀδελφῷ ἐν Κυρίῳ ἀγαπητῷ καί συλλειτουργῷ τῆς Ἡμῶν Μετριότητος, ἀσπασμόν ἅγιον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

Ἀσμένως ἐδέχθημεν τήν ἀπό 14ης μηνός τρέχοντος ἐπιστολήν τῆς ὑμετέρας λίαν ἀγαπητῆς καί περισπουδάστου Ἡμῖν Ἱερότητος, ἐν ᾗ αὕτη πληροφορεῖ Ἡμᾶς περί τῆς προσεχοῦς ἐκδόσεως τόμου τιμητικοῦ ἐπί τῇ συμπληρώσει δεκαετίας ἀπό τῆς εἰς Κύριον ἐκδημίας τοῦ Γέροντος αὐτῆς, μακαριστοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, τοῦ ἀπό Σάμου καί Ἰκαρίας, κυροῦ Παντελεήμονος τοῦ Β΄ καί ζητεῖ τήν Ἡμετέραν εὐλογίαν.

Ἐπευλογοῦντες τήν ἔκδοσιν ταύτην, βαθέως χαίρομεν καί ἐνθέρμως συγχαίρομεν αὐτῇ ἐπί τῇ ἀποδιδομένῃ τιμῇ ἱεράρχῃ τοιούτου πνευματικοῦ ἀναστήματος, εἰλικρινῶς λατρεύσαντι διά βίου τῷ Θεῷ, ἀφωσιωμένως ὑπηρετήσαντι τήν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, στεντορείῳ φιλοπάτριδι προμάχῳ τῶν δικαίων τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Ἔθνους, φίλῳ καί ἐμπράκτῳ συμπαραστάτῃ καί ἀρωγῷ τοῦ Παναγίου καί Ζωοδόχου Τάφου, εὐλαβουμένῳ τήν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον, τῆς ὁποίας τήν ἐν Γεθσημανῇ εἰκόνα εἰς τήν Ἱεράν Μητρόπολιν Θεσσαλονίκης ἐφιλοξένησεν, ἐραστῇ τῆς μοναχικῆς πολιτείας καί δή τῆς Ἁγιορειτικῆς, εἰς τήν γῆν τῆς ὁποίας ἐπεφύλαξεν ὁ Κύριος αὐτῷ τήν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐκδημίαν καί πορείαν αὐτοῦ πρός τάς οὐρανίους μονάς.

Ἐπί τούτοις ἀσπαζόμενοι αὐτήν ἀπό τοῦ Παναγίου καί Ζωοδόχου Αὐτοῦ Τάφου φιλήματι ἁγίῳ, διατελοῦμεν.

Ἐν τῇ Ἁγίᾳ Πόλει Ἱερουσαλήμ, βιγ΄ Ἰουνίου κ΄.

Ἀγαπητός ἐν Χριστῷ ἀδελφός,

† ὁ Ἱεροσολύμων Θεόφιλος

ΘΕΟΦΙΛΟΣ Γ΄
Πατριάρχης Ἱεροσολύμων

ROMANIAN PATRIARCHATE

† DANIEL
PATRIARCH OF THE ROMANIAN ORTHODOX CHURCH

A defender of Orthodoxy and a generous friend
- Metropolitan Panteleimon II of Thessaloniki -*

This year, 2013, a decade has passed since the falling asleep into the Lord of the worthy of remembering Metropolitan Panteleimon II, a fighting and steadfast hierarch, well-known throughout the whole Orthodox world, a continuer of a series of hierarchs and saints, who have pastorally cared for the community of Christ in the historical city of Thessaloniki, Christianized by the great Apostle Paul.

Endowed by God with special gifts, Metropolitan Panteleimon has added to these his personal endeavours, perfected through a *vast theological culture*, gained through academic studies in Athens and Paris. These intellectual qualities have found fulfilment in his fruitful ministry of the Church, in his wide openness to inter-Christian dialogue, in the holy mission as servant of Christ "*the High Priest of good things to come*" (cf. Hebrews 9:11).

Permanently concerned about keeping the faith and the specific ethos of Orthodoxy, Metropolitan Panteleimon distinguished himself as a promoter of the perennial values of faith, in dialogue with other Churches, cultures and peoples, being, at the same time, a staunch defender of pan-Orthodox unity and tireless supporter of the efforts of rapprochement among Christians.

The spiritual shepherd of the apostolic Church of Thessaloniki, Metropolitan Panteleimon remains permanently in our memory *as a supporter of the Romanian Orthodox Church*, both in the difficult times of the atheist regime in Romania and in the aftermath of political and social change in our

* The *Message* of His Beatitude Patriarch DANIEL, Patriarch of the Romanian Orthodox Church, at the 10th commemoration of the falling asleep in the Lord of the worthy of remembrance Metropolitan Panteleimon II of Thessaloniki.

country, particularly *in supporting the theological education of young Romanian students* who were studying at the University of Thessaloniki.

We also keep alive in our memory the visit Metropolitan Panteleimon paid to Moldavia in 1991, while we were pastorally carrying for the Metropolitanate of Moldavia and Bukovina, then visiting some of our monasteries and preaching in the Metropolitan Cathedral in Iaşi.

In our pilgrimages in northern Greece, Metropolitan Panteleimon welcomed and hosted us with hospitality, offering us the *Order of Saint Apostle Paul*, who set up the Church of Thessaloniki.

Knowing his great diligence and total dedication to the Church, his spiritual and cultural heritage left to those of today, and the light of his wisdom in cultivating panorthodox synodality, in a spirit of pious gratitude and esteem, we pay a homage to his blessed memory as to a great Orthodox hierarch, who spread light around him from the light of Christ, cultivated communion *through brotherly relations* full of appreciation and warmth for all other sister Orthodox Churches, and kept steadfast his love for the Greek people in which he was born.

This volume is a tribute to the memory of the late Metropolitan Panteleimon II, who pastorally cared for the apostolic city of Thessaloniki for nearly three decades (1974-2003).

We congratulate all those who took the initiative of publishing this commemorative volume, as a major sign of gratitude and fraternal communion in the love of Christ.

†Daniel

†DANIEL
Patriarch of the Romanian Orthodox Church

Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ Β΄

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 23ῃ Ἰουνίου 2013

Πρός
Τόν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην
Λαγκαδᾶ, Λητῆς καί Ρεντίνης κ. Ἰωάννην
Εἰς Λαγκαδᾶν

Σεβασμιώτατε ἐν Χριστῷ ἀδελφέ,

Εὐλογητή ἡ πρωτοβουλία σας νά προβεῖτε στήν ἔκδοση ἀφιερωματικοῦ τόμου πρός τιμήν τῆς σεπτῆς μνήμης τοῦ ἀοιδίμου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης καί οἰκείου πνευματικοῦ πατρός σας, κυροῦ Παντελεήμονος, μέ τήν ἀφορμή συμπληρώσεως δεκαετίας ἀπό τήν εἰς Κύριον ἐκδημίαν του. Ἄς εἶναι ἡ μνήμη του αἰωνία καί ἄληστος.

Ὁ ἀείμνηστος Ἱεράρχης ὑπῆρξε μία ἀπό τίς μεγάλες προσωπικότητες τῆς Ἐκκλησίας μας. Στό πρόσωπό του διεκρίναμε ἕνα ἰδιαίτερα προσφιλῆ καί σεβαστό ἐν Κυρίῳ ἀδελφό καί συλλειτουργό, χαρισματικό καί διακεκριμένο, ὁ ὁποῖος κόσμησε τήν Ἐκκλησία καί προσέφερε εὐρύ καί σπουδαῖο ἔργο, σφραγίζοντας μέ τήν ἔνζηλο παρουσία του τίς Ἱερές Μητροπόλεις τίς ὁποῖες ἐκλήθη νά διακονήσει. Διεκρίθη γιά τούς ἱερούς του κόπους καί ἀγῶνες ὑπέρ τοῦ ποιμνίου του καί συνεπλήρωσε ἐπαξίως τήν χορεία τῶν διαπρεπῶν Ἱεραρχῶν τῆς σύγχρονης Ἐκκλησίας μας. Ἐμεῖς εὐχόμεθα νά τόν ἔχει ἤδη ἀξιώσει ὁ Θεός καί τοῦ ἐπουρανίου θυσιαστηρίου.

Ἡ εὐλαβής σας αὐτή ἐκδοτική πρωτοβουλία ἔχει συνεπῶς μεγάλη ἀξία. Μᾶς καθιστᾶ κοινωνούς τῆς πορείας καί τοῦ ἔργου τοῦ ἀξίου αὐτοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀνδρός, ὁ ὁποῖος διήνυσε σαράντα σχεδόν ἔτη στό ποιμαντορικό καθῆκον. Ζωντανεύει ἐνώπιόν μας τήν πατρική φωνή του καί τό εὖρος τῆς προσφορᾶς του, διατηρώντας ἄσβεστη τήν ἀγαθή μνήμη πού κατέλιπε ὡς Ποιμενάρχης καί ὡς ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ.

Εἶναι συχνά δύσκολο τό ἐγχείρημα νά προσεγγίσει κανείς μία τέτοια προσωπικότητα καί νά ἐμβαθύνει στό ἔργο της, καθώς τήν πραγματική συνεισφορά μας τήν γνωρίζει μόνον ὁ Θεός. Γιά τό ἔργο αὐτό ὀφείλουμε νά δοξάζουμε τόν Κύριο καί νά τό θέτουμε «ἐπί τήν λυχνίαν» τῆς Ἐκκλησίας, «ἵνα λάμψῃ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ» (Ματθ. ε' 15).

ΑΓ. ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19-21, 105 56 ΑΘΗΝΑ - ΤΗΛ.: 210 3352300 - FAX: 210 3250349
www.archdiocese.gr, contact@archdiocese.gr

Εἶναι πολύ σημαντικό νά προβάλλεται καί νά μελετᾶται ἡ ζωή καί ὁ λόγος τῶν προκατόχων μας στήν ἐκκλησιαστική ἱεραρχία. Ἐπιτρέπει στούς ἀναγνῶστες νά τούς συναναστραφοῦν νοητῶς καί συντελεῖ ὥστε νά ἐμβαθύνουμε ἀκόμη περισσότερο τήν ἀξία τῆς ἐκκλησιαστικῆς διακονίας. Τέτοιες εὐλογημένες ἀρχιερατικές μορφές συνιστοῦν τίς σταθερές βάσεις καί τά σημεῖα ἀναφορᾶς μας. Ἄς θυμηθοῦμε καί τήν παρότρυνση τοῦ Ἀποστόλου Παύλου: «Μνημονεύετε τῶν ἡγουμένων ὑμῶν, οἵτινες ἐλάλησαν ὑμῖν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ὧν ἀναθεωροῦντες τὴν ἔκβασιν τῆς ἀναστροφῆς μιμεῖσθε τὴν πίστιν» (Ἑβρ. ιγ' 7)· δηλαδή: «Νά θυμᾶστε τούς πνευματικούς ἡγήτορες πού σᾶς κήρυξαν τόν λόγο τοῦ Θεοῦ· κι ἐξετάζοντας τήν ἔκβαση τῆς ζωῆς τους, νά μιμεῖστε τήν πίστη τους». Παραλαμβάνουμε ὅ,τι μᾶς ἄφησαν οἱ πατέρες μας καί προσθέτουμε τά καινούργια, ζωντανά στοιχεῖα πού προκύπτουν μέσα ἀπό τή ζωή τῶν ἀνθρώπων, καί προχωροῦμε, ἀπό κοινοῦ, ἑνωμένοι στήν εὐθύνη καί στό κοινό μας χρέος πρός τήν ἱστορία. Καί αὐτή ἡ ἱερή διαδικασία τῆς παραδόσεως προσκομίζει τήν ἀλήθεια πού σώζει.

Ὁ ἀοίδιμος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης, ἀπό Σάμου καί Ἰκαρίας, κυρός Παντελεήμων, ὑπῆρξε δεινός ἱερουργός τοῦ θείου λόγου, μέ ἔντονη ποιμαντική μέριμνα γιά τή λειτουργική ἀγωγή κλήρου καί λαοῦ. Λόγοι πνευματικῆς οἰκοδομῆς καί ὀρθοδόξου μαρτυρίας, πού ἀποτελοῦν τήν πνευματική παρακαταθήκη του, ἐκφράζουν τό πατρικό του ἐνδιαφέρουν καί ἀποσκοποῦν στήν λατρευτική διδασκαλία, τήν πνευματική ἐγρήγορση, τήν καλλιέργεια τοῦ λειτουργικοῦ ἤθους, τήν οἰκοδομή τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος. Ἡ ποιμαντική ἀγωνία γιά τούς ἀδελφούς του, ὅμως, ἐξεφράσθη κυρίως μέσα ἀπό τήν κοινωνική διακονία καί προσφορά, τήν ὑπηρεσία τῶν ἀδυνάμων καί τοῦ κοινοῦ καλοῦ. Εὔχομαι ὁ ἀναγνώστης νά ὠφεληθεῖ ἀπό ὅσα ἀκολουθοῦν, τά ὁποῖα καί συνιστοῦν πρόσκληση ἐκκλησιαστικῆς μαθητείας καί ἐμπειρία σπουδῆς στήν ἐν Χριστῷ ζωή, βίωμα φιλανθρωπίας καί παρρησίας ψυχῆς, ἀφορμές πνευματικοῦ προβληματισμοῦ. Ἀποτελοῦν λόγους ἀγάπης, πίστης, διδαχῆς καί εὐθύνης, πού κατέστησαν τήν Ἐκκλησία μας πλουσιότερη.

Εὔχομαι ὁ Θεός νά σᾶς ἀξιώσει νά σταθεῖτε στό ὕψος τῆς προσφορᾶς τοῦ ἀειμνήστου Γέροντός σας καί τό πρότυπο τοῦ σπουδαίου αὐτοῦ ἱεροῦ ἀνδρός, στό πλευρό τοῦ ὁποίου γαλουχηθήκατε καί ἀνδρωθήκατε ἐκκλησιαστικῶς, νά καθοδηγεῖ γόνιμα τή ζωή σας καί τή ζωή ὅλων μας.

† Ἀθηνῶν Χριστόδουλος

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΙΒΗΡΩΝ
ΑΓΙΟΝ ΟΡΟC
ΑΘΩ

ΕΝ ΑΓΙΩι ΟΡΕι ΤΗι 26-6/9-7-2013

Ὁ Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Παντελεήμων ὁ β΄ ἔφυγε πρὸ δέκα ἐτῶν ἀλλὰ ἡ εὐλογία τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου του παραμένει.

Εἶχε τὴ χάρι τοῦ μικροῦ παιδιοῦ. Ζοῦσε στὸν κόσμο τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀγάπης. Εἶχε συνειδητοποιήσει τὴ θεολογικὴ ἀξία καὶ τὴ σχέσι τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους.

Κάθε καλοκαίρι εἶχε ὡς τόπο τῆς ἀναπαύσεως καὶ τοῦ πνευματικοῦ του ἀνεφοδιασμοῦ τὸ Ἅγιον Ὄρος. Ἀπὸ τὴν ἡσυχία τοῦ ἱεροῦ Τόπου καὶ τὴ στοργὴ τῆς Παναγίας ἔπαιρνε δύναμι καὶ ἔμπνευσι γιὰ τὸ ἔργο του.

Στὴ Μητρόπολί του ἔκανε ὅ,τι ἦταν πιὸ σοβαρὸ καὶ ἀπαραίτητο νὰ κάνη ἕνας ἐπίσκοπος τῆς βυζαντινῆς αὐτῆς μεγαλουπόλεως μὲ τὴ ζωντανὴ πνευματική της παράδοσι.

Προέβαλλε μὲ σχετικὰ συνέδρια, ἐκδόσεις καὶ ἄλλες λειτουργικὲς ἐκδηλώσεις τοὺς μεγάλους Θεσσαλονικεῖς ἁγίους καὶ θεολόγους. Ἀπὸ τὸν Ἅγιο Δημήτριο ἕως τοὺς νεομάρτυρες. Καὶ ἀπὸ τὸν Ἅγιο Γρηγόριο Παλαμᾶ ἕως τὸν Ἅγιο Νικόλαο Καβάσιλα. Χρησιμοποίησε σ' αὐτὸ τὸ ἔργο τοὺς λόγιους ἱερεῖς, τοὺς καθηγητὲς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς καὶ ἁγιορεῖτες πατέρες.

Ἀνεκαίνισε παλαιοὺς ναούς. Ἀνήγειρε νέους. Φρόντισε γιὰ τὴν ἐπαναφορὰ στὴν πόλι τῶν ἁγίων λειψάνων Θεσσαλονικέων Ἁγίων, μὲ πρῶτο τὸν πολιοῦχο Ἅγιο Δημήτριο.

Περιέβαλε μὲ πολλὴ στοργὴ ὀρθοδόξους φοιτητὲς προερχομένους ἀπὸ τὸν Λίβανο καὶ ἄλλες ὀρθόδοξες χῶρες ἐμπερίστατες καὶ φορτωμένες μὲ προβλήματα κοινωνικοπολιτικά.

Τοὺς ἐκάλυψε τὶς βασικὲς ἀνάγκες. Τοὺς προσέφερε τόπο διαμονῆς. Καὶ τοὺς δημιούργησε τὶς προϋποθέσεις νὰ παρακολουθήσουν τὰ μαθήματα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς.

Σήμερα τοὺς βλέπεις ὅλους αὐτούς, ὥριμους καὶ χαρούμενους θεολόγους, ἱερεῖς καὶ ἀρχιερεῖς νὰ ἐργάζωνται στὶς Ἐκκλησίες των. Νὰ ἔχουν μάθη τὰ ἑλληνικά, τὴ γλῶσσα τοῦ Εὐαγγελίου. Νὰ ἔρχωνται σὲ ἐπαφὴ καὶ νὰ τρέφωνται ἀπὸ τὶς πηγὲς τῆς πίστεώς μας. Νὰ μιλοῦν μὲ ἐνθουσιασμὸ καὶ εὐγνωμοσύνη γιὰ τὸν Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης Παντελεήμονα, ὁ ὁποῖος τοὺς κάλυψε μὲ τὴν ἀρχιερατική του φροντίδα. Τοὺς ἔδωσε τὴ δυνατότητα νὰ γνωρίσουν περισσότερο τὴ μεγάλη ὀρθόδοξη λειτουργικὴ Παράδοσι καὶ ζωή.

Ἔτσι δημιουργεῖται μιὰ ὥριμη πνευματικῶς θεολογικὴ γενιά. Δίδεται τὸ πρωτεῖο στὴν ἐν Χριστῷ ἀδελφοσύνη. Συνειδητοποιοῦμε τὴν ἀξία τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ τὸ χρέος καὶ τὴ δυνατότητα ποὺ ἔχομε οἱ ὀρθόδοξοι νὰ ρυθμίζωμε τὶς σχέσεις καὶ τὰ προβλήματά μας μὲ τὴν ὀρθόδοξη πίστι. Καὶ ὄχι μὲ ἄλλους παράγοντες ἐκκλησιαστικῆς πολιτικῆς. Ἔτσι μεταβάλλονται τὰ προβλήματά μας σὲ δύναμι ζωῆς. Καὶ μιὰ ἀφορμὴ ὥστε μὲ τὴ διαγωγή μας νὰ κηρύττωμε σὲ ὅλους τὴ μοναδικότητα τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ πολιτείας.

Τοῦ μακαριστοῦ μητροπολίτου Παντελεήμονος, τοῦ διδάξαντος τὴν πίστιν διὰ τῆς ἀγάπης εἴη αἰωνία ἡ μνήμη.

†Ἄρχιμ. Βασίλειος

Ἀρχιμανδρίτης Βασίλειος
Προηγούμενος Ἱερᾶς Μονῆς Ἰβήρων

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΑΝΘΙΜΟΣ

Θεσσαλονίκη, 7-7-2013.-

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Συμπληροῦνται ἤδη, σὺν Θεῷ, δέκα ἔτη ἀπὸ τῆς ἐκδημίας τοῦ προκατόχου μου μακαριστοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κυροῦ Παντελεήμονος Χρυσοφάκη, ἀνδρὸς ἐκκλησιαστικοῦ καὶ φιλοπάτριδος, ἐναρέτου καὶ δοκιμωτάτου περὶ τὴν Θεολογία, τὴν Ἐκκλησιολογία καὶ τὴν θύραθεν παιδεία, γλαφυροῦ καὶ ῥητορικοῦ ἱεροκήρυκος ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος, ἐποικοδομητικοῦ καὶ συγχωρητικοῦ πρὸς τὸ πνευματικό του ποίμνιο, πλήρους σπλάγχνων οἰκτιρμῶν καὶ ἀγάπης πρὸς ἕνα ἕκαστο τῶν πιστῶν.

Ἡ πρώτη γνωριμία μου μὲ τὸν μακαριστὸ Γέροντα Παντελεήμονα ἔγινε τὸ 1964 στὴν Ἀθήνα, ὅταν ἡ ἁγιότης του ἦτο προϊστάμενος τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ ἁγίου Βασιλείου, ὁδοῦ Μετσόβου, καὶ ἡ ταπεινότης μου, ὡς καθηγητὴς μαζί μὲ τὰ παιδιά τοῦ Σχολείου μου ἐκκλησιαζόμεθα στὸν ἱερὸ αὐτὸ Ναό. Τὸ 1965 ὁ πατὴρ Παντελεήμων ἐξελέγη Μητροπολίτης Σάμου καὶ Ἰκαρίας, ἐγὼ δέ, ἄρτι χειροτονηθεὶς διωρίσθηκα Προϊστάμενος τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ ἁγίου Βασιλείου. Εὐτυχὴς συγκυρία καὶ σημαντικὴ διαδοχὴ γιὰ μένα.

Οὐδέποτε ἐπέρασε ἀπὸ τὴν σκέψη μου, ὅτι θὰ ἦταν δυνατὸ νὰ τὸν διαδεχθῶ καὶ ὡς Μητροπολίτης. Οἱ σχέσεις μας ἦσαν ἄρισται ἐκείνου ὡς Θεσσαλονίκης καὶ ἐμοῦ ὡς Ἀλεξανδρουπόλεως. Ἡ αἰφνιδία, ἀλλὰ ἱερὰ ἐκδημία του τὸ 2003, κατὰ τὴν βουλὴν τοῦ ἐν Τριάδι ἁγίου Θεοῦ, ὡδήγησε τὴν ἐν Πνεύματι μεταφύτευσή μου ἀπὸ τὴν Ἀλεξανδρούπολη στὴ Θεσσαλονίκη, ὅπου ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας μνημονεύω καὶ τιμῶ πολλάκις τὸν μακαριστὸ Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης κυρὸ Παντελεήμονα τὸν Β′.

Ὁ νῦν Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Λαγκαδᾶ, Λητῆς καὶ Ῥεντίνης κ. Ἰωάννης, πρωτοσύγκελλος τοῦ μακαριστοῦ Γέροντος Παντελεήμονος, ἀλλὰ καὶ ἐμοῦ ὡς Θεσσαλονίκης ἐπὶ ἑπταετία, ἤτοι μέχρι τοῦ ἔτους 2010, ἐπρότεινε καὶ ἐπεξειργάσθη ἐπιμελῶς τὴν παροῦσα τιμητικὴ ἔκδοση εἰς τιμὴ καὶ μνήμη τοῦ Γέροντός του ἀοιδίμου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κυροῦ Παντελεήμονος τοῦ Β΄. Ὑπ΄ αὐτοῦ μάλιστα ὁ τότε π. Ἰωάννης Τασσιᾶς ἐχειροτονήθη διάκονος καὶ πρεσβύτερος καὶ ἔλαβε τὸ ὀφφίκιο τοῦ ἱερομονάχου Ἀρχιμανδρίτου. Ἡ παροῦσα ἔκδοση εἶναι ἕνας ἐπὶ πλέον καθρέπτης τοῦ βίου καὶ τοῦ ἔργου τοῦ ἱεροῦ ἀνδρός, τὸν ὁποῖον φωτίζει ἡ πλουσιωτάτη προσφορὰ τοῦ τιμωμένου Ἱεράρχου κυροῦ Παντελεήμονος, μὲ τὸν εὔστοχο τίτλο «Διῆλθε διακονῶν Χριστοῦ τὸ Γεώργιον».

Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Θεσσαλονίκης χαίρεται μὲ τὴν παροῦσα ἀνανέωση τῆς μνήμης καὶ τῆς ἀναφορᾶς στὴν προσωπικότητα καὶ στὸ ἔργο τοῦ διατελέσαντος Μητροπολίτου αὐτῆς κυροῦ Παντελεήμονος τοῦ Β΄, ἐπαινεῖ τὴν πρωτοβουλία τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Λαγκαδᾶ κ. Ἰωάννου γιὰ τὴν παροῦσα ἔκδοση τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καὶ στοὺς εὐσεβεῖς ἀναγνώστας ὑπενθυμίζει τὴν ἐφαρμογὴ τῆς προτροπῆς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου: «Μνημονεύετε τῶν ἡγουμένων ὑμῶν, οἵτινες ἐλάλησαν ὑμῖν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ὧν ἀναθεωροῦντες τὴν ἔκβασιν τῆς ἀναστροφῆς μιμεῖσθε τὴν πίστιν» (Ἑβρ. ιγ' 7).

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

✞ Ο ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΑΝΘΙΜΟΣ

ΜΝΗΜΗ ΙΕΡΑ

Εἶναι δύσκολο νά καταγράψει κανείς σέ λίγες σελίδες μιά ὁλόκληρη ζωή ἑνός ἀνθρώπου πού ὑπηρέτησε τόν Χριστό, τήν Ἁγία του Ἐκκλησία καί τήν φιλτάτη μας πατρίδα, ὅπως ἀποκαλοῦσε τήν Ἑλλάδα ὁ ἴδιος, καί αὐτός εἶναι ὁ Μακαριστός Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης, ὁ ἀπό Σάμου καί Ἰκαρίας Παντελεήμων ὁ Β΄ (Χρυσοφάκης).

Ὡστόσο ἱερό καθῆκον πνευματικῆς ὀφειλῆς κατευθύνει τήν προσπάθεια αὐτή τῆς ἐκδόσεως τοῦ τόμου, πού ἔχει ὡς τίτλο «Διῆλθε διακονῶν Χριστοῦ τό γεώργιον». Εἰς τόν τόμον αὐτόν περιέχονται στοιχεῖα ἀπό τήν ζωή, τό ἔργο καί τήν πολύπλευρον προσφορά τοῦ μακαριστοῦ ἱεράρχου πρός τήν Ἁγίαν μας Ἐκκλησία καί τήν πατρίδα.

Συγγραφέας τοῦ παρόντος τόμου εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Μητροπολίτης Παντελεήμων. Σύγγραμμά του ἡ ἴδια του ἡ ζωή καί ἡ διηνεκής προσφορά του. Ὁ ἴδιος λαμπάδα ἀρετῆς πού μέσα ἀπό τήν θυσιαστική του ἀγάπη σκορπίζει παντοῦ τό φῶς τοῦ Χριστοῦ διά τῶν ἔργων καί τοῦ ἱεροῦ λόγου, διά τῶν ὁποίων ὑπηρετεῖ ἀπροσωπόλυπτα τόν ἄνθρωπο, προσβλέποντας στή σωτηρία του καί ἀποσκοπώντας στή δοξολογία τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ καί μόνον. Εἰς τήν παροῦσα ἔκδοση τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης προσπάθησα ἐκ τοῦ ἀρχειακοῦ ὑλικοῦ πού ἔχω εἰς τή διάθεσή μου καί ἀπό αὐτο πού ὑπάρχει στήν Ἱερά Μητρόπολη νά παρουσιάσω κατά τόν πλέον ἁπλοῦν τρόπο τήν πορεία τῆς τιμίας διακονίας του. Διά τάς παραλείψεις καί τά τυχόν λάθη μου εὐελπιστῶ εἰς τήν μακροθυμίαν του καί τήν ἐπιεικῆ κρίση τῶν ἀναγνωστῶν.

Εἶμαι σχεδόν βέβαιος ὅτι κάθε ἀναγνώστης, καθώς θά μελετᾶ τίς σελίδες τοῦ ἀνά χεῖρας τόμου, κάπου θά εὑρίσκει τόν ἑαυτό του μέσα στίς μνῆμες τῶν γεγονότων. Μνῆμες ἱερές καί ἅγιες, γιατί ὁ

Παντελεήμων δέν ἀσχολήθηκε ποτέ μέ μικρά καί ἀνίερα πράγματα, ἀλλά καί διότι ἐσφράγισε μέ τήν ἰσχυρή του προσωπικότητα σύν τοῖς ἄλλοις τήν μεταπολιτευτική περίοδο τῆς Θεσσαλονίκης.

9 Ἰουλίου 2003 – 9 Ἰουλίου 2013, 10 χρόνια ἔχουν παρέλθει ἀπό τήν ὁσιακή κοίμηση τοῦ μεγάλου ἱεράρχου καί, καθώς σήμερα βρίσκομαι στό Περιβόλι τῆς Παναγίας, ἀμέσως μετά τήν Θεία Λειτουργία στό Ἱερό Παρεκκλήσιο τῆς Παναγίας τῆς Πορταϊτίσσης, ἐκεί ὅπου φυλάσσεται ἡ Θαυματουργός καί Ἁγία της εἰκόνα, πρό τῆς ὁποίας πολλές φορές εἶχε προσευχηθεῖ ὁ ἀείμνηστος γέροντας, ἀφοῦ ψάλαμε τρισάγιο διά τήν ἱεράν του μνήμη, ἦρθαν στόν νοῦ μου ὅλες ἐκεῖνες οἱ ἱερές στιγμές, πού ἔζησα σάν σήμερα πρίν ἀπό 10 χρόνια κοντά στόν ἀλησμόνητο καί γεραρό ἱεράρχη τῆς Ἐκκλησίας. Ἔρχονται στή μνήμη μου οἱ παρακαταθῆκες καί οἱ συμβουλές του, ἡ προόραση τῆς κοιμήσεώς του, τά κατά τήν κοίμησή του καί μετά ἀπό αὐτήν συγκλονιστικά γεγονότα. Ἡ μετάβασίς του ἀπό τόν πρόσκαιρο καί μάταιο τοῦτο κόσμο πρός τήν αἰώνιο ζωή γίνεται ἀπό τόν πιό ἱερό καί Ἅγιο τόπο τῆς Μακεδονίας, ἀπό τό Περιβόλι τῆς Παναγίας, τό Ἅγιον Ὄρος, ἀπό τήν Ἱερά Μονή Ἰβήρων, καί μάλιστα ἀπό τόν ἱερό τόπο τοῦ Καθίσματος τῆς Πορταϊτίσσης, στόν ὁποῖο κατά τρόπο θαυμαστό ἐξῆλθε διά θαλάσσης ἡ θαυματουργός καί ζῶσα εἰκών τῆς Παναγίας τῆς Πορταϊτίσσης, τήν τρίτη ἡμέρα τοῦ Πάσχα τοῦ 1004.

Σέ αὐτόν τόν τόπο, τά 27 τελευταία χρόνια τῆς ζωῆς του, ζοῦσε τήν φυσική καί πνευματική ἀνάπαυση πού τοῦ ἐχάριζε ἡ Κυρία Θεοτόκος εἰς τό Ἅγιο Ὄρος. Ἀπό ἐδῶ λοιπόν ξεκινᾶ τήν πορεία του πρός τόν οὐρανό ἐγκαταλείποντας τήν γῆ. Μιά πορεία πού βάδιζε γιά 78 χρόνια μέ συνέπεια πίστεως καί ὁμολογίας, καθώς ὡς προορισμό τῆς ζωῆς του εἶχε πάντοτε τόν οὐρανό καί τήν Βασιλεία τοῦ ἐπουρανίου Βασιλέως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τόν ὁποῖον πάντοτε ἀφεώρα ὡς Ἀρχηγό καί Τελειωτή αὐτοῦ.

Ὁ ἀοίδιμος Γέροντας ἔζησε ὅλα τά χρόνια τῆς ποιμαντικῆς του διακονίας ὡς ἐργάτης τοῦ Εὐαγγελίου, ὡς ποιμήν μιμούμενος τό παράδειγμα τοῦ Καλοῦ Ποιμένος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Διῆλθεν εὐεργετῶν καί οἰκοδομῶν πάντας μέ τό φωτεινόν παράδειγμα τῆς ζωῆς του, μέ τήν θυσιαστικήν του ἀγάπην καί μέ τόν

ζῆλον τόν ἔνθεον ἔδιδε μαρτυρίαν πίστεως καί εὐσεβείας παντί τῷ αἰτοῦντι και τῷ μή αἰτοῦντι.

Τόν ἐπί γῆς βίον τοῦ πολυσεβάστου γέροντος ὁ Θεός ἐτίμησε μέ πολλάς εὐλογίας καί οἱ ἄνθρωποι διέκριναν μέ πολύ σεβασμόν, ἀγάπην καί ἀφοσίωσιν. Ἡ ἱερά μνήμη τῆς ζωῆς καί τοῦ φωτεινοῦ παραδείγματος, πού κατέλειπε ὁ Σεπτός Ἱεράρχης, καθώς ἐπίσης καί ἡ πολύτιμος προσφορά του πρός τήν Ἐκκλησία καί τήν πατρίδα μας παρουσιάζονται μέ κάθε συντομία καί ἀποτελοῦν τό περιεχόμενο τῆς παρούσας ἐκδόσεως.

Ἀπό καρδίας εὐχαριστῶ τόν Παναγιώτατον Οἰκουμενικόν Πατριάρχην κ.κ. Βαρθολομαῖον, τόν ἐπευλογήσαντα μέ λόγους συγκινητικούς τήν παροῦσαν ἔκδοσιν, καθώς καί τούς Μακαριωτάτους προκαθημένους, τόν Μακαριώτατον Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας κ.κ. Θεόδωρον, τόν Μακαριώτατον Πατριάρχην Ἱεροσολύμων κ.κ. Θεόφιλον καί τόν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Ἱερώνυμον. Μετά ἀπό τούς Σεπτούς Προκαθημένους, τούς ὁποίους καί αὖθις εὐχαριστῶ διά τήν ἄκρως τιμητικήν τους ἀνταπόκρισιν καί διά τήν τιμήν πρός τό πρόσωπο τοῦ ἀοιδίμου ἱεράρχου, εὐχαριστῶ ἀπό καρδίας τόν Πολυσέβαστόν μοι Παναγιώτατον Μητροπολίτην Θεσσαλονίκης κ.κ. Ἄνθιμον, διότι ἐπευλόγησε διά προλόγου τήν ἔκδοση τοῦ πονήματος μου τούτου καί ὡς ἐκ τοῦ περιεχομένου του τό ἐνέταξε στίς ἐκδόσεις τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης.

Ἀπό καρδίας ἐπίσης εὐχαριστῶ τόν Προηγούμενον τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἰβήρων Ἁγίου Ὄρους Πανοσιολογιώτατον Ἀρχιμ. Βασίλειον Γοντικάκην, ὁ ὁποῖος ἐκ μέρους τῆς ἱερᾶς Μονῆς κατέθεσε μαρτυρία ἀληθείας καί λόγου διά τήν ἱεράν μνήμην τοῦ μακαριστοῦ Ἱεράρχου Παντελεήμονος Β΄.

Εὐχαριστῶ ἐπίσης τόν Ὁσιολογιώτατο μοναχό π. Μάξιμο Ἰβηρίτη διά τήν ἀναφοράν του εἰς τάς ἐμπειρίας πού ὁ ἴδιος εἶχε ἀπό τήν ἀναστροφήν του μετά τοῦ ἀοιδίμου ἱεράρχου, ὁ ὁποῖος ἀνεφέρετο εἰς τήν μεγάλη μορφή τοῦ Ἱερομάρτυρος Γρηγορίου τοῦ Ε', τοῦ ὁποίου τόν τόπο ἐξορίας ἐν Ἁγίῳ Ὄρει, τό Καθισμα Προφήτου Ἠλίου ἐπεσκέπτετο συχνά. Εὐχαριστῶ ἐπίσης καί τόν Ἐλλογιμώτατο καθηγητή Νευρολογίας κ. Σταῦρον Μπαλογιάννην διά τήν καταγρα-

φήν τῆς προσφορᾶς τοῦ ἔργου τοῦ ἀοιδίμου Γέροντος εἰς τόν τομέα τῆς κοινωνικῆς εὐποιΐας, ἰδιαιτέρως δέ εἰς τάς ἰατροκοινωνικάς του προεκτάσεις, τάς ὁποίας συνέδεσε μέ αὐτάς τοῦ Βυζαντίου καί τῆς παραδόσεώς μας.

Ἐξαιτούμενος τάς θεοπειθεῖς πατρικάς εὐχάς καί εὐλογίας τοῦ ἀοιδίμου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης καί πνευματικοῦ ἡμῶν πατρός Παντελεήμονος τοῦ Β΄, ταπεινῶς φρονῶ ὅτι καί διά τῆς παρούσης ταπεινῆς προσπαθείας θά προκύψει διά τούς ἀγαπητούς ἀναγνῶστες εὐκαιρία πνευματικῆς ὠφελείας ἐκ τοῦ ἱεροῦ καί ἁγίου παραδείγματος τῆς βιοτῆς τοῦ ἱεράρχου ἐκείνου, ὁ ὁποῖος ἐπιθυμοῦσε μέ τήν ζωή καί τό ἔργο του νά δοξάζεται τό ὄνομα τοῦ Τρισαγίου Θεοῦ, νά μεγαλύνεται ἡ Ἁγία ἡμῶν Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία καί νά ὁδηγοῦνται εἰς ὁδόν Σωτηρίας οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν.

Τοῦ μακαρίᾳ τῇ λήξει γενομένου μακαριστοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, τοῦ ἀπό Σάμου καί Ἰκαρίας Παντελεήμονος τοῦ Β΄, τοῦ Χρυσοφάκη, τοῦ κλεΐσαντος σχεδόν ἐπί τριακονταετίαν τόν Θρόνον τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῶν Θεσσαλονικέων, αἰωνία ἡ μνήμη.

εὐλαβῶς

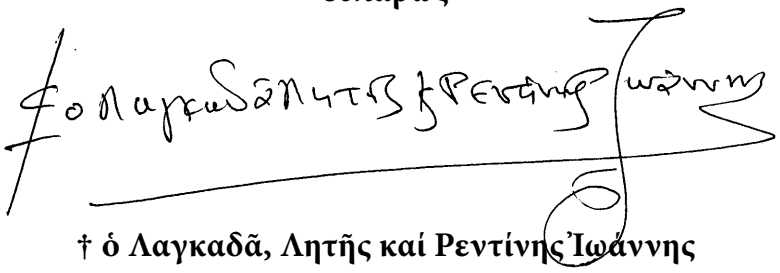

† ὁ Λαγκαδᾶ, Λητῆς καί Ρεντίνης Ἰωάννης

ἐν τῇ Ἱερᾷ καί σεβασμίᾳ Μονῇ τῶν Ἰβήρων
Τρίτη 9 Ἰουλίου 2013

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΕΥΛΑΒΙΚΗ ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑΣ ΒΙΟΥ

1. Ἡ πρό τῆς χειροτονίας περίοδος τῆς ζωῆς του

Πρῶτα βήματα

Ὁ ἀπό Σάμου καί Ἰκαρίας Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Παντελεήμων Β΄ Χρυσοφάκης (κατά κόσμον Νικόλαος) γεννήθηκε τήν 8ηἸανουαρίου τοῦ ἔτους 1925 στήν Ἀθήνα. Ὑπῆρξε τό ἕκτο κατά σειρά τέκνο τοῦ Μιχαήλ καί τῆς ἀρχοντίσσης καί εὐγενεστάτης Ἀσημίνας, τό γένος Ἀδάμη. Ἡ Ἀσημίνα ἔχασε τόν σύζυγό της, ἐνῶ κυοφοροῦσε τό ἕκτο της παιδί, τόν Νικόλαο (Παντελεήμονα), ὁ ὁποῖος κατά συνέπεια μεγάλωσε ὀρφανός στερηθείς τῆς πατρικῆς ἀγάπης καί στοργῆς. Εἶχε πέντε μεγαλύτερα ἀδέρφια, τήν Ζωγραφούλα, τήν Μαρία, τήν Γλυκερία, τήν Ἑλένη καί τόν Δημήτριο, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ Μαρία καί ἡ Γλυκερία ἀπεβίωσαν σέ μικρή ἡλικία.

Παρά τό γεγονός ὅτι μεγάλωσε ὀρφανός ἀπό πατέρα, ἐν τούτοις ἡ ἀείμνηστος αὐτοῦ μήτηρ ἐφρόντισε νά ἀνατραφῇ «ἐν παιδείᾳ καί νουθεσίᾳ Κυρίου».

Ἀπό παιδί ἔδειχνε τήν ἰδιαιτέραν ἀγάπην του πρός τήν λειτουργικήν ζωήν τῆς Ἁγίας μας Ἐκκλησίας. Εἶχε δημιουργήσει παρεκκλήσιον εἰς τήν αὐλήν τῆς κατοικίας του καί παιδική χορωδία μέ τά παιδιά τῆς γειτονιᾶς καθώς ἐπίσης καί μέ τά ξαδέλφια του.

Λόγῳ τῆς ἀγάπης του αὐτῆς εἰκόνες τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καί τῶν Ἁγίων, κοσμοῦσαν τούς χώρους τούς ὁποίους χρησιμοποιοῦσε.

Οἱ γονεῖς τοῦ ἀειμνήστου Ἱεράρχου,
Μιχαήλ Χρυσοφάκης καί Ἀσημίνα.

Τά ἀδέρφια τοῦ ἀειμνήστου Ἱεράρχου
Ζωγραφούλα, Ἑλένη καί Δημήτρης (Μίμης)

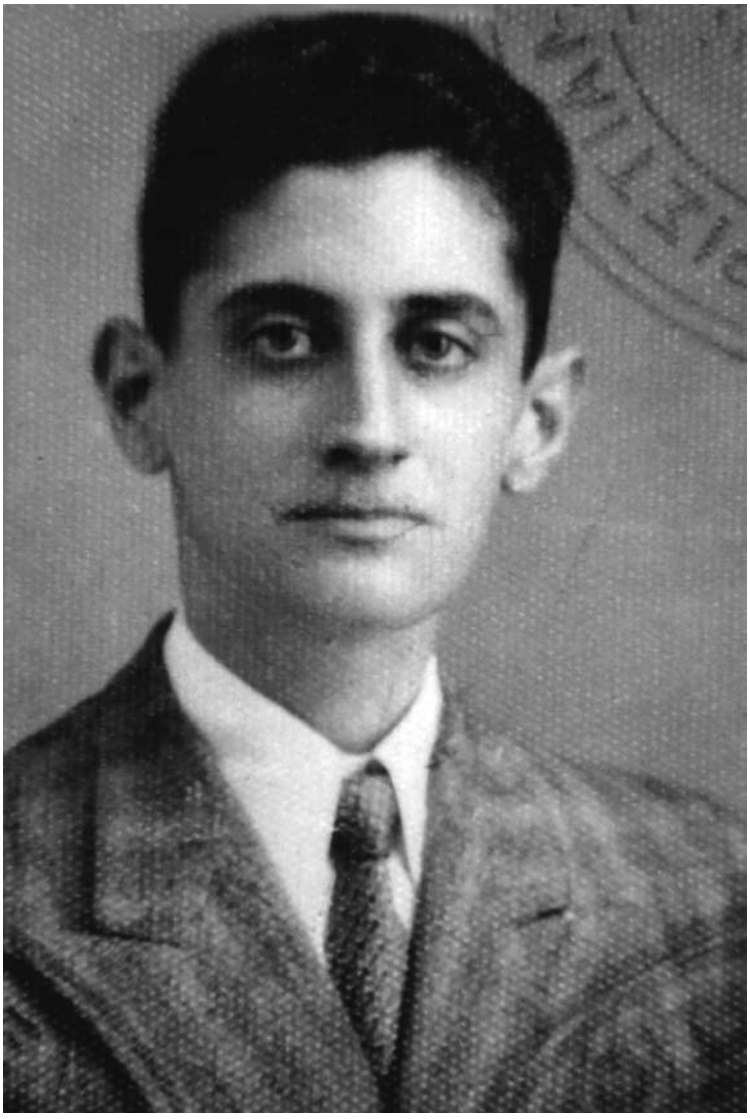

Ὁ ἀείμνηστος Ἱεράρχης ὡς φοιτητής

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

Ἀριθ. Μητρώου 167

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΑΥΤΟΤΗΤΟΣ
ΤΟΥ ΦΟΙΤΗΤΟΥ
ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

Χρυσοφάκη Μιχ. Νικόλαο
ἐξ Ἀθηνῶν

Ἐν Ἀθήναις τῇ 12 Νοεμβρίου 1942

Ὁ ΠΡΥΤΑΝΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ

Ἰσχύει
ἀπὸ 1 Ἀπριλ. 1947
μέχρι 31 Ὀκτωβ. 1947
Ὁ Γραμματεύς

Φοιτητική ταυτότητα τοῦ Νικολάου Χρυσοφάκη

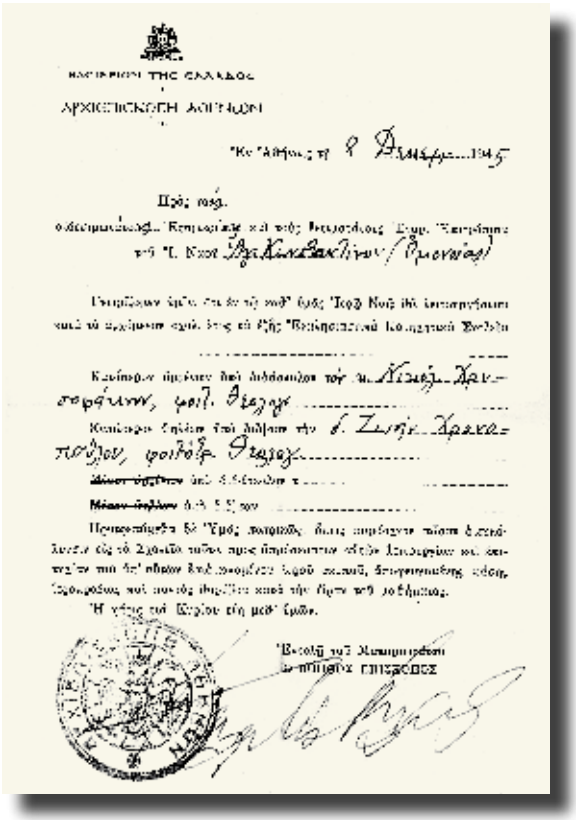

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 9 Δεκεμβρ. 1945

Πρὸς τοὺς.

Ἐπιστρέφομεν ὑμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ ὑμ. υἱοῦ Ἰωὴβ Νοῦ ὑποβληθέντα πρὸς ἐγγραφὴν εἰς τὴν Ἀνωτέραν Ἐκκλησιαστικὴν Σχολὴν

Κανόνων ἱερῶν καὶ Δογμάτων τοῦ ἀ. Νικολ. Χρυσοφάκη, φοιτ. Θεολ. .....

Κανόνων ἱερῶν καὶ Δογμάτων τοῦ δ. Ζωῆς Χρυσοπούλου, φοιτ. Θεολ. .....

~~Μέσων ὑφῶν~~ ἀπὸ Δ.Σ.Ν. .....

~~Μέσων ὑφῶν~~ ἀπὸ Δ.Σ.Ν. .....

Παρατηροῦμεν δὲ ὅτι ἀπαιτοῦμεν ὅπως ἀπολυτήριον ἐκάστου μαθητοῦ εἰς τὸ Σχολεῖον τοῦτο ὁμοῦ μετὰ τῶν ἄλλων δικαιολογητικῶν, ἐκδοθῇ ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ ἐκείνου τὸ ὁποῖον ἐφοίτησεν ἐπὶ ἓν τοὐλάχιστον ἔτος σχολικόν, διατηρηθείσης τῆς ἐκεῖ ἐγγραφῆς του καὶ μετὰ τὴν λῆψιν τοῦ ἀπολυτηρίου.

Ἡ τάξις τοῦ Κυρίου εἴη μεθ' ὑμῶν.

Ἐντολῇ τοῦ Μακαριωτάτου
ὁ ἐπίτροπος ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ

Ἐγγραφο ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῶν κατηχητικῶν σχολείων

Σέ ἡλικίαν πέντε ἐτῶν, ὅταν ἐπεσκέφθη συνοδευόμενος ἀπό τήν πρωτεξαδέλφην τοῦ Θεοδοσίαν μοναχήν τήν Ἱεράν Μονήν τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου Αἰγίνης, ἐφιλοξενήθη στό δωμάτιον τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου. Ἡ μοναχή Θεοδοσία ἀνῆκε εἰς τήν Ἱεράν Μονήν Γενεσίου τῆς Θεοτόκου-Ζούρβας τῆς νήσου Ὕδρας, τήν ὁποία πολλές φορές ἐπισκεπτόταν καί εἶχε ἰδιαίτερον πνευματικόν σύνδεσμον μαζί της. Ἐκεῖ, κατά πᾶσαν πιθανότητα, συνεδέθη πνευματικῶς μέ τόν Μητροπολίτην Θεσσαλονίκης, τόν ἀπό Ἐδέσσης, Πέλλης καί Ἀλμωπίας Παντελεήμονα Α΄ (Παπαγεωργίου), ἡ ξαδέλφη τοῦ ὁποίου ἦτο ἐπίσης μοναχή στήν ἴδιαν Μονήν.

Συνεδέετο, ἐπίσης, πνευματικῶς ἡ οἰκογένειά του μέ τό Μετόχιον ἐν Ἀθήναις τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σίμωνος Πέτρας-Ἁγίου Ὄρους καθώς ἐπίσης καί μέ Ἁγιορείτες Πνευματικούς, ὡς ὁ π. Ἱερώνυμος, ὁ π. Χρύσανθος ἀπό τήν Ἁγίαν Ἄνναν, καθώς ἐπίσης καί μέ ἄλλες πνευματικές προσωπικότητες πού ὑπηρετοῦσαν τήν ἐποχήν ἐκείνην εἰς τήν Ἱεράν Ἀρχιεπισκοπήν Ἀθηνῶν, ὅπως ὁ π. Ἰγνάτιος Κολιόπουπουλος, ὁ π. Σεραφείμ Παπακώστας καί ὁ π. Γερβάσιος Παρασκευόπουλος.

Ἐπίσης τήν περίοδον τῆς κατοχῆς μετεῖχε στίς δραστηριότητες ἐθελοντικῶν ὁμάδων εὐποιίας τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.

Μέ τό πέρας τῶν γυμνασιακῶν του σπουδῶν εἰσῆλθε τό ἔτος 1942 καί σέ ἡλικία 17 ἐτῶν στήν Θεολογική Σχολή τοῦ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν[1], ἀπό τήν ὁποία ἀπεφοίτησε τήν 5η Φεβρουαρίου 1949[2]. Πρέπει νά σημειωθεῖ ὅτι ἀπό τήν περίοδο τῆς φοιτήσεώς του στή Θεολογική Σχολή διοργάνωνε κατηχητικές συνάξεις ὅλων τῶν βαθμίδων καί μετεῖχε σέ ὅλες τίς ἐκδηλώσεις τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς.

1. Χριστοφόρου Κοντάκη, «Τό Ὁδοιπορικόν ἑνός Ἱεράρχου», στό *Παντελεήμων Β΄ (Χρυσοφάκης) Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης 1974-2003. Ὁ Ἱεράρχης τῆς Μακεδονίας. Εὐλαβικό ἀφιέρωμα στήν ἱερά μνήμη του ἐπί τῇ συμπληρώσει ὀκτώ ἐτῶν ἀπό τῆς κοιμήσεώς του (2003-2011)*, Λαγκαδᾶς-Θεσσαλονίκη 2011, σσ. 27-56. Τοῦ ἰδίου, «Τό Ὁδοιπορικόν ἑνός Ἱεράρχου», στό *Προσφορά Παντελεήμονι Β΄ τῷ Παναγιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης ἐπί τῇ εἰκοσιπενταετηρίδι τῆς Ἀρχιερατείας Αὐτοῦ,* Θεσσαλονίκη 1990, σσ. 11-33. Τοῦ ἰδίου, «Τό Ὁδοιπορικόν ἑνός Ἱεράρχου», στό *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, «Παντελεήμονι Β΄ τῷ Παναγιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης», Τεῦχος ἀφιερωτήριον ἐπί τῇ εἰς Κύριον ἐκδημίᾳ Αὐτοῦ*, Θεσσαλονίκη 2003, σσ. 333-364.

2. Πτυχίο Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

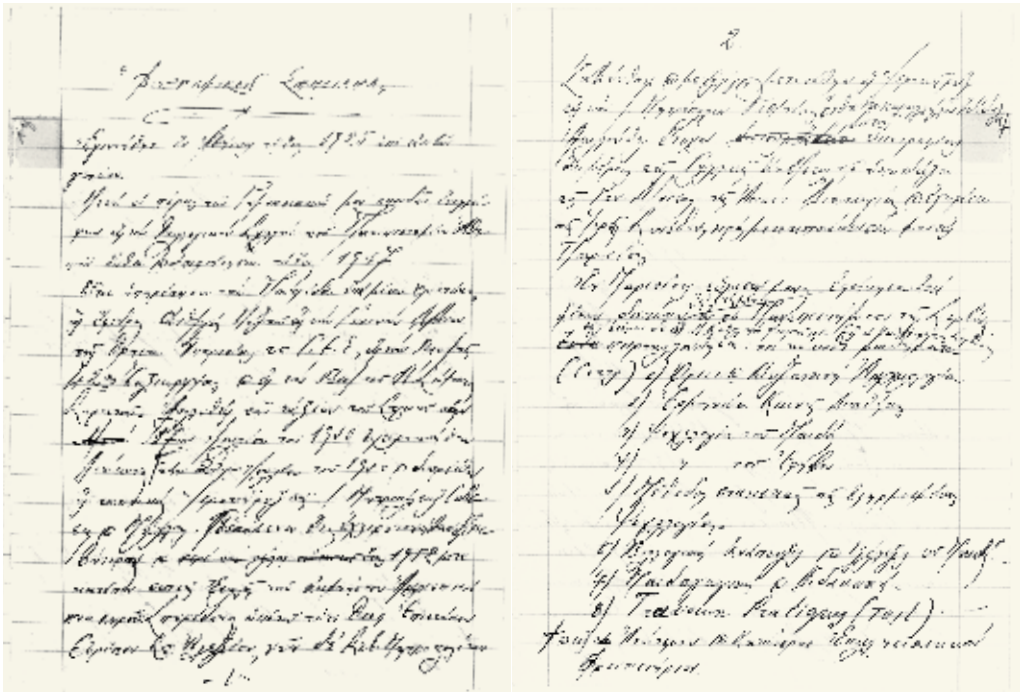

Ἀνέκδοτο χειρόγραφο βιογραφικό σημείωμα τοῦ Νικολάου Χρυσοφάκη

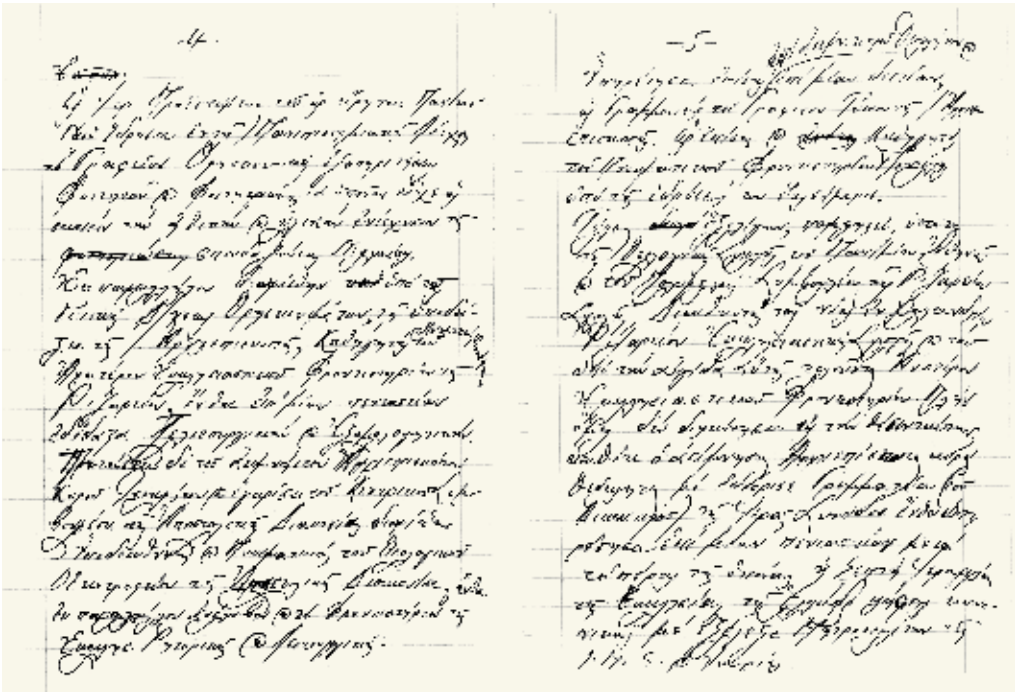

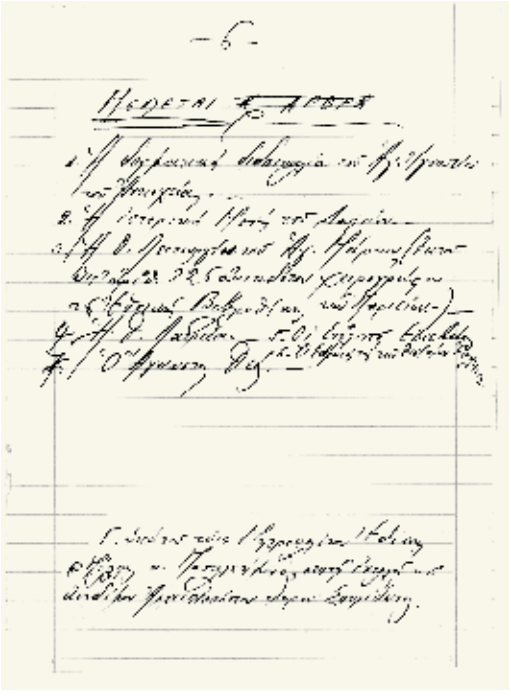

Ἀνέκδοτο χειρόγραφο βιογραφικό σημείωμα τοῦ Νικολάου Χρυσοφάκη

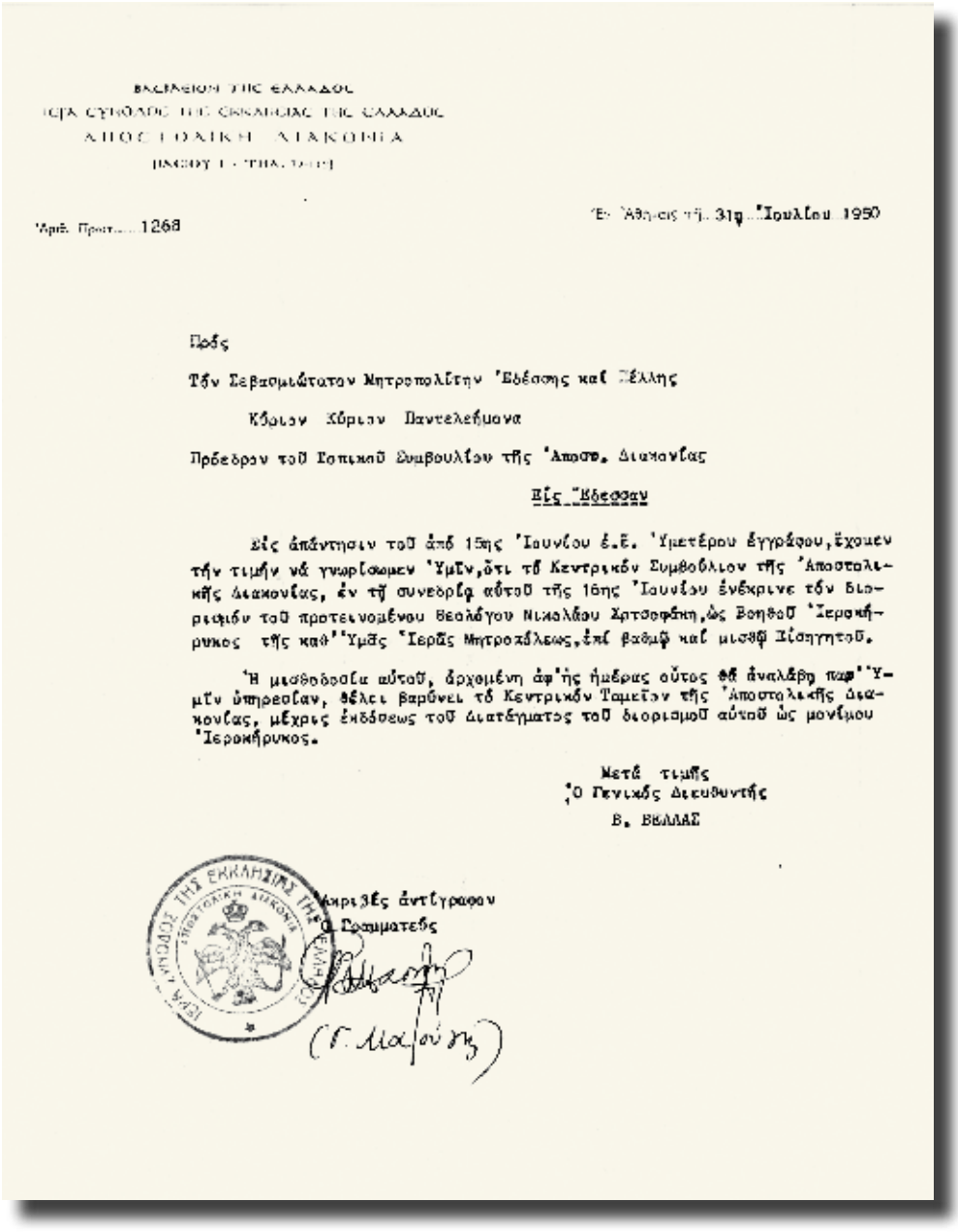

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ
[illegible]

Ἀριθ. Πρωτ. 1268

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31ῃ Ἰουλίου 1950

Πρός

Τόν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Ἐδέσσης καί Πέλλης

Κύριον Κύριλλον Παντελεήμονα

Πρόεδρον τοῦ Ἐπικαίρου Συμβουλίου τῆς Ἀποστ. Διακονίας

Εἰς Ἔδεσσαν

Εἰς ἀπάντησιν τοῦ ἀπό 15ης Ἰουνίου ἐ.ἔ. Ὑμετέρου ἐγγράφου, ἔχομεν τήν τιμήν νά γνωρίσωμεν Ὑμῖν, ὅτι τό Κεντρικόν Συμβούλιον τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, ἐν τῇ συνεδρίᾳ αὐτοῦ τῆς 16ης Ἰουνίου ἐνέκρινε τόν διορισμόν τοῦ προτεινομένου Θεολόγου Νικολάου Χρυσοφάκη, ὡς Βοηθοῦ Ἱεροκήρυκος τῆς καθ' Ὑμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, ἐπί βαθμῷ καί μισθῷ Ἰσοπηγητοῦ.

Ἡ μισθοδοσία αὐτοῦ, ἀρχομένη ἀφ' ἧς ἡμέρας οὗτος θά ἀναλάβῃ παρ' Ὑμῖν ὑπηρεσίαν, θέλει βαρύνει τό Κεντρικόν Ταμεῖον τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, μέχρις ἐκδόσεως τοῦ Διατάγματος τοῦ διορισμοῦ αὐτοῦ ὡς μονίμου Ἱεροκήρυκος.

Μετά τιμῆς
Ὁ Γενικός Διευθυντής
Β. ΒΕΛΛΑΣ

Ἀκριβές ἀντίγραφον
Ὁ Γραμματεύς

Διορισμός τοῦ Νικολάου Χρυσοφάκη ὡς βοηθοῦ ἱεροκήρυκος εἰς τήν Ἱεράν Μητρόπολιν Ἐδέσσης καί Πέλλης

Ὡς Ἔφεδρος Ἀξιωματικός

Ἡ θητεία του στόν Στρατό

Τήν 21η Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 1947, κατετάγη στό στρατό (Κ.Β.Ε.Α.[3], Κέντρο Βασικῆς Ἐκπαιδεύσεως Ἀθηνῶν), στίς τάξεις τοῦ ὁποίου ὑπηρέτησε γιά τρία ἔτη ὡς ἔφεδρος ἀνθυπολοχαγός Πεζικοῦ στή Γενική Διεύθυνση τῆς Θρησκευτικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ μέ Σ.Κ. τό 1946 καί Α.Σ.Μ. 5472. Ὁ βαθμός τοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ τοῦ ἀπενεμήθη στίς 4 Νοεμβρίου 1948[4], ἐνῶ τήν 19η Ἰανουαρίου τοῦ 1948 μετετέθη στό Γ.Ε.Σ./Β.1Ο. καί τήν 20ή Ἰανουαρίου τοῦ 1948[5] ἐντάχθηκε στό Λ.Σ/Γ.Ε.Σ. ἐκ τοῦ Κ.Ε.Ο. Ἀθηνῶν. Στή διάρκεια τῆς στρατιωτικῆς του θητείας ἀρχικά ὑπηρέτησε στήν Β10

3. Φύλλον Μητρώου (ὁπλίτου) ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

4. Φύλλον Μητρώου (ὁπλίτου) ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

5. Φύλλον Μητρώου (ὁπλίτου) ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

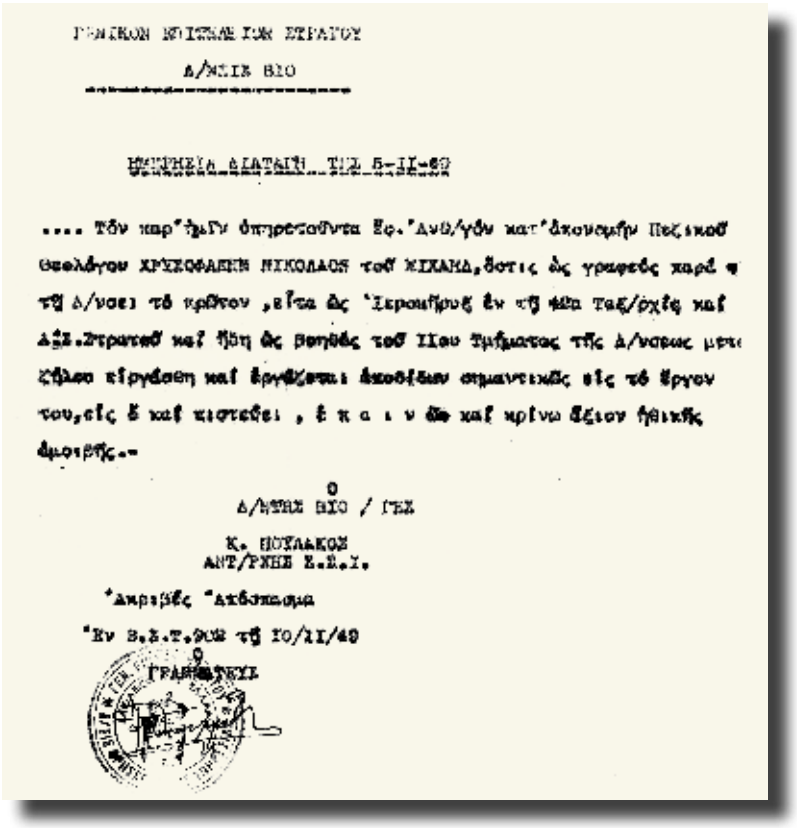

ΓΕΝΙΚΟΝ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΟΥ

Δ/ΝΣΙΣ ΒΙΟ

ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΔΙΑΤΑΓΗ ΤΗΣ 5-II-49

.... Τὸν παρ'ἡμῖν ὑπηρετοῦντα Ἐφ.'Ανθ/γὸν κατ'ἀκονομὴν Πεζικοῦ Θεολόγου ΧΡΥΣΟΦΑΚΗΝ ΝΙΚΟΛΑΟΝ τοῦ ΜΙΧΑΗΛ,ὅστις ὡς γραφεὺς παρὰ τῇ Δ/νσει τὸ πρῶτον ,εἶτα ὡς 'Ιερομήρυξ ἐν τῇ 4ῃ Ταξ/ρχίᾳ καὶ Δ.Ε.Στρατοῦ καὶ ἤδη ὡς βοηθὸς τοῦ ΙΙου Τμήματος τῆς Δ/νσεως μετ ζήλου εἰργάσθη καὶ ἐργάζεται ἀποδίδων σημαντικῶς εἰς τὸ ἔργον του,εἰς ὃ καὶ πιστεύει , ἐ π α ι ν ῶ καὶ κρίνω ἄξιον ἠθικῆς ἀμοιβῆς.-

Δ/ΝΤΗΣ ΒΙΟ / ΓΕΣ

Κ. ΠΟΥΛΑΚΟΣ
ΑΝΤ/ΡΧΗΣ Ε.Ε.Υ.

'Ακριβὲς 'Αντίσπασμα

'Εν Β.Ε.Τ.ΦΟΣ τῇ 10/II/49

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ

Πρότασις ἐπαίνου τοῦ Ἀντ/ρχου Κ. Πουλάκου (μετέπειτα Μητροπολίτου Σπάρτης καί Μονεμβασίας Εὐσταθίου)

ΣΤΡΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Ἐπώνυμον (α) ΧΡΥΣΟΦΑΚΗΣ

'Ονομα (α) ΝΙΚΟΛΑΟΣ

'Ονομα πατρὸς Μιχαήλ

'Ονομα μητρὸς Ὀρημίνα

Ἐλάσις 1946

Σ.Α.

'Αριθμὸς Μητρώου Σώματος

'Υπογραφὴ Κατόχου

Στρατιωτικόν βιβλιάριον

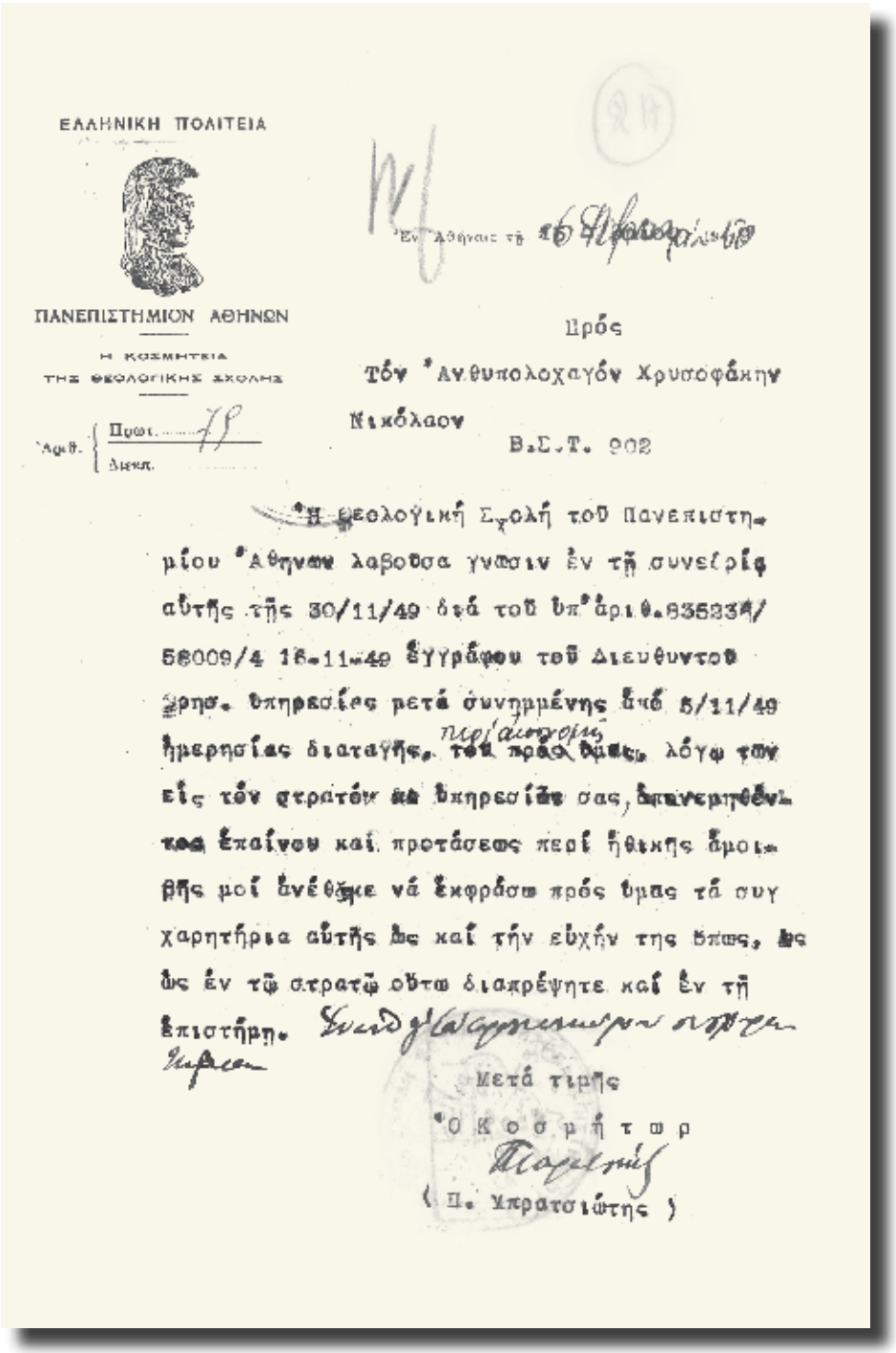

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

Η ΚΟΣΜΗΤΕΙΑ
ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

Ἀριθ. { Πρωτ. 78
Διεκπ.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 16 Ἀπριλίου 60

Πρός

Τόν Ἀνθυπολοχαγόν Χρυσοφάκην
Νικόλαον
Β.Σ.Τ. 902

Ἡ Θεολογική Σχολή τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν λαβοῦσα γνῶσιν ἐν τῇ συνεδρίᾳ αὐτῆς τῆς 30/11/49 διά τοῦ ὑπ' ἀριθ. 835234/58009/4 16-11-49 ἐγγράφου τοῦ Διευθυντοῦ Ὑπηρεσίας μετά συνημμένης ἀπό 5/11/49 ἡμερησίας διαταγῆς, τοῦ πρός ὑμᾶς, λόγῳ τῶν εἰς τόν στρατόν ἐκ ὑπηρεσίας σας, ἀπονεμηθέντος ἐπαίνου καί προτάσεως περί ἠθικῆς ἀμοιβῆς μοί ἀνέθηκε νά ἐκφράσω πρός ὑμᾶς τά συγχαρητήρια αὐτῆς ὡς καί τήν εὐχήν της ὅπως, ὡς ὡς ἐν τῷ στρατῷ οὕτω διαπρέψητε καί ἐν τῇ ἐπιστήμῃ.

Μετά τιμῆς
Ὁ Κοσμήτωρ
(Π. Χρατσιώτης)

Ἔπαινος καί πρόταση περί ἠθικῆς ἀμοιβῆς, γιά τίς ὑπηρεσίες του στόν στρατό

τῆς 42ας Ταξιαρχίας καί τελικά στήν Β10 τοῦ Α΄ Σώματος Στρατοῦ. Κατά τή διάρκεια τῆς τελευταίας αὐτῆς θέσεώς του, κατόπιν προτάσεως τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦ τῆς Θρησκευτικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, τοῦ μετέπειτα Μητροπολίτου Μονεμβασίας καί Σπάρτης Κυπριανοῦ Πουλάκου, τιμήθηκε δύο φορές μέ τό μετάλλιο ἐξαιρέτων πράξεων[6]. Ἀπό τίς τάξεις τοῦ Στρατοῦ ἀπολύθηκε τήν 15η Ἰουλίου τοῦ ἔτους 1950[7].

Ἡ παρουσία του στόν Στρατό: ἔπαινος καί διακρίσεις

Ὡς Ἱεροκήρυκας τῆς 42ας Ταξ/ρχίας καί τοῦ Α΄ Σώματος Στρατοῦ καί ὡς βοηθός τοῦ 20οῦ τμήματος τῆς Δ/νσεως, ἐργάστηκε μέ ζῆλο ἀποδίδοντας σημαντικά στό ἔργο του. Γιά τόν λόγο αὐτό κρίθηκε κατ' ἐπανάληψη ἄξιος ἐπαίνων καί ἠθικῆς ἀμοιβῆς[8]. Σέ ἔγγραφο μάλιστα τοῦ Β10 τμήματος τοῦ Γ.Ε.Σ. πρός τήν Ἱερά Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀναφέρεται ὅτι ἐπέδειξε διαγωγή ἐξαίρετη, ὅτι ἡ συμπεριφορά του ὑπῆρξε ὑπόδειγμα καλοῦ στρατιώτου, ὅτι ἐμφορεῖται ἀπό ὑγιῆ κοινωνικά φρονήματα[9], ὅτι διακρίνεται γιά τήν ἀποδοτικότητά του, τήν εὐθύτητα τῶν σκέψεων, τήν εἰλικρίνεια, τήν πειθαρχία καί τήν σταθερότητα τῶν πεποιθήσεών του[10]. Ἐπιτελεῖ λίαν εὐσυνειδήτως τήν ἀποστολή του και, μετά ἀφοσιώσεως ἀπολύτου, δίνει πάντοτε τό παράδειγμα τῆς φιλεργείας καί ἐν τέλει ὁ ἴδιος καθίσταται πρότυπο πρός μίμηση γιά τούς λοιπούς Ἀξιωματικούς τῆς Δ/νσεως[11]. Κατέστη, ἐπίσης, μέ τή στάση καί τή συμπεριφορά του ὁ ἀγαπημένος τῶν Ἀξιωματικῶν καί ὁπλιτῶν, τό θρησκευτικό καί ἐθνικό φρόνημα τῶν ὁποίων καταφέρνει νά ἐξυψώνει κάθε φορά μέ τίς ἐμπνευσμένες ὁμιλίες καί παροτρύνσεις του.

---

6. Περιοδικό *Ἐκκλησία*, ἀρ. 26 (15 Δεκεμβρίου 1965).

7. Φύλλον Μητρώου (ὁπλίτου) ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

8. Ἡμερήσια διαταγή τῆς 5-11-49, ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

9. Ἔγγραφο μέ ἡμερομηνία 12.7.1950, ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

10. «Ἔκθεσις ἐπί τῆς ἀποδοτικότητος ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ κηρύγματος τοῦ παρ' ἡμῖν ὑπηρετοῦντος Θεολόγου Ἀνθ/γοῦ Χρυσοφάκη Νικολάου (10.6.49)», ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

11. Ἡμερήσια διαταγή τῆς 15.7.1950, ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

Ὡς Ἔφεδρος Ἀνθυπολοχαγός

Φύλλον Μητρώου τοῦ Ἀνθυπολοχαγοῦ Νικολάου Χρυσοφάκη

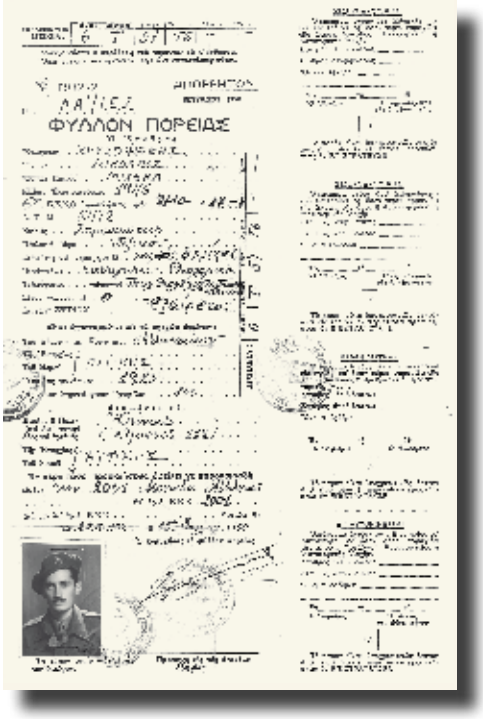

Φύλλον Πορείας τοῦ ὁπλίτου Νικολάου Χρυσοφάκη

Κατά τή διάρκεια τῆς θητείας του στόν Στρατό, ἐπισκέπτεται ὡς ἱεροκήρυκας νοσοκομεῖα, πόλεις καί χωριά. Στίς ἐπισκέψεις του αὐτές προσήλκυσε τό ἐνδιαφέρον καί τήν προσοχή ὅλων μέ τίς ὁμιλίες καί τήν ἐν γένει στάση του. Ὡς ἐκ τούτου, ἡ συμπεριφορά του ὑπῆρξε πράγματι ἄξια μιμήσεως και, γιά τόν λόγο αὐτό, ἡ Θεολογική Σχολή τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἀπεφάσισε νά τόν τιμήσει καί νά τοῦ προσφέρει ἔπαινο περί ἠθικῆς ἀμοιβῆς γιά τίς ὑπηρεσίες του στό Στρατό[12]. Εἶναι ἄξιο ἀναφορᾶς ὅτι στό τέλος τοῦ ἐγγράφου πού τοῦ στάλθηκε ἀπό τό Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν τοῦ εὔχονται νά διαπρέψει στήν ἐπιστήμη, ὅπως διέπρεψε στόν Στρατό[13]. Ἀπό τίς τάξεις τοῦ Στρατοῦ ἀπελύθη τήν 15η Ἰουλίου τοῦ ἔτους 1950.

2. Ὁ Παντελεήμων Χρυσοφάκης ὡς κληρικός

Ὁ Νικόλαος Χρυσοφάκης τό ἔτος 1950 κείρεται μοναχός στήν Ἱερά Μονή τοῦ Τιμίου Σταυροῦ[14] τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἐδέσσης, Πέλλης καί Ἀλμωπίας λαβών τό ὄνομα Παντελεήμων πρός τιμήν τοῦ Γέροντός του Παντελεήμονος (Παπαγεωργίου). Τήν 23η Ἰουλίου τοῦ ἔτους 1950[15] χειροτονεῖται διάκονος στόν Ἱερό Ναό Ὑπεραγίας Θεοτόκου Χρυσοσπηλαιωτίσσης ἀπό τόν Μητροπολίτη Ἐδέσσης, Πέλλης καί Ἀλμωπίας, τόν μετέπειτα Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης Παντελεήμονα Α′ (Παπαγεωργίου). Στήν αἴτησή του, μέ σκοπό νά ἐνταχθεῖ στίς τάξεις τοῦ Ἱεροῦ κλήρου, ἀνέφερε χαρακτηριστικά: *παιδιόθεν φλέγομαι ὑπό τοῦ ἱεροῦ ζήλου νά καταταγῶ εἰς τόν ἄγαμον κλῆρον καί νά προσφέρω τάς ταπεινάς μου ὑπηρεσίας εἰς τήν Μητέρα Ἐκκλησίαν*[16].

12. «Ἔκθεσις ἐπί τῆς ἀποδοτικότητος ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ κηρύγματος τοῦ παρ᾽ ἡμῖν ὑπηρετοῦντος Θεολόγου Ἀνθ/γοῦ Χρυσοφάκη Νικολάου (10.6.49)», ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

13. Ἔγγραφο μέ ἡμερομηνία 16.2.50, ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

14. Πιστοποιητικόν χειροτονίας μέ ἡμερομηνία 25 Ἰουλίου 1950, ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

15. Πιστοποιητικό Χειροτονίας μέ ἡμερομηνία 25 Ἰουλίου 1950, ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας. Τό Περιοδικό *Ἐκκλησία*, ἀρ. 26 (15 Δεκεμβρίου 1965), δίνει ὡς ἡμερομηνία χειροτονίας τήν 23η Ἰουλίου 1950.

16. «Αἴτησις» ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

ΓΕΝΙΚΟΝ ΕΠΙΤΕΛ.ΣΤΡΑΤΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ/Β10

ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΔΙΑΤΑΓΗ 15.7.1950

Τόν ἀπολυόμενον σήμερον τῶν τάξεων τοῦ Στρατοῦ ἔφεδρον Ἀνθ/γόν ΧΡΥΣΟΦΑΚΗΝ Νικόλαον, διατελέσαντα ὡς Ἱεροκήρυκα διαφόρων Μονάδων καί ἐπιτελέσαντα λίαν εὐσυνειδήτως τήν ἀποστολήν αὐτοῦ, εἶτα ἐν τῇ Διευθύνσει καί τῇ Διαχειρίσει τῆς εἰς αὐτόν ἀνατεθείσης ὑπηρεσίας καί διεξαγαγόντα ταύτην μετά ἀφοσιώσεως ἀπολύτου δίδων πάντοτε τό παράδειγμα τῆς φιλεργείας,

Δ Ι Α Μ Ν Η Μ Ο Ν Ε Υ Ω

αὐτόν ἀπολυόμενον καί προβάλλων τοῦτον πρός μίμησιν πρός τούς λοιπούς Ἀξιωματικούς τῆς Δ/νσεως, εὔχομαι αὐτῷ ἐπανερχομένῳ εἰς τά εἰρηνικά αὐτοῦ ἔργα, πᾶσαν ἀπό Θεοῦ εὐλογίαν καί προκοπήν.

Ἀκριβές ἀντίγραφον

Τό Β10/Π.Δ.Α/ΓΕΣ

Παπαμιχάλου.

ΑΡΧΙΜ. Κ. ΠΟΥΛΑΚΟΣ
Δ/ΝΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΥΤ.ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

Ἡμερήσια διαταγή 15-07-1960

Κατά τή διάρκεια τῆς εἰς διάκονον χειροτονίας τοῦ Παντελεήμονος Χρυσοφάκη, ὁ Μητροπολίτης Ἐδέσσης καί Πέλλης Παντελεήμων Παπαγεωργίου τόν προσεφώνησε μέ τόν κάτωθι λόγο:

Ἐν χαρᾷ μεγάλῃ καί μέ τήν ἀγάπην τῆς ὁποίας εἶσαι ἄξιος, σέ δέχομαι σήμερον προσερχόμενον εἰς τάς τάξεις τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου καί εἰσερχόμενον διά τοῦ Μυστηρίου τῆς Ἱερωσύνης εἰς τά Ἅγια τῶν Ἁγίων, εἰς διακονίαν ἀποστολικήν τοῦ Ἁγίου Εὐαγγελίου.

Γνωρίζων τήν θεοσέβειάν σου καί τήν εἰς τόν Σωτῆρα Χριστόν πίστιν σου, τήν ἁγνότητά σου καί τό χρηστόν καί ἀνεπίληπτον τοῦ χαρακτῆρος σου, τόν καλόν εἰς τά ἱερά τῆς Θεολογικῆς Ἐπιστήμης γράμματα καταρτισμόν σου καί τήν ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων χριστιανικήν σου ἀγωγήν καί ἀνατροφήν, μέ τήν ὁποίαν σέ ἐνουθέτησεν ἡ θεοσεβής καί

εὐλαβεστάτη οἰκογένειά σου, πιστεύω ὅτι εἶσαι ἀπό Θεοῦ κεκλημένος, ἵνα, ὡς κληρικός, ὑπηρετήσῃς διά βίου τόν Κύριον ἐν τῇ Ἁγίᾳ Του Ἐκκλησίᾳ καί διακονήσῃς εἰς τό Ἅγιον Εὐαγγέλιόν Του.

Πιστεύω ὅτι, τοῦ Κυρίου συνεργοῦντος, θεάρεστος καί οἰκοδομητική διά σέ καί τήν Ἐκκλησίαν θά εἶναι πάντοτε ἡ διακονία σου. Ὅτι θά ἀναλαμβάνῃς τόν ζυγόν τοῦ Χριστοῦ καί τόν Σταυρόν τοῦ ἀποστόλου Αὐτοῦ, ἐφοδιασμένος μέ ὅλα τά ἀπαιτούμενα πνευματικά ἐφόδια, διά τά ὁποῖα καί ἡ Ἐκκλησία σέ ἔκρινεν ἤδη ἄξιον τοῦ χαρίσματος τῆς Ἱερωσύνης, τό ὁποῖον σοί δίδεται σήμερον δι' ἐμοῦ τοῦ ἐλαχίστου.

Μή ἀμέλει τοῦ θείου τούτου χαρίσματος καί πρόσεχε πάντοτε σεαυτῷ. Μή ἀφήσῃς νά ὀλιγοστεύσῃ ἤ καί νά σβησθῇ ἡ φλόξ τῆς πίστεώς σου καί τῆς ἀγάπης σου καί τῆς ἁγιότητός σου. Ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ καί ὁ ζῆλος διά τόν θρίαμβον τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ καί τήν οἰκοδομήν τῆς Ἁγίας Αὐτοῦ Ἐκκλησίας, νά χαρακτηρίζουν πάντοτε ὅλην σου τήν ζωήν.

Ξενωθείς ἤδη τοῦ κόσμου, προσέφερες τόν ἑαυτόν σου εἰς τόν Κύριον καί θά ζήσῃς, τοῦ λοιποῦ, ἐν τῷ κόσμῳ ὡς ἐκτός τοῦ κόσμου, μόνην σου ἔχων ἀποστολήν τήν ὑπηρεσίαν σου εἰς τό ἔργον τῆς σωτηρίας τοῦ κόσμου. Ὡς πιστός ἐργάτης τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, θά ἐργάζεσαι πάντοτε ἐν ὑπομονῇ εἰς τόν μυστικόν Αὐτοῦ ἀμπελῶνα καί θά κηρύσσῃς πάντοτε Ἰησοῦν καί τοῦτον Ἐσταυρωμένον, χωρίς ποτέ νά ἀποκάμῃς ἤ δειλιάσῃς, χωρίς σπουδήν καί χωρίς ἀνάπαυσιν.

Θές εἰς τήν διάθεσιν τοῦ Κυρίου ὅλα σου τά προσόντα, ὅλας σου τάς δυνάμεις τάς πνευματικάς καί μήν φοβῆσαι, ὅτι ταῦτα εἶναι πολύ ἀνάξια λόγου καί πολύ μικρά, ἐν συγκρίσει πρός τήν ἔκτασιν τῆς ἀποστολῆς, πρός τό μεγαλειῶδες Του ἔργον. Διότι ἡ θεία χάρις τά ἐλλείποντα ἀναπληροῖ καί τά ἀσθενῆ θεραπεύει. Διότι ὁ Κύριος τοῦ ἔργου θά εὐλογήσῃ τό ὀλίγον καί τό μικρόν καί θά τό χρησιμοποιήσῃ θαυμαστῶς διά τό μέγα Του ἔργον.

Εἶναι εὐλογητή ἐπί τοῦτο σύμπτωσις τό ἀνάγνωσμα τοῦ σημερινοῦ Εὐαγγελίου καί ὅσα εἶπε σχετικά ὁ Κύριος πρός τούς μαθητάς Του. Ὅταν ἐκεῖνοι τοῦ ὑπέδειξαν ὅτι πρέπει νά ἀπολύσῃ τούς ὄχλους, διά νά μεταβοῦν καί προμηθευθοῦν δι' ἑαυτούς τρόφιμα, ὁ Κύριος εἶπε πρός αὐτούς «δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν». Καί ὅταν ἐκεῖνοι ἔκπληκτοι ἀπήντησαν, ἡμεῖς, ἐδῶ εἰς τόν ἔρημον αὐτόν τόπον, δέν ἔχομεν παρά μόνον πέντε ἄρτους καί δύο ἰχθύας, ὁ Κύριος ἐζήτησεν αὐτούς, καί τούς

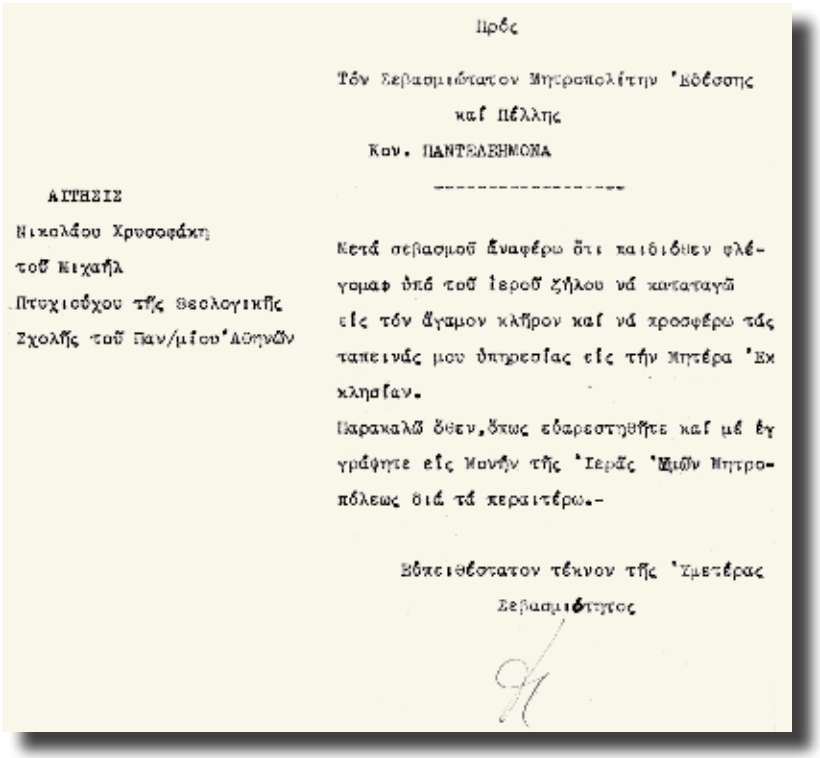

Πρός

Τόν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Ἐδέσσης
καί Πέλλης
Κον. ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΑ

ΑΙΤΗΣΙΣ
Νικολάου Χρυσοφάκη
τοῦ Μιχαήλ
Πτυχιούχου τῆς Θεολογικῆς
Σχολῆς τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

Μετά σεβασμοῦ ἀναφέρω ὅτι παιδιόθεν φλέγομαι ὑπό τοῦ ἱεροῦ ζήλου νά καταταγῶ εἰς τόν ἄγαμον κλῆρον καί νά προσφέρω τάς ταπεινάς μου ὑπηρεσίας εἰς τήν Μητέρα Ἐκκλησίαν.
Παρακαλῶ ὅθεν, ὅπως εὐαρεστηθῆτε καί μέ ἐγγράψητε εἰς Μονήν τῆς Ἱερᾶς Ὑμῶν Μητροπόλεως διά τά περαιτέρω.-

Εὐπειθέστατον τέκνον τῆς Ὑμετέρας
Σεβασμιότητος

Αἴτησις τοῦ Νικολάου Χρυσοφάκη, γιά νά ἐνταχθεῖ στίς τάξεις τοῦ ἱεροῦ κλήρου

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΦΕΡΟΝΤΟΣ

Ταυτόχρονη τοῦ φέροντος

ΒΕΒΑΙΟΥΜΕΝ

τὴν ταυτότητα τοῦ Ἱεροδιακόνου-
Ἱεροκήρυκος τῆς καθ'
ἡμᾶς Ἱ. Μητροπόλεως Παν-
τελεήμονος
Χρυσοφάκη
Πτυχιούχου τῆς Θεολογι-
κῆς Σχολῆς τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

Ἐν Ἐδέσσῃ τῇ 25 Αὐγούστου 1950

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ κ. ἐ. α.
Ὁ Πρωτοσύγκελλος

Ταυτότης ἱεροδιακόνου

ηὐλόγησεν, καί ἔθρεψεν μέ αὐτούς πέντε χιλιάδας ἄνδρας ἐκτός ἀπό τά γυναικόπαιδα.

Ταῦτα πάντα ἔχων εἰς τόν νοῦν σου καί τήν καρδίαν σου, δέξαι σήμερον ἐν πίστει τό χάρισμα. Καί ἀνάλαβε ἐν φόβῳ Θεοῦ τόν Σταυρόν τῆς Ἱερᾶς Διακονίας τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ, διά τήν ὁποίαν ὁ ἐλάχιστος ἐγώ, τήν ὥραν αὐτήν σέ καλῶ, εἰς τό ὄνομα τοῦ Πατρός καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

† Ὁ Ἐδέσσης καί Πέλλης Παντελεήμων

Προσφωνήσας κατά τήν εἰς Διάκονον Χειροτονίαν τοῦ Ἱεροκήρυκος Ἐδέσσης καί Πέλλης Παντελεήμονος Χρυσοφάκη, ἐν Ἱ. Ναῷ τῆς Χρυσοσπηλαιωτίσσης, Ἀθηνῶν,τῇ Κυριακῇ 22 Ἰουλίου 1950[17].

Ὡς βοηθός Ἱεροκήρυκα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἐδέσσης, Πέλλης καί Ἀλμωπίας, ὑπηρέτησε ἀπό τήν 16η Ἰουνίου 1950 ἕως καί τήν 9η Ἰανουαρίου 1951, ὁπότε καί διορίστηκε τακτικός Ἱεροκήρυκας τῆς ἴδιας Μητροπόλεως[18]. Ἀκολούθως, τήν 15η Ἰουνίου τοῦ 1951, ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος λαβών καί τό ὀφίκκιον[19] τοῦ Ἀρχιμανδρίτου στόν Πάνσεπτο Ἱερό Ναό τοῦ Ἁγίου Παύλου Ψαρῶν ἀπό τόν Θεοφιλέστατο Ἐπίσκοπο Εὐρίπου κ. Ἀλέξιο (τόν μετέπειτα Μητροπολίτη Ζακύνθου) τῇ σεπτῇ ἐντολῇ τοῦ Μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί Πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Σπυρίδωνος[20], ὁ ὁποῖος ἐξαιτίας ἀσθενείας δέν κατέστη δυνατό νά ἐπιτελέσει ὁ ἴδιος τό Ἱερό Μυστήριο.

Ἤδη ἀπό τήν ἀρχή τῆς ἱερατικῆς του σταδιοδρομίας, ὡς ἱερέας τῆς Μητροπόλεως Ἐδέσσης[21], δηλώνει τό πατριωτικό του φρόνημα, καθώς ἐγκαταλείπει τό κλεινόν ἄστυ, ἀπό ὅπου καί κατάγεται, καί οἰκειοθελῶς διακονεῖ τούς Ἕλληνες Μακεδόνες. Τά ἔνθερμα κηρύγ-

17. Ἀνέκδοτος χειρόγραφος ἐπιστολή τοῦ Μακαριστοῦ Μητροπολίτου Ἐδέσσης, Πέλλης καί Ἀλμωπίας κ.κ. Παντελεήμονος (Παπαγεωργίου), ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

18. «Βεβαίωσις», 21 Δεκεμβρίου 1962, ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

19. Χειροτονητήριον Γράμμα 20ῆς Ἰουλίου 1951, ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

20. Ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

21. Ἀπό τό http://www.oikotrofeio.gr/directors/xrysofakhs.html

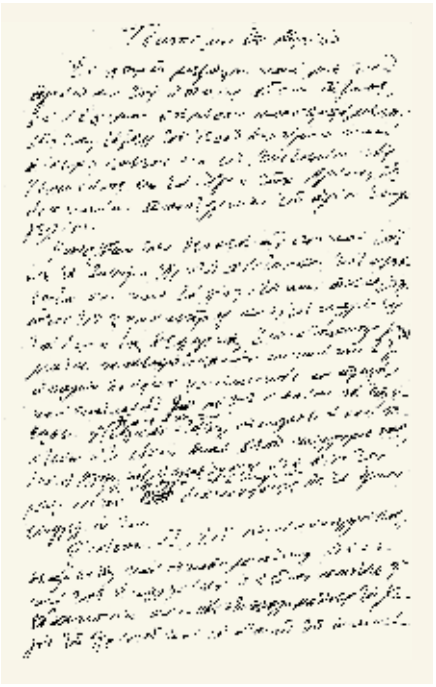

Προσφώνησις τοῦ Μητροπολίτου Ἐδέσσης καί Πέλλης Παντελεήμονος Α΄ κατά τήν εἰς Διάκονον Χειροτονίαν τοῦ Ἱεροκήρυκος Παντελεήμονος Χρυσοφάκη

ματά του, ἡ εὐπροσηγορία καί ἡ ἁπλότητά του κέρδισαν τόν λαό τῶν Γιαννιτσῶν καί ὅλο τόν νομό Ἐδέσσης καί Πέλλης.

Ἐν συνεχείᾳ ὅμως, ὅταν ὁ Μητροπολίτης Παντελεήμων Α΄ (Παπαγεωργίου) μετατέτεθη στήν Ἱερά Μητρόπολη Θεσσαλονίκης, τόν ἀκολούθησε στή θέση του αὐτή ὡς τακτικός Ἱεροκήρυξ τῆς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης. Ἐκ τῆς θέσεώς του αὐτῆς ὑπηρέτησε καί τήν ἐπαρχία τοῦ Λαγκαδᾶ μετά τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Σπυρίδονα Τραντέλη (μετέπειτα Μητροπολίτου Λαγκαδᾶ), μέ τόν ὁποῖο ὑπῆρξαν φίλοι καί εἶχαν συνυπηρετήσει ὡς ἱεροκήρυκες. Παράλληλα μέ τό ἔργο τοῦ ἱεροκήρυκος, κατόπιν προτάσεως τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Θρησκευμάτων, δίδαξε στό Κατώτερο καί Ἀνώτερο Ἐκκλησιαστικό Φροντιστήριο Θεσσαλονίκης. Κατά τήν περίοδο αὐτή, ταυτοχρόνως τελοῦσε τό Ἱερό Μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας σέ νοσηλευτικά ἱδρύματα τῆς ἐποχῆς καί σέ φυλακές. Ἀξία ἀναφορᾶς εἶναι ἡ διακονία καί σπουδαία προσφορά του στό Σανατόριο (νῦν Νοσοκομεῖο Παπανικολάου), χῶρο θεραπείας τῶν φυματικῶν, πράξη πού δηλώνει ἀφενός τό ἔνθερμο ἐνδιαφέρον καί τήν φροντίδα του γιά τόν πάσχοντα συνάνθρωπο καί ἀφετέρου χριστιανικό ἦθος καί ἀνθρωπισμό.

Ἀλληλογραφία μέ τόν Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης Παντελεήμονα Α΄

Τή σχέση τοῦ νεαροῦ Ἱεροκήρυκος Παντελεήμονος Χρυσοφάκη μέ τόν Μακαριστό Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης κυρό Παντελεήμονα Α΄ (Παπαγεωργίου) χαρακτήριζε πατρική ἀγάπη, στοργή καί ἀνείπωτο ἐνδιαφέρον. Στήν μεταξύ τους ἀλληλογραφία συνήθιζαν νά ὁμιλοῦν γιά πράγματα καθημερινά, ἀλλά καί γιά τούς βαθύτερους θρησκευτικούς καί προσωπικούς τους προβληματισμούς. Παρακάτω παρατίθενται καί σχολιάζονται ἀποσπάσματα ανέκδοτων χειρογράφων ἐπιστολῶν τοῦ Σεβαστοῦ Παντελεήμονος Α΄ (Παπαγεωργίου) πρός τόν Παντελεήμονα Χρυσοφάκη, τά ὁποῖα ἀποτελοῦν τούς ἀδιάψευστους μάρτυρες τῆς ἀγλαοκάρπου συνεργασίας τους καί τῆς ἐκ βάθους καρδίας εἰλικρινοῦς ἐκτιμήσεως τοῦ Σεβαστοῦ Γέροντος πρός τόν νεαρό τότε κληρικό.

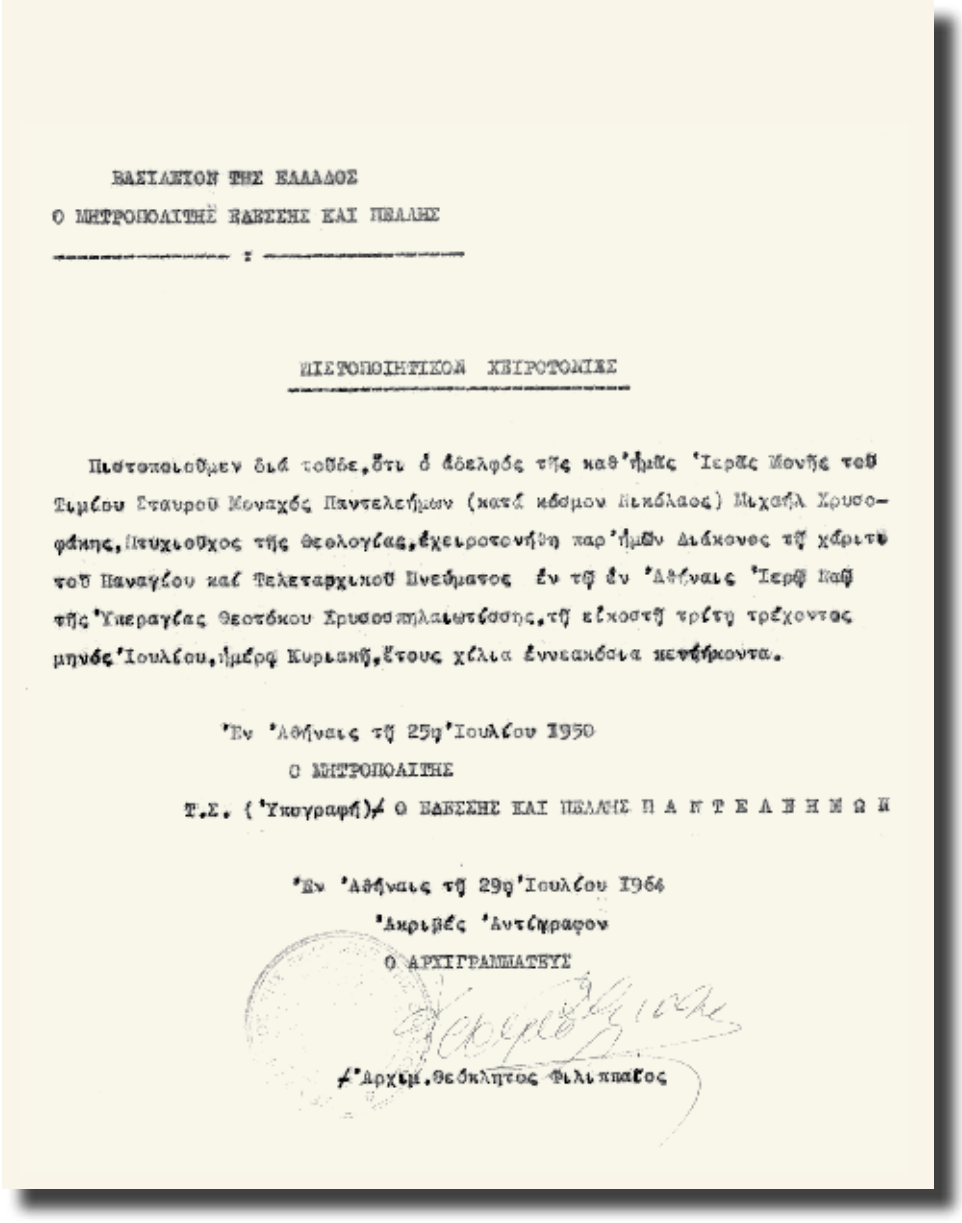

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΒΑΡΕΣΗΣ ΚΑΙ ΠΕΛΛΗΣ

ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟΝ ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑΣ

Πιστοποιοῦμεν διὰ τοῦδε, ὅτι ὁ ἀδελφὸς τῆς καθ'ἡμᾶς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Τιμίου Σταυροῦ Μοναχὸς Παντελεήμων (κατὰ κόσμον Νικόλαος) Μιχαήλ Χρυσοφάκης, πτυχιοῦχος τῆς Θεολογίας, ἐχειροτονήθη παρ'ἡμῶν Διάκονος τῇ χάριτι τοῦ Παναγίου καὶ Ζωοποιοῦ Πνεύματος ἐν τῇ ἐν Ἀθήναις Ἱερᾷ Καθ' τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου Χρυσοσπηλαιωτίσσης, τῇ εἰκοστῇ τρίτῃ τρέχοντος μηνὸς Ἰουλίου, ἡμέρᾳ Κυριακῇ, ἔτους χίλια ἐννεακόσια πεντήκοντα.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 25ῃ Ἰουλίου 1950
Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ
Τ.Σ. (Ὑπογραφή) ✠ Ο ΒΑΡΕΣΗΣ ΚΑΙ ΠΕΛΛΗΣ Π Α Ν Τ Ε Λ Ε Η Μ Ω Ν

Ἐν Ἀθήναις τῇ 29ῃ Ἰουλίου 1964
Ἀκριβὲς Ἀντίγραφον
Ο ΑΡΧΙΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ
✠ Ἀρχιμ. Θεόκλητος Φιλιππαῖος

Πιστοποιητικόν τῆς εἰς διάκονον χειροτονίας
τοῦ Παντελεήμονος Χρυσοφάκη

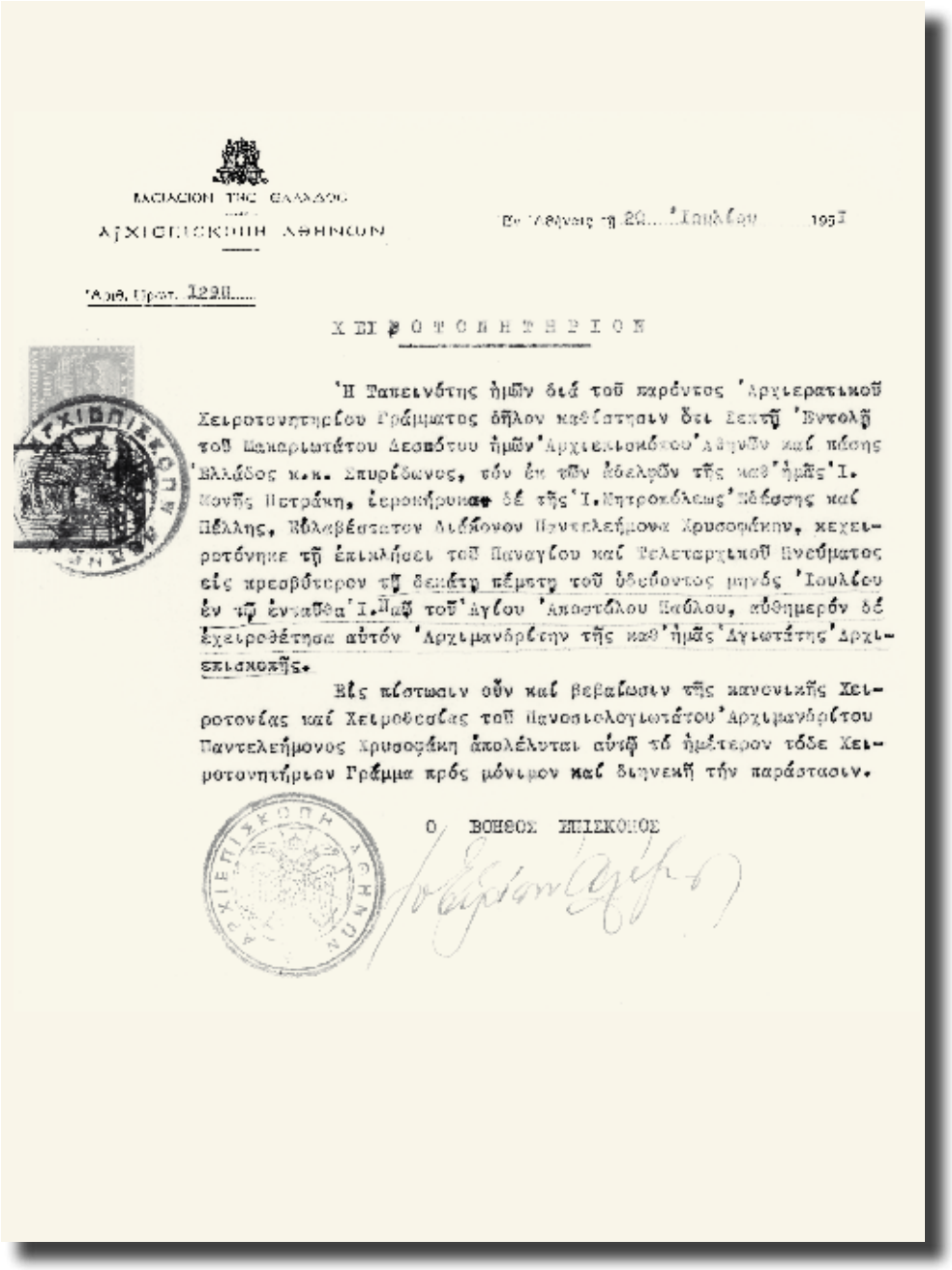

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20 Ἰουλίου 1957

Ἀριθ. Πρωτ. 1221

ΧΕΙΡΟΤΟΝΗΤΗΡΙΟΝ

Ἡ Ταπεινότης ἡμῶν διὰ τοῦ παρόντος Ἀρχιερατικοῦ Χειροτονητηρίου Γράμματος ὅπλον καθίστησιν δεκτῇ Ἐντολῇ τοῦ Μακαριωτάτου Δεσπότου ἡμῶν Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Σπυρίδωνος, τὸν ἐν τῶν ἀδελφῶν τῆς καθ' ἡμᾶς Ι. Κοινῆς Πατράκη, ἱερομόναχον δὲ τῆς Ι. Μητροπόλεως Πατρῶν καὶ Πέλλης, Εὐλαβέστατον Διάκονον Παντελεήμονα Χρυσοφάκην, χειροτονήσαι τῇ ἐπικλήσει τοῦ Παναγίου καὶ Ζωοποιοῦ Πνεύματος εἰς πρεσβύτερον τῇ δεκάτῃ πέμπτῃ τοῦ ὑπερχομένου μηνὸς Ἰουλίου ἐν τῷ ἐνταῦθα Ι. Ναῷ τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Παύλου, αὐθημερὸν δὲ ἐχειροθέτησε αὐτὸν Ἀρχιμανδρίτην τῆς καθ' ἡμᾶς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς.

Εἰς πίστωσιν οὖν καὶ βεβαίωσιν τῆς κανονικῆς Χειροτονίας καὶ Χειροθεσίας τοῦ Πανοσιολογιωτάτου Ἀρχιμανδρίτου Παντελεήμονος Χρυσοφάκη ἀπολέλυται αὐτῷ τὸ ἡμέτερον τόδε Χειροτονητήριον Γράμμα πρὸς μόνιμον καὶ διηνεκῆ τὴν παράστασιν.

Ο ΒΟΗΘΟΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ

Χειροτονητήριον γράμμα τῆς εἰς πρεσβύτερον χειροτονίας τοῦ Παντελεήμονος Χρυσοφάκη

Ταυτότης τοῦ Πανοσιολογιωτάτου Ἀρχιμανδρίτου Παντελεήμονος Χρυσοφάκη

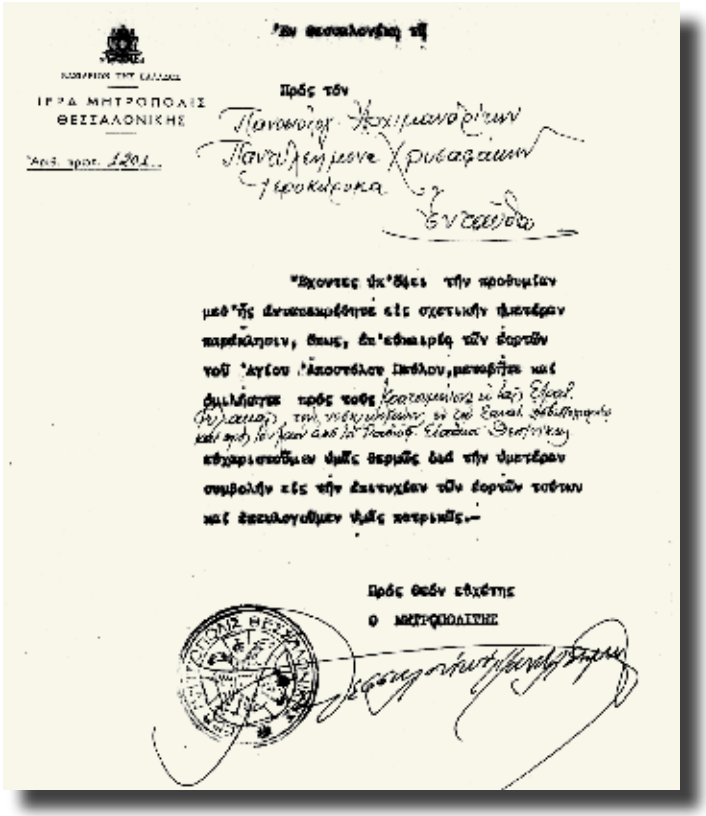

Ἔγγραφο τῆς Μητροπόλεως γιά ποιμαντική διακονία και μέριμνα στίς φυλακές καί στό σανατόριο

Στίς ἐπιστολές αὐτές διαφαίνεται ἡ ἔντονος ἐπιθυμία τοῦ Μακαριστοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Παντελεήμονος Α΄ (Παπαγεωργίου) νά χειροτονήσει τόν Νικόλαο Χρυσοφάκη ὡς ἀκολούθως: *…Ἡ ὡραία εἰκών πού μοῦ ἔστειλες μέ ηὗρε πάσχοντα εἰς τό κρεββάτι καί πολύ μέ ἀνεκούφισε. Δέν εἶχον βέβαια ἀνησυχίαν περί τῆς ἀσθενείας μου, ἐπειδή τό κρυολόγημα τό ἐπῆρα ἐν τῇ ἐνασκήσει τῶν καθηκόντων μου καί αὐτή ἡ θυσία μοῦ ἐγαλήνευε τήν ψυχήν. Εἶχον ὅμως ἕναν φόβον: μήπως φύγω ἀπό τόν κόσμον αὐτόν χωρίς νά σέ χειροτονήσω καί τούτου ἕνεκα σέ εἶχον πάντοτε εἰς τόν νοῦν*[22].

Ἐπίσης, σέ κάθε του σχεδόν χειρόγραφη ἐπιστολή, ὁ Μακαριστός Μητροπολίτης μαρτυρεῖ τό ἐνδιαφέρον γιά τήν μητέρα καί τά ὑπόλοιπα μέλη τῆς οἰκογενείας τοῦ νεαροῦ κληρικοῦ. Παραδείγματα χαρακτηριστικά τῶν οἰκογενειακῶν αὐτῶν σχέσεων ἀποτελοῦν τά παρακάτω ἀποσπάσματα[23]:

Διά τήν αὐριανήν ἑορτήν τοῦ ἀγαπητοῦ μοι ἀδελφοῦ σου Μίμη εὔχομαι εἰς τήν μητέρα σου καί σέ ἔτη πολλά καί εὐλογημένα παρά Κυρίου. Ἐλπίζω αὔριον νά τόν ἐπισκεφθῶμεν εἰς τό σπίτι σας…. Δός τάς θερμάς εὐχάς μου εἰς τήν καλήν μητέρα σου, τήν ὁποίαν πλέον θεωρῶ καί ἐγώ ὡς ἰδικήν μου μητέρα καί εἰς ὅλα τά ἀδέλφια σου[24] *….Δι' αὐτό δέν εἶχον καιρόν νά σοῦ γράψω ἐνωρίτερον.Ἔλειψα καί δι' ὀλίγας ἡμέρας εἰς τήν γενέτειράν μου, ὅπου εἶχον μεταβῆ διά τήν κηδείαν ἑνός ἀδελφοῦ τῆς μητρός μου. Οἱ δικοί σας εἶναι ὅλοι καλά. Μᾶς ἐπεσκέφθησαν πρό ἡμερῶν εἰς τό Καλαμάκιο Μίμης καί ἡ Ἕλλη. Τώρα εἶναι ἡ σειρά μας νά τούς ἐπισκεφθῶμεν τοῦ ἁγίου Δημητρίου. Τάς θερμάς εὐχάς μου εἰς τήν μητέρα σου*[25] *… Σέ εὐχαριστῶ θερμῶς διά τό ὡραῖον*

22. Ἀνέκδοτος χειρόγραφος ἐπιστολή μέ ἡμερομηνία 16-1-50, τοῦ Μητροπολίτου Ἐδέσσης, Πέλλης καί Ἀλμωπίας Παντελεήμονος (Παπαγεωργίου), ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

23. Ἀνέκδοτος χειρόγραφος ἐπιστολή μέ ἡμερομηνία 25-10-50, τοῦ Μητροπολίτου Ἐδέσσης, Πέλλης καί Ἀλμωπίας κ.κ. Παντελεήμονος (Παπαγεωργίου), ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

24. Ἀνέκδοτος χειρόγραφος ἐπιστολή, τοῦ Μητροπολίτου Ἐδέσσης, Πέλλης καί Ἀλμωπίας Παντελεήμονος (Παπαγεωργίου), ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

25. Ἀνέκδοτος χειρόγραφος ἐπιστολή μέ ἡμερομηνία 25-10-50, τοῦ Μητροπολίτου Ἐδέσσης, Πέλλης καί Ἀλμωπίας Παντελεήμονος (Παπαγεωργίου), ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

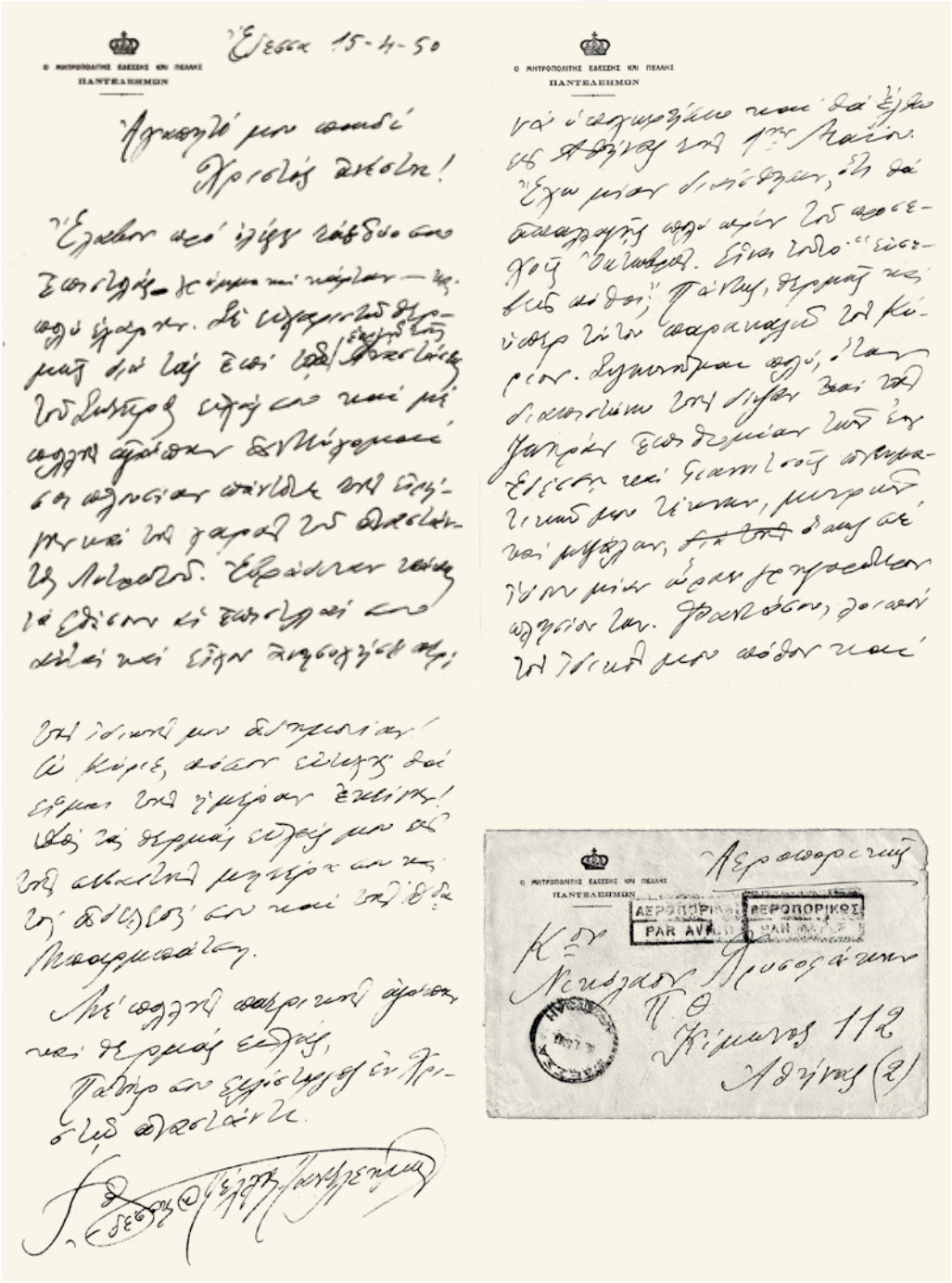

Ἀνέκδοτος χειρόγραφος ἐπιστολή μέ ἡμερομηνία 15-4-1950, τοῦ Μητροπολίτου Ἐδέσσης, Πέλλης καί Ἀλμωπίας Παντελεήμονος Α΄ (Παπαγεωργίου) πρός τόν Παντελεήμονα Χρυσοφάκη

γράμμα σου καί τήν ὡραιοτάτην εἰκόνα τοῦ Κυρίου μας καί ἐν ἀγάπῃ πολλῇ ἀντεύχομαι εἰς σέ καί ὅλην τήν ἀγαπητήν μοι οἰκογένειάν σου εὐλογημένον τό νέον ἔτος παρά Κυρίου[26].

Σέ ἄλλα σημεῖα, ἀφενός τόν νουθετεῖ καί τόν συμβουλεύει ὡς πνευματικός του πατέρας, γιά τίς σπουδές του στό Παρίσι καί τόν συγχαίρει εὐχαρίστως γιά τίς ἐργασίες του, καί ἀφετέρου τοῦ ἐφιστᾶ τήν προσοχή, ὥστε νά προσέχει τήν ὑγεία του: *Πήγαινε, λοιπόν, παιδί μου, εἰς τό καλόν, εἰς τήν εὐχήν τοῦ Θεοῦ, εἰς ὁδόν εἰρήνης Κυρίου καί χάριτος. Ὁ Κύριος ἄς εἶναι μαζί σου! Ἡ εὐχή μου καί ἡ ἀγάπη μου θά εἶναι πάντοτε μαζί σου. Πρόσεχε πολύ εἰς ὅλα*[27] *…Ἐχάρην πολύ μέ τάς ἀπό 28 Ὀκτωβρίου καί 8 Νοεμβρίου ἐπιστολάς σου καί θερμῶς σέ συγχαίρω καί εὐχαρίστως διά τήν εὐλογημένην καί θεάρεστον ἐργασίαν σου. Πρόσεχε μόνον νά μήν κουράζεσαι πολύ καί νά μήν ἐκτίθεσαι εἰς κρυολογήματα*[28] *…πρόσεχε τήν ψυχήν σου, πρόσεχε τήν ὑγείαν σου καί, ὅπως εἴπομεν, φρόντισε κυρίως διά τήν ἐκμάθησιν τῆς Γαλλικῆς. Ἐνθυμοῦ καί ἐμέ εἰς τάς προσευχάς σου, ἵνα ὁ Κύριος μοί δίδῃ τήν ἀπαιτουμένην δύναμιν, ὅπως βαστάζω τόν σταυρόν τῆς ἀποστολῆς μου, ὁ ὁποῖος, τώρα πού εἶμαι μόνος, εἶναι πολύ βαρύτερος ἀπό πρίν*[29]*! Εἰς ὅλους τάς θερμάς εὐχάς μου, εὔχομαι, ὅπως ὁ Κύριος σέ σκεπάζῃ πάντοτε*[30]*... μέ τήν χάριν του καί τήν δύναμίν του*[31]*...*

Ὁ Παντελεήμων Α΄ σέ ἄλλες ἐπιστολές ἐξαιτίας τῆς βαθιᾶς ἐκτιμήσεως στό πρόσωπο τοῦ Παντελεήμονα Χρυσοφάκη, ἐδήλω-

26. Ἀνέκδοτος χειρόγραφος ἐπιστολή μέ ἡμερομηνία 16-1-50, τοῦ Μητροπολίτου Ἐδέσσης, Πέλλης καί Ἀλμωπίας Παντελεήμονος (Παπαγεωργίου), ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

27. Ἀνέκδοτος χειρόγραφος ἐπιστολή μέ ἡμερομηνία 27-8-53, τοῦ Μητροπολίτου Ἐδέσσης, Πέλλης καί Ἀλμωπίας Παντελεήμονος (Παπαγεωργίου), ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

28. Ἀνέκδοτος χειρόγραφος ἐπιστολή μέ ἡμερομηνία 12-11-50, τοῦ Μητροπολίτου Ἐδέσσης, Πέλλης καί Ἀλμωπίας Παντελεήμονος (Παπαγεωργίου), ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

29. Ἀνέκδοτος χειρόγραφος ἐπιστολή τοῦ Μητροπολίτου Ἐδέσσης, Πέλλης καί Ἀλμωπίας Παντελεήμονος (Παπαγεωργίου), ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

30. Ἀνέκδοτος χειρόγραφος ἐπιστολή τοῦ Μητροπολίτου Ἐδέσσης, Πέλλης καί Ἀλμωπίας Παντελεήμονος (Παπαγεωργίου), ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

31. Ἀνέκδοτος χειρόγραφος ἐπιστολή τοῦ Μητροπολίτου Ἐδέσσης, Πέλλης καί Ἀλμωπίας Παντελεήμονος (Παπαγεωργίου), ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

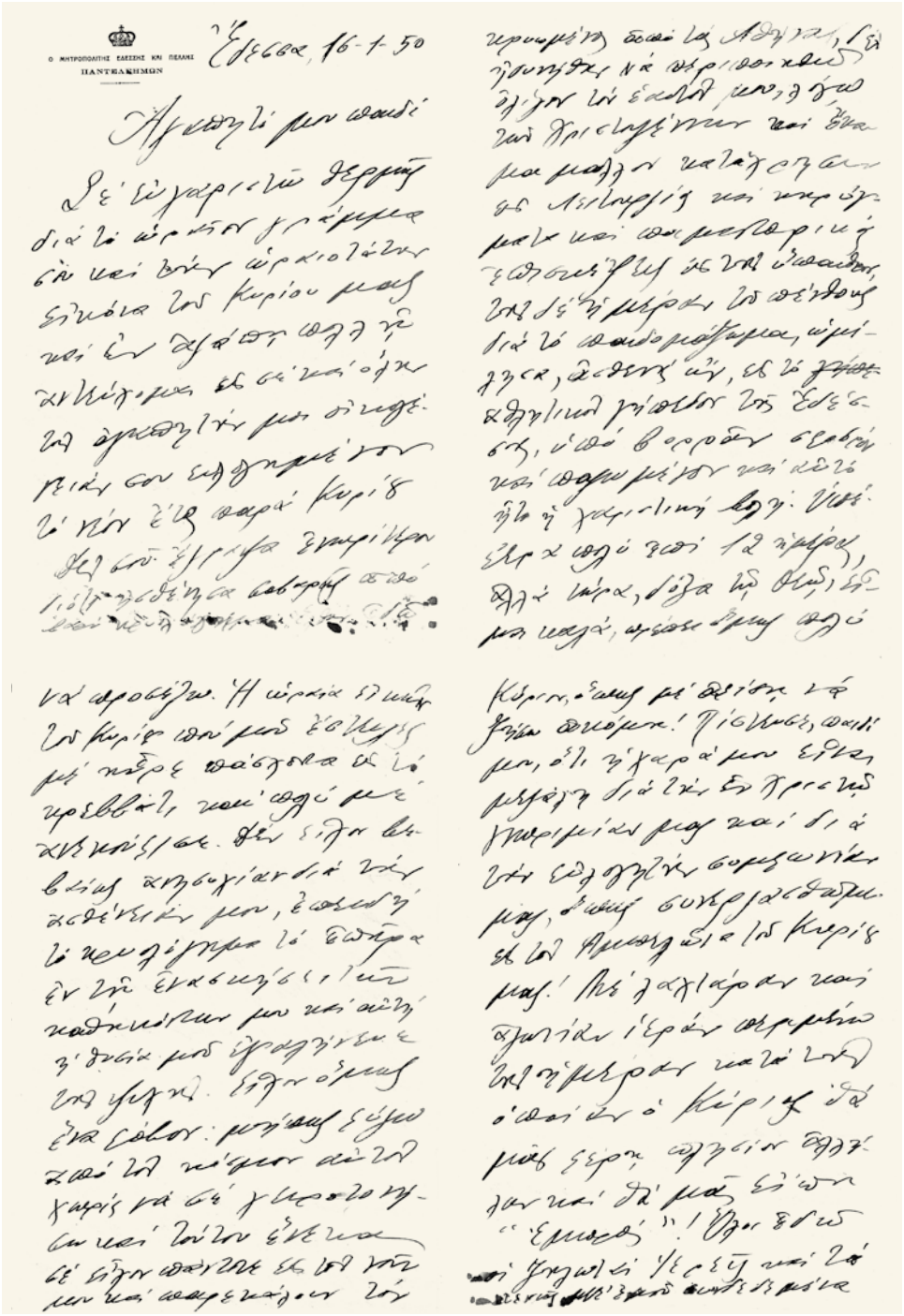

Ἀνέκδοτος χειρόγραφος ἐπιστολή μέ ἡμερομηνία 16-1-1950, τοῦ Μητροπολίτου Ἐδέσσης, Πέλλης καί Ἀλμωπίας Παντελεήμονος Α΄ (Παπαγεωργίου) πρός τόν Παντελεήμονα Χρυσοφάκη

νε καταφανῶς τήν ἔκδηλη ἐπιθυμία του νά τόν ἀκολουθήσει καί νά ἐνταχθεῖ στίς τάξεις τοῦ κλήρου τῆς Μητροπόλεώς του: *Πνευματικά μου τέκνα, μικροί καί μεγάλοι, ἐχάρησαν πολύ νά ἀκούσουν, ὅτι ἔρχεσαι πλησίον μας καί ὅλοι προσεύχονται θερμῶς, ὅπως ὁ Κύριος σέ φέρῃ ἐδῶ τό γρηγορώτερον*[32]*...Μέ χαράν μεγάλην ἔλαβα τό ἀπό 3 τρέχοντος γράμμα σου, τό περιεχόμενον τοῦ ὁποίου πολύ μέ συνεκίνησεν. Εὔχομαί σοι καί αὖθις πλουσίαν τήν ἐξ ὕψους δύναμιν, εἰς διακονίαν εὐαγγελικήν θεάρεστον, δοξάζουσαν τό ὄνομα τοῦ οὐρανίου ἡμῶν πατρός καί οἰκοδομοῦσαν τήν ἁγίαν Αὐτοῦ Ἐκκλησίαν, εἰς ὠφέλειαν ψυχικήν Σου καί ἐμοῦ*[33] *… Πίστευσε, παιδί μου, ὅτι ἡ χαρά μου εἶναι μεγάλη διά τήν ἐν Χριστῷ γνωριμίαν μας καί διά τήν εὐλογητήν συμφωνίαν μας, ὅπως συνεργασθῶμεν εἰς τόν Ἀμπελῶνα τοῦ Κυρίου μας! Μέ λαχτάραν καί ἀγωνίαν ἱεράν περιμένω τήν ἡμέραν κατά τήν ὁποίαν ὁ Κύριος θά μᾶς φέρῃ πλησίον ἀλλήλων καί θά μᾶς εἴπῃ «Ἐμπρός»!*[34] *… Δέν σᾶς λησμονῶ ποτέ εἰς τάς εὐχάς μου, τόν ἀγαπητόν Στέφανον καί σέ καί θερμῶς εὔχομαι, ἵνα ὁ Κύριος σᾶς φυλάσσῃ ἀπό τοῦ πονηροῦ καί διατηρῇ καί αὐξάνῃ τήν πίστιν σας καί τόν ζῆλον σας καί τήν καλήν μακροθυμίαν σας εἰς ἐργασίαν ἐν τῷ μυστικῷ τοῦ Κυρίου μας Ἀμπελῶνι. Αὐτός, ὁ εὐλογητός Κύριος, ἄς εἶναι πάντοτε μεθ' ὑμῶν καί ἄς εὐλογήσῃ ἰδιαιτέρως τάς εἰδικάς προσπαθείας σας εἰς ἀνάδειξιν καί ἄλλων ἐργατῶν τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου. Διότι τοῦτο εἶναι ὁ διακαέστερος πόθος μου, ὅπως ἀξιωθῶμεν, διά τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου, καί προσφέρωμεν εἰς τόν Κύριον καί ἄλλους ἐργάτας, ἵνα διακονήσουν εἰς τό ἅγιον Εὐαγγέλιον καί τήν ἁγίαν του Ἐκκλησίαν. Θά ἐμάθετε ἤδη, ὁ Πρωτοσύγκελλός μου συμπληρώσας τήν πενταετίαν μετετέθη εἰς Ἀθήνας. Εἶμαι, λοιπόν, τώρα κατάμονος, ἀλλ' ὑπομένω μέ τήν ἐλπίδα ὅτι γρήγορα ὁ Κύριος θά σᾶς φέρῃ πλησίον μου, ἀφοῦ ἔλθητε. Γίνομαι τοῖς πᾶσι τά πάντα. Δόξα*

32. Ἀνέκδοτος χειρόγραφος ἐπιστολή τοῦ Μητροπολίτου Ἐδέσσης, Πέλλης καί Ἀλμωπίας Παντελεήμονος (Παπαγεωργίου), ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

33. Ἀνέκδοτος χειρόγραφος ἐπιστολή μέ ἡμερομηνία 8-9-50, τοῦ Μητροπολίτου Ἐδέσσης, Πέλλης καί Ἀλμωπίας Παντελεήμονος (Παπαγεωργίου), ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

34. Ἀνέκδοτος χειρόγραφος ἐπιστολή μέ ἡμερομηνία 15-4-50, τοῦ Μητροπολίτου Ἐδέσσης, Πέλλης καί Ἀλμωπίας Παντελεήμονος (Παπαγεωργίου), ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

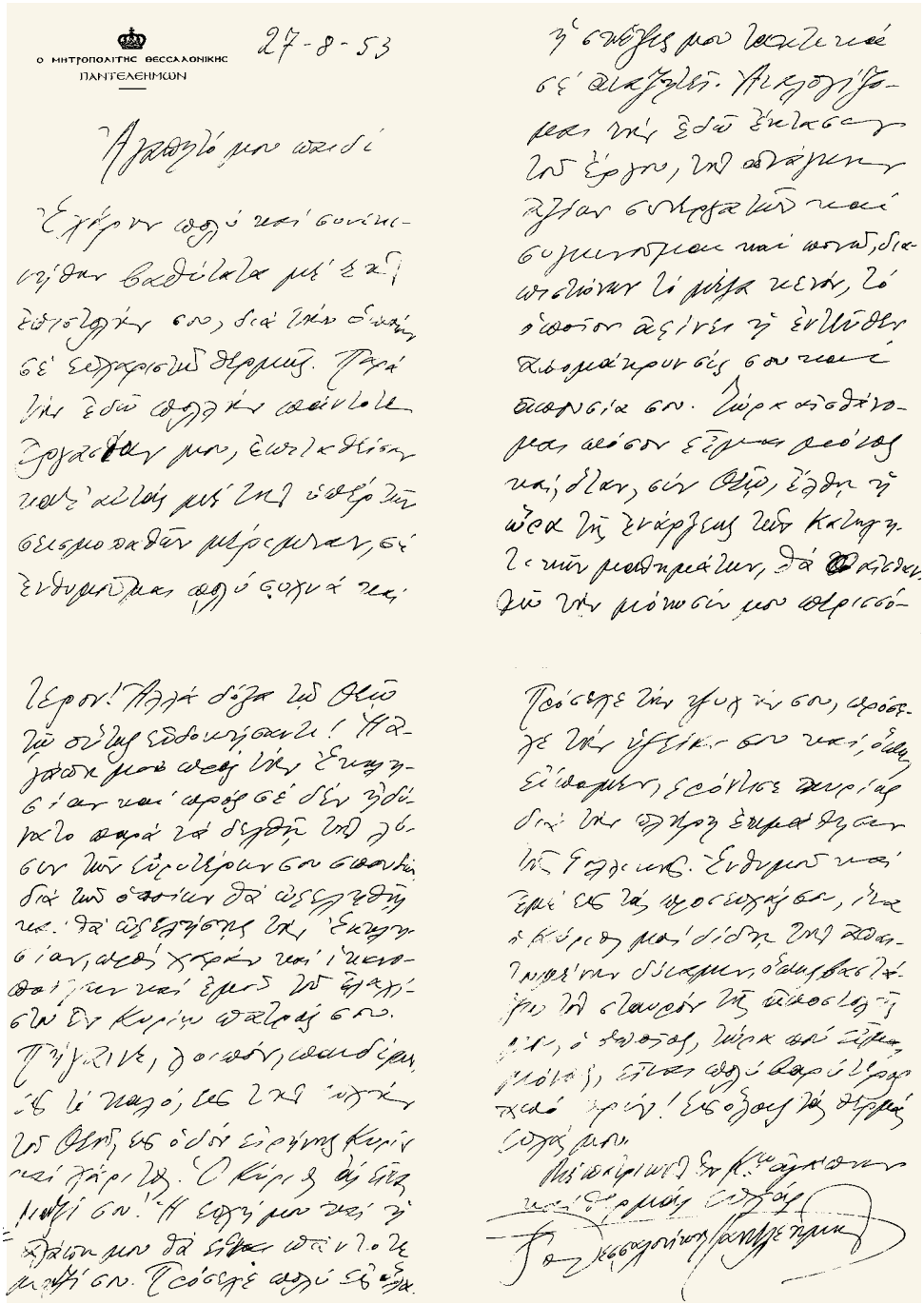

Ἀνέκδοτος χειρόγραφος ἐπιστολή μέ ἡμερομηνία 27-8-1953, τοῦ Μητροπολίτου Ἐδέσσης, Πέλλης καί Ἀλμωπίας Παντελεήμονος Α΄ (Παπαγεωργίου) πρός τόν Παντελεήμονα Χρυσοφάκη

τῷ Θεῷ[35]*. Ἀγαπητό μου παιδί, Ἐχάρην πολύ καί συνεκινήθην βαθύτατα μέ τήν ἐπιστολήν σου, διά τήν ὁποίαν σέ εὐχαριστῶ θερμῶς. Παρά τήν ἐδῶ πολλήν πάντοτε ἐργασίαν μου, ἐπιταθεῖσαν κατ᾽αὐτάς μέ τήν ὑπέρ τῶν σεισμοπαθῶν μέριμναν, σέ ἐνθυμοῦμαι πολύ συχνά καί ἡ σκέψις μου τακτικά σέ ἀναζητεῖ. Ἀναλογίζομαι τήν ἐδῶ ἔκτασιν τοῦ ἔργου, τήν ἀνάγκην Ἁγίων συνεργατῶν καί συγκινοῦμαι καί πονῶ, διαπιστώνων τό μέγα κενόν, τό ὁποῖο ἀφήνει ἡ ἐντεῦθεν ἀπομάκρυνσίς σου καί ἀπουσία σου. Τώρα αἰσθάνομαι πόσο εἶμαι μόνος καί, ὅταν, σύν Θεῷ, ἔλθῃ ὥρα τῆς ἐνάρξεως τῶν κατηχητικῶν μαθημάτων, θά αἰσθανθῶ τήν μόνωσίν μου περισσότερον! Ἀλλά δόξα τῷ Θεῷ τῷ οὕτως εὐδοκήσαντι! Ἡ ἀγάπη μου πρός τήν Ἐκκλησίαν καί πρός σέ δέν ἠδύνατο παρά νά δεχθῇ τήν λύσιν τῶν εὐρυτέρων σου σπουδῶν, διά τῶν ὁποίων θά ὠφεληθῇς καί θά ὠφελήσῃς τήν Ἐκκλησίαν, πρός χαράν καί ἱκανοποίησιν καί ἐμοῦ τοῦ ἐλαχίστου ἐν Κυρίῳ πατρός σου.*

Πήγαινε, λοιπόν, παιδί μου, εἰς τό καλόν, εἰς τήν εὐχήν τοῦ Θεοῦ, εἰς ὁδόν εἰρήνης Κυρίου καί χάριτος. Ὁ Κύριος ἄς εἶναι μαζί σου! Ἡ εὐχή μου καί ἡ ἀγάπη μου θά εἶναι πάντοτε μαζί σου. Πρόσεχε πολύ εἰς ὅλα. Πρόσεχε τήν ψυχήν σου, πρόσεχε τήν ὑγείαν σου καί, ὅπως εἴπομεν, φρόντισε κυρίως διά τήν ἐκμάθησιν τῆς Γαλλικῆς. Ἐνθυμοῦ καί ἐμέ εἰς τάς προσευχάς σου, ἵνα ὁ Κύριος μοί δίδῃ τήν ἀπαιτουμένην δύναμιν, ὅπως βαστάζω τόν σταυρόν τῆς ἀποστολῆς μου, ὁ ὁποῖος, τώρα πού εἶμαι μόνος, εἶναι πολύ βαρύτερος ἀπό πρίν! Εἰς ὅλους τάς θερμάς εὐχάς μου.

Μέ πατρικήν ἐν Κυρίῳ ἀγάπην καί θερμάς εὐχάς. Ἀναλογίζομαι τήν ἐδῶ ἔκτασιν τοῦ ἔργου, τήν ἀνάγκην ἁγίων συνεργατῶν καί συγκινοῦμαι καί πονῶ, διαπιστώνων τό μέγα κενόν, τό ὁποῖο ἀφίνει ἡ ἐντεῦθεν ἀπομάκρυνσίς σου καί ἀπουσία σου[36]*.*

Τά παραπάνω ἀποσπάσματα, ὡς φαίνεται, μαρτυροῦν τήν καταφανῶς ἔκδηλη καί μεγίστη ἐκτίμηση τοῦ Μακαριστοῦ Μητροπολίτου

35. Ἀνέκδοτος χειρόγραφος ἐπιστολή μέ ἡμερομηνία 8-9-50, τοῦ Μητροπολίτου Ἐδέσσης, Πέλλης καί Ἀλμωπίας Παντελεήμονος (Παπαγεωργίου), ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

36. Ἀνέκδοτος χειρόγραφος ἐπιστολή μέ ἡμερομηνία 27-8-53, τοῦ Μητροπολίτου Ἐδέσσης, Πέλλης καί Ἀλμωπίας Παντελεήμονος (Παπαγεωργίου), ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

κυροῦ Παντελεήμονος Α΄ (Παπαγεωργίου) πρός τόν νεαρό τότε Παντελεήμονα Χρυσοφάκη[37]. Ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖο τόν προσεγγίζει δεικνύει τήν ἀκλόνητη πεποίθησή του ὅτι ἀπευθύνεται σέ ἕναν κληρικό ἄξιο νά κατανοήσει καί νά συντείνει *σέ διακονίαν εὐαγγελικήν θεάρεστον, δοξάζουσαν τό ὄνομα τοῦ οὐρανίου πατρός καί οἰκοδομοῦσαν τήν ἁγίαν Αὐτοῦ Ἐκκλησίαν, εἰς ὠφέλειαν ψυχικήν* τόσο τοῦ ἰδίου ὅσο καί τοῦ ἐπιστέλλοντος[38]. Ἡ ἐμπιστοσύνη πού ἐν τέλει δεικνύει σίγουρα μαρτυρεῖ ἀφενός ὅτι τόν γνώριζε καλά καί ἀφετέρου ὅτι τόν ἐκτιμοῦσε ἐκ βάθους καρδίας, ὥστε νά πιστεύει ὅτι, ἄν διακονήσει κοντά του, ὄχι μόνον θά ἀντεπεξέλθει στίς ὑποχρεώσεις του, ἀλλά ἐπιπλέον θά συνδράμει στό ἔργο καί τά ἐκκλησιαστικά καθήκοντα τοῦ τότε Μητροπολίτου. Ἄς μήν ξεχνᾶμε ὅτι τήν περίοδο τῆς ἀλληλογραφίας ὁ Παντελεήμων Χρυσοφάκης ἦταν μόνο 25 ἐτῶν καί ἑπομένως εἶναι ἄξιο ἀναφορᾶς τό ὅτι σέ τόσο μικρή ἡλικία κατάφερε νά κερδίσει τήν ἐμπιστοσύνη, τόν ἀμέριστο σεβασμό καί τήν ἐκτίμηση τοῦ Σεβαστοῦ Μητροπολίτου, μέσῳ τοῦ ἤθους καί τῆς βιοτῆς του.

3. Μεταπτυχιακές σπουδές στό Παρίσι

Κατόπιν προτάσεως τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καί μέ ἔγκριση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐπέτυχε διετῆ ὑποτροφία ἀπό τήν Γαλλική Κυβέρνηση γιά τό ἀκαδημαϊκό ἔτος 1953-1954, μέ σκοπό εὐρύτερες θεολογικές σπουδές[39]. Στή Γαλλία φοίτησε στό Πανεπιστήμιο τῆς Σορβόννης καί ἐν συνεχείᾳ στό Καθολικό Ἰνστιτοῦτο. Στό Πανεπιστήμιο τῆς Σορβόννης φοίτησε στό Ψυχολογικό Ἰνστιτοῦτο[40] καί στήν Ecole des Hautes Études, ὅπου μελέτησε

37. Ἀνέκδοτος χειρόγραφος ἐπιστολή μέ ἡμερομηνία 13-3-50, τοῦ Μητροπολίτου Ἐδέσσης, Πέλλης καί Ἀλμωπίας Παντελεήμονος (Παπαγεωργίου), ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

38. Ἀνέκδοτος χειρόγραφος ἐπιστολή μέ ἡμερομηνία 8-9-50, τοῦ Μητροπολίτου Ἐδέσσης, Πέλλης καί Ἀλμωπίας Παντελεήμονος (Παπαγεωργίου), ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

39. Ἔγγραφο μέ ἡμερομηνία 11 Αὐγούστου 1953, τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρός τό Γαλλικό Προξενεῖο, ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

40. Χριστοφόρου Κοντάκη, «Τό Ὁδοιπορικόν ἑνός Ἱεράρχου», στό *Παντελεήμων Β΄ (Χρυσοφάκης) Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης 1974-2003. Ὁ Ἱεράρχης τῆς Μακεδονίας. Εὐλαβικό ἀφιέρωμα στήν ἱερά μνήμη του ἐπί τῇ συμπληρώσει ὀκτώ ἐτῶν ἀπό τῆς κοιμήσεώς*

Χριστιανική - Βυζαντινή Ἀρχαιολογία, Ἱερά Ἑρμηνευτική καί Γαλλικό Πολιτισμό[41]. Καθηγητές του ὑπῆρξαν ὁ Grabar, οἱ Culman, Gazzau, ο Jean Piaget, φημισμένος φυσικός ἐπιστήμων, ψυχολόγος καί παιδαγωγός, οἱ ἀπόψεις τοῦ ὁποίου ἐπηρεάζουν τά παιδαγωγικά καί φιλοσοφικά συστήματα ἕως καί τίς ἡμέρες μας κ.ἄ. Ἐπίσης στήν Ecole Normal παρακολούθησε προγράμματα Στατιστικῆς καί Ἐφηρμοσμένης Ψυχολογίας. Ἡ εὐρυμάθειά του ἑπομένως ὑπῆρξε πασιφανής καί ἀναμφισβήτητη, καθώς ἠσχολήθη μέ ποικίλους καί διαφορετικούς κλάδους τῶν ἐπιστημῶν.

Σύμφωνα μέ τό βιογραφικό πού συνέταξε ὁ ἴδιος, παρακολούθησε τά κάτωθι Cours[42]:

1. Χριστιανική καί Βυζαντινή Ἀρχαιολογία.
2. Ἑρμηνεία Καινῆς Διαθήκης.
3. Ψυχολογία τοῦ Παιδιοῦ.
4. Ψυχολογία τοῦ Ἐφήβου.
5. Μέθοδος στατιστικῆς καί ἐφηρμοσμένης Ψυχολογίας.
6. Βιολογική ἀνάπτυξη καί ἐξέλιξη τοῦ παιδιοῦ.
7. Παιδαγωγική καί Διδακτική.
8. Travaux Pratiques (Test). (Πρακτικές Ἐργασίες).
9. Παραδόσεις τῆς Γαλλικῆς γλώσσης καί Φιλολογίας[43].

Τίς σπουδές του δέν ὁλοκλήρωσε σέ αὐτό τό σημεῖο, ἀλλά γράφτηκε καί φοίτησε στό Καθολικό Ἰνστιτοῦτο τοῦ Παρισιοῦ, ὅπως προανεφέρθη, στό ὁποῖο παρακολούθησε τά ἔντεκα cours τοῦ Κατηχητικοῦ Ἰνστιτούτου καί τήν Faculté Theologique. Ἐκεῖ παρακολούθησε τό

του (2003-2011), Λαγκαδᾶς-Θεσσαλονίκη 2011, σσ. 27-56. Τοῦ ἰδίου, «Τό Ὁδοιπορικόν ἑνός Ἱεράρχου», στό *Προσφορά Παντελεήμονι Β΄ τῷ Παναγιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης ἐπί τῇ εἰκοσιπενταετηρίδι τῆς Ἀρχιερατείας Αὐτοῦ,* Θεσσαλονίκη 1990, σσ. 11-33. Τοῦ ἰδίου, «Τό Ὁδοιπορικόν ἑνός Ἱεράρχου», στό *Ἰρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, «Παντελεήμονι Β΄ τῷ Παναγιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης, Τεῦχος ἀφιερωτήριον ἐπί τῇ εἰς Κύριον ἐκδημίᾳ Αὐτοῦ»*, Θεσσαλονίκη 2003, σσ. 333-364.

41. Ὅπ. π.

42. Τά Cours που παρακολούθησε ὁ νέος Κληρικός στό Πανεπιστήμιο τῆς Σορβόννης προέρχονται ἀπό τό χειρόγραφο βιογραφικό σημείωμα τοῦ ἰδίου τοῦ Μακαριστοῦ Μητροπολίτου, τό ὁποῖο βρίσκεται στό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

43. Ἔγγραφο τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῶν Παρισίων, μέ ἡμερομηνία 24 Μαίου 1954, πρός τήν Ἱερά Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

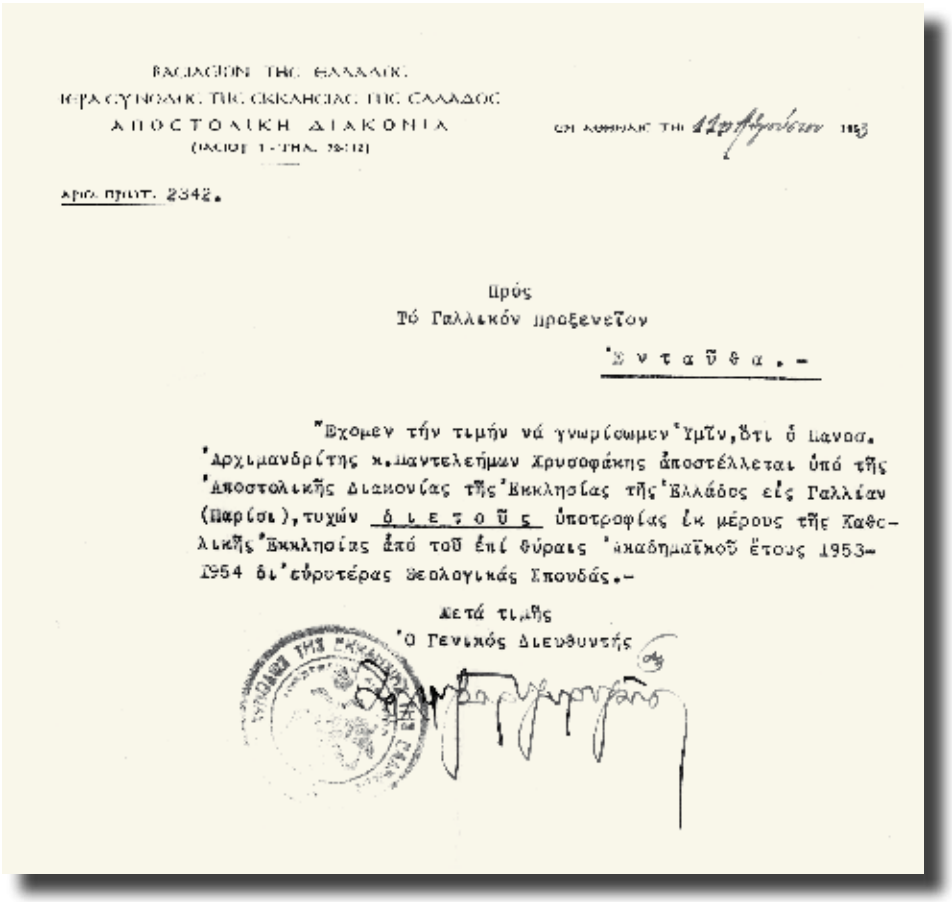

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ
(ΙΑΣΙΟΥ 1 - ΤΗΛ. 78-112)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΤΗΙ 11 Αθρούστου 1953

ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 2342.

Πρός
Τό Γαλλικόν Προξενεῖον
Ἐνταῦθα.-

Ἔχομεν τήν τιμήν νά γνωρίσωμεν Ὑμῖν, ὅτι ὁ Πανοσ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Παντελεήμων Χρυσοφάκης ἀποστέλλεται ὑπό τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἰς Γαλλίαν (Παρίσι), τυχών διετοῦς ὑποτροφίας ἐκ μέρους τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ἀπό τοῦ ἐπί θύραις Ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους 1953-1954 δι' εὐρυτέρας Θεολογικάς Σπουδάς.-

Μετά τιμῆς
Ὁ Γενικός Διευθυντής

Ἔγγραφο πρός τό Γαλλικό Προξενεῖο περί διετοῦς ὑποτροφίας τοῦ Παντελεήμονος Χρυσοφάκη

Ταυτότητες τοῦ Παντελεήμονος Χρυσοφάκη κατά τή διάρκεια τῆς διαμονῆς του εἰς τήν Γαλλίαν

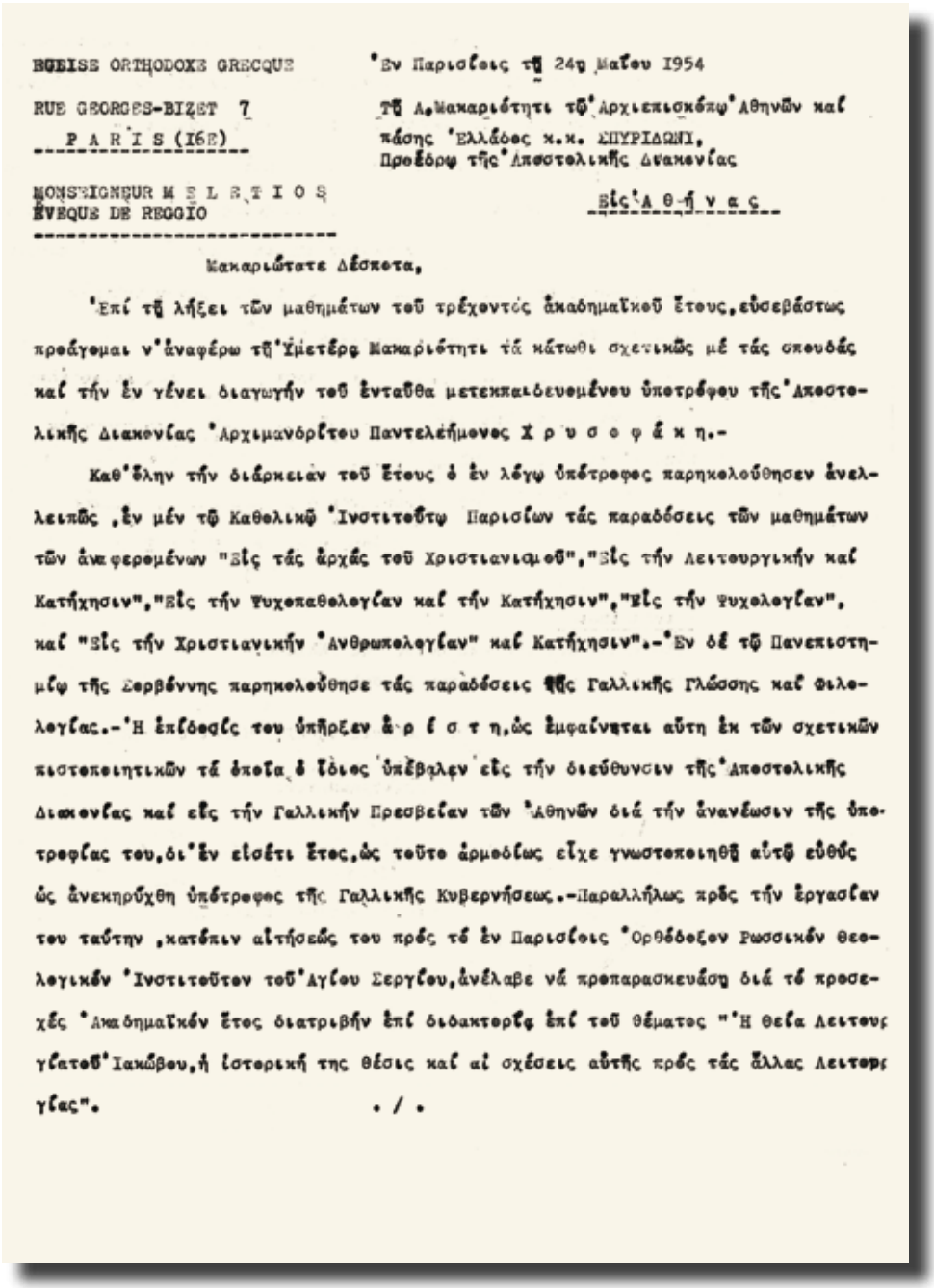

EVEBISE ORTHODOXE GRECQUE
RUE GEORGES-BIZET 7
P A R I S (16E)

MONSEIGNEUR M E L E T I O S
EVEQUE DE REGGIO

Ἐν Παρισίοις τῇ 24ῃ Μαΐου 1954

Τῇ Α.Μακαριότητι τῷ Ἀρχιεπισκόπῳ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. ΣΠΥΡΙΔΩΝΙ, Προέδρῳ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας

Εἰς Ἀ θ ή ν α ς

Μακαριώτατε Δέσποτα,

Ἐπὶ τῇ λήξει τῶν μαθημάτων τοῦ τρέχοντος ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους, εὐσεβάστως προάγομαι ν' ἀναφέρω τῇ Ὑμετέρᾳ Μακαριότητι τὰ κάτωθι σχετικῶς μὲ τὰς σπουδὰς καὶ τὴν ἐν γένει διαγωγὴν τοῦ ἐνταῦθα μετεκπαιδευομένου ὑποτρόφου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας Ἀρχιμανδρίτου Παντελεήμονος Χ ρ υ σ ο φ ά κ η.-

Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους ὁ ἐν λόγῳ ὑπότροφος παρηκολούθησεν ἀνελλειπῶς, ἐν μέν τῷ Καθολικῷ Ἰνστιτούτῳ Παρισίων τὰς παραδόσεις τῶν μαθημάτων τῶν ἀναφερομένων "Εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Χριστιανισμοῦ", "Εἰς τὴν Λειτουργικὴν καὶ Κατήχησιν", "Εἰς τὴν Ψυχοπαθολογίαν καὶ τὴν Κατήχησιν", "Εἰς τὴν Ψυχολογίαν", καὶ "Εἰς τὴν Χριστιανικὴν Ἀνθρωπολογίαν" καὶ Κατήχησιν".- Ἐν δὲ τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Σορβόννης παρηκολούθησε τὰς παραδόσεις τῆς Γαλλικῆς Γλώσσης καὶ Φιλολογίας.- Ἡ ἐπίδοσίς του ὑπῆρξεν ἀ ρ ί σ τ η, ὡς ἐμφαίνεται αὐτὴ ἐκ τῶν σχετικῶν πιστοποιητικῶν τὰ ὁποῖα ὁ ἴδιος ὑπέβαλεν εἰς τὴν διεύθυνσιν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας καὶ εἰς τὴν Γαλλικὴν Πρεσβείαν τῶν Ἀθηνῶν διὰ τὴν ἀνανέωσιν τῆς ὑποτροφίας του, ὁι' ἓν εἰσέτι ἔτος, ὡς τοῦτο ἁρμοδίως εἶχε γνωστοποιηθῇ αὐτῷ εὐθὺς ὡς ἀνεκηρύχθη ὑπότροφος τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως.- Παραλλήλως πρὸς τὴν ἐργασίαν του ταύτην, κατόπιν αἰτήσεώς του πρὸς τὸ ἐν Παρισίοις Ὀρθόδοξον Ρωσσικὸν Θεολογικὸν Ἰνστιτοῦτον τοῦ Ἁγίου Σεργίου, ἀνέλαβε νὰ προπαρασκευάσῃ διὰ τὸ προσεχὲς Ἀκαδημαϊκὸν ἔτος διατριβὴν ἐπὶ διδακτορίᾳ ἐπὶ τοῦ θέματος "Ἡ Θεία Λειτουργία τοῦ Ἰακώβου, ἡ ἱστορική της θέσις καὶ αἱ σχέσεις αὐτῆς πρὸς τὰς ἄλλας Λειτουργίας".

. / .

Ἀνέκδοτος ἐπιστολὴ τοῦ Ἐπισκόπου Ρηγίου Μελετίου πρὸς τὴν Ἱεράν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος περὶ ἐπιδόσεως τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Παντελεήμονος Χρυσοφάκη

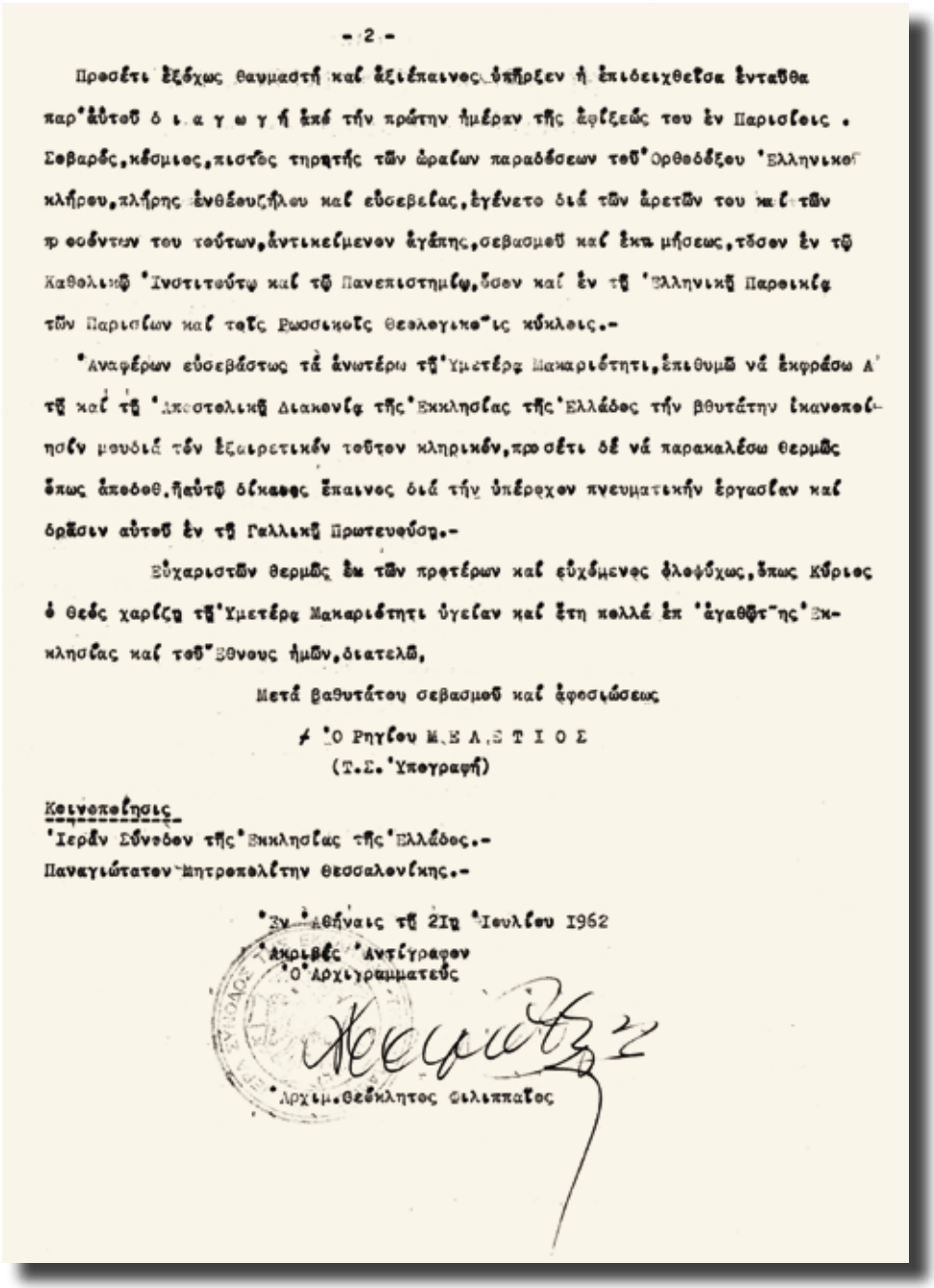

- 2 -

Προσέτι ἐξόχως θαυμαστή καί ἀξιέπαινος ὑπῆρξεν ἡ ἐπιδειχθεῖσα ἐνταῦθα παρ' αὐτοῦ δ ι α γ ω γ ή ἐπί τήν πρώτην ἡμέραν τῆς ἀφίξεώς του ἐν Παρισίοις. Σοβαρός, κόσμιος, πιστός τηρητής τῶν ὡραίων παραδόσεων τοῦ Ὀρθοδόξου Ἑλληνικοῦ κλήρου, πλήρης ἐνθέου ζήλου καί εὐσεβείας, ἐγένετο διά τῶν ἀρετῶν του καί τῶν προσόντων του τούτων, ἀντικείμενον ἀγάπης, σεβασμοῦ καί ἐκτιμήσεως, τόσον ἐν τῇ Καθολικῇ Ἱνστιτούτῳ καί τῇ Πανεπιστημίῳ, ὅσον καί ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Παροικίᾳ τῶν Παρισίων καί ταῖς Ρωσσικαῖς Θεολογικαῖς κύκλοις.-

Ἀναφέρων εὐσεβάστως τά ἀνωτέρω τῇ Ὑμετέρᾳ Μακαριότητι, ἐπιθυμῶ νά ἐκφράσω Α' τῇ καί τῇ Ἀποστολικῇ Διακονίᾳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τήν βαθυτάτην ἱκανοποίησιν μου διά τόν ἐξαιρετικόν τοῦτον κληρικόν, προσέτι δέ νά παρακαλέσω θερμῶς ὅπως ἀποδοθῇ ταύτῃ δίκαιος ἔπαινος διά τήν ὑπέρχουν πνευματικήν ἐργασίαν καί ὁρᾶσιν αὐτοῦ ἐν τῇ Γαλλικῇ Πρωτευούσῃ.-

Εὐχαριστῶν θερμῶς ἐκ τῶν προτέρων καί εὐχόμενος ὁλοψύχως, ὅπως Κύριος ὁ Θεός χαρίζῃ τῇ Ὑμετέρᾳ Μακαριότητι ὑγείαν καί ἔτη πολλά ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἐκκλησίας καί τοῦ Ἔθνους ἡμῶν, διατελῶ,

Μετά βαθυτάτου σεβασμοῦ καί ἀφοσιώσεως

✠ Ὁ Ρηγίου Μ Ε Λ Ε Τ Ι Ο Σ
(Τ.Σ. Ὑπογραφή)

Κοινοποίησις
Ἱεράν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.-
Παναγιώτατον Μητροπολίτην Θεσσαλονίκης.-

Ἐν Ἀθήναις τῇ 21ῃ Ἰουλίου 1962
Ἀκριβές Ἀντίγραφον
Ὁ Ἀρχιγραμματεύς

Ἀρχιμ. Θεόκλητος Φιλιππαῖος

Ἀνέκδοτος ἐπιστολή τοῦ Ἐπισκόπου Ρηγίου Μελετίου πρός τήν Ἱεράν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος περί ἐπιδόσεως τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Παντελεήμονος Χρυσοφάκη

περισπούδαστο μάθημα Les Origines Chretiennes, τό ὁποῖο δίδασκε ὁ μετέπειτα καρδινάλιος τοῦ Παρισιοῦ Jean Danielou. Ἐπιπλέον, παρακολούθησε τίς παραδόσεις καί ἄλλων ἐπιφανῶν καθηγητῶν, ὅπως οἱ κληρικοί Coudrau καί Vissonier[44].

Σύμφωνα μέ τό βιογραφικό πού συνέταξε ὁ ἴδιος ο Μακαριστός Μητροπολίτης Παντελεήμων Β΄, στό Καθολικό Ἰνστιτοῦτο παρακολούθησε τά κάτωθι Cours[45]:

1. Ἔφηβος καί Κατήχηση.
2. Συμβολική.
3. Κατήχηση καί Λειτουργική.
4. Βιβλική Κατήχησις.
5. Ἱστορία τῆς Κατηχήσεως.
6. Χριστιανική Ἀνθρωπολογία.
7. Ποιμαντική Θεολογία.
8. Αἱ ἀρχαί τοῦ Χριστιανισμοῦ.
9. Ψυχοπαθολογία καί Παιδαγωγική.
10. Ψυχολογία καί Κατήχηση.
11. Κατηχητική καί Παιδαγωγική.

Παραλλήλως, κατόπιν αἰτήσεώς του πρός τό Ὀρθόδοξο Ρωσικό Θεολογικό Ἰνστιτοῦτο τοῦ Ἁγίου Σεργίου στό Παρίσι, ἀνέλαβε διδακτορική διατριβή μέ θέμα «Ἡ θεία Λειτουργία τοῦ Ἁγ. Ἰακώβου. Ἡ ἱστορική της θέσις καί αἱ σχέσεις αὐτῆς πρός τάς ἄλλας Λειτουργίας»[46]. Στήν κατοχή του εἶχε ὅλα τά σημειώματα τῆς προόδου του,

44. Χριστοφόρου Κοντάκη, «Τό Ὁδοιπορικόν ἑνός Ἱεράρχου», στό *Παντελεήμων Β΄ (Χρυσοφάκης) Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης 1974-2003. Ὁ Ἱεράρχης τῆς Μακεδονίας. Εὐλαβικό ἀφιέρωμα στήν ἱερά μνήμη του ἐπί τῇ συμπληρώσει ὀκτώ ἐτῶν ἀπό τῆς κοιμήσεώς του (2003-2011)*, Λαγκαδᾶς-Θεσσαλονίκη 2011, σσ. 27-56. Τοῦ ἰδίου, «Τό Ὁδοιπορικόν ἑνός Ἱεράρχου», στό *Προσφορά Παντελεήμονι Β΄ τῷ Παναγιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης ἐπί τῇ εἰκοσιπενταετηρίδι τῆς Ἀρχιερατείας Αὐτοῦ,* Θεσσαλονίκη 1990, σσ. 11-33. Τοῦ ἰδίου, «Τό Ὁδοιπορικόν ἑνός Ἱεράρχου», στό *Ἰρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, «Παντελεήμονι Β΄ τῷ Παναγιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης, Τεῦχος ἀφιερωτήριον ἐπί τῇ εἰς Κύριον ἐκδημίᾳ Αὐτοῦ»*, Θεσσαλονίκη 2003, σσ. 333-364.

45. Τά Cours πού παρακολούθησε ὁ νέος Κληρικός στό Πανεπιστήμιο τῆς Σορβόννης προέρχονται ἀπό τό χειρόγραφο βιογραφικό σημείωμα τοῦ ἰδίου τοῦ Μακαριστοῦ Μητροπολίτου, τό ὁποῖο βρίσκεται στό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

46. Ἔγγραφό τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῶν Παρισίων, μέ ἡμερομηνία 24 Μαίου 1954, πρός τήν Ἱερά Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

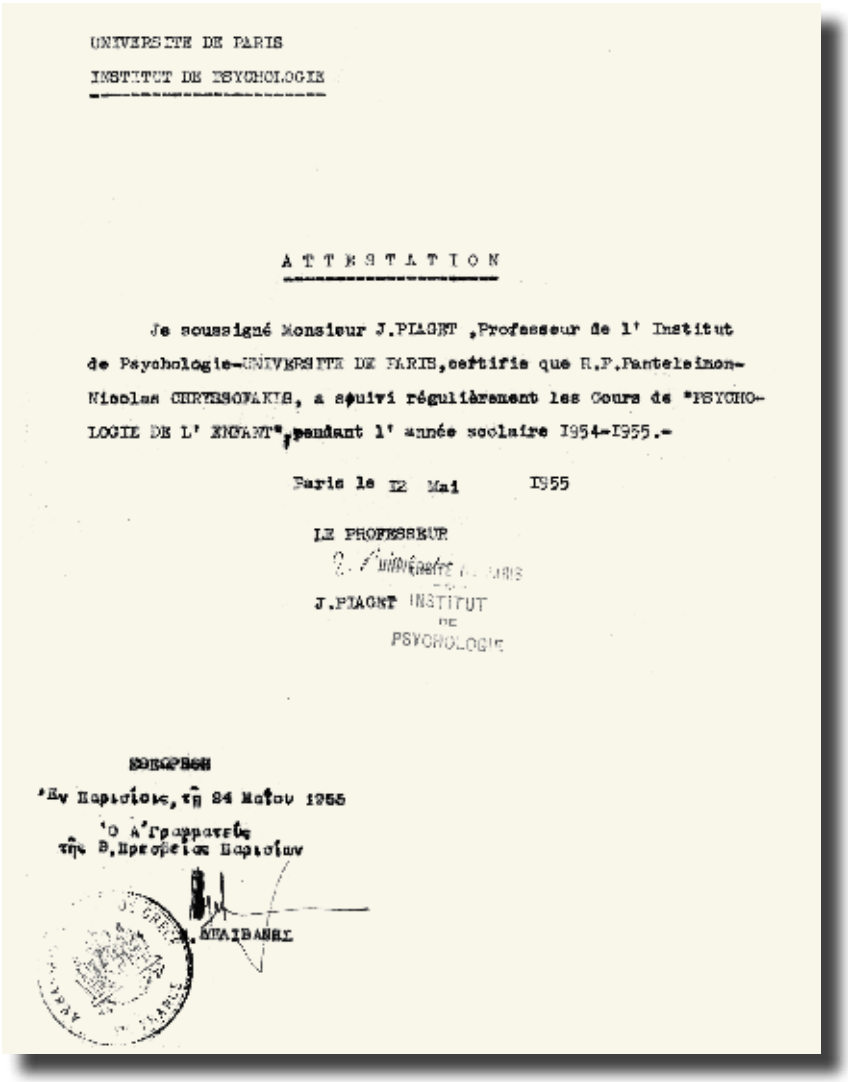

UNIVERSITE DE PARIS

INSTITUT DE PSYCHOLOGIE

ATTESTATION

Je soussigné Monsieur J.PIAGET ,Professeur de l' Institut de Psychologie-UNIVERSITE DE PARIS,certifie que R.P.Panteleimon-Nicolas CHRYSSOFAKIS, a suivi régulièrement les Cours de "PSYCHOLOGIE DE L' ENFANT",pendant l' année scolaire 1954-1955.-

Paris le 12 Mai 1955

LE PROFESSEUR

J.PIAGET INSTITUT DE PSYCHOLOGIE

Ἐν Παρισίοις, τῇ 24 Μαΐου 1955

Ὁ Ἀ'Γραμματεὺς
τῆς Β.Πρεσβείας Παρισίων

Α. ΔΑΪΒΑΝΗΣ

Πιστοποιητικόν παρακολουθήσεως μαθήματος τοῦ καθηγητοῦ J. Piaget

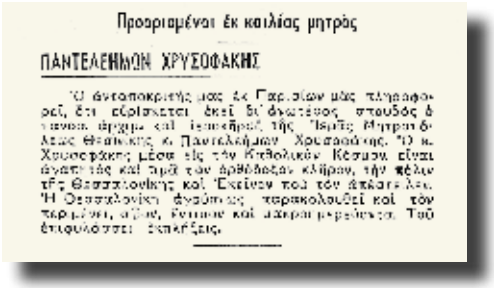

Προαριαρέναι ἐκ καιλίας μητρὸς

ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ ΧΡΥΣΟΦΑΚΗΣ

Ὁ ἀνταποκριτὴς μας ἐκ Παρισίων μᾶς τηλεφωνεῖ, ὅτι εὑρίσκεται ἐκεῖ διὰ σπουδὰς ὁ νεαρὸς ἀρχιμ. καὶ ἱεροκήρυξ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμων Χρυσοφάκης. Ὁ κ. Χρυσοφάκης μέσα εἰς τὸν Καθολικὸν Κόσμον εἶναι ἀγαπητὸς καὶ ἀριθμεῖ τὸν ἀριθμὸν κλῆρον, τὴν κέλλιν τῆς Θεσσαλονίκης καὶ Ἐκεῖνον ποὺ τὸν ἀπέστειλε. Ἡ Θεσσαλονίκη ἀναμένει παρακολουθεῖ καὶ τὸν παρεμένει, αὔριον, ἑπτάμην καὶ μάλιστα μεγάλην. Τοῦ ἐτοιμάζονται ἐκπλήξεις.

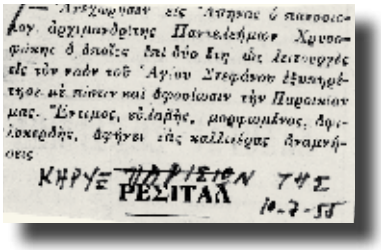

...ἀρχιμανδρίτης Παντελεήμων Χρυσοφάκης ὁ ἀποῖος ἐπὶ δύο ἔτη ὡς λειτουργὸς εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Στεφάνου ἐξυπηρέτησε καὶ πάντοτε καὶ ἀφοσίωσεν τὴν Παρεκκλησίαν μας. Ἔντιμος, εὐλαβὴς, μορφωμένος, ἀριστοκεφάλης, ἀφήνει εἰς καλλιτέρας ἀναμνήσεις

ΚΗΡΥΞ ΠΑΡΙΣΙΕΝ ΤΗΣ ΡΕΣΙΤΑΛ 10-2-55

Ἀποκόμματα ἐφημερίδων, οἱ ὁποῖες ἐξεδίδοντο στό Παρίσι

UNIVERSITÉ DE PARIS

COURS DE CIVILISATION FRANÇAISE

A LA SORBONNE

CERTIFICAT DE PRÉSENCE

Monsieur Pandeleimon CHRYSSOPAKIS

de nationalité hellénique

a suivi du 3 Novembre 1953 au 27 Février 19 54

les Cours de Civilisation française { Conférences de Civilisation / Cours pratique de Français

organisés à la Sorbonne pour les Etudiants étrangers.

Paris, le 27 FEVRIER 19 54

Le Directeur des Cours,

UNIVERSITÉ de PARIS
COURS DE CIVILISATION FRANÇAISE
A LA SORBONNE

Πιστοποιητικόν παρουσίας στά Cours de Civilisation française

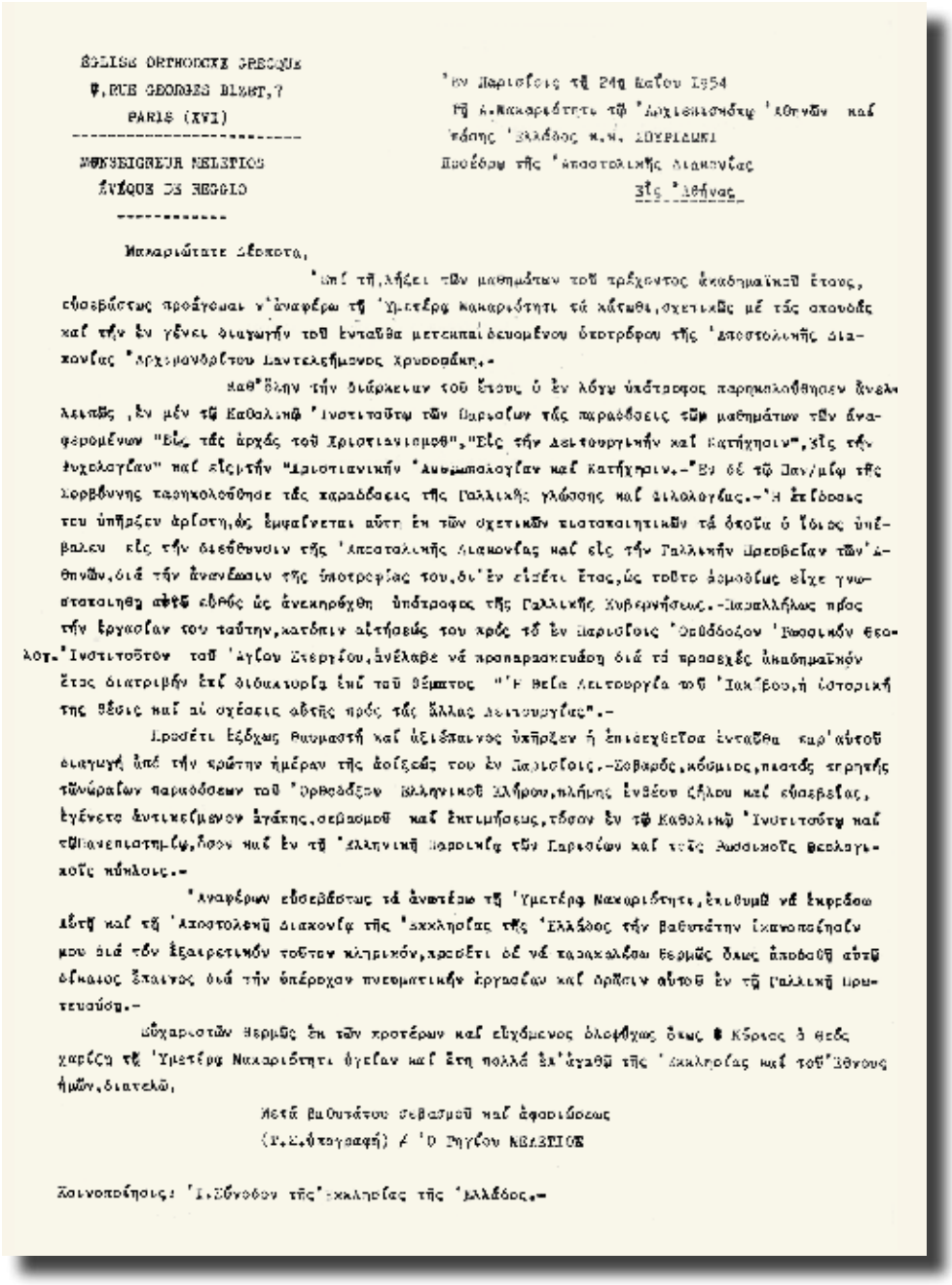

ÉGLISE ORTHODOXE GRECQUE
7, RUE GEORGES BIZET, 7
PARIS (XVI)

MONSEIGNEUR MELETIOS
ÉVÊQUE DE REGGIO

Ἐν Παρισίοις τῇ 24ῃ Μαΐου 1954
Τῇ Α. Μακαριότητι τῷ Ἀρχιεπισκόπῳ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. ΣΠΥΡΙΔΩΝΙ
Προέδρῳ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας
Εἰς Ἀθήνας

Μακαριώτατε Δέσποτα,

Ἐπὶ τῇ λήξει τῶν μαθημάτων τοῦ πρέχοντος ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους, εὐσεβάστως προάγομαι ν' ἀναφέρω τῇ Ὑμετέρᾳ Μακαριότητι τὰ κάτωθι, σχετικῶς μὲ τὰς σπουδὰς καὶ τὴν ἐν γένει διαγωγὴν τοῦ ἐνταῦθα μετεκπαιδευομένου ὁποτρόφου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας Ἀρχιμανδρίτου Παντελεήμονος Χρυσοφάκη.-

Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους ὁ ἐν λόγῳ ὑπότροφος παρηκολούθησεν ἀνελλειπῶς, ἐν μὲν τῷ Καθολικῷ Ἰνστιτούτῳ τῶν Παρισίων τὰς παραδόσεις τῶν μαθημάτων τῶν ἀναφερομένων "Εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Χριστιανισμοῦ", "Εἰς τὴν Λειτουργικὴν καὶ Κατήχησιν", εἰς τὴν Ψυχολογίαν" καὶ εἰς τὴν "Χριστιανικὴν Ἀνθρωπολογίαν καὶ Κατήχησιν.-Ἐν δὲ τῷ Παν/μίῳ τῆς Σορβόννης παρηκολούθησε τὰς παραδόσεις τῆς Γαλλικῆς γλώσσης καὶ Φιλολογίας.-Ἡ ἐπίδοσις του ὑπῆρξεν ἀρίστη, ὡς ἐμφαίνεται αὐτὴ ἐκ τῶν σχετικῶν πιστοποιητικῶν τὰ ὁποῖα ὁ ἴδιος ὑπέβαλεν εἰς τὴν διεύθυνσιν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας καὶ εἰς τὴν Γαλλικὴν Πρεσβείαν τῶν Ἀθηνῶν, διὰ τὴν ἀνανέωσιν τῆς ὑποτροφίας του, δι' ἐν εἰσέτι ἔτος, ὡς τοῦτο ἀρμοδίως εἶχε γνωστοποιηθῇ αὐτῷ εὐθὺς ὡς ἀνεκηρύχθη ὑπότροφος τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως.-Παραλλήλως πρὸς τὴν ἐργασίαν του ταύτην, κατόπιν αἰτήσεώς του πρὸς τὸ ἐν Παρισίοις Ὀρθόδοξον Ῥωσσικὸν Θεολογ. Ἰνστιτοῦτον τοῦ Ἁγίου Σεργίου, ἀνέλαβε νὰ προπαρασκευάσῃ διὰ τὸ προσεχὲς ἀκαδημαϊκὸν ἔτος διατριβὴν ἐπὶ διδακτορίᾳ ἐπὶ τοῦ θέματος "Ἡ θεία Λειτουργία τοῦ Ἰακίβου, ἡ ἱστορικὴ της θέσις καὶ αἱ σχέσεις αὐτῆς πρὸς τὰς ἄλλας Λειτουργίας".-

Προσέτι ἐξόχως θαυμαστὴ καὶ ἀξιέπαινος ὑπῆρξεν ἡ ἐπισεχθεῖσα ἐνταῦθα καρ' αὐτοῦ διαγωγὴ ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἀοίξεώς του ἐν Παρισίοις.-Σοβαρός, κόσμιος, πιστὸς πρωτὴς τῶν ὡραίων παραδόσεων τοῦ Ὀρθοδόξου Ἑλληνικοῦ Κλήρου, πλήρης ἐνθέου ζήλου καὶ εὐσεβείας, ἐγένετο ἀντικείμενον ἀγάπης, σεβασμοῦ καὶ ἐκτιμήσεως, τόσον ἐν τῷ Καθολικῷ Ἰνστιτούτῳ καὶ τῷ Πανεπιστημίῳ, ὅσον καὶ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Παροικίᾳ τῶν Παρισίων καὶ τοῖς Ῥωσσικοῖς θεολογικοῖς κύκλοις.-

Ἀναφέρων εὐσεβάστως τὰ ἀνωτέρω τῇ Ὑμετέρᾳ Μακαριότητι, ἐπιθυμῶ νὰ ἐκφράσω αὐτῇ καὶ τῇ Ἀποστολικῇ Διακονίᾳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὴν βαθυτάτην ἱκανοποίησίν μου διὰ τὸν ἐξαιρετικὸν τοῦτον κληρικόν, προσέτι δὲ νὰ παρακαλέσω θερμῶς ὅπως ἀποδοθῇ αὐτῷ δίκαιος ἔπαινος διὰ τὴν ὑπέροχον πνευματικὴν ἐργασίαν καὶ δρᾶσιν αὐτοῦ ἐν τῇ Γαλλικῇ Πρωτευούσῃ.-

Εὐχαριστῶν θερμῶς ἐκ τῶν προτέρων καὶ εὐχόμενος ὁλοψύχως ὅπως ὁ Κύριος ὁ θεὸς χαρίζῃ τῇ Ὑμετέρᾳ Μακαριότητι ὑγείαν καὶ ἔτη πολλὰ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἔθνους ἡμῶν, διατελῶ,

Μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ καὶ ἀφοσιώσεως
(Τ.Σ. ὑπογραφή) / Ὁ Ῥηγίου ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Κοινοποίησις: Ἱ. Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.-

Ἀνέκδοτος ἐπιστολή τοῦ Ἐπισκόπου Ρηγίου Μελετίου πρός τήν Ἱεράν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος περί τῶν ἐπιδόσεων τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Παντελεήμονος Χρυσοφάκη

τά ὁποῖα τότε ἔδινε ἕκαστος καθηγητής καί τά ὁποῖα ἔπρεπε νά συγκεντρώσει ὁ φοιτητής, ὥστε νά προχωρήσει σέ ὁρκωμοσία. Ἐπίσης, κατά τήν παραμονή του στό Παρίσι μετεῖχε στά θεολογικά συνέδρια τοῦ Ὀρθόδοξου Ρωσικοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ Ἁγίου Σεργίου, στά ὁποῖα πολλές φορές ἐκπροσώπησε τόν Οἰκουμενικό Πατριάρχη κ.κ. Ἀθηναγόρα Α΄, ἀλλά καί τόν Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καί Πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Σπυρίδωνα Βλάχο[47].

Ἡ γενικότερη παρουσία του στό Παρίσι

Στή διάρκεια τῶν σπουδῶν του στό Παρίσι παρακολουθοῦσε τίς παραδόσεις τῶν μαθημάτων του ἀνελλιπῶς. Ἡ ἐπίδοσή του ὑπῆρξε ἀρίστη, ὅπως φαίνεται καί ἀπό σχετικά πιστοποιητικά, τά ὁποῖα ὁ ἴδιος ὑπέβαλε στήν διεύθυνση τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας καί στήν Γαλλική Πρεσβεία τῶν Ἀθηνῶν, μέ σκοπό τήν ἀνανέωση τῆς ὑποτροφίας του, τήν ὁποία καί ἐπέτυχε[48]. Ὁ ἴδιος, σοβαρός, κόσμιος, πιστός τηρητής τῶν παραδόσεων τοῦ Ὀρθοδόξου Ἑλληνικοῦ Κλήρου, πλήρης ἐνθέου ζήλου καί εὐσεβείας, κατέστη ἀντικείμενο ἀγάπης, σεβασμοῦ, ἐκτιμήσεως καί θαυμασμοῦ τόσο στό Καθολικό Ἰνστιτοῦτο καί τό Πανεπιστήμιο, ὅσο καί στήν Ἑλληνική Παροικία τοῦ Παρισιοῦ καί στούς Ρωσικούς θεολογικούς κύκλους.

Ὁ Ρηγίου Μελέτιος μάλιστα σέ ἔγγραφό του ἐκφράζει στήν Ἀποστολική Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τήν βαθυτάτη ἱκανοποίησή του γιά τόν ἐξαιρετικό αὐτό κληρικό καί παρακαλεῖ θερμῶς νά τοῦ ἀποδοθεῖ δίκαιος ἔπαινος γιά τήν ὑπέροχη πνευματική ἐργασία καί δράση του στό Παρίσι[49].

Ἱερατικῶς Προϊστάμενος στόν Ἱερό Μητροπολιτικό Ναό Ἁγίου Στεφάνου τοῦ Παρισιοῦ

Κατά τή διάρκεια τῶν σπουδῶν του στό Παρίσι, ὑπηρέτησε εὐδοκίμως καί ἀφιλοκερδῶς ὡς ἐφημέριος καί ἱερατικῶς Προϊστάμε-

47. Χριστοφόρου Κοντάκη, ὅπ. π..

48. Ἔγγραφο τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῶν Παρισίων, μέ ἡμερομηνία 24 Μαΐου 1954, πρός τήν Ἱερά Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

49. Βλ. ὅπ. π.

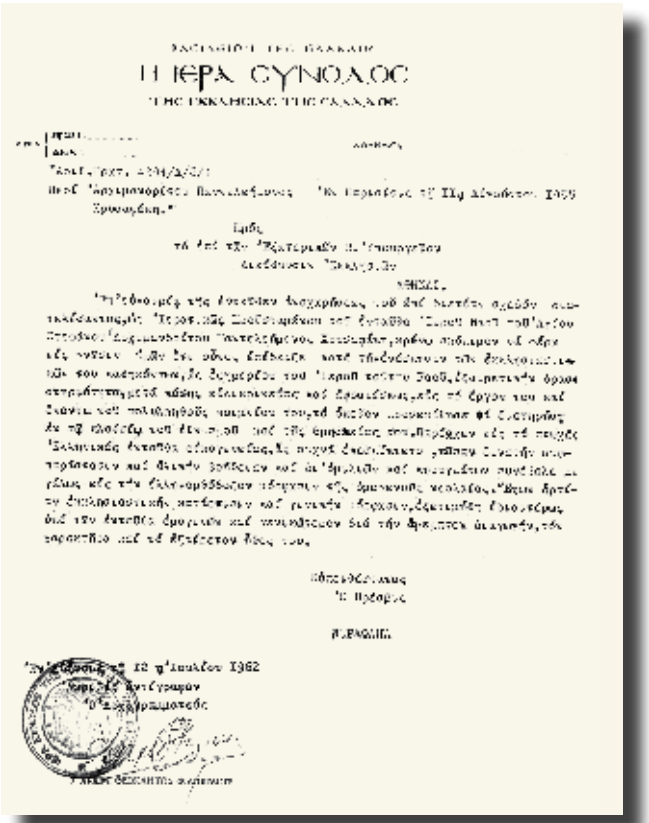

Ἀνέκδοτος ἐπιστολή τοῦ Ἕλληνος Πρέσβεως στό Παρίσι, πρός τήν Ἱεράν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, περί τῶν ἐπιδόσεων τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Παντελεήμονος Χρυσοφάκη

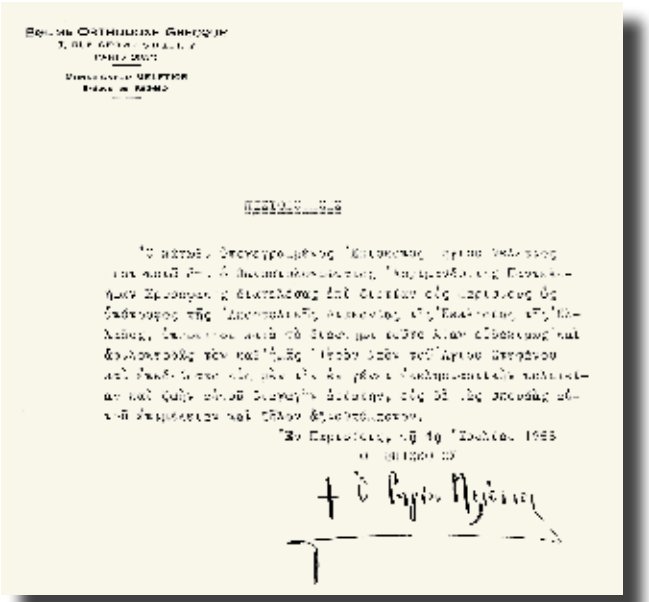

Ἀνέκδοτος ἐπιστολή τοῦ Ἐπισκόπου Ρηγίου Μελετίου πρός τήν Ἱεράν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος περί τῶν σπουδῶν καί τοῦ ἔργου τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Παντελεήμονος Χρυσοφάκη

νος στόν Ἱερό Μητροπολιτικό Ναό τοῦ Ἁγίου Στεφάνου στό Παρίσι, ἀπό τό 1953 ἕως καί τό 1955, καί ἐπέδειξε ἀφενός στά ἐκκλησιαστικά του καθήκοντα ἀρίστη διαγωγή, ἐξαιρετική δραστηριότητα, εἰλικρίνεια καί ἀφοσίωση στό ἔργο καί τό ποίμνιό του καί ἀφετέρου στίς σπουδές του ἐπιμέλεια καί ζῆλο ἀξιοθαύμαστο[50].

Στίς φτωχές ἑλληνικές οἰκογένειες, τίς ὁποῖες συχνά ἐπισκεπτόταν, προσέφερε ἀφειδῶς τήν ὑλική καί πνευματική του συμπαράσταση. Ἐπίσης, μέ τίς ὁμιλίες του συνέβαλε στήν ἑλληνορθόδοξη μόρφωση τῆς ὁμογενοῦς νεολαίας. Ἐν τέλει ἡ ἄρτια ἐκκλησιαστική μόρφωση καί κατάρτιση, ἡ ἄμεμπτος διαγωγή του καί τό ἐξαίρετον ἦθος του ἐξετιμήθησαν ἰδιαιτέρως ἀπό τούς ὁμογενεῖς[51].

Ἡ ἐφημερίδα «Κῆρυξ» μαρτυρεῖ ὅτι ἀπό τή θέση αὐτή διακόνησε μέ πίστη καί ἀφοσίωση τήν ἑλληνική παροικία, καθώς ὑπῆρξε ἔντιμος, εὐλαβής, μορφωμένος καί ἀφιλοκερδής[52]. Ἐνῶ λοιπόν στη Γαλλία παρέμεινε λίγα μόλις χρόνια, ἀνεφέρθη στή διακονία του καί τό ἐκεῖ πολυσήμαντο ἔργο του μιά ἐφημερίδα, ἡ ὁποία ἐξεδίδετο στό Παρίσι (Κῆρυξ). Ἀπό τό γεγονός αὐτό μπορεῖ νά εἰκάσει κανείς τήν σημαίνουσα ἀπήχηση τοῦ ἔργου του καί τῆς ἀκτινοβολούσης προσωπικότητάς του στήν ὁμογένεια καί μάλιστα στό ἐξαιρετικά σύντομο χρονικό διάστημα τῆς ἐκεῖ παραμονῆς του.

Ποιμαντική διακονία στή Γερμανία

Σεπτῇ ἐντολῇ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί Πάσης Ἑλλάδος Χρυσοστόμου, τήν 21η Ἀπριλίου 1962 ὁ Ἀρχιμανδρίτης Παντελεήμων Χρυσοφάκης ἀνεχώρησε γιά τήν Στουτγκάρδη τῆς Γερμανίας μαζί μέ τούς Ἀρχιμανδρίτες Γερμανό Δημητρόπουλο καί Χρυσόστομο Βέρνη, γιά νά προσφέρουν τήν διακονία τους στούς ὁμογενεῖς κατά τήν περίοδο τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος[53]. Ὁ

50. «Πιστοποίησις» μέ ἡμερομηνία 4 Ἰουλίου 1955, ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

51. Ἔγγραφο μέ ἡμερομηνία 11 Αὐγούστου 1958, πρός τήν Ἱερά Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

52. Ἀπόκομμα ἐφημερίδος «Κῆρυξ», 10-7-1955, ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

53. *«Ἔκθεσις» περί τῶν ἐν Γερμανίᾳ πεπραγμένων κατά τήν περίοδον τῆς Μ. Ἑβδομάδος τοῦ Πάσχα, 25 Μαΐου 1962, τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Παντελεήμονος Χρυσοφάκη*, ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

Ταυτότης τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Παντελεήμονος Χρυσοφάκη

ἴδιος στήν ἔκθεση πεπραγμένων, τήν ὁποία ἀπέστειλε στόν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καί Πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Χρυσόστομο περιγράφει ἀναλυτικά τήν ἐκεῖ διαμονή καί διακονία του.

Στή διάρκεια τῆς ἐκεῖ παραμονῆς του τήν 22α Ἀπριλίου, Κυριακή τῶν Βαΐων, ὁμίλησε κατά τήν Θεία Λειτουργία στό πολυπληθές ἐκκλησίασμα, τό ὁποῖο κυρίως ἀποτελοῦσαν ἐργάτριες, ἐργάτες, φοιτητές καί μετεκπαιδευόμενοι ἐπιστήμονες. Περατωθείσης τῆς Θείας Λειτουργίας ὁμίλησε μέ τούς ὁμογενεῖς, τούς ὁποίους προσπάθησε νά βοηθήσει κυρίως πνευματικά[54].

Τήν ἑπομένη, 23 Ἀπριλίου 1962, ὁρίστηκαν οἱ περιοχές στίς ὁποῖες ἔπρεπε νά μεταβεῖ πρός διακονίαν ὁ κάθε Ἀρχιμανδρίτης. Στόν Ἀρχιμανδρίτη Παντελεήμονα ἔτυχε ἡ περιοχή τοῦ Wuppertal στήν Β.Δ. Γερμανία. Μέ τό πέρας τῆς συσκέψεως ἀνεχώρησε γιά τό Ντίσελντοφ, ὅπου τό ἴδιο βράδυ μαζί μέ τόν ἐφημέριο Αἰδ. κ. Χρυσόστομο

54. *«Ἔκθεσις»*, ὅπ. π.

Βασιλείου ἐτέλεσαν τήν Ἱ. Ἀκολουθία τοῦ Νυμφίου, τήν ὁποία παρακολούθησε πλῆθος ἐργατῶν, ἐργατριῶν καί φοιτητῶν.

Τήν ἑπομένη, 24 Ἀπριλίου 1962, ἀνεχώρησε γιά τό Wuppertal μαζί μέ τόν Αἰδ. κ. Χρυσόστομο Βασιλείου, ὁ ὁποῖος καί τόν παρουσίασε στούς ἐκεῖ ὁμογενεῖς καί, ἀφοῦ τόν πληροφόρησε γιά τόν ἀριθμό τῶν ἐργατῶν καί τίς πνευματικές τους ἀνάγκες, ἐπέστρεψε στήν ἕδρα του. Μετά τήν ἀναχώρηση τοῦ Αἰδ. κ. Χρυσοστόμου Βασιλείου, μέ τήν βοήθεια τοῦ Ἕλληνα διερμηνέα κ. Νικήτα Βρόνσου, ἐπεσκέφθη ἕνα ἀπό τά μεγαλύτερα ἐργοστάσια τῆς περιοχῆς καί ὁλόκληρης τῆς Γερμανίας, τό ἐργοστάσιο χωματουργίας τοῦ κ. Herbets, ὁ ὁποῖος ἀφενός τόν ὑπεδέχθη μέ ἀγάπη καί σεβασμό καί ἀφετέρου τοῦ ἐπέτρεψε μέ χαρά νά ἐπισκεφτεῖ ὅλα τα τμήματα τοῦ ἐργοστασίου του. Τό βράδυ τῆς ἴδιας ἡμέρας ἐτελέσθη στόν Καθεδρικό Ναό τοῦ Wuppertal Ἀκολουθία, στήν ὁποία ὁμίλησε περί ἁμαρτίας καί ἱερᾶς ἐξομολογήσεως. Μέ τό πέρας τῆς Ἱερᾶς Ἀκολουθίας, πολλοί ἐργάτες καί ἐργάτριες προσῆλθαν στό ἱερό Μυστήριο τῆς ἐξομολογήσεως, κάποιοι ἐκ τῶν ὁποίων μάλιστα γιά πρώτη φορά. Δέν περιγράφεται, ὅπως χαρακτηριστικά ὁ ἴδιος ἀναφέρει, ἡ συγκίνηση καί ἡ χαρά τήν ὁποία ἐβίωσε κατά τήν ἐπίσκεψή του αὐτή. Οἱ Ἕλληνες ἐργάτες καί ἐργάτριες ἅμα τῇ ἐμφανίσει τοῦ ἱερέως δάκρυζαν καί ἀσπάζονταν τό χέρι καί τό ράσο του, ἐκφράζοντας ἐντόνως τήν ἐπιθυμία δημιουργίας Ὀρθόδοξης Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας στήν περιοχή τους.

Εἶναι ἄξιο ἀναφορᾶς ὅτι ὁ Ναός, ὁ ἀφιερωθείς στόν Ἀπόστολο Παῦλο, στόν ὁποῖο τελέσθηκαν οἱ Ἀκολουθίες, παρεχωρήθη ἀπό τόν Προϊστάμενο τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας Pastor Hans. Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Παντελεήμων Χρυσοφάκης πρόχειρα μετέτρεψε τόν Ναό αὐτό σέ Ὀρθόδοξο θέτοντας στό Θυσιαστήριο τόν Ἐσταυρωμένο, ἀναρτώντας στόν τοῖχο τήν Ἁγία Εἰκόνα τῆς Θεομήτορος καί διαφόρων Ἁγίων καί τοποθετώντας προσκυνητάρια καί κηροστάτες.

Ἐν συνεχείᾳ, τήν Μεγάλη Τετάρτη, 25 Ἀπριλίου 1962, ἐπεσκέφθη τό ἐργοστάσιο Glan (ἐργοστάσιο ἀλουμινίου), τό ἐργοστάσιο Luhns (σαπουνοποιία) καί Gabels (Werk-Werner, ἐργοστάσιο ἠλεκτρικῶν καλωδίων), στά ὁποῖα ὁμίλησε μέ τούς ἐργάτες καί τίς ἐργάτριες, πού τόν ὑπεδέχθησαν μέ χαρά καί σεβασμό. Στό ἐργοστάσιο Gabels (Werk-Werner, ἐργοστάσιο ἠλεκτρικῶν καλωδίων) μάλιστα, ἀφενός

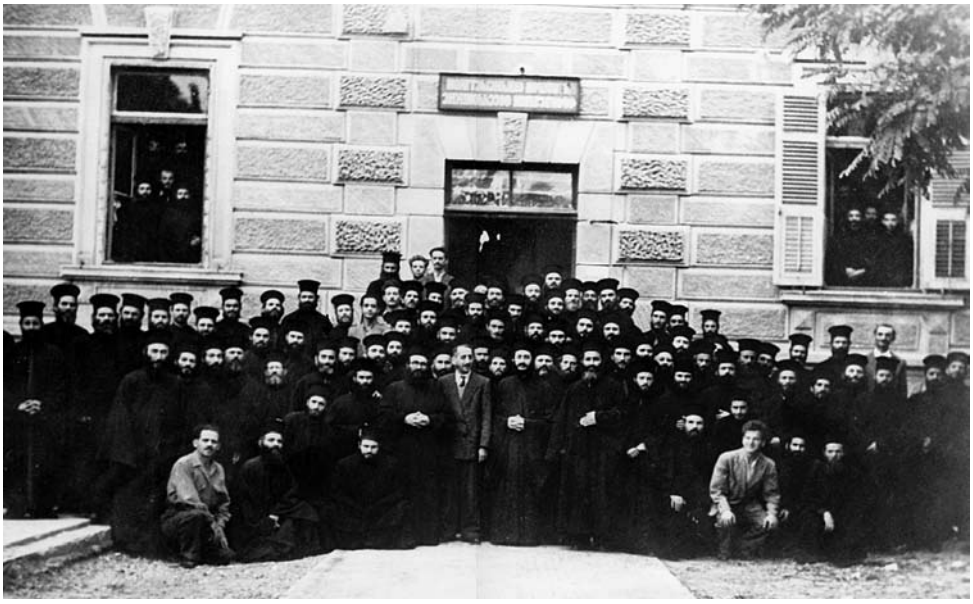

Μέ τούς Ἱεροσπουδαστάς στήν Σχολήν Μετεκπαιδεύσεως Κληρικῶν

ἀνεφέρθη ὅτι γιά πρώτη φορά συναντοῦν ἀπό τήν ἔλευσή τους στή Γερμανία Ὀρθόδοξο κληρικό καί ἀφετέρου κατ᾽ ἐπανάληψη τόνισαν ὅτι αὐτό τό ὁποῖο τούς λείπει εἶναι μιά Ἐκκλησία καί ἕνας Ἱερέας.

Τό ἀπόγευμα τῆς ἴδιας ἡμέρας ἐτελέσθη τό Μυστήριο τοῦ Ἁγίου Εὐχελαίου. Περατωθείσης τῆς ἀκολουθίας μεγάλος ἀριθμός ἐργατῶν καί ἐργατριῶν προσῆλθαν στό Μυστήριο τῆς ἐξομολογήσεως[55].

Τό πρωί τῆς Μ. Πέμπτης ἐπεσκέφθη καί τά ὑπόλοιπα ἐργοστάσια τῆς περιοχῆς, τό ἐργοστάσιο Weber (ὑφασμάτων) καί Bmeberk (ὑφασμάτων), γιά νά γνωρίσει ἀπό κοντά τίς συνθῆκες διαβίωσης καί τά προβλήματα τῶν Ἑλλήνων.

Τό ἀπόγευμα τῆς ἴδιας μέρας πραγματοποιήθηκε ἡ Ἀκολουθία τῶν Παθῶν στόν προαναφερθέντα καί παραχωρηθέντα Ναό, τήν ὁποία παρακολούθησαν οἱ περισσότεροι τῶν Ἑλλήνων ἐργατῶν καί ἐργατριῶν, Σέρβοι, Ρουμάνοι καί πολλοί Γερμανοί, Καθολικοί καί Εὐαγγελικοί[56].

55. *«Ἔκθεσις»*, ὅπ. π.

56. *«Ἔκθεσις»*, ὅπ. π..

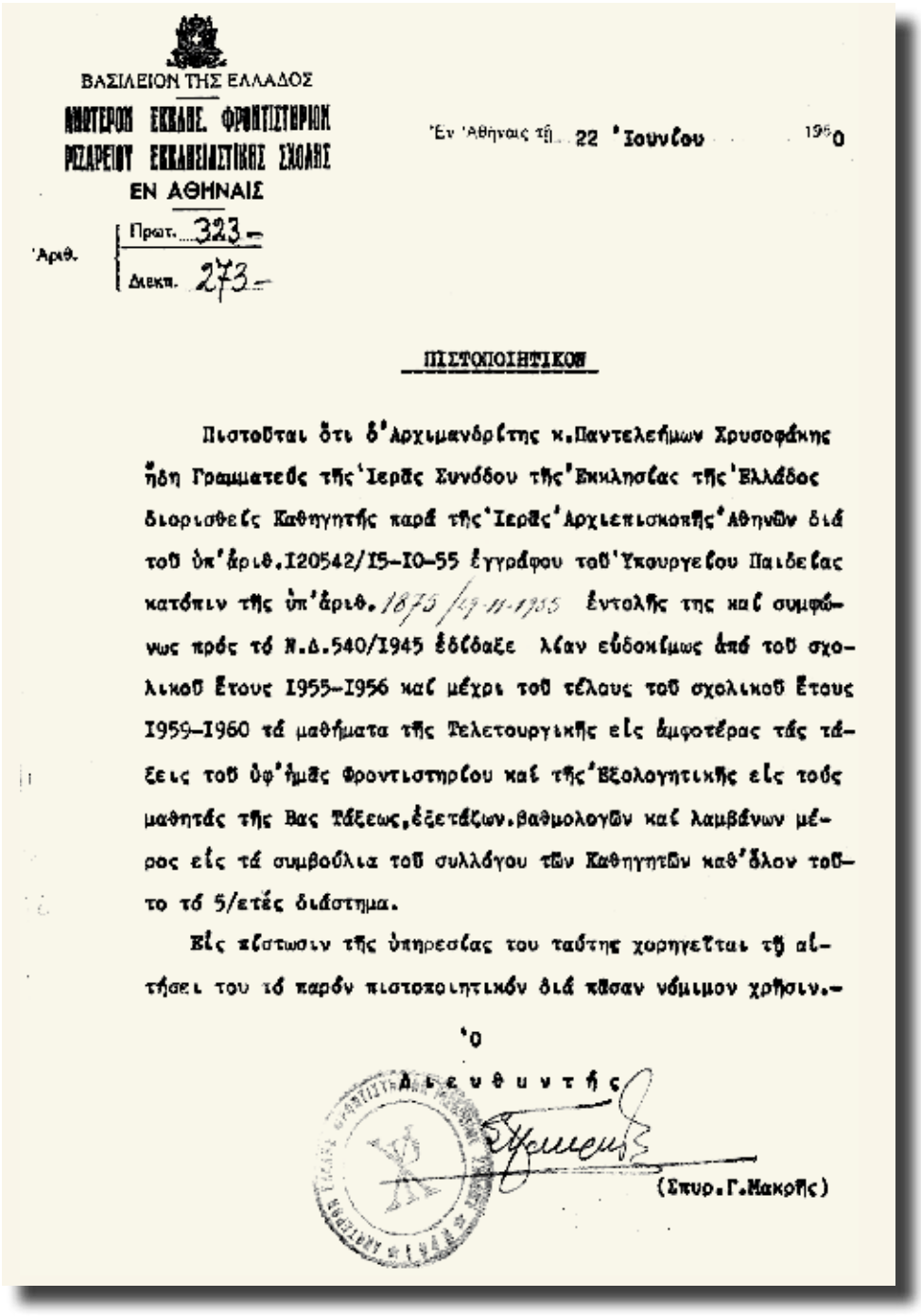

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΑΝΩΤΕΡΟΝ ΕΚΚΛΗΣ. ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟΝ
ΡΙΖΑΡΕΙΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 22 Ἰουνίου 1960

Ἀριθ. Πρωτ. 323 –
Διεκπ. 273 –

ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟΝ

Πιστοῦται ὅτι ὁ Ἀρχιμανδρίτης κ.Παντελεήμων Χρυσοφάκης ἤδη Γραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διορισθεὶς Καθηγητὴς παρὰ τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ.I20542/I5-I0-55 ἐγγράφου τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας κατόπιν τῆς ὑπ' ἀριθ. 1875/29-11-1955 ἐντολῆς της καὶ συμφώνως πρὸς τὸ Ν.Δ.540/I945 ἐδίδαξε λίαν εὐδοκίμως ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους I955-I956 καὶ μέχρι τοῦ τέλους τοῦ σχολικοῦ ἔτους I959-I960 τὰ μαθήματα τῆς Τελετουργικῆς εἰς ἀμφοτέρας τὰς τάξεις τοῦ ὑφ' ἡμᾶς Φροντιστηρίου καὶ τῆς Ἐξολογητικῆς εἰς τοὺς μαθητὰς τῆς Β΄ας Τάξεως,ἐξετάζων.βαθμολογῶν καὶ λαμβάνων μέρος εἰς τὰ συμβούλια τοῦ συλλόγου τῶν Καθηγητῶν καθ' ὅλον τοῦτο τὸ 5/ετὲς διάστημα.

Εἰς πίστωσιν τῆς ὑπηρεσίας του ταύτης χορηγεῖται τῷ αἰτήσει του τὸ παρὸν πιστοποιητικὸν διὰ πᾶσαν νόμιμον χρῆσιν.–

Ὁ Διευθυντὴς

(Σπυρ.Γ.Μακρῆς)

Ὁ διορισμός του ὡς καθηγητοῦ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Φροντιστηρίου ἀπό τό σχολικό ἔτος 1955-1956 ἕως καί τήν λήξη τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1959-1960

Τό πρωί τῆς Μ. Παρασκευῆς ἀσχολήθηκε μέ τό στόλισμα τοῦ Ἐπιταφίου. Ἄν καί ἡ γερμανική ἀστυνομία εἶχε ἀπαγορεύσει τίς λιτανεῖες ἐκτός τῶν Ναῶν, μέ τήν ἐπέμβαση τοῦ Πάστορα Χάνς καί τοῦ μεγαλοβιομηχάνου κ. Χέμπερτς, ἐξαιρέθησαν τῆς διατάξεως καί ἔλαβαν ἄδεια λιτανεύσεως τοῦ Ἐπιταφίου στήν πόλη τοῦ Wuppertal. Ἡ ἐντύπωση μάλιστα πού προξένησε ἦταν τόσο μεγάλη, ὥστε τήν ἑπομένη ἠσχολήθη μέ τό γεγονός αὐτό ὁ γερμανικός τύπος καί εἰδικότερα μία ἀπό τίς διαπρεπέστερες γερμανικές ἐφημερίδες ἡ General – Anzeiger (Γενικές Εἰδήσεις), ἡ ὁποία ὄχι μόνο σχολίασε ἀλλά δημοσίευσε σέ περίοπτη θέση τήν φωτογραφία τῆς λιτανεύσεως τοῦ Ἐπιταφίου.

Τό ἀπόγευμα τῆς ἴδιας ἡμέρας ἐτελέσθη στίς 4 μ.μ. ὁ Μ. Ἑσπερινός τῆς Ἀποκαθηλώσεως καί στίς 7 μ.μ. ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἐπιταφίου, στήν ὁποία παρευρέθησαν πάνω ἀπό 7000 Ἕλληνες καί ξένοι, μέ τρόπο ὑποδειγματικό καί σέ κατανυκτική ἀτμόσφαιρα. Οἱ Γερμανοί βλέποντας τήν ἐπιβλητικότητα τῆς λιτανείας τήν ἀκολουθοῦσαν, μέ ἀποτέλεσμα ἡ πορεία πού ἀκολουθοῦσε τόν Ἐπιτάφιο νά ξεπεράσει τά 500 μέτρα[57].

Τήν ἑπομένη στίς 10 τό πρωί ἐτελέσθη ἡ Θεία Λειτουργία τῆς Πρώτης Ἀναστάσεως, τήν ὁποία παρακολούθησε πλῆθος ἐργατῶν καί ἐργατριῶν, οἱ ὁποῖοι καί μετέλαβαν τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων. Τό ἴδιο συνέβη καί στήν Τελετή τῆς Ἀναστάσεως, ἡ ὁποία ἐτελέσθη στίς 11 μ.μ. ὥρα Γερμανίας. Τήν ἑπομένη ἐπεσκέφθη τούς ἑλληνικούς καταυλισμούς καί τό ἀπόγευμα τῆς Κυριακῆς στίς 4 μ.μ. ἐτέλεσε τόν Ἑσπερινό τῆς Ἀγάπης[58].

Τό βράδυ τῆς ἴδιας ἡμέρας ἀνεχώρησε γιά τό Ντίσελντορφ, μέ σκοπό τήν ἐπιστροφή. Στό τέλος τῆς ἐκθέσεως τῶν πεπραγμένων ἐξέφρασε στόν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καί Πάσης Ἑλλάδος Χρυσόστομο τήν παράκληση τῶν 7.500 ἐργατῶν καί ἐργατριῶν γιά τήν ἄμεση ἀποστολή ἐφημερίου στήν περιοχή τοῦ Wuppertal.

Ἡ ἐπίσκεψη τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Παντελεήμονος στήν Γερμανία ἀνεφέρθη ἀναλυτικῶς, καθώς ἀποτελεῖ χαρακτηριστικό παράδειγμα τοῦ ἀκαταπόνητου χαρακτῆρος, τῆς ἀγάπης καί τοῦ ἐνδιαφέροντός

57. *«Ἔκθεσις»*, ὅπ. π..

58. *«Ἔκθεσις»*, ὅπ. π..

του γιά τόν συνάνθρωπο. Δέν εἶναι τυχαῖο ὅτι, ἄν καί ἐπεσκέφθη τό Wuppertal μόνο γιά μία ἑβδομάδα, προξένησε τόσο σπουδαία ἐντύπωση, ὥστε ἀφενός, ἐνῶ ἀπαγορευόταν, τοῦ ἐπετράπη κατ᾽ ἐξαίρεση ἡ λιτανεία τοῦ Ἐπιταφίου, στήν ὁποία μάλιστα παρευρέθησαν 7.000 Ἕλληνες καί ξένοι, καί ἀφετέρου ὁ γερμανικός τύπος καί δή μία ἀπό τίς διαπρεπέστερες ἐφημερίδες ἠσχολήθη καί ἐφιλοξένησε καί σέ περίοπτο θέση τό γεγονός. Κατάφερε ἑπομένως γιά μία ἀκόμη φορά νά ἐμπνεύσει πατριωτισμό καί νά ἐξυψώσει τό θρησκευτικό φρόνημα Ἑλλήνων καί ξένων[59].

4. Ἡ ἐπιστροφή στήν Ἑλλάδα καί ἡ ἐν Ἀθήναις διακονία

Μέ τό πέρας τῶν μεταπτυχιακῶν του σπουδῶν, ἐπανῆλθε στήν Ἑλλάδα τό ἔτος 1955. Ὑπέβαλε τήν (ὑπ᾽ ἀριθμόν 184, Τ.Γ΄ Φ.Ε.Κ.[60]) αἴτηση παραιτήσεώς του ἀπό τήν θέση τοῦ ἱεροκήρυκος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, τήν 20ή Ἀπριλίου 1958, γιά νά διορισθεῖ ἐφημέριος[61] στόν Ἱερό Πανεπιστημιακό Ναό Εἰσοδίων Θεοτόκου (Καπνικαρέας), καθώς ἐπίσης καί καθηγητής τῆς Ἐξομολογητικῆς καί Τελετουργικῆς στό Ἀνώτερο Ἐκκλησιαστικό Φροντιστήριο τῆς Ριζαρείου. Παράλληλα θά ἀνελάμβανε ὡς Πνευματικός τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος[62].

Στόν ναό τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου-Καπνικαρέας ἵδρυσε τήν πανεπιστημιακή λέσχη, μέ τήν ἔγκριση βεβαίως τῆς πρυτανείας, καί τό γραφεῖο θρησκευτικῆς ἐξυπηρετήσεως τῶν φοιτητῶν καί τῶν φοιτητριῶν, μέ σκοπό κυρίως τήν ἠθική καί ὑλική ἐνίσχυση αὐτῶν.

Κατόπιν προτάσεως τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου κυροῦ Θεοκλήτου καί μέ ἔγκριση τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, ἀπό τήν 1η Νοεμβρίου τοῦ ἔτους 1957 ἕως καί τήν 30ή Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους 1960 διωρίσθη ὑποδιευθυντής καί πνευματικός τοῦ Θεολογικοῦ καί φοιτητικοῦ Οἰκοτροφείου τῆς Ἀποστολικῆς

59. *«Ἔκθεσις»,* ὅπ. π...

60. Ἔγγραφο, μέ ἡμερομηνία 29 Νοεμβρίου 1960, ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

61. «Αἴτησις», μέ ἡμερομηνία 20 Ἀπριλίου 1958, ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

62. Βλ. ὅπ. π.

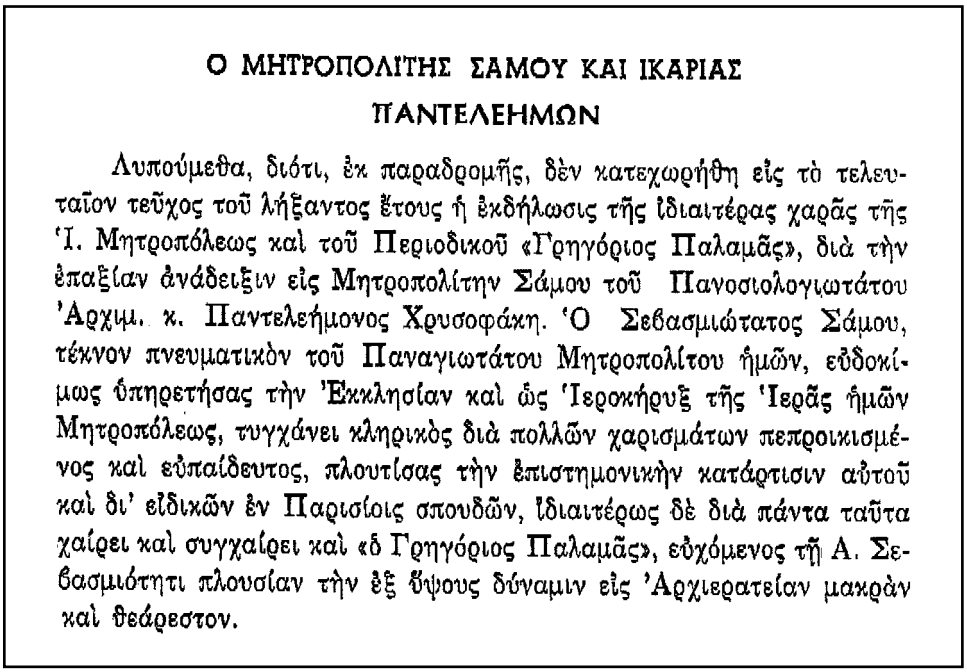

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΣΑΜΟΥ ΚΑΙ ΙΚΑΡΙΑΣ

ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

Λυπούμεθα, διότι, ἐκ παραδρομῆς, δὲν κατεχωρήθη εἰς τὸ τελευταῖον τεῦχος τοῦ λήξαντος ἔτους ἡ ἐκδήλωσις τῆς ἰδιαιτέρας χαρᾶς τῆς Ἱ. Μητροπόλεως καὶ τοῦ Περιοδικοῦ «Γρηγόριος Παλαμᾶς», διὰ τὴν ἐπαξίαν ἀνάδειξιν εἰς Μητροπολίτην Σάμου τοῦ Πανοσιολογιωτάτου Ἀρχιμ. κ. Παντελεήμονος Χρυσοφάκη. Ὁ Σεβασμιώτατος Σάμου, τέκνον πνευματικὸν τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου ἡμῶν, εὐδοκίμως ὑπηρετήσας τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ὡς Ἱεροκήρυξ τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως, τυγχάνει κληρικὸς διὰ πολλῶν χαρισμάτων πεπροικισμένος καὶ εὐπαίδευτος, πλουτίσας τὴν ἐπιστημονικὴν κατάρτισιν αὐτοῦ καὶ δι' εἰδικῶν ἐν Παρισίοις σπουδῶν, ἰδιαιτέρως δὲ διὰ πάντα ταῦτα χαίρει καὶ συγχαίρει καὶ «ὁ Γρηγόριος Παλαμᾶς», εὐχόμενος τῇ Α. Σεβασμιότητι πλουσίαν τὴν ἐξ ὕψους δύναμιν εἰς Ἀρχιερατείαν μακρὰν καὶ θεάρεστον.

Συγχαρητήριο ἀπόσπασμα τοῦ ἐπισήμου περιοδικοῦ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης «Ιρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» ἐπί τῇ ἐκλογῇ τοῦ Ἀρχιμ. Παντελεήμονος Χρυσοφάκη ὡς Μητροπολίτου Σάμου καί Ἰκαρίας

Διακονίας[63]. Ἐν συνεχείᾳ, κατόπιν τῆς ὑποδείξεως τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς, διωρίσθη ἀπό τή Γενική Διεύθυνση Θρησκευμάτων καθηγητής Πνευματικῆς Οἰκονομίας τοῦ Ἀνωτέρου Ἐκκλησιαστικοῦ Φροντιστηρίου τῆς Ριζαρείου Σχολῆς, στήν ὁποία γιά πέντε συναπτά ἔτη δίδαξε τά μαθήματα τῆς Τελετουργικῆς καί Ἐξομολογητικῆς[64]. Ἀπό τῆς ἱδρύσεώς του ἕως καί τό 1965 δίδαξε ὡς καθηγητής στό Πνευματικό Φροντιστηρίο τῶν Θεολόγων, τό ὁποῖο στεγαζόταν στήν Ἱερά Μονή Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Πεντέλης, τά μαθήματα τῆς Ρητορικῆς, Λειτουργικῆς, Τελετουργικῆς, Ἑρμηνείας, Περί Ἱερῶν Κανόνων καί Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων.

63. «Βεβαίωσις» μέ ἡμερομηνία 21 Δεκεμβρίου 1962, ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

64. Ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

Κατόπιν, ἐξελέγη παμψηφεί Διευθυντής τῆς Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς καί τοῦ ὑπό τήν αἰγίδα αὐτῆς Ἀνωτέρου Ἐκκλησιαστικοῦ Φροντιστηρίου[65]. Ὡστόσο, δέν διακόνησε στήν θέση αὐτή, καθώς ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Θεόκλητος μέ τήν ἔγκριση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τόν διόρισε γραμματέα τῶν Συνοδικῶν Δικαστηρίων, θέση τήν ὁποία ὑπηρέτησε ἀπό τό ἔτος 1965 και γιά πέντε συναπτά ἔτη[66].

Ἐπιπλέον ἀπό τό ἔτος 1961 ἕως καί τό 1965 ὑπηρέτησε ὡς ἱερατικῶς Προϊστάμενος στόν Ἱερό Ναό Ἁγίου Βασιλείου στήν ὁδό Μετσόβου. Στόν Ἱερό Ναό Ἁγίου Βασιλείου συνέχισε τίς προσπάθειες τοῦ προκατόχου του γιά τήν τελική τακτοποίηση τοῦ παρεκκλησίου καί τήν ἀνακαίνιση τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ[67]. Ὡστόσο, τήν 18η Νοεμβρίου τοῦ ἔτους 1965 ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος τόν ἐξέλεξε ψήφοις κανονικαῖς Μητροπολίτη Σάμου καί Ἰκαρίας.

65. Ὡς τό τέλος ἐπίσης τοῦ 1965 ὑπηρέτησε στή θέση τοῦ Γραμματέως τῶν Συνοδικῶν Δικαστηρίων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καί τήν ἴδια χρονική περίοδο ὑπῆρξε ἱερατικῶς προϊστάμενος τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Βασιλείου (ἐπί πενταετία).

66. Παντελεήμονος Καλπακίδη, Μητροπολίτου Βερροίας, Καμπανίας καί Ναούσης, «Ὁ Θεσσαλονίκης Παντελεήμων ὁ Β΄ (1974-1994)», στό *Χαριστήριον τῷ Παναγιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονι τῷ Δευτέρῳ ἐπί τῇ συμπληρώσει εἰκοσαετούς ἐν Θεσσαλονίκῃ ποιμαντορίας,* Θεσσαλονίκη 1994, σ. 39.

67. Βλ. Σελίδα Ἱ. Ναοῦ Ἁγ. Βασιλείου στήν ὁδό Μετσόβου http://agiosvasileios.blogspot.gr/2008/06/blog-post_9451.html

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΤΟΥ ΩΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΣΑΜΟΥ ΚΑΙ ΙΚΑΡΙΑΣ (1965-1974)

1. Ἐκλογή καί ἐνθρόνιση

Ἡ ἐκλογή του ὡς Μητροπολίτου Σάμου καί Ἰκαρίας

Τήν 18η Νοεμβρίου 1965 ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐκλέγει τόν Παντελεήμονα Χρησοφάκη Μητροπολίτη Σάμου καί Ἰκαρίας[68]. Στήν θέση αὐτή διαδέχτηκε τόν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Σάμου καί Ἰκαρίας κ.κ. Εἰρηναῖο Παπαμιχαήλ (10 Ἀπριλίου 1926-29 Ἰουνίου 1963). Συνυποψήφιοί του ὑπῆρξαν οἱ Ἀρχιμανδρίτες κ. Δωρόθεος Βενάρδος, κ. Χρυσόστομος Γιαλούρης, διευθυντής τοῦ Πνευματικοῦ φροντιστηρίου Πεντέλης, καί ὁ Ἐπίσκοπος Ταλαντίου κ. Στέφανος[69]. Κατά τήν ἐκλογή του ἔλαβε 19 ψήφους, ἔναντι 17, τίς ὁποῖες ἔλαβε ὁ Ἀρχιμανδρίτης Δωρόθεος Βενάρδος[70].

Τήν 20ή Νοεμβρίου 1965 πραγματοποιήθηκε ἡ χειροτονία του στόν Ἱερό ναό Ἁγίου Βασιλείου ἐπί τῆς ὁδοῦ Μετσόβου[71], ὅπου καί ὑπηρετοῦσε ὡς ἱερατικῶς Προϊστάμενος, ἀπό τόν ἐπί τριετία τοποτηρητή τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σάμου καί Ἰκαρίας Σεβασμιωτάτο Μητροπολίτη Παροναξίας Ἐπιφάνιο Καλαφάτη. Παρόντες στήν τελετή

68. Μητροπολίτου Σιδηροκάστρου Ἰωάννου, *Ἡ Ἐκκλησία τῆς Σάμου*, Σάμος 1967, σ. 98.

69. «*Μακεδονία*», 19 Νοεμβρίου 1965, «Ἐξελέγησαν ἄλλοι τέσσαρες».

70. Ἐφημερίδα «Ἐλευθερία», 19 Νοεμβρίου 1965, σ. 7.

71. «Μακεδονία», 22 Νοεμβρίου 1965, «Ἐπεισόδια καί συμπλοκαί κατά τάς χειροτονίας».

ἦσαν οἱ Σεβασμιώτατοι Ἀρχιερεῖς Φωκίδος Χρυσόστομος Βενετόπουλος, Λήμνου Παντελεήμων Μερτύρης καί πλῆθος ἄλλων ἀρχιερέων.

Ἡ τελετή τῆς ἐνθρονίσεως

Ἡ τελετή τῆς ἐνθρονίσεως τοῦ Παντελεήμονος Χρυσοφάκη ὡς Μητροπολίτου Σάμου καί Ἰκαρίας πραγματοποιήθηκε τήν 20ή Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 1965 στόν Ἱερό Μητροπολιτικό Ναό Ἁγίου Νικολάου-Βαθέος Σάμου.

Στίς 9:30 π.μ. σημαιοστόλιστο τό πλοῖο «Μιαούλης», στό ὁποῖο ἐπέβαινε ὁ νέος Μητροπολίτης, κατέπλευσε στό λιμάνι[72]. Ἡ αὐθόρμητη προσέλευση τοῦ πλήθους καί οἱ ἀνυπόκριτες ἐκδηλώσεις χαρᾶς καί συμπαθείας στό πρόσωπο τοῦ νέου Ἱεράρχου ἀπέδειξαν τήν στάση τοῦ λαοῦ τῆς Σάμου πρός τό πρόσωπό του[73]. Ἡ πόλη στολίστηκε μέ φύλλα δάφνης [74] καί ὁ λαός τῆς Σάμου ὑπεδέχθη[75] τόν νέο του Μητροπολίτη μέ ἐκδηλώσεις χαρᾶς καί σέ κλίμα ἄφατου ἐνθουσιασμοῦ[76].

Πρῶτος προσφώνησε τόν νέο Μητροπολίτη ὁ ἐπί τριετία Τοποτηρητής τῆς Μητροπόλεως Σάμου καί Ἰκαρίας Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Παροναξίας Ἐπιφάνιος Καλαφάτης καί ἐν συνεχείᾳ ὁ Ἀρχιερατικός Ἐπίτροπος π. Χαρίτων, ὁ Ἀρχιμανδρίτης π. Ἰ. Παπάλης (ὁ μετέπειτα Μητροπολίτης Σιδηροκάστρου), σύσσωμος ὁ ἱερός

72. «Σαμιακός Τύπος», 7 Ὀκτωβρίου 1966, «Ὁ Νεός Μητροπολίτης Σάμου καί Ἰκαρίας», τοῦ Κίμωνος Λαμπράκη.

73. Ἐφημερίδα «Ἀγών», 21 Δεκεμβρίου 1965, τίτλος ἄρθου: «Μέ πᾶσα ἐπισημότητα καί συμμετοχή τοῦ πλήθους ἐγένετο ἡ ἐνθρόνησις τοῦ νέου Μητροπολίτου μας Κου Παντελεήμονα».

74. Ἐφημερίδα «Σαμιακόν Βῆμα», 21 Δεκεμβρίου 1965, τίτλος ἄρθρου: «Ὁ νέος Μητροπολίτης Σάμου Ἄξιος τῶν προκατόχων του».

75. Ἐφημερίδα «Σαμιακόν Βῆμα», 21 Δεκεμβρίου 1965, τίτλος ἄρθρου: «Ὁ νέος Μητροπολίτης Σάμου Ἄξιος τῶν προκατόχων του» καί Ἐφημερίδα «Ἀγών», 21 Δεκεμβρίου 1965, τίτλος ἄρθου: «Μέ πᾶσα ἐπισημότητα καί συμμετοχή τοῦ πλήθους ἐγένετο ἡ ἐνθρόνησις τοῦ νέου Μητροπολίτου μας Κου Παντελεήμονα».

76. Ἐφημερίδα «Ἀγών», 21 Δεκεμβρίου 1965, τίτλος ἄρθου: «Μέ πᾶσα ἐπισημότητα καί συμμετοχή τοῦ πλήθους ἐγένετο ἡ ἐνθρόνησις τοῦ νέου Μητροπολίτου μας Κου Παντελεήμονα» καί Ἐφημερίδα «Σαμιακόν Βῆμα», 21 Δεκεμβρίου 1965, τίτλος ἄρθρου: «Ὁ νέος Μητροπολίτης Σάμου Ἄξιος τῶν προκατόχων του».

ΣΑΜΙΑΚΟΝ ΒΗΜΑ

Ο ΝΕΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΣΑΜΟΥ

ΑΞΙΟΣ ΤΩΝ ΠΡΟΚΑΤΟΧΩΝ ΤΟΥ

Ο ΣΑΜΟΥ & ΙΚΑΡΙΑΣ κυρ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

Ἡ Σάμος ἀνέκτησεν ἀπό χθές Ἱεράρχην ΑΞΙΟΝ τῆς Ἱστορίας της, ΑΞΙΟΝ τοῦ πολιτισμοῦ της, ΑΞΙΟΝ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ καὶ Μοναστηριακοῦ μεγαλείου της τὰ ὁποῖα ἐλάμπρυνε καὶ Πατριαρχικούς ἀνήμη θρόνους, ἀπέκτησεν Ἱεράρχην ΑΞΙΟΝ ἀπό τάς πλευράς τῆς μορφώσεως, τῆς Πνευματοφορίας τοῦ Ἰωαννίτσης, τῆς ρητορικῆς του δεινότητος ἔνεκα δι' ἃς καὶ τῆς ἀφθόνου ἱεροπρεπείας Του, τόν Σεβασμ. Κυρ Παντελεήμονα.

Ἡ ἀνάμνησις τῶν ἐνδόξων Μητροπολιτικῶν Θρόνων τῆς Σάμου καὶ Ἰκαρίας τῶν ὁποίων ἐξύψωσαν εἰς ἀνώτερα πνευματικά ὑπόπεδα διακεκριμένοι Ἱεράρχαι, τοῦ ἐπιφανοῦς μέ πλουσίαν συγγραφικήν δράσιν τοῦ Σεβασμιωτάτου Κυροῦ Παντελεήμονος συνεκίνησε καὶ γόητεύτησεν ἁπάσας τάς καρδίας τῶν εὐσεβῶν Σαμίων αἵτινες καὶ κατ' μισας εἰσχωρίστιας ἀπευθύνουν πρός τούς Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχας οἱ ὁποῖοι ἀνέθεσαν διά τῆς ψήφου των εἰς τόν νέον Μητροπολίτην μας νά ποιμάνη τήν Ἱερόν μας Μητρόπολιν καὶ νά συντελέσῃ διά τῆς δραστηριότητός Του εἰς τήν ἀνύψωσιν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν μας πραγμάτων δίδων ἐν παντὶ καὶ ὥθησιν διά τόν πλήρη καὶ σταδιακῶς ἐξαφάνισιν τῶν Ἱερώσυλων Μονῶν.

Ὡς δέ γνωρίζουσιν ὁ νεοεκλεγείς Μητροπολίτης Σάμου ἔχει τήν ἕδραν του ἐν Βαθεῖ καὶ ἐδρεύει ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Ἐπιθυμοῦμεν ὅπως ἡ ἐγκατάστασις τοῦ Σεβασμιωτάτου γίνῃ ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ ὄχι ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ τῆς Παναγίας Σπηλιανῆς ὡς ἐσχάτως ἐγράφη ἐν τῷ τοπικῷ τύπῳ.

Ἡ ἐγκατάστασις τοῦ νέου Μητροπολίτου θά γίνῃ τήν Κυριακήν 28 τρέχοντος μηνός.

Ἐπιθυμοῦμεν ὅπως ἡ ἐγκατάστασις τοῦ Σεβασμιωτάτου γίνῃ ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ ὄχι ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ τῆς Παναγίας Σπηλιανῆς ὡς ἐσχάτως ἐγράφη ἐν τῷ τοπικῷ τύπῳ.

Ἡ ἐγκατάστασις τοῦ νέου Μητροπολίτου θά γίνῃ τήν Κυριακήν 28 τρέχοντος μηνός.

Ο ΕΝΘΡΟΝΙΣΤΗΡΙΟΣ ΛΟΓΟΣ

Ἡ θλιαστοργος ἡμῶν Μήτηρ, Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, διά τῆς σεπτῆς Αὐτῆς Ἱεραρχίας ἀπεχαράστηρ Θεία βουλῇ, ἐκάλεσε ἐν εἰς τήν τῆς Ἱεραρχίας τάξιν, ἐμπεπυθισμένοι μετ' τήν ποιμαντορίαν τῆς ἀγιωτάτης καὶ Θεοσώστου Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σάμου καὶ Ἰκαρίας. Εἰς τὸ ὕψος τοιοῦτον, οὕτως ἐλλογιμήσαντος ἑαυτόν καὶ βεβοξασμένον.

Μετὰ βαθυτάτης συγκινήσεως ἀκούσχουσι ἀπό τῆς σήμερα, τέκνα μου ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά, τήν ὑψηλήν ταύτην διακονίαν τῶν ποιμαντορικῶν μου καθηκόντων διατίθημι τήν πᾶσαν ἐλπίδα μου εἰς τὸν οὗτος ἐβδομηκοστοῦ καὶ κολοσσαντά με Κύριον δεσμὸς ἐλεήμονος αὐτοῦ, ὅπως γένηταί μοι κράμνων καὶ ὁδηγός εἰς τήν ἐκτέλεσιν πάντων τῶν ὀφειλόντων εἰς τήν δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς φιλτάτης ἡμῶν Ἑλλάδος.

Ἡ ἐνδυσυπόθητος αὕτη ὑπεροχή, τό μάλιστα συγκινεῖ με, ἐνθαρρύνει καὶ προτρέπει με, ἵνα ψυχῇ τε καὶ σώματι ἀφοσιωθῶ εἰς τό ποιμαντικόν ἔργον, ὅπως τῇ βοηθείᾳ τοῦ Ὑψίστου, ἀγωνιζόμενος τὸν ἀγῶνα τὸν καλόν, διανύσω τὸν δυνατὸν ἀκώλυτα εἰς τήν ὑμετέραν ἀγάπην καὶ διοικήσω πνευματικῶς λαὸν ἁγίαστον διαριθμούμενον ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῆς Ἐθνικῆς ἡμῶν ἀναδόξαμίας καὶ ποιμένα Ἐπισκεπτόν, ἣν ἐκλίσσον πεπνυσμένοι καὶ σοφοί Ἱεράρχαι, οἵοι ὁ Γρηγορίδ, ὁ Ἀθανάσιος, ὁ Κωσμᾶς καὶ ὁ Εἰρηναῖος.

Ἤδη, ἐὰν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν τάς κοσμικάς περιστάσεις, ὑφ' ἃς διατελεῖ τό ἡμέτερον Ἔθνος καὶ τάς ἐντεῦθεν πολλαπλάς ἀνάγκας τῆς ἡμετέρας κοινωνίας καὶ τήν ἐπιβολλομένην νῦν εἰπεῖν ποτε καὶ ἄλλοτε εἰς πάντα λειτουργόν τῆς Ἐκκλησίας ἐκτακτον δράσιν

(Συνέχεια εἰς τήν 4ην σελίδα)

Αἱ ψηφοφορίαι

Αἱ ψηφοφορίαι εἰς τήν Ἱεραρχίαν ἤρχισαν περὶ τὴν 2 μμ. παρόντων 36 ἀρχιερέων. Συνεπληρώθησαν αἱ μητροπόλεις Σάμου, Μαντινείας, Κορινθίας, Δράμας. Ἐξελέγησαν αἱ ἑξῆς: Σάμου διὰ κεκραμμασιῶς πάρ. Ἱεράς Συνόδου Πανταλεήμων. Χρυσοφάκης διὰ ψήφων 19· Ἐνάντι 17,—τὰς ὁποίας Ἐλλεδον ὁ ἀρχιμανδρίτης Δωρόθεος Βελάρδος. Μητροπολίτης Μαντινείας ὁ ἀρχιγραμματεύς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου Θεόκλητος Φιλιππαίος, διὰ ψήφων 22 ἐναντι 14, τὰς ὁποίας Ἐλεδεν ὁ ἀρχιμανδρίτης Χριστ. Κολιδας. Μητροπολίτης Κορινθίας ὁ ἐπίσκοπος Ἀχαΐας Παντελεήμων διὰ ψήφων 32. Τελευταία ἐκλήρωθη ἡ Μητρόπολις Δράμας, ἡ ὁποία ἐχήρευσε πέρυσι μὲ τὴν ἐκποίησιν τοῦ μητροπολίτου Φιλίππου, μετὰ τὸ γνωστὸν σκάνδαλον. Διὰ τὴν ἕδραν αὐτὴν ὑπεβλήθησαν ὑποψηφιότητα οἱ ἀρχιμανδρῖται Διονύσιος Κυράτσος, Καλορίζος καὶ Βαλληνδρᾶς. Ἐξελέγη ὁ Διονύσιος Κυράτσος διὰ ψήφων 22 ἐναντι 11 τοῦ Καλορίζου καὶ 3 τοῦ Νικ. Βαλληνδρᾶ.

Ἠκολούθησεν ἡ τελετὴ τοῦ μηνύματος εἰς τὸ παρεκκλήσιον τοῦ Ἁγ. Ἀνδρέου. Πρῶτος ἔδωσε τὴν διαβεβαίωσιν ὁ Κορινθίας Παντολεήμων, ἠκολούθησεν ὁ Σάμου Παντελεήμων, ὁ Μαντινείας Θεόκλητος καὶ τελευταῖος ὁ Δράμας Διονύσιος. Εἰς τὸ μήνυμα ἔδν παρέστη ὁ Ἀρχιεπίσκοπος κ. Χρυσόστομος ὀλίγω κοπώσεως, ἀλλὰ προῆρτατο ὁ πρῶτος τῇ τάξει Ἀλεξανδρουπόλεως Ἰωακείμ.

Μεταξὺ τοῦ ἐκκλησιάσματος ἐθεάθη κατὰ τὴν τελετὴν τοῦ μηνύματος καὶ ὁ ἐφοπλιστὴς τῆς ΕΡΕ κ. Γ. Ἀνδριανόπουλος.

Ἀκολούθως ἐλύθη ἡ συνεδρίασις διὰ σήμερον τὴν πρωΐαν προκειμένου νὰ πληροφορῶν οἱ ὑπόλοιποι πέντε κενοὶ ἕδραι Ζίχνῶν, Κιλκισίου, Κεφαλληνίας, Ἀργολίδος καὶ Μηθύμνης.

Ἀπόκομμα ἐκ τῆς ἐφημερίδος «Μακεδονία», 19 Νοεμβρίου 1965

Ἀπόκομμα ἐκ τῆς ἐφημερίδος «Σαμιακόν Βῆμα», 21 Δεκεμβρίου 1965

κλῆρος τῆς Μητροπόλεως, ὁ Ἀντιδήμαρχος Π. Γρύλλος[77] καί ἐκ μέρους τοῦ Ἱερατικοῦ Συνδέσμου Σάμου ὁ Αἰδ. Δ. Δεσκέ[78]. Ἐν συνεχείᾳ, ἐκφωνήθηκε ἀπό τόν νέο Μητροπολίτη Παντελεήμονα ὁ ἐπιβατήριος λόγος του, βαθυστόχαστος καί λίαν ἐμπνευσμένος[79].

Προσφώνησις τοῦ Γ. Βασιλειάδη κατά τήν ἐνθρόνιση

Μεταξύ τῶν ὑπολοίπων ὁμιλιῶν πού ἀνεγνώσθησαν, χαιρετισμό ἀπηύθυνε καί ὁ Γ. Βασιλειάδης, πολιτευτής τῆς περιοχῆς[80]. Στήν προσφώνησή του ἀνέφερε ὅτι αἰσθάνεται ἰδιαιτέρως χαρούμενος, διότι κλήθηκε νά προσφωνήσει τόν παλαιό, λίαν προσφιλῆ καί σεβαστό του φίλο, τόν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Σάμου καί Ἰκαρίας. Τόνισε ὅτι ἡ Σάμος τόν ὑποδέχεται μέ χαρά καί ἀγαλλίαση στόν ἱστορικό Μητροπολιτικό της Θρόνο. Ἐν συνεχείᾳ, τοῦ ηὐχήθη ὁλόψυχα ὁ Κύριος νά τοῦ προσφέρει ἀδιάπτωτο σωματική ὑγεία καί θεία δύναμη, ὥστε νά ἐπιτελέσει τά ὑψηλά ἐκκλησιαστικά του καθήκοντα. Ὁ λαός τῆς Σάμου πιστεύει ἀκραδάντως ὅτι ὁ νέος Ποιμενάρχης θά ἐργαστεῖ μέ ὅλες του τίς δυνάμεις ὑπέρ τῆς εὐημερίας καί τῆς προόδου του. Τόν διαβεβαίωσε, ἐπίσης, ὅτι στίς προσπάθειές του θά ἔχει θερμούς βοηθούς καί προθύμους συμπαραστάτες τούς κληρικούς καί λοιπούς εὐσεβεστάτους χριστιανούς, τούς ὁποίους, τοῦ ἐμπιστεύτηκε ἡ Σεπτή Ἱεραρχία τῆς Ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Παρακάτω παρατίθεται ὁ λόγος[81], ὅπως ἐκφωνήθηκε.

Προσφώνησις Γεωργίου Ἀντ. Βασιλειάδου, Πολιτευτοῦ Σάμου

Αἶνον καί δοξολογίαν καί εὐχαριστίαν ἀναπέμπω τῷ ἐν Τριάδι Παντευλογήτῳ Θεῷ ὅτι ἠξίωσέ με ἵνα ὑποδεχθῶ καί προσφωνήσω, κατά τήν ὡραίαν ταύτην τελετήν τῆς ἐνθρονίσεως τόν παλαιόν καί λίαν

77. Ἐφημερίδα «Σαμιακόν Βῆμα», 21 Δεκεμβρίου 1965, τίτλος ἄρθρου: «Ὁ νέος Μητροπολίτης Σάμου Ἄξιος τῶν προκατόχων του».

78. «Σαμιακός Τύπος», 7 Ὀκτωβρίου 1966, «Ὁ Νεός Μητροπολίτης Σάμου καί Ἰκαρίας», τοῦ Κίμωνος Λαμπράκη.

79. Ὅπ. π.

80. «Σαμιακόν Βῆμα», 24 Δεκεμβρίου 1966, τίτλος ἄρθρου: «Προσφώνησις Γεωργίου Ἀντ. Βασιλειάδου, Πολιτευτοῦ Σάμου».

81. Ὅπ. π.

προσφιλῆ καί σεβαστόν μοι φίλον, τόν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Σάμου καί Ἰκαρίας Κύριον Κύριον Παντελεήμονα.

Σεβασμιώτατε,

Ἡ Σάμος, ἡ πατρίς τῶν ἀοιδίμων Κυρίλλου, Ἱεροθέου, Δαμιανοῦ καί Τιμοθέου Πατριαρχῶν Ἱεροσολύμων, Γαβριήλ, Ἀθανασίου καί Κωνσταντίνου, Μητροπολιτῶν Σάμου, Ἀλεξάνδρου καί Φιλαρέτου, Μητροπολιτῶν Σύρου καί Ἀλεξάνδρου, Μητροπολίτου Βερροίας, ὑποδέχεται σήμερον ἐν συναγερμῷ τόν Θεοπρόβλητον ποιμενάρχην της, τόν ἐκ κοιλίας μητρός ἡγιασμένον, τόν ὑπό τῆς Θείας Προνοίας προωρισμένον ἵνα ποιμάνῃ τό χριστεπώνυμον πλήρωμα τῆς Θεοσώστου ταύτης Ἐπαρχίας, ἡ εὔανδρος Σάμος ὑποδέχεται ἐν χαρᾷ καί ἀγαλλιάσει τόν τῇ Χάριτι τοῦ Παναγίου καί Τελεταρχικού Πνεύματος καί τῇ ψήφῳ τῆς Σεπτῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κληθέντα ἐπί τόν ἱστορικόν τοῦτον Θρόνον, τόν ὁποῖον ἐλάμπρυναν μεγάλαι καί ἅγιαι προσωπικότητες.

Τήν στιγμήν ταύτην ἡ ἁγία ψυχή τοῦ σοφοῦ Ἱεράρχου Εἰρηναίου, περιυπταμένη ἐν τῷ Πανσέπτῳ τούτῳ Ναῷ, σκιρτᾶ ἀγαλλομένη, διότι Χάριτι Θείᾳ, τόν διαδέχεται Ἱεράρχης μεγάλης ὁλκῆς, ἐμφορούμενος, ὡς καί Ἐκεῖνος, ὑπό τῶν αὐτῶν Ἑλληνοχριστιανικῶν ἀρχῶν.

Σεβασμιώτατε,

Εὐχόμεθα ὁλοψύχως ὅπως Κύριος ὁ Θεός δωρῆται Ὑμῖν ἀδιάπτωτον σωματικήν ὑγείαν καί θείαν δύναμιν ἐν τῇ ἐπιτελέσει τῶν ὑψηλῶν καθηκόντων Σας, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς χειμαζομένης Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, τοῦ Ἔθνους ἡμῶν καί τῆς προσφιλεστάτης ἰδιαιτέρας Πατρίδος μας, οἱ κάτοικοι τῆς ὁποίας πιστεύουσιν ἀκραδάντως ὅτι ὁ νέος Ποιμενάρχης των θά ἐργασθεῖ μέ ὅλας του τάς δυνάμεις ὑπέρ τῆς εὐημερίας αὐτῶν καί τῆς προόδου, εἰς τό ἀγαθόν καί τήν κατά Χριστόν ἀρετήν, συμφώνως πρός τήν διά τοῦ Προφήτου Ἰεζεκιήλ ἐξαγγελθεῖσαν θείαν βουλήν «ἐγώ βοσκήσω τά πρόβατά μου καί ἐγώ ἀναπαύσω αὐτά, καί γνώσονται ὅτι ἐγώ εἰμι Κύριος. τάδε λέγει Κύριος Κύριος· τό ἀπολωλός ζητήσω καί τό πλανώμενον ἐπιστρέψω καί τό συντετριμμένον καταδήσω καί τό ἐκλεῖπον ἐνισχύσω καί τό ἰσχυρόν φυλάξω καί βοσκήσω αὐτά μετά κρίματος» (Ἰεζεκ. 15-16).

Νά εἶσθε ὑπερβέβαιος, Σεβασμιώτατε, ὅτι εἰς τάς θεαρέστους προσπαθείας Σας θά ἔχητε βοηθούς προθύμους καί συμπαραστάτας θερμούς τούς εὐλαβεστάτους κληρικούς καί λοιπούς εὐσεβεστάτους χριστιανούς, τούς ὁποίους, θεόθεν ὁδηγηθεῖσα, ἐνεπιστεύθη τῇ Ὑμετέρᾳ Σεβασμιότητι ἡ Σεπτή Ἱεραρχία τῆς Ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, θά ἔχητε ἀπόλυτον καί ἀμέριστον τήν εἰλικρινῆ καί ἀνόθευτον προσφοράν πάντων τῶν δυναμένων νά παράσχωσι ταύτην πρός τήν πνευματικήν τροφόν καί μητέρα Ἐκκλησίαν.

Πέποιθα ὅτι ἡ Ἐκκλησία Σάμου καί Ἰκαρίας θά εὐδρομήσῃ ἐπί τόν λιμένα τοῦ θελήματος τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι τῆς Ἐκκλησίας ὁ θεμέλιος λίθος καί πνευματική κεφαλή.

Παντελεήμονος, τοῦ Σεβασμιωτάτου καί Θεοπροβλήτου Μητροπολίτου τῆς Ἁγιωτάτης Μητροπόλεως Σάμου καί Ἰκαρίας, Ὑπερτίμου καί Ἐξάρχου Κυκλάδων Νήσων, ἡμῶν δέ Πατρός καί Ποιμενάρχου, πολλά τα ἔτη.

Ὁ ἐπιβατήριος λόγος τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Σάμου καί Ἰκαρίας Παντελεήμονος Χρυσοφάκη

Μέ τό πέρας τῶν λόγων τῶν ἐπιφανῶν προσώπων καί τῶν τοπικῶν ἀρχῶν τῆς περιοχῆς, τόν λόγο ἔλαβε ὁ νέος Μητροπολίτης Σάμου καί Ἰκαρίας κ.κ. Παντελεήμων Χρυσοφάκης, στόν ὁποῖο κυρίως τόνισε ὅτι ἡ ἐνθουσιώδης ὑποδοχή τοῦ λαοῦ τῆς Σάμου τόν συνεκίνησε, τόν ἐνθάρρυνε καί τόν προκάλεσε νά ἀφοσιωθεῖ ὅσο τό δυνατόν περισσότερο στό ποιμαντορικό του ἔργο. Θεωροῦσε ὅτι οἱ πολλαπλές ἀνάγκες τῆς κοινωνίας καί τοῦ ἔθνους καθιστοῦν ἐπιτακτική τήν ἀνάγκη ἡ Ἐκκλησία νά ἀναλάβει ἐνεργό δράση, μέ σκοπό τήν ἐνίσχυση τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος καί τήν διόρθωση τῶν κακῶς κειμένων στήν κοινωνία. Σκεπτόμενος τίς μεγάλες του εὐθύνες δηλώνει ὅτι ἔχει ἐνδοιασμούς καί δισταγμούς, ἰδιαιτέρως ὅταν ἀναλογίζεται ποιοί ἦσαν οἱ προκάτοχοι τῆς Μητροπόλεως, τήν ὁποία καλεῖται νά ὑπηρετήσει.

Παρόλα αὐτά, ὑπεσχέθη ὅτι θά προσπαθήσει νά διοικήσει τήν Ἐπισκοπή πού τοῦ ἐμπιστεύτηκε ἡ σεπτή Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, μέ εὐθύτητα καί δικαιοσύνη, συμφώνως πρός τούς Ἱερούς

Στιγμιότυπον ἐκ τῆς ἐνθρονίσεώς του ὡς Μητροπολίτου Σάμου καί Ἰκαρίας

Κανόνες καί τίς Ἐκκλησιαστικές Διατάξεις. Τόνισε ὅτι θά ἀφοσιωθεῖ στήν ὑπηρεσία τῆς Μητροπόλεως ἀφιερώνοντας ὅλες του τίς δυνάμεις, μέ σκοπό τήν θρησκευτική εὐημερία τῶν χριστιανῶν, οἱ ὁποῖοι ὅλοι ἀδιακρίτως ἐξ ἴσου θά γίνουν τέκνα του ἐν Κυρίῳ πνευματικά, καί ὡς τέτοια ὀφείλουν νά προσέρχονται στόν ἴδιο γιά τίς πνευματικές τους ὑποθέσεις. Μέ σκοπό τήν ἀκριβῆ καί ἐπωφελῆ ἐκπλήρωση τῶν καθηκόντων του, ἐπικαλέστηκε τήν ἀρωγή τῆς ἐξ ὕψους Δυνάμεως, τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου καί τοῦ λαοῦ τῆς Σάμου.

Ὁ ἐνθρονιστήριος λόγος τοῦ Παντελεήμονος Χρυσοφάκη ὡς Μητροπολίτου Σάμου καί Ἰκαρίας παρατίθεται κατωτέρω, ὅπως τόν συνέταξε ὁ ἴδιος ἀρχικά χειρογράφως καί ἐν συνεχείᾳ στήν προσωπική του γραφομηχανή[82].

Τό κείμενο τοῦ λόγου

Ἡ φιλόστοργος ἡμῶν Μήτηρ, Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, διά τῆς σεπτῆς Αὐτῆς Ἱεραρχίας ἀνεξιχνιάστῳ θείᾳ βουλῇ, ἐκάλεσέ με εἰς τήν

82. Ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

τῆς Ἱεραρχίας τάξιν, ἐμπιστευθεῖσα μοι τήν ποιμαντορίαν τῆς Ἁγιωτάτης καί Θεοσώστου Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σάμου καί Ἰκαρίας. Εἴη τό ὄνομα Κυρίου, οὕτως εὐδοκήσαντος, εὐλογημένον καί δεδοξασμένον.

Μετά βαθυτάτης συγκινήσεως ἀναδεχόμενος ἀπό τῆς σήμερον, τέκνα μου ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά, τήν ὑψηλήν ταύτην διακονίαν τῶν ποιμαντορικῶν μου καθηκόντων ἀνατίθημι τήν πᾶσαν ἐλπίδα μου εἰς τόν οὕτως εὐδοκήσαντα καί καλέσαντά με Κύριον δεόμενος ἐνθέρμως αὐτοῦ, ὅπως γένηταί μοι κηδεμών καί ὁδηγός εἰς τήν ἐκτέλεσιν πάντων τῶν ἀφορώντων εἰς τήν δόξαν τοῦ Θεοῦ καί τῆς φιλτάτης ἡμῶν Ἑλλάδος.

Ἡ ἐνθουσιώδης αὕτη ὑποδοχή τά μάλιστα συγκινεῖ με, ἐνθαρρύνει καί προκαλεῖ με, ἵνα ψυχῇ τε καί σώματι ἀφοσιωθῶ εἰς τό ποιμαντορικόν ἔργον, ὅπως τῇ βοηθείᾳ τοῦ Ὑψίστου, ἀγωνιζόμενος τόν ἀγῶνα τόν καλόν, δυνηθῶ ν' ἀνταποκριθῶ εἰς τήν ὑμετέραν ἀγάπην καί διοικήσω πνευματικῶς λαόν ἀείποτε διακριθέντα ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν σταδιοδρομίας καί ποιμάνω Ἐπισκοπήν, ἥν ἐκλέϊσαν πεπνυμένοι καί σοφοί Ἱεράρχαι, οἷοι ὁ Γαβριήλ, ὁ Ἀθανάσιος, ὁ Κωνσταντῖνος καί ὁ Εἰρηναῖος.

Ἤδη, ἐάν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν τάς καιρικάς περιστάσεις, ὑφ' ἅς διατελεῖ τό ἡμέτερον Ἔθνος καί τάς ἐντεῦθεν πολλαπλᾶς ἀνάγκας τῆς ἡμετέρας κοινωνίας καί τήν ἐπιβαλλομένην νῦν εἴπερ ποτέ καί ἄλλοτε εἰς πάντα λειτουργόν τῆς Ἐκκλησίας ἔκτακτον δρᾶσιν καί ἐνέργειαν πρός ἐνίσχυσιν τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος καί διόρθωσιν τῶν κακῶς ἐχόντων ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Κοινωνίᾳ. Τάς ὑψίστας δέ ταύτας εὐθύνας ἀναλογιζόμενος ἀποδειλιῶ, καί ἡ ψυχή μου πληροῦται εὐλόγων ἐνδοιασμῶν, μάλιστα δ' ὅταν ἀναπολῶ εἰς τόν νοῦν μου, ὅτι εἶμαι διάδοχος μεγάλων Ἱεραρχῶν, δι' ὧν ἀπό τοῦ θρόνου τούτου ἐπέλαμψεν ἡ θεία χάρις τοῦ Παναγίου Πνεύματος τοῖς ἁπανταχοῦ πᾶσι.

Ἀλλ' ἀποβλέπων ὁ Ἐπίσκοπος πάντοτε εἰς τόν τῆς πίστεως ἡμῶν Ἀρχηγόν καί τελειωτήν Ἰησοῦν, καί εἰς τήν πανσθενῆ Αὐτοῦ χεῖρα, χωρεῖ μετά θάρρους ἐπί τήν διακονίαν ταύτην, ἥτις εἶναι ἔργον τοῦ Κυρίου καί διακονία τοῦ Θεοῦ. Διότι ὁ Ἐπίσκοπος ἀναλαμβάνει νά κυβερνήσῃ πνευματικῶς καί διαπαιδαγωγήσῃ τόν ἄνθρωπον, τοῦθ' ὅπερ κατά τόν θεολόγον Γρηγόριον τόν Ναζιανζηνόν, ἐστί τέχνη τεχνῶν καί ἐπιστήμη ἐπιστημῶν.

Στιγμιότυπον ἐκ τῆς ἐνθρονίσεώς του ὡς Μητροπολίτου Σάμου καὶ Ἰκαρίας

Τήν τοιαύτην δι' ὑποχρέωσιν ἀναλαμβάνων ὀφείλει, ἵνα ἀναδειχθῇ ἀληθής Πατήρ τῆς παροικίας αὐτοῦ, πάντας ἀδιακρίτως τούς ἐμπεπιστευμένους αὐτῷ χριστιανούς θεωρῶν ἐξ ἴσου τέκνα αὐτοῦ πνευματικά, ἐξετάζων ἀμέσως καί εἰ δυνατόν πάντοτε αὐτοπροσώπως τάς θρησκευτικάς αὐτῶν ἀνάγκας καί ρυθμίζων τάς σχετικάς αὐτοῦ ἐνεργείας κατά τάς ὑπαγορεύσεις τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ, συνῳδά τοῖς Ἱεροῖς Κανόσι, οὐχί δέ κατά τάς εἰσηγήσεις καί συστάσεις ἑτέρων προσώπων, ὧν ἡ ἀνάμιξις εἰς πνευματικάς ὑποθέσεις, ὅσον εἰλικρινής καί ἄν ὑποτεθῇ ὅτι εἶναι, σχεδόν πάντοτε τυγχάνει ἄτοπος καί δέν δύναται νά ἔχῃ καλάς συνεπείας.

Ὑπισχνοῦμαι δ' ὅτι θέλω προσπαθήσει, τοῦ Κυρίου συνεργοῦντος καί ἐνισχύοντος, ἵνα διοικήσω τήν ἐμπιστευθεῖσαν μοι Ἐπισκοπήν ἐν εὐθύτητι καί δικαιοσύνῃ, συμφώνως πρός τούς Ἱερούς Κανόνας καί τάς τούτοις συναδούσας Ἐκκλησιαστικάς Διατάξεις, τέλεον ἀφοσιούμενος εἰς τήν ὑπηρεσίαν αὐτῆς καί ἀφιερῶν πάσας τάς ἀσθενεῖς μου δυνάμεις ὑπέρ τῆς θρησκευτικῆς εὐημερίας τῶν ἐμπεπιστευμένων μοι χριστιανῶν, οἵτινες πάντες ἀδιακρίτως ἐξ ἴσου ἔσονταί μοι τέκνα ἐν Κυρίῳ πνευματικά, καί ὡς τοιαῦτα δέον νά προσέρχωνται πρός με διά τάς πνευματικάς αὐτῶν ὑποθέσεις, ὡς πρός πνευματικόν αὐτῶν πατέρα μετά θάρρους υἱικοῦ ἀμέσως καί ἀπ' εὐθείας καί ἄνευ συστάσεων, βέβαιοι ὄντες, ὅτι, ἐάν μέν ὦσι δίκαια καί νόμιμα καί τῇ Ἐκκλησίᾳ συμφέροντα τά αἰτήματα αὐτῶν, εἰσακουσθήσονται, ἐάν δέ τοὐναντίον, οὐδεμία οὐδενός σύστασις, τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι καί βοηθείᾳ, θέλει ἰσχύσει παρ' ἐμοί, πρός ἀθέτησιν καί παράβασιν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν καί διατάξεων.

Τοιούτων διαθέσεων ὁλοκλήρως ἐμπεφορτισμένος ἀναλαμβάνω τά ποιμαντορικά μου καθήκοντα. Πρός ἀκριβῆ δέ καί ἐπωφελῆ αὐτῶν ἐκπλήρωσιν ἐπικαλοῦμαι τήν ἐξ ὕψους Δύναμιν καί τήν συνδρομήν καί ἀρωγήν πάντων ὑμῶν, τοῦ τε Ἱεροῦ Κλήρου καί τοῦ περιουσίου λαοῦ. Καί ὑμεῖς μέν Πανοσιολογιώτατοι, Αἰδεσιμώτατοι καί Ἱερολογιώτατοι, δύνασθε μεγάλως νά διευκολύνηται τό ἐμόν ἔργον, εἰ μή ἄλλως, διά τῆς ἀκριβοῦς καί μετά φόβου Θεοῦ καί εὐλαβείας τελέσεως τῶν ἀνατεθειμένων Ὑμῖν λειτουργικῶν καθηκόντων, διά τῆς ἐν εἰρήνῃ καί ὁμονοίᾳ καί σεμνότητι ἀναστροφῆς μετά τῶν ὑμετέρων ἐνοριῶν καί ἰδίᾳ διά τῆς ἀποχῆς ἀπό πάσης πράξεως δυναμένης, ἵνα σκανδαλίσῃ μέν τούς χριστιανούς, λυπηράς δέ καί δυσαρέστους πάντως νά ἔχῃ τάς συνεπείας.

Ἀλλά καί ὑμεῖς πάντες, ἀγαπητοί χριστιανοί, δύνασθε πολλαχῶς νά ἐνισχύσητέ με ἐν τῇ ἐξασκήσει τῶν καθηκόντων μου.

Εὐτυχῶς ἡ ἀνέκαθεν ἐγνωσμένη ὑμῶν εὐσέβεια καί ὁ πρός τόν Θεόν σεβασμός καί ἡ ἀφοσίωσις ὑμῶν πρός τήν Μητέρα Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, διατρανωθεῖσα καί διά τῆς γενομένης μοι σήμερον τόσον ἐνθέρμου ὑποδοχῆς, ἐφ' ᾗ καί ἐκφράζω πᾶσιν Ὑμῖν τάς θερμοτάτας εὐχαριστίας μου, παρέχουσί μοι τήν βεβαίαν ἐλπίδα, ὅτι καί ἐν τῷ μέλλοντι τήν αὐτήν θέλετε ἐπιδείξει ἀφοσίωσιν πρός τήν πάτριον ἡμῶν θρησκείαν.

Ἀκριβῶς δέ ἡ ἀφοσίωσις ὑμῶν πρός τήν Ὀρθόδοξον ἡμῶν Ἐκκλησίαν καί ὁ σεβασμός, ἡ εὐλάβεια καί ἡ ὁλοπρόθυμος υἱική ὑποταγή πρός τάς διατάξεις Αὐτῆς, τά μέγιστα θέλουσι διευκολύνει τό ἔργον ἡμῶν.

Κατά τήν εὔσημον δέ ταύτην ἡμέραν, θεωρῶ καθῆκον μου ἐπιβεβλημένον, ὅπως ἐκφράσω τήν βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην μου πρό τόν Δοτῆρα παντός ἀγαθοῦ, Φιλάνθρωπον ΚΥΡΙΟΝ, τῇ σεπτῇ ἐπίσης Ἱεραρχίᾳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐπί τῇ ἀνατεθείσῃ μοι ταύτῃ Ἱερᾷ διακονίᾳ, ἰδιαιτέρως δέ εἰς τόν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Παροναξίας κ.κ. Ἐπιφάνιον Τοποτηρητήν τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μητροπόλεως, πολλά μοχθήσαντα διά τήν Ἱεράν ταύτην Μητρόπολιν, ὡς καί διά τήν ταπεινότητά μου.

Τέλος εὐχαριστῶ καί πάντας ὑμᾶς διά τήν ἔμπρακτον ἐκδήλωσιν τῆς ἀγάπης καί τοῦ σεβασμοῦ ὑμῶν πρός τήν ἐλαχιστότητά μου, ἥν τινα ἐπεδείξατε διά τῆς συμμετοχῆς ὑμῶν εἰς τήν ὑποδοχήν καί ἐνθρόνισίν μου.

Εἴθε ὁ Παντοκράτωρ Κύριος, φωτίσαι, κρατύναι καί ἐνισχύσαι ἐμέ τε καί ὑμᾶς ἐν τῇ ἐπιτελέσει τῶν ὑψηλῶν καθηκόντων μου, κατευθύνων τά διαβήματά μου πρός ἐργασίαν τῶν Ἐντολῶν Του, εἰς δόξαν μέν τῆς Ἁγίας Αὐτοῦ Ἐκκλησίας, ἐπ' ἀγαθῷ δέ τῆς φιλτάτης ἡμῶν Πατρίδος, πρεσβείαις τῆς Παναχράντου Αὐτοῦ Μητρός, τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρός ἡμῶν Νικολάου, Ἀρχιεπισκόπου Μύρων τῆς Λυκίας τοῦ θαυματουργοῦ καί πάντων τῶν Ἁγίων. Ἀμήν.

Ἐν Σάμῳ τῇ 20ῇ Δεκεμβρίου 1965

† Ὁ Σάμου καί Ἰκαρίας ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

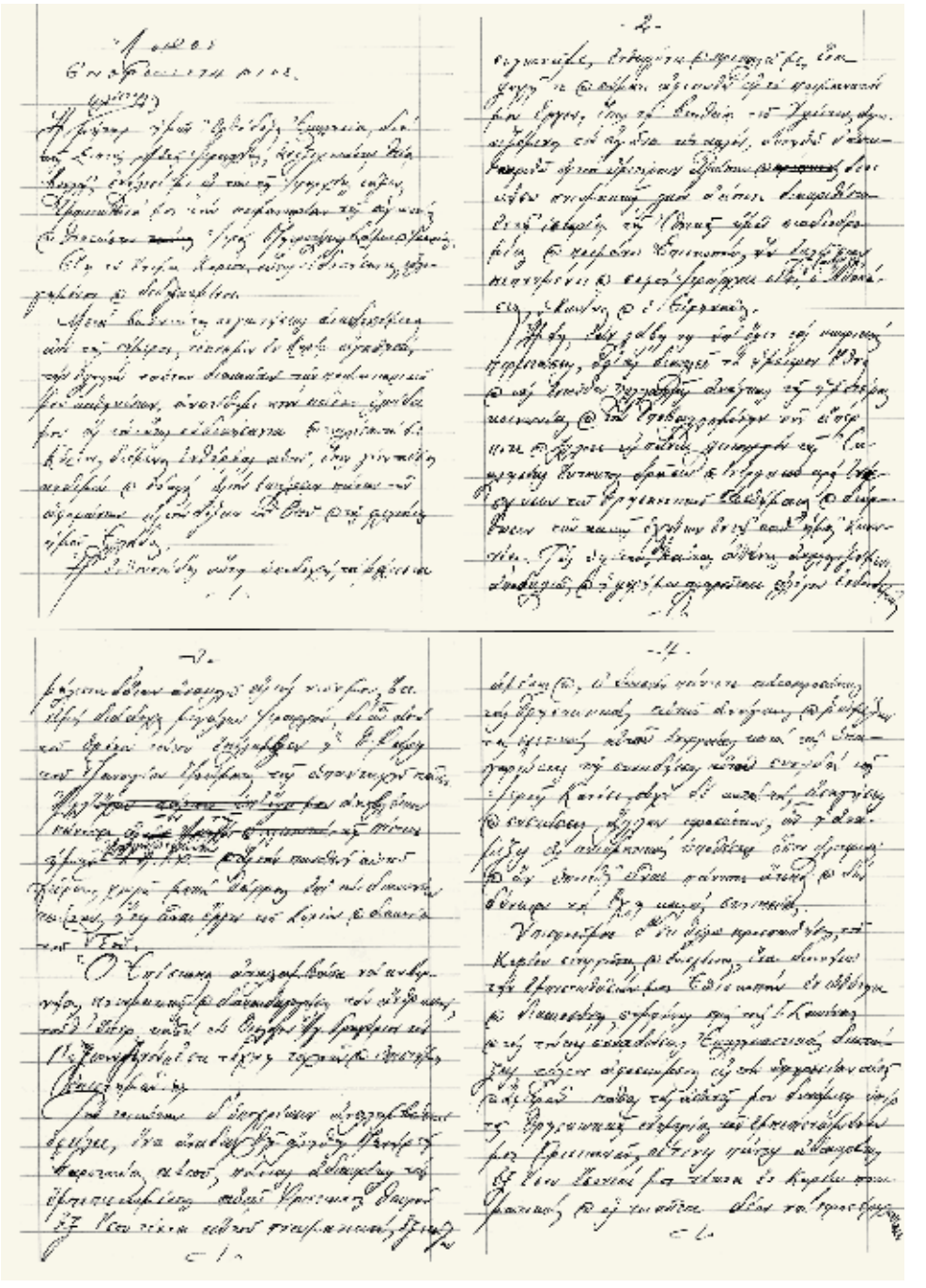

Ὁ Ἐπιβατήριος Λόγος τοῦ Μητροπολίτου Σάμου καί Ἰκαρίας Παντελεήμονος, ὅπως συντάχθηκε χειρογράφως. (Ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας)

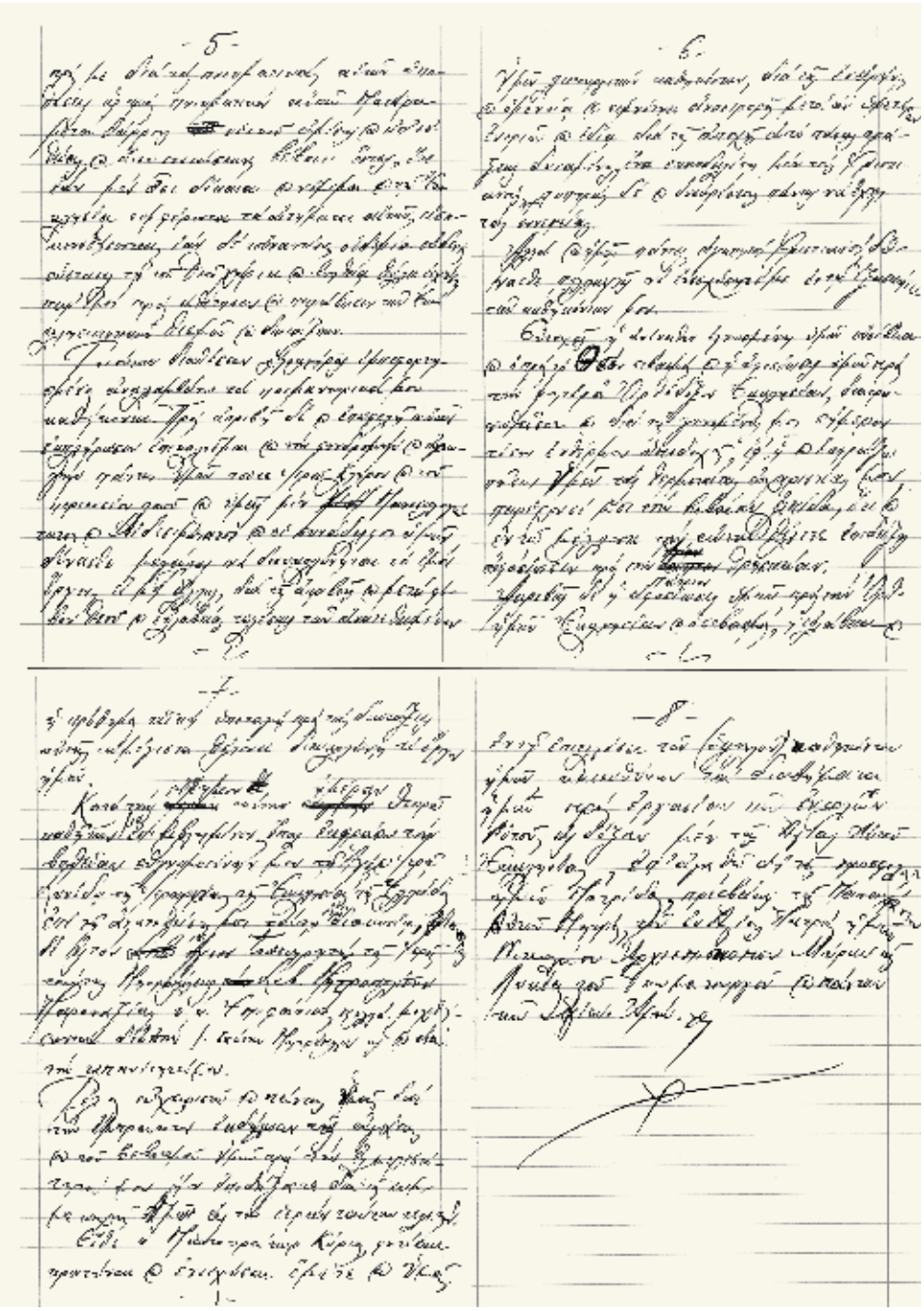

Ὁ Ἐπιβατήριος Λόγος τοῦ Μητροπολίτου Σάμου καί Ἰκαρίας Παντελεήμονος, ὅπως συντάχθηκε χειρογράφως.
(Ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας)

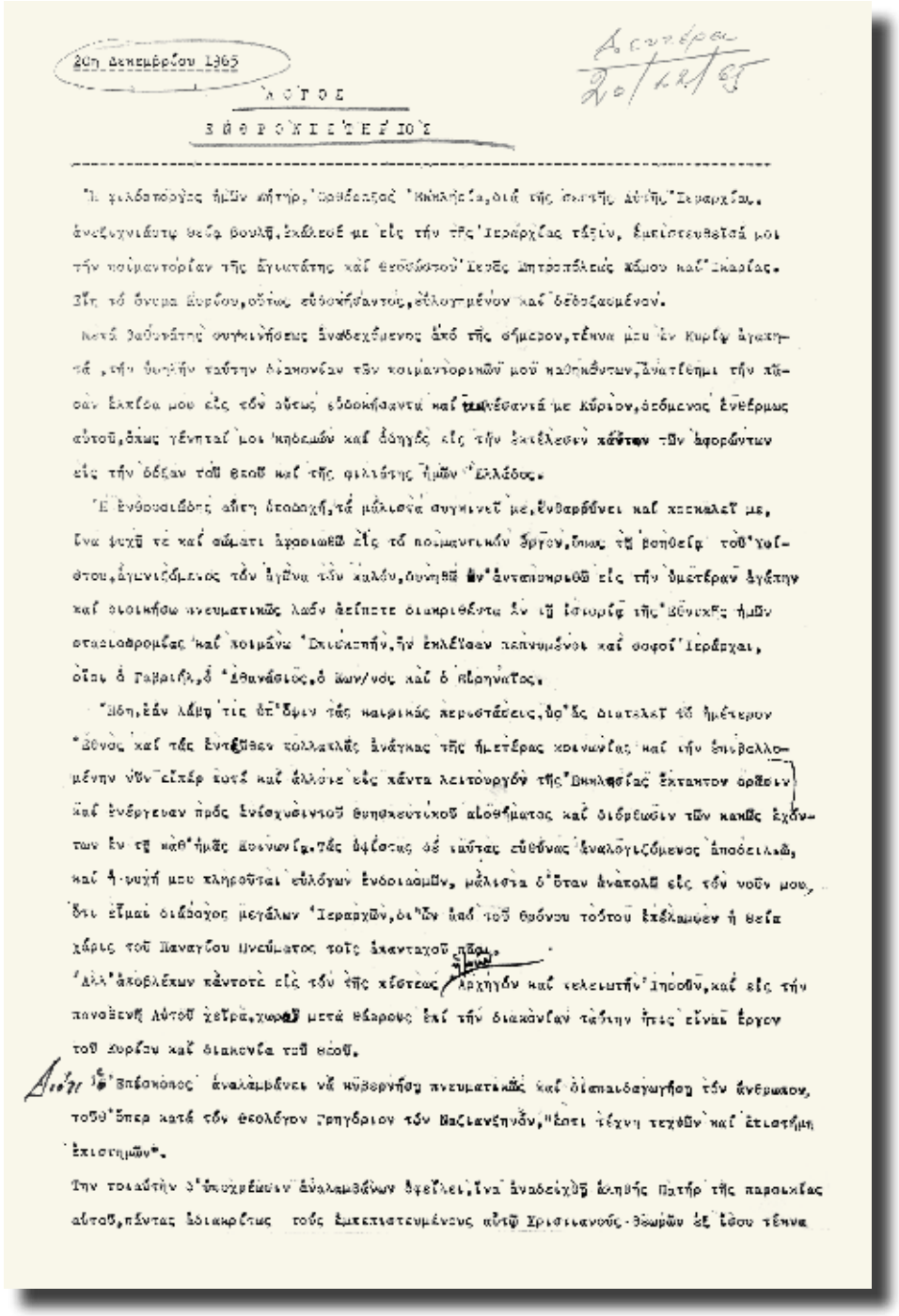

20η Δεκεμβρίου 1965

Δευτέρα 20/12/65

ΛΟΓΟΣ

ΕΝΘΡΟΝΙΣΤΗΡΙΟΣ

Ἡ φιλόστοργος ἡμῶν Μήτηρ, Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, διὰ τῆς σεπτῆς αὐτῆς Ἱεραρχίας, ἀνεξιχνιάστῳ θείᾳ βουλῇ, ἐκάλεσέ με εἰς τὴν τῆς Ἱεραρχίας τάξιν, ἐμπιστευθεῖσά μοι τὴν ποιμαντορίαν τῆς ἁγιωτάτης καὶ θεοσώστου Ἰεβᾶς Μητροπόλεως Σάμου καὶ Ἰκαρίας. Εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου, οὕτως εὐδοκήσαντος, εὐλογημένον καὶ δεδοξασμένον.

Μετὰ βαθυτάτης συγκινήσεως ἀναδεχόμενος ἀπὸ τῆς σήμερον, τέκνα μου ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά, τὴν ὑψηλὴν ταύτην διακονίαν τῶν ποιμαντορικῶν μου καθηκόντων, ἀνατίθημι τὴν πᾶσαν ἐλπίδα μου εἰς τὸν αὐτὸν εὐδοκήσαντα καὶ ἐμπιστεύσαντά με Κύριον, δεόμενος ἐνθέρμως αὐτοῦ, ὅπως γένηταί μοι κηδεμὼν καὶ ὁδηγὸς εἰς τὴν ἐκτέλεσιν πάντων τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ καὶ τῆς φιλτάτης ἡμῶν Ἑλλάδος.

Ἡ ἐνθουσιώδης αὕτη ὑποδοχή, τὰ μάλιστα συγκινεῖ με, ἐνθαρρύνει καὶ προκαλεῖ με, ἵνα ψυχῇ τε καὶ σώματι ἀφοσιωθῶ εἰς τὸ ποιμαντικὸν ἔργον, ὅπως τῇ βοηθείᾳ τοῦ Ὑψίστου, ἀγωνιζόμενος τὸν ἀγῶνα τὸν καλόν, δυνηθῶ ἐν ἀνταποκριθῶ εἰς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην καὶ διοικήσω πνευματικῶς λαὸν ἀείποτε διακριθέντα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἐθνικῆς ἡμῶν σταριοδρομίας καὶ ποιμάνω Ἐπισκοπήν, ἣν ἐκλέξαν πεπνυμένοι καὶ σοφοί Ἱεράρχαι, οἷοι ὁ Γαβριήλ, ὁ Ἀθανάσιος, ὁ Ἀων/νος καὶ ὁ Εἰρηναῖος.

Ἤδη, ἐὰν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν τὰς καιρικὰς περιστάσεις, ὑφ' ἃς διατελεῖ τὸ ἡμέτερον Ἔθνος καὶ τὰς ἐντεῦθεν πολλαπλὰς ἀνάγκας τῆς ἡμετέρας κοινωνίας καὶ τὴν ἐπιβαλλομένην νῦν εἴπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε εἰς πάντα λειτουργὸν τῆς Ἐκκλησίας ἔκτακτον ὁρᾶσιν καὶ ἐνέργειαν πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ θυησκευτικοῦ αἰσθήματος καὶ διόρθωσιν τῶν κακῶς ἐχόντων ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς κοινωνίᾳ. Τὰς ὑψίστας δὲ ταύτας εὐθύνας ἀναλογιζόμενος ἀποδειλιῶ, καὶ ἡ ψυχή μου πληροῦται εὐλόγων ἐνδοιασμῶν, μάλιστα δ' ὅταν ἀνατολῶ εἰς τὸν νοῦν μου, ὅτι εἶμαι διάδοχος μεγάλων Ἱεραρχῶν, δι' ὧν ἀπὸ τοῦ θρόνου τούτου ἐπέλαμψεν ἡ θεία χάρις τοῦ Παναγίου Πνεύματος τοῖς ἀπανταχοῦ πᾶσι.

Ἀλλ' ἀποβλέπων πάντοτε εἰς τὸν τῆς πίστεως ἡμῶν Ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν, καὶ εἰς τὴν πανσθενῆ Αὐτοῦ χεῖρα, χωρῶ μετὰ θάρρους ἐπὶ τὴν διακονίαν ταύτην ἥτις εἶναι ἔργον τοῦ Κυρίου καὶ διακονία τοῦ θεοῦ.

Διότι ὁ Ἐπίσκοπος ἀναλαμβάνει νὰ κυβερνήσῃ πνευματικῶς καὶ διαπαιδαγωγήσῃ τὸν ἄνθρωπον, τοῦθ' ὅπερ κατὰ τὸν θεολόγον Γρηγόριον τὸν Ναζιανζηνόν, "ἔστι τέχνη τεχνῶν καὶ ἐπιστήμη ἐπιστημῶν".

Την τοιαύτην δ' ὑποχρέωσιν ἀναλαμβάνων ὀφείλει, ἵνα ἀναδειχθῇ ἀληθὴς Πατὴρ τῆς παροικίας αὐτοῦ, πάντας ἀδιακρίτως τοὺς ἐμπεπιστευμένους αὐτῷ Χριστιανοὺς θεωρῶν ἐξ ἴσου τέκνα

Δεῖγμα γραφομηχανοτυπωμένου κειμένου τῆς ἐνθρονιστηρίου ὁμιλίας

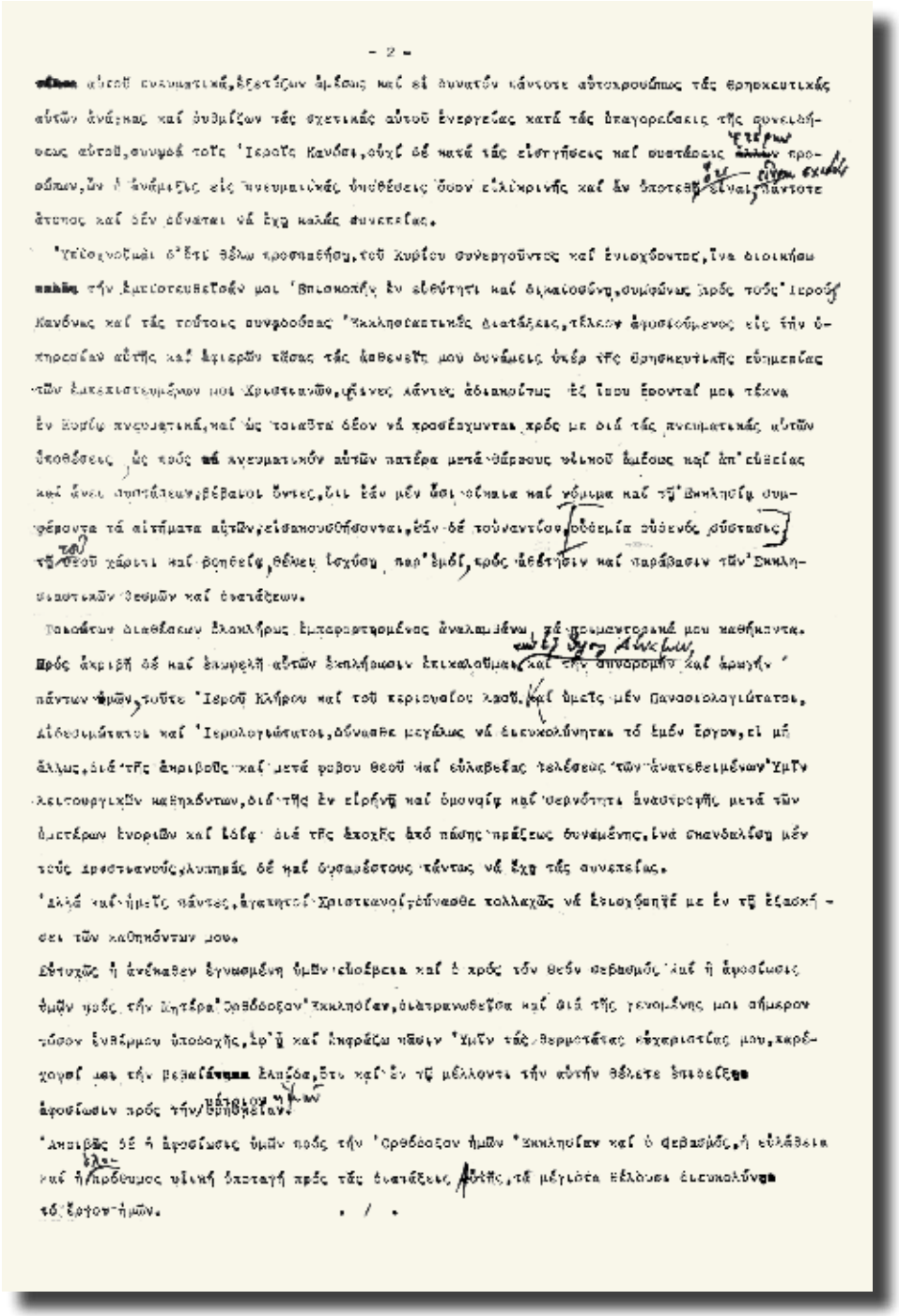

- 2 -

αὐτοῦ πνευματικά, ἐξετάζων ἀμέσως καὶ εἰ δυνατόν πάντοτε αὐτοπροσώπως τὰς θρησκευτικὰς αὐτῶν ἀνάγκας καὶ ὀνθμίζων τὰς σχετικὰς αὐτοῦ ἐνεργείας κατὰ τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ, συνῳδὰ τοῖς Ἱεροῖς Κανόσι, οὐχὶ δὲ κατὰ τὰς εἰσηγήσεις καὶ συστάσεις ἑτέρων προσώπων, ὧν ἡ ἀνάμιξις εἰς πνευματικὰς ὑποθέσεις ὅσον εἰλικρινῆς καὶ ἂν ὑποτεθῇ εἶναι, πάντοτε ἄτοπος καὶ δὲν δύναται νὰ ἔχῃ καλὰς συνεπείας.

Ὑπεσχνοῦμαι δ' ὅτι θέλω προσπαθήσῃ, τοῦ Κυρίου συνεργοῦντος καὶ ἐνισχύοντος, ἵνα διοικήσω τὴν ἐμπιστευθεῖσάν μοι Ἐπισκοπὴν ἐν εὐθύτητι καὶ δικαιοσύνῃ, συμφώνως πρὸς τοὺς Ἱεροὺς Κανόνας καὶ τὰς τούτοις συνῳδοῦσας Ἐκκλησιαστικὰς διατάξεις, τέλεον ἀφοσιούμενος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτῆς καὶ ἀφιερῶν πᾶσας τὰς ἀσθενεῖς μου δυνάμεις ὑπὲρ τῆς θρησκευτικῆς εὐημερίας τῶν ἐμπεπιστευμένων μοι Χριστιανῶν, οἵτινες πάντες ἀδιακρίτως ἐξ ἴσου ἔρονταί μοι τέκνα ἐν Κυρίῳ πνευματικά, καὶ ὡς τοιαῦτα δέον νὰ προσέρχωνται πρὸς με διὰ τὰς πνευματικὰς αὐτῶν ὑποθέσεις, ὡς πρὸς πνευματικὸν αὐτῶν πατέρα μετὰ θάρσους υἱικοῦ ἀμέσως καὶ ἀπ' εὐθείας καὶ ἄνευ συστάσεων, βέβαιοι ὄντες, ὅτι ἐὰν μὲν ὦσι οἰκαία καὶ νόμιμα καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ συμφέροντα τὰ αἰτήματα αὐτῶν, εἰσακουσθήσονται, ἐὰν δὲ τοὐναντίον, οὐδεμία οὐδενὸς σύστασις τῇ τοῦ θεοῦ χάριτι καὶ βοηθείᾳ, θέλει ἰσχύσῃ παρ' ἐμοί, πρὸς ἀθέτησιν καὶ παράβασιν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν καὶ διατάξεων.

Τοιούτων διαθέσεων ἐλοκλήρως ἐμπαρεστρομένος ἀναλαμβάνω τὰ ποιμαντορικά μου καθήκοντα. Πρὸς ἀκριβῆ δὲ καὶ ἐπωφελῆ αὐτῶν ἐκπλήρωσιν ἐπικαλοῦμαι καὶ τὴν συνορομὴν καὶ ἀρωγὴν πάντων ὑμῶν, τοῦτε Ἱεροῦ Κλήρου καὶ τοῦ περιουσίου λαοῦ. Καὶ ὑμεῖς μὲν Πανοσιολογιώτατοι, Αἰδεσιμώτατοι καὶ Ἱερολογιώτατοι, δύνασθε μεγάλως νὰ διευκολύνηται τὸ ἐμὸν ἔργον, εἰ μὴ ἄλλως, διὰ τῆς ἀκριβοῦς καὶ μετὰ φόβου θεοῦ καὶ εὐλαβείας τελέσεως τῶν ἀνατεθειμένων Ὑμῖν λειτουργικῶν καθηκόντων, διὰ τῆς ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ καὶ σεμνότητι ἀναστροφῆς μετὰ τῶν ὑμετέρων ἐνοριῶν καὶ ἰδίᾳ διὰ τῆς ἀποχῆς ἀπὸ πάσης πράξεως δυναμένης, ἵνα σκανδαλίσῃ μὲν τοὺς Χριστιανούς, λυπηρὰς δὲ καὶ δυσαρέστους πάντως νὰ ἔχῃ τὰς συνεπείας.

Ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς πάντες, ἀγαπητοὶ Χριστιανοί, δύνασθε πολλαχῶς νὰ ἐπισχύσητε με ἐν τῇ ἐξασκήσει τῶν καθηκόντων μου.

Εὐτυχῶς ἡ ἀνέκαθεν ἐγνωσμένη ὑμῶν εὐσέβεια καὶ ὁ πρὸς τὸν θεὸν σεβασμὸς καὶ ἡ ἀφοσίωσις ὑμῶν πρὸς τὴν Μητέρα Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, διατρανωθεῖσα καὶ διὰ τῆς γενομένης μοι σήμερον τόσον ἐνθέρμου ὑποδοχῆς, ἐφ' ᾗ καὶ ἐκφράζω πᾶσιν Ὑμῖν τὰς θερμοτάτας εὐχαριστίας μου, παρέχουσί μοι τὴν βεβαιάνουσαν ἐλπίδα, ὅτι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι τὴν αὐτὴν θέλετε ἐπιδείξῃ ἀφοσίωσιν πρὸς τὴν πάτριον ὑμῶν ὑπηρεσίαν.

Ἀκριβῶς δὲ ἡ ἀφοσίωσις ὑμῶν πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον ἡμῶν Ἐκκλησίαν καὶ ὁ σεβασμός, ἡ εὐλάβεια καὶ ἡ ἐλαπρόθυμος υἱικὴ ὑποταγὴ πρὸς τὰς διατάξεις αὐτῆς, τὰ μέγιστα θέλουσι διευκολύνῃ τὸ ἔργον ἡμῶν.

. / .

Δεῖγμα γραφομηχανοτυπωμένου κειμένου τῆς ἐνθρονιστηρίου ὁμιλίας

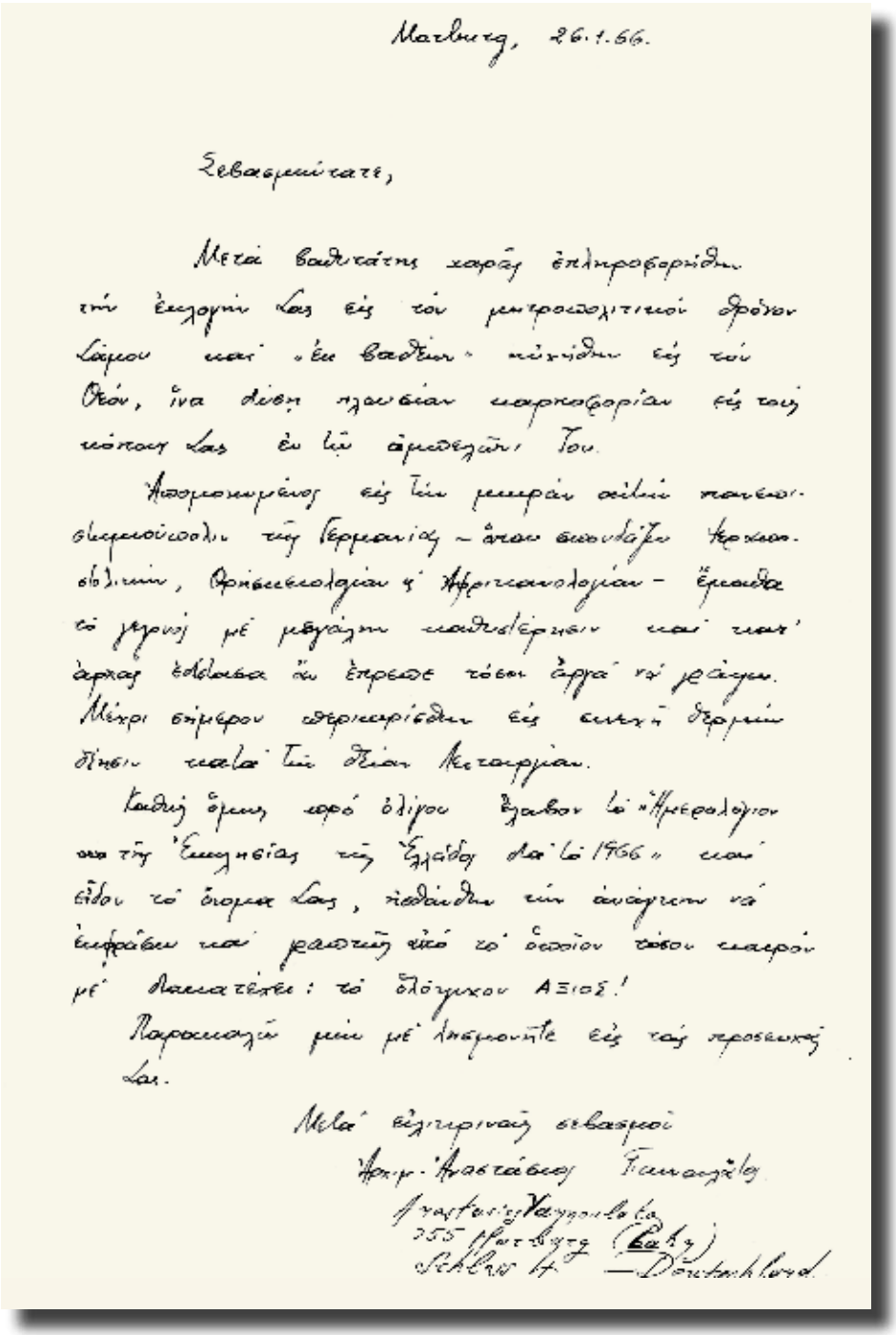

Marburg, 26.1.66.

Σεβασμιώτατε,

Μετὰ βαθυτάτης χαρᾶς ἐπληροφορήθην τὴν ἐκλογὴν Σας εἰς τὸν μητροπολιτικὸν θρόνον Σάμου καὶ «ἐν βαθείᾳ» πίστει ἐπὶ τοῦ Θεοῦ, ἵνα δίδῃ ὑγείαν καὶ σοφροσύνην εἰς τὸν ποίμνιον Σας ἐν τῷ ἀμπελῶνι Του.

Ἀποφοιτήσας εἰς τὴν μεταξὺ αὐλὴν πανεπιστημιούπολιν τῆς Γερμανίας – ἅπασαν σχεδὸν θεολογικὴν βιβλιογραφίαν, θρησκειολογίαν ἢ ἱεραποστολογίαν – ἔμαθα τὸ μεγαλύτερον μέρος καὶ ταῦτα ἐν ἐπιτομῇ καὶ ἀπὸ τὰς ἀρχὰς ἐδιδάσκα ἃ ἐπρεπε τόσον ἀπὸ καθηγητὴς νὰ μάθω. Μέχρι σήμερον ἀπορροφῶμαι εἰς ἐντατικὴν θεραπείαν δίκην καλῆς τινὸς θείας λειτουργίας.

Καθὼς ὅμως ἀπὸ ὀλίγου ἔχασον τὸ «Ἡμερολόγιον τῆς Ἐπιμηνείας τῆς Ἑβδόμης διὰ τὸ 1966» καὶ εἶδον τὸ ὄνομα Σας, ἐσπάνθην τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐκφράσω καὶ μαθητὴς εἰς τὸ ὁσιῶν τόσον πλουσίου μὲ λαμπρύνει: τὸ ὁλόγυρον ΑΞΙΟΣ!

Παρακαλῶ μὲ μὴ λησμονῆτε εἰς τὰς προσευχάς Σας.

Μετὰ ἐξαιρετικῆς εὐλαβείας
Ἀρχιμ. Ἀναστάσιος Γιαννουλάτος
Ἀναστάσιος Γιαννουλάτος
355 Marburg (Lahn)
Schloss 14 — Deutschland

Συγχαρητήριος ἐπιστολὴ τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Ἀναστασίου Γιαννουλάτου (νῦν Ἀρχιεπισκόπου Ἀλβανίας)

Κατά τή διάρκεια τοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς Ἀγάπης στήν κεντρική πλατεία τῆς Σάμου

Ἄρθρα ἐνδεικτικά τῆς ἀγάπης καί τῆς ἐκτιμήσεως τοῦ Σαμιακοῦ λαοῦ

Ἀπό τήν ἡμέρα τῆς ἐνθρονίσεώς του, ὁ τύπος τῆς ἐποχῆς τόνιζε κατ᾽ ἐπανάληψη ὅτι ἡ Σάμος ἀπέκτησε ἱεράρχη ἄξιο τῆς ἱστορίας της, τοῦ πολιτισμοῦ της, τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καί μοναστηριακοῦ της μεγαλείου, ἄξιο ἀπό πλευρᾶς μορφώσεως, ποιμαντορικῆς ἱκανότητας, ρητορικῆς δεινότητος καί ἀψόγου ἱεροπρέπειας[83]. Οἱ Σάμιοι εὐχαριστοῦσαν ἀπό καρδίας ὅλους τους Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχες, οἱ ὁποῖοι ἐξέλεξαν μέ τήν ψῆφο τους τόν νέο Μητροπολίτη, καθώς πίστευαν ὅτι εἶχε τή διάθεση νά ἐργασθεῖ στά ἔργα τῆς ἀγάπης καί νά καταστεῖ στοργικός πατέρας ὅλων[84].

Παρακάτω παρατίθενται ἄρθρα, πού σαφηνίζουν τή στάση τοῦ σαμιακοῦ λαοῦ πρός τό πρόσωπο τοῦ νέου Ἱεράρχη.

83. «Σαμιακόν Βῆμα», δημοσίευμα μέ ἡμερομηνία 21 Δεκεμβρίου 1966, μέ τίτλο «Ὁ νεός Μητροπολίτης Σάμου Ἄξιος τῶν προκατόχων του».

84. Βλ. ὅπ. π.

«Σαμιακόν Βῆμα», δημοσίευμα μέ ἡμερομηνία 21 Δεκεμβρίου 1966 καί τίτλο· «Ὁ νέος Μητροπολίτης Σάμου Ἄξιος τῶν προκατόχων του»[85]: *Ἐνθουσιώδη ὑποδοχήν ἐπεφύλαξεν ὁ Σαμιακός λαός εἰς τόν νέον Μητροπολίτην μας Κον Παντελεήμονα. Ἅμα τῷ κατάπλῳ τοῦ πλοίου Ἱερεῖς ἐξ ὅλων τῶν Κοινοτήτων τοῦ Νομοῦ Σάμου παρατεταγμένοι κατά μῆκος τοῦ λιμενοβραχίονος ἀνέμενον τήν κάθοδον τοῦ Μητροπολίτου οἵτινες ἐπευφήμουν Αὐτόν. Τό συρρεῦσαν πλῆθος ἀνεφώνει Ἄξιος καί παρατεταμένα χειροκροτήματα ἠκούοντο. Ἐν συνεχείᾳ κλῆρος καί λαός διά μέσου τῆς προκυμαίας, ἥτις ἦτο ἐστρωμένη μέ φύλλα δάφνης, μετέβησαν εἰς τόν δαφνοστολισμένον Μητροπολιτικόν Ναόν, ἔνθα ἐψάλησαν δοξαστικά καί ἀνεπέμφθησαν εὐχαί ὑπέρ τοῦ Νέου Ἱεράρχου μας. Ἀκολούθως ἔλαβε τόν λόγον ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κος Ἐπιφάνιος, ὅστις ἐξῆρε τήν προσωπικότητα καί τήν δρᾶσιν τοῦ Νέου Μητροπολίτου. Ἐν συνεχείᾳ ὡμίλησεν λίαν συγκινημένος ὁ Ἀρχιερ. Ἐπίτροπος Παν. κ. Χαρίτων. Περατωθείσης τῆς ὁμιλίας τοῦ κ. Χαρίτωνος ἔλαβεν τόν λόγον ὁ Ἀρχιμανδρίτης καί Πνευματικός Πατήρ κ. Ἰω. Παπάλης, καί μετά ταῦτα ὁ Ἀντιδήμαρχος κ. Π. Ἰρύλλος προσεφώνησεν καταλλήλως τόν νέον Ποιμενάρχην, Ὅστις κατόπιν ὅλων αὐτῶν τῶν ἐπισήμων θρησκευτικῶν τελετῶν ἐξεφώνησεν τόν ἐνθρονιστήριον λόγον Του.*

Σαμιακός Τύπος, 7 Ὀκτωβρίου 1966. «Ὁ Νεός Μητροπολίτης Σάμου καί Ἰκαρίας», τοῦ Κίμωνος Λαμπράκη[86]: *Ἡ δρᾶσις του ὑπῆρξε πολυσχιδής καί ὁ ἴδιος ἐνέχει κάτι τό μέγαν, τό πολύπλευρον, τό ποικίλον… Εἶναι ὁ κληρικός ὁ μή ἀναγνωρίζων φραγμούς εἰς τήν πορείαν τῆς Στρατιᾶς τοῦ Χριστοῦ, ὁ συγκεντρώνων καί ἐγκλείων τό Φῶς τῆς ἐπιστήμης εἰς τό κάτοπτρον τῆς Ἐκκλησίας, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀντανακλᾶται πολύλαμπρος ἡ θεία ἀποκάλυψις, ὁ ἀνεμίζων τήν σημαίαν τῆς αἰσιοδοξίας καί τῆς Πίστεως ἐπί τά μεγάλα πεπρωμένα τοῦ ἀνθρώπου καί τῆς ἀγαθῆς προσδοκίας, πρό πάσης ἐκδηλώσεως καί δράσεώς Του. Ὑπόδειγμα ἀνθρώπου τῶν ἔργων καί ψυχῆς ἰδεατικῆς, πνεύματος ἐμποτισμένου διαρκῶς ὑπό φωτός ὑπερκοσμίων ἐνοράσεων. Θέλησις πρό τῆς ὁποίας συντρίβονται τά ἐμπόδια ὡς ὕαλος ἐπί πέτρας. Τόλμη ἥρωος, καρδία*

85. Βλ. ὅπ. π.

86. «Σαμιακός Τύπος», 7 Ὀκτωβρίου 1966, «Ὁ Νεός Μητροπολίτης Σάμου καί Ἰκαρίας», τοῦ Κίμωνος Λαμπράκη.

παιδίου, ψυχή ἐναρέτου χριστιανοῦ τῶν πρώτων χρόνων τῆς Πίστεως καί τῶν θαυμάτων, ἄνθρωπος ταπεινός, εὐγενής, ἀριστοκράτης Κληρικός, μέγα ἔναυσμα διά τούς ἄλλους πρός μεγάλας πράξεις. Ἐργατικότης ἀπέναντι τῆς ὁποίας οἱ Φυσικοί Νόμοι ἠτόνισαν.

Μετεδόθη στίς 13-8-1972 στό λογοτεχνικό δεκάλεπτο τῆς Κυριακῆς, Δημήτρης Σιατόπουλος, Θέμα: «Σάμος, μιά σύγχρονη κυψέλη πνευματικοῦ πολιτισμοῦ»[87]: *Χάρηκα, ἀναφέρει χαρακτηριστικά, τήν πίστη, τή φωτεινή σκέψη καί τίς συγχρονισμένες ἐνοράσεις ἑνός πνευματικοῦ ἀνθρώπου. Ἰδιαίτερα μέ χαροποίησε ἡ τίμια στάση του μπροστά στά μεγάλα καί δύσκολα προβλήματα πού κλυδωνίζουν τόν σύγχρονο κόσμο. Ἀνάγκη, μοῦ εἶπε, ὅλες οἱ δυνάμεις τοῦ Ἔθνους νά συνασπισθοῦμε σ᾽ ἕναν σοβαρό πνευματικό ἀγώνα γιά τήν πρόοδο τοῦ λαοῦ καί ἰδίως τῆς ἑλληνικῆς νεολαίας. Ἡ Ἐκκλησία καί ὁ πνευματικός κόσμος τοῦ τόπου πρέπει νά τεθοῦν ἐπικεφαλῆς τῆς προσπάθειας. Τά ἑλληνικά νιάτα εἶναι ἀπό τά καλύτερα τοῦ κόσμου. Αὐτά θά ἀποτελέσουν τούς αὐριανούς σκαπανεῖς τοῦ ἐθνικοῦ μας πολιτισμοῦ. Εἶναι ἀνάγκη νά σταθοῦμε δίπλα τους καί νά τούς δώσουμε ὅλα τά πνευματικά καί ψυχικά ἐφόδια γιά τό ὡραῖο καί μεγάλο αὐτό ἔργο, πού θά κληθοῦν νά ἐπιτελέσουν σέ λίγο.*

«Ἑλλάς», 1 Ἰουνίου 1968, «Λαμπραί Ἐκκλησιαστικαί Τελεταί εἰς τήν Σάμον καί Ἰκαρίαν»[88]: *Μέ ἰδιαιτέραν χαράν σημειώνεται ὑπό τῆς κοινωνίας μας ἡ ἄνοδος τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος τοῦ λαοῦ, καί ἡ ἀθρόα προσέλευσίς του εἰς τάς Ἐκκλησιαστικάς τελετάς, πολλαί τῶν ὁποίων διά πρώτην φοράν τελοῦνται εἰς τόν Νομόν μας.*

Τοῦτο ἀναμφιβόλως ὀφείλεται εἰς τήν ἀκάματον δραστηριότητα πού ἀναπτύσσει ὁ Σεβ. κος κος Παντελεήμων, ὅστις δέν παύει νά ἱερουργεῖ συνεχῶς καί νά κηρύττει τόν Ἱερόν Λόγον ἐνταῦθα καί εἰς τήν ὕπαιθρον, ἐργαζόμενος ταυτοχρόνως διά τήν συντήρησιν οἰκοτροφείων, τήν ἵδρυσιν γηροκομείων, ἐκκλ. μουσείων κ.λ.π.

87. Μετεδόθη στίς 13-8-1972 στό λογοτεχνικό δεκάλεπτο τῆς Κυριακῆς, Δημήτρης Σιατόπουλος, Θέμα: «Σάμος, μιά σύγχρονη κυψέλη πνευματικοῦ πολιτισμοῦ». Τό ἔγγραφο προέρχεται ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

88. «Ἑλλάς», 1 Ἰουνίου 1968, «Λαμπραί Ἐκκλησιαστικαί Τελεταί εἰς τήν Σάμον καί Ἰκαρίαν».

«Σαμιακόν Βῆμα», 28 Μαρτίου 1966, ἄρθρο μέ τίτλο: «Ἐπανῆλθε ἐξ Ἀθηνῶν ὁ Σεβασμιώτατος Σάμου κος Παντελεήμων»[89]: *Ἀρεταί σπάνιαι κοσμοῦν τόν νέον Μητροπολίτην μας. Δραστηριότης, εὐφυΐα, μόρφωσις, εὐγλωττία, εὐπροσδεξία, προσήλωσις πρός τό θρησκευτικόν καθῆκον, ἔστιν δ' ὅτε καί φιλανθρωπία, εἶναι τά ἐφόδια ἐκεῖνα μεθ' ὧν ἔχει ὁπλισθεῖ ὁ Δεσπότης μας καί μέ τά ἐφόδια αὐτά, μέ τήν βοήθειαν τοῦ Ὑψίστου, καί μέ τήν συμπαράστασιν τῆς Σαμιακῆς κοινωνίας, θά ὁδεύῃ ἐπί τῆς λεωφόρου ἐκείνης ἀπό τήν ὁποίαν θά ἐκπηγάζουν τά κρείττονα διά τήν νῆσον μας.*

Ὁ σκοπός τοῦ Σεβ. Κου Παντελεήμονος ἀποκλίνει εἰς τοῦτο καί μόνον ὡς ἀντελήφθημεν. Ἐξύψωσις τοῦ θρησκευτικοῦ φρονήματος, ἵδρυσις εὐαγῶν καταστημάτων, εὐπρεπισμός Ἱ. Μονῶν, προστασία τῶν πτωχῶν καί ἀποκλήρων τῆς ζωῆς, τῆς διασπορᾶς, τῆς φιλανθρωπίας καί τοῦ ρήματος ἐκείνου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ «ἀγαπᾶτε ἀλλήλους».Ἔχει ἐν νῷ ὁ ἰδεώδης Μητροπολίτης μας, ὅτι πρέπει νά εὑρίσκεται μεταξύ ὅλου τοῦ ποιμνίου του. Ἀπό τήν Ἁγίαν Ζώνην, εἰς τόν Πύργον, ἀπό τόν Πύργον εἰς τό Βαθύ καί ἀπό τό Βαθύ εἰς Ἰκαρίαν καί Κορσεούς ἐν τρισίν ἡμέραις.

Λειτουργεῖ πανταχοῦ, δίδει νουθεσίας καί συμβουλάς, δέχεται τούς πάντας μέ πατρικήν στοργήν. Ἡ δραστηριότης Του ἤρχισε νά γίνηται αἰσθητή.

Ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἐκκλησίας καί τοῦ Σαμιακοῦ λαοῦ διαρκῆ αἰθρίαν εὐχόμεθα ἄνευ θλίψεως καί προσκόμματός τινος εἰς τούς πρός ἐπιτέλεσιν ὠφελίμους σκοπούς Του.

«Σαμιακόν Βῆμα», 20 Ἀπριλίου 1966, τίτλος ἄρθρου: «Ἡ Ἐκκλησία τῆς Σάμου καί ὁ Νέος Ἱεράρχης»[90]: *Ἠσθάνθη πράγματι μίαν νέαν ζωήν ἡ ἐκκλησία τοῦ Νομοῦ Σάμου, δηλαδή τό σύνολον τῶν εἰς Χριστόν πιστευόντων, ἤτοι οἱ χριστιανοί, ἀφ' ἧς, καθήκοντα Ποιμενάρχου ἀνέλαβεν ὁ Σεβασμιώτατος κ. Παντελεήμων, ὅστις διά ἐπιδειχθείσης ὑπ' αὐτοῦ ἀσυνήθους δραστηριότητος ἐξύψωσε τό θρησκευτικόν αἴσθημα*

89. «Σαμιακόν Βῆμα», 28 Μαρτίου 1966, ἄρθρο μέ τίτλο: «Ἐπανῆλθε ἐξ Ἀθηνῶν ὁ Σεβασμιώτατος Σάμου Κος Παντελεήμων».

90. «Σαμιακόν Βῆμα», 20 Ἀπριλίου 1966, τίτλος ἄρθρου: «Ἡ Ἐκκλησία τῆς Σάμου καί ὁ Νέος Ἱεράρχης». Τό ἴδιο περιεχόμενο συναντᾶται καί σέ δημοσίευμα τοῦ «Σαμιακοῦ Βήματος» τῆς 5ης Ἰουνίου 1973.

Κατά τή διάρκεια τοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς Ἀγάπης στήν κεντρική πλατεία τῆς Σάμου

ΕΙΣ ΑΝΟΔΟΝ ΤΟ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ

ΛΑΜΠΡΑΙ ΕΚΚΛΗΣ. ΤΕΛΕΤΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΑΜΟΝ & ΙΚΑΡΙΑΝ

Α. ΑΦΙΞΙΣ ΤΟΥ ΚΑΘΑΡΕΥ Καὶ Κου ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΟΣ

Μὲ ἰδιαιτέραν χαρὰν σημειώνει ἡ ἐπαρχία μας ὅτι ἡ ἄνοδος τοῦ Θρησκευτικοῦ συναισθήματος τοῦ λαοῦ, κατὰ ἄθρόα προσέλευσίν του εἰς τοὺς Ἐκκλησιαστικοὺς Τελετάς πολλοὶ τῶν ὁποίων διὰ πρώτην φορὰν τελοῦνται εἰς τὸν Νομὸν μας.

Τοῦτο ἀναμφιβόλως ὀφείλεται εἰς τὴν ἀκατάπαυστον δραστηριότητα τοῦ ἀναπληρωτοῦ Σεβ. Κου Κου Παντελεήμονος ὅστις δὲν παύει νὰ ἱερουργῇ συνεχῶς καὶ νὰ κηρύττῃ τὸν Θεῖον Λόγον ἐντὸς καὶ εἰς τὴν ὑπαίθρον, ἐργαζόμενος ἀκατασχέτως διὰ τὴν συντήρησιν οἰκοτροφείων, τὴν ἵδρυσιν χηροκομείων, ἐκκλησιῶν κλπ. κλπ.

Ἡ εἰς Σάμον ἄφιξις τοῦ Σεβασμιωτάτου Ντρανουπόλεως Μελετίου Καὶ Ἐνὸς Ἰουδαίου [κατὰ κόσμον Ἰωάννου Μιχαηλίδου ἐκ Βυζλωσσίου] παρέσχε τὴν εὐκαιρίαν εἰς τελετὰς τὰς ὁποίας μὲ ἰδιαιτέραν συγκίνησιν παρακολούθησαν ὅλος.

Ὁ Μελέτιος Καὶ Κος Ἰ. ἐπίσκοπος ἀφίκετο ἐκτὸς τοῦ Σεβασμιωτάτου Νικοπόλεως Καὶ Κου Τιμοθέου ἐπισκόπου Δίου, ἀλλὰ καὶ πολλῶν ἄλλων ἱερωμένων ἐκ τῆς ἐπαρχίας, οἱ ὁποῖοι ἐσπευσαν νὰ τῆς ἐπιδείξουν τὸν ἀπὸ καρδίας σεβασμόν.

Τὴν Κυριακὴν εἰς Κοσμᾶδες παρουσία πολλῶν χιλιάδων λαοῦ, καὶ οἱ ἀπὸ τὰ χαράκωμα τῆς οἱ ἀγροί.

Θ. Λειτουργίας καὶ ἀγρύπνου τῆς Ἀναστασίσεως τοῦ Ἁγίου Φωτὸς ἐνώπιον πλήθους. Μετὰ τὴν Θ. Λειτουργίαν ὁ Σεβασμιώτατος Καὶ Κος Παντελεήμων ἀφιλόστοργος πρὸς ὅλους ἐκήρυξεν —ὡς ἄλλοτε ἡ τῆς πρώτης ἡμέρας— τὴν ἀπόλυτον καὶ ἀνενδότως ἀνάγκην ἱεραποστολῆς ἐν τοῖς νησιωτικοῖς ἀλλὰ καὶ ἠπειρωτικοῖς ἐπαρχίαις τῆς Ἑλλάδος ἐνώπιον πλήθους ἐκ χιλιάδων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἐξ ὅλης τῆς νήσου.

Τὴν Τρίτην ὁ Σεβασμιώτατος Σάμου κατέπλευσε εἰς Ἰκαρίαν συνοδευόμενος ὑπὸ Ἄνακτος Φωτὸς καὶ τῶν Ἐπιτροπῶν ὅπου ἐγένετο θερμὴ ὑποδοχὴ ἀπὸ χιλιάδας λαοῦ καὶ τελέσθησαν τὴν νύκτα Ἀκολουθίαι εἰς διαφόρους ναοὺς καὶ παρεκκλήσια τοῦ θείου Λόγου. Ἐξ Ἰκαρίας ἐπανῆλθε χθὲς πάλιν ὁ εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Νικολάου θὰ ἀκολουθήσουν αἱ δύο Μεγαλοπέμπτου. Τὴν Θ. Λειτουργίαν ἐκλήθησαν καὶ τὰ παρακλούθησουν

Ἀπόκομμα ἐφημερίδος «Ἑλλάς», 1 Ἰουνίου 1968

τῶν Σαμίων εἰς τήν κορυφήν τῆς πυραμίδος τῆς Πίστεως. Καταγόμενος ἀπό ἀρχοντικήν οἰκογένειαν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σάμου - Ἰκαρίας κ. Παντελεήμων καί διακρινόμενος ἐπί μορφώσει, ρητορείᾳ, εὐγλωττίᾳ, ἱεροπρεπείᾳ, σεμνότητι καί εὐπροσηγορίᾳ, δέν ἐπανεπαύθη οὐδ' ἐπί στιγμήν κατά τήν Μεγάλην Ἑβδομάδα, τάς Ἡμέρας τοῦ Πάσχα καί τῆς Διακαινησίμου.

Ἐπέδειξε ζῆλον πρός ἐπιτέλεσιν τῶν ὑψηλῶν Του καθηκόντων, ἅτινα εἶχον ὡς ἀντανάκλασιν τήν ἄνοδον τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος. Ἐπεσκέφθη σχεδόν ὅλας τάς Κοινότητας καί τάς Ἱεράς Μονάς τοῦ Νομοῦ. Ἐτέλει λειτουργίας καί ἐκτελῶν πιστῶς τάς ἐντολάς τοῦ Θεανθρώπου ἀνέπεμπεν εὐχάς, ἐξεφώνει λόγους ἐπεξηγηματικούς τῶν Ἱεροτελεστιῶν, ἔδιδε νουθεσίας καί συμβουλάς καί διελάλει ὅπως ἀγαπῶμεν ἀλλήλους διά τήν εὐημερίαν τοῦ τόπου. Ὡς δέ διεπιστώθη, ὁ Σαμιακός λαός ἤρχισε νά ἐκφράζηται εὐμενέστατα διά τόν νέον μας Ἱεράρχην. Οὗτινος ἡ δραστηριότης, μέ τήν πάροδον τοῦ χρόνου, θά ἐπεκταθῇ εἰς τήν δημιουργίαν ἱδρυμάτων ἐχόντων τόν σκοπόν τῆς Φιλανθρωπίας, τῆς Ἀλληλοβοηθείας καί τῆς ὑποστηρίξεως τῶν ἀποκλήρων τῆς ζωῆς.

«Σαμιακόν Βῆμα», 20 Ἀπριλίου 1966, τίτλος ἄρθρου: «Ἡ Ἐκκλησία τῆς Σάμου καί ὁ Νέος Ἱεράρχης»[91]: *Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σάμου-Ἰκαρίας κος Παντελεήμων δέν ἐπαναπαύεται οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει. Ἐγκυκλοπαιδικώτατος καί κεκτημένος σπανίαν εὖροιαν λόγου καί ρητορικήν δεινότητα κάλλους ἀφθάστου, ἔχει ἐπισύρει τόν θαυμασμόν σύμπαντος τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος τοῦ Νομοῦ μας. Ἡ ὅλη ἐκκλησιαστική καί θρησκευτική δρᾶσις τοῦ Ἱεράρχου Σάμου, ἔτι δέ καί τό ἀμέριστον ἐνδιαφέρον πρός τόν πλησίον Του πάσχοντα, ἔχουν ἀποδώσει ἐργασίαν ἐπωφελεστάτην.*

Ἐπιτελεῖ τά ὑψηλά Του καθήκοντα ἄνευ θορύβου. Μεριμνᾶ διά τόν Ἱερόν κλῆρον τῆς νήσου ἱδρύων σεμινάρια εἰς τά ὁποῖα διδάσκει ὁ ἴδιος καί οἱ Ἱερεῖς λαμβάνουν εἰς αὐτά μαθήματα ἀνωτέρας ἐκκλησιαστικῆς καί θρησκευτικῆς μορφώσεως. Ἵδρυσε Βυζαντινόν Μουσεῖον ἀποθαυμαζόμενον ἀπό τούς ἐπισκέπτας αὐτοῦ. Ἵδρυσεν οἰκοτροφεῖα

91. «Σαμιακόν Βῆμα», 20 Ἀπριλίου 1966, τίτλος ἄρθρου: «Ἡ Ἐκκλησία τῆς Σάμου καί ὁ Νέος Ἱεράρχης».

διά τήν στέγασιν καί διατροφήν ἀπόρων μαθητῶν, ἵδρυσε φιλόπτωχα ταμεῖα, Κατηχητικά Σχολεῖα καί ὀρφανοτροφεῖα.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σάμου κ. Παντελεήμων μεριμνᾶ καί διά τόν καλλωπισμόν ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν, Μοναστηρίων καί παρεκκλησίων. Ἡ Ἱερά Μονή τοῦ Τιμίου Σταυροῦ διά τῆς προσωπικῆς Του ἐργασίας καί πολλῶν δαπανῶν ἐξωραΐσθη καί ἐκαλλωπίσθη πλήρως καί κατέστη τηλαυγής ἐκκλησιαστικός φάρος καί ἀπόδειξις ὅτι ἐφέτος κατά τήν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς του ἄπειρα πλήθη προσκυνητῶν, μία πραγματική ἀνθρωποθάλασσα κατέκλυσε τήν ἱστορικήν ταύτην Μονήν. Τό παρεκκλήσιον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἀνεκαινίσθη ἐκ βάθρων χάρις εἰς τόν Σεβασμιώτατον Σάμου, ἐργασθείς καί ὁ ἴδιος, καί ἤδη ὡς πληροφορούμεθα θά ἀνεγερθῇ καί Ἱερός Ναός ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Νεομάρτυρος ἐκ Χώρας, μεταξύ τῆς Κοινότητος ταύτης καί τοῦ ἀεροδρομίου. Ἀλλά τί πρῶτον καί τί ὕστατον καταλέξω διά τό σεπτόν πρόσωπον τοῦ Ἱεράρχου Σάμου. Ἀφήσωμεν τήν Ἐκκλησίαν τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων κάπου ἐκεῖ εἰς τάς ἰαματικάς πηγάς τῆς Ἰκαρίας, ἀφήσωμεν τό ἀδιάπτωτον ἐνδιαφέρον Του διά τόν καλλωπισμόν ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν καί Ἱερῶν Μονῶν καί ἄς ἐπανέλθωμεν εἰς τήν ἄσκησιν τῶν Ἱεραχικῶν Του καθηκόντων. Τελεῖ λειτουργίας καί ἑσπερινούς εἰς ὅλας τάς Ἐκκλησίας τῆς ὑπαίρθρου. Ὁμιλεῖ καί ἀναπτύσσει θέματα θρησκευτικοῦ περιεχομένου προκαλοῦντα εὐάρεστον αἴσθησιν εἰς τούς ἐκκλησιαζομένους. Ὁ ἀπώτερος σκοπός τοῦ διαπρεποῦς Μητροπολίτου μας εἶναι ἡ ἄνθησις τοῦ συναισθήματος ἁπάντων τῶν Σαμίων πρός τά θεῖα ἐν γένει. Αἱ λάμψεις τοῦ θρησκευτικοῦ φωτός αἱ ἐκπεμπόμεναι ἀπό τήν Ἱεράν Μητρόπολιν Σάμου-Ἰκαρίας ἔφθασαν μέχρι τῶν ἀκραίων σημείων αὐτῆς. Ἐκκλησιαστικός ζείδωρος ἄνεμος πνέει εἰς ὅλον τόν Νομόν μας.

Αὐτός εἶναι ὁ σκοπός τοῦ σεπτοῦ Μητροπολίτου Σάμου-Ἰκαρίας, ὅστις, ὡς ἐπληροφορήθημεν, ἐθαυμάσθη παρ' ὅλων τῶν παρευρεθέντων, ὅταν ὡμίλησεν ἐσχάτως εἰς τήν Ἱεράν Μονήν Πετράκη Ἀθηνῶν. Μετριόφρων δέ ὡς εἶναι ὁ Ἱεράρχης μας, ἐλεήμων, φιλάνθρωπος καί γενναιόδωρος καί κτώμενος περισσήν εὐρυμάθειαν καί ζηλευτήν ἐπιστημονικήν μόρφωσιν ἁπτομένην καί αὐτῆς τῆς σοφίας, δέν ἐπιζητεῖ θορύβους δημοσιογραφικούς καί διά τοῦτο ἄς μᾶς ἐπιτρέψῃ νά Τῷ ζητήσωμεν συγγνώμην δι' ὅσα ἀνωτέρω γράφομεν. Ἡ ἀλήθεια ὅμως πρέπει νά λέγηται καί διά τοῦ λόγου καί γραπτῶς πρός γνῶσιν καί τῶν μή εἰδότων.

Δέν εἶναι τυχαῖο ὅτι στό συγκεκριμένο δημοσίευμα, ἀφοῦ ὁ δημοσιογράφος ἐκφέρει τήν ἄποψή του γιά τόν σεβαστό Ἱεράρχη, ζητεῖ συγγνώμη γιά ὅσα γράφει, τά ὁποῖα παρά ταῦτα παραθέτει, διότι, ὅπως ὁ ἴδιος σαφηνίζει, ἡ ἀλήθεια πρέπει νά λέγεται. Τό γεγονός αὐτό δίνει τή δυνατότητα νά σκεφτεῖ κανείς ὅτι ἴσως ὁ Ἱεράρχης δέν ἐπέτρεπε μέ τόν τρόπο του τόν ἐγκωμιασμό του. Δέν ἐπιζητεῖ θορύβους δημοσιογραφικούς, λοιπόν, κατά τό ἄρθρο, θορύβους ὡστόσο πού ἡ σπουδαιότητα του ἔργου του τούς καθιστᾶ ἀναπόφευκτους.

Ἡ Διακονία τοῦ Ἱεράρχου στήν Μητρόπολη Σάμου

Ὁ δοκιμασμένος πλέον καί πεπαιδευμένος κληρικός εὑρίσκεται στήν παραμεθόριο περιοχή, γιά νά προασπίσει τά ἰδανικά της πίστεως καί τῆς πατρίδος. Πρῶτο μέλημα τοῦ Μητροπολίτου ἦταν ἡ πνευματική κατάρτιση, ὅπως κηρύγματα, κατηχήσεις καί χειροτονίες νέων κληρικῶν. Γιά τόν λόγο αὐτό ἐπανειλημμένα ἐπισκεπτόταν δύσβατες περιοχές, ἀνοικοδόμησε λαμπρούς ἱερούς ναούς καί ἐπισκεύασε τίς πέντε μισογκρεμισμένες ἱστορικές Ἱερές Μονές, οἱ ὁποῖες κινδύνευαν μέ ἀφανισμό.

2. Ἐκκλησιαστικό ἔργο

Ἀνακαίνισις Ἱερῶν Μονῶν

Οἱ Ἱερές Μονές *Τίμιος Σταυρός, Μεγάλη Παναγία, Ζωοδόχος Πηγή, Βροντιανή Βουρλιωτῶν, Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου* καί *Ἁγίας Ζώνης* ἀνεκαινίσθησαν ἐκ βάθρων καί ἐξωραΐσθησαν[92]. Τήν ἐπιστασία τῶν Ἱερῶν Μονῶν ὄχι μόνο ἀνελάμβανε ὁ ἴδιος, ἀλλά καί συμμετεῖχε ἐνεργῶς μέ χειρονακτική ἐργασία μετά κληρικῶν καί πρεσβυτέρων[93]. Ἐπιθυμοῦσε τήν πλήρη ἀνακαίνιση τῶν Μονῶν, μέ σκοπό νά μεταβληθοῦν σέ Πνευματικά κέντρα καί ἑστίες Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς

92. «Σαμιακόν Βῆμα» 15 Σεπτεμβρίου 1973, «Βεβήλωσις καί ἱεροσυλία».

93. Παντελεήμονος Καλπακίδη, Μητροπολίτου Βερροίας, Καμπανίας καί Ναούσης, «Ὁ Θεσσαλονίκης Παντελεήμων ὁ Β΄ (1974-1994)», στό *Χαριστήριον τῷ Παναγιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονι τῷ Δευτέρῳ ἐπί τῇ συμπληρώσει εἰκοσαετοῦς ἐν Θεσσαλονίκῃ ποιμαντορίας*, Θεσσαλονίκη 1994, σσ. 39-40.

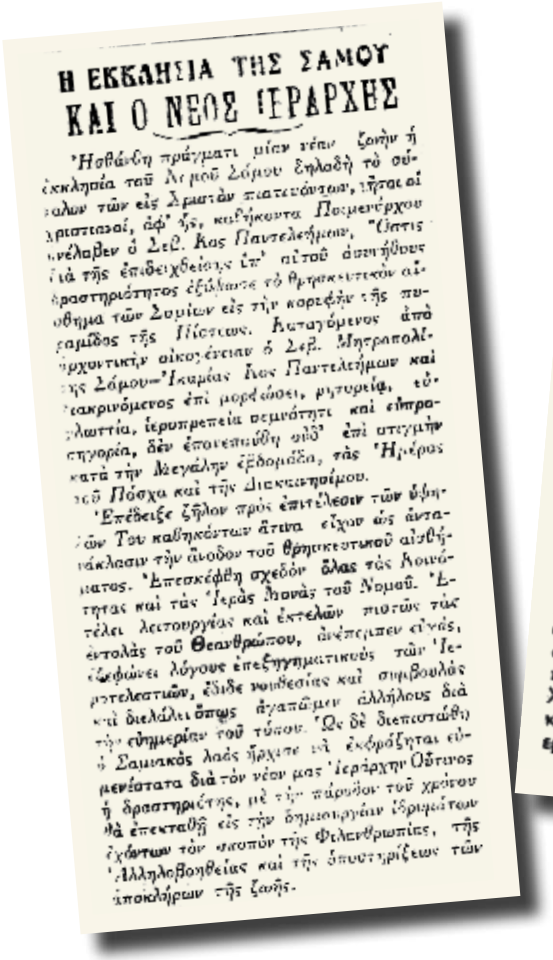

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΣΑΜΟΥ
ΚΑΙ Ο ΝΕΟΣ ΙΕΡΑΡΧΗΣ

Ἠσθάνθη πράγματι μίαν νέαν ζωὴν ἡ ἐκκλησία τοῦ Νομοῦ Σάμου δηλαδὴ τὸ σύνολον τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων, τῆτοι οἱ χριστιανοί, ἀφ' ἧς, καθήκοντα Ποιμενάρχου ἀνέλαβεν ὁ Σεβ. Κος Παντελεήμων, Ὅστις διὰ τῆς ἐπιδειχθείσης ὑπ' αὐτοῦ ἀσυνήθους δραστηριότητος ἐξύψωσε τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα τῶν Σαμίων εἰς τὴν κορυφὴν τῆς πυραμίδος τῆς Πίστεως. Καταγόμενος ἀπὸ ἀρχοντικὴν οἰκογένειαν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σάμου—Ἰκαρίας Κος Παντελεήμων καὶ διακρινόμενος ἐπὶ μορφώσει, ρητορείᾳ, εὐγλωττίᾳ, ἱεροπρεπείᾳ σεμνότητι καὶ εὐπροσηγορίᾳ, δὲν ἐπανεπαύθη οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν κατὰ τὴν Μεγάλην ἑβδομάδα, τὰς Ἡμέρας τοῦ Πάσχα καὶ τῆς Διακαινησίμου.

Ἐπέδειξε ζῆλον πρὸς ἐπιτέλεσιν τῶν ὑψηλῶν Του καθηκόντων ἅτινα εἶχον ὡς ἀνταπάκλασιν τὴν ἄνοδον τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος. Ἐπεσκέφθη σχεδὸν ὅλας τὰς Κοινότητας καὶ τὰς Ἱερὰς Μονὰς τοῦ Νομοῦ. Ἐτέλει λειτουργίας καὶ ἐκτελῶν πιστῶς τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεανθρώπου, ἀνέπεμπεν εὐχάς, ἐξεφώνει λόγους ἐπεξηγηματικοὺς τῶν Ἱεροτελεστιῶν, ἔδιδε νουθεσίας καὶ συμβουλὰς καὶ διελάλει ὅπως ἀγαπῶμεν ἀλλήλους διὰ τὴν εὐημερίαν τοῦ τόπου. Ὡς δὲ διεπιστώθη ὁ Σαμιακὸς λαὸς ἤρχισε νὰ ἐκφράζηται εὐμενέστατα διὰ τὸν νέον μας Ἱεράρχην Οὗτινος ἡ δραστηριότης, μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου θὰ ἐπεκταθῇ εἰς τὴν δημιουργίαν ἱδρυμάτων ἐχόντων τὸν σκοπὸν τῆς Φιλανθρωπίας, τῆς Ἀλληλοβοηθείας καὶ τῆς ὑποστηρίξεως τῶν ἀποκλήρων τῆς ζωῆς.

Ἀπόκομμα ἐφημερίδος «Σαμιακόν Βῆμα», 20 Ἀπριλίου 1966

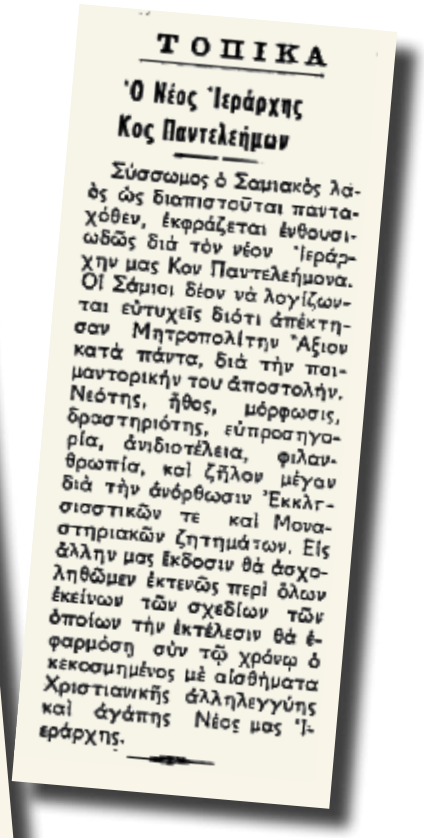

ΤΟΠΙΚΑ

Ὁ Νέος Ἱεράρχης
Κος Παντελεήμων

Σύσσωμος ὁ Σαμιακὸς λαὸς ὡς διαπιστοῦται πανταχόθεν, ἐκφράζεται ἐνθουσιωδῶς διὰ τὸν νέον Ἱεράρχην μας Κον Παντελεήμονα. Οἱ Σάμιοι δέον νὰ λογίζωνται εὐτυχεῖς διότι ἀπέκτησαν Μητροπολίτην Ἄξιον κατὰ πάντα, διὰ τὴν ποιμαντορικήν του ἀποστολήν. Νεότης, ἦθος, μόρφωσις, δραστηριότης, εὐπροσηγορία, ἀνιδιοτέλεια, φιλανθρωπία, καὶ ζῆλον μέγαν διὰ τὴν ἀνόρθωσιν Ἐκκλησιαστικῶν τε καὶ Μοναστηριακῶν ζητημάτων. Εἰς ἄλλην μας ἔκδοσιν θὰ ἀσχοληθῶμεν ἐκτενῶς περὶ ὅλων ἐκείνων τῶν σχεδίων τῶν ὁποίων τὴν ἐκτέλεσιν θὰ ἐφαρμόσῃ σὺν τῷ χρόνῳ ὁ κεκοσμημένος μὲ αἰσθήματα Χριστιανικῆς ἀλληλεγγύης καὶ ἀγάπης Νέος μας Ἱεράρχης.

Ἀπόκομμα ἐφημερίδος «Σαμιακόν Βῆμα», 13 Αὐγούστου 1974

ἀκτινοβολίας[94]. Γιά τόν σκοπό αὐτό κατόρθωσε μέ πολλούς μόχθους, ἔξοδα καί προσωπική ἐργασία, νά τίς ἐπαναφέρει μέ ἀνακαίνιση ἐκ βάθρων[95].

Ἐπί παραδείγματι, γιά τήν ἐρειπωμένη Ἱερά Μονή τῆς Μεγάλης Παναγιᾶς Κουμαραδαίων, κατέβαλε ἐπίμοχθο ἐργασία γνωρίζοντας

94. Ἐφημερίδα «Σαμιακόν Βῆμα», δημοσίευμα 20 Ὀκτωβρίου 1966, τίτλος ἄρθρου: «Πρόγραμμα Ἱεραποστολικῶν περιοδειῶν ἐν Σάμῳ κατά τόν μῆνα Ὀκτώβριο 1966».

95. «Σαμιακόν Βῆμα», 5 Σεπτεμβρίου 1973, «Βεβήλωσις καί ἱεροσυλία»

τήν ἀξιοθρήνητη κατάσταση στήν ὁποία βρισκόταν. Ἐργάστηκε ὁ ἴδιος καί μέ τήν δαπάνη ἀρκετά μεγάλων ποσῶν κατάφερε νά τήν ἐπαναφέρει σέ σημεῖο, ὥστε νά προσελκύει τήν προσοχή ὅλων[96].

Ἀνάλογο ἔργο ἐπιτέλεσε καί στήν Ἱ. Μονή τῆς Ἁγίας Ζώνης, ἡ ὁποία εἶχε παραμεληθεῖ σέ τέτοιο βαθμό, ὥστε κανείς πλέον δέν τολμοῦσε νά μεταβεῖ σέ αὐτήν γιά νά ἀκολουθήσει τόν μοναχικό βίο[97]. Μέ τή φροντίδα ὅμως καί τό ἐνδιαφέρον τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου ἀποκτᾶ κωδωνοστάσιο, τό ὁποῖο στεροῦνταν γιά πολλά χρόνια, τά παράθυρα τῶν κελιῶν καί οἱ πόρτες ἀντικαθίστανται, τό ὑπόγειο ἐξωραΐζεται καί ἡ Ἱερά Μονή ἀποκτᾶ νέα ὄψη ἐσωτερικῶς καί ἐξωτερικῶς[98].

Στήν Ἱερά Μονή τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς τά κελιά ἐπισκευάζονται, τό ἐπιβλητικό κωδωνοστάσιο ἀνεγείρεται καί κατασκευάζεται δρόμος, ὁ ὁποῖος ἔφτανε μέχρι τήν Ἱερά Μονή, ὥστε νά ἀποφεύγεται ἡ μακρά πεζοπορία τῶν προσκυνητῶν.

Εἶναι ἄξιο ἀναφορᾶς ὅτι ἡ Ἱερά Μονή τῆς Βροντιανῆς Βουρλιωτῶν εἶχε μετατραπεῖ σέ σταῦλο, στόν ὁποῖο διανυκτέρευαν ἀγελάδες καί αἶγες. Τά στασίδια της προέρχονταν ἀπό κιβώτια μεταφορᾶς ρέγγας, σέ πολλά ἐκ τῶν ὁποίων μποροῦσε νά ἀναγνώσει κανείς ξεκάθαρα τήν ἐπιγραφή «Κιβώτιον ρεγγῶν τῶν 5 κιλῶν». Ὡστόσο, ὁ Σεβασμιώτατος προέβη στίς ἀπαιτούμενες ἐργασίες, ὥστε ἡ Ἱ. Μονή νά ἀποκτήσει νέα ὄψη. Τοποθετήθηκε γεννήτρια γιά τήν παραγωγή ρεύματος και ἔγιναν οἱ ἀπαιτούμενες ἐργασίες, ὥστε ἡ Ἱερά Μονή νά επανέλθει σέ λειτουργία[99]. Γιά τήν διαμόρφωση τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Τιμίου Σταυροῦ ἐργάστηκε ὁ ἴδιος δαπανώντας σοβαρά ποσά ἐξ ἰδίων. Φωτισμός ἄπλετος, τοιχώματα, εἰκονοστάσια καί πολυέλαιοι ἔλαβαν νέα μορφή[100]. Γιά τήν ἀνοικοδόμηση μάλιστα τοῦ Ναοῦ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Τιμίου Σταυροῦ μετεφέρθησαν ἀπό τήν Μικρά Ἀσία μαρμά-

96. «Σαμιακόν Βῆμα», 25 Αὐγούστου 1973, «Ἡ Ἱερά Μονή τῆς Μεγάλης Παναγιᾶς. Σύντομος ἐπισκόπησις καί κρίσις» καί «Σαμιακόν Βῆμα», 5 Σεπτεμβρίου 1973, «Βεβήλωσις καί ἱεροσυλία».

97. «Σαμιακόν Βῆμα», 6 Ὀκτωβρίου 1969, «Αἱ Ἱεραί Μοναί τῆς Σάμου».

98. Ὅπ. π.

99. «Σαμιακόν Βῆμα», 13 Σεπτεμβρίου 1970, «Ἡ Ἱερά Μονή τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς».

100. «Σαμιακόν Βῆμα», 6 Ὀκτωβρίου 1969, «Αἱ Ἱεραί Μοναί τῆς Σάμου».

Ἐγκαίνια Ἱεροῦ Ναοῦ εἰς τήν Σάμον

ρινοι κίονες, οἱ ὁποῖοι ἐξαιτίας τοῦ ὄγκου τους ἐτοποθετήθησαν τελικῶς στόν Ἱ. Ναό τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς[101]. Στόν ἐξωτερικό χῶρο τῆς Ἱ. Μονῆς τοποθετήθηκαν δεξαμενές ὕδατος καί ἐξέδρα γιά τήν τέλεση τῶν μυστηρίων, ἔδρανα σέ διάφορα σημεῖα, μέ σκοπό τήν ἐξυπηρέτηση τῶν λειτουργικῶν ἀναγκῶν, δέντρα φυτεύτηκαν καί γενικότερα ἔγινε ὁ,τιδήποτε εἶναι ἀνθρωπίνως δυνατό, ὥστε ἡ Ἱερά Μονή νά μετατραπεῖ σέ τόπον ἀπαστράπτοντα θείου κάλλους[102].

Ἐπιπλέον, ὁ Σεβαμιώτατος Μητροπολίτης ἐπεδίωκε στή συγκεκριμένη Μονή νά λειτουργήσει Διορθόδοξο Κέντρο Λειτουργικῶν Μελετῶν, στό ὁποῖο κάθε χρόνο θά πραγματοποιεῖται ἕνα Θεολογικό Συνέδριο μέ τή συμμετοχή θεολόγων, κληρικῶν καί λαϊκῶν. Σκοπός

101. «Σαμιακόν Βῆμα», 16 Φεβρουαρίου 1970, «Πίδακας θρησκευτικοῦ φωτός ἐκπέμπει ἡ Ἐκκλησία τῆς Σάμου».

102. «Σαμιακόν Βῆμα» 15 Σεπτεμβρίου 1973, «Βεβήλωσις καί ἱεροσυλία».

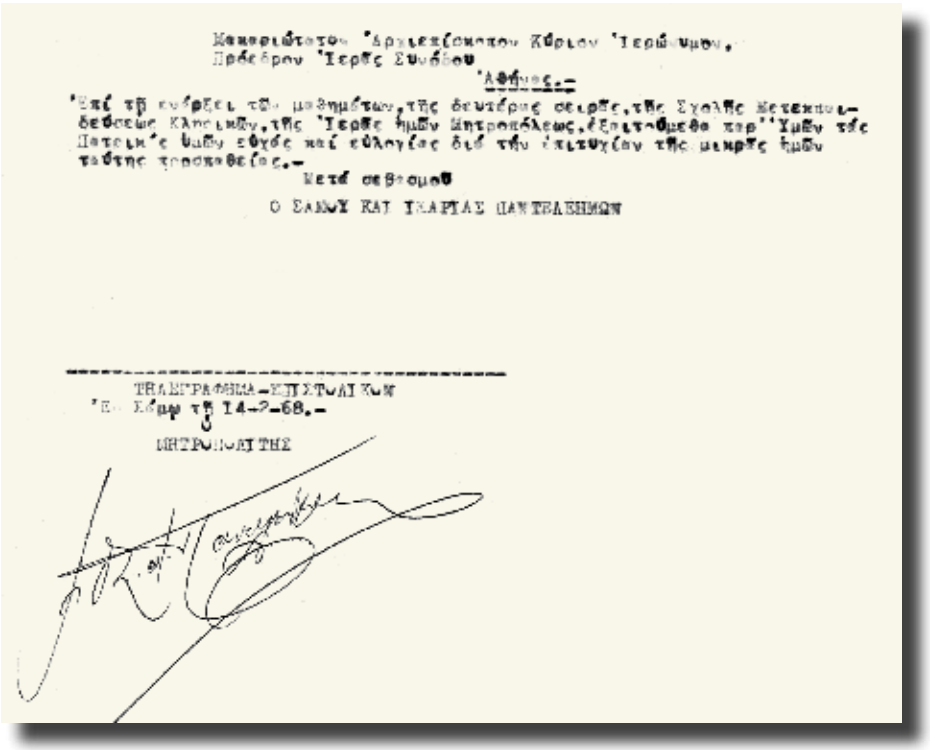

Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Κύριον Ἱερώνυμον,
Πρόεδρον Ἱερᾶς Συνόδου
Ἀθήνας.-

Ἐπί τῇ ἐνάρξει τῶν μαθημάτων τῆς δευτέρας σειρᾶς τῆς Σχολῆς Μετεκπαιδεύσεως Κληρικῶν, τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως, ἐξαιτούμεθα παρ' Ὑμῶν τὰς Πατρικὰς ὑμῶν εὐχὰς καὶ εὐλογίαν διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς μικρᾶς ἡμῶν ταύτης προσπαθείας.-

Μετὰ σεβασμοῦ

Ο ΣΑΜΟΥ ΚΑΙ ΙΚΑΡΙΑΣ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ-ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ
Ἐν Σάμῳ τῇ 14-2-68.-

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

Ἔγγραφο ἐνημερώσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐπί τῇ ἐνάρξει τῶν μαθημάτων τῆς Σχολῆς Μετεκπαιδεύσεως Κληρικῶν

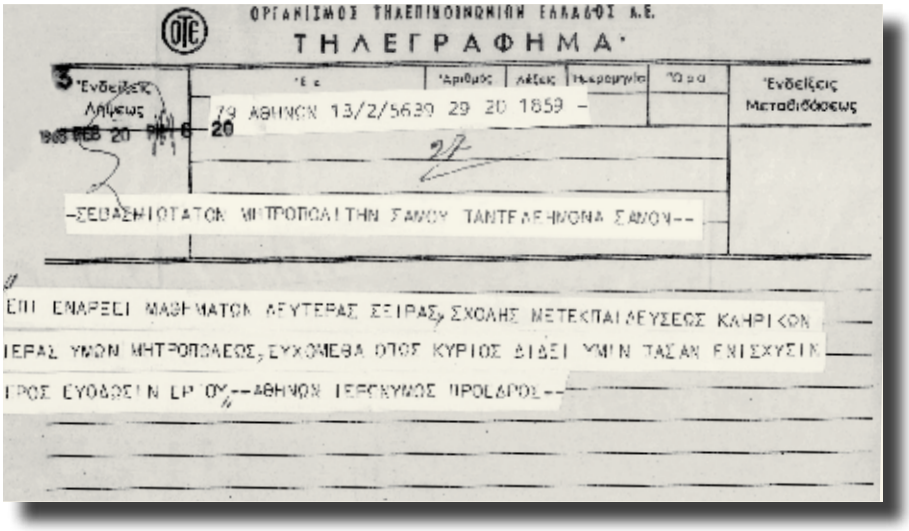

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ

Ἐνδείξεις Λήψεως

Ἔτος | Ἀριθμός | Λέξεις | Ἡμερομηνία | Ὥρα | Ἐνδείξεις Μεταδόσεως

73 ΑΘΗΝΩΝ 13/2/5639 29 20 1859 -

1968 FEB 20 6 20

-ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΝ ΣΑΜΟΥ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΑ ΣΑΜΟΝ--

ΕΠΙ ΕΝΑΡΞΕΙ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΣΕΙΡΑΣ ΣΧΟΛΗΣ ΜΕΤΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ ΚΛΗΡΙΚΩΝ
ΙΕΡΑΣ ΥΜΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΕΥΧΟΜΕΘΑ ΟΠΩΣ ΚΥΡΙΟΣ ΔΙΔΕΙ ΥΜΙΝ ΠΑΣΑΝ ΕΝΙΣΧΥΣΙΝ
ΠΡΟΣ ΕΥΟΔΟΣΙΝ ΕΡ ΟΥ--ΑΘΗΝΩΝ ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ ΠΡΟΕΔΡΟΣ--

Συγχαρητήριον τηλεγράφημα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐπί τῇ ἐνάρξει τῶν μαθημάτων τῆς Σχολῆς Μετεκπαιδεύσεως Κληρικῶν

τοῦ λειτουργικοῦ Κέντρου θά ἦταν ἡ προβολή τοῦ ἀνεκτίμητου πλούτου τῆς Ὀρθοδόξου Λατρείας, ἀλλά καί τῆς ἱστορίας τῆς Σάμου. Ἐπίσης, στήν Ἱερά αὐτή Μονή ὁ Σεβασμιώτατος ἐπιθυμοῦσε νά ἱδρύσει μουσεῖο, μέ σκοπό τή διαφύλαξη τῶν ἱερῶν κειμηλίων[103].

Ἀνάλογο ἔργο ἐπιτέλεσε καί στήν Ἱερά Μονή Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Λευκάδος Ἰκαρίας, ὅπου τά διώροφα κελιά της ἐπισκευάστηκαν ἕως τό 1966, ὅταν ἡ Ἱερά Μονή μετετράπη σέ γυναικεία διά τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 191/19-7-1955 Βασιλικοῦ Διατάγματος. Ἡ Ἱερά Μονή κατέστη κέντρο παιδείας, ἀφοῦ ἐκεῖ οἱ νέοι ἐλάμβαναν τήν ἐγκύκλιο μόρφωση καί οἱ ὑποψήφιοι κληρικοί προετοιμάζοντο καταλλήλως.

Ἐν τέλει, φρόντισε γιά τήν ἠλεκτροδότηση ὅλων τῶν Μοναστηριῶν καί τῶν Ἐκκλησιῶν καί ἔγινε κάθε εἴδους προσπάθεια πρός καλλωπισμό καί ἐξωραϊσμό τους, ὥστε ὅλες οἱ Ἱερές Μονές καί οἱ Ἐκκλησίες νά καταστοῦν χῶροι ἐπιβλητικοί θρησκευτικῆς καταφυγῆς[104].

Ἐξωραϊσμός καί θεμελίωση Ἐκκλησιῶν

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σάμου Παντελεήμων ἐπιθυμοῦσε οἱ Ἐκκλησίες, τά Μοναστήρια καί τά παρεκκλήσια νά βρίσκονται σέ τέτοια κατάσταση, ὥστε νά ἑλκύουν τήν προσοχή, τό ἐνδιαφέρον καί τόν σεβασμό τοῦ προσερχομένου πλήθους[105], καθώς πίστευε ὅτι τό γεγονός αὐτό συντελεῖ καί διοχετεύει στίς ψυχές τῶν πιστῶν τήν διδασκαλία τοῦ Κυρίου.

Γιά τόν λόγο αὐτό τό ἔτος 1965 ἀνεκαινίσθη ἐκ βάθρων ὁ Ἱερός Ναός Ἁγίου Ἐλευθερίου στό χωριό Σταυρινίδες[106]. Επιπλέον, τό ἔτος 1966, ἀνεκαινίσθησαν ὁ Ἱερός Ναός τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς στήν περι-

103. «Σαμιακόν Βῆμα», 14 Σεπτεμβρίου 1970, «Πρός τόν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Σάμου καί Ἰκαρίας», καί «Σαμιακόν Βῆμα», 16 Φεβρουαρίου 1970, «Πίδακας θρησκευτικοῦ φωτός ἐκπέμπει ἡ Ἐκκλησία τῆς Σάμου».

104. «Σαμιακόν Βῆμα», 16 Φεβρουαρίου 1970, «Πίδακας θρησκευτικοῦ φωτός ἐκπέμπει ἡ Ἐκκλησία τῆς Σάμου».

105. Ὅπ. π.

106. Παντελεήμονος Καλπακίδη, Μητροπολίτου Βερροίας, Καμπανίας καί Ναούσης, *«Ὁ Θεσσαλονίκης Παντελεήμων ὁ Β΄ (1974-1994)»*, στό *Χαριστήριον τῷ Παναγιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονι τῷ Δευτέρῳ ἐπί τῇ συμπληρώσει εἰκοσαετοῦς ἐν Θεσσαλονίκῃ ποιμαντορίας*, Θεσσαλονίκη 1994, σ. 369.

οχή τῆς Ἀμπέλου (Νενέδες)[107] καὶ ὁ Ἱερός Ναός Ἁγίου Γεωργίου καί Ἁγίου Δημητρίου στό χωριό Μεσόγεια (Κάτω Ἀρβανίτες)[108]. Ἐπίσης, ἀνήγειρε καί ἐτέλεσε τά ἐγκαίνια μέ ἀσυνήθη μεγαλοπρέπεια καί ἐπιβλητικότητα γιά τά δεδομένα τῆς περιοχῆς, τοῦ Ναϊδρίου τοῦ Προφήτου Ἠλία τό ἔτος 1969[109].

Τό ἔτος 1970 ἀνεκαινίσθη τό ἐξωκκλήσι τοῦ Ἁγ. Γεωργίου Μύλων, ὥστε νά χαρακτηρισθεῖ *περίλαμπρον κόσμημα τῆς Σάμου*[110]. Ἀξίζει νά ἀναφερθεῖ ὅτι, γιά τήν ἀνέγερση τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Μύλων, προσέφερε σημαντική χρηματική εἰσφορά ἐκ τοῦ ἰδίου του μισθοῦ, τό ὁποῖο ἔπραξε καί σέ πολλές παρόμοιες περιπτώσεις[111]. Γιά τόν λόγο αὐτό, ἡ κοινότητα τῶν Μύλων δοξάζει, ὅπως χαρακτηριστικά ἀναφέρεται, *τήν ἀγαθότητα καί φιλανθρωπίαν, διότι κατ'αὐτάς ἀνέδειξεν τήν Σάμον ὁ πλήρης Θεοῦ καί θεϊκῆς δρόσου Σεβ. Μητροπολίτης, ὁ κατ' ἀλήθειαν Παντελεήμων*[112].

Ὁ πρῶτος ἑορτασμός τοῦ Ἁγίου Νεομάρτυρος Γεωργίου στή Σάμο

Ὁ πρῶτος ἑορτασμός τῆς μνήμης τοῦ Ἁγίου Νεομάρτυρος Γεωργίου τοῦ ἐξ Ἐφέσου, ὁ ὁποῖος καθιερώθη νά τελεῖται τήν Κυριακή τοῦ Παραλύτου (Δ΄ Κυριακή ἀπό τοῦ Πάσχα), πραγματοποιήθηκε τήν Κυριακή 7 Μαΐου 1967 προεξάρχοντος τοῦ Μητροπολίτου Σάμου καί Ἰκαρίας Παντελεήμονος Χρυσοφάκη[113].

Στίς 17 Μαΐου 1970 ἐτέθη ὁ θεμέλιος λίθος γιά τήν ἀνέγερση τοῦ ὁμωνύμου Ἱεροῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου στή Χώρα τῆς Σάμου. Ὁ ἱερός αὐτός

107. Ὅ.π., σ. 332.

108. Ὅ.π., σ. 353.

109. «Σαμιακόν Βῆμα» 19 Ἰουνίου 1969, «Τέλεσις ἐγκαινίων Ναϊδρίου τοῦ Προφήτου Ἠλιού.

110. «Σαμιακόν Βῆμα», 14 Σεπτεμβρίου 1970, «Πρός τόν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Σάμου-Ἰκαρίας».

111. Ὅπ. π.

112. Ὅπ. π.

113. Σελίδα Ἱερᾶς Μητροπόλεως Χίου, Ψαρῶν καί Οἰνουσῶν: http://www.imchiou.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=874:-1756-1801-&catid=76:2012-05-18-22-14-22&Itemid=110

Μέ τούς ἱερεῖς τῆς Μητροπόλεως Σάμου καί Ἰκαρίας

Ναός ἀποτελεῖ τό ἐπίκεντρο λαμπρῶν λατρευτικῶν ἐκδηλώσεων πρός τιμήν τοῦ ἁγίου ἕως καί σήμερα[114].

Ἵδρυση Σχολῆς Μετεκπαιδεύσεως Κληρικῶν

Ὁ σεπτός Ἱεράρχης συνέβαλε τά μέγιστα στή μόρφωση τοῦ ἱεροῦ κλήρου μέ ἀνώτερα θρησκευτικά καί ἐκκλησιαστικά μαθήματα[115]. Ἵδρυσε Σχολή Μετεκπαιδεύσεως Κληρικῶν, στήν ὁποία μεταξύ τῶν ἄλλων παραδόσεων, πραγματοποιοῦνταν σεμινάρια μέ ἕδρα κυρίως τό Καρλόβασι. Στή Σχολή αὐτή δίδασκε ὁ ἴδιος τά μαθήματα τῆς Λειτουργικῆς, Τελετουργικῆς, Ἱερᾶς Ἐξομολογητικῆς, Ψυχολογίας, Ρητορικῆς, Ἱερᾶς Ἑρμηνευτικῆς, Βυζαντινῆς καί Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογίας[116].

114. Ὅπ. π.

115. «Σαμιακόν Βῆμα», 19 Ἰουνίου 1969, «Μαθήματα εἰς τούς Ἱερεῖς μας».

116. «Σαμιακόν Βῆμα», 5 Δεκεμβρίου 1973, «Ἐκκλησιαστικόν Σεμινάριον» καί «Σαμιακόν Βῆμα», 19 Ἰουνίου 1969, «Μαθήματα εἰς τούς Ἱερεῖς μας».

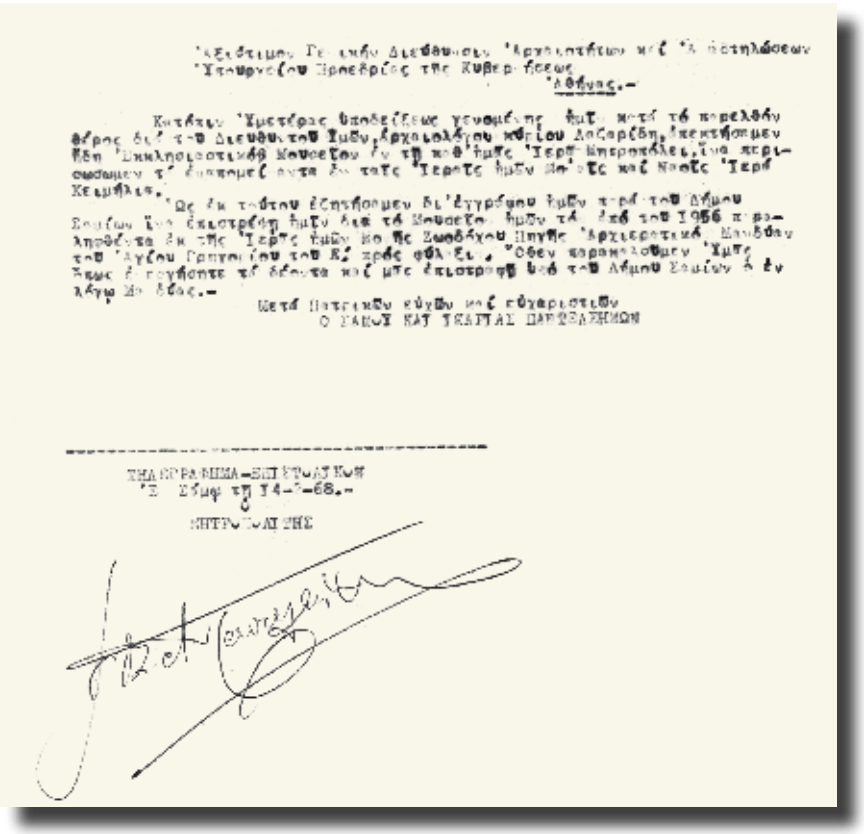

Ἔγγραφο περί ἱδρύσεως ἐκκλησιαστικοῦ Μουσείου

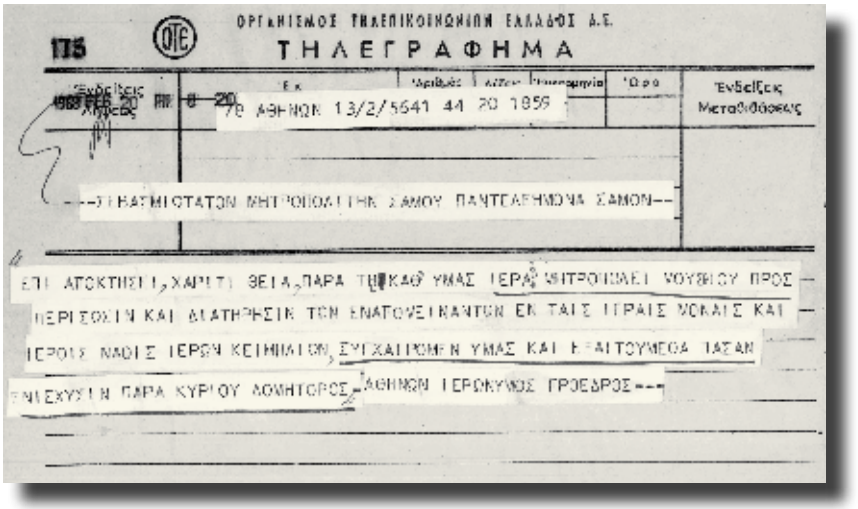

Συγχαρητήριον τηλεγράφημα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου περί ἱδρύσεως ἐκκλησιαστικοῦ Μουσείου εἰς τήν Σάμον

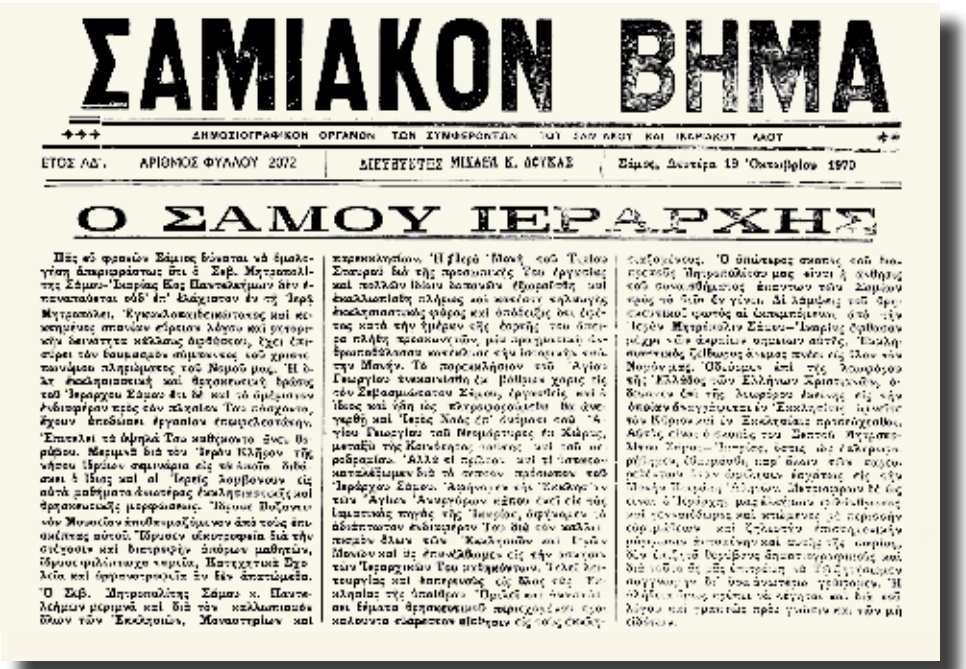

ΣΑΜΙΑΚΟΝ ΒΗΜΑ

+++ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΩΝ ΣΥΝΦΩΡΩΝΤΩΝ ΤΟΥ ΣΑΜΙΑΚΟΥ ΛΑΟΥ ΚΑΙ ΙΚΑΡΙΑΚΟΥ ΛΑΟΥ +++

ΕΤΟΣ ΛΟΤ. ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ 2072 | ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΜΙΧΑΗΛ Κ. ΟΥΖΟΥΛΑΣ | Σάμος, Δευτέρα 19 Όκτωβρίου 1970

Ο ΣΑΜΟΥ ΙΕΡΑΡΧΗΣ

Πᾶς κ' ἡ φραστὸν Σάμιος δύναται νὰ ἐμπλακῇ ἀπαρηρίστατος ὅτι ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σάμου-Ἰκαρίας Κὺρ Παντελεήμων ἀπὸ ἐνενηκονταέτου ἐγὼ ἐτ' ἐλάχιστον ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει, Ἐγκυκλοπαιδειστικὸς καὶ κοσμοπολίτης ἀπανθῶν εἰρηνικὸν λόγον καὶ χαρακτῆρα διαπρεπῆ κάλλιστα διῴθεσεν, ἔχει ἐπιτύχει τὸν θαυμασμὸν σύμπαντος τοῦ χριστιανικοῦ πληθύσματος τοῦ Νομοῦ μας. Ἡ λαϊκὴ ἐκκλησιαστικὴ καὶ ἀρχιποιμενικὴ δράσις τοῦ Ἱεράρχου Σάμου ἐπὶ δὲ καὶ τὰ ἀρίστιστα ἀνδυόμενα πρὸς τὸν πλησίον Του πάσχοντα, ἔχουν ἀποδώσει ἐργασίαν ἐπωφελεστάτην.

Ἐπιτελεῖ τὰ ἀληθῆ Του καθήκοντα ἄνευ θορύβου. Μεριμνᾷ διὰ τὸν Ἱερὸν Κλῆρον τῆς νήσου Ἱδρύει σχολεῖα εἰς τὰ διάφορα διδάσκει ἐ Ἰδιος καὶ οἱ Ἱερεῖς λογοδοσιαν εἰς αὐτὰ μαθήματα ἀναλυτέρας ἐκκλησιαστικῆς καὶ ἀρχαιοελληνικῆς μορφώσεως. Ἵδρυσε θυζύνιον τῶν Μοναζουσῶν ἀποθεραπεύομεν ἀπὸ τοὺς ἀπομάτους αὐτοῦ. Ἵδρυσεν οἰκοτροφεῖα διὰ τὴν σύζησιν καὶ διατροφὴν ἀπόρων μαθητῶν, ἱδρυσε φιλόπτωχον ταμεῖον, Κατηχητικὰ Σχολεῖα καὶ ἀρρεναγωγεῖα ἐν δέν ἀπατιμεῖο.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σάμου κ. Παντελεήμων μεριμνᾷ καὶ διὰ τὸν καλλωπισμὸν ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν, Μοναστηρίων καὶ παρεκκλησίων. Ἡ ἐξερχὴ Ἁγιὰ Σπυρίδωνος καὶ Τιμίου Σταυροῦ διὰ τῆς προσωπικῆς Του ἐργασίας καὶ πολλῶν ἰδίων δαπανῶν ἐξοικειώθη καὶ ἐκκλησιαστὴν πλήρως καὶ κοσμικὴν κηλιδωτὴν ἐκκλησιαστικὸν φῶρος καὶ ἀπόλειψις δὲν ἐχρέτος κατὰ τὴν ἡμέραν εἰς ἐκρηξὴν του ἀπεφε πλήρη προκοσμικῶν μὲν μεγαλοπρεπῆ διαμόρφωσιν ἀλλὰ καὶ ἐφ' ὁλοκλήρου νέαν τὴν Μονήν. Τὸ παρεκκλήσιον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐνκαινιάσθη ἐν βάθρα χαρᾶς τὴν Σαβασμάσεων Σάμου ἐφημερίδες καὶ ἰδίως καὶ ἡ ἡμῖν οἱ ἐκκρησιογράφοι θὰ ἐνεγερθῇ καὶ Ἔτος Νέας ἐπὶ ἀνάμεσα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Νεομάρτυρος ἐν Χάρᾳ, μεταξὺ τῆς Καναδέρης πόλεως καὶ τοῦ ὁρμαρίου. Ἀλλὰ εἰ πρῶτοι καὶ τὰ ὑπόνοια κατελάβομεν διὰ τὰ ἔνοικα πρόσωπα τοῦ Ἱεράρχου Σάμου. Ἀναφέρομεν εἰς Ἐκκλησίαν τὴν Ἁγίας Ἀναργύρων κέρκυρ ἐκεῖ εἰς τὰς Ἰαματικὰς πηγὰς τῆς Ἱερᾶς, ὀργάνωσε τὸ ἀδιάπτωτον ἐνδιαφέρον Του διὰ τὸν καλλιτεχνικὸν ἄλμα τῶν Καλλιτεχνῶν καὶ Ἐπὶ Μονὴν καὶ ἐς ἐπανάδομεν εἰς τὴν ἀπόφασιν τῶν Ἱερατικῶν Του μεταφόρτων. Τέλος ἐπὶ τευχίας καὶ ἐπιτρεπὸς εἰς Κάλος τὰς. Τὸ αἰθαλὲς τῆς ἀπαλῆς Ἡμέρας καὶ ἐπιτελεῖται ἑβδομὰς θρησκευτικῆς περιεχομένου ἐμπλουτισθῇ ἐσφρεγισμὸν αἰσθημάτων εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς.

Ὁ ἀπώτερος σκοπὸς τοῦ διαφεροῦς Ἱεραρχολόγου μας εἶναι ἡ ἀνάμνησις τοῦ ἐννακοσιοστοῦ ἐτους τῶν Σαμίων τοῦ ὁποίου ἐν γένει. Δι' λαμπρᾶς τοῦ θρησκευτικοῦ φωτὸς αἱ ἐκπομπέσεις ἀπὸ τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Σάμου-Ἰκαρίας ἐμβάσεις μὲ χαρὰ νὰ ἀκροῦνται σύμπαν αὐτῆς. Ἐκλαμπρυντικὸς ζήλωσις ἀνάμεσ πολὺ εἰς ἴδιον τὸν Νομόν μας. Ὀδεύομεν ἀπὸ τῆς ἀνωφόρου ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος τῶν Ἑλλήνων Ἀριστεύων, ὁ ὁποῖος ἀναγγέλεται εἰς Ἐκκλησίαν ἰσχυρὸν τῶν Κυριακῶν καὶ Ἑορτῶν προπαρασκευῆς, ἀφῆς εἶναι ὁ ἀσυνήθης τοῦ Ζαπτοῦ Ἀγγελικὸν Χαρμοσύνης, ὅστις ὡς ἐκλεκτὸς ἀρχιερεὺς ἐν ἐκκλησίᾳ τῶν ἀγγέλων εἰς τὴν Μονὴν Ἀγίου Δημητρίου ἐν ἐς ἐνὸς ὁ Ἱεράρχης μας ἐκκλησιάζει τὸ βράδυ καὶ ἐσπερινὸν καὶ ἀπόλυσιν μὲ περισσὴν εὐλάβειαν καὶ ἐξαιρετὸν ἐπιστημονικὸν μέγεθος ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ ἀνοίγει τὴν ἐκκλησίαν, δὲν ἐκλείπει ἐκεῖθεν ἀδιάπτωτος ἀκροατὴς καὶ διὰ τοῦ ὁποίου ἐξ ἐκκλησιάσεως τὰ ἐξαίρετα ἀγγέλους καὶ ἐκκλησιαστικὰ τῶν ἐκκλησιῶν ἐν ἐκκλησίᾳ τῶν ἀγγέλων. Ἡ σκέψις ἐπιτρέπει τὰ λέγεται καὶ διὰ τοῦ λόγου καὶ τραπέζι πρὸς γνῶσιν καὶ τὸν μὴ εἰδότων.

Ἀπόκομμα ἐφημερίδος «Σαμιακόν Βῆμα», 19 Ὀκτωβρίου 1970

Ο ΙΕΡΑΡΧΗΣ ΣΑΜΟΥ κ. ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

ΠΑΛΑΙΑΣ

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΦΩΤΟΣ

ΕΚΠΕΜΠΕΙ Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΣΑΜΟΥ

Ὅταν ἀπαστήσῃ κανεὶς ἡμῆρδε ἄθλιμα εἴτε ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, εἴτε ἐν τῇ Τοπικῇ Αὐτοδιοικήσει εἴτε ἐν τῷ Φιλοπρωτικῷ Ἱδρύματι, τότε τὸ ἄξιωμα αὐτὸ προσλαμβάνει τὴν πραγματικὴν σημασίαν καὶ τὴν τρέπουσαν ἀναπτυξιν ἀναπτερωτικὸν ἢ ἄλλων τοπικῶν ζητημάτων ὅπου ἐ ἀναμιξόμενος αὐτὸ συνειδάται ὅτι ἀναλαμβάνει ὑπερφόρτωσιν ἢ πραξῆς εἰς τὸ ἀξιοπρεπὲς ἀξίωμα τὸ ὁποῖον καὶ φυσικὸν ἡ Πολιτεία ἢ Ἐκκλησία.

Πρατάσσεται οἱ ὀλίγοι αὐτοὶ λόγοι διὰ νὰ καταδείξῃ ἐς τῆς ὁμοσίας αὐτῆς θέσεως, ὅτι τὸ ἄξιωμα τοῦ Ἱερόρχου Σάμου τὸ ὁποῖον τῷ δέθεσεν ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπέβη λίαν εὐάρεστον καὶ πανδαίλιμον δι' ὅλα ἐ γνωστὰ τὰ ἀκλεπτοστικὰ ζητήματα τοῦ Νομοῦ, τὸ ὁποῖο μέχρι καὶ ὃ ὡς δοτὸ ἀκ' ἔβρωσεν αὐτὸ εἰς ἀξιοπλοΐαν σημεῖα τὸ ὁποῖο ἀπ' ἐκκλησιαστικὴν θαυμαστικὸν σωτὲς καθηγεμόνας καὶ, Σαμίων πρὸς τὸ ἐ τοῦ Ἱ. Νεοῦ προσλάβεσθαι.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σάμου κ. Παντελεήμων ἐ διαπρεπέστατος ἐπὶ ρητορικῇ δεινότητι ἐ καὶ ἐκκλησιαστικὴ δλῆς τῆς διδασκαλίας τοῦ Ναζωραίου ἡ καὶ σταχτεῖοι διὰ λόγου εἰς τὰς ψυχὰς τῶν πιστῶν, θλιβ καὶ Μοναστήρια καὶ Ἐκκλησίες καὶ παρεκκλήσια τὰ ὁποῖα ἐπισκέπτεται ἐξ θέσεως καὶ ἀπὸ τὴν πραγματοποίησιν ἀπὸ ἡ πλήρως καλλωπισμοῦ ὅλα καὶ τὰ ὀρμ. λουκιὰ σνβάσμων πάντοτε ἐπερχομένων εἰς αὐτά.

Μεταξὺ τῶν πολλαπλῶν ἔργων τοῦ Ἱεράρχου ἄλλα καὶ ὁ ἀνεμπόδ Ἱεράρχου μας συγκαταλέγεται καὶ ἡ ἀνακαίνισις ἡ διαμόρφωσις καὶ ἡ καλλωπισμὸς τῆς Ἱστορικῆς Μονῆς τοῦ Τιμίου Σταυροῦ. Ἐργάσθη καὶ ἐ Ἰδιος ἀπὸ μέρα πρωτοπόρα βάπτισμα μέλλει τὸ ἐξ Ἰδίων του καὶ σεβασμὸ ποσὸν διὰ τὰ διαμορφώσῃ ἐπὶ τὸ τέλειο τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Μονῆς τοῦ Τ. Σταυροῦ. Ἐπισκεφθεῖτε ἐ ἀφορεῖ, ἐκστατικὸς ἀπλοῦς ταξιδεύετε ἀπόκτο καὶ βαφῆτε πλουσίως καὶ Ἱερὰ, θλιβερότατα καὶ τελειωμένα ἔνδρε εἶδε ἀφαιρετικὴν μορφήν. Καὶ ὁ ἐξωτερικὸς χῶρος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ ἐπίσης χάρις εἰς τὸν ἄνθρακ' πεπιεσμένης ἐκ τοῦ διαμόρφωσίν του. Δένδρων ἄβατα καὶ ἐξῆμε ἐπὶ τῆς ὁποίας ὁ τεκτὸν καὶ ἄνω Μονῆς ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ κατέστη τέλειος ἐκκλησιαστικὸς τόπος, τέλειος θρησκευτικὴς σεμνότητος, τέλειος τὸ ὁποῖο κατέστη τηνσυχίᾳ ἀνάμεσα τὰς φάσεις φωτίζων ἅπασαι τὴν ἡμέραν ἡμῶν.

Τὸ ἀξιοπρεπὲς τοῦ Ἱεράρχου μας κ. Παντελεήμονος δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὰς Ἱερὰς Μονὰς Παμπελήνου καὶ Ἐκκλησίας. Ἐμέρωσε ἐς σειρὰν μαθημάτων κατὰ τρόπον ἀνεξάντλητον τὸν ἱερὸν καὶ Κλῆρον, ἵδρυσεν ἐκκλησιαστικὸν Μουσεῖον, καὶ τὸ ἀκαταδιάπαυστον ἄλλων ὅτι, Τὸν διαφέρει μία ἀπεξαιρετικὴ ἀνδιαστέγνιση, ἀλλὰ μακροζωμὸ ἄστω δ' ἀνακαίμενε ἰδιαίτερα στοργὴ πρὸς τὸ πόμιτόν του, τέλειωσε τὸ μαστ, τὸ ὁποῖο ἀναμφιβόλων τὸν Σάμο σμάτων Σάμου ἐς τὴν κορυφὴν τῆς θρησκευτικῆς καὶ Ἐκκλησιαστικῆς πυραμίδος.

Ἀπόκομμα ἐφημερίδος «Σαμιακόν Βῆμα», 16 Φεβρουαρίου 1970

Ὁ Ἱερός κλῆρος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σάμου

3. Ποιμαντικό ἔργο

Ἡ Σάμος ἀναφερόταν συχνά στήν ἱστορική εὐρυμάθεια καί τόν φλογερό ζῆλο τοῦ Ποιμενάρχου της. Ὁ Ἱεράρχης καταφέρνει καί ἐμπνέει τό θρησκευτικό αἴσθημα τῶν Σαμίων ἐπισκεπτόμενος τήν ὕπαιθρο, λειτουργώντας καί κηρύττοντας τόν θεῖο λόγο. Ἡ ἐκκλησιαστική του δραστηριότητα θεωρήθηκε ἐξαίρετη καί ὠφέλιμη καί ὁ ἴδιος ὑψηλόφρων, ἀνιδιοτελής, ἐλεήμων, φιλάνθρωπος, δεινός ρήτωρ, ὁ ὁποῖος ἔχει ὡς ἔμβλημα στή ζωή του τήν ὀρθόδοξο πίστη καί τήν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ[117]. Ἐπέδειξε ἐξαιρετική δραστηριότητα, καθώς ἐπισκεπτόταν συχνά τίς κοινότητες καί τούς συνοικισμούς τῶν νησιῶν, τελοῦσε ἑσπερινούς, θεῖες λειτουργίες, καί ἐκφωνοῦσε ἐμπνευσμένες ὁμιλίες[118]. Χαρακτηρίζεται ἐπανειλημμένως ὡς ὁ ἀνύστακτος ποιμένας πού ἐπισκέπτεται πόλεις καί χωριά, *ὁ λειτουργῶν, ὁ ἐκφωνῶν λόγους, ὁ νουθετῶν καί εὐλογῶν ὅλους*[119]*, ὁ περιτρέχων τήν ὕπαιθρον ἰδίαις αὐτοῦ δαπάναις, ὁ λειτουργῶν καί κηρύττων τόν λόγον τοῦ Χρι-*

117. «Σαμιακόν Βῆμα», 14 Ἰουλίου 1967.

118. «Σαμιακόν Βῆμα», 7 Ἀπριλίου 1973, «Ὁ Ἱεράρχης Σάμου».

119. «Σαμιακόν Βῆμα», 9 Ἰουλίου 1966, «Λειτουργίαι καί Μνημόσυνα».

Ἐκ τῶν ἑορτίων ἐκδηλώσεων εἰς τήν Σάμον τήν 25ην Μαρτίου

στοῦ ἐπί τῷ σκοπῷ τῆς αἰσθήσεως τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος, ὁ ἐφαρμόζων πιστῶς τά βήματα τοῦ Θεανθρώπου[120]*, ὁ χρυσοποίκιλτος καί φωτισμένος, πού ἐδέσποζε στό μέσον τῆς μεγαλοπρεποῦς ἐκκλησίας τῆς Μητροπόλεως*[121].

Στίς περιοδεῖες του αὐτές ἄφηνε ἀρίστη ἐντύπωση, ἀφενός μέ τίς λαμπρές καί ἄψογες τελετουργίες καί ἀφετέρου μέ τίς εὔστοχες, πλήρεις ἐννοιῶν παραινέσεις καί πατρικές του διδαχές, μέ ἀποτέλεσμα ὁ λαός νά τόν ὑποδέχεται μέ εὐγένεια καί τόν πρέποντα σεβασμό[122]. Στήν Καλλιθέα, ἐπί παραδείγματι, ἀναφέρεται ὅτι οἱ κάτοικοι θαύμασαν τήν ἱεροπρέπεια, τήν εὐγλωττία, τήν καταδεκτικότητα καί τήν εὐγένεια τοῦ Μητροπολίτη. Στόν Ὅρμο Μαραθοκάμπου ἀναφέρεται ὅτι πολλοί δάκρυσαν μέ τήν παρουσία του, καθώς ἀντιλήφθηκαν ὅτι ἡ Σάμος ἀπέκτησε Ἱεράρχη ἐκλεκτό μεταξύ τῶν ἐκλεκτῶν καί ὑπεράξιον τῆς μεγάλης ἀποστολῆς. Στό Καρλόβασι ὁ κόσμος ἔσπευσε σύσ-

120. «Σαμιακόν Βῆμα», 2 Νοεμβρίου 1966, ἄρθρο μέ τίτλο: «Μέ πικρίαν ἀνεχώρησεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης».

121. «Σαμιακόν Βῆμα», Ἀπριλίου τοῦ 1966, ἄρθρο μέ τίτλο: «Αἱ περιοδίαι τοῦ Μητροπολίτου μας».

122. Ὅπ. π.

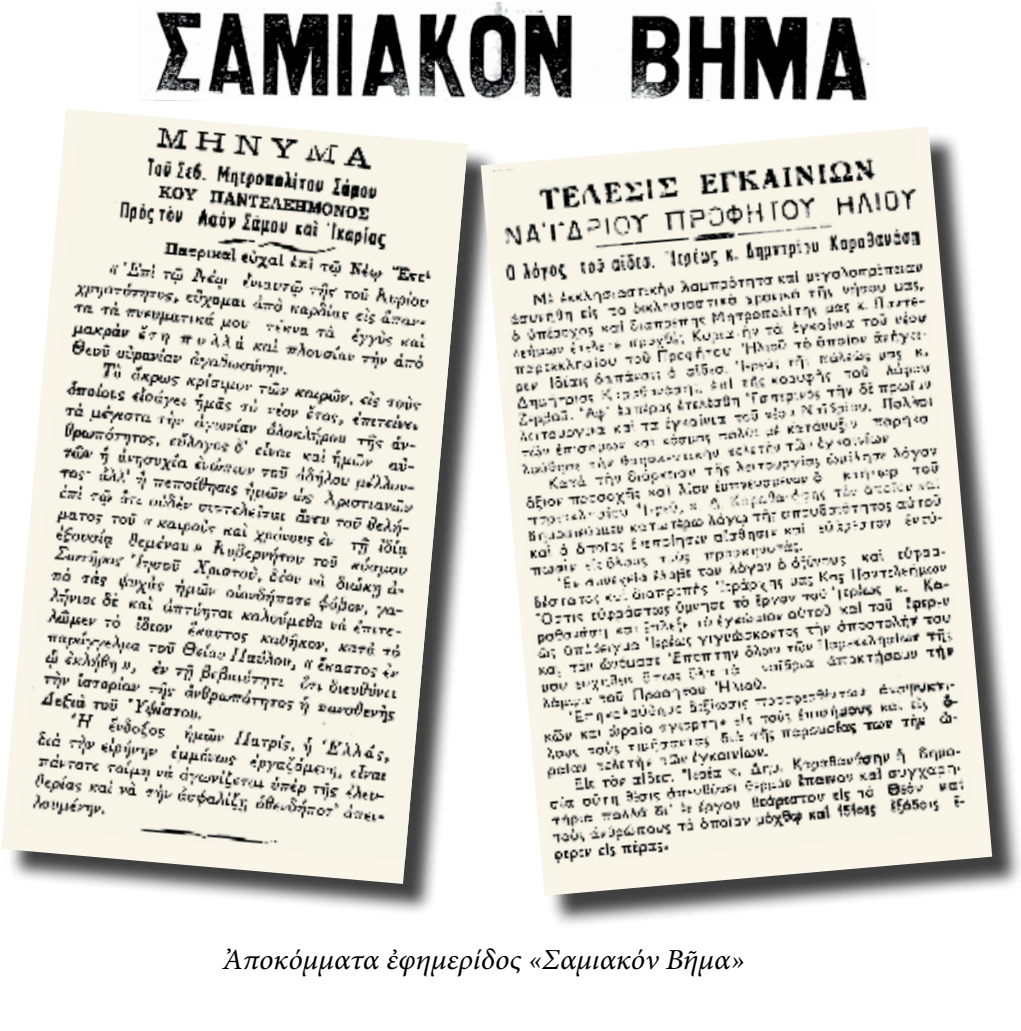

ΣΑΜΙΑΚΟΝ ΒΗΜΑ

ΜΗΝΥΜΑ

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σάμου
ΚΟΥ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΟΣ
Πρὸς τὸν Λαὸν Σάμου καὶ Ἰκαρίας

Πατρικαὶ εὐχαὶ ἐπὶ τῷ Νέῳ Ἔτει

Ἐπὶ τῷ Νέῳ ἐνιαυτῷ τῆς τοῦ Κυρίου χρηστότητος, εὐχαμαι ἀπὸ καρδίας εἰς ἅπαντα τὰ πνευματικά μου τέκνα τὰ ἐγγὺς καὶ μακρὰν ἔτη πολλὰ καὶ πλουσίαν τὴν ἀπὸ Θεοῦ οὐρανίαν ἐγκαθωσύνην.

Τὸ ἄκρως κρίσιμον τῶν καιρῶν, εἰς τοὺς ἁπαντας εἰσάγει ἡμᾶς τὸ νέον ἔτος, ἐπιτείνει τὰ μέγιστα τὴν ἀγωνίαν ἀλλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος, εὐλογητὸν δ' εἶναι καὶ ἡμῖν αὐτὸν ἡ ἀτυχία εὑράσιν ταῦ λόγου μέλλοντος· ἀλλ' ἡ πεποίθησις ἡμῶν ὡς Χριστιανῶν ἐπὶ τῷ ἄνω ὑπερ ἐστηκέναι ἄνευ τοῦ θελήματος τοῦ « καιροὺς καὶ χρόνους ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ θεμένου » Κυβερνήτου τοῦ κόσμου Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐάν νὰ διώκῃ ἀπὸ τὰς ψυχὰς ἡμῶν οἱανδήποτε φόβον, γαλήνιος δὲ καὶ ἀπτύηται καλυπτόμεθα νὰ ἐπιτελέσωμεν τὸ ἴδιον ἕκαστος καθήκον, κατὰ τὸ παρίγγελμα τοῦ Θείου Παύλου, « ἕκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη », ἐν τῇ βεβαιότητι ὅτι διευθύνει τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος ἡ ἀοιδυνεὴς Δεξιὰ τοῦ Ὑψίστου.

Ἡ ἔνδοξος ἡμῶν Πατρίς, ἡ Ἑλλάς, διὰ τὴν εἰρήνην ἐμμέσως ἐργαζόμενη, εἶναι πάντοτε ταύτη νὰ ἀγωνίζεται ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ νὰ τὴν ἀσφαλίζῃ ὁλοψύχως ἀπειλουμένην.

ΤΕΛΕΣΙΣ ΕΓΚΑΙΝΙΩΝ
ΝΑΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΡΟΦΗΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

Ὁ λόγος τοῦ αἰδεσ. Ἱερέως κ. Δημητρίου Καραβαντσου

Μὲ ἐκκλησιαστικὴν λαμπρότητα καὶ μεγαλοπρέπειαν ἐτελέσθη εἰς τὸ βυζαντινὸν ἁγιολογικὸν τὴν νήσου μας, ὁ ὑπέροχος καὶ εὐρύχωρος Μητροπολιτικὸς ναὸς τοῦ Προφήτου Ἠλιοῦ τὸ ὁποῖον ἀνήγειρεν ἰδιαιτέρα φιλοτιμία ὁ αἰδεσ. Ἱερεὺς κ. Δημήτριος Καραβαντσος. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου Ζωγράφου. Ἀφ' ἑτέρας ἐτελέσθη ὁ ἁγιασμὸς τοῦ νέου Νεκροταφείου καὶ τὰ ἐγκαίνια τοῦ νέου Ἱερατικοῦ σπιτιοῦ. Πολλοὶ ἐπίσημοι καὶ ἐξέχουσαι πολιτικαὶ προσωπικότητες παρηκολούθησαν τὴν θαυμασίαν τελετὴν τῶν ἐγκαινίων.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς λειτουργίας ἐξεφώνησε λόγον ὁ ἐξοχ. κ. Μητροπολίτης τοῦ ὁποίου καὶ θὰ δημοσιεύσωμεν κατωτέρω λόγω τῆς ἐπιφυλακτικότητος αὐτοῦ καὶ ὁ ὁποῖος ἐπεφύλαξεν αἰσθητὴν καὶ εὐάρεστον ἐντύπωσιν εἰς ὅλους τοὺς παρευρισκομένους.

Ἐν συνεχείᾳ ἐλάβε τὸν λόγον ὁ αἰδεσ. κ. Παντελεήμων Βλαστὸς καὶ διαπρεπὴς ἱεράρχης μας Κὰς Παντελεήμων Ὄστις εὐφράστως ὁμίλησε τὸ ἔργον τοῦ Ἱερέως κ. Καραθανάση καὶ ἐπῆλθε εἰς ἐγκώμιον αὐτοῦ καὶ τοῦ ἔργου του ὡς ἐπίσης καὶ Ἱερέως γιγνώσκοντος τὴν ὑποστολὴν του καὶ τὴν ἀνάγκην Ἐκκλησιῶν τῆς λαμπρᾶς τοῦ Προφήτου Ἠλιοῦ.

Ἐπηκολούθησε βεβίωσις ποσοστιαίων ἐνισχυτικῶν καὶ ἄφεσις ἁμαρτιῶν εἰς τοὺς ἐπιτρέψαντας τὴν ὡραίαν σύγκρουσιν εἰς τὴν παρουσίαν των τὴν ὡραίαν τελετὴν τῶν ἐγκαινίων.

Εἶπε τὸν αἰδεσ. Ἱερέα κ. Δημ. Καραβαντσόγλη ἡ δημοσία αὕτη θέσις ἀπευθύνει θερμὰ ἔπαινον καὶ συγχαρητήρια παλμὸ δι' τὸ ἔργον ἐπράξατον εἰς τὸ Θεῖον καὶ τοὺς ἀνθρώπους τὰ ὁποῖα μόχθῳ καὶ ἱδρῶτες ἐξόδοις ἔφερεν εἰς πέρας.

Ἀποκόμματα ἐφημερίδος «Σαμιακόν Βῆμα»

σωμος νά τόν χαιρετήσει, διότι ἀντελήφθη ὅτι ἡ Σάμος κοσμεῖται μέ Μητροπολίτη σπανίας μορφώσεως καί δραστηριότητος[123]. Στά Κουμέικα[124] ἡ παρουσία του ὑπῆρξε ἱκανή, ὥστε νά συγκεντρωθεῖ κόσμος καί ἀπό τίς γύρω περιοχές, ὅπως ἀπό τήν Σάμο, τό Καρλόβασι, τόν

123. «Σαμιακόν Βῆμα», 20 Ἀπριλίου τοῦ 1966, ἄρθρο μέ τίτλο: «Αἱ περιοδίαι τοῦ Μητροπολίτου μας» καί «Σαμιακόν Βῆμα», 2 Νοεμβρίου 1966, ἄρθρο μέ τίτλο: «Μέ πικρίαν ἀνεχώρησεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης».

124. «Σαμιακή», 13 Φεβρουρίου 1967, «Ἐπιτυχής ἐπίσκεψις τοῦ Ποιμενάρχου μας εἰς Κουμέικα».

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΙ

Ο ΝΕΟΣ ΙΕΡΑΡΧΗΣ

Καθ' ἃ μᾶς γράφει ὁ ἐν Ἀθήναις ἀν-
ταποκριτής μας Ἐπιτροπή ἐκ Σαμίων ἐ-
πισκεφθεῖσα τὸν Νέον Ἱεράρχην τῆς Σά-
μου Σεβ. Κου Παντελεήμονα διεπίστωσεν
ὅτι πρόκειται περὶ λίαν ἐξαιρετικοῦ Μη-
τροπολίτου καὶ θαυμασίου ἀπὸ πάσης
πλευρᾶς ἀνθρώπου μὲ μόρφωσιν ὀρτιω-
τάτην καὶ ἔχοντα τὴν ἔφεσιν τῆς θελήσε-
ως καὶ δραστηριότητος διὰ τὴν ἐξύψω-
σιν ὅλων τῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημά-
των τοῦ τόπου μας. Ἔχει λοιπὸν σχέ-
δια νὰ ἐπιτελέσῃ ὡς πνευματικὸς καὶ
ἐρησκευτικὸς Ἀρχηγὸς τῆς Ἱστορικῆς
Σάμου. Θὰ δημιουργήσῃ δὲ ὡς μᾶς γρά-
φει ὁ Ἀνταποκριτής μας διάφορα εὐαγῆ
ἱδρύματα καὶ θὰ ἐνδιαφερθῇ ὅλως ἰδιαι-
τέρως διὰ τὸν πλήρη ἐξωραϊσμὸν τῶν
Ἱερῶν Μονῶν. Διακρίνεται ὁ νέος Ἱεράρ-
χης μας διὰ τὴν ῥητορικήν του δεινό-
τητα καὶ τὴν φιλομάθειάν του. Τὸ συγ-
γραφικόν του ἔργον εἶναι πλούσιον. Ἔ-
χει δὲ τιμηθῇ μὲ τὸν χρυσοῦν Σταυρὸν
τοῦ Γεωργίου Α', τὸν χρυσοῦν Σταυρὸν
τοῦ Οἰκουμ. Πατριαρχείου, τὸ μετάλλι-
ον χιλιετηρίδος Ἀγ. Ὄρους κλπ. Θὰ
ἐπισκεφθῇ ἅμα τῇ ἐνθρονίσει του ὅλας
τὰς Κοινότητος τῆς Σάμου καὶ Ἱκαρίας
καὶ θὰ ἐξετάζῃ τὰς τυχὸν ἐλλείψεις τῶν
ἐκκλησιῶν μας, βίβων συνάμα ἀναλόγους
ὁδηγίας πρὸς θεραπείαν αὐτῶν.

Ἡ Σάμος βέον νὰ λογίζεται εὐτυχὴς
ποῦ ἀποκτᾷ ἕναν Ἱεράρχην οἷος εἶναι ὁ
Σεβ. Κου Παντελεήμων.

ΤΟΠΙΚΑΙ ΕΙΔΗΣΕΙΣ

ΑΝΕΓΕΡΣΙΣ ΕΚΚΛΗΣΙΔΙΟΥ

Τὸ εἰς τὴν θέσιν «Κέν-
τρον» ἐρειπωμένον Ἐκκλη-
σίδιον τὸ τιμώμενον ἐπ' ὀ-
νόματι τοῦ Ἰωάννου τοῦ
Θεολόγου καὶ διὰ τὸ ὁποῖ-
ον οὐδεὶς ἔδωκε προσοχὴν
διὰ τὴν ὠκοδόμησίν του,
ἀνηγέρθη ἐκ νέου μόχθῳ καὶ
δαπάναις τοῦ θεοσεβοῦς
πλὴν ἔχοντος καὶ ἐπίγνω-
σιν τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς
του, Αἰδεν. Ἱερέως κ. Δη-
μητρίου Καραθανάση, ἐφη-
μερίου τοῦ Ἱεροῦ Νοοῦ τοῦ
Ἁγίου Χαραλάμπους. Τὸ
Ἐκκλησίδιον τοῦτο τὸ ὁ-
ποῖον κατέκειτο εἰς ἐρείπια
πρὸ πολλοῦ χρόνου ἐπα-
νεῦρε τὴν ἁρμόζουσαν εἰς
αὐτὸ ὄψιν. Ἐκτίσθη ἐξ ὁλο-
κλήρου καὶ ἐκαλύφθη μὲ νέ-
αν στέγην. Ηὐπρεπίσθη ὁ
ἐσωτερικὸς χῶρος αὐτοῦ
καὶ ἐτέθη νέον εἰκονοστά-
σιον. Ἡ θεάρεστος πρᾶξις
τοῦ Ἱερέως κ. Δημ. Καρα-
θανάση νὰ προβῇ εἰς τὴν
ἀνέγερσιν ἑνὸς κατεστραμ-
μένου Ἐκκλησιδίου καὶ μα-
λιστα μὲ ἰδίαν αὐτοῦ δα-
πάνην εἶναι λίαν ἐπαινετὴ
καὶ ἀξία πάσης ἐξάρσεως.
Τὴν πρᾶξιν ταύτην τοῦ ὡς
ἄνω Ἱερέως τὴν φέρομεν εἰς
δημοσιότητα διὰ νὰ γνω-
ρίζει ἡ κοινωνία μας ὅτι ἐν-
τὸς τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου τῆς
Σάμου εὑρηνται καὶ Λευῖται
ἐφαρμόζοντες πιστῶς τὰ
ῥήματα τοῦ Θεανθρώπου.

Ἀποκόμματα ἐφημερίδος «Σαμιακόν Βῆμα»

Μαραθόκαμπο, τόν Πλάτανο, τόν Πύργο καί τά Σκουρέικα[125]. Στήν Καλλιθέα[126] οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς παρακολούθησαν ὅλη τήν θεία λειτουργία καί μέ προσοχή ἄκουσαν τήν ὁμιλία τοῦ Μητροπολίτου, καθώς ἔτρεφαν ἀπεριόριστο σεβασμό στόν ἀκούραστο καί εὐφραδέστατο Μητροπολίτη[127]. Σέ ὅλες αὐτές τίς ἐπισκέψεις του ἐπισημαίνε-

125. Ὅπ. π.

126. «Σαμιακόν Βῆμα», 5 Ἰουνίου 1973, «Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης εἰς Καλλιθέαν».

127. Ὅπ. π.

Στιγμιότυπον ἐκ τῆς παρελάσεως στήν Σάμο

ται συνεχῶς στίς πηγές ὅτι ἀπέφευγε κάθε ἐπιβάρυνση μέ φιλοξενία ἤ συναφεῖς δαπάνες[128].

4. Πολιτιστικό, ἐκπαιδευτικό καί κοινωνικό ἔργο

Ἵδρυση Βυζαντινοῦ Μουσείου

Ὁ Σεβασμιώτατος Ποιμενάρχης Σάμου ἵδρυσε Βυζαντινό Μουσεῖο καί βιβλιοθήκη, μέ σκοπό τή διάσωση τῶν ἐναπομεινάντων ἁγίων λειψάνων ὁσίων καί μαρτύρων, ἱερῶν σκευῶν, ἀντικειμένων καί βιβλίων. Τό μουσεῖο καί ἡ βιβλιοθήκη στεγάζονταν σέ αἴθουσες ἐντός του κτιριακοῦ συγκροτήματος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, οἱ ὁποῖες βέβαια διαμορφώθηκαν κατάλληλα[129].

128. «Σαμιακόν Βῆμα», 20 Ἀπριλίου τοῦ 1966, ἄρθρο μέ τίτλο: «Αἱ περιοδίαι τοῦ Μητροπολίτου μας» καί «Σαμιακόν Βῆμα», 2 Νοεμβρίου 1966, ἄρθρο μέ τίτλο: «Μέ πικρίαν ἀνεχώρησεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης», και «Σαμιακόν Βῆμα», 5 Ἰουνίου 1973, «Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης εἰς Καλλιθέαν».

129. «Σαμιακά», 6 Ἰανουαρίου 1968, ἀρ. φύλλου 624, «Βυζαντινόν Μουσεῖον».

Μεταξύ τῶν ἄλλων πολυτίμων κειμηλίων, στό Μουσεῖο αὐτό φυλάσσονταν ὁ ἀρχιερατικός μανδύας τοῦ Ἐθνομάρτυρος Γρηγορίου τοῦ Ε΄, θαυματουργές εἰκόνες, τίμια λείψανα[130], κώδικες, χειρόγραφα, δύο ποιμαντορικές ράβδοι ἀπό τά μοναστήρια τῶν Ἱερῶν Μονῶν Ζωοδόχου Πηγῆς καί Ἁγίας Τριάδος, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μία ἀνῆκε στόν ἀείμνηστο Πατριάρχη Ἱεροσολύμων Κύριλλο τόν Σάμιο καί ἡ ἄλλη στόν ἀείμνηστο Μητροπολίτη Σύρου Ἀλέξανδρο Λυκοῦργο[131]. Γενικότερα στό Μουσεῖο αὐτό κατάφερε καί συνάθροισε μέ τάξη καί ἐπιμέλεια τόν ἄλλοτε παραμελημένο ἐκκλησιαστικό θησαυρό τῆς Σάμου[132].

Ἵδρυση Σχολῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς

Τό ἔτος 1969 ἵδρυσε Σχολή Βυζαντινῆς Μουσικῆς, στήν ὁποία ἤδη ἀπό τό πρῶτο ἔτος δημιουργίας της φοίτησαν πάνω ἀπό 50 μαθητές[133]. Στή σχολή αὐτή γράφονταν ὅσοι τό ἐπιθυμοῦσαν καί ἐλάμβαναν τό πτυχίο τους κατόπιν ἐξετάσεων. Μέ τήν πρωτοβουλία του αὐτή ὁ Μητροπολίτης συμπλήρωσε ἕνα μεγάλο κενό τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σάμου, καθώς σέ αὐτήν θά καταρτίζονταν καί ἀπό αὐτήν θά προέρχονταν οἱ αὐριανοί ἱεροψάλτες.

Ἵδρυση ἱδρυμάτων-οἰκοτροφείων

Ἔχοντας ὡς ἔμβλημά του τήν ἀγάπη πρός τόν πλησίον[134], δέν ἐπαναπαύεται μόνο στά θρησκευτικά του καθήκοντα, ἀλλά ἐνδιαφέρεται γιά τήν εὔρυθμη λειτουργία τῶν παλαιῶν ἤ γιά τήν δημιουργία νέων ἱδρυμάτων. Γιά τόν σκοπό αὐτό, ἵδρυσε Γηροκομεῖο στό Καρλό-

130. Παντελεήμονος Καλπακίδη, Μητροπολίτου Βερροίας, Καμπανίας καί Ναούσης, *«Ὁ Θεσσαλονίκης Παντελεήμων ὁ Β΄ (1974-1994),* στό *Χαριστήριον τῷ Παναγιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονι τῷ Δευτέρῳ ἐπί τῇ συμπληρώσει εἰκασαετοῦς ἐν Θεσσαλονίκῃ ποιμαντορίας*», Θεσσαλονίκη 1994, σ. 369.

131. Ἐφημερίδα «Σαμιακόν Βῆμα», δημοσίευμα 20 Ὀκτωβρίου 1966, τίτλος ἄρθρου: «Πρόγραμμα Ἱεραποστολικῶν περιοδειῶν ἐν Σάμῳ κατά τόν μῆνα Ὀκτώβριο 1966».

132. «Σαμιακόν Βῆμα», 14 Σεπτεμβρίου 1970, «Πρός τόν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Σάμου-Ἰκαρίας».

133. «Σαμιακόν Βῆμα», 19 Ἰουνίου 1969, «Αἱ ἐξετάσεις τῆς Σχολῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς».

134. «Σαμιακόν Βῆμα», 7 Ἀπριλίου 1973, «Ὁ Ἱεράρχης Σάμου».

βασι, ἀνήγειρε Πνευματικό Κέντρο[135], διατηροῦσε πτωχοκομεῖο στόν Ἱερό Ναό Ἁγίου Χαραλάμπους καί οἰκοτροφεῖα ἀρρένων και θηλέων[136], στά ὁποῖα στεγάζονταν συνολικά 54 ἄποροι μαθητές καί μαθήτριες ἀπό διάφορες κοινότητες τοῦ νομοῦ[137].

Ἡ ἵδρυση ὅμως πολλῶν ἱδρυμάτων δέν εἶναι εὔκολο ζήτημα, καθώς ἀπαιτοῦνται στέγες, ἐπίβλεψη, προσωπικό κ.τ.λ. Ἀπαιτοῦνται ἐν ὀλίγοις χρηματικά ποσά πού συμβάλλουν στήν εὔρυθμη λειτουργία καί συντήρησή τους, τά ὁποῖα ἁπλόχερα καί εὐχαρίστως προσέφεραν τά φιλόπτωχα ταμεῖα τῶν Ἱερῶν Ἐκκλησιῶν καί ἐνισχύονταν ἐπιπλέον συχνά ἀπό τό ἰδιαίτερο ταμεῖο τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἱεράρχου, ὁ ὁποῖος μέ τή φροντίδα του γιά τούς ἐνδεεῖς καταφέρνει καί προσφέρει κάθε φορά ὅλα ἐκεῖνα τά ἀγαθά τά ὁποῖα χρειάζονταν.

Συγκεκριμένα, προέβη σέ ἐργασίες ἀποπερατώσεως καί ἐξωραϊσμοῦ τοῦ Πτωχοτροφείου Ἁγ. Χαραλάμπους Σάμου[138]. Στό Πτωχοκομεῖο αὐτό, τό ὁποῖο βρισκόταν πλησίον τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἁγ. Χαραλάμπους εὕρισκαν ἄφθονη τροφή ὅσοι τή χρειάζονταν[139].

Τό Πνευματικό Κέντρο, ἡ συστατική πράξη γιά τήν ἀνέγερση τοῦ ὁποίου ὑπεγράφη τήν 23η Νοεμβρίου τοῦ ἔτους 1968 στήν Ἱερά Μητρόπολη, ὅπως καί τό Γηροκομεῖο καί τά Οἰκοτροφεῖα στό Καρλόβασι καί τήν Ἰκαρία, συντηροῦνται ἀπό τήν Ἱερά Μητρόπολη μέ τρόπο ὥστε νά λειτουργοῦν μέ ἄνεση καί εὐχέρεια. Ἐπίσης, τά ἱδρύματα αὐτά καταφέρνουν νά συμπεριλάβουν ὅσους τά χρειάζονταν μέ ἰδιάζουσα στοργή καί ὑλική, πνευματική καί ἠθική συμπαράσταση[140].

Δέν φροντίζει ὅμως μόνο γιά τήν εὔρυθμη λειτουργία τῶν εὐαγῶν του ἱδρυμάτων, ἀλλά προσφέρει χρηματικά ποσά ὁπουδήποτε χρειάζεται. Ἐπί παραδείγματι, προσφέρει τό ποσό τῶν 900 δρχ. σέ σχολεῖο μέ 36 μαθητές μέ σκοπό τήν ἀγορά 36 εἰκόνων τοῦ Ἁγ. Παντελεήμονος. Ἡ χειρονομία αὐτή ἐκτιμήθη ἰδιαιτέρως ἀπό ὅλους τούς

135. «Σαμιακόν Βῆμα», 26 Νοεμβρίου 1968, «Ἱδρύθη τό Πνευματικόν Κέντρο ἐν Σάμῳ».

136. Παντελεήμονος Καλπακίδη, Μητροπολίτου Βερροίας, Καμπανίας καί Ναούσης, ὅπ. π., σ. 326

137. Ὅ.π., σ. 326.

138. «Σαμιακόν Βῆμα», 30 Ἀπριλίου 1974.

139. «Σαμιακόν Βῆμα», 30 Ὀκτωβρίου 1970, «Τά Οἰκοτροφεῖα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως».

140. «Σαμιακόν Βῆμα», 13 Σεπτεμβρίου 1970, «Τό Γηροκομεῖον Σάμου».

ΣΑΜΙΑΚΟΝ ΒΗΜΑ

ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΩΝ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ ΤΟΥ ΣΑΜΙΑΚΟΥ ΚΑΙ ΙΚΑΡΙΑΚΟΥ ΛΑΟΥ

ΕΤΟΣ ΛΑ'. ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ 2073 | ΔΙΕΥΘΥ..ΤΩΝ ΜΙΧΑΗΛ Κ. ΔΟΥΚΑΣ | Σάμος, Παρασκευή 30 Όκτωβρίου 1970

ΤΑ ΟΙΚΟΤΡΟΦΕΙΑ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ

Ἀπόκομμα ἐφημερίδος «Σαμιακόν Βῆμα», 30 Ὀκτωβρίου 1970

κατοίκους τῆς κοινότητας ἀποσπάζοντας τήν ἀγάπη καί τόν σεβασμό στό πρόσωπο τοῦ Μητροπολίτου[141].

Ἐπιπλέον, ἡ πατρική στοργή καί ἀγάπη πού αἰσθανόταν, γιά τήν μαθητιώσα νεολαία, ἐκδηλώνεται σέ κάθε περίσταση. Τεκμήριο ἀδιάσειστο ἀποτελοῦν οἱ συχνές ἐπισκέψεις του σέ σχολεῖα τῆς περιοχῆς, οἱ βαθυστόχαστες ὁμιλίες του, οἱ πατρικές του νουθεσίες καί ἡ ἔμπρακτος συμπαράσταση σέ ἐπίμοχθα ἔργα γιά τήν ὑψηλή ἀποστολή τῶν ἐκπαιδευτικῶν[142].

141. «Σαμιακόν Βῆμα», 6 Μαρτίου 1969, «Εὐχαριστοῦν τόν Σεβ. Μητροπολίτην Σάμου».

142. «Σαμιακόν Βῆμα», 17 Δεκεμβρίου 1968, «Ἀπό τό Καρλόβασι. Ἐπίσκεψις καί ὁμιλία τοῦ Σεβ. κ. Παντελεήμονος εἰς τό Γυμνάσιον Καρλοβασίου».

Ἀεροδρόμιο-ὑδροδότηση

Τό ἔτος 1968 συνέβαλε στήν ἐπέκταση καί διαπλάτυνση τοῦ διαδρόμου προσγείωσης καί ἀπογείωσης τοῦ Πυθαγορείου ἀεροδρομίου, καθώς οἱ Ἱερές Μονές τοῦ Τιμίου Σταυροῦ καί τῆς Μεγάλης Παναγιᾶς προσέφεραν ἄλλα 100 στρέμματα[143].

Πρωτοστάτησε ἐπίσης καί στίς ἐνέργειες γιά τήν ὑδροδότηση ὁρισμένων περιοχῶν[144]. Προσπάθησε νά βοηθήσει τούς Σαμίους στό πρόβλημα τῆς ἀνομβρίας, τό ὁποῖο συχνά ἀντιμετώπιζαν, καί γιά τόν λόγο αὐτό συχνά πραγματοποιοῦσε λιτανεῖες *μετά τῶν δεουσῶν εὐχῶν καί τῶν δεήσεων πρός τόν ὕψιστον, ὅπως εὐδοκήσῃ καί ρίψῃ τόν ὑγρόν θησαυρόν του ἐπί τῆς ἀποξηρανθείσης νήσου*[145].

Προάσπιση τῶν συμφερόντων τοῦ σαμιακοῦ λαοῦ

Προάσπιζε πάντοτε τά συμφέροντα τοῦ σαμιακοῦ λαοῦ καί σέ κάθε περίσταση συνεργαζόταν γιά τόν σκοπό αὐτό μέ τίς κρατικές ἀρχές. Ἀδιάψευστο μαρτυρία τοῦ γεγονότος αὐτοῦ ἀποτελεῖ ἡ ἐπιστολή τοῦ Νομάρχη Λουκᾶ Ἀνδρ. Φωκᾶ, στήν ὁποία εὐχαριστεῖ τόν Μητροπολίτη για τή συνεργασία καί τήν πολύτιμο συμπαράστασή του στό πολυσχιδές καί ἐπίμοχθο ἔργο τῆς προαγωγῆς τῶν συμφερόντων τοῦ σαμιακοῦ λαοῦ, μέ σκοπό τήν ὑλοποίηση τῶν ὑποσχεθέντων τῆς Κυβερνήσεως. Σύμφωνα μέ τόν Νομάρχη κ. Φωκᾶ, ἐνέπνευσε μέ τά φλογερά του κηρύγματα ζῆλο ἐκκλησιαστικό καί ὑψηλό φρόνημα, πρωτοστάτησε σέ κάθε εἴδους ἐθνική ἑορτή καί ἐκδήλωση, εὐλόγησε τά ὑπό τῆς κυβερνήσεως θεμελιωθέντα ἔργα οἰκονομικῆς καί πολιτιστικῆς προαγωγῆς τῆς περιοχῆς καί ἐν γένει μέ τήν ἵδρυση τῶν εὐαγῶν ἱδρυμάτων τῆς Μητροπόλεως συνετέλεσε στήν ἀνάπτυξη τοῦ τόπου[146].

143. Σελίδα κρατικοῦ ἀερολιμένα Σάμου: http://www.enhmaek.gr/greek/airports/samos/samoshistory _gr.html

144. Παντελεήμονος Καλπακίδη, Μητροπολίτου Βερροίας, Καμπανίας καί Ναούσης, ὅπ. π., σ. 369.

145. «Σαμιακόν Βῆμα», 10 Ἰανουαρίου 1973, «Ὁ ὀφθαλμός τῆς δίκης. Λιτανεία».

146. «Σαμιακόν Βῆμα», 10 Ἰανουαρίου 1973, «Ἔκφρασις εὐγνωμόνων εὐχαριστιῶν πρός τόν Ἱεράρχην Σάμου».

Ἀρωγή στήν πανεθνική ἐξέγερση τοῦ Ἰουλίου τοῦ 1974

Κατά τήν πανεθνική ἐξέγερση τοῦ Ἰουλίου τοῦ 1974, ὀργανώνει ἐκ βάθρων τήν Θρησκευτική Ὑπηρεσία τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τῆς Σάμου[147]. Τήν ἐποχή αὐτή φιλοξενοῦσε, ἐνίσχυε οἰκονομικά καί σίτιζε στίς Ἱερές Μονές τῶν νησιῶν τίς οἰκογένειες τῶν ἐπιστράτων[148]. Πέραν τῶν φλογερῶν του κηρυγμάτων ἔσπευσε στίς δύσκολες ἐκεῖνες ὧρες στά φυλάκια καί σέ ἐπισφαλεῖς περιοχές γιά νά τονώσει τό ἠθικό φρόνημα τῶν Σαμίων καί τῶν στρατευμένων, δηλώνοντας μέ τόν τρόπο αὐτό τόν πατριωτισμό καί τόν ἀνθρωπισμό του.

Ἡ ἀνταπόκριση καί ἡ τιμή τοῦ σαμιακοῦ λαοῦ πρός τό πρόσωπο τοῦ Ἱεράρχου του

Ὁ λαός τῆς Σάμου ἐξ ἀρχῆς ἐδέχθη τόν νέο Μητροπολίτη μέ σεβασμό καί ἀγάπη[149]. Μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου ὅμως, μέ τή δράση καί τό πολυσχιδές ἔργο του, ἡ συμπάθεια καί ἡ ἐκτίμηση τοῦ λαοῦ τῆς Σάμου ἐξελίσσεται ὀγκούμενη καί ἐν τέλει ὁ Μητροπολίτης καθορίζεται ὡς ὁ ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος ἔχει συνείδηση τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς του[150], ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ξεχωρίζει διά τῆς εὐγλωττίας του, τῆς σπάνιας μορφώσεώς του, τῆς φιλανθρωπίας του, ὁ ἐμπνευσμένος καί ἀκαταπόνητος ἱεράρχης[151], ὁ ἀτρόμητος[152], ὁ πλήρης ζωῆς δεσπότης μέ αἷμα νεα-

147. Παντελεήμονος Καλπακίδη, Μητροπολίτου Βερροίας, Καμπανίας καί Ναούσης, ὅπ. π., σ. 369.

148. Ὅπ. π.

149. Ἐφημερίδα «Ἀγών», 21 Δεκεμβρίου 1965, τίτλος ἄρθου: «Μέ πᾶσα ἐπισημότητα καί συμμετοχή τοῦ πλήθους ἐγένετο ἡ ἐνθρόνισις τοῦ νέου Μητροπολίτου μας Κου Παντελεήμονα» καί Ἐφημερίδα «Σαμιακόν Βῆμα», 21 Δεκεμβρίου 1965, τίτλος ἄρθρου: «Ὁ νέος Μητροπολίτης Σάμου Ἄξιος τῶν προκατόχων του».

150. «Σαμιακόν Βῆμα», 2 Νοεμβρίου 1966, ἄρθρο μέ τίτλο: «Μέ πικρίαν ἀνεχώρησεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης».

151. «Σαμιακόν Βῆμα», 9 Ἰουλίου 1966, ἄρθρο μέ τίτλο: «Πανηγυρικός Ἑσπερινός πρός τιμήν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου».

152. «Σαμιακόν Βῆμα», 29 Μαρτίου 1966, ἄρθρο μέ τίτλο: «Ἑσπερινός ἐντός δάσους».

Δέησις στήν κεντρική πλατεία τῆς Σάμου

νικό[153], ὁ πιστός, ὁ φρόνιμος οἰκονόμος πού διαδίδει τόν θεῖο λόγο[154], πού διαθέτει ὅλη τήν ἔφεση νά ὑψώσει ποιοτικά τήν Ἐκκλησία τοῦ Νομοῦ καί τόν Ἱερό κλῆρο σέ ἐπίζηλο σημεῖο[155], ὁ ἱεροπρεπέστατος, ὁ ἀνιδιοτελέστερος, ὁ εὐγλωττότατος, μέ αὐξημένο τό αἴσθημα τῆς φιλανθρωπίας, τῆς ἐλεημοσύνης καί τῆς ἀγάπης[156], ὁ καλός ποιμήν, ὁ διά τῶν ρείθρων τῆς ψυχικῆς του ἁγιότητος καί καλωσύνης δροσίζων τάς κεκαυμένας ψυχάς τῶν μετά πίστεως καί εὐλαβείας πρός αὐτόν προσερχομένων ἑκάστοτε[157].

Ἡ προαναφερθεῖσα διαμορφωμένη στάση καί θέση τοῦ Σαμιακοῦ λαοῦ ἀπορρέει καί ἀπό τό γεγονός ὅτι ἡ σχέση τοῦ Μητροπολίτου μέ τόν λαό τῆς Σάμου δέν ὑπῆρξε ἐπ᾽ οὐδενί τυπική καί ἀπρόσωπη.

153. «Σαμιακόν Βῆμα», 9 Ἰουλίου 1966, ἄρθρο μέ τίτλο: «Πανηγυρικός Ἑσπερινός πρός τιμήν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου».

154. «Σαμιακόν Βῆμα», 14 Σεπτεμβρίου 1970, «Πρός τόν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Σάμου-Ἰκαρίας».

155. «Σαμιακόν Βῆμα», 29 Μαρτίου 1966, ἄρθρο μέ τίτλο: «Ἑσπερινός ἐντός δάσους».

156. «Σαμιακόν Βῆμα», 5 Σεπτεμβρίου 1973, ἄρθρο μέ τίτλο: «Βεβήλωσις καί ἱεροσυλία».

157. «Σαμιακόν Βῆμα», 30 Μαΐου 1966, ἄρθρο μέ τίτλο: «Ὁ Σεβασμιώτατος Σάμου-Ἰκαρίας Κος Παντελεήμων».

Λιτάνευσις στήν Σάμο

Εἶναι ἄξιο ἀναφορᾶς ὅτι ἀκόμη καί τά μέλη τῆς οἰκογενείας του δέθηκαν μέ δεσμούς συγγενείας στή διάρκεια τῆς ἀρχιερατείας του μέ τόν λαό τῆς Σάμου. Ἀπόδειξη αὐτοῦ του γεγονότος ἀπετελεῖ τό δημοσίευμα τῆς 7ης Αὐγούστου του ἔτους 1966, τό ὁποῖο ἀναφέρεται σέ δύο βαπτίσεις[158], στίς ὁποῖες ὡς ἀνάδοχος φέρεται ἡ ἀδερφή τοῦ Μακαριστοῦ Μητροπολίτου Παντελεήμονος Β΄ κα Ζωγραφούλα Χρυσοφάκη. Ἡ πρώτη ἐτελέσθη στόν Ἱ. Ναό Ἁγ. Χαραλάμπους καί ἡ δεύτερη στήν Ἱ. Μονή τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς. Ἡ πράξη αὐτή δηλώνει τούς στενούς πατρικούς καί οὐσιαστικά ἀληθεῖς δεσμούς μέ τούς ὁποίους συνδεόταν ὁ Μακαριστός Μητροπολίτης μέ τό ποίμνιό του. Τό γεγονός αὐτό ἀποσώζει καί ἕνα ἀκόμη δημοσίευμα[159], στό ὁποῖο οἱ γυναῖκες τοῦ Ὅρμου *ἐμακάριζον τήν σεβαστήν του μητέρα, ἡ ὁποία γέννησε τέτοιο τέκνο πού θά λαμπρύνει τήν Σάμο ἀπό πνευματικῆς, φιλανθρωπικῆς καί ἐκκλησιαστικῆς πλευρᾶς* [160].

158. «Σαμιακόν Βῆμα», 16 Αὐγούστου 1966, ἄρθρο μέ τίτλο: «Ἐπιβλητική βάπτισις».

159. «Σαμιακόν Βῆμα», 20 Ἀπριλίου τοῦ 1966, ἄρθρο μέ τίτλο: «Αἱ περιοδίαι τοῦ Μητροπολίτου μας».

160. Ὅπ. π.

Κατ᾽ ἐπέκταση, κατόρθωσε μέ τίς συχνές λειτουργίες, τίς ὁμιλίες, τίς περιοδεῖες σέ ὅλο το νησί καί τήν ἐν γένει στάση καί προσωπικότητά του νά ἀναβιβάσει τό θρησκευτικό αἴσθημα τῶν Σαμίων[161]. Ἐν τέλει, τό ἔργο τοῦ Ἱεράρχη της ἀπέβη γιά τήν Σάμο λίαν αἰσθητό καί πάνυ ὠφέλιμο σέ ὅλα τά ἐκκλησιαστικά ζητήματα τοῦ Νομοῦ, τά ὁποῖα μέ μόχθο καί προσωπικές δαπάνες ἀνεβίβασε σέ ἀξιοζήλευτο σημεῖο[162]. Ὁ λαός και ὁ κλῆρος τῆς Σάμου, πεπεισμένος γιά τήν ὑποδειγματική ἀνιδιοτέλεια, μακροθυμία καί ἰδιαίτερη στοργή τοῦ σεβαστοῦ του Ποιμενάρχου[163], αἰσθάνονταν ὅτι πνέει ἄνεμος ἀνώτερης πνευματικῆς θρησκευτικῆς καί ἐκκλησιαστικῆς ἀνατάσεως καί ὅτι ἐν τέλει ἡ Ἐκκλησία τῆς Σάμου εἰσέρχεται σέ λαμπρά περίοδο ἀκμῆς.

Οἱ παρασημοφορίες του

Ἡ ἐπαινετή προσήλωση στά θεῖα καί τήν Ἐκκλησία, τό ἀμέριστο πατριωτικό του ἐνδιαφέρον γιά τήν ἀνακαίνιση καί τόν ἐξωραϊσμό τῶν κατερειπωμένων Ἱερῶν Μονῶν Τιμίου Σταυροῦ, Μεγάλης Παναγιᾶς - Βροντιανῆς, Ζωοδόχου Πηγῆς, Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου καί Ἁγίας Ζώνης, ἡ ἐπιμόρφωση τοῦ ἱεροῦ κλήρου τῆς Σάμου, οἱ ἀπό τόν ἴδιο τελούμενες λειτουργίες, ἡ ἀπό τόν ἴδιο διατήρηση καί λειτουργία οἰκοτροφείων, πτωχοτροφείου καί γηροκομείου περιῆλθαν στήν γνώση τῶν Πατριαρχῶν, οἱ ὁποῖοι τίμησαν τόν Μητροπολίτη Σάμου γιά τό πολυσχιδές ἔργο του ἀποδίδοντάς του ὕψιστες τιμητικές διακρίσεις. Συγκεκριμένα, παράσημα τοῦ ἀπένειμαν:

Ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικός Πατριάρχης καί ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων τό ἔτος 1972[164].

Ὁ Σεβασμιώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Θυατείρων κ. Ἀθηναγόρας τοῦ ἀπένειμε τόν Σταυρό τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Θυατείρων ἐπί τῇ ἑκατονταετηρίδι Αὐτῆς τό ἔτος 1972.

161. «Σαμιακόν Βῆμα», 27 Ἀπριλίου 1969, «Πορεία πρός τά θεῖα. Ὁ Ἱεράρχης Σάμου κος Παντελεήμων ἐφαρμόζει θρησκευτικάς τελετάς τύπου Βυζαντινοῦ».

162. «Σαμιακόν Βῆμα», 16 Φεβρουαρίου 1970, «Πίδακας Θρησκευτικοῦ φωτός ἐκπέμπει ἡ Ἐκκλησία τῆς Σάμου».

163. Ὅπ. π.

164. «Σαμιακόν Βῆμα», 15 Σεπτεμβρίου 1973, «Παρασημοφορία τοῦ Ἱεράρχου μας Κου Παντελεήμονος».

Ὁ Μακαριώτατος Πάπας καί Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας καί πάσης Ἀφρικῆς Νικόλαος τοῦ ἀπένειμε τό ἀνώτερο παράσημο τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας τό ἔτος 1973. Ἐν προκειμένῳ τό κείμενο τῆς ἀπονομῆς ἔχει ὡς ἑξῆς[165]:

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΤ΄ Ἐλέῳ Θεοῦ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας καί πάσης Ἀφρικῆς.

Ἡ μετριότης ἡμῶν τιμῶντες τήν τε ἄλλην ἀρετήν καί τάς περί τήν ἁγιωτάτην ἡμῶν Ἐκκλησίαν καί τό Ἔθνος ὑπηρεσίας τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σάμου καί Ἰκαρίας κ. Παντελεήμονος, ἀπονέμομεν Αὐτῷ τόν Τίμιον Σταυρόν τοῦ Ἀποστόλου καί Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου, Α΄ τάξεως, ὡς δεῖγμα ὁρατόν τῆς Ἀποστολικῆς εὐλογίας ἐφ᾽ ᾧ καί ἐκδίδοται τόδε τό Πατριαρχικόν γράμμα.

*† Ὁ Ἀλεξανδρεί*ας Νικόλαος.

Ἐπίσης ἐτιμήθη
μέ τόν Χρυσό Σταυρό τοῦ Γεωργίου Α΄,
μέ τόν Χρυσό Σταυρό τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου,
καί τό Μετάλλιο τῆς χιλιετηρίδος τοῦ Ἁγίου Ὄρους[166].

Ἐπιπλέον, καί ἡ σεπτή Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος τόν διόρισε τό ἔτος 1973 πρόεδρο ἐπί τῆς Ἀρχιγραμματείας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου[167].

Ἡ ἀποχώρηση ἀπό τή Σάμο

Γιά τούς Σαμίους, ἡ ποιμαντορική θητεία τοῦ ἀπερχομένου Μητροπολίτου, ὅπως ἤδη ἀνεφέρθη, ὑπῆρξε ἰδιαιτέρως σημαντική καί οὐσιαστική. Εὐρυμαθέστατος καί μέ σπάνια ρητορική καί ἐκκλησιαστική μόρφωση κατόρθωσε νά ἀναβιβάσει τό θρησκευτικό αἴσθημα τῶν Σαμίων μέ τίς ὁμιλίες καί τήν σεπτή του παρουσία, μέ τήν ἐπιμόρφωση τοῦ ἱεροῦ κλήρου, μέ τόν εὐπρεπισμό τῶν Ἱ. Μονῶν καί τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἀπεδείκνυε ἑπομένως ἐμπράκτως καί συνεχῶς ὅτι δέν θε-

165. «Σαμιακόν Βῆμα», 15 Σεπτεμβρίου 1973, «Παρασημοφορία τοῦ Ἱεράρχου μας Κου Παντελεήμονος».

166. Ἐφημερίδα «Ἀγών», 21 Δεκεμβρίου 1965.

167. «Σαμιακόν Βῆμα», 10 Ἰανουαρίου 1973, «Ἔκφρασις εὐγνωμόνων εὐχαριστιῶν πρός τόν Ἱεράρχην Σάμου, καί «Σαμιακή», 15 Ἰανουαρίου 1973, «Ἡ Νομαρχία Σάμου εὐχαριστεῖ τόν Μητροπολίτη».

ώρησε τήν Ἀρχιερωσύνη ἐξουσία καί μέσο ἀπολαβῆς ἀγαθῶν καί ἀποκτήσεως πλούτου, ἀλλά ἐπιστασία πατρική, πρόνοια καί φροντίδα γιά τήν ἀσφάλεια τοῦ ποιμνίου. Γιά τόν λόγο αὐτό ἡ Θεία Χάρις πλούσια τοῦ ἀντέδωσε χαρίσματα παντοῖα, τά ὁποῖα ἐναργῶς ἐφανέρωσε σέ κάθε περίσταση[168].

Ὡς ἐκ τούτου ὁ νέος Μητροπολίτης Σάμου Παντελεήμων Μπαρδάκος θεώρησε ἱερά ὑποχρέωσή του νά ἀναφερθεῖ στόν ἐνθρονιστήριο λόγο του στόν προκάτοχό του Παντελεήμονα Χρυσοφάκη ὡς ἑξῆς: *περίπου 10 χρόνια ἠνάλωσεν ἑαυτόν διά τήν διαποίμανσιν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καί πολλά ἐκοπίασεν καί ἐπέτυχε «ἔνδοξά τε καί ἐξαίσια», ὥστε σήμερα νά παραλαμβάνω μίαν Μητρόπολιν καλῶς τακτοποιημένην. Κατά κυριολεξίαν «εἰσέρχομαι εἰς τόν κόπον αὐτοῦ»*[169]. Τά χαρακτηριστικά αὐτά λόγια του ἐπισημαίνουν τό ποικίλο καί πολυσχιδές ἔργο του στήν Μητρόπολη Σάμου καί Ἰκαρίας καί ὑπογραμμίζουν τήν συμβολή καί μετοχή του στήν ἀνάπτυξη τοῦ τόπου. Κατά τήν ἀποχώρησή του ἡ Σάμος τοῦ εὐχήθηκε ὁ ὕψιστος νά διαφυλάττει καί κατευθύνει τά βήματά του *ἐπί ἀναπεπταμένης λεωφόρου πρός ὄφελος τῆς Ὀρθοδόξου θρησκείας ἡμῶν*[170]. Στήν Μητρόπολη Σάμου καί Ἰκαρίας ὑπηρέτησε ἐννέα χρόνια, ὥσπου ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἑλλάδος ἐπιστράτευσε τόν *κατ᾽ ἀλήθειαν Παντελεήμονα*[171], γιά νά τόν μεταθέσει στήν Ἱερά Μητρόπολη Θεσσαλονίκης τόν Ἰούλιο τοῦ 1974.

168. «Σαμιακόν Βῆμα», 14 Σεπτεμβρίου 1970, «Πρός τόν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Σάμου-Ἰκαρίας».

169. «Σαμιακόν Βῆμα», 13 Αὐγούστου 1974, «Ὁ Σάμου καί Ἰκαρίας νέος Μητροπολίτης Κος Παντελεήμων».

170. «Σαμιακόν Βῆμα», 16 Ἰουλίου 1974, «Ὁ ἀποχωρῶν ἐκ Σάμου Μητροπολίτης κος Παντελεήμων».

171. «Σαμιακόν Βῆμα», 14 Σεπτεμβρίου 1970, «Πρός τόν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Σάμου-Ἰκαρίας».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΟΣ Β΄ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

1. Ἐνθρονιστήρια τελετή καί προσφωνήσεις

Τήν 13η Ἰουλίου τοῦ 1974[172], ὁ ἀπό Σάμου καί Ἰκαρίας Παντελεήμων ἐκλέγεται, μέ τήν ὁμόφωνη ἀπόφαση τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος[173], Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης. Ὅπως χαρακτηριστικά ἀνέφερε ὁ Μακαριστός Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Νεαπόλεως καί Σταυρουπόλεως κυρός Διονύσιος, ἐπιλέχτηκε ὄχι μόνο «ψήφοις κανονικαῖς ἀλλά διά βοῆς τῶν ἁγίων ἀρχιερέων»[174].

Ἡ τελετή τῆς ἐνθρονίσεως πραγματοποιήθηκε τό ἀπόγευμα τῆς 3ης Αὐγούστου τοῦ ἔτους 1974 στόν Ἱερό Ναό Τῆς Τοῦ Θεοῦ Σοφίας, μέ βυζαντινή μεγαλοπρέπεια καί θρησκευτική κατάνυξη[175], σέ κλίμα

172. *Ἰρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, τ. 56 (1974), σσ. 308, 323.

173. Χριστοφόρου Κοντάκη, «Τό Ὁδοιπορικόν ἑνός Ἱεράρχου», στό *Παντελεήμων Β΄ (Χρυσοφάκης) Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης 1974-2003. Ὁ Ἱεράρχης τῆς Μακεδονίας. Εὐλαβικό ἀφιέρωμα στήν ἱερά μνήμη του ἐπί τῇ συμπληρώσει ὀκτώ ἐτῶν ἀπό τῆς κοιμήσεώς του (2003-2011)*, Λαγκαδᾶς-Θεσσαλονίκη 2011, σσ. 27-56. Τοῦ ἰδίου, «Τό Ὁδοιπορικόν ἑνός Ἱεράρχου», στό *Προσφορά Παντελεήμονι Β΄ τῷ Παναγιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης ἐπί τῇ εἰκοσιπενταετηρίδι τῆς Ἀρχιερατείας Αὐτοῦ*, Θεσσαλονίκη 1990, σσ. 11-33. Τοῦ ἰδίου, «Τό Ὁδοιπορικόν ἑνός Ἱεράρχου», στό *Ἰρηγόριος ὁ Παλαμᾶς Παντελεήμονι Β΄ τῷ Παναγιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης, Τεῦχος ἀφιερωτήριον ἐπί τῇ εἰς Κύριον ἐκδημίᾳ Αὐτοῦ*, Θεσσαλονίκη 2003, σσ. 333-364.

174. *Ἰρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, ὅπ. π., «Ἐνθρόνιση τοῦ Νέου Μητροπολίτου», σσ. 313, 643.

175. «Μακεδονία», 4 Αὐγούστου 1974, «Ἐνεθρονίσθη ὁ Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης».

Ἑλληνικός Βορρᾶς
Κυριακή - 4/8/79

Ὁ Μητροπολίτης Θεσσαλονικης κ. Παντελεήμων κατά τήν χθεσινή ἐνθρόνιση, μεταξύ τῶν Μητροπολιτῶν τοῦ Πατριαρχείου

Ἐνεθρονίσθη χθὲς ὁ νέος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης

ΣΥΛΛΗΨΕΙΣ ΑΤΟΜΩΝ ΠΟΥ ΦΩΝΑΖΑΝ «ΑΝΑΞΙΟΣ» ΣΤΟΝ ΝΑΟ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΠΟΥ ΤΟ ΠΡΩΙ ΜΟΙΡΑΖΑΝ ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ ΣΤΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ

«Εἶμαι στρατιώτης τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ καὶ ὡς τοιοῦτος θὰ ὑπηρετήσω τὴν Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν τῶν Θεσσαλονικέων».

Μὲ τὴν φράσιν αὐτὴν ὁ νέος μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμων, κατὰ τὴν ὀφειλὴν τοῦ εἰς τὸν ναὸν τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, ἀπήντησεν εἰς τὴν προσφώνησιν τοῦ ἡγεμόνος κ. Χρ. Φλωρίζη ὁ ὁποῖος τὸν ὑπεδέχθη εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ περιβόλου τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ ὑψίθυ τὸ «Ἄξιος ἐστὶν» ἠχοῦν εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου.

Τὸν Παντελεήμονα ὑπεδέχθησαν ἐκ μέρους τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου οἱ Μητροπολῖται Μύρων Παμφίλου κ. Στυλιανὸς καὶ Τυρείων κ. Παντελεήμων, οἱ μητροπολῖται Ἱερισσοῦ κ. Παῦλος, Τρίκκης καὶ Σταγῶν κ. Στέφανος, Κιλκισίου κ. Ἀμβρόσιος, Νεαπόλεως κ. Σπυρίδων, Κισσάμου καὶ Καισαριανῆς κ. Πρόκοπος, Φιλίππων καὶ Νεαπόλεως κ. Προκόπιος καὶ ὁ τοποτηρητὴς μητροπολίτης Νεαπόλεως κ. Διονύσιος.

Ἐπίσης παρέστησαν ὁ ἐπίσκοπος Ἀμαθοῦντος κ. Εἰρηναῖος, ἐκπρόσωποι τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος,

Στιγμιότυπον ἐκ τῆς ἐνθρονίσεώς του ὡς Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Η ΠΡΩΤΗ ΠΡΩΪΝΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ.

Διά ὑποφορίας ὑπό τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

ΕΞΕΛΕΓΗΣΑΝ 11 ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΑΙ

Ο ΧΑΜΟΥ ΜΕΤΕΤΕΘΗ ΕΙΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΝ

Ο Τολαντίου μητροπολίτης Τρίκκης.-Ο Καστορίας μετετέθη εἰς τὴν Ἀττικήν.-

Ἀπόκομμα ἐφημερίδος «Μακεδονία», 4 Αὐγούστου 1974

ἀνεκλαλήτου χαρᾶς καί ἀγαλλιάσεως[176]. Στήν τελετή παρέστησαν πλῆθος ἱεραρχῶν, ἐκπρόσωποι τῶν τοπικῶν ἀρχῶν, τῶν ξένων δογμάτων καί σύσσωμο τό ἱερατεῖο τῆς Μητροπόλεως[177]. Ταυτόχρονα πλῆθος κόσμου κατέκλυσε τόν Ναό, τό προαύλιο καί τήν πλατεία, ἐνῶ ταυτόχρονα τμήματα τῆς σχολῆς τῶν Ἀξιωματικῶν Σωμάτων, ἡ

176. *Ἰρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, ὅπ. π., σσ. 313, 643.

177. *Ἰρηγόριος ὁ Παλαμᾶς* (1974), «Ἐνθρόνιση τοῦ Νέου Μητροπολίτου», σ. 320.

ΠΟΙΟΙ ΕΞΕΛΕΓΗΣΑΝ ΥΠΟ ΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΙΣ ΤΑΣ ΚΕΝΩΘΕΙΣΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙΣ

Σήμερον ἀρχίζουν αἱ χειροτονίαι.- Βιογραφικὰ στοιχεῖα

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΕΚ ΤΗΣ 1ΗΣ ΣΕΛ. ρεστιάδος ἐξελέγη ὁ ἀρχιμανδρίτης κ. Ἀγαθάγγελος Ταμπουρατζάκης. Ψῆφοι 33, δύο λευκαὶ καὶ μία ἄκυρος.

5. Διὰ τὴν Τρίκκης καὶ Σταγῶν ἐξελέγη ὁ ἐπίσκοπος Ταλαντίου κ. Στέφανος, βοηθὸς ἐπίσκοπος Θεσσαλονίκης. Ψῆφοι 35, μία ἄκυρος.

6. Διὰ τὴν Ἀλεξανδρουπόλεως ἐξελέγη ὁ ἀρχιμανδρίτης κ. Ἄνθιμος Ρούσσας. Ψῆφοι 25, ἐννέα λευκαί, μία ὑπὲρ τοῦ κ. Θεοδωρήτου Βουρμῆ, ἡγουμένου τῆς μονῆς Πάρου, καὶ μία ὑπὲρ τοῦ ἀρχιμανδρίτου κ. Στεργίου Σιγάλα.

7. Διὰ τὴν Δημητριάδος ἐξελέγη

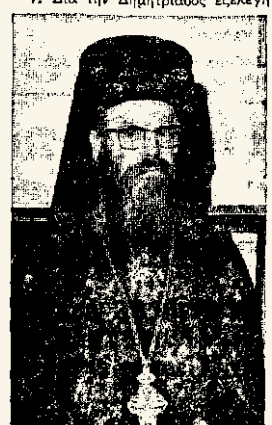

Ὁ ἀρχιμανδρίτης κ. Ἀμβρόσιος Στάμενας, ὁ ὁποῖος ἐξελέγη μητροπολίτης Πολυανῆς-Κιλκισίου

ὁ ἀρχιμανδρίτης κ. Χριστόδουλος Παρασκευαΐδης. Ψῆφοι 32, λευκαὶ τέσσαρες.

8. Διὰ τὴν Λαρίσης ἐξελέγη ὁ ἀρχιμανδρίτης κ. Σεραφεὶμ Ὀρφανός. Ψῆφοι 30, λευκαὶ ἕξ.

9. Διὰ τὴν Χαλκίδος ἐξελέγη ὁ ἀρχιμανδρίτης κ. Χρυσόστομος Βέργης. Ψῆφοι 22, 11 ὑπὲρ τοῦ ἀρχιμανδρίτου κ. Καλλινίκου Καρούσου καὶ τρεῖς λευκαί.

10. Διὰ τὴν Παραμυθίας ἐξελέγη ὁ ἀρχιμανδρίτης κ. Τίτος Παπανάκος. Ψῆφοι 21, δέκα ὑπὲρ τοῦ ἀρχιμανδρίτου κ. Παπαντελεήμονος Βέτιμη καὶ τέσσαρες λευκαί.

11. Διὰ τὴν Θεσσαλονίκης ἐξελέγη, διὰ καταστάσεως, ὁ μητροπολίτης Σάμου κ. Παντελεήμων. Ψῆφοι 29, δύο ὑπὲρ τοῦ πρώην Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμονος, τέσσαρες λευκαὶ καὶ μία ἄκυρος.

12. Διὰ τὴν Σάμου καὶ Ἰκαρίας ἐξελέγη ὁ ἀρχιμανδρίτης κ. Παντε-

Ὁ ἀρχιμανδρίτης κ. Ἄνθιμος Ρούσσας, ὁ ὁποῖος ἐξελέγη μητροπολίτης Ἀλεξανδρουπόλεως.

λεήμων Μπαρδάκος. Ψῆφοι 26, μία ὑπὲρ τοῦ ἀρχιμανδρίτου κ. Νικοδήμου Ἀναγνώστου, ἕξ ὑπὲρ τοῦ ἀρχιμανδρίτου κ. Θεοδωρήτου Βουρμῆ καὶ μία λευκή.

13. Διὰ τὴν Καστορίας ἐξελέγη ὁ ἀρχιμανδρίτης κ. Γρηγόριος Μαΐστρος. Ψῆφοι 26, λευκαὶ δέκα καὶ μία ὑπὲρ τοῦ ἀρχιμανδρίτου κ. Καλλινίκου Καρούσου.

Μετὰ τὴν ψηφοφορίαν ἐτελέσθησαν τὰ μικρὰ μηνύματα εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν συνεδριάσεων τῆς ἱερᾶς συνόδου καὶ τὰ μεγάλα, ἐν μέσῳ πανηγυρικῆς ἀτμοσφαίρας εἰς τὸν ναὸν τῶν Ταξιαρχῶν τῆς μονῆς Πετράκη, ὅπου καὶ τὸ συνοδικὸν μέγαρον. Μηνύματα δὲν ἐτέλεσαν οἱ ἐψηφισμένοι μητροπολῖται Τρίκκης καὶ Σταγῶν κ. Στέφανος καὶ Παραμυθίας κ. Τίτος, ἀπουσιάζοντες ὁ μὲν πρῶτος εἰς Θεσσαλονίκην, ὁ δὲ δεύτερος εἰς Κεφαλληνίαν. Ἡ συνεδρίασις καὶ τὰ μηνύματα διήρκεσαν μέχρι τῆς 2.30 μετὰ μεσημβρινήν.

ΑΙ ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑΙ

Αὔριον (σήμερον) Κυριακὴν μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν χειροτονοῦνται, οἱ ἑξῆς ἐψηφισμένοι μητροπολῖται:

Α. Εἰς τὸν ναὸν Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Παλαιοῦ Φαλήρου, ὁ Δημητριάδος κ. Χριστόδουλος Παρασκευαΐδης. Τῆς χειροτονίας του θὰ προστῇ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κ. Σεραφείμ, εἰς αὐτὴν δὲ θὰ λάβουν μέρος καὶ ἄλλοι ἀρχιερεῖς.

Β. Εἰς τὸν ναὸν Ἁγίου Βασιλείου τῆς ὁδοῦ Μετσόβου ὁ μητροπολίτης Ἀλεξανδρουπόλεως κ. Ἄνθιμος Ρούσας.

Γ. Εἰς τὸν ναὸν Ἁγίου Ἰωάννου Γαργαρέτας ὁ μητροπολίτης Χαλκίδος κ. Χρυσόστομος Βέργης.

Δ. Εἰς τὸν ναὸν Ἁγίου Ἐλευθερίου Γκύζη ὁ μητροπολίτης Καστορίας κ. Γρηγόριος Μαΐστρος.

Τὴν Δευτέραν θὰ χειροτονηθοῦν εἰς τοὺς ἑξῆς ναοὺς οἱ ἀκόλουθοι νέοι μητροπολῖται:

α. Ὁ Διδυμοτείχου κ. Ἀγαθάγγελος Ταμπουρατζάκης εἰς τὴν Ἁγίαν Τριάδα Πειραιῶς ἀπὸ τὸν μητροπολίτην Πειραιῶς κ. Χρυσόστομον καὶ ἑτέρους ἀρχιερεῖς.

β. Ὁ Θεσσαλιώτιδος κ. Κλεώπας Θωμόπουλος, εἰς τὸν καθεδρικὸν ναὸν Ἀθηνῶν, ἀπὸ τὸν ἀρχιεπίσκοπον κ. Σεραφεὶμ καὶ ἑτέρους ἀρχιερεῖς.

γ) Ὁ Κιλκισίου κ. Ἀμβρόσιος Στάμενας, εἰς τὸν ναὸν Ἁγίου Ἰωάννου ὁδοῦ Βουλιαγμένης.

δ) Ὁ μητροπολίτης Σάμου κ. Παντελεήμων Βαρδάκος, εἰς τὸν ναὸν Ἁγίου Λουκᾶ Πατησίων.

ΣΥΖΗΤΗΣΙ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΩΗΝ

Κατὰ τὴν συνεδρίασιν ἐγένετο συζήτησις καὶ διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν βιαίως ἐκδιωχθέντων μητροπολιτῶν ἢ ἐξαναγκασθέντων εἰς παραίτησιν, κατὰ τὴν περίοδον 1967—1972

Ὁ μητροπολίτης Νέας Ἰωνίας κ. Τιμόθεος ὑπεστήριξεν ὅτι οἱ ἐξαναγκασθέντες τὸ 1968 εἰς παραίτησιν λόγῳ ὑγείας μητροπολῖται Παραμυθίας κ. Τίτος, Δημητριάδος κ. Δαμασκηνός, Λαρίσης κ. Ἰάκωβος, πρέπει νὰ ἀποκατασταθοῦν διότι ἔπεσαν θύματα ἐκβιασμοῦ καὶ ἀπόδειξιν τούτου ἀποτελεῖ τὸ γεγονὸς ὅτι μέχρι σήμερον ἔχουν καλῶς εἰς τὴν ὑγείαν των.

Ὁ ἀρχιεπίσκοπος κ. Σεραφεὶμ ἀπήντησεν:

—Ὑπὸ τὰς παρούσας δυσκόλους συνθήκας δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ δοθῇ ἄμεσος λύσις εἰς τὸ ζήτημα. Ἐν καιρῷ θὰ δοθῇ δικαία λύσις εἰς τὸ θέμα τῶν τριῶν ἀπομακρυνθέντων μητροπολιτῶν.

Ὁ Κορινθίας κ. Παντελεήμων εἶπεν ὅτι ὁ νέος καταστατικὸς χάρτης περιλαμβάνει διάταξιν διὰ τῆς ὁποίας προβλέπεται ἡ ἐπαναφορὰ ἀσθενῶν μητροπολιτῶν, μόλις ἀποκατασταθῇ ἡ ὑγεία των.

Εἰς τὸ θέμα δὲν ἐδόθη συνέχεια, πιστεύεται δὲ ὅτι εἰς μίαν τῶν προσεχῶν συνεδριάσεων θὰ ἀνακινηθῇ τοῦτο ἐκ νέου.

Ἡ ἱερὰ σύνοδος θὰ συνέλθῃ τὴν Δευτέραν, κατὰ δήλωσιν δὲ τοῦ ἀρχιεπισκόπου, θὰ ἀσχοληθῇ μὲ ὑπηρεσιακὰ ζητήματα. Ἐναπομένουν πρὸς κρίσιν δέκα ἀκόμη Ἱεράρχαι, ἐκλεγέντες κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἑξαετίαν.

ΤΟ ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ ΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

Ἐκ τῆς ἱερᾶς συνόδου ἐξεδόθη τὸ ἀκόλουθον ἀνακοινωθέν:

«Συνῆλθεν σήμερον, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ μακαριωτάτου ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφείμ, ἡ σεπτὴ ἱεραρχία τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐπλήρωσε τὰς κενὰς μητροπολιτικὰς ἕδρας, ὡς ἀκολούθως:

1. Διὰ καταστάσεως τοῦ σεβασμιωτάτου μητροπολίτου Καστορίας κ. Δωροθέου τὴν ἱερὰν μητρόπολιν Ἀττικῆς.

2. Διὰ καταστάσεως τοῦ σεβασμιωτάτου μητροπολίτου Σάμου καὶ Ἰκαρίας κ. Παντελεήμονος τὴν ἱερὰν μητρόπολιν Θεσσαλονίκης.

3. Δι' ἐκλογῆς τοῦ πανοσιολογιωτάτου ἀρχιμανδρίτου κ. Ἀμβροσίου Στάμενα τὴν ἱερὰν μητρόπολιν Πολυανῆς καὶ Κιλκισίου.

4. Δι' ἐκλογῆς τοῦ πανοσιολογιωτάτου ἀρχιμανδρίτου κ. Κλεώπα Θωμοπούλου τὴν ἱερὰν μητρόπολιν Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφαρσάλων.

5. Δι' ἐκλογῆς τοῦ πανοσιολογιωτάτου ἀρχιμανδρίτου κ. Ἀγαθαγγέλου Ταμπουρατζάκη τὴν ἱερὰν μητρόπολιν Διδυμοτείχου καὶ Ὀρεστιάδος.

6. Δι' ἐκλογῆς τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Ταλαντίου κ. Στεφάνου τὴν ἱερὰν μητρόπολιν Τρίκκης καὶ Σταγῶν.

7. Δι' ἐκλογῆς τοῦ πανοσιολογιωτάτου ἀρχιμανδρίτου κ. Ἀνθίμου Ρούσσα τὴν ἱερὰν μητρόπολιν Ἀλεξανδρουπόλεως.

8. Δι' ἐκλογῆς τοῦ πανοσιολογιωτάτου ἀρχιμανδρίτου κ. Γρηγορίου Μαΐστρου τὴν ἱερὰν μητρόπολιν Καστορίας.

»Μετὰ τὴν ἐκλογήν, οἱ νεοεκλεγέντες σεβασμιώτατοι μητροπολῖται ἔδωσαν τὸ μικρὸν μήνυμα ἐνώπιον τοῦ μακαριωτάτου καὶ τῶν μελῶν τῆς ἱερᾶς συνόδου ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριάσεων τῆς ἱερᾶς συνόδου, ἐν συνεχείᾳ δὲ ἐγένετο ἡ τελετὴ τοῦ μεγάλου μηνύματος εἰς τὸ συνοδικὸν παρεκκλήσιον τῶ παμμεγίστων Ταξιαρχῶν τῆς ἱερᾶς μονῆς Πετράκη, ἐνώπιον τοῦ μακαριωτάτου καὶ τῶν μελῶν τῆς ἱερᾶς συνόδου».

Εἰς δήλωσίν του

Ἀντικανονικὴν χαρακτηρίζει τὴν ἐκλογὴν ἄλλου ὁ Παντελεήμων

Δὲν κατελήφθη, τονίζει, ὑπὸ τοῦ ὁρίου ἡλικίας.—

Ὁ μητροπολίτης κ. Παντελεήμων προέβη εἰς τὴν ἀκόλουθον δήλωσιν:

—«Ἡ λαβοῦσα χώραν σήμερον ἐκλογὴ περὶ δῆθεν πληρώσεως τοῦ θρόνου τῆς μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, τυγχάνει πρᾶξις ἥκιστα ἐκκλησιαστικὴ καὶ σφόδρα ἀντικανονική, δοθέντος ὅτι δὲν ἀποκαθιστᾷ τὴν κανονικὴν τάξιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος, διότι περιπλέκει καὶ διαιωνίζει ἔτι περαιτέρω τὸ ζήτημα τὸ προκληθὲν ἐκ τῆς βιαίας ἀπομακρύνσεώς μου ἐκ τοῦ μητροπολιτικοῦ θρόνου τῆς Θεσσαλονίκης. Προσέτι οἱ οὕτως ἀποφασίσαντες ἱεράρχαι ἀντιφάσκουν πρὸς ἑαυτὰς καὶ ἰδίᾳ πρὸς τὴν παρ' αὐτῶν μόλις χθὲς ληφθεῖσαν ἀπόφασιν περὶ ἀπομακρύνσεως τοῦ ἐπιβάτου τοῦ θρόνου τῆς Θεσσαλονίκης Λ. Παρασκευοπούλου. Οἱ ἴδιοι ἱεράρχαι ἐδέχθησαν ὅτι κανονικὸς μητροπολίτης Θεσσαλονίκης τυγχάνω ἐγώ, ἐφ' ὅσον ἡ ἀπομάκρυνσίς μου ὑπῆρξεν ὅλως ἀντικανονική, ἀντισυνταγματικὴ καὶ ἄδικος.

»Οὐδὲν κώλυμμα διὰ τὴν ἐπάνοδόν μου εἰς τὸν θρόνον τῆς Θεσσαλονίκης, τυπικὸν ἢ οὐσιαστικὸν ὑφίσταται, καθ' ὅσον δὲν κατελήφθην ὑπὸ τοῦ ὁρίου ἡλικίας καὶ τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐξ ἐπισήμων ἐγγράφων. Ἡ ἱεραρχία διὰ τῆς ῥηθείσης ἐκλογῆς νῦν παρενόμησε καὶ παρεβίασεν εὐθέως τοὺς ἱεροὺς κανόνας, τὴν συνταγματικὴν ἐπιταγὴν καὶ τὰς ἐπαγγελίας αὐτοῦ τούτου τοῦ προέδρου αὐτῆς καὶ προκαθημένου τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

»Ἐπειδὴ οἱ ἱεράρχαι καὶ τὸ λέγω μετὰ βαθυτάτης λύπης καὶ πικρίας κατ' οὐδένα ἔλαβον ὑπ' ὄψιν τοὺς ἐπὶ ἑπταετίαν ὅλην ἀγῶνας μου ὑπὲρ τῆς κανονικῆς τάξεως, δι' ὃ καὶ ὑπέστην πρῶτος ἐγὼ τὰς σκληρὰς δοκιμασίας καὶ δὲν ἀνεγνώρισαν τὴν ἔμπρακτον ὠφέλειαν ἥτις προσεπορίσθη εἰς αὐτοὺς τοὺς ἰδίους πρωτίστως καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν γενικῶς καὶ τούτου ἕνεκεν ἐναπόκειται πλέον εἰς τὸν κ. ὑπουργὸν τῆς ἐθνικῆς παιδείας καὶ θρησκευμάτων νὰ μὴ συνεργήσῃ εἰς τὴν παρανομίαν καὶ νὰ μὴ στέρξῃ καὶ ὑπογράψῃ τὴν ὅλως ἀντικανονικὴν καὶ ἀντισυνταγματικὴν ἀπόφασιν τῆς ἱεραρχίας, ὡς ἔσχατος τηρητὴς τῆς κανονικότητος καὶ νομιμότητος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ.

»Πρὸς τούτοις δηλῶ πρὸς πάντας καὶ ἀναφέρομαι πρὸς τὰς χριστιανικὰς ἐκκλησίας, ὅτι ἡ θεόσωστος ἀρχαία καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία τῆς Θεσσαλονίκης, συνεχίζει χειμαζομένη καὶ νῦν, τῆς ὁποίας ὁ λαὸς καταθλίβεται μεγάλως ἐκ τῆς ματαιουμένης ἐπανόδου μου καὶ ὅτι ὁ νεοπροβληθεὶς ἐπιβάτης τοῦ θρόνου, μετὰ βεβαιότητος καὶ συνεργοῦντος τοῦ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀγρυπνοῦντος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, θὰ ἔχῃ τὴν αὐτὴν κατάληξιν κυρίως δὲ ὅτι τὸ θέμα τῆς ἀντικανονικῆς ἀπομακρύνσεώς μου παραμένει ἐκκρεμές.

»Ἐγώ, ὡς ἐδήλωσα καὶ ἐνώπιον τοῦ δικάσαντος με ἀντικανονικοῦ δικαστηρίου, προεδρευομένου ὑπὸ τοῦ κ. Ἱερωνύμου, δηλῶ καὶ αὖθις ὅτι «Εἶμαι καὶ θὰ εἶμαι ἐφ' ὅρου ζωῆς ὁ κανονικὸς καὶ νόμιμος μητροπολίτης Θεσσαλονίκης» καὶ εὔχομαι ὅπως ὁ Κύριος αὐξήσῃ τὴν ἀγάπην του εἰς τὸ ποίμνιον τῆς δοκιμαζομένης μητροπόλεώς μου.

ΠΟΙΟΙ ΟΙ ΝΕΟΙ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΑΙ

Διὰ τοὺς 13 μητροπολίτας παρεσχέθησαν τὰ ἑξῆς βιογραφικὰ στοιχεῖα:

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ κ. ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ: Κατὰ κόσμον Νικόλαος Χρυσοφάκης. Ἐ-

Ὁ ἀρχιμανδρίτης κ. Σεραφεὶμ Ὀρφανός, ὁ ὁποῖος ἐξελέγη μητροπολίτης Λαρίσης

γεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1925. Ἀπεφοίτησε τῆς θεολογικῆς σχολῆς Ἀθηνῶν τὸ 1947. Ἐχειροτονήθη διάκονος τὸ 1950 καὶ πρεσβύτερος τὸ 1951. Ἐπὶ διετίαν ἠκολούθησεν εὐρυτέρας σπουδὰς εἰς Παρισίους, φοιτήσας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Σορβόνης καὶ εἰς τὸ καθολικὸν Ἰνστιτοῦτον. Ὑπηρέτησεν ὡς ἱεροκήρυξ, ἐφημέριος, ὑποδιευθυντὴς τοῦ θεολογικοῦ οἰκοτροφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας καὶ ὡς γραμματεὺς τῶν συνοδικῶν δικαστηρίων. Ἐδίδαξεν εἰς ἐκκλησιαστικὰ φροντιστήρια καὶ εἰς τὸ πνευματικὸν φροντιστήριον τῆς Πεντέλης. Μητροπολίτης Σάμου καὶ Ἰκαρίας ἐξελέγη τὸ 1965. Συνέγραψε διαφόρους μελέτας καὶ ἄρθρα.

ΤΡΙΚΚΗΣ ΚΑΙ ΣΤΑΓΩΝ, κ. ΣΤΕΦΑΝΟΣ: Ὁ ἐψηφισμένος μητροπολίτης Τρίκκης καὶ Σταγῶν κ. Στέφανος, μέχρι τοῦδε βοηθὸς τοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, ἐγεννήθη εἰς Πειραιᾶ τὸ 1920. Ἤρχισε τὴν σταδιοδρομίαν του ὡς πρωτοσυγγελεύων Ἐδέσσης, ὅπου ἦτο μητροπολίτης ὁ κ. Παντελεήμων. Ἔλαβε τὸ πτυχίον τῆς θεολογικῆς σχολῆς Θεσσαλονίκης καὶ τὸ 1958 ἐξελέγη βοηθὸς ἐπίσκοπος Θεσσαλονίκης, ἔνθα ὑπηρέτησεν εὐδοκίμως μέχρι σήμερον, ἐπαξίως ἀγαπηθεὶς ὑπὸ τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς ἐκκλησίας.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ κ. ΔΩΡΟΘΕΟΣ: Κατὰ κόσμον Διονύσιος Γιανναρόπουλος. Ἐγεννήθη τὸ 1910 εἰς Κρέσταινα Ὀλυμπίας. Μετὰ τριετῆ φοίτησιν εἰς τὴν νομικὴν σχολὴν ἐνεγράφη εἰς τὴν θεολογικὴν σχολὴν Ἀθηνῶν, λαβὼν τὸ πτυχίον τὸ 1939. Διάκονος ἐχειροτονήθη τὸ 1933 καὶ πρεσβύτερος τὸ 1938. Ὑπηρέτησεν ὡς στρατιωτικὸς ἱεροκήρυξ, καθηγητὴς ἐν Ἑλλάδι, Ἀδδὶς Ἀμπέμπα καὶ Ἀλεξάνδρειαν, διευθυντὴς τύπου καὶ τῶν περιοδικῶν τοῦ πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας καὶ διευθυντὴς τῆς ἐκκλησιαστικῆς σχολῆς Κορίνθου. Μητροπολίτης Καστορίας ἐξελέγη τὸ 1958. Ἐδημοσίευσεν ἄρθρα εἰς τὸν ξένον καὶ τὸν ἑλληνικὸν ἡμερήσιον τύπον τῆς Αἰγύπτου. Μετέσχε τῆς γενικῆς συνελεύσεως τοῦ παγκοσμίου συμβουλίου ἐκκλησιῶν εἰς Μόντρεαλ, ὡς μέλος τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἐπεσκέφθη μετὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου τὴν ἐκκλησίαν τῆς Αἰθιοπίας.

ΚΛΕΩΠΑΣ ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΣ, μητροπολίτης Θεσσαλιώτιδος: Ἐγεννήθη τὸ ἔτος 1913 εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Διάκονος ἐχειροτονήθη τὸ 1937 πρεσβύτερος δὲ τὸ 1945. Ἔλαβε πτυχίον θεολογίας τὸ 1950. Ἐχρημάτισε πρωτοσύγκελος τῆς μητροπόλεως Τρίκκης.

ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ ΣΤΑΜΕΝΑΣ, μητροπολίτης Κιλκισίου: Ἐγεννήθη τὸ 1922 εἰς Πάρον. Διάκονος ἐχειροτονήθη τὸ 1950, πρεσβύτερος δὲ τὸ 1955. Ἔλαβε πτυχίον θεολογίας τὸ 1955. Ἐχρημάτισεν ἱεροκήρυξ Παραναξίας καὶ γραμματεὺς μονίμου συνοδικῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν ζητημάτων τῆς νεότητος.

ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ ΤΑΜΠΟΥΡΑΤΖΑΚΗΣ, μητροπολίτης Διδυμοτείχου καὶ Ὀρεστιάδος: Ἐγεννήθη τὸ 1929 εἰς Νεάπολιν Κρήτης. Διάκονος ἐχειροτονήθη τὸ 1949 καὶ πρεσβύτερος τὸ 1957. Ἔλαβε πτυχίον θεολογίας τὸ 1957. Ἐπραγματοποίησε σπουδὰς εἰς τὴν Γαλλίαν. Ἐχρημάτισε διάκονος εἰς τοὺς Ἁγίους Τόπους καὶ

Ὁ ἀρχιμανδρίτης κ. Κλεώπας Θωμόπουλος, ὁ ὁποῖος ἐξελέγη μητροπολίτης Θεσσαλιώτιδος.

ἐφημέριος εἰς Παρισίους. Διετέλεσε γραμματεὺς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

ΑΝΘΙΜΟΣ ΡΟΥΣΣΑΣ, μητροπολίτης Ἀλεξανδρουπόλεως: Ἐγεννήθη τὸ 1934 εἰς Πύργον Ἠλείας. Διάκονος ἐχειροτονήθη τὸ 1964, πρεσβύτερος δὲ τὸ 1965. Ἔλαβε πτυχίον θεολογίας τὸ 1963 καὶ φιλολογίας, προηγουμένως τὸ 1957. Ἐχρημάτισε διευθυντὴς ὑπηρεσιῶν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας καὶ γραμματεὺς τῆς συνοδικῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ τύπου.

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗΣ, μητροπολίτης Δημητριάδος: Ἐγεννήθη τὸ 1939 εἰς Ξάνθην. Διάκονος ἐχειροτονήθη τὸ 1961, πρεσβύτερος δὲ τὸ 1965. Ἔλαβε τὸ πτυχίον θεολογίας τὸ 1967 καὶ προηγουμένως νομικῆς τὸ 1962. Εἶναι κάτοχος τῆς γαλλικῆς, ἀγγλικῆς καὶ γερμανικῆς γλώσσης, πτυχιοῦχος τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς καὶ συγγραφεύς. Μέχρι τῆς ἐκλογῆς του ἤσκει καθήκοντα γραμματέως τῆς ἱερᾶς συνόδου.

ΣΕΡΑΦΕΙΜ ΟΡΦΑΝΟΣ, μητρο-

Ὁ ἀρχιμανδρίτης κ. Χριστόδουλος Παρασκευαΐδης, ποὺ ἐξελέγη μητροπολίτης Δημητριάδος

πολίτης Λαρίσης: Ἐγεννήθη τὸ 1931 εἰς Μέγαρα. Διάκονος ἐχειροτονήθη τὸ 1952, πρεσβύτερος δὲ τὸ 1958. Ἔλαβε πτυχίον θεολογίας τὸ 1955. Ἐχρημάτισεν ἱεροκήρυξ τῆς μητροπόλεως Κορίνθου.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΒΕΡΓΗΣ, μητροπολίτης Χαλκίδος: Ἐγεννήθη τὸ 1924 εἰς Ἀθήνας. Διάκονος ἐχειροτονήθη τὸ 1952, πρεσβύτερος δὲ τὸ 1953. Ἔλαβε πτυχίον θεολογίας τὸ 1952. Διετέλεσεν ἱεροκήρυξ τῆς μητροπόλεως Μεσσηνίας.

ΤΙΤΟΣ ΠΑΠΑΝΑΚΟΣ, μητροπολίτης Παραμυθίας: Ἐγεννήθη τὸ 1931 εἰς Πειραιᾶ. Διάκονος ἐχειροτονήθη τὸ 1966, πρεσβύτερος δὲ τὸ 1966. Ἔλαβε πτυχίον θεολογίας τὸ 1964. Ἐχρημάτισεν ἱεροκήρυξ Κεφαλληνίας.

ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ ΒΑΡΔΑΚΟΣ, μητροπολίτης Σάμου: Διετέλεσε πρὸ τοῦ 1967 γενικὸς διευθυντὴς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Ἔλαβε πτυχίον θεολογίας τὸ 1944.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΜΑΪΣΤΡΟΣ, μητροπολίτης Καστορίας: Ἐγεννήθη τὸ 1917 εἰς Ἀθήνας. Διάκονος ἐχειροτονήθη τὸ 1942, πρεσβύτερος δὲ τὸ 1950. Ἔλαβε πτυχίον θεολογίας τὸ 1956. Διετέλεσε στρατιωτικὸς ἱερεύς.

Τῶν ἐψηφισμένων μητροπολιτῶν Τρίκκης, Ἀττικῆς καὶ Θεσσαλονίκης τὰ βιογραφικὰ στοιχεῖα εἶναι γνωστά, καθ' ὅσον οὗτοι εἶναι ἐν ἐνεργείᾳ ἀρχιερεῖς.

ΟΙ ΒΟΥΛΕΥΤΑΙ ΤΟΥ ΙΣΡΑΗΛ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΟΙ ΝΕΑΡΑΣ ΔΙΩΚΤΡΙΑΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΩΝ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΠΑΡΙΣΙΟΙ, 13. (Ἰδ. Ὑπ.).— Ὁ κ. Γεδεὼν Χάουσνερ, μέλος τῆς κυβερνήσεως τοῦ Ἰσραὴλ κατὰ τὴν διέλευσίν του ἐκ Παρισίων ἐδέχθη εἰς τὴν πρεσβείαν τῆς χώρας του τὴν κ. Μπεάτα Κλάρσφελντ, τὴν γνωστὴν δι

σφελντ ὡς κατηγορουμένην ἀλλὰ ὡς κατήγορον.

Ἐν συνεχείᾳ ἀνεκοίνωσεν, ὅτι θὰ γράψῃ εἰς τὸν πρόεδρον τῆς Γερμανικῆς Ὁμοσπόνδου Δημοκρατίας κ. Βάλτερ Σέελ, διὰ νὰ τοῦ ζητήσῃ

ΕΝ ΕΠΙΣΗΜΩ ΤΕΛΕΤΗ

Ἐνεθρονίσθη ὁ μητροπολίτης Θεσσαλονίκης

Συγκινητικὴ μεγαλοπρέπεια καὶ θρησκευτικὴ κατάνυξις.- Χειροκροτήματα καὶ «ἄξιος», «ἄξιος».-

Ἀποκόμματα ἐφημερίδος «Μακεδονία», 4 Αὐγούστου 1974

μουσική τοῦ Γ΄ Σώματος Στρατοῦ καί ἡ φιλαρμονική τοῦ Δήμου Θεσσαλονίκης[178] ἀπέδωσαν τίς προβλεπόμενες τιμές στόν ἄρτι ἀφιχθέντα Μητροπολίτη.

Στόν ἐνθρονιστήριο λόγο του ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης ἐπεσήμανε χαρακτηριστικά τό «οὐκ ἦλθον διακονηθῆναι ἀλλά διακονῆσαι» καί ὑπεσχέθη «ἐργώδη καί ἐπίμοχθον διακονίαν»[179] καλώντας ταυτοχρόνως τόν κλῆρο καί τούς πιστούς νά τόν συνδράμουν στό ἔργο του[180].

Τελετή τῆς ἐνθρονίσεως

Ὁ ἀπό Σάμου καί Ἰκαρίας Παντελεήμων ἔφτασε στήν πόλη τῆς Θεσσαλονίκης στίς 6:45 μ.μ. τῆς 3ης Αὐγούστου τοῦ 1974. Στήν πλατεία, ἡ ὁποία βρίσκεται ἔμπροσθεν τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Τῆς Τοῦ Θεοῦ Σοφίας τόν ὑπεδέχθησαν ὁ Τοποτηρητής τῆς Μητροπόλεως, Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Νεαπόλεως καί Σταυρουπόλεως Διονύσιος, οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, οἱ Μητροπολίτες Μιλητουπόλεως Στυλιανός καί Τυάνων Παντελεήμων, οἱ Μητροπολίτες Ἱερισσοῦ, Ἁγίου Ὄρους καί Ἀρδαμερίου Παῦλος, Τρίκκης καί Σταγῶν Στέφανος, Νέας Κρήνης καί Καλαμαριᾶς Προκόπιος, Φιλίππων Νεαπόλεως καί Θάσου Προκόπιος, Πολυανῆς καί Κιλκισίου Ἀμβρόσιος, Ζιχνῶν καί Νευροκοπίου Σπυρίδων καί σύσσωμος ὁ ἱερός κλῆρος τῆς Μητροπόλεως[181].

Ἐκ μέρους τῶν ἀρχῶν ὑπεδέχθησαν τόν νέο Μητροπολίτη ὁ Νομάρχης κ. Χρύσανθος, ὁ ὑποστράτηγος κ. Παλαιολόγος ἐκ μέρους τοῦ Διοικητοῦ τοῦ Γ΄ Σ.Σ., ὁ Δήμαρχος κ. Φλωρίδης, ὁ Διευθυντής τῆς Ἀστυνομίας κ. Σταυρόπουλος, οἱ προϊστάμενοι τῆς Ὀρθοδόξου Ἀρμενικῆς καί τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, καί τῆς Ἑβραϊκῆς παροικίας, καί οἱ ἐκπρόσωποι τῶν στρατιωτικῶν, πολιτικῶν καί λοιπῶν ἀρχῶν[182].

178. «Μακεδονία», 4 Αὐγούστου 1974, «Ἐνεθρονίσθη ὁ Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης».

179. *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς* (1974), ὅπ. π., σ. 320..

180. «Μακεδονία», 4 Αὐγούστου 1974, ὅπ. π..

181. «Μακεδονία», 4 Αὐγούστου 1974, «Ἐνεθρονίσθη ὁ Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης».

182. «Ἑλληνικός Βορρᾶς», 4 Αὐγούστου 1974, «Ἐνεθρονίσθη χθές ὁ νεός Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης».

Ὁ νέος μητροπολίτης κ. Παντελεήμων κατὰ τὸν Δοξολογικὸν θρόνον τῆς Ἁγίας Σοφίας κατὰ τὸν πανη-
γυρικὸν τῆς Ἀναρρηνίσεώς του. Περιβαλλόμενος ὑπὸ ἱερωμένων, κληρικῶν καὶ ἐκπροσώπων τῶν ἀρχῶν.

ΜΕ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΝ ΜΕΓΑΛΟΠΡΕΠΕΙΑΝ

Ἡ ἐνθρόνισις τοῦ Παντελεήμονος

Καὶ ὁ ἐκφωνηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ λόγος

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΕΚ ΤΗΣ 1ΗΣ ΣΕΛ.

τροπολίτης Νικολάου καὶ Σκοπελιανὸς κ.κ. Διονύσιος, τοποτηρητὴς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, ὡς καὶ τὸν Καθηγούμενον τοῦ Ἁγίου Ὄρους.

Ἀκριτὸς τὴν ἱερὰν δυὸ πυλῶν θύραν, καθ' ἣν τὸ πρῶτον ἐστὴ, ὡς ἀρχιερεὺς, τὰ δυσκολα λόγια τῆς εἰσοδικῆς καὶ ἱερᾶς Θεολογίας τῆς ἑορτῆς προσέτεινε τὸ καθαρὸν νοῦν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, τὸν ἀγῶνα καὶ τὸν κανόνα ὑπάρχειν, μεγαλομεγαλυνεῖ καὶ μὲ εὐφήμιαν λόγων δημήγορον, καὶ ἐπιτυχεστάτη ἡ ἐπιστροφὴ σχεδὸν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μας ποιμένος, τοῦτο ὃς θρόνου ἀπολήγει τῆς κατὰ μαΐ- μὲν Θεσσαλονίκης καὶ τῆς ἐπὶ δεξιὰ ἐκκλησίας, ἐπρόκειτο ἐκκλησιαστικὸς ἐκκλησίας, ὅπερ καὶ ὁ Θεὸς "ἐκεῖ ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐκεῖ ἐκεῖ ἐκεῖ, σὺμβολον ἐπιστήσατο τῆς ἀπὸ γῆς Ἀλβανῶν ἐκφανείας, ἐξῆ ὧν ἡμῖν διαπεφήνω, ἀλλὰ διακοσμήσεις, ἐκεῖ ἡ ἀλήθεια, ἐξεναι ἡμῖν ἐν τῇ Κυρίᾳ ἀγωνίᾳ τοῦ ἱερεῖ τούτου χωρίου ἀδικίᾳ ἄλλων, ὧν ἐκκλῆς ἡμερᾷ, ὃς ἐν ἀρχῇ τῆς ἀκουσθείσης ἐπιστροφῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐκκλησίας ἐκκλησίας ἐκκλησίας ἐκκλησίας καὶ ἀνάκλησις. Ἐπιτοφὴς καὶ ἐν τῇ μητρὸς τῆς ἐφημ- ποίησις κάτοικος καὶ ἐκκλησιαστικὸς, ὅπερ κλήσεως οἱ ἱερεῖς ἐκκλησίας ἐκκλησίας τοῦ λόγου "ἐκκλησιαστικὸν, ὡς Χριστὸς ἐκκλησία Ἀλεξανδρείας ἐκκλησίας

ἐκκλησίας ἐκκλησίας.

ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ ΤΩΝ ΑΓΩΝΩΝ

...ν ἡ ἀκρίβεια πάτρα καὶ ἐκκλησιαστικὴ διακονήσεως προέχει κυρίως ἡ ἑνωσις, ἡ πραγματοποίησις εἰσηγήσεως ἐκκλησίας καὶ ἐκκλησίας ἐκκλησίας, τὸ κεφάλαιον τοῦ ἐτόλμησε, τὸν τοπικὸν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ παγκοσμίου ἐκκλησίας ἐκκλησίας ἐκκλησίας ἐκκλησίας

Μέ τήν φράση «Εἶμαι στρατιώτης τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ καί ὡς τοιοῦτος θά ὑπηρετήσω τήν Ἀποστολικήν Ἐκκλησίαν τῶν Θεσσαλονικέων», ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης ἀπήντησε στήν προσφώνηση τοῦ Δημάρχου κ. Φλωρίδη, ὁ ὁποῖος τόν ὑπεδέχθη στήν εἴσοδο τοῦ περιβόλου τοῦ ναοῦ γιά νά τόν καλωσορίσει[183]. Ἐν συνεχείᾳ ξεκίνησε τό τελετουργικό μέρος τῆς ἐνθρονίσεως[184].

Ὁ νέος Μητροπολίτης, ἀφοῦ χαιρέτησε ὅλους ὅσοι τόν καλωσόρισαν, ἐνεδύθη τόν μανδύα καί συνοδευόμενος ἀπό τούς ἐπισήμους καί τόν κλῆρο κατευθύνθη στόν Ἱερό Ναό Τῆς Τοῦ Θεοῦ Σοφίας ἐν μέσῳ τῶν συνεχῶν ἐπευφημιῶν καί χειροκροτημάτων τοῦ παρευρισκομένου πλήθους. Ἐν συνεχείᾳ, ἀνῆλθε στόν Ἐπισκοπικό θρόνο τοῦ καθεδρικοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ ἔχοντας δεξιά του τόν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Μιλητουπόλεως κ.κ. Στυλιανό καί ἀριστερά του τόν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Τυάνων κ.κ. Παντελεήμονα[185]. Ἔναντι αὐτοῦ ἐστάθησαν οἱ ὑπόλοιποι Μητροπολίτες[186].

Κατ᾽ ἔθος ἀνεγνώσθη πρῶτον τό δημοσιευθέν διάταγμα στήν ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως, γιά τήν ἀναγνώρισή του ὡς Μητροπολίτη καί ἐν συνεχείᾳ ἡ ἐγκύκλιος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος περί καταστάσεως τοῦ κ. Παντελεήμονος στήν Ἱερά Μητρόπολη Θεσσαλονίκης.

«Διάταγμα Περί ἀναγνωρίσεως τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος Β΄» δημοσιευθέν εἰς τήν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως[187].

Διά Πρ. Δ/τος τῆς 22.7.1974 ἐκδοθέντος ἐν Ἀθήναις κατά τάς διατάξεις: 1) Τῶν ἄρθρων 1 ἕως 4 τῆς ὑπ᾽ ἀριθ. 3/74 Συντακτικῆς Πράξεως «περί ἐκλογῆς Προκαθημένου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος καί ἀπο-

183. Ὅπ. π.

184. «Μακεδονία», 4 Αὐγούστου 1974, ὅπ. π.

185. «Μακεδονία», 4 Αὐγούστου 1974, ὅπ. π.

186. «Ἑλληνικός Βορρᾶς», 4 Αὐγούστου 1974, ὅπ. π.

187. *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, 1974, «*Διάταγμα Περί ἀναγνωρίσεως τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος Β΄* δημοσιευθέν εἰς τήν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως», σσ. 309-310.

περατώσεως ἐν γένει τῆς ἐν αὐτῇ Κανονικῆς Τάξεως», 2) τῶν ἄρθρων 1 ἕως 4 τῆς ὑπ' ἀριθ. 7/1974 Συντακτικῆς Πράξεως «περί τροποποιήσεως καί συμπληρώσεως τῆς ὑπ' ἀριθ. 3/1974 Συντακτικῆς Πράξεως κλπ.», 3) τῶν ἄρθρων 8 καί 9 τοῦ Ν.Δ. 274/74 «περί καθορισμοῦ τρόπου ἐκλογῆς Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καί ρυθμίσεως Ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων, 4) τῶν ἄρθρων 1, 3 καί 4 τοῦ Ν.Δ. 411/74 «περί Ἱδρύσεως Ἱερῶν Μητροπόλεων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος καί τρόπου πληρώσεως αὐτῶν καί τῶν λοιπῶν τοιούτων», 5) τό ὑπ' ἀριθ. 3494/1237/15.7.1974 ἔγγραφον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, δι' οὗ ἀνακοινοῦται τῷ Ὑπουργείῳ Ἐθνικῆς Παιδείας καί Θρησκευμάτων, ὅτι κατά τήν συνεδρίαν αὐτῆς τῆς 13ης Ἰουλίου 1974 ψήφων κανονικῶν γενομένων, ἐξελέξατο καί κατέστησε Μητροπολίτην Θεσσαλονίκης τόν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Σάμου καί Ἰκαρίας κ. Παντελεήμονα, προτάσει τοῦ ἐπί τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας καί Θρησκευμάτων Ὑπουργοῦ, ἀναγνωρίζεται καί καθίσταται Μητροπολίτης τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης ὁ νομίμως καί κανονικῶς ἐκλεγείς Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σάμου καί Ἰκαρίας κ. Παντελεήμων καί παραγγέλλονται αἱ ἐν τῷ Κράτει Ἀρχαί, ὅπως ἀπονέμωσιν αὐτῷ τάς εἰς τό ἀξίωμά του προσηκούσας τιμάς.

Ἐγκύκλιος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐπί τῇ ἐγκαταστάσει τοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμονος Β΄ εἰς τήν Ἱεράν Μητρόπολιν Θεσσαλονίκης[188].

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀριθ. Πρωτ. 3684 *Ἀθήνησι τῇ 25.7.1974*
Διεκπ. 1355

188. *Ἱερηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, 1974, Ἐγκύκλιος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐπί τῇ ἐγκαταστάσει τοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμονος Β΄ εἰς τήν Ἱεράν Μητρόπολιν Θεσσαλονίκης, σσ. 310-312.

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

Πρός

Τόν εὐλαβέστατον ἱερόν Κλῆρον καί τό Χριστεπώνυμον πλήρωμα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης.

Εὐλαβέστατοι ἱερεῖς καί λοιποί ἁπαξάπαντες εὐλογημένοι Χριστιανοί, οἱ κατά τήν Ἱεράν Μητρόπολιν Θεσσαλονίκης, χάρις εἴη ὑμῖν ἀπό Θεοῦ Κυρίου Παντοκράτορος.

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, διά τήν ἄπειρον αὐτοῦ φιλανθρωπίαν ἐνανθρωπήσας πρός σωτηρίαν ἡμῶν, καθίδρυσε τήν Ἁγίαν Ἐκκλησίαν, πρός τόν σκοπόν τῆς ἑνί ἑκάστῳ τῶν πιστῶν μεταδόσεως τῆς σωτηρίας, διά τῆς διδασκαλίας, τοῦ ἁγιασμοῦ καί τῆς καθοδηγήσεως αὐτῶν ὑπό τῶν Ἀποστόλων καί τῶν διαδόχων αὐτῶν ποιμένων Αὐτῆς. Τούτους δέ καί συνεχιστάς ὥρισε τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ Αὐτοῦ ἔργου. «Καθώς ἀπέσταλκέ με ὁ Πατήρ κἀγώ πέμπω ὑμᾶς», «ὁ ἀκούων ὑμῶν ἐμοῦ ἀκούει καί ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμέ ἀθετεῖ, ὁ δέ ἀθετῶν ἐμέ ἀθετεῖ τόν ἀποστείλαντά μέ», «Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμέ δέχεται, καί ὁ ἐμέ δεχόμενος δέχεται τόν ἀποστείλαντά με» (Ἰωάν. κ΄ 21. Λουκ. γ΄ 16. Ματθ. ι΄ 40).

Ὡς ἡ Ἐκκλησία ἱδρύθη αἰώνιος, οὕτω καί τό ἔργον, ὅπερ οἱ Ἀπόστολοι ἀνέλαβον, ὑπῆρξεν αἰώνιον (Ματθ. κη΄ 20), μεταδιδόμενον διά τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐν τῷ Μυστηρίῳ τῆς ἱερωσύνης εἰς τούς διαδόχους αὐτῶν. Οὐδέ δύναται ἵνα νοηθῇ ἡ Ἐκκλησία ἄνευ αὐτῶν. «Χωρίς τούτων Ἐκκλησία οὐ καλεῖται», ἔγραφεν ὁ Ἀποστολικός Πατήρ Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος. Οὔτε σώζεται ὁ πιστός ἐκτός τῆς Ἐκκλησίας μένων, ἀλλ' οὔτε καί ὠφελεῖται μένων ἐν αὐτῇ ἄνευ τῶν οἰκονόμων τῶν Θείων Μυστηρίων, τῶν ποιμένων Αὐτῆς καί διδασκάλων. Τούτων δέ προεξάρχει ὁ Ἐπίσκοπος, ὁ ἐγκεχειρισμένος τό ἀνώτατον ἀξίωμα. Πρόδηλος ἄρα καθίσταται ἡ ὑπερτάτη σημασία τοῦ Ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος ἐν τῇ Χριστιανικῇ Ἐκκλησίᾳ καί ἡ ἀναγκαιότης Αὐτοῦ. Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐν τῇ μερίμνῃ καί στοργῇ Αὐτῆς ὑπέρ τοῦ Ποιμνίου τῆς θεοσώστου Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, συνελθοῦσα ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριῶν τοῦ Συνοδικοῦ Μεγάρου τῇ 13 τοῦ μηνός Ἰουλίου ἐ.ἔ. ψήφοις κανονικαῖς ἐξελέξατο καί κατέστησε Μητροπολίτην Θεσσαλονίκης τόν Σεβ. Μητροπολίτην Σάμου καί Ἰκαρίας κ. Παντελεήμονα, κληρικόν δεδοκιμασμένον καί ζηλωτήν, δόκιμον κήρυκα τοῦ Θείου λόγου καί ἱκανήν πεῖραν κεκτημένον πρός διεξαγωγήν τοῦ μεγά-

λου καί ὑψηλοῦ ἔργου τῆς Ἀρχιερατικῆς Διακονίας, τελεσθέντος τή 13η Ἰουλίου ἐ.ἔ. τοῦ Μεγάλου Μηνύματος.

Οὕτως οὖν ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμων ἀνεδείχθη τῇ χάριτι τοῦ Παναγίου καί Τελεταρχικοῦ Πνεύματος γνήσιος, κανονικός καί νόμιμος Ποιμενάρχης καί προστάτης πνευματικός τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης ἔχων τό δικαίωμα τοῦ εὐλογεῖν καί ἁγιάζειν ἀρχιερατικῶς πάντας τούς χριστιανούς καί πάντα τά ἀρχιερατικά ἐπιτελειν, μετά καί τῆς τοῦ Ἱεροῦ Συνθρόνου ἐγκαθιδρύσεως, κρίνειν τε καί ἀνακρίνειν πᾶσαν ἐκκλησιαστικήν ὑπόθεσιν κατά τούς Ἱερούς Κανόνας καί τούς Νόμους.

Ταῦτα ἀγγέλλουσα ἅπασιν ὑμῖν ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος προτρέπεται καί ἐντέλλεται, ἵνα ὑποδεξάμενοι τόν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμονα ὡς κανονικόν καί νόμιμον ὑμῶν Ἀρχιερέα, πείθησθε καί ὑπείκητε αὐτῷ προθύμως, κατά τό παράγγελμα τῆς Ἁγίας Γραφῆς «Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καί ὑπείκετε, αὐτοί γάρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπέρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν, ὡς λόγον ἀποδώσοντες» (Ἑβρ. ιγ΄ 17), μνημονεύητε δέ καί οἱ κληρικοί τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς καί δεήσεσι κατά τήν ἐκκλησιαστικήν τάξιν, ἀπονέμητε δ' αὐτῷ πάντες, ὡς Πνευματικῷ ὑμῶν Πατρί, πᾶσαν τιμήν.

Ἡ δέ χάρις τοῦ Ἀρχιποίμενος Σωτῆρος ἡμῶν καί τό ἄπειρον Αὐτοῦ ἔλεος εἴη μετά πάντων ὑμῶν.

† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ, Πρόεδρος
† Ὁ Καλαβρύτων καί Αἰγιαλείας ΓΕΩΡΓΙΟΣ
† Ὁ Πειραιῶς ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ
† Ὁ Μυτιλήνης ΙΑΚΩΒΟΣ
† Ὁ Νέας Ἰωνίας καί Νέας Φιλαδελφείας ΤΙΜΟΘΕΟΣ
† Ὁ Σερβίων καί Κοζάνης ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ
† Ὁ Σερρῶν καί Νιγρίτης ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
† Ὁ Θήρας, Ἀμοργοῦ καί Νήσων ΓΑΒΡΙΗΛ
† Ὁ Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ
† Ὁ Ἄρτης ΙΓΝΑΤΙΟΣ
† Ὁ Ἀττικῆς ΔΩΡΟΘΕΟΣ
† Ὁ Κορινθίας ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

† Ὁ Τριφυλίας καί Ὀλυμπίας ΣΤΕΦΑΝΟΣ
† Ὁ Παροναξίας ΕΠΙΦΑΝΙΟΣ
† Ὁ Ἱερισσοῦ, Ἁγίου Ὄρους καί Ἀρδαμερίου ΠΑΥΛΟΣ
† Ὁ Λήμνου ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ
† Ὁ Περιστερίου ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
† Ὁ Σύρου, Τήνου, Ἄνδρου. Κέας καί Μήλου ΔΩΡΟΘΕΟΣ
† Ὁ Αἰτωλίας καί Ἀκαρνανίας ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ
† Ὁ Γυθείου καί Οἰτύλου ΣΩΤΗΡΙΟΣ
† Ὁ Θεσσαλονίκης ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ
† Ὁ Μαντινείας καί Κυνουρίας ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ
† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ
† Ὁ Κεφαλληνίας ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ
† Ὁ Πατρῶν ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ
† Ὁ Ἀργολίδος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ
† Ὁ Νέας Σμύρνης ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ
† Ὁ Σισανίου καί Σιατίστης ΑΝΤΩΝΙΟΣ
† Ὁ Φιλίππων, Νεαπόλεως καί Θάσου ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ
† Ὁ Καισαριανῆς, Βύρωνος καί Ὑμηττοῦ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
† Ὁ Νέας Κρήνης καί Καλαμαριᾶς ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ
† Ὁ Νεαπόλεως καί Σταυρουπόλεως ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ
† Ὁ Μεσογαίας καί Λαυρεωτικής ΑΓΑΘΟΝΙΚΟΣ
† Ὁ Μεγάρων καί Σαλαμῖνος ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ
† Ὁ Ζιχνῶν καί Νευροκοπίου ΣΠΥΡΙΔΩΝ
† Ὁ Κυθήρων ΙΕΡΟΘΕΟΣ
† Ὁ Μαρωνίας ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ
Ὁ Ἀρχιγραμματεύς
† Ὁ Δέρβης ΚΟΣΜΑΣ

Προσφωνήσεις

Τόν νέο Μητροπολίτη πρωτίστως προσεφώνησε ὁ Τοποτηρητής Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Νεαπόλεως καί Σταυρουπόλεως κ.κ. Διονύσιος καί ἐν συνεχείᾳ ὁ Γενικός Ἀρχιερατικός Ἐπίτροπος Πρωτοπρ. π. Κωνσταντίνος Πλευράκης, καθώς καί ὁ Δήμαρχος κ. Φλωρίδης, ὁ ὁποῖος ὑπεσχέθη τήν εἰλικρινῆ του συμπαράσταση στόν νέο

Στιγμιότυπον ἐκ τῆς ἐνθρονίσεώς του ὡς Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης

Ἐπίσκοπο[189]. Μετά τήν τελετή τῆς ἐνθρονίσεως ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης κατευθύνθηκε, συνοδευόμενος ἀπό τούς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτες καί τό πλῆθος τοῦ λαοῦ, στό Μητροπολιτικό Μέγαρο, ὅπου καί ἐδέχθη τίς εὐχές καί τά συγχαρητήρια ὅλων[190].

Παρακάτω παρατίθενται ἡ προσφώνηση τοῦ Τοποτηρητοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Νεαπόλεως καί Σταυρουπόλεως κ. Διονυσίου, τοῦ Γενικοῦ Ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου Πρεσβυτέρου π. Κωνσταντίνου Πλευράκη, τοῦ Δήμαρχου κ. Φλωρίδη, καθώς καί ὁ ἐνθρονιστήριος λόγος τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου κ.κ. Παντελεήμονος Β΄.

189. «Μακεδονία», 4 Αὐγούστου 1974, «Ἐνεθρονίσθη ὁ Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης».

190. «Ἑλληνικός Βορρᾶς», 4 Αὐγούστου 1974, «Ἐνεθρονίσθη χθές ὁ νεός Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης».

Ἡ προσφώνηση τοῦ Τοποτηρητοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Νεαπόλεως καί Σταυρουπόλεως κ.κ. Διονυσίου[191]

Παναγιώτατε Μητροπολίτα Θεσσαλονίκης, Ὑπέρτιμε καί Ἔξαρχε πάσης Θετταλίας, ἀγαπητέ ἐν Χριστῷ ἀδελφέ καί συλλειτουργέ τῆς ἡμῶν ταπεινότητος κ.κ. Παντελεῆμον.

«Ὡς ὡραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην, τῶν εὐαγγελιζομένων τά ἀγαθά!» (Ρωμ. 10, 15).

Ἡ τῶν Θεσσαλονικέων αὐτή ἁγιωτάτη καί ἀποστολική καθέδρα, τήν ἑορταστικήν αὐτῆς στολήν ἐνδεδυμένη, ἐν χαρᾷ ὑπερβαλλούσῃ, ὑποδέχεται, διά τῆς ἡμῶν ταπεινότητος, τήν πεπνυμένην καί περισπούδαστον Ὑμετέραν Παναγιότητα.

Τῇ ἐντολῇ τῆς Ἁγιωτάτης καί Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὑπείκων καί τήν Τοποτηρητείαν τῆς Ἱερᾶς ταύτης καί περιδόξου Δευτέρας Βυζαντινῆς Μητροπόλεως ὑπό τήν ἐπίβλεψιν καί ἐντολήν ἐπ᾽ ὀλίγον σχῶν, ἰδού ἄσμενος καί ἐν Χριστιανικῇ ἀγαλλιάσει πολλῇ παραδίδωμι ταύτην εἰς τήν Ὑμετέραν θεοφιλῆ καί θεοπρόβλητον Παναγιότητα, τόν Μητροπολίτην αὐτῆς, τόν οὐχί ἁπλῶς ψήφοις κανονικαῖς, ἀλλά διά βοῆς τῶν ἁγίων Ἀρχιερέων πάνυ ἀξίως ἐκλεγέντα καί ἐπί τήν Ἁγιωτάτην καί Ἀποστολικήν ταύτην καθέδραν κατασταθέντα. Αὐτή ἡ ἐν ἑνί στόματι καί μιᾷ καρδίᾳ, ἡ ἐν πνεύματι καί μιᾷ φωνῇ κλῆσις τοῦ ἀπό Σάμου καί Ἰκαρίας κ. Παντελεήμονος εἰς τόν Ἀποστολικόν θρόνον τῆς Θεσσαλονικέων Ἐκκλησίας εἶναι αὐτό τοῦτο μαρτυρία χάριτος καί μαρτυρία συνειδήσεως, ἥτις ἐν τῷ προσώπῳ τῶν σεπτῶν Ἱεραρχῶν τῶν ἀποτελούντων τήν Ἱεραρχίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐκφράζει τήν πίστιν καί τήν προσδοκίαν τοῦ πληρώματος ὅτι θά φανῇ ἀντάξιος των προσδοκιῶν τῆς Ἐκκλησίας, εἰς τήν ὁποίαν καί κατά τό παρελθόν ἐν ἀγάπῃ πολλῇ καί ἐν ὑψηλῷ αἰσθήματι εὐθύνης διηκόνησε.

Τῆς θεοφρουρήτου ταύτης πόλεως τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ποιμένες ὑπῆρξαν περίδοξοι ἄνδρες Ἐκκλησιαστικοί, τήν ἀκρώρειαν τῆς Ὀρθοδόξου διά τῶν αἰώνων Ἱεραρχίας ἀποτελέσαντες, λύχνοι φαεινοί, ἀστέρες

191. *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, 1974, «Προσφώνησις τοῦ Τοποτηρητοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Νεαπόλεως καί Σταυρουπόλεως κ.κ. Διονυσίου, σσ. 312-314.

πολύφωτοι, προσωπικότητες αἵτινες ἐδημιούργησαν ἱστορίαν ἐκκλησιαστικήν τε καί ἐθνικήν, μάρτυρες τῆς Πίστεως καί τῆς Πατρίδος ἀναδειχθέντες.

Ἐπί τούτων τοῖς ἱεροῖς καί αἱματίνοις ἴχνεσι καλεῖσαι, Σεβάσμιε ἐν Χριστῷ ἀδελφέ, ἵνα βαδίσῃς καί δή ἐν καιροῖς χαλεποῖς, ὅτε τό ἀκάτιον τῆς Ἐκκλησίας βιαίως βαλλόμενον κλυδωνίζεται, ἀλλά θάρσει, θαρσεῖτε ἅπαντες. Τῆς Ἐκκλησίας θεμέλιον ἐστίν ὁ ἐν τῷ ἰδίῳ αἵματι ἱδρυσάμενος αὐτήν, ἥν πύλαι ᾅδου κατισχῦσαι οὐ δυνήσονται.

Ἐγειρέσθω ἡ θάλασσα, μαινέσθω τά κύματα. Ὑμεῖς δέ, Παναγιώτατε Δέσποτα, γνωστός ἐν ἁπάσῃ τῇ χώρᾳ ἐστέ διά τήν ὑπερβολήν τῆς ἀγάπης καί τῆς πραότητος, διά τήν περίσσειαν τῆς κατά θεόν σοφίας καί συνέσεως καί διά τό τοῦ θείου λόγου γλυκύ καί μειλίχιον. Τοιοῦτος τοῖς Θεσσαλονικεῦσιν ἔπρεπεν Ἀρχιερεύς. Τό ἔργον τῆς διαποιμάνσεως τῆς μεγάλης ταύτης Μητροπόλεως ἡ Σεπτή Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐν πολλῇ καί ἀγαθῇ τῇ ἐλπίδι ἐπί Σέ ἀνέθηκεν.

Ἅπαν τό εὐσεβές πλήρωμα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, τό ἀπόν καί τό παρόν, τό τήν ἔννοιαν τοῦ χώρου διά τῆς ὑπερπληρώσεως τοῦ Ἱεροῦ τούτου Ναοῦ καταργῆσαν, προσβλέπει πρός Σέ ὡς ἀληθῆ πατέρα, πατέρα πάντων, ἄνευ οὐδεμιᾶς διακρίσεως.

Ἅπαντες Σέ δέχονται ὡς φῶς Χριστοῦ, ὡς νοῦν Κυρίου, ὡς ἱκανόν οἰακοστρόφον ὁδηγοῦντα αὐτούς εἰς τόν εὔδιον τῆς Ἐκκλησίας λιμένα. Ναί, μόνον τῆς Ἐκκλησίας ὁ λιμήν ἔστιν εὔδιος καί σωτήριος, διότι ἐκτός τῆς Ἐκκλησίας οὐδεμία καί οὐδαμοῦ Σωτηρία ὑπάρχει.

Κροτήσατε οὖν χεῖρες, ὀξύ βοήσατε. Ἔντεινε, Παναγιώτατε ἐν Χριστῷ ἀδελφέ, καί εὐοδοῦ καί ἀρχιεράτευε πρός δόξαν τῆς Ἁγίας τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας καί τοῦ ἐνδόξου ἡμῶν Ἔθνους.

Ἡ προσφώνηση τοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου κ. Κωνσταντίνου Πλευράκη[192]

«Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμέ δέχεται, καί ὁ ἐμέ δεχόμενος δέχεται τόν ἀποστείλαντά με» (Ματθ. 10, 40).

Παναγιώτατε Πάτερ,

192. *Ἰρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, 1974, «Προσφώνησις τοῦ Πρωτοπρεσβύτερου κ. Κ. Πλευράκη», σσ. 314-318.

Εἰς τήν Κυριακήν αὐτήν παραγγελίαν καί εἰς τήν ἀπόφασιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὑπείκοντες καί ἡμεῖς, τό ἱερόν σῶμα τοῦ τιμίου Πρεσβυτερίου μετά τῶν εὐλαβεστάτων Διακόνων, καί σύμπασα «ἡ τῶν Θεσσαλονικέων Ἐκκλησία ἐν Θεῷ Πατρί καί Κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ» (Α΄ Θεσ. 1,1) ὑποδεχόμεθα σήμερον τήν Ὑμετέραν Παναγιότητα εἰς τόν ἱστορικόν τοῦτον χῶρον ὡς Ἐπίσκοπον καί Μητροπολίτην καί πνευματικόν πατέρα πάντων ἡμῶν.

Κατά τόν θεοφόρον Ἰγνάτιον, ὁ Ἐπίσκοπος κατέχει ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ «τόπον Θεοῦ» καί πραγματώνει τήν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ εἰς κάθε τόπον. Εἶναι ἐκεῖνος ὅστις καθιστᾶ «πάντοτε, πᾶσι, πανταχοῦ» παρόντα τόν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, σύμβολον τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἑνότητος «φύλαξ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως», τῆς Παραδόσεως μυσταγωγός καί ἐγγυητής, τῆς συνεχείας τῆς ἀποστολικῆς διαδοχῆς ἀδιάψευστος μάρτυς, λαμπάς ζῶσα, ἀενάως ἐκλάμπουσα καί μεταδίδουσα τήν φλόγα τοῦ πυρός τῆς Πεντηκοστῆς, τό κέντρον τῆς πνευματικῆς ζωῆς, τῆς ἀποστολικῆς δράσεως ἡ θεμελιώδης ἀρχή καί βάσις. Ἰσχύει καί δι' αὐτόν ὁ λόγος τοῦ Κυρίου: «ὁ ἀκούων ὑμῶν ἐμοῦ ἀκούει, καί ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμέ ἀθετεῖ, ὁ δέ ἐμέ ἀθετῶν, ἀθετεῖ τόν ἀποστείλαντά με» (Λουκ. 10,16).

Συνέπεια τούτων εἶναι ἡ ὑπό τῶν Ἁγίων Πατέρων κηρυττομένη καί ἡ ὑπό τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως συνεχῶς μαρτυρουμένη καί βιουμένη ὑποταγή πάντων τῷ Ἐπισκόπῳ. «Πάντες τῷ Ἐπισκόπῳ ἀκολουθεῖτε, ὡς Ἰησοῦς Χριστός τῷ Πατρί! . . .», κραυγάζει «μεγάλῃ φωνῇ, Θεοῦ φωνῇ», ὁ θεοφόρος Ἰγνάτιος (Σμυρναίοις VIII, ΒΕΠ 2,281). «Ὅπου ἄν φανῇ ὁ Ἐπίσκοπος, ἐκεῖ τό πλῆθος ἔστω, ὥσπερ ὅπου ἄν ᾖ ὁ Χριστός Ἰησοῦς, ἐκεῖ ἡ Καθολική Ἐκκλησία. . .», (ἔνθ. ἀνωτ.).«Ὅταν τῷ Ἐπισκόπῳ ὑποττάσησθε ὡς Ἰησοῦ Χριστῷ, φαίνεσθέ μοι οὐ κατά ἄνθρωπον ζῶντες, ἀλλά κατά Ἰησοῦν Χριστόν, τόν δι' ἡμᾶς ἀποθανόντα» (Τραλλιανοῖς ΙΙ, ἔν. ἀνωτ., 272, 3).

Ἡ ἀποστολική καθέδρα, ἐν ᾗ ἐνθρονίζεσθε, Παναγιώτατε, ἔχει μακράν καί ἔνδοξον ἱστορίαν, ἥτις καθιστᾶ τήν Ἐκκλησίαν τῆς Θεσσαλονίκης κεφάλαιον Ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως, ἡ δέ γεωγραφική θέσις της καί ἡ πρός τό περιώνυμον Ἅγιον Ὄρος γειτνίασις αὐτῆς ἐπιβαρύνουν τήν ἀποστολήν της καί προδιαγράφουν τό μέλλον της ὡς διορθοδόξου καί οἰκουμενικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κέντρου.

Διαθέτει δέ καί σήμερον ἡ Ἐκκλησία τῆς Θεσσαλονίκης τά ἀπαιτούμενα κεφάλαια καί ἀναμένει Ὑμᾶς νά ἀξιοποιήσετε καί ἐπαυξήσετε ταῦτα. Δέν ἐννοοῦμεν τήν ὑλικήν, τήν οἰκονομικήν δύναμιν, ἤ τά ὑπέροχα μνημεῖα τῆς συμπρωτευούσης τοῦ Βυζαντίου, μέσα εἰς τά ὁποῖα ἔρχεσθε νά ἀναπτύξετε τήν ποιμαντορικήν σας δρᾶσιν. Ἐννοοῦμεν, Παναγιώτατε, αὐτόν τόν ὑπέροχον, τόν εὐσεβῆ Λαόν τῆς Μακεδονικῆς πρωτευούσης, τόν ὁποῖον ἡ Θεία Πρόνοια μᾶς ἠξίωσε νά ποιμαίνωμεν. Εἰς αὐτόν τόν γενναῖον Λαόν, μέ τήν εὐγενῆ ψυχήν καί τό ὑψηλόν φρόνημα θά εὕρητε πλούτη ἄφθονα καί κάλλη μυστικά, δυνάμεις καί ἀξίας πολλῶν προσώπων, διά νά ἐπανδρώσετε τάς τάξεις τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου, τῶν Μοναχικῶν Ταγμάτων, τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐργατῶν, τῶν Ἱεραποστόλων, τόν χορόν τέλος τῶν Ἁγίων τοῦ Παραδείσου.

Αὐτοῦ τοῦ Λαοῦ εἶσθε Ἐπίσκοπος, καί, καθώς ἀπό τῆς ὑψηλῆς θέσεώς Σας τόν ἐπισκοπεῖτε, ὑψώνει καί ὁ Λαός τούς ὀφθαλμούς του καί ἀτενίζει πρός Ὑμᾶς πλήρης πολλῶν καί μεγάλων προσδοκιῶν καί ἐλπίδων. «Οἱ ὀφθαλμοί πάντων εἰς σέ ἐλπίζουσιν». Πρός Σᾶς ἀποβλέπουν οἱ πτωχοί καί οἱ πλούσιοι, οἱ ἁμαρτωλοί καί οἱ δίκαιοι, οἱ εὐσεβεῖς καί οἱ ἀδιάφοροι, οἱ ἁπλοϊκοί καί οἱ ἀγράμματοι, οἱ ταπεινοί καί οἱ ἔνδοξοι, τά παιδιά καί οἱ γέροντες καί οἱ νέοι μας, Παναγιώτατε, ἡ ἐλπίς καί τό μέλλον τοῦ Ἔθνους. Καί περιμένουν νά ἴδουν φῶς ἀληθινόν, φῶς ἀγάπης Χριστοῦ, διά νά ὁδηγηθοῦν καί γνωρίσουν διά τῆς πράξεως καί ζωῆς τόν Κύριον καί τήν πίστιν. «Οἱ ὀφθαλμοί πάντων εἰς σέ ἐλπίζουσιν», καί περισσότερον πάντων οἱ ὀφθαλμοί ἡμῶν, τῶν τοῦ ἱεροῦ Κλήρου, Παναγιώτατε, στρέφονται τώρα πρός Σέ τόν κοινόν πάντων Πατέρα, τόν ἐν μέσῳ ἡμῶν εἰς τόπον καί τύπον τοῦ Χριστοῦ ἱστάμενον, καί ἀναζητοῦμεν τούς ὀφθαλμούς τούς ἰδικούς Σας, διά νά εὕρωμεν εἰς αὐτούς τό ἱλαρόν βλέμμα τῆς πατρικῆς στοργῆς, τοῦ ἐνδιαφέροντος, τῆς ἀγάπης, τῆς ἀνοχῆς, τῆς μακροθυμίας.

Ἀναζητοῦμεν εἰς τούς ὀφθαλμούς Σας τά εὐθέα, τά εἰλικρινῆ καί παρήγορα βλέμματα μιᾶς γνήσιας ἁγιότητος, πού θά ἡμερεύουν τά τεταραγμένα ψυχικά μας βάθη καί θά σκορπίζουν εἰρήνην καί χαράν εἰς τόν ἐσώτερον κόσμον μας. Ἀλλ' ἀναζητοῦμεν ἐπίσης εἰς τούς ὀφθαλμούς Σας τά δυνατά βέλη, πού θά διασχίζουν τό παρόν καί θά διανοίγωνται προφητικά εἰς τό μέλλον, διά νά προβλέπουν μέ τό φῶς τοῦ Ἁγίου

Πνεύματος καί νά προλαμβάνουν τούς καιρούς ποῦ ἔρχονται καί τά προβλήματα πού αὐτοί προμηνύουν.

Παρακαλοῦμεν τόν Κύριον νά χαρίζῃ εἰς τόν Ἐπίσκοπόν μας μεγάλους καί ὡραίους, ὀξεῖς καί γλυκεῖς, καθαρούς καί ἁγίους ὀφθαλμούς, διά τῶν ὁποίων θά δύναται εὐχερῶς νά ἐπισκοπῇ καί περισκοπῇ τά περί ἑαυτόν, νά ἐνορᾶ καί διορᾶ τά ἀνθρώπινα βάθη καί τά θεῖα ὕψη, νά προορᾶ καί νά προλαμβάνῃ τά μέλλοντα.

Δεόμεθα νά Σᾶς χαρίζῃ ὁ Κύριος ὀφθαλμούς λελουμένους εἰς πηγάς καί λελαμπρυσμένους καί κεκοσμημένους μέ μαργαρίτας ἱερῶν δακρύων, φῶς θεῖον ἐξαστράπτοντας, διά νά βυθίζωνται μέσα εἰς αὐτούς οἱ ἰδικοί μας ὀφθαλμοί καί νά γλυκαίνωνται, νά φωτίζωνται, νά ἁγιάζωνται.

Μέ τάς σκέψεις αὐτάς καί μέ αἰσθήματα ἀνάλογα καί διαθέσεις ὑποδέχεται σήμερον ἡ Θεσσαλονικέων Ἐκκλησία τόν Ἐπίσκοπόν της, Παναγιώτατε.

Ἡμεῖς ὅμως, οἱ τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου εἰδικώτερον, Σᾶς ὑποδεχόμεθα ὡς κεφαλήν ἡμῶν καί Σᾶς παρέχομεν τήν διαβεβαίωσιν ὅτι θά εἴμεθα δι' αὐτήν «στέφανος ἐκ λίθων τιμίων».

Ἀκηκόαμεν πολλά καλά περί Ὑμῶν παρά τῶν εἰδότων τήν Ὑμετέραν προσωπικότητα πάλαι τε, ὅτε διηκονεῖτε ὡς ἱεροκῆρυξ ἐν τῇ Ἱερᾷ ταύτῃ Μητροπόλει, καί μετά ταῦτα ἀλλοῦ, καί εἴμεθα ἕτοιμοι νά ἀναφωνήσωμεν μετά τῆς Βασιλίσσης Σαββά: «Ἀληθινός ὁ λόγος ὃν ἠκούσαμεν ἐν τῇ γῇ ἡμῶν περί τοῦ λόγου σου καί περί τῆς φρονήσεώς σου... Μακάριοι οἱ παῖδές σου οὗτοι οἱ παρεστηκότες ἐνώπιόν σου διόλου, οἱ ἀκούοντες πᾶσαν τήν φρόνησίν σου. Γένοιτο Κύριος ὁ Θεός σου εὐλογημένος, ὅς ἠθέλησε ἐν σοί δοῦναί σε ἐπί θρόνου Ἰσραήλ» (Γ' Βασιλ. 10, 6-9).

Διερμηνεύω τάς σκέψεις καί τά αἰσθήματα πάντων, καθώς παραδίδω εἰς τάς τιμίας χεῖρας Σας τήν ποιμαντικήν ταύτην ράβδον, συμβολικόν δῶρον πρός Σᾶς τοῦ τιμίου Πρεσβυτερίου καί τῶν εὐλαβεστάτων Διακόνων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως. Κρατεῖτε εἰς χεῖρας Σας αὐτήν τήν ράβδον, ἥτις συμβολίζει τήν δύναμίν Σας, τήν Ἐπισκοπικήν ἐξουσίαν Σας. Εἰς τό ἱερόν τοῦτο σύμβολον παρακαλοῦμεν εἰς τό ἑξῆς νά βλέπετε καί περιαδράχνετε καί μίαν ἄλλην Σας δύναμιν, τό περί Ὑμᾶς τίμιον Πρεσβυτέριον καί τούς Διακόνους τοῦ Χριστοῦ, οἵτινες καταθέτουν σή-

μερον εἰς τάς τιμίας χεῖρας Σας μέ αὐτήν τήν ράβδον τήν εἰλικρινῆ των ὑπακοήν καί τήν πρόθυμον συμπαράστασιν καί συνεργασίαν των, καί θά πλαισιώνουν πάντοτε τήν Ὑμετέραν Παναγιότητα ὡς πιστοί καί πολύτιμοι συνεργάται καί βοηθοί.

Εἴμεθα οἱ πλησιέστεροι συνεργάται Σας, τά χαρισματικά ὄργανα εἰς τά ὁποῖα κατανέμετε, χωρίς νά ἀποδυναμώνεται ἤ νά χάνεται, τήν ἐξουσίαν Σας, οἱ ἐκπρόσωποί Σας ἐνώπιον τοῦ Λαοῦ ἐν ταῖς Ἐνορίαις.

Ἑνώσατέ μας πάντας περί Ὑμᾶς εἰς ἕν, ὡς «συνέδριον Θεοῦ καί σύνδεσμον τῶν Ἀποστόλων» (Ἰγνατίου, Τραλλιανοῖς 111, ΒΕΠ 2, 272, 13), διά νά δύνασθε νά εὐλογῆτε δι' ἡμᾶς τόν Θεόν ὁσάκις περιζώννυσθε τήν ζώνην τῆς Ἱερᾶς ἀμφιέσεώς Σας μέ τό: «Εὐλογητός ὁ Θεός ὁ περιζωννύων με δύναμιν». Ὅλοι εἴμεθα ἰδικοί σας: «ὅσοι γάρ Θεοῦ εἰσιν καί Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὗτοι μετά τοῦ Ἐπισκόπου εἰσίν» (Ἰγνατίου, Φιλαδελφεῦσιν 11, ΒΕΠ 2, 277, 25).

Ἁρμόσατε πάντας περί Ὑμᾶς, Παναγιώτατε, «ὡς χορδάς κιθάρᾳ, ἵνα ἐν τῇ ὁμονοίᾳ ἡμῶν καί συμφώνῳ ἀγάπῃ Ἰησοῦς Χριστός ᾄδεται» (Ἰγνατίου, Ἐφεσίους, IV, ΒΕΠ 2, 263, 3) πρός εὐφροσύνην καί σωτηρίαν τοῦ Λαοῦ Του καί ἵνα δοξάζηται καί δι' ἡμῶν τό πάντιμον καί μεγαλοπρεπές ὄνομα τοῦ Πατρός καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πάντοτε ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἀμήν.

Ἡ προσφώνηση τοῦ Δημάρχου Θεσσαλονίκης κ. Χρ. Φλωρίδη[193]

Παναγιώτατε,

Χαράν καί ἀγαλλίασιν εὐφρόσυνον καί χαράν ἀπροσμέτρητον αἰσθάνεται ὁ λαός τῆς Θεσσαλονίκης ἐπί τῷ σημερινῷ γεγονότι τῆς ἐνθρονίσεως Ὑμῶν ἐν τῇ Ἀποστολικῇ Καθέδρᾳ τῆς Ἱερᾶς μας Μητροπόλεως.

Τά αἰσθήματα ταῦτα ἐπιθυμῶ μετ' ἰδιαιτέρως ἐγκαρδίου διαθέσεως νά ἐκφράσω πρός Ὑμᾶς, ὑπό τήν ἰδιότητά μου ὡς ἐκπροσώπου τῶν εὐσεβῶν κατοίκων τῆς πόλεώς μας.

193. *Ἰρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, 1974, «Ἡ προσφώνησις τοῦ Δημάρχου Θεσσαλονίκης κ. Χρ. Φλωρίδη», σσ. 318-319.

Προέτρεξεν Ὑμῶν ἡ ἐλπιδοφόρος φήμη, Παναγιώτατε Δέσποτα, καί οὕτω ἔσχομεν οἱ Θεσσαλονικεῖς τήν εὐτυχίαν νά πληροφορηθῶμεν ὅτι τόν θρόνον τοῦτον τῆς θεοσώστου καί θεοφυλάκτου Ἐπαρχίας μας θά ἐκόσμει - θείᾳ χάριτι - Ἀρχιερεύς, τοῦ ὁποίου τό ἠθικόν μεγαλεῖον καί ἡ καθολική λαϊκή ὑπόληψις εἶχον, ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε θετικῆς καί καρποφόρου πρός τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος προσφορᾶς Του, καταστῆ ἀπροσμέτρητα.

Ἡ πόλις τοῦ Μυροβλήτου καί ὁ λαός της παρουσιάζουν, Παναγιώτατε, ὡς καί Ὑμεῖς γνωρίζετε ἐκ τῆς ἐνταῦθα κατά τό παρελθόν παραμονῆς Σας, μίαν ἰδιαιτέραν, ζηλοτύπως παραδοσιακήν, εὐαισθησίαν, ἔναντι τῶν ἡγουμένων τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπιθυμοῦν νά αἰσθάνωνται τούτους ὡς ἀφοσιωμένους, σεμνούς, ἀθορύβους καί στοργικούς ποιμένας, ἡ πατρική ἀγάπη καί ἡ προστατευτική κάλυψις τῶν ὁποίων νά ἐκτείνεται γενναιοδώρως καί ἀποφασιστικῶς μέχρι τοῦ ἀπωτάτου γεωγραφικοῦ καί κοινωνικοῦ της ἄκρου, ὥστε νά ἀπευθύνεται πρός ἅπαντα ἀνεξαιρέτως τά μέλη τοῦ χριστεπωνύμου ποιμνίου.

Τάς ἰδιότητας ταύτας, Παναγιώτατε, ἐπληροφορήθημεν ἀλλά καί λίαν εὐχαρίστως διεπιστώσαμεν ὅτι πληθωρικῶς διεθέτετε. Διό καί ἀνεπιφυλάκτως ἐκφράζομεν τήν ἐπιδοκιμασίαν μας διά τήν ὁμόφωνον καί ἀξίαν ἐκλογήν Σας ὡς Προκαθημένου τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Θεσσαλονίκης, διαδηλοῦντες ἅμα μετ' ἰδιαιτέρας συγκινήσεως τήν ἀφοσίωσιν καί εἰλικρινῆ συμπαράστασίν μας εἰς τό λίαν ὑψηλόν καί θεάρεστον ἔργον Ὑμῶν.

Εὐχόμεθα ὡσαύτως ἀπό βάθους καρδίας, ὅπως ὁ Ὕψιστος χαρίζηται Ὑμῖν ὑγείαν καί μακρότητα ἡμερῶν, ἵνα ἡ πόλις μας καί τό χριστεπώνυμον πλήρωμά της γεύηται τούς ἀγλαούς καρπούς τῆς θρησκευτικῆς καί κοινωνικῆς Ὑμῶν ποιμάνσεως.

Πολλά τά ἔτη τῆς Ἀρχιερατείας Σας!

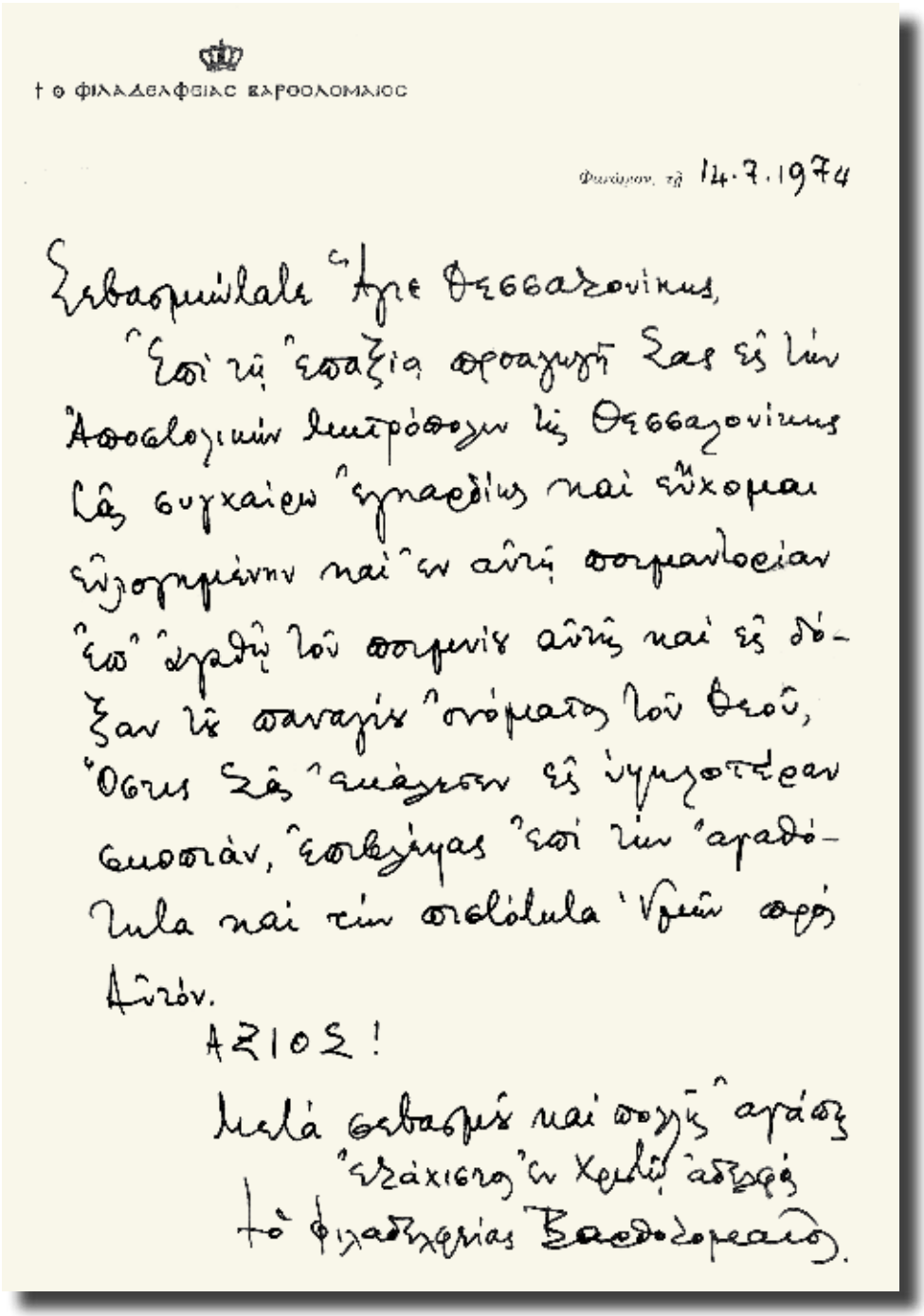

† Ο ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ

Φανάριον, τῇ 14.7.1974

Σεβασμιώτατε Ἅγιε Θεσσαλονίκης,

Ἐπὶ τῇ ἐπαξίᾳ προαγωγῇ Σας εἰς τὴν Ἀποστολικὴν Μητρόπολιν τῆς Θεσσαλονίκης λᾶς συγχαίρω ἐγκαρδίως καὶ εὔχομαι εὐλογημένην καὶ ἐν αὐτῇ ποιμαντορίαν ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ ποιμνίου αὐτῆς καὶ εἰς δόξαν τοῦ παναγίου ὀνόματος τοῦ Θεοῦ, Ὅστις Σᾶς ἐκάλεσεν εἰς ὑψηλοτέραν σκοπιάν, ἐπιβλέψας ἐπὶ τὴν ἀγαθότητα καὶ τὴν πιστότητα Ὑμῶν πρὸς Αὐτόν.

ΑΞΙΟΣ!

Μετὰ σεβασμοῦ καὶ πολλῆς ἀγάπης ἐλάχιστος ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς τὸ Φιλαδελφείας Βαρθολομαῖος.

Συγχαρητήριος ἐπιστολή τοῦ Μητροπολίτου Φιλαδελφείας κ.κ. Βαρθολομαίου (νῦν Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως)

2. Ὁ Ἐνθρονιστήριος Λόγος τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος Β΄[194]

«Οὐκ ἦλθον διακονηθῆναι, ἀλλά διακονῆσαι. . .»

Τῇ τοῦ Θεοῦ ἀπείρῳ καί ἀνεξιχνιάστω βουλῇ καί συγκαταβάσει, ψήφοις δέ κανονικαῖς τῆς Ἁγίας καί Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀναδειχθείς ἐπί τόν περικλεᾶ τουτονί καί ἁγιώτατον Ἀρχιερατικόν Θρόνον, πρώτιστα μέν πάντων διάπυρον τήν εὐχαριστίαν καί αἶνον ἀναφέρω τῷ Δοτῆρι Θεῷ, τῷ οὕτως τά παρόντα οἰκονομήσαντι καί εἰς τήν ἐμήν ἀσθένειαν ἐμπιστευθέντι τήν διαποίμανσιν τῆς λογικῆς ταύτης ποίμνης, εὐχαριστῶν ἐκ βαθέων ἅμα καί ἀπό τοῦ ἱεροῦ τούτου βήματος καί τοῖς ὀργάνοις τοῦ θελήματος καί τῆς χάριτος Αὐτοῦ, τῷ τε μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος Κυρίῳ Κυρίῳ Σεραφείμ καί τῇ περί Αὐτόν Ἁγίᾳ καί ἱερᾷ Συνόδῳ τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καί δή τῷ σεβασμιωτάτῳ μητροπολίτῃ Νεαπόλεως καί Σταυρουπόλεως κ.κ. Διονυσίῳ, τοποτηρητῇ τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μητροπόλεως, ὡς καί τῇ Κυβερνήσει τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Ἔθνους.

Κατά τήν Ἱεράν δέ ταύτην ὥραν, καθ' ἥν τό πρῶτον πατῶ, ὡς ἀρχιερεύς, τό ἔνδοξον ἔδαφος τῆς ἱστορικῆς καί ὡραίας Θεσσαλονίκης, τῆς ἐχούσης προστάτην τό ἔνδοξον τέκνον τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, τόν μέγαν καί γενναῖον ἀθλητήν, μεγαλομάρτυρα καί μυροβλήτην Ἅγιον Δημήτριον, καί ἐντυγχάνω τῇ ὑμετέρᾳ ἀγάπῃ, τῷ εὐσεβεῖ μου ποιμνίῳ, τοῦτο ὡς ἄριστον σύνθημα τῆς ἐμῆς μεθ' ὑμῶν ἀναστροφῆς καί τῆς ἧς ἀναδέχομαι βαρείας διακονίας ἐξαγγέλλω, ὅπερ καί ὁ Κύριος ἡμῶν, ἐν τῇ ἀρρήτῳ αὐτοῦ ταπεινώσει, σύμβολον ἐποιήσατο τῆς ἐπί γῆς Αὐτοῦ ἐμφανείας, «ὅτι οὐκ ἦλθον διακονηθῆναι, ἀλλά διακονῆσαι». Καί ἡ ἀλήθεια, τέκνα ἡμῶν ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά, τοῦ ἱεροῦ τούτου χωρίου ὅσα ἄλλως ἀφ' ἑαυτῆς φανερά, ἄτε ἐπ' αὐτῆς τῆς ἀκενώτου ἀπορρεύσασα πηγῆς, τῆς αὐτοαληθείας, διαλευκαίνεται καί ἀναλάμπει πλησιφαής καί ἐκ τῆς μελέτης τῆς ὑψηλῆς ταύτης κλήσεως καί ὑπουργήματος, ὅπερ εὐλόγως οἱ πρῶτοι γενόμενοι διάκονοι τοῦ Λόγου Πνευματοφόροι καί Χριστοφόροι Ἀπόστολοι ἀπεκάλεσαν ἐπισκοπήν.

194. *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, 1974, «Ὁ Ἐνθρονιστήριος Λόγος τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος Β΄», σσ. 318-322.

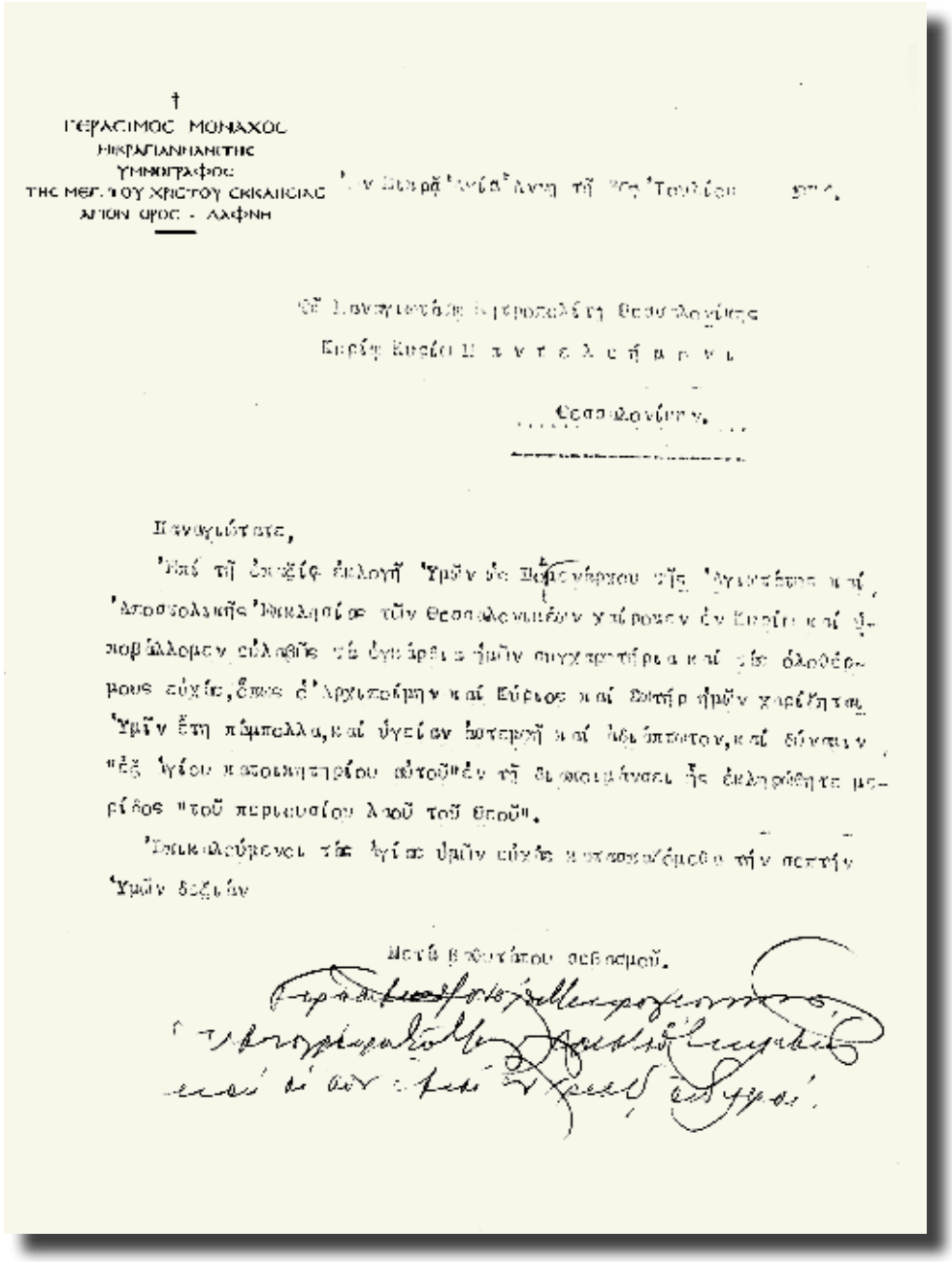

†
ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΜΟΝΑΧΟΣ
ΜΙΚΡΑΓΙΑΝΝΑΝΙΤΗΣ
ΥΜΝΟΓΡΑΦΟΣ
ΤΗΣ ΜΕΓ. ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ - ΛΑΦΝΗ

Ἐν Μικρᾷ Ἀγίᾳ Ἄννῃ τῇ 30ῃ Ἰουλίου [illegible]

Τῷ Παναγιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης
Κυρίῳ Κυρίῳ Π α ν τ ε λ ε ή μ ο ν ι

Θεσσαλονίκην.

Παναγιώτατε,

Ἐπὶ τῇ ἐπαξίᾳ ἐκλογῇ Ὑμῶν ὡς Πολιμενάρχου τῆς Ἁγιωτάτης καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῶν Θεσσαλονικέων χαίρομεν ἐν Κυρίῳ καὶ ὑποβάλλομεν εὐλαβῶς τὰ ἐγκάρδια ἡμῶν συγχαρητήρια καὶ τὰς ὁλοθέρμους εὐχάς, ὅπως ὁ Ἀρχιποίμην καὶ Κύριος καὶ Σωτὴρ ἡμῶν χαρίζηται Ὑμῖν ἔτη πάμπολλα, καὶ ὑγείαν ἀστεμφῆ καὶ ἀδιάπτωτον, καὶ δύναμιν "ἐξ ἁγίου κατοικητηρίου αὐτοῦ" ἐν τῇ διακοιμάνσει ἧς ἐκληρώθητε μερίδος "τοῦ περιουσίου λαοῦ τοῦ Θεοῦ".

Ἐπικαλούμενοι τὰς ἁγίας ὑμῶν εὐχὰς κατασπαζόμεθα τὴν σεπτὴν Ὑμῶν δεξιάν

Μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ.

Συγχαρητήριος ἐπιστολή τοῦ Μοναχοῦ Γερασίμου Μικραγιαννανίτου Ὑμνογράφου τῆς Μ.Χ.Ε.

Καί ἀληθῶς, καίτοι πρός ἐπισκόπησιν καί ἐπίβλεψιν καί ὁδηγίαν καί προάσπισιν τοῦ ἀμερίμνως διάγοντος λογικοῦ ποιμνίου ἀπό ἐνδεχομένων ποικίλων κινδύνων καί ἀπό τῆς ἐνέδρας τοῦ νοητοῦ λύκου, ἀνάγκη ἵνα ὁ ἐπισκοπῶν ποιμήν ἵσταται ἐπί βαθμίδος καί σημείου ὑψηλοῦ δεσπόζοντος πάσης τῆς ποίμνης, καίτοι τῇ ἐπισκοπήσει ταύτῃ φύσει πρόσκειται καί ἄνωθεν κεχάρισται καί ἐξουσία καί δύναμις πνευματική πρός ἐπιστηριγμόν, πρός παίδευσιν, πρός σωφρονισμόν, πρός ἀνάκλησιν τῶν παρεκκλινόντων εἰς τήν ὁμάδα καί αὖθις τῶν ἐκλεκτῶν καί φρονίμων προβάτων, καίτοι, λέγω, τοσαύτην ὁ ἐπίσκοπος περιέζωσται τήν ἰσχύν, τηλικαύτην δέ περιβέβληται τήν τιμήν, πόρρω ἐν τούτοις ἀφέστηκε τοῦ προσήκοντος καί καθήκοντος καί ἐμπράκτου αὐτοῦ κλήσεως, ἀρκούμενος καί ἀναπαυόμενος ἁπλῶς μόνοις τούτοις τοῖς ὑπερλάμπροις ἐμβλήμασι τῆς ὑψηλῆς αὐτοῦ θέσεως.

Ἐν τῇ ἐπιφθόνῳ ταύτῃ καί περιμαχήτῳ ἐπισκοπήσει προέχει κυρίως ἡ ἔννοια, ἤ, πραγματικώτερον εἰπεῖν, τό καθῆκον τῶν ἀγώνων, τῶν πόνων, τοῦ ἀνεπιλήπτου παραδείγματος, τῆς ἐνδελεχοῦς καί ἀόκνου μερίμνης, τῆς ἀκαταβλήτου ὑπέρ τῶν ἰδίων θρεμμάτων ἀμύνης κατά παντός ἔξωθεν πειρασμοῦ καί κινδύνου, τῆς ἀπαρνήσεως τῶν πάντων ὑπέρ πάντων, τῆς θυσίας αὐτοῦ τοῦ κατά σάρκα εἶναι, τῆς διακονίας τέλος ἐν παντί, τῆς διακονίας ἐν τῇ προσευχῇ καί τῇ δεήσει ὑπέρ τῶν πεπιστευμένων ψυχῶν, τῆς διακονίας ἐν τῇ ἀδιαλείπτῳ διδασκαλίᾳ, ἐν τῇ παραμυθίᾳ καί στηρίξει κλυδωνιζομένων καρδιῶν, τῆς διακονίας ἐν τῇ ἐνθαρρύνσει καί ἐνισχύσει τῶν ἀπεγνωσμένων καί παρακλήσει τῶν πλανηθέντων, τῆς διακονίας τέλος ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς, στεγάζουσι μέν τούς ἀποκλήρους τῶν βιωτικῶν περιστάσεων καί ἐμψυχοῦσι καί εἰρήνην καί χαράν χαριζομένοις, διανοίγουσι δέ τάς καρδίας αὐτῶν, ὡς κάλυκας ἄνθους ἑωθινοῦ πρός δοξολογίαν τοῦ Πανοικτίρμονος καί Παντεπόπτου Θεοῦ καί Πατρός.

Τοιαύτη τίς ἐστιν, ἀδελφοί μου, ἡ ἐργώδης καί ἐπίμοχθος διακονία τοῦ ὄντως ἐπισκόπου καί εἴπου καί ἐπαγγελίας ἀνάγκη ἵνα ποιήσηται φιλόστοργος πατήρ πρός τέκνα ἐν Κυρίῳ, τοιαύτην, σύν τῇ ὕπερθεν ἀρωγῇ, μοχθήσω, κατά τό μέτρον τῶν ἐμῶν πενιχρῶν δυνάμεων, ἀναδεῖξαι τήν ἐμήν διακονίαν ἐν ὑμῖν καί ταύτην ἐπιμελήσομαι ἁπάσαις ταῖς δυνάμεσι τηρῆσαι τήν ἀρχήν, «ὅτι οὐκ ἦλθον διακονηθῆναι, ἀλλά διακονῆσαι».

Ἀλλ᾽ ἵνα ἡ εὐαγγελική αὕτη διακονία ἀπρόσκοπος πληρωθῇ ἐν ὑμῖν, ἵνα ὁ καρπός τῆς ἐμῆς ἐπιμελείας καί καλλιεργείας ἀποδοθῇ ἐν καιρῷ πλούσιος καί ὡραῖος, ἀνάγκη ἵνα ἡ ἄρουρα ἡ ἀγαθή, ἐν ᾗ τοσοῦτοι κατέρχονται ἱδρῶτες πρός ἀναμόχλευσιν καί λίπανσιν καί ἀναζωογόνησιν αὐτῆς, ἀνάγκη ἵνα καί αἱ ἔξωθεν πᾶσαι συμβολαί ὦσιν εὐμενεῖς πρός ἀκώλυτον ἀνάπτυξιν τῆς καρποφορίας, ἀνάγκη, ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ἵνα καί ὑμεῖς, ἀγαπητοί, ἦτε συνεργοί καί συνδιακονοῦντες, ὅπου καί ὅταν δέῃ, ἐν τῷ βαρεῖ ἔργῳ, ὅ ἀναδέχομαι τήν σήμερον, ἵνα τό διά πάντων οἰκοδομούμενον ἄρτιον καί τέλειον ἀναδειχθῇ ἐνώπιον τοῦ ἐπευλογοῦντος τά ἔργα ἡμῶν Κυρίου Ἰησοῦ, τοσούτῳ δέ μᾶλλον δέομαι τῆς ὑμῶν συνεπικουρίας, ὅσῳ ἐλάχιστος ἐγώ ἐν τοῖς ἀδελφοῖς μου ὑπάρχω, καί οὐχί ἄνευ τινός δέους ἀνῆλθον τάς βαθμίδας τοῦ θρόνου τούτου, ὅν κατηγλάισαν καί ἐλάμπρυναν περινούστατοι καί δοκιμώτατοι σκαπανεῖς τῆς εὐαγγελικῆς χάριτος, μέ κορωνίδα τόν μέγιστον τῶν θεολόγων καί φιλοσόφων Ἅγιον Γρηγόριον τόν Παλαμᾶν, «τόν τῆς ὀρθοδοξίας φωστῆρα, τόν διδάσκαλον καί τό στήριγμα τῆς Ἐκκλησίας καί τό καύχημα τῆς Θεσσαλονίκης».

Ἵνα ἄρα κατακολουθήσω εὐθαρσῶς τοῖς φωτεινοτάτοις ἴχνεσι τῆς πνευματικῆς δράσεως τῶν ἀδαμαντίνων ἐκείνων ἀνδρῶν καί χρήζω καί πέποιθα, ὅτι περιφρόνως καί ἀνενδοιάστως θά τύχω τῆς συναγωγῆς ὑμῶν, «συνυπουργούντων», ἵνα μετά τοῦ θείου ἱδρυτοῦ τῆς τῶν Θεσσαλονικέων ἐκκλησίας, Ἀποστόλου Παύλου, εἴπω· «καί ὑμῶν ὑπέρ ἡμῶν τῇ δεήσει, ἵνα ἐκ πολλῶν προσώπων τό εἰς ἡμᾶς χάρισμα διά πολλῶν εὐχαριστηθῇ ὑπέρ ἡμῶν» (Β΄ Κορ. 1,11).

Ἐπί ταῖς εὐλογηταῖς τοίνυν καί χρησταῖς ταύταις ἐλπίσι καί δή ἐπί τῇ ἀδιασείστῳ πεποιθήσει, ὅτι ὁ δεσμός ἐν Κυρίῳ ἀγάπης ἔσται διά παντός συνεχής καί ἀδιάρρηκτος, ἀπονέμω ὑμῖν σήμερον μετ᾽ ἀνεκλαλήτου ἀγαλλιάσεως τόν ἐν Κυρίῳ πατρικόν ἀσπασμόν ἐπιδαψιλεύων ὑμῖν ἅμα σύν τῇ ἐπουρανίῳ εὐλογίᾳ καί τήν εἰρήνην τήν ἀπό Θεοῦ, «τήν πάντα νοῦν ὑπερέχουσαν» (Φιλιπ. 4, 7). Εἰρήνη ὑμῖν τῷ τιμίῳ Πρεσβυτερίῳ τῆς ἐν Χριστῷ διακονίας. Εἰρήνη τοῖς Ἄρχουσι ἡμῶν. Εἰρήνη τῷ περιουσίῳ τοῦ Κυρίου εὐσεβεῖ ἑλληνικῷ λαῷ. Εἰρήνη πᾶσι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΤΟ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟ ΚΑΙ ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΤΙΚΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΣΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΟΣ Β΄ ΣΤΗΝ ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Δείγματα τῆς διακονίας τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος ποικιλόμορφα καί λαμπρά ἐμφανίζονται ἀπό τήν πρώτη στιγμή τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ ἀρχιερατείας του. Ὁ Παναγιώτατος περιέρχεται τήν Μητρόπολη καί τήν πόλη τῆς Θεσσαλονίκης ἱερουργώντας, κηρύττοντας σέ κάθε Ναό, ἐπισκεπτόμενος ἤ δεχόμενος τούς ἁπλούς πολίτες ἤ τούς ἐκπροσώπους τῶν φορέων καί τῶν κοινωνικῶν ὁμάδων καταγράφοντας ταυτοχρόνως τίς ἀνησυχίες, τίς ἀγωνίες ἤ τις ἐλπίδες τοῦ ποιμνίου του.

Γενικότερα σέ ὅλη τή διάρκεια τῆς ποιμαντορίας του ἰδιαιτέρα βαρύτητα δόθηκε στήν καλλιέργεια τῆς σχέσεως τοῦ ποιμνίου μετά τῶν ποιμένων καί τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτό ἐπετεύχθη ἐν πρώτοις μέ τήν ἐπακριβῆ τήρηση τοῦ λατρευτικοῦ τυπικοῦ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, μέ τήν ἀναβίωση τῶν ἀκολουθιῶν, οἱ ὁποῖες βρίσκονταν στήν λήθη καί τέλος μέ τήν εἰλικρινῆ ἀγάπη καί ἀφοσίωση στούς Ἁγίους τῆς Ἐκκλησίας[195].

Το πολυσχιδές Ἐκκλησιαστικό του ἔργο περιλαμβάνει τήν ἐπαναφορά τῶν ἱερῶν λειψάνων τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, τοῦ Ὁσίου Δα-

195. Παντελεήμονος Καλπακίδη, Μητροπολίτου Βερροίας, Καμπανίας καί Ναούσης, «Ὁ Θεσσαλονίκης Παντελεήμων ὁ Β΄ (1974-1994)», στό *Χαριστήριον τῷ Παναγιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονι τῷ Δευτέρῳ ἐπί τῇ συμπληρώσει εἰκοσαετοῦς ἐν Θεσσαλονίκῃ ποιμαντορίας*, Θεσσαλονίκη 1994, σ. 30.

βίδ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ, τῶν Ἁγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου καί τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, τήν ἵδρυση νέων ναῶν, τίς ἁγιοκατατάξεις, τά ἱερά λείψανα, τά ἱερά κειμήλια πού ἐπισκέφτηκαν τήν πόλη τῆς Θεσσαλονίκης, τίς χειροτονίες καί πλεῖστα ἄλλα.

1. Ἅγιος Γρηγόριος Παλαμᾶς

Ἱστορία τοῦ Ἱεροῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ

Ὁ Ἱερός Ναός, ὁ ὁποῖος ἦταν ἀφιερωμένος στόν Ἅγιο Δημήτριο καί ἦταν ὅμοιος μέ τόν σημερινό Ἱ. Ναό τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου στήν ὁδό Ἐγνατία, εἶχε κτισθεῖ τό 1670 καί κατεστράφη ἀπό πυρκαγιά τό ἔτος 1890[196]. Στόν Ναό αὐτό εἶχαν μεταφερθεῖ πολλά κειμήλια ἀπό τήν Ἁγία Σοφία καί ἄλλους Ναούς, καθώς καί τό λείψανο τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, μέρος τοῦ ὁποίου κάηκε στήν πυρκαγιά τοῦ 1890. Ἐπίσης, μεταξύ τοῦ Ναοῦ καί τοῦ Μητροπολιτικοῦ Μεγάρου ὑπῆρχε βυζαντινός Ναός ἀφιερωμένος στόν Ἅγιο Νικόλαο, ὁ ὁποῖος κατεστράφη ἐπίσης στήν πυρκαγιά τοῦ 1890[197].

Ὁ Μητροπολιτικός Ἱερός Ναός, ὅταν ἄρχισε νά ἀνοικοδομεῖται τό 1891[198], προοριζόταν νά φέρει τό ὄνομα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου καί ἀνηγέρθη στά θεμέλια του παλαιοτέρου τρισυπόστατου Ναοῦ. Ὁ λόγος γιά τόν ὁποῖο οἱ Θεσσαλονικεῖς ἐπέμεναν στήν ἀνέγερση Ἱεροῦ Ναοῦ ἐπ᾽ ὀνόματι τοῦ πολιούχου τῆς πόλης, ἦτο τό γεγονός τῆς καταλήψεως τῆς Βασιλικῆς τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ἀπό τούς Ὀθωμανούς, οἱ ὁποῖοι μετέβαλαν τήν περίλαμπρο Βασιλική σέ τζαμί. Κατ᾽ ἐπέκταση, δέν μποροῦσαν οἱ χριστιανοί νά τιμοῦν τόν ἅγιό τους καί νά ἀσκοῦν σέ αὐτόν τά λατρευτικά τους καθήκοντα. Ἔτσι γιά λίγα χρόνια μετά τήν ἀποπεράτωσή του ὁ Ἱερός Ναός ἔφερε τό ὄνομα «Μητροπολιτικός Ναός Ἁγίου Δημητρίου Θεσσαλονίκης» καί οἱ Θεσσαλονικεῖς

196. «Μακεδονία», 28 Μαρτίου 1979, «Τρεῖς μυστικές αἴθουσες κάτω ἀπό τό ἱερό τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ».

197. Ὅπ. π.

198. Πρωτοπρ. Γρηγορίου Σερενίδη, *Ἡ Κρύπτη τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγώνα*, Θεσσαλονίκη 2005, σσ. 26-27.

τιμοῦσαν μέ λαμπρές τελετές καί πανηγύρεις τόν προστάτη καί πολιοῦχο τῆς πόλης τους.

Ὁ νέος Ναός πού ἄρχισε νά ἀνεγείρεται τό 1902 ἦταν καί αὐτός ἀφιερωμένος στόν Ἅγιο Δημήτριο[199]. Ὡστόσο, ὅταν τό ἔτος 1912 ἡ Θεσσαλονίκη ἀποτίναξε τό ζυγό τῆς τουρκικῆς δουλείας καί ἡ Βασιλική τοῦ Ἁγίου Δημητρίου περιῆλθε στή δικαιοδοσία τοῦ πιστοῦ λαοῦ τῆς Θεσσαλονίκης, ὁ σημερινός Ἱερός Ναός τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ, ποῦ τιμόταν στό ὄνομα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου καί φιλοξενοῦσε τό Ἱερό Λείψανο τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, μέ πρωτοβουλία τοῦ Μητροπολίτου Γενναδίου, ἀπεφασίσθη νά τιμᾶται ἐπ᾽ ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ ὡς Συμπολιούχου.

Τά Θυρανοίξια τοῦ Ἱεροῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ

Τά θυρανοίξια τοῦ δοκιμασθέντος ἀπό τούς σεισμούς Ἱεροῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ ἐτελέσθησαν ὑπό τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος Β΄ παρουσίᾳ πλήθους λαοῦ τήν 13η Νοεμβρίου τοῦ ἔτους 1980, ἡμέρα κατά τήν ὁποία ὁ Ἱερός Ναός ἐπανηγύριζε τήν Κοίμηση τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ. Ὁ σεισμός τῆς 20ῆς Ἰουνίου τοῦ ἔτους 1978 ἔβλαψε τόν Ἱερό Ναό, ἡ δέ ἁγιογραφία του, ἡ ὁποία ἔγινε ἀπό τόν διακεκριμένο ἁγιογράφο Ν. Κεσσανλῆ, κατεστράφη ἀπό τούς σεισμούς[200]. Ἡ ἀποπεράτωση τοῦ Ναοῦ κατά τήν περίοδο ἐκείνη πραγματοποιήθηκε ἀπό τόν μηχανικό Ξεν. Παιονίδη[201] μέ ἔξοδα τοῦ Ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων μέσα σέ δύο χρόνια[202]. Στό διάστημα αὐτό οἱ λατρευτικές ἀνάγκες τῆς ἐνορίας ἐξυπηρετοῦντο στήν αἴθου-

199. «Μακεδονία», 28 Μαρτίου 1979, «Τρεῖς μυστικές αἴθουσες κάτω ἀπό τό ἱερό τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ».

200. Πρωτοπρ. Γρηγορίου Σερενίδη, *Ἡ Κρύπτη τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγώνα*, Θεσσαλονίκη 2005, σ. 25.

201. Πρωτοπρ. Γρηγορίου Σερενίδη, *Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης, «700 χρόνια ἀπό τή γέννησή του» (1296-1996)*, Θεσσαλονίκη 2002, σσ. 91-94.

202. Πρωτοπρ. Γρηγορίου Σερενίδη, *Ἡ Κρύπτη τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγώνα*, Θεσσαλονίκη 2005, σσ. 26-27.

σα τελετῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, τήν ὁποία παραχώρησε προθύμως ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμων. Οἱ ἀλλαγές πού ἔγιναν στόν ἐσωτερικό χῶρο, μέ σκοπό τήν ἀντισεισμική στερέωση, ὅπως ἡ κατάργηση τοῦ γυναικωνίτη καί ἡ ἀντικατάσταση τοῦ τέμπλου, προσέφεραν νέα ἐσωτερική διάσταση στόν ναό.

Ἐπίσης, τό παλαιό Μητροπολιτικό μέγαρο εἶχε κατεδαφισθῆ τό ἔτος 1963[203] καί στή θέση του εἶχε ἀνεγερθῆ τό σημερινό, τό ὁποῖο ἀπό τό 1974 μερίμνησε ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμων Β΄, ὥστε νά λάβει τήν παροῦσα μορφή.

Παρεκκλήσιο Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ ἐντός τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ

Σύμφωνα μέ τόν πατριάρχη Φιλόθεο Κόκκινο, τό ἱερό λείψανο τοῦ μεγάλου Ἱεράρχου Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ φυλασσόταν στό δεξιό παρεκκλήσιο τῆς Ἁγίας Σοφίας ἀπό τῆς κοιμήσεως τοῦ Ἁγίου ἕως τήν μετατροπή τῆς ἐκκλησίας σέ τζαμί τό ἔτος 1525[204]. Ἡ ἐναπόθεσή του στόν παραθαλάσσιο Ἱερό Ναό τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ἔγινε τό ἔτος 1734. Δέν ὑπάρχουν πληροφορίες γιά τήν τύχη τοῦ σκηνώματος στό ἐνδιάμεσο διάστημα, δηλαδή ἀπό τό ἔτος 1525 ἕως καί τό 1734. Σύμφωνα μέ τήν παράδοση, φιλοξενήθηκε στήν Ἱερά Μονή Βλατάδων, τῆς ὁποίας οἱ ἱδρυτές ὑπῆρξαν μαθητές καί συνασκούμενοι τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου.

Μετά ὅμως τήν πυρκαγιά τοῦ 1890, τό ἱερό λείψανο, τό ὁποῖο σώθηκε μέ ἐλάχιστες φθορές, μετεφέρθη στόν Ἱερό Ναό τοῦ Ἁγίου Νικολάου Τρανοῦ. Ἐν τέλει τό Ἱερό σκήνωμα μετεφέρθη καί ἐτέθη στόν σημερινό Ἱερό Μητροπολιτικό Ναό τό 1914, ἔτος κατά τό ὁποῖο ὁ σημερινός Ἱερός Ναός ἀφιερώθη στό ὄνομά του.

Ἔκτοτε, μέ τό ἔντονο ἐνδιαφέρον καί τίς ἐνέργειες τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος τοῦ Β΄

203. Ὅπ. π., σ. 107.

204. Πρωτοπρ. Γρηγορίου Σερενίδη, *Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης, «700 χρόνια ἀπό τή γέννησή του»* (1296-1996), Θεσσαλονίκη 2002, σ. 185.

Εὕρεσις τῆς Κρύπτης τῶν Μακεδονομάχων

ἐδημιουργήθη εἰδικό παρεκκλήσιο καί κατασκευάσθηκε μεγαλοπρεπής λάρνακα, ἐντός τῆς ὁποίας ἐτέθη τό ἱερό σκήνωμα τοῦ Ἁγίου.

Παρεκκλήσιο Θεομήτορος – Ἁγίου Δημητρίου, Ἁγίου Νικολάου, ἐπί τῆς ὁδοῦ Μητροπόλεως

Τό Παρεκκλήσιο Θεομήτορος – Ἁγίου Δημητρίου, Ἁγίου Νικολάου, ἐπί τῆς ὁδοῦ Μητροπόλεως ἀνηγέρθη καί ἱστορήθη τό ἔτος 1996 μέ ἀφορμή τήν συμπλήρωση 700 χρόνων ἀπό τῆς γεννήσεως τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ (1296-1996)[205]. Τό παρεκκλήσιο τιμᾶται ἐπ᾽ ὀνόματι τῆς Θεομήτορος, τοῦ Ἁγίου Δημητρίου καί τοῦ Ἁγίου Νικολάου, διότι ἕως τό 1897 ὑπῆρχε στήν περίβολο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καί τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τρίκλιτος βασιλική ἀφιερωμένη στήν Παναγία. Στό βόρειο καί τό νότιο κλίτος ὑπῆρχαν ἱερά παρεκκλήσια ἀφιερωμένα στόν Ἅγιο Δημήτριο καί τόν Ἅγιο Γρηγόριο Παλαμᾶ. Ὑπῆρχε ἐπίσης ὁ Ἱερός Ναός τοῦ Ἁγίου Νικολάου, στόν ὁποῖο φυλάσσονταν Ἱερά Λείψανα, Ἱερά Σκεύη, θαυματουργές εἰκόνες, χειρόγραφα μεγάλης ἀξίας κ.ἄ.

Ὅλη αὐτή ὅμως ἡ κληρονομιά τοῦ παρελθόντος χάθηκε στήν πυρκαγιά τοῦ Αὐγούστου τοῦ ἔτους 1897, ὅταν κάηκαν οἱ Ἱεροί Ναοί, ἡ τρίκλιτος Βασιλική μέ τά παρεκκλήσια καί ὁ Ἱερός Ναός τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Μέ σκοπό λοιπόν νά διατηρηθεῖ στή μνήμη τό παρελθόν τῶν Ἱερῶν Ναῶν καί τῶν παρεκκλησίων, ἀνηγέρθη τό νέο παρεκκλήσιο ἐπί τῆς ὁδοῦ Μητροπόλεως τό ἔτος 1996 καί μέ ἀφορμή τή συμπλήρωση 700 ἐτῶν ἀπό τή γέννηση τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ (1296-1996).

Ἡ εὕρεση τῆς Κρύπτης τῶν Μακεδονομάχων

Τό μήνα Μάρτιο τοῦ 1979, ἀνεκαλύφθη ἡ Κρύπτη σέ βάθος 3,5 περίπου μέτρων κάτω ἀπό τήν ὀροφή τοῦ Ἱεροῦ Βήματος τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ[206]. Τρεῖς αἴθουσες- κρύπτες βρέθηκαν τυχαία, ὅταν οἱ ἐργάτες ἀφήρεσαν ὅλες τίς πλάκες τοῦ δαπέδου

205. Βλ. ὅπ. π., σ.191.

206. Πρωτοπρ. Γρηγορίου Σερενίδη, *Ἡ Κρύπτη τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγώνα*, Θεσσαλονίκη 2005, σ. 37.

Βρέθηκαν τυχαία
ΤΡΕΙΣ «ΜΥΣΤΙΚΕΣ» ΑΙΘΟΥΣΕΣ ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΤΟ ΙΕΡΟ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΝΑΟΥ

Ηταν ο τόπος συγκεντρώσεως των Ελλήνων αγωνιστών κατά την τουρκοκρατία και χώρος μυήσεως στην όργάνωση γιά άπελευθέρωση της Μακεδονίας

Η μεγάλη αίθουσα πού βρέθηκε κάτω άπό τό ιερό τοῦ ἐπισκευαζομένου μητροπολιτικοῦ ναοῦ. Η όροφή της αίθουσας είναι κτισμένη μέ εἰδικά τούβλα, ἐκατέρωθεν δε διακρίνονται οἱ εἰσοδοι στίς δύο ἄλλες αἴθουσες

Ἀπόκομμα ἐφημερίδος «Μακεδονία», 28 Μαρτίου 1979

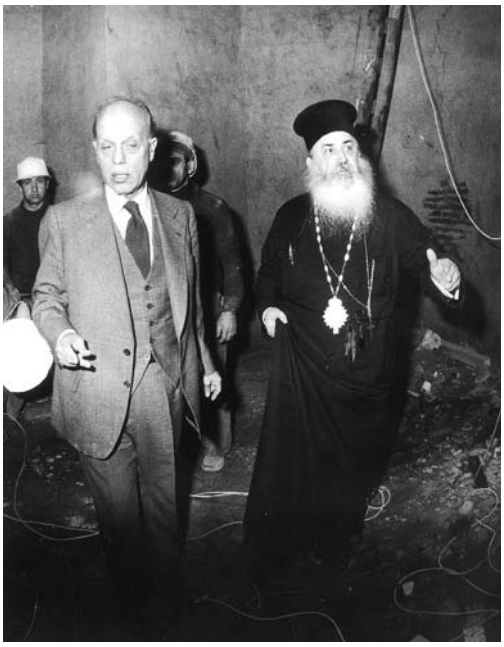

Εἰς τήν Κρύπτην τῶν Μακεδονομάχων

τοῦ Ἱεροῦ[207] στή διάρκεια τῶν ἐπισκευῶν στό ἐσωτερικό τοῦ Ναοῦ λόγῳ τῶν βλαβῶν πού εἶχε προξενήσει ὁ σεισμός τῆς 20ῆς Ἰουνίου 1978[208]. Μία ἀπό αὐτές τίς πλάκες, πλάτους περίπου 30 ἐκ., πού βρισκόταν πίσω ἀπό τήν Ἁγία Τράπεζα καί κάτω ἀπό τό σύνθρονο, κάλυπτε ὀπή, ἡ ὁποία ὁδηγοῦσε σέ μία μεγάλη αἴθουσα ὕψους 3,5 μέτρων, ἐκατέρωθεν τῆς ὁποίας ὑπῆρχαν ἄλλες δύο μικρότερες αἴθουσες.

Ἀπό τίς πρῶτες ἔρευνες πού ἔγιναν καί ἀπό τά στοιχεῖα πού ὑπάρχουν, προέκυψε ὅτι ὁ χῶρος τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ ὑπῆρξε τό κέντρο ἐντός τοῦ ὁποίου κατευθυνόταν ὁ ἀπελευθερωτικός ἀγώνας γιά τήν Μακεδονία καί ὅτι οἱ τρεῖς αἴθουσες ἀποτελοῦσαν τούς χώρους τῆς μυήσεως στήν «ὀργάνωση» γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς Μακεδονίας. Οἱ τρεῖς αἴθουσες, σύμφωνα μέ τίς πηγές, συνδέονταν

207. «Μακεδονία», 28 Μαρτίου 1979, «Τρεῖς μυστικές αἴθουσες κάτω ἀπό τό ἱερό τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ».

208. Πρωτοπρ. Ἰρηγορίου Σερενίδη, *ὅπ. π.*, σ. 37.

μέ ὑπόγειες στοές μέ τό παρακείμενο κτίριο τοῦ ἑλληνικοῦ γενικοῦ προξενείου καί μέ τό παλαιό Μητροπολιτικό Μέγαρο. Οἱ ὀροφές τῶν τριῶν δωματίων ἦταν χτισμένες κατά περίεργο τρόπο μέ εἰδικά τοῦβλα πού χρησιμοποιοῦνταν γιά ἠχητική μόνωση.

Κατά τήν πρόοδο τῶν ἐργασιῶν, τά συνεργεῖα βρῆκαν μερικά παλιά τουρκικά νομίσματα, ἐνῶ κατά τήν ἐκσκαφή τοῦ δαπέδου τῆς μεγάλης αἰθούσης βρέθηκαν διάφορα ὀστᾶ χωρίς νά εἶναι δυνατόν νά προσδιοριστεῖ σέ ποιούς ἀνήκουν. Ὡστόσο, στό σημεῖο ἐκεῖνο σύμφωνα μέ πηγές ἐθάβοντο οἱ ἑκάστοτε Μητροπολίτες Θεσσαλονίκης.

Σχετικά μέ τήν ἀνεύρεση τῶν τριῶν κρυπτῶν εἰδοποιήθηκε πρωτίστως ὁ Μητροπολίτης κ.κ. Παντελεήμων καί ἐν συνεχείᾳ οἱ Ὑπουργοί Μακεδονίας-Θράκης κ. Μάρτης, δημοσίας τάξεως κ. Ζαρτινίδης καί ὁ Δήμαρχος κ. Παπαδόπουλος[209], οἱ ὁποῖοι ἐπεσκέφθησαν τίς κρύπτες καί ἐνημερώθηκαν γιά τήν πρόοδο τῶν ἐργασιῶν τήν 27η Μαρτίου τοῦ 1979[210].

Ἡ εἴδηση τῆς ἀνευρέσεως τῆς Κρύπτης μετεδόθη ἀμέσως ἀπό τό ραδιόφωνο καί τήν τηλεόραση. Ὁ ἡμερήσιος τύπος ἔφερε στό φῶς τῆς δημοσιότητας τήν ἱστορική ἀνακάλυψη καί μέ σχετικά ἄρθρα ἀνεφέρθη στόν ρόλο τῆς Κρύπτης κατά τήν περίοδο τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος.

Ὁ ρόλος τῆς Κρύπτης τῶν Μακεδονομάχων κατά τήν περίοδο 1904-1908

Ἡ Κρύπτη διαδραμάτισε σπουδαιότατο ἐθνικο-θρησκευτικό ρόλο γιά τήν κατάκτηση τῆς ἐλευθερίας τῆς Μακεδονίας κατά τήν περίοδο 1904-1908. Γιά τήν ἀκρίβεια ὁ νεωκόρος τοῦ ναοῦ, μυημένος συνεργάτης τῶν Μακεδονομάχων, τούς ὁδηγοῦσε ἀπό τήν εἴσοδο τοῦ Ἱεροῦ Βήματος στήν καταπακτή καί ἐν συνεχείᾳ μέ κρεμαστή σκάλα κατέβαιναν στόν ἱερό αὐτό χῶρο. Ἄν καί στήν Κρύπτη αὐτή δέν ὑπῆρχε οὔτε ἕνας φεγγίτης, ὁ χῶρος εἶχε ἄφθονο καί καθαρό ὀξυγόνο,

209. «Μακεδονία», 28 Μαρτίου 1979, «Τρεῖς μυστικές αἴθουσες κάτω ἀπό τό ἱερό τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ».

210. Πρωτοπρ. Γρηγορίου Σερενίδη, *Ἡ Κρύπτη τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγώνα*, Θεσσαλονίκη 2005, σ. 37.

Μετακομιδή τῶν λειψάνων τῶν Μακεδονομάχων Ἀρχιερέων

πού ἐπέτρεπε στούς πρωτεργάτες τοῦ Μακεδονικοῦ Ἔπους νά συνεδριάζουν καί νά παραμένουν πολλές μέρες μέσα σέ αὐτήν.

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Πανελληνίου Συλλόγου Μακεδονομάχων «Ὁ Παῦλος Μελᾶς» Ἀργύριος Ἀντωνίου, κατά τήν ἡμέρα τῶν ἐγκαινίων τῆς Κρύπτης, ἀνέφερε ὅτι τό προαύλιο καί ὁ κῆπος τοῦ Μητροπολιτικοῦ Μεγάρου συνδεόταν μέ τό Ἱερό του Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ[211]. Στό προαύλιο ὑπῆρχαν πολλά παρτέρια μέ λουλούδια καί διάφορα κιόσκια. Ὅλη αὐτή ἡ βλάστηση ἐπέτρεπε στούς ἐργάτες νά σκάβουν τά θεμέλια τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ ἀπό τήν πλευρά τοῦ Ἱεροῦ Βήματος πού συνόρευε μέ τόν κῆπο τοῦ Μητροπολιτικοῦ Μεγάρου.

Τό ἔργο ἦταν ἐπικίνδυνο, γιατί κοντά στήν Μητρόπολη καί τό παρακείμενο Ἑλληνικό Προξενεῖο βρισκόταν τό λεγόμενο Καρακόλη

211. Πρωτοπρ. Ἰρηγορίου Σερενίδη, ὅπ. π., σσ. 38-39.

Μετακομιδή τῶν λειψάνων τῶν Μακεδονομάχων Ἀρχιερέων

τῶν Τούρκων, τό τουρκικό δηλαδή ἀστυνομικό τμῆμα. Παρά ταῦτα οἱ ἐργασίες ἐκσκαφῆς ἔγιναν μέ κάθε μυστικότητα καί, μπροστά στά μάτια τῶν συχνῶν περιπόλων τῆς τουρκικῆς ἀστυνομίας, τό ἔργο ὁλοκληρώθηκε καί παραδόθηκε στούς Μακεδονομάχους ὁπλαρχηγούς.

Σύμφωνα μέ τήν Πηνελόπη Δέλτα[212], ἡ ὁποία δέν γνώριζε ἀσφαλῶς ὅτι ἡ ἐπικοινωνία μεταξύ Μητροπολιτικοῦ Μεγάρου, Προξενείου καί Ἱεροῦ Ναοῦ γινόταν ἀπό τίς ὑπόγειες στοές, μιά «πορτίτσα», ὅπως χαρακτηριστικά ἀναφέρει, στό μεσότοιχο τοῦ κήπου, διευκόλυνε τό κρυφό πήγαινε κι ἔλα γενικῶς τῶν Ἑλλήνων καί εἰδικῶς τῶν Μακεδονομάχων ἀπό τό Μητροπολιτικό μέγαρο στό Προξενεῖο. Καί ὁ Νικόλαος Μέρτζος παραδίδει τήν μαρτυρία ὅτι μυστικές κρύπτες καί ὑπόγειοι δρόμοι, ἔνωναν τά τρία κτίρια, τό Προξενεῖο, τόν Μητροπολιτικό Ναό καί τό Μητροπολιτικό Μέγαρο, στό ὁποῖο, ὅταν κατεδα-

212. Ὅπ. π., σ. 42.

φίσθη, κατεστράφη καί ἡ εἴσοδος τῆς σήραγγας. Ὁ Χρῆστος Νεραντζῆς[213] παραθέτει σχετικά τά παρακάτω: «Τό ἑλληνικό προξενεῖο Θεσσαλονίκης, ἐφοδιάζει μέ ὅπλα τούς κατοίκους διαφόρων περιοχῶν, ὅπως τῆς Γευγελῆς, καθώς ἐντείνονται οἱ φῆμες γιά τό διορισμό Βουλγάρων ἐπισκόπων. Μέχρι τή διανομή τους, τά ὅπλα ἀποθηκεύονται σέ μυστική κρύπτη, ἡ ὁποία βρίσκεται κάτω ἀπό τόν παρακείμενο ναό τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ καί συνδέεται μέ τό Προξενεῖο»[214].

Από τό ναό τοῦ Αγίου Δημητρίου
Τά λείψανα Μακεδονομάχων ἀρχιερέων μεταφέρθηκαν στήν Μητρόπολη
Σήμερα τά θυρανοίξια τής κρύπτης τοῦ Μακεδονικοῦ Αγώνα καί μνημόσυνο τοῦ Κων. Παλαιολόγου.—

Ἀπόκομμα ἐφημερίδος «Μακεδονία», 29 Μαΐου 1982

Ἡ Μετακομιδή τῶν Λείψανων τῶν Μακεδονομάχων Ἀρχιερέων

Στίς 28 Μαΐου 1982, μέ ἰδιαίτερες τιμές, πραγματοποιήθηκε ἡ μετακομιδή τῶν λειψάνων τῶν Μακεδονομάχων Ἀρχιερέων ἀπό τόν Ἱ. Ναό τοῦ Ἁγίου Δημητρίου στόν Μητροπολιτικό Ναό Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ. Στήν συγκεκριμένη τελετή παρευρέθησαν ἐκπρόσωποι τῶν πολιτικῶν, στρατιωτικῶν καί ἀστυνομικῶν ἀρχῶν, Μακεδονομάχοι καί πλῆθος πιστῶν[215].

Ἡ ἱερά πομπή, πού ξεκίνησε στίς 6 μ.μ. ἀπό τόν Ναό τοῦ Πολιούχου καί κατευθύνθηκε διά τῶν ὁδῶν Ἁγίου Δημητρίου, Πλάτωνος καί Ἁγίας Σοφίας στόν Μητροπολιτικό Ναό, πλαισιωνόταν ἀπό ἔνοπλα τμήματα τῆς χωροφυλακῆς, προσκόπους καί ὁδηγούς, ἐνῶ τίς

213. Χρήστου Νεραντζῆ, *Ὁ Μακεδονικός Ἀγών*, σ. 136 καί Πρωτοπρ. Γρηγορίου Σερενίδη, ὅπ. π., σσ. 38-39.

214. Χρήστου Νεραντζῆ, *Ὁ Μακεδονικός Ἀγών*, σ. 136 καί Πρωτοπρ. Γρηγορίου Σερενίδη, *Ἡ Κρύπτη τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγώνα,* Θεσσαλονίκη 2005, σσ 38-39.

215. «Μακεδονία», 29/5/1982, «Τά λείψανα Μακεδονομάχων Ἀρχιερέων μεταφέρθηκαν στήν Μητρόπολη».

λειψανοθῆκες, πού κάλυπτε βυζαντινή σημαία, μετέφεραν Ἀρχιμανδρίτες[216].

Ὁ Μητροπολίτης Παντελεήμων στήν ὁμιλία του ἀνεφέρθη στόν Μακεδονικό Ἀγώνα καί τή συνεργασία τῆς Ἐκκλησίας μέ τό μαχόμενο Ἔθνος. Ἀνέφερε ὅτι τά ἱερά λείψανα τῶν Μακεδονομάχων Ἀρχιερέων θά ἐναποτεθοῦν στήν Κρύπτη, ὅπου θά φυλάσσονται αἰωνίως καί θά ἁγιάζονται ἀνελλιπῶς, γιά νά ἀποτελέσουν γιά ὅλους τό φωτεινό παράδειγμα, τό σύμβολο τῆς ἑνότητος στόν ὑπέρ πίστεως καί Ἔθνους ἀγώνα. «Εἰς οὐδένα ἐχθρόν, τόνισε, θά ἐπιτρέψωμεν νά καταλάβῃ οὐδέ σπιθαμήν τοῦ πατρίου ἐδάφους. Ὡς μία ψυχή θά ἀντιμετωπίσωμεν κάθε ἐπιβουλήν, ὡς ἄξιοι ἀπόγονοι ἐνδόξων προγόνων. Αὔριον, προσέθεσε, εἶναι ἀποφράς ἡμέρα διά τόν ἑλληνισμόν. Διά τόν λόγον αὐτόν, μέ τά θυρανοίξια τῆς κρύπτης, θά τελέσωμεν μνημόσυνον καί ὑπέρ τοῦ τελευταίου βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος, τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου καί τῶν συναθλητῶν αὐτοῦ. Καί τότε ἡ Ἐκκλησία ἡγεῖτο τοῦ ἀγῶνος. Πάλι μέ χρόνους μέ καιρούς, πάλι δικά μας θά γίνουν ὅλα ὅσα μᾶς ἀνήκουν»[217].

Συγκεκριμένα, στήν τελετή αὐτή διεκομίσθησαν τά λείψανα τῶν Μακεδονομάχων Ἀρχιερέων, Μητροπολίτου Τυρολόης καί Σερεντίου Χρυσοστόμου (Παπαχρήστου, 1911-1958), Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Ἰωακείμ (Σγουροῦ, 1910-1912), Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Γρηγορίου (Καλλίδου, 1885-1889), Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Γενναδίου (Ἀλεξιάδη, 1912-1951), Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Ἀλεξάνδρου (Ρηγοπούλου, 1903-1910), Μητροπολίτου Ἡρακλείας καί Ραιδεστοῦ Φιλαρέτου (Βαφειάδη, 1928-1933) καί Μητροπολίτου Διδυμοτείχου καί Ὀρεστιάδος Ἰωακείμ (Σιγάλα, 1928-1957), ἀπό τό ναό τοῦ Ἁγίου Δημητρίου στό ναό τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ[218].

216. Ὅπ. π.

217. Ὅπ. π.

218. Πρωτοπρ. Γρηγορίου Σερενίδη, *Ἡ Κρύπτη τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγώνα*, Θεσσαλονίκη 2005, σ. 106.

Ἐγκαίνια τῆς Κρύπτης τῶν Μακεδονομάχων

Ἡ τελετή τῶν θυρανοιξίων τῆς Κρύπτης τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος

Ἡ τελετή τῶν θυρανοιξίων τῆς Κρύπτης τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος ἐτελέσθη την 29η Μαΐου τοῦ ἔτους 1982[219]. Στήν τελετή, τήν ὁποία ἐκάλλυνε ἐπιβλητική πομπή καί ἡ παρουσία τῶν ἡλικιωμένων Μακεδονομάχων, παρευρέθη σύσσωμος ὁ ιερός κλῆρος τῆς Μητροπόλεως καί πλῆθος Θεσσαλονικέων[220].

Τήν Κρύπτη μεταξύ τῶν ἄλλων ἐπεσκέφθη ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας κ. Κωνσταντίνος Καραμανλῆς[221], ὁ ὁποῖος βαθύτατα συγκινημένος ἀνέφερε τά ἑξῆς: «Εἶχα τήν τιμή μέχρι σήμερα νά ἐπισκεφθῶ καί νά ἐγκαινιάσω σπουδαιότατα ἑλληνικά Ἱστορι-

219. Ὅπ. π., σ. 52.

220. Ὅπ. π., σ. 52.

221. Ὅπ. π., σ. 59.

Κατά τήν ἐπίσκεψιν τοῦ Κ. Καραμανλῆ εἰς τήν Κρύπτην τῶν Μακεδονομάχων

Ἐπιμνημόσυνος δέησις εἰς τό μνημεῖο τῶν Μακεδονομάχων

κά μνημεῖα καί νά νιώσω διάφορα συναισθήματα. Σήμερα ὅμως μέσα στήν Κρύπτη τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγώνα νιώθω τή συγκίνησή μου νά μέ συγκλονίζει, νά μέ συνεπαίρνει, γιατί φέρνει στή μνήμη μου τή δόξα τῶν ἡρωικῶν Μακεδονομάχων, τή συμμετοχή στό Μακεδονικό Ἀγώνα τοῦ πατέρα μου, ἀλλά καί τά παιδικά μου χρόνια, ὅταν γιά παιχνίδι κρατοῦσα στά χέρια μου ἕνα ἀπό αὐτά τά καριοφίλια, πού ἔφεραν τή λευτεριά στή Μακεδονία. Αὐτή τή συγκίνηση θέλω νά πιστεύω ὅτι θά τή νιώσει κάθε ἐπισκέπτης στήν Κρύπτη»[222].

Ὁ Παναγιώτατος Ποιμενάρχης καί σέ αὐτήν τήν περίσταση, μέ τίς ἐνέργειές του καί τήν ἀνέγερση Μουσείου στήν θέση τῶν τριῶν αἰθουσῶν-κρυπτῶν, τό ὁποῖο ἀναδεικνύει καί προβάλλει τόν ἐθνικό ἀγώνα τῶν Μακεδονομάχων, ἐπέτυχε νά συμβάλει στήν ἐξύψωση τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος καί στήν ἀνάδειξη τῆς ἐκκλησιαστικῆς καί ἑλληνικῆς ἱστορίας. Ἐπέτυχε καί πάλι, ἐν ὀλίγοις, νά γράψει λαμπρές σελίδες συγχρόνου ἐκκλησιαστικῆς καί ἐθνικῆς ἱστορίας.

222. Ὅπ. π., σ. 128.

Ἐπιμνημόσυνος δέησις εἰς τήν κρύπτην τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος

2. Ἅγιος Δημήτριος

Τό ἔτος 1978 ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Παντελεήμων Β΄ κατορθώνει, 1675 ἔτη μετά τό μαρτύριο τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, τήν ἐπαναφορά στόν χῶρο τοῦ μαρτυρίου του τῆς τιμίας καί χαριτοβρύτου κάρας του, τήν ὁποία θά μποροῦσαν στό ἑξῆς νά προσκυνοῦν οἱ πιστοί τῆς Θεσσαλονίκης. Δύο ἔτη ἀργότερα, τήν 12ην Ἀπριλίου τοῦ 1980[223] ἐπέτυχε μετά ἀπό κοπιώδεις προσπάθειες τήν μετακομιδή τῶν ἱερῶν λειψάνων τοῦ Πολιούχου ἀπό τήν πόλη τοῦ San Lorenzo in Campo τῆς Ἰταλίας, γεγονός πού ὀφείλεται κυρίως στήν ἀρχαιολόγο-βυζαντινολόγο Μαρία Θεοχάρη.

Στή συγκεκριμένη παράγραφο παρατίθενται λεπτομερῶς τό χρονικό τῆς εὑρέσεως ἀρχικά τῆς Τιμίας Κάρας καί ἐν συνεχείᾳ τῶν λειψάνων, ἡ καθιέρωση τῆς «Μεγάλης Ἑβδομάδος» τοῦ Ἁγίου Δημητρίου (1979) καί ὁ συνεορτασμός του μετά τῆς Παναγίας (1985). Μέ τίς ἐνέργειές του αὐτές ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης καθιερώνεται στή συνείδηση τῶν Θεσσαλονικέων καί συντείνει στήν πνευματική καί θρησκευτική ἀναγέννηση τῆς πόλεως.

Ἡ ἀνεύρεση τῶν λειψάνων τοῦ Ἁγίου Δημητρίου

Τό λείψανο τοῦ Ἁγίου Δημητρίου πρωτίστως μετεφέρθη καί ἐτοποθετήθη ἐκεῖ, ὅπου σήμερα βρίσκεται ἡ ἐξαγωνική βάση τοῦ κιβωρίου στόν Ἱερό πρός τιμήν τοῦ Ναό[224]. Στό σημεῖο αὐτό, μετά τήν παύση τῶν διωγμῶν ἐναντίον τῶν χριστιανῶν, ἱδρύθηκε ἕνας οἰκίσκος, ὅπου συγκεντρώνονταν οἱ χριστιανοί καί τιμοῦσαν τόν μάρτυρα. Μία πληροφορία, ἡ ὁποία προέρχεται ἀπό ἕναν ἀρχαῖο ἀνώνυμο βιογράφο τοῦ

223. Χριστοφόρου Κοντάκη, «Τό Ὁδοιπορικόν ἑνός Ἱεράρχου», στό *Παντελεήμων Β΄ (Χρυσοφάκης) Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης 1974-2003. Ὁ Ἱεράρχης τῆς Μακεδονίας. Εὐλαβικό ἀφιέρωμα στήν ἱερά μνήμη του ἐπί τῇ συμπληρώσει ὀκτώ ἐτῶν ἀπό τῆς κοιμήσεώς του (2003-2011)*, Λαγκαδᾶς-Θεσσαλονίκη 2011, σσ. 27-56. Τοῦ ἰδίου, «Τό Ὁδοιπορικόν ἑνός Ἱεράρχου», στό *Προσφορά Παντελεήμονι Β΄ τῷ Παναγιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης ἐπί τῇ εἰκοσιπενταετηρίδι τῆς Ἀρχιερατείας Αὐτοῦ* Θεσσαλονίκη, 1990, σσ. 11-33. Τοῦ ἰδίου, «Τό Ὁδοιπορικόν ἑνός Ἱεράρχου», στό *Ἰρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, «Παντελεήμονι Β΄ τῷ Παναγιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης», Τεῦχος ἀφιερωτήριον ἐπί τῇ εἰς Κύριον ἐκδημίᾳ Αὐτοῦ*, Θεσσαλονίκη 2003, σσ. 333-364.

224. Ἀρχιμ. Ἰωάννου Τασσιᾶ (νῦν Μητροπ. Λαγκαδᾶ, Λητῆς καί Ρεντίνης), *Ὁ Ἅγιος Δημήτριος*, Θεσσαλονίκη 2004, σσ. 131-134.

Μάρτυρος, ἀναφέρει ὅτι τό 412 ὁ ἔπαρχος τοῦ Ἰλλυρικοῦ Λεόντιος, θέλοντας νά ἐκφράσει τήν εὐγνωμοσύνη του γιά τό θαῦμα τό ὁποῖο ἐπετέλεσε, δηλαδή τήν θεραπεία του, πρός τόν Ἅγιο Δημήτριο, κατεδάφισε τόν μικρό οἰκίσκο καί στήν θέση ἐκείνου ἀνήγειρε νέο περικαλλῆ ναό.

Ἀργότερα ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανός, ὅταν ζήτησε ἀπό τόν Ἀρχιεπίσκοπο Θεσσαλονίκης τμῆμα τῶν ἱερῶν λειψάνων τοῦ Ἁγίου, συνετελέσθη θαῦμα τό ὁποῖο ἀπέτρεπε τήν ἀφαίρεση τοῦ τμήματος τοῦ λειψάνου. Ἔτσι, ὅταν ἀργότερα καί ὁ αὐτοκράτωρ Μαυρίκιος ζήτησε νά τοῦ ἀποσταλεῖ τεμάχιο τῶν λειψάνων τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς πόλεως τῶν Θεσσαλονικέων τοῦ ἀπέστειλε μόνο χῶμα ἀπό τόν τάφο τοῦ Ἁγίου ἐξηγώντας τό συγκεκριμένο γεγονός πού εἶχε συμβεῖ παλαιότερα. Ἀπό τότε δέν ζητήθηκε ἐκ νέου τεμάχιο τῶν ἱερῶν λειψάνων τοῦ Μυροβλύτη, μέ ἀποτέλεσμα τό λείψανο τοῦ Ἁγίου Δημητρίου νά φυλάσσεται στόν ναό του καί νά θεωρεῖται βέβαιο ὅτι, τόσο κατά τήν ἐπιδρομή τῶν Σαρακηνῶν τό 904 μ.Χ., ὅσο καί κατά τήν ἐπιδρομή τῶν Νορμανδῶν τό ἔτος 1185 μ.Χ., δέν ὑπέστη ἀφαίρεση κάποιου τμήματός του, παρ᾽ ὅλες τίς καταστροφές καί βεβηλώσεις.

Τήν περίοδο ὅμως τῆς καταλήψεως τῆς Θεσσαλονίκης ἀπό τούς Λατίνους Σταυροφόρους (1204-1223), τό τίμιο λείψανο τοῦ Ἁγίου Δημητρίου θά μεταφερθεῖ στήν Δύση καί συγκεκριμένα στό Ἀββαεῖο τοῦ Σάν Λορέντζο ἱν Κάμπο[225]. Τό ἡμερολόγιο τοῦ ἐνοριακοῦ ἀρχείου, γιά νά δικαιολογήσει τήν παρουσία τοῦ λειψάνου στήν Ἰταλία ἐπικαλεῖται τή μαρτυρία μιᾶς Βιογραφίας τοῦ Ἁγίου, πού γράφτηκε ἀπό τόν Δημήτριο Κυδωνέα στήν Βενετία καί τήν ὁποία βρῆκε ἡ Μαρία Θεοχάρη. Σύμφωνα μέ αὐτήν, τό σῶμα τοῦ Μάρτυρα εἶχε μεταφερθεῖ κρυφά, ἀπό τή Θεσσαλία (εἶναι γνωστό ὅτι Θεσσαλία ἐκαλεῖτο ἡ Μακεδονία), ἀπό κάποιο μοναχό καί εἶχε διατηρηθεῖ ἀκέραιο καί εὐωδιάζον μέχρι τήν ἐποχή πού ὁ καρδινάλιος Νεγκρόνι, πού ἦταν ἐπικεφαλῆς τοῦ Ἀββαείου, τό ἀπέστειλε στή Ρώμη μέ σκοπό τήν ἀναγνώριση[226].

225. Ὅπ. π., σσ. 131-134.

226. «Μακεδονία», 13 Αὐγούστου 1978, «Ὑπάρχουν τά λείψανα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου σέ ἕνα ἰταλικό χωριό;» τοῦ Ἀρ. Μπιτσιάδη.

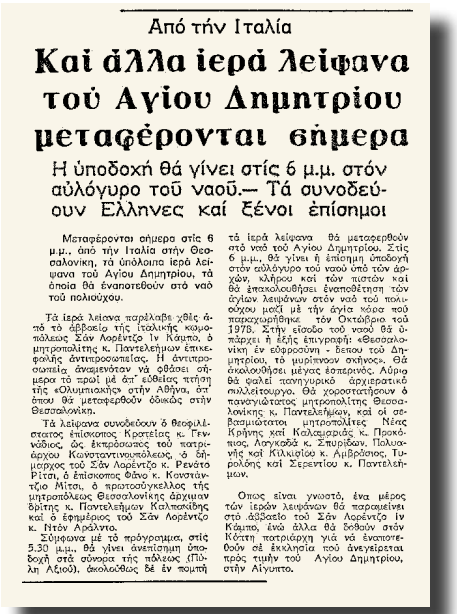

Από τήν Ιταλία

Καί ἄλλα ἱερά λείψανα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου μεταφέρονται σήμερα

Η ὑποδοχή θά γίνει στίς 6 μ.μ. στόν αὐλόγυρο τοῦ ναοῦ.— Τά συνοδεύουν Ἕλληνες καί ξένοι ἐπίσημοι

Μεταφέρονται σήμερα στίς 6 μ.μ., ἀπό τήν Ἰταλία στήν Θεσσαλονίκη, τά ὑπόλοιπα ἱερά λείψανα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, τά ὁποῖα θά ἐναποτεθοῦν ἀπό ναό τοῦ πολιούχου.

Τά ἱερά λείψανα παρέλαβε χθές ἀπό τό ἀββαεῖο τῆς Ἰταλικῆς κωμοπόλεως Σάν Λορέντζο ἰν Κάμπο, ὁ μητροπολίτης κ. Παντελεήμων ἐπικεφαλῆς ἀντιπροσωπείας. Ἡ ἀντιπροσωπεία ἀναμενόταν νά φθάσει σήμερα τό πρωί μέ ἀτ' ἐθθείας πτήση τῆς «Ὀλυμπιακῆς» στήν Ἀθήνα, ἀπ' ὅπου θά μεταφερθοῦν ὁδικῶς στήν Θεσσαλονίκη.

Τά λείψανα συνοδεύουν ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Κρατείας κ. Γενναδιος, ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ὁ δημαρχος τοῦ Σάν Λορέντζο κ. Ρενάτο Ρίτσι, ὁ ἐπίσκοπος Φάνο κ. Κωνστάντζιο Μίτσι, ὁ πρωτοσύγκελλος τῆς μητροπόλεως Θεσσαλονίκης ἀρχιμανδρίτης κ. Παντελεήμων Καλκασίδης καί ὁ ἐφημέριος τοῦ Σάν Λορέντζο κ. Ντόν Ἀράλντο.

Σύμφωνα μέ τό πρόγραμμα, στίς 5.30 μ.μ., θά γίνει ἀνεπίσημη ὑποδοχή στά σύνορα τῆς πόλεως (Πύλη Ἀξιοῦ), ἀκολούθως δέ ἐν πομπῇ τά ἱερά λείψανα θά μεταφερθοῦν στό ναό τοῦ Ἁγίου Δημητρίου. Στίς 6 μ.μ., θά γίνει ἡ ἐπίσημη ὑποδοχή στόν αὐλόγυρο τοῦ ναοῦ ὑπό τῶν ἀρχῶν, κλήρου καί τῶν πιστῶν καί θά ἀκολουθήσει ἐναποθέτηση τῶν ἁγίων λειψάνων στόν ναό τοῦ πολιούχου μαζί μέ τήν ἁγία κάρα πού παρεχωρήθηκε τόν Ὀκτώβριο τοῦ 1978. Στήν εἴσοδο τοῦ ναοῦ θά ὑπάρχει ἡ ἑξῆς ἐπιγραφή: «Θεσσαλονίκη ἐν εὐφροσύνῃ - δεῦπο τοῦ Δημητρίου, τό μυρίπνουν σκήνος». Θά ἀκολουθήσει μέγας ἑσπερινός. Αὔριο θά φαλεῖ πανηγυρικό ἀρχιερατικό συλλείτουργο. Θά χοροστατήσουν ὁ παναγιώτατος μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμων, καί οἱ σεβασμιώτατοι μητροπολίτες Νέας Κρήνης καί Καλαμαριᾶς κ. Προκόπιος, Λαγκαδᾶ κ. Σπυρίδων, Πολυανῆς καί Κιλκίσιου κ. Λιβάδιος, Τυρολόης καί Σερεντίου κ. Παντελεήμων.

Οπως εἶναι γνωστό, ἕνα μέρος τῶν ἱερῶν λειψάνων θά παραμείνει στό ἀββαεῖο τοῦ Σάν Λορέντζο ἰν Κάμπο, ἐνῶ ἄλλα θά δοθοῦν στόν Κύπτη πατριάρχη γιά νά ἐναποτεθοῦν σέ ἐκκλησία πού ἀνεγείρεται πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, στήν Λίγυιτο.

Ἀπόκομμα τῆς ἐφημερίδος «Μακεδονία», 12 Ἀπριλίου 1980

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΕΓΙΝΕ ΣΤΗΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑ

Υπάρχουν τά λείψανα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου σ' ἕνα ἰταλικό χωριό;

Στὸ Σὰν Λορέντζο ἰν Κάμπο, κοντὰ στὴν Ἀγκόνα. - Σὲ κρύπτη τοῦ ἀββαείου βρέθηκε λάρνακα μὲ λατινικὴ ἐπιγραφὴ ποὺ τὸ ἀναφέρει.-

Τά ἱερά λείψανα τοῦ μεγαλομάρτυρος Ἁγίου Δημητρίου, πολιούχου τῆς Θεσσαλονίκης, βρίσκονται σέ μιά μικρή ἰταλική πολίχνη λίγα χιλιόμετρα μακριά ἀπό τήν Ἀγκόνα. Τά ἱερά λείψανα τοῦ Μυροβλήτη Ἁγίου, ποὺ εἶναι τόσο συνδεδεμένος μέ τήν ἱστορία τῆς Θεσσαλονίκης, ἀνακάλυψε ὁ διάσημος ἀρχαιολόγος Δ. Μπάρι Θαγιάρη, ποὺ ἀσχολεῖται στὰ ἀνάκτορα ὑστεράτου οἰκουμενικῶν σπουδῶν τοῦ Μπάρι καὶ διδάσκει ἱστορία τῆς βυζαντινῆς τέχνης.

Η μαλάδοση πλάκα, μὲ τὴν ἐπιγραφὴ σὲ συντομογραφία ἀνέκρυβε ἀνεπιστολὴ τὸ ὄνομα τοῦ Ἁγ. Δημητρίου

ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ

ΠΡΟΣΑΥΞΗΜΕΝΟ ΤΟ ΗΜΕΡΟΜΙΣΘΙΟ ΟΣΩΝ ΕΡΓΑΣΘΟΥΝ ΤΗΝ 15Η ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

ΘΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΗΣΟΥΝ ΜΟΝΟ ΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ ΤΙΣ ΚΥΡΙΑΚΕΣ

ΑΘΗΝΑ, 12.— Ἀπό τή σημερινή ἐργασίας, ἀνακοινώθηκε, ὅτι στίς 15 Αὐγούστου, γιορτάζεται ἡ Κοίμηση τῆς Θεοτόκου, ὅλες οἱ ἐπιχειρήσεις, ἐκτός ἀπό ἐκεῖνες ποὺ λειτουργοῦν τὶς Κυριακές, θὰ κλείσουν τὴν ἡμέρα αὐτή. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἐργασία τῶν ἐπιχειρήσεων αὐτῶν θὰ διακοπεῖ τὴν Κυριακὴ 13 Αὐγούστου, οἱ ἐργαζόμενοι θὰ ἔχουν δικαίωμα νὰ ἀμείβονται μὲ διπλάσιο μισθὸ καὶ ὅσοι ἀπὸ αὐτοὺς δὲν ἐργασθοῦν τὴν Κυριακὴ θὰ ἔχουν δικαίωμα νὰ ἀμείβονται μὲ τριπλάσιο μισθό.

Ἀπόκομμα τῆς ἐφημερίδος «Μακεδονία», 13 Αὐγούστου 1978

Σύμφωνα καί πάλι μέ ἔγγραφα πού σώζονται στό ἐνοριακό ἀρχεῖο τοῦ Σάν Λορέντζο ἰν Κάμπο, τήν 20ή Ἰουνίου τοῦ 1520, βρέθηκαν λείψανα, τά ὁποῖα μέ τό πέρασμα τοῦ χρόνου ἐλησμονήθησαν[227]. Στή διάρκεια ὅμως τῶν ἐργασιῶν ἀναστηλώσεως τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἀββαείου, βρέθηκε ξύλινο κόκκινο κιβώτιο ἐντοιχισμένο κάτωθεν τοῦ κεντρικοῦ ἱεροῦ Βήματος, τό ὁποῖο, ὅταν ἄνοιξαν, διεπιστώθη ὅτι περιεῖχε ἱερά λείψανα καί μία μολύβδινη πλάκα μέ τήν λατινική ἐπιγραφή: «Ἐνθάδε ἀναπαύεται τό σῶμα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου»[228]. Τήν ἐπιγραφή διάβασαν καί παλαιότεροι ἀρχαιολόγοι, ὅπως ὁ Μαί τό 1831 καί ὁ Ντέ Ρόσσι τό 1880, ἀλλά καί νεότεροι, ὅπως ὁ Π. Φερρούα καί ὁ καθηγητής Καμπάνα τό ἔτος 1970. Οἱ δύο τελευταῖοι τή χρονολογοῦν περί τόν 12ο μέ 13ο αἰώνα[229]. Ἀργότερα γίνονται ἐνέργειες ἀναγνωρίσεως τῶν

227. Ἀρχιμ. Ἰωάννου Τασσιᾶ, ὅπ. π., σσ. 131-134.

228. Ἀρχιμ. Ἰωάννου Τασσιᾶ, ὅπ.π., σσ. 131-134 καί «Μακεδονία», ὅπ.π.

229. Βλ. «Μακεδονία», ὅπ.π.

λειψάνων καί τό ἔτος 1968 τά λείψανα τοῦ κιβωτίου ταυτίσθηκαν μέ τά λείψανα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τοῦ Θεσσαλονικέως[230].

Τό ἔτος 1779, ὁ καρδινάλιος Ἀλέξανδρος Ἀλμπάνι, ἐπίτροπος τοῦ Ἀββαείου, ὁ ὁποῖος διακρινόταν γιά τήν εὐλάβειά του στόν Ἅγιο Δημήτριο, θέλησε νά τοποθετήσει τά ἱερά λείψανα σέ λάρνακα εὐπρεπεστάτη, τήν ὁποία παρήγγειλε ἀπό τήν Ρώμη ἀπό ξύλο Ἰνδίας μέ πόδια καί μέ περίγυρο ἀπό μέταλλο ἐπιχρυσωμένο. Γιά τόν λόγο αὐτό ἐπισκεύασε καί μεγάλωσε τήν Ἐκκλησία τοῦ Ἀββαείου. Ἡ μετακομιδή στήν νέα λάρνακα ἔγινε ἐνώπιον τῆς ἐπιτροπῆς, πού τήν ἀπετέλεσαν οἱ ἀνώτατοι ἱερωμένοι, ὁ γιατρός καί ὁ συμβολαιογράφος. Ἐπίσης, τό κοίλωμα τοῦ τοίχου, ὅπου εὑρέθη ἡ λάρνακα, κάλυπτε ἕνας βαρύς πίνακας μέ κορνίζα πού παρουσίαζε τούς Ἁγίους Δημήτριο καί Φραγκίσκο τῆς Ἀσσίζης. Πάνω ἀπό τόν πίνακα αὐτό ὑπῆρχε ἐπιγραφή πού μαρτυροῦσε ὅτι ἡ πρώτη μετακομιδή ἐπραγματοποιήθη, μετά τήν ἀνεύρεση τοῦ 1520, τό ἔτος 1604[231].

Ἐν συνεχείᾳ, περιγράφονται μέ πολλές λεπτομέρειες ἀπό τόν συμβολαιογράφο οἱ σφραγίδες πού σφράγιζαν τό σκέπασμα τῆς παλαιᾶς λάρνακας, γιά νά πιστοποιηθεῖ ἔτσι ἡ αὐθεντικότητα τῶν λειψάνων, καθώς καί ἀπό τούς γιατρούς τά διάφορα ὀστᾶ. Γίνεται λόγος γιά τή μολύβδινη πλάκα πού συνόδευε τά λείψανα, γιά τήν ἐπιγραφή καί ἐξιστορεῖται ἡ μεταφορά στή νέα λάρνακα. Ἄλλα ἔγγραφα τοῦ ἐνοριακοῦ ἀρχείου ἐπιβεβαιώνουν τήν ἀνεύρεση τοῦ λειψάνου τό ἔτος 1520 καί τήν τιμή τῆς περιοχῆς ἐκείνης στόν μεγαλομάρτυρα. Ἕνα θέσπισμα, ἐπίσης, τοῦ 1592 ἐπιβάλλει ἀργία κατά τήν ἑορτή τοῦ Ἁγίου, πού λάμβανε χώρα, σύμφωνα μέ τό λατινικό ἑορτολόγιο, τήν 8η τοῦ μηνός Ὀκτωβρίου, καθορίζεται δέ καί ἰδιαίτερη ἀκολουθία πρός τιμήν του[232].

Σύμφωνα μέ τήν Μαρία Θεοχάρη, ἡ ἐπιγραφή τῆς μολύβδινης πλάκας, πού συνόδευε τά ὀστᾶ καί πού χρονολογεῖται στό 12ο-13ο αἰώνα, καί τό γεγονός ὅτι κατά τίς ἐργασίες τῶν ἀνασκαφῶν καί ἀναστηλώσεων τοῦ ναοῦ τῆς Θεσσαλονίκης, ὁ ἀείμνηστος Γ. Σωτηρίου

230. Ἀρχιμ. Ἰωάννου Τασσιᾶ, ὅπ.π., σσ. 131-134.

231. «Μακεδονία», ὅπ. π.

232. Βλ. ὅπ. π.

δέν βρῆκε στόν τάφο παρά ἕνα φιαλίδιο μέ τό αἷμα τοῦ μεγαλομάρτυρα, συνηγοροῦν γιά τή γνησιότητα τῆς μαρτυρίας. Ἡ Θεσσαλονίκη, ὅπως εἶναι γνωστό, βρισκόταν στό δρόμο τῶν Σταυροφόρων, γιά τούς ὁποίους γνωρίζουμε πόσο, μετά τήν ἅλωση τοῦ 1204, περιζήτητα ὑπῆρξαν τά λείψανα τῶν Ἁγίων[233].

Ἡ συμβολή τῆς Μαρίας Θεοχάρη στήν ἀνεύρεση τῶν Ἱερῶν Λειψάνων

Ἡ Ἀρχαιολόγος - Βυζαντινολόγος Μαρία Θεοχάρη[234] συνδέθηκε ἄρρηκτα μέ τήν Θεσσαλονίκη καί τήν ἀνακάλυψη τῶν λειψάνων τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, τοῦ Πολιούχου καί Προστάτου τῆς Θεσσαλονίκης. Συγκεκριμένα, ἀνακάλυψε τά λείψανα στό Σάν Λορέντζο ἰν Κάμπο τῆς Βορείου Ἰταλίας καί μέ τήν ἐπιστημονική της ἀνακοίνωση στήν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἔδωσε τήν εὐκαιρία ἀφενός νά γίνει γνωστό τό ἱστορικό αὐτό γεγονός καί ἀφετέρου νά ἀναλάβει τήν πρωτοβουλία ὁ Μακαριστός Παναγιώτατος Μητροπολίτης κ.κ. Παντελεήμων Β΄ (Χρυσοφάκης), γιά τήν ἀπόδοση καί τήν μεταφορά τῶν λειψάνων τοῦ Ἁγίου στήν πόλη του[235].

Τό ἀνήσυχο πνεῦμα τῆς Μαρίας Θεοχάρη[236] καί οἱ ἐρευνητικές ἐπιστημονικές της ἱκανότητες τήν περίοδο τῆς παραμονῆς της στήν Ἰταλία τήν ὁδήγησαν στήν ψηφιδωτή εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ἡ ὁποία φυλάσσεται στό Δημοτικό Μουσεῖο τῆς ἰταλικῆς πόλεως Σασσοφεράτο, κοντά στήν Ἀγκώνα. Μετά ἀπό ἐξονυχιστικές ἔρευνες συνέταξε ἐμπεριστατωμένη καί ἐπιστημονικά πλήρως κατοχυρωμένη μελέτη μέ θέμα: *Ψηφιδωτή εἰκών τοῦ Ἁγίου Δημητρίου καί ἡ ἀνεύρε-*

233.Βλ. ὅπ. π.

234. Ἐγεννήθη στήν Ἀθήνα τό ἔτος 1923 καί ἀπεβίωσε στήν ἴδια πόλη στίς 29 Μαΐου τοῦ 2004

235. Πρωτοπρ. Δημητρίου Βακάρου, *Ὁ ἅγιος Μεγαλομάρτυς Δημήτριος ὁ Μυροβλύτης, 1700 χρόνια ἀπό τό μαρτύριό του*, Θεσσαλονίκη 2006, σσ. 46-51.

236. Στήν πορεία τῶν σπουδῶν της στήν Ἀρχαιολογία εἰδικεύτηκε στή Βυζαντινή Τέχνη καί δίδαξε στό Πανεπιστήμιο τῆς Μπολόνιας τῆς Ἰταλίας γιά τή Βυζαντινή Τέχνη τῆς Ραβέννας καί ἀπό τό 1970 καί ἐπί σειρά ἐτῶν Βυζαντινή Εἰκονογραφία στό Οἰκουμενικό Ἰνστιτοῦτο τοῦ Μπάρι τῆς Ἰταλίας. Βλ. Πρωτοπρ. Δημ. Βακάρου *Ὁ ἅγιος Μεγαλομάρτυς Δημήτριος ὁ Μυροβλύτης, 1700 χρόνια ἀπό τό μαρτύριό του*, Θεσσαλονίκη 2006, σσ. 46-51.

σις τῶν λειψάνων τοῦ ἁγίου εἰς Ἰταλίαν. Ἡ μελέτη αὐτή ἀνακοινώθηκε στήν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἀπό τόν Ἀκαδημαϊκό Ἀναστασίο Κ. Ὀρλάνδο κατά τήν Συνεδρία τῆς 15ης Ἰουνίου 1978 προεδρεύοντος τοῦ Μιχαήλ Στασινοπούλου.

Περίληψη τῆς ἐκδοθείσης ἀνακοινώσεώς της, ἡ ὁποία τεκμηριώνει και ὅλη τήν προηγηθεῖσα καταγραφή μας, ἔκανε ἡ ἴδια στήν ἐφημερίδα Καθημερινή τήν 26η Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 1978, ἡμέρα τῆς μνήμης τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ὡς ἀκολούθως[237]:

«Εἶναι γνωστό ἀπό τούς "Βίους" καί τά "Θαύματα" τοῦ Μυροβλύτη, πού ἀποτελοῦν μεγάλης σημασίας ἱστορικές πηγές γιά τό μεσαιωνικό βίο τῆς Θεσσαλονίκης, ὅτι ὁ ἅγιος "λόγχαις κατεσφάγη" στό δημόσιο λουτρώνα τῆς πόλεως, στίς ἀρχές τοῦ 4ου αἰ., κατά τή διάρκεια τῶν μεγάλων διωγμῶν τῶν χριστιανῶν, ἐπί Διοκλητιανοῦ. Τήν ἴδια νύχτα, κρυφά, οἱ χριστιανοί ἔσκαψαν τάφο στόν τόπο τοῦ μαρτυρίου του καί ἔθαψαν τό ἐγκαταλειμμένο σῶμα τοῦ μάρτυρα. Τό 313, μετά τό διάταγμα περί ἀνεξιθρησκείας, χτίζεται ἕνας μικρός "οἰκίσκος" πάνω ἀπό τόν τάφο του. Στά μέσα τοῦ 5ου αἰ., ὁ ἔπαρχος τοῦ Ἰλλυρικοῦ Λεόντιος, πού γιατρεύεται μέ θαῦμα τοῦ ἁγίου ἀπό βαρειά ἀρρώστια, χτίζει μία μεγάλη βασιλική στά ἐρείπια τοῦ ρωμαϊκοῦ λουτροῦ. Τότε μεταφέρεται κι ὁ τάφος ἀπό τόν μικρό οἰκίσκο μέσα στήν ἐκκλησία. Κατά τό μέσον τοῦ ναοῦ, πρός "τοῖς λαιοῖς πλευροῖς", ἱδρύθηκε τό περίφημο Κιβώριο πού περιεῖχε τή λάρνακα τοῦ ἁγίου. Οἱ ἀνασκαφές τοῦ ἀειμνήστου Γ. Σωτηρίου, μετά τήν πυρκαϊά τοῦ 1917, ἔφεραν στό φῶς τήν ἐξάγωνη βάση του. Ἐξ ἄλλου ἡ ἐξαιρετικῆς σημασίας μελέτη τοῦ καθηγητῆ κ. Ἀνδρέα Ξυγγόπουλου μᾶς ἀποκάλυψε ποιό ἦταν τό σχῆμα τοῦ Κιβωρίου καί τῆς λάρνακας καί ἔθεσε τά προβλήματα τά σχετικά μέ τό μαρτύριο καί τήν εἰκονογράφησή του. Ἐπρόκειτο γιά ἕνα κενοτάφιο πού περιεῖχε τήν ἀσημένια λάρνακα μέ τήν ἀνάγλυφη εἰκόνα τοῦ ἁγίου, ποῦ προσκυνοῦσαν οἱ πιστοί, ἐνῶ "ἔκειτο ὑπό γῆν τό πανάγιον αὐτοῦ λείψανον" ἀπό τό ὁποῖον ἔρρεε τό μύρο. Τό λείψανο αὐτό οἱ πιστοί τό ᾽βλεπαν στά ὄνειρά τους. Κι ἡ Ἐκκλησία τῆς Θεσσαλονίκης τό φρουροῦσε ἄγρυπνα, ἀφοῦ εἶχε ἀρνηθεῖ σέ δύο αὐτοκράτορες, τόν Ἰουστινιανό καί τόν Μαυρίκιο, νά τούς δώσει τεμάχιο.

237. Πρωτοπρ. Δημητρίου Βακάρου, *ὅπ. π.*, σσ. 48-51.

Φορητή ψηφιδωτή εἰκών τοῦ Ἁγίου Δημητρίου μέ ἀργυρό πλαίσιο ἀπό τό Sassoferrato τῆς Ἰταλίας (12ος-13ος αἰ.)

Στό ναό τῆς Θεσσαλονίκης, τό λείψανο τοῦ ἁγίου δέν ὑπάρχει πιά. Οἱ ἀνασκαφές τοῦ Σωτηρίου ἔφεραν στό φῶς μόνον ἕνα φιαλίδιο μέ τό αἷμα τοῦ μάρτυρα. Ἄλλωστε κι ἡ ἀρχειακή ἔρευνα ἔδειχνε πώς ἔπρεπε νά τό ἀναζητήσουμε στήν Ἰταλία.

Λίγα χιλιόμετρα μακριά ἀπό τό Σασσοφεράτο, ὅπου φυλάγεται ἡ εἰκόνα, βρίσκεται τό Σάν Λορέντζο ἰν Κάμπο. Σήμερα εἶναι μία γραφική πολίχνη, ὅπου ἡ ζωή κυλάει ἤρεμα. Στό μεσαίωνα ὅμως ὑπῆρξε ἕνα ἀκτινοβόλο ἐκκλησιαστικό κέντρο. Εἶναι κτισμένη στήν περιοχή τῆς ἀρχαίας πόλεως Σουάσα, γνωστῆς ἀπό τόν Πλίνιο καί τόν Πτολεμαῖο. Πολύ νωρίς ὁ μοναχισμός ἀναπτύχθηκε στό Σάν Λορέντζο καί πολλά μοναστήρια ἀνοικοδομήθηκαν. Ἀλλά οἱ ἐπιδρομές τῶν Λομβαρδῶν καί ἄλλων βαρβάρων ἐρήμωσαν τόν τόπο καί διατάραξαν τή ζωή τῶν μοναχῶν. Τοῦτοι ὅμως μέ τό ἀργό καί σιωπηλό ἔργο τους, τό μακρύ κι ἐπίπονο, κατόρθωσαν ν' ἀναζωογονήσουν τίς λεηλατημένες ἐγκαταλελειμμένες περιοχές, πού ἄνθισαν καί πάλι, ἀνάμεσα στόν 8ο καί 12ο αἰώνα. Σέ τούτη τή δεύτερη περίοδο, ὁ μοναχισμός τοῦ Σάν Λορέντζο βρισκόταν σέ σχέση ἐξαρτήσεως ἀπό τόν Ἅγ. Βιτάλιο τοῦ Λιμένα τῆς Ραβέννας.

Τό ἀββαεῖο τοῦ Σάν Λορέντζο ἀνάγεται περίπου στό ἔτος 1000 καί φαίνεται ὅτι εἶχε στενούς δεσμούς μέ τό περίφημο μοναστήρι Ντί Φόντε Ἀβελλάνα, ὅπου διατηροῦνταν πολλά κειμήλια βυζαντινά. Ὁ ναός τοῦ ἀββαείου, στό πέρασμα τοῦ χρόνου, δέχτηκε πολλές μεταρρυθμίσεις κι ἀνανεώσεις. Στήν κρύπτη του, ὑπάρχει σήμερα, κάτω ἀπό ἀψίδα τοῦ ἀνατολικοῦ τοίχου, ξύλινη πολυτελής λάρνακα σέ σχῆμα ἀντεστραμμένης κουλουρού πυραμίδας, πού προφυλάγεται ἀπό σιδερένιο κιγκλίδωμα. Ἡ λάρνακα αὐτή λέγεται ὅτι περιέχει τά ὀστᾶ τοῦ ἁγίου Δημητρίου τῆς Θεσσαλονίκης.

Στό Ἐνοριακό Ἀρχεῖο τοῦ Σάν Λορέντζο σώζονται τά ἔγγραφα πού μᾶς πληροφοροῦν σχετικά μέ τή λάρνακα καί τήν ἀνεύρεσή της. Τό διεξοδικότερο ἀλλά καί νεώτερο εἶναι μία συμβολαιογραφική πράξη τοῦ 1779, πού ἔχει τήν ὑπογραφή τοῦ συμβολαιογράφου Nicolo Lazzarini. Τό ἔγγραφο αὐτό σέ συνδυασμό μέ παλαιότερες ἐκθέσεις, θεσπίσματα καί ἐπιγράφες (1520, 1592, 1599, 1604) μᾶς δίνει τό ἀκόλουθο ἱστορικό τῆς ἀνευρέσεως καί λατρείας τοῦ λειψάνου.

Στίς 20 Ἰουνίου τοῦ 1520, ἐνῶ γίνονταν ἐργασίες ἀναστηλώσεως στό ναό ἀπό τόν Ἐπίσκοπο Μάρκο Βιγέριο τόν Β΄, ἐπίτροπο τοῦ ἀββαείου, βρέθηκε κάτω ἀπό τό κεντρικό ἱερό Βῆμα τοῦ ναοῦ, ἐντοιχισμένη ξύλινη λάρνακα χρωματισμένη μέ κόκκινο. Τήν ἄνοιξαν καί εἶδαν ὅτι περιεῖχε ἅγια λείψανα καθώς καί μία μολύβδινη πλάκα, πού διατηρεῖται μέχρι σήμερα καί φέρει σέ συντομογραφία μία λατινική ἐπιγραφή. Στή θέα τῆς λάρνακας, κλῆρος καί πιστοί, χωρίς τόν παραμικρό δισταγμό, ἀναγνώρισαν ὅτι πρόκειται γιά τά λείψανα τοῦ Ἁγίου τῆς Θεσσαλονίκης. Ὁ ἐπίσκοπος Βιγέριος τήν ἑρμήνευσε ἔτσι. «Ἐνθάδε ἀναπαύεται τό σῶμα τοῦ ἁγίου Δημητρίου τοῦ ἐπιφανοῦς Θεσσαλονικέως μάρτυρος», ἀνάγνωση πού δέν ἀνταποκρίνεται ἀπόλυτα στούς κανόνες τῆς ἐπιγραφικῆς καί πού προϋποθέτει προγενέστερη γνώση τοῦ περιεχομένου τῆς λάρνακας. Ἡ ἐπιγραφή πρέπει νά διαβαστεῖ «Ἐνθάδε ἀναπαύεται τό σῶμα τοῦ ἁγίου Δημητρίου». (Hie Requiescit Corpus Sancti Demetrii). Οἱ ἐπιγραφολόγοι τήν χρονολογοῦν στό τέλος τοῦ 12ου-ἀρχές 13ου αἰώνα.

Στίς 30 Σεπτεμβρίου τοῦ 1538 ἕνας προύχοντας τῆς περιοχῆς, μέ συμβολαιογραφική πράξη, ὑποχρεώνει τούς κληρονόμους του νά τελοῦν κάθε χρόνο, στήν ἑορτή τοῦ ἁγίου, ἐπίσημο πανηγύρι μέ δέκα τουλάχιστον ἱερεῖς, ἐνῶ ἕνα θέσπισμα τοῦ 1592 ἐπιβάλλει ἑορταστική ἀργία κατά τήν ἑορτή τοῦ Ἁγίου πού ἐτελεῖτο, σύμφωνα μέ τό λατινικό ἑορτολόγιο, στίς 8 Ὀκτωβρίου, καθορίζει μάλιστα καί εἰδική Ἀκολουθία πρός τιμήν του.

Τό 1604, ἕνας γόνος τῆς διακεκριμένης οἰκογένειας Delia Rovere, ὁ Ἰουλιανός, Ἐπίτροπος τοῦ ἀββαείου, μεταφέρει τό λείψανο σέ παρεκκλήσι τοῦ ναοῦ, ἀφιερωμένο στόν Ἅγιο. Ἡ λάρνακα τοποθετεῖται σ' ἕνα κοίλωμα τοῦ τοίχου, ἐπίτηδες διασκευασμένο γιά νά τήν περιλάβει. Εἶχε μῆκος ἑνός ἀνθρώπου μᾶλλον μεγάλου ἀναστήματος. Τήν ἔκρυβε ἕνας βαρύς πίνακας, μέ τήν παράσταση τῶν δύο ἁγίων, τοῦ Δημητρίου καί τοῦ Φραγκίσκου τῆς Ἀσσίζης καί μέ ἐπιγραφή, μέ χρυσά γράμματα, πού ἀνέφερε τήν ἀνεύρεση τοῦ 1520 καί τήν πρόσφατη μεταφορά.

Τό 1779, ὁ καρδινάλιος Ἀλέξανδρος Ἀλμπάνι, τέως Ἐπίτροπος τοῦ ἀββαείου, πού εἶχε ἰδιαίτερη εὐλάβεια στόν Ἅγιο, θέλησε νά τοποθετήσει τά ἱερά λείψανα σέ λάρνακα εὐπρεπέστερη. Γι' αὐτό παράγγειλε στή Ρώμη τή σημερινή λάρνακα ἀπό ξύλο Ἰνδίας, μέ πόδια καί μέ περίγυρο

ἀπό μέταλλο ἐπιχρυσωμένο. Ἐπίσης ἀπό εὐλάβεια πρός τόν Ἅγιο ἐπισκεύασε καί μεγάλωσε τήν ἐκκλησία τοῦ ἀββαείου. Ἐνώπιον ἐπιτροπῆς, πού τήν ἀποτελοῦσαν ἀνώτατοι ἱερωμένοι, γιατροί καί ὁ συμβολαιογράφος ἔγινε ἡ μετακομιδή στή νέα λάρνακα. Μέ πολλές λεπτομέρειες περιγράφονται, ἀπό τό συμβολαιογράφο, οἱ σφραγίδες πού ἔκλειναν τό σκέπασμα τῆς παλιᾶς λάρνακας, γιά νά πιστοποιηθεῖ ἔτσι ἡ αὐθεντικότητα τῶν λειψάνων καί ἀπό τούς παρόντες γιατρούς, τά διάφορα ὀστᾶ ποῦ περιεῖχε. Γίνεται πάλι λόγος γιά τή μολύβδινη πλάκα πού συνόδευε τά λείψανα καί γιά τήν περιγραφή της.

Ἐξ ἄλλου τό "Ἡμερολόγιο" τοῦ Ἐνοριακοῦ Ἀρχείου, γιά νά ἐξηγήσει τήν παρουσία τοῦ λειψάνου στήν Ἰταλία, ἐπικαλεῖται τή μαρτυρία μιᾶς Vita (Βίου) τοῦ Ἁγίου, πού γράφτηκε καί τυπώθηκε στή Βενετία. Ὅπως λέγεται ἐκεῖ, τό σῶμα τοῦ μάρτυρα μεταφέρθηκε κρυφά ἀπό τή Θεσσαλία -εἶναι γνωστό πώς Θεσσαλία ὀνομαζόταν τότε ἡ Μακεδονία- ἀπό κάποιο μοναχό καί εἶχε διατηρηθεῖ ἀκέραιο καί εὐωδιάζον μέχρι τῆς ἐποχῆς πού ὁ καρδινάλιος Negroni, Ἐπίτροπος τοῦ ἀββαείου, τό ἀπέστειλε στή Ρώμη γιά ἀναγνώριση.

Αὐτές εἶναι, σέ σύντομη διατύπωση, οἱ μαρτυρίες γιά τό ἱστορικό τοῦ ἁγίου λειψάνου στήν Ἰταλία. Τό ὅτι, ἀπό τήν πρώτη στιγμή τῆς ἀνευρέσεως, σχηματίστηκε ἡ ἀκλόνητη πεποίθηση ὅτι πρόκειται γιά τά λείψανα τοῦ ἁγίου Δημητρίου καί ὅτι ὁ Βιγέριος καί οἱ ἄλλοι Ἰταλοί θεολόγοι ἔδωσαν μία ἑρμηνεία σχετική ἀλλ' αὐθαίρετη τῆς ἐπιγραφῆς, τοῦτο σημαίνει ὅτι θά ὑπῆρχε ἴσως κάποια παράδοση τοπική ἤ τίποτα ἄλλα στοιχεῖα πού μᾶς διαφεύγουν σήμερα, γιά τήν παρουσία τοῦ λειψάνου στήν περιοχή τοῦ Σάν Λορέντζο. Τό ὅτι μάλιστα οἱ Ἰταλοί, πού δέν ἔχουν ἰδιαίτερη εὐλάβεια γιά τόν ἅγιο Δημήτριο ἐξέδωκαν κατά καιρούς θεσπίσματα καί Ἀκολουθίες γιά τόν πανηγυρικό ἑορτασμό τῆς μνήμης του, δείχνει ὅτι ἐπρόκειτο γιά ἕνα σεβάσμιο λείψανο καί τέτοια λείψανα ἦσαν ἐκεῖνα πού εἶχαν ἔρθει ἀπό τήν Ἀνατολή. Ἡ ἐπιγραφή τῆς μολύβδινης πλάκας, πού χρονολογεῖται στό 12ο-13ο αι. καί τό γεγονός ὅτι, κατά τίς ἐργασίες τῶν ἀνασκαφῶν, ὁ Σωτηρίου δέν βρῆκε στόν τάφο παρά ἕνα φιαλίδιο, μέ τό αἷμα τοῦ μεγαλομάρτυρα, συνηγοροῦν γιά τή γνησιότητα τῆς μαρτυρίας. Τέλος, ἡ πρόσφατη ἀναγνώριση τῶν λειψάνων, πού ἔγινε μέ σύγχρονα ἐπιστημονικά μέσα, ἀπέδειξε, ὅπως βεβαιώνουν οἱ μάρτυρες - ἐπίσκοποι καί ἱερεῖς καθώς καί τρεῖς διακε-

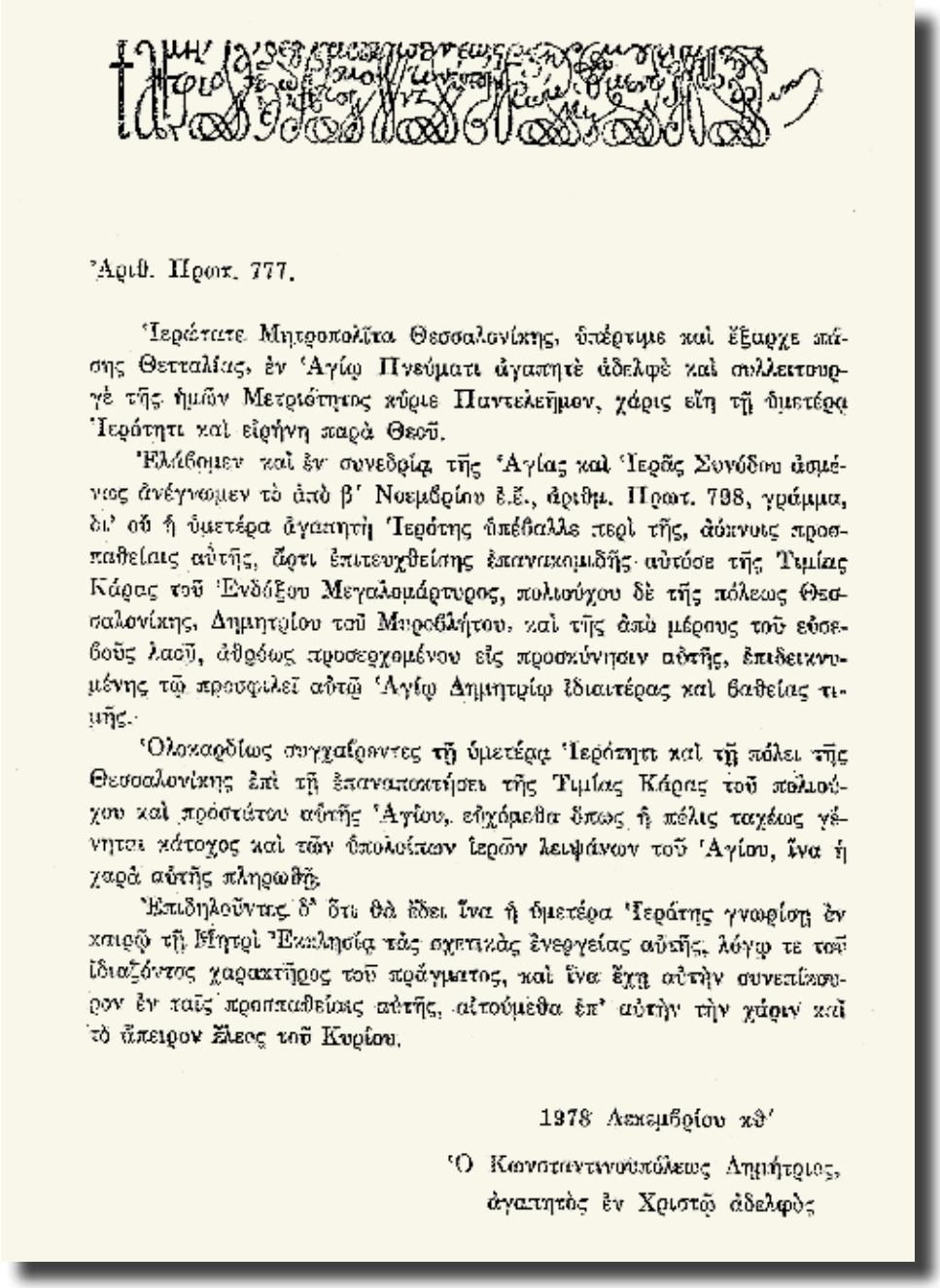

Ἀριθ. Πρωτ. 777.

Ἱεράτατε Μητροπολῖτα Θεσσαλονίκης, ὑπέρτιμε καὶ ἔξαρχε πάσης Θετταλίας, ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν Μετριότητος κῦριε Παντελεήμον, χάρις εἴη τῇ ὑμετέρᾳ Ἱερότητι καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ.

Ἐλίβομεν καὶ ἐν συνεδρίᾳ τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου ἀσμένως ἀνέγνωμεν τὸ ἀπὸ β' Νοεμβρίου ἐ.ἔ., ἀριθμ. Πρωτ. 798, γράμμα, δι' οὗ ἡ ὑμετέρα ἀγαπητὴ Ἱερότης ὑπέβαλλε περὶ τῆς, ἀόκνως προσπαθείαις αὐτῆς, ἅρτι ἐπιτευχθείσης ἐπανακομιδῆς αὐτόσε τῆς Τιμίας Κάρας τοῦ Ἐνδόξου Μεγαλομάρτυρος, πολιούχου δὲ τῆς πόλεως Θεσσαλονίκης, Δημητρίου τοῦ Μυροβλήτου, καὶ τῆς ἀπὸ μέρους τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ, ἀθρόως προσερχομένου εἰς προσκύνησιν αὐτῆς, ἐπιδεικνυμένης τῷ προφιλεῖ αὐτῷ Ἁγίῳ Δημητρίῳ ἰδιαιτέρας καὶ βαθείας τιμῆς.

Ὁλοκαρδίως συγχαίροντες τῇ ὑμετέρᾳ Ἱερότητι καὶ τῇ πόλει τῆς Θεσσαλονίκης ἐπὶ τῇ ἐπαναποκτήσει τῆς Τιμίας Κάρας τοῦ πολιούχου καὶ προστάτου αὐτῆς Ἁγίου, εὐχόμεθα ὅπως ἡ πόλις ταχέως γένηται κάτοχος καὶ τῶν ὑπολοίπων ἱερῶν λειψάνων τοῦ Ἁγίου, ἵνα ἡ χαρὰ αὐτῆς πληρωθῇ.

Ἐπιδηλοῦντες δ' ὅτι θὰ ἔδει ἵνα ἡ ὑμετέρα Ἱεράτης γνωρίσῃ ἐν καιρῷ τῇ Μητρὶ Ἐκκλησίᾳ τὰς σχετικὰς ἐνεργείας αὐτῆς, λόγῳ τε τοῦ ἰδιαζόντος χαρακτῆρος τοῦ πράγματος, καὶ ἵνα ἔχῃ αὐτὴν συνεπίκουρον ἐν ταῖς προπαθείαις αὐτῆς, αἰτούμεθα ἐπ' αὐτὴν τὴν χάριν καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος τοῦ Κυρίου.

1978 Δεκεμβρίου κθ'

Ὁ Κωνσταντινουπόλεως Δημήτριος,
ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς

Συγχαρητήριο γράμμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Δημητρίου πρός τόν Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμονα, γιά τήν ἐπαναφορά στή Θεσσαλονίκη τῆς Τιμίας Κάρας τοῦ Ἁγίου Δημητρίου.

κριμένοι γιατροί - ὅτι τά ὀστᾶ ἀνήκουν σέ νεαρό ἄτομο πού ὑπέστη βίαιο θάνατο, στίς ἀρχές τοῦ 4ου αἰ. Ἡ Θεσσαλονίκη βρισκόταν στό δρόμο τῶν Σταυροφοριῶν κι εἶναι γνωστό, πόσο μετά τήν ἅλωση τοῦ 1204, ἦσαν περιζήτητα τά λείψανα τῶν ἁγίων ἀπό τούς δυτικούς μοναχούς, πού ἐλεηλάτησαν τά ἑλληνικά ἱερά καί ἐμπορεύτηκαν ὅ,τι σεβάσμιο εἶχε ἡ Ὀρθοδοξία»[238].

Ἡ ἐπανακομιδή τῆς τιμίας κάρας τοῦ Ἁγίου Δημητρίου.

Μετά τήν ἀνακοίνωση τῆς μελέτης τῆς Μαρίας Θεοχάρη περί *«Ψηφιδωτῆς εἰκόνος τοῦ ἁγίου Δημητρίου καί τῆς ἀνευρέσεως τῶν λειψάνων τοῦ ἁγίου εἰς Ἰταλίαν»,* τήν 15ην Ἰουλίου τοῦ ἔτους 1978 στήν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, ἡ πρώτη διά τοῦ τύπου γνωστοποίησή της γίνεται ἀπό τήν ἐφημερίδα τῆς Θεσσαλονίκης Μακεδονία, τήν 13ην Αὐγούστου 1978[239]. Ὁ δημοσιογράφος Ἀγαμέμνων Μπιτσιάδης, ὁ ὁποῖος συνέταξε τό σχετικό ἄρθρο, ἐπεσκέφθη μερικές ἡμέρες πρίν τή δημοσίευση τό Γραφεῖο τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος Β΄, γιά νά τόν ἐνημερώσει γιά τήν ἀνακοίνωση στήν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν καί τό ἄρθρο τῆς ἐφημερίδος πού ἐπρόκειτο νά δημοσιευθεῖ τήν 13η Αὐγούστου τοῦ ἔτους 1978.

Ἡ εἴδηση τῆς ἀνευρέσεως τοῦ λειψάνου τοῦ Πολιούχου Ἁγίου Δημητρίου ἦλθε σάν θεϊκό βάλσαμο σέ μιά ἐποχή κατά τήν ὁποία ἡ Θεσσαλονίκη προσπαθεῖ νά ἐπουλώσει τίς πληγές πού τῆς ἄφησε ὁ μεγάλος σεισμός τῆς 20ῆς Ἰουνίου τοῦ 1978. Μέ τήν ἀκλόνητο πεποίθηση ὅτι ὁ ἐρχομός τοῦ Ἁγίου θά ἐμψυχώσει τούς Θεσσαλονικεῖς καί θά ξεπεράσουν ὅλα τα δεινά ἐπακόλουθα τοῦ φοβεροῦ σεισμοῦ, ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης ἀρχικά ἔστειλε τόν Πανοσολογιώτατο Ἀρχιμανδρίτη π. Παντελεήμονα Καλπακίδη (νῦν Μητροπολίτη Βερροίας, Ναούσης καί Καμπανίας) καί ἐν συνεχείᾳ ἑτοιμάζεται καί ὁ ἴδιος νά ταξιδεύσει στήν Ἰταλία, μέ σκοπό νά ἐπαναφέρει τά λείψανα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου στήν πόλη τῆς Θεσσαλονίκης.Ἔτσι τήν 17η Ὀκτωβρίου ἀνεχώρησε ἀεροπορικῶς γιά τό Μιλάνο[240].

238. Πρωτοπρ. Δημητρίου Βακάρου, ὅπ. π., σσ. 48-51.

239.Ὅπ.π. σσ. 51-55.

240.Ὅπ.π., σσ. 51-55.

Μέ τόν Δήμαρχο τοῦ Σάν Λορέντζο ἱν Κάμπο Ρενάτο Ρίτσι

Οἱ Ρωμαιοκαθολικοί πιστοί τοῦ Σάν Λορέντζο ἱν Κάμπο ἀγαποῦν καί τιμοῦν ὑπερβολικά τόν Ἅγιο Δημήτριο καί δέν ἐπιθυμοῦν νά τόν ἀποχωριστοῦν. Ὁ Παναγιώτατος μέ πειστικότητα καί μέ τήν πεποίθηση ὅτι ἐξέφραζε τήν ἐπιθυμία ὄχι μόνον τῶν Θεσσαλονικέων, ἀλλά καί τοῦ Μεγαλομάρτυρος Ἁγίου, διετύπωσε τό δίκαιο αἴτημα. Ἦτο ἀνάγκη, ἔλεγε, ἰδιαιτέρως κατά τήν περίοδο ἐκείνην τῆς δοκιμασίας, νά χαρίσει στό ποίμνιό του τόν χαμένο θησαυρό, ἦτο ἀνάγκη νά ἐπαναφέρει τήν καρδιά στή νεκρή σχεδόν ἀπό τόν καταστρεπτικό σεισμό Θεσσαλονίκη, ἦτο ἀνάγκη νά στέψει τήν νύμφη τοῦ Θερμαϊκοῦ μέ τόν ἀδαμαντοκόλλητο στέφανο, τόν ὁποῖο ἀφήρεσαν οἱ ἐπιδρομεῖς, ἐξ αἰτίας τῆς ἀνεκτιμήτου ἀξίας του. Οἱ κάτοικοι τοῦ Σάν Λορέντζο ἱν Κάμπο ἄκουγαν συγκινημένοι τά λόγια τοῦ Παναγιωτάτου καί συμφώνησαν στήν παράδοση ἀρχικῶς τῆς Τιμίας Κάρας καί κατόπιν

καί τῶν ὑπολοίπων Λειψάνων. Τήν ἑπομένη ἡμέρα, σέ ἐπίσημη τελετή, παρεδόθη στόν Παναγιώτατο ἡ Τιμία Κάρα παρουσίᾳ τῶν τοπικῶν ἀρχῶν. Ἡ παράδοσή της πραγματοποιήθηκε ἀπό τόν Ἐπίσκοπο Φάνο Κωνστάντζο Μίτσι, τόν ἱερέα τοῦ Ἀββαείου Ντόν Ἀράλντο, τό Δήμαρχο Ρενάτο Ρίκκι καί τό λαό τοῦ Σάν Λορέντζο ἰν Κάμπο στά χέρια τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου σέ κλίμα ἐντόνως συγκινησιακό. Οἱ κάτοικοι τοῦ Σάν Λορέντζο ἰν Κάμπο εἶχαν κατακλύσει τόν Μεγαλοπρεπῆ Ναό, ὅπου ἀνέμεναν τήν πομπή, γιά νά ἀπευθύνουν τόν ὕστατο χαιρετισμό στήν Τιμία Κάρα, τήν ὁποία ἐπί 800 ἔτη φιλοξενοῦσε μέ κάθε εὐλάβεια ἡ πόλη τους. Τήν ἑπομένη ἡμέρα ὁ Παναγιώτατος ἀπέστειλε μήνυμα στήν ἀδημονοῦσα Ἐκκλησία τῆς Θεσσαλονίκης: «Εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαράν μεγάλην! ἔχομεν τήν Τιμίαν Κάραν τοῦ Πανενδόξου Μάρτυρος Δημητρίου»[241].

Ἐδῶ, ἄς μᾶς ἐπιτραπεῖ νά ἀναφερθοῦμε στή συμβολή τοῦ Ἐπισκόπου Φάνο Κωνστάντζιο Μίτσι, στήν ἀνεύρεση καί πολύ περισσότερο στήν ἐπιστροφή τῶν ἱερῶν λειψάνων τοῦ Ἁγίου Δημητρίου στή γενέτειρά του, τή Θεσσαλονίκη. Ὁ Ἐπίσκοπος Φάνο Κωνστάντζιο Μίτσι μέ τήν ἐπιστημονική του ἐργασία «Τό Ἀββαεῖον τοῦ Σάν Λορέντζο ἰν Κάμπο καί τά Λείψανα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου Θεσσαλονίκης», τοῦ ἔτους 1962, ὄχι μόνο ἀνεκάλυψε τά ἱερά λείψανα, ἀλλά καί ὑπεστήριξε τήν αὐθεντικότητά τους, ὅτι αὐτά δηλαδή ἀνήκουν πράγματι στόν Μεγαλομάρτυρα Ἅγιο Δημήτριο τῆς Θεσσαλονίκης.

Ὑποδοχή τῆς Τιμίας Κάρας τοῦ Ἁγίου Δημητρίου

Τήν 23η Ὀκτωβρίου (1978) ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης ἐπέστρεψε ἀεροπορικῶς ἀπό τήν Ἰταλία καί τήν ἑπομένη ἡμέρα ἀνεχώρησε ὁδικῶς ἀπό Ἀθήνα γιά Θεσσαλονίκη. Στή Γέφυρα τοῦ Γαλλικοῦ ποταμοῦ πραγματοποιήθηκε ἡ ἀνεπίσημος ὑποδοχή ἀπό τόν Ὑπουργό Βορείου Ἑλλάδος κ. Νικ. Μάρτη, τόν ἀναπλ. Δήμαρχο κ. Λεβεντάκη, τόν ἐκπρόσωπο τοῦ Γ′ Σ.Σ. ὑποστράτηγο κ. Σενῆ, τόν Γεν. Πρόξενο τῆς Ἰταλίας κ. Ρενάτσιο, τόν Διευθυντή τῆς Ἀστυνομίας κ. Σακελλάρη καί τόν ἱερό κλῆρο τῆς Ι.Μ.Θ. Σχηματίστηκε μεγάλη αὐτοκινητοπομπή, μέ πρῶτο τό αὐτοκίνητο τοῦ Μητροπολίτη, πού

241. Ὅπ.π., σσ. 51-55.

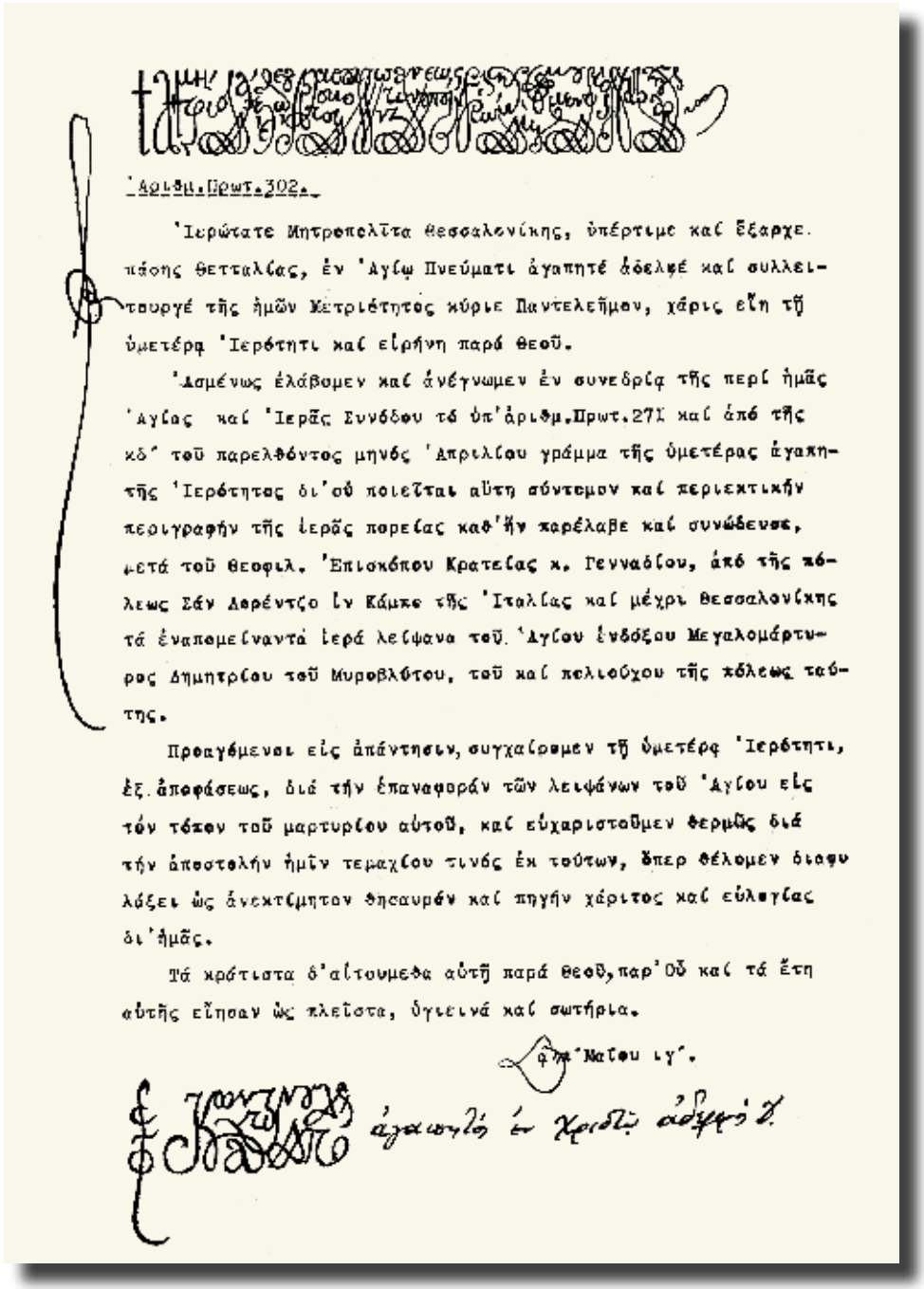

Ἀριθμ.Πρωτ.302.

Ἱερώτατε Μητροπολῖτα Θεσσαλονίκης, ὑπέρτιμε καὶ ἔξαρχε. πάσης Θετταλίας, ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητέ ἀδελφέ καὶ συλλειτουργέ τῆς ἡμῶν Μετριότητος κύριε Παντελεῆμον, χάρις εἴη τῇ ὑμετέρᾳ Ἱερότητι καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ.

Ἀσμένως ἐλάβομεν καὶ ἀνέγνωμεν ἐν συνεδρίᾳ τῆς περὶ ἡμᾶς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τὸ ὑπ'ἀριθμ.Πρωτ.271 καὶ ἀπὸ τῆς κδ' τοῦ παρελθόντος μηνὸς Ἀπριλίου γράμμα τῆς ὑμετέρας ἀγαπητῆς Ἱερότητος δι'οὗ ποιεῖται αὐτὴ σύντομον καὶ περιεκτικὴν περιγραφὴν τῆς ἱερᾶς πορείας καθ'ἣν παρέλαβε καὶ συνώδευσε, μετὰ τοῦ Θεοφιλ. Ἐπισκόπου Κρατείας κ. Γενναδίου, ἀπὸ τῆς πόλεως Σὰν Λορέντζο ἐν Κάμπε τῆς Ἰταλίας καὶ μέχρι Θεσσαλονίκης τὰ ἐναπομείναντα ἱερὰ λείψανα τοῦ Ἁγίου ἐνδόξου Μεγαλομάρτυρος Δημητρίου τοῦ Μυροβλύτου, τοῦ καὶ πολιούχου τῆς πόλεως ταύτης.

Προαγόμενοι εἰς ἀπάντησιν, συγχαίρομεν τῇ ὑμετέρᾳ Ἱερότητι, ἐξ ἀποφάσεως, διὰ τὴν ἐπαναφορὰν τῶν λειψάνων τοῦ Ἁγίου εἰς τὸν τόπον τοῦ μαρτυρίου αὐτοῦ, καὶ εὐχαριστοῦμεν θερμῶς διὰ τὴν ἀποστολὴν ἡμῖν τεμαχίου τινὸς ἐκ τούτων, ὅπερ θέλομεν διαφυλάξει ὡς ἀνεκτίμητον θησαυρὸν καὶ πηγὴν χάριτος καὶ εὐλογίας δι'ἡμᾶς.

Τὰ κράτιστα δ'αἰτούμεθα αὐτῇ παρὰ Θεοῦ, παρ'Οὗ καὶ τὰ ἔτη αὐτῆς εἴησαν ὡς πλεῖστα, ὑγιεινὰ καὶ σωτήρια.

Φαν. Μαΐου ιγ'.

ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς †

Συγχαρητήριο καί εὐχαριστήριο γράμμα
τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Δημητρίου,
πρός τόν Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμονα.

μετέφερε τήν Τίμια Κάρα, καί κατευθύνθηκε ἀπό τούς κεντρικούς δρόμους τῆς Θεσσαλονίκης, γιά νά καταλήξει στήν Ἱ.Μ. Κοιμήσεως Θεοτόκου Πανοράματος, ὅπου καί ἐναπετέθη. Κατά τή διέλευση τῆς πομπῆς ἀπό τούς κεντρικούς δρόμους, οἱ πιστοί τῆς Θεσσαλονίκης ἔνδακρεις, ἔκθαμβοι, γεμάτοι δέος, ὑπεδέχθησαν τόν προσφιλῆ Ἅγιο καί προστάτη τους[242].

Στήν εἴσοδο τῆς Μονῆς, τήν ἁγία κάρα παρέλαβαν ὁ Πρωτοσύγγελος της Ι.Μ.Θ. Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης Κωνσταντῖνος Βαμβίνης, ὁ Ἱεροκήρυκας τῆς Ι.Μ.Θ. Πανοσιολογιώτατος Αρχιμανδρίτης Ιρηγόριος Μιχαηλίδης, ὁ Γενικός Ἀρχιερατικός Ἐπίτροπος τῆς Ι.Μ.Θ. Παντελεήμων Καλπακίδης (νῦν Μητροπολίτης Βερροίας, Ναούσης και Καμπανίας) και ὁ ἀναπλ. Γενικός Ἀρχιερατικός Ἐπίτροπος τῆς Ι.Μ.Θ. Πρωτοπρ. Δημήτριος Βακάρος καί τήν μετέφεραν πλαισιωμένοι ἀπό τίς μοναχές, πού τήν ἔρραιναν μέ λουλούδια, στό παρεκκλήσι, ὅπου καί ἐψάλη εὐχαριστήριος δέηση.

Ὁ Μητροπολίτης στήν σχετική ὁμιλία του ἀνεφέρθη στό ἱστορικό τῆς ἀνευρέσεως τῶν ἱερῶν λειψάνων καί στίς προσπάθειες πού κατεβλήθησαν γιά τήν ἐπανακομιδή. Τόνισε ὅτι ἡ κάρα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ὑπῆρξε τό πιό προσφιλές κειμήλιο καί λείψανο τῶν κατοίκων τοῦ Σάν Λορέντζο ἰν Κάμπο καί προσέθεσε ὅτι ὁ λαός τοῦ Σάν Λορέντζο δέχθηκε νά ἀποχωρισθεῖ τήν κάρα συγκινημένος ἀπό τήν κατάσταση στήν ὁποία βρισκόταν ἡ Θεσσαλονίκη, καθώς πίστευε ὅτι τό ἱερό λείψανο ἐρχόμενο στή Θεσσαλονίκη θά συμβάλει στήν κατάπαυση τῶν σεισμῶν, ἀλλά καί στήν πνευματική σύνδεση τοῦ Σάν Λορέντζο ἰν Κάμπο μέ τή Θεσσαλονίκη[243].

Ἐν συνεχείᾳ, μίλησε ἰδιαίτερα συγκινημένος ὁ προϊστάμενος τοῦ ναοῦ τοῦ Σάν Λορέντζο π. Ἀράλντο καί ὁ δήμαρχος τῆς πόλεως κ. Ρίκκι. Ἀμφότεροι ἐξέφρασαν τήν ἰδιαίτερη χαρά τους, γιατί ἡ κάρα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου βρίσκεται καί πάλι στήν πόλη, ὅπου ὁ Ἅγιος μαρτύρησε καί τιμᾶται ἰδιαίτερα ἀπό τούς πιστούς.

Ἀκολούθως, τήν 25η Ὀκτωβρίου, ἡ Κάρα μετεφέρθη μέ πομπή ἀπό τήν Ἱερά Μονή Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Πανοράματος στό ναό

242. Ὅπ.π., σσ. 51-55.

243. Ὅπ.π.,σσ. 51-55.

Ὁ Μητροπολίτης ἐπιστρέφοντας ἀπό τό Σάν Λορέντζο ἰν Κάμπο μέ τήν Τιμία Κάρα

τοῦ Ἁγίου Δημητρίου. Τό πρωί ὁ Μητροπολίτης κ.κ. Παντελεήμων παρέλαβε ἀπό τό μοναστήρι τήν στολισμένη κάρα τοῦ Ἁγίου μέ λουλούδια καί δάφνες μέσα σέ γυάλινη λειψανοθήκη. Τό ἱερό λείψανο ἐτοποθετήθη σέ τιμητικό κιλλίβαντα τοῦ στρατοῦ, στόν ὁποῖο ἐπέβαιναν τέσσερις Ἀρχιμανδρίτες.

Ἡ πομπή ἔφθασε γύρω στίς 11 τό πρωί στό χῶρο μπροστά ἀπό τόν Ἱερό Ναό, ὅπου ἔγινε ἡ ἐπίσημη ὑποδοχή της ἀπό τούς Μητροπολίτες Λαγκαδά Σπυρίδωνα, Βερροίας καί Ναούσης Παῦλο, Τυρολόης καί Σερεντίου Παντελεήμονα, Νεαπόλεως Διονύσιο, Φιλίππων, Νεαπόλεως καί Θάσου Προκόπιο, Καστορίας Γρηγόριο, τόν Ὑπουργό Βορείου Ἑλλάδος κ. Ν. Μάρτη, Βουλευτές, τόν γ. γραμματέα τοῦ Ὑπουργείου Β. Ἑλλάδος κ. Βαλταδῶρο, τόν Νομάρχη κ. Πυλαρινό, τόν

Ἐκ τῆς μεταφορᾶς τῶν ἱερῶν λειψάνων ἀπό τό Σάν Λορέντζο ἰν Κάμπο εἰς τήν Θεσσαλονίκη

Ἐκ τῆς μεταφορᾶς τῶν ἱερῶν λειψάνων ἀπό τό Σάν Λορέντζο ἱν Κάμπο εἰς τήν Θεσσαλονίκη

ἀναπλ. Δήμαρχο κ. Λεβεντάκη, τίς ἀντιπροσωπεῖες τῶν ἀξιωματικῶν τῶν ἐνόπλων δυνάμεων καί τῶν σωμάτων ἀσφαλείας, τόν ἱερό κλῆρο, τόν Δήμαρχο καί τόν προϊστάμενο τοῦ Ναοῦ του Σάν Λορέντζο ἱν Κάμπο, τίς ἀντιπροσωπεῖες τῶν ὀργανώσεων καί ἀναρίθμητα πλήθη[244].

Ἀμέσως μετά τήν ὑποδοχή οἱ τέσσερις Ἀρχιμανδρίτες παρέλαβαν τήν Τίμια Κάρα καί ξεκίνησε ἡ λιτάνευσή της μετά τῆς ἱερᾶς εἰκόνος τοῦ Ἁγίου Δημητρίου σέ κλίμα πρωτοφανοῦς συγκινήσεως καί κατανύξεως. Ὡς ἐπικεφαλῆς ἐτέθησαν οἱ ἀντιπροσωπεῖες τῶν σωμάτων ἀσφαλείας, τῆς σπουδάζουσας νεολαίας, μοναχές, ἱεροψάλτες, φιλαρμονικές, ὁ ἱερός κλῆρος, δύο Ἀρχιμανδρίτες πού κρατοῦσαν τήν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ἡ Τίμια Κάρα, οἱ Μητροπολίτες, οἱ ἐκπρόσωποι τῶν ἀρχῶν καί μυριάδες κόσμου. Ἡ ὅλη πομπή, πλαισιωμένη ἀπό τμήματα τῶν ἐνόπλων δυνάμεων, κατευθύνθηκε ἀπό τήν ὁδό Ἁγίου Δημητρίου στό Διοικητήριο, ὅπου ἀναπέμφθηκε εὐχαριστήρια δέηση. Ἐν συνεχείᾳ διῆλθε τίς ὁδούς Βενιζέλου, Ἐγνατίας, καί Πλάτωνος, γιά νά ἐπανέλθει στόν Ἱερό Ναό τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ὅπου καί ἐναπετέθη[245].

Τήν 26η Ὀκτωβρίου ἐτελέσθη στόν Ἱερό Ναό τοῦ Ἁγίου Δημητρίου πανηγυρική θεία λειτουργία προεξάρχοντος τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος καί συλλειτουργούντων πολλῶν ἀρχιερέων καί ἱερέων. Περίπου στίς 10.30΄ τό πρωί ἐψάλη στόν Ἱερό Ναό ἡ ἐπίσημη δοξολογία γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς πόλεως παρουσίᾳ τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας κ. Κωνσταντίνου Τσάτσου, τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς, τῶν ὑπουργῶν, βουλευτῶν, τῆς ἡγεσίας τῶν ἐνόπλων δυνάμεων, τῶν τοπικῶν ἀρχῶν καί πλήθους κόσμου[246].

Ἡ σημασία τοῦ γεγονότος ὑπῆρξε τόσον μεγάλης ἐντάσεως καί ἐκτάσεως, ὥστε περισσότεροι ἀπό ἕνα ἑκατομμύριο πιστοί, κάθε ἡλικίας, ἐναπέθεσαν τόν ἀσπασμό, τήν πίστη, τήν εὐλάβεια και τήν εὐγνωμοσύνη τους στήν Τίμια Κάρα τοῦ Προστάτου καί Θαυματουργοῦ Ἁγίου. Ἀπερίγραπτη ἡ συγκίνηση καί ἀτελείωτες ὑπῆρξαν οἱ σει-

244. Ὅπ.π., σσ. 51-55.

245. Ὅπ.π., σσ. 51-55.

246. Ὅπ.π.

Ἀπό τήν ἐπανακομιδή τῆς Τιμίας Κάρας τοῦ Ἁγίου Δημητρίου

ρές τῶν πιστῶν, πού ἔφταναν ἔξω ἀπό τόν Ἱερό Ναό καί περίμεναν ὑπομονετικά νά προσκυνήσουν τήν Σεπτή Κάρα τοῦ Ἁγίου, καθώς ἡ συνεχής εὐωδία ἐπιφέρει μυστικῶς «τήν εὐτρεπεστάτην ἀλλοίωσιν εἰς τάς ψυχάς τῶν προσκυνητῶν καί τό ἔργον τοῦ Θεοῦ συνεχίζεται διά τῶν Ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας εἰς αἰῶνας αἰώνων»[247].

Ἡ ἐπανακομιδή τῶν ὑπολοίπων λειψάνων τοῦ Ἁγίου Δημητρίου

Ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Δημήτριος τήν 29η Δεκεμβρίου τοῦ 1978[248], μέ ἐπιστολή του πρός τόν Παναγιώτατο Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονα Β΄, τόν συνεχάρη ἐγκαρδίως γιά

247. *Ἰρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, 1978, Πρωτοπρ. Δημητρίου Βακάρου, «Ἡ ἐπανακομιδή τῆς Τιμίας Κάρας τοῦ Ἁγίου Ἐνδόξου Μεγαλομάρτυρος Δημητρίου τοῦ Μυροβλύτου»

248. Μ. Πρωτ. Δημητρίου Βακάρου, *Ὁ Ἅγιος Μεγαλομάρτυς*, ἐκδ. Ἡ Ἁγία Ἄννα, Θεσσαλονίκη 1997, σσ. 64-65.

Ἱερός Ναός Ἁγίου Δημητρίου. Κυριακή τοῦ Θωμᾶ. Πανηγυρική Θεία Λειτουργία ἐπί τῇ παραλαβῇ τῶν λειψάνων τοῦ Πολιούχου

τήν ἐπαναφορά τῆς Τίμιας Κάρας καί εὐχόταν ὁλόψυχα στόν Θεό νά βοηθήσει γιά τήν ἐπαναφορά καί τῶν ὑπολοίπων ἱερῶν λειψάνων τοῦ Μεγαλομάρτυρος.

Ἡ εὐχή τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως καί Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου πραγματώνεται καί τήν 10η Ἀπριλίου, τήν Πέμπτη τῆς Διακαινησίμου τοῦ ἔτους 1980, ὁ Ἐπίσκοπος Φάνο Κωνστάντζιο Μίτσι, βαθειά συγκινημένος, παρέδωσε τά ὑπόλοιπα λείψανα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου στόν Παναγιώτατο Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης.

Τό ἱστορικό αὐτό γεγονός ἔζησε ἡ Θεσσαλονίκη σέ πάνδημο ἑορταστικό κλίμα καί πάνδημη συμμετοχή, συγκίνηση, κατάνυξη στίς

ἱεροτελεστίες στόν περίλαμπρο καί πάνσεπτο Ναό τοῦ Ἁγίου[249]. Οἱ καμπάνες τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης χτυποῦσαν συνεχῶς χαρμόσυνα[250] καί στήν εἴσοδο τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ὑπῆρχε ἡ ἐπιγραφή «Θεσσαλονίκη ἐν εὐφροσύνῃ δέχου τοῦ Δημητρίου τό μυρόπνοον σκῆνος»[251].

Τά λείψανα συνόδευσαν ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Κρατείας κ.κ. Γεννάδιος, ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ὁ Δήμαρχος τοῦ Σάν Λορέντζο ἰν Κάμπο κ. Ρενάτο Ρίτσι, ὁ Ἐπίσκοπος Φάνο κ. Κονστάντζιο Μίτσι, ὁ Πρωτοσύγκελλος τῆς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης Ἀρχιμανδρίτης κ. Παντελεήμων Καλπακίδης καί ὁ Ἐφημέριος τοῦ Σάν Λορέντζο κ. Ντόν Ἀράλντο[252].

Συγκεκριμένα τό χρονικό τῆς ἐπανακομιδῆς τῶν ὑπολοίπων λειψάνων τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ἔχει ὡς ἑξῆς:

Τήν Τρίτη τῆς Διακαινησίμου, 8 Ἀπριλίου 1980, ὁ Παναγιώτατος μετέβη στό Μιλάνο τῆς Ἰταλίας καί ἀπό ἐκεῖ στό Σάν Λορέντζο ἰν Κάμπο, γιά νά παραλάβει καί τά ὑπόλοιπα τίμια λείψανα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ἡ ἐπίσημη παράδοση τῶν ὁποίων ἔγινε τήν Πέμπτη τῆς Διακαινησίμου, 10 Ἀπριλίου, ἀπό τόν Ἐπίσκοπο Φάνου Κωνστάντζιο Μίτσι στόν Παναγιώτατο Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης Παντελεήμονα Β΄.[253]

Τήν Παρασκευή τῆς Διακαινησίμου, 11 Ἀπριλίου 1980, ὁ Παναγιώτατος συνοδευόμενος ἀπό τόν Θεοφιλέστατο Ἐπίσκοπο Κρατείας κ.κ. Γεννάδιο, τόν Πρωτοσύγκελλο τῆς Ι.Μ.Θ. Πανοσιολογιώτατο Μέγα Ἀρχιμανδρίτη Παντελεήμονα Καλπακίδη (νῦν Μητροπολίτη Βερροίας, Ναούσης και Καμπανίας), τόν Αἰδεσιμολογιώτατο Ἀντζελόνι, ἐφημέριο τοῦ Σάν Λορέτζο ἰν Κάμπο, ὅπου φυλασσόταν τά λείψανα γιά ἑπτά αἰῶνες, τόν Αἰδεσιμολογιώτατο Ρίτσι, ἀντιπρόσωπο τοῦ ἱεροῦ κλήρου τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπαρχίας Φάνου καί Πέργκο-

249. Πρωτοπρ. Δημητρίου Βακάρου, *Ὁ ἅγιος Μεγαλομάρτυς Δημήτριος ὁ Μυροβλύτης, 1700 χρόνια ἀπό τό μαρτύριό του*, Θεσσαλονίκη 2006, σσ. 55-62.

250. Μ. Πρωτ. Δημητρίου Βακάρου, *Ὁ Ἅγιος Μεγαλομάρτυς*, ὅπ. π., σ. 65.

251. «Μακεδονία», 12 Απριλίου 1980, «Καί ἄλλα λείψανα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου μεταφέρονται σήμερα».

252. Ὅπ.π.

253. Μ. Πρωτ. Δημητρίου Βακάρου, *Ὁ Ἅγιος Μεγαλομάρτυς*, ὅπ. π., σσ. 64-65.

λα, τόν Δήμαρχο Ρενάτο Ρίτσι, τόν γραμματέα καί τόν εἰρηνοδίκη τοῦ Σαν Λορέντζο ἰν Κάμπο, ἔφθασε στό ἀεροδρόμιο τοῦ Ἑλληνικοῦ στήν Ἀθήνα φέροντας μαζί του τό μεγαλύτερο μέρος τῶν λειψάνων τοῦ Ἁγίου Δημητρίου (ἕξι τεμάχια κράτησαν στό Σάν Λορέντζο), ὅπου τόν ὑποδέχτηκε ὁ τότε Γενικός Ἀρχιερατικός Ἐπίτροπος τῆς Ι.Μ.Θ. Πρωτοπρεσβύτερος π. Δημήτριος Βακάρος καί ἐκπρόσωποι τοῦ τύπου[254].

Τό Σάββατο τῆς Διακαινησίμου, 12 Ἀπριλίου 1980, ἡ πομπή κατευθύνθη πρός τή Θεσσαλονίκη. Γύρω στίς 5:30 μ.μ. ἔφτασε στη γέφυρα τοῦ Γαλλικοῦ Ποταμοῦ. Ἐκεῖ ὑπεδέχθησαν τά ἱερά λείψανα τοῦ Ἁγίου ὁ Ὑπουργός Βορείου Ἑλλάδος κ. Νικόλαος Μάρτης, ὁ Νομάρχης Θεσσαλονίκης κ. Τσάκωνας, ὁ Ὑποστράτηγος κ. Παπαναστασίου ἐκ μέρους τοῦ Γ΄ Σώματος Στρατοῦ, ὁ ἐπιθεωρητής Χωροφυλακῆς Βορείου Ἑλλάδος καί ἄλλες πολιτικές καί στρατιωτικές ἀρχές, πλῆθος πιστῶν καί κληρικῶν, ἐνῶ τά πλοῖα στό λιμάνι τῆς Θεσσαλονίκης ἠχοῦσαν πανηγυρικά. Ἡ πομπή πέρασε ἀπό τούς κεντρικότερους σημαιοστόλιστους δρόμους τῆς Θεσσαλονίκης, γιά νά καταλήξει στόν ἱστορικό ναό τοῦ πολιούχου Ἁγίου. Ἐκεῖ ὑποδέχθηκαν τά τίμια λείψανα οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολίτες Λαγκαδᾶ Σπυρίδων, Νέας Κρήνης καί Καλαμαριᾶς Προκόπιος, Πολυανῆς καί Κιλκισίου Ἀμβρόσιος, Τυρολόης καί Σερεντίου Παντελεήμων, οἱ Ὑφυπουργοί Οἰκονομικῶν κ. Μποκοβός, Συγκοινωνιῶν κ. Μούτσιος, Βουλευτές, ὁ Δήμαρχος Θεσσαλονίκης κ. Παπαδόπουλος, ἀντιπροσωπεῖες ἀξιωματικῶν τῶν ἐνόπλων δυνάμεων καί τῶν σωμάτων ἀσφαλείας, Μακεδονομάχοι μέ παραδοσιακές στολές, ἡ Βυζαντινολόγος - Ἀρχαιολόγος κα Μαρία Θεοχάρη, καθηγητές Πανεπιστημίου καί πλήθη πιστῶν, πού εἶχαν κατακλύσει τόν χῶρο γύρω ἀπό τό ναό. Οἱ φιλαρμονικές τοῦ Στρατοῦ, τῆς Χωροφυλακῆς καί τοῦ Δήμου Θεσσαλονίκης ἀπέδιδαν τιμές, κοπέλες ἔρραιναν μέ λουλούδια τήν ἱερή λάρνακα καί οἱ καμπάνες τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Μητροπόλεως χαρμόσυνα διαλαλοῦσαν τήν ἐπιστροφή τοῦ προστάτη τῆς πόλεως μεγαλομάρτυρα Ἁγίου Δημητρίου[255].

254. Πρωτοπρ. Δημητρίου Βακάρου, *Ὁ ἅγιος Μεγαλομάρτυς Δημήτριος ὁ Μυροβλύτης, 1700 χρόνια από το μαρτύριό του*, ὅπ. π., σσ. 55-62.

255. Ὅπ. π., σσ. 55-62.

Ὁ Μέγας Πανηγυρικός Ἑσπερινός ἄρχισε στις 6 μ.μ., χοροστατοῦντος τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Παντελεήμονος καί συνχοροστατούντων τῶν παραπάνω ἀναφερθέντων Ἀρχιερέων. Στό τέλος τοῦ Ἑσπερινοῦ ἐκφωνήθηκε ὁ Πανηγυρικός καί Ἱστορικός λόγος τοῦ Παναγιωτάτου[256].

Τήν Κυριακή τοῦ Θωμᾶ, 13 Ἀπριλίου 1980, ἐτελέσθη Πανηγυρική Ἀρχιερατική Θεία Λειτουργία προεξάρχοντος τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Παντελεήμονος και συλλειτουργούντων τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Λαγκαδᾶ Σπυρίδωνος, Νέας Κρήνης καί Καλαμαριᾶς Προκοπίου, Πολυανῆς καί Κιλκισίου Ἀμβροσίου, Τυρολόης καί Σερεντίου Παντελεήμονος καί τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Κρατείας Γενναδίου, ἐκπροσώπου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως. Τόν Πανηγυρικό τῆς ἡμέρας ἐκφώνησε ὁ Πρωτοσύγκελλος τῆς Ι.Μ.Θ. Πανοσιολογιώτατος Μέγας Αρχιμανδρίτης κ. Παντελεήμων Καλπακίδης (νῦν Μητροπολίτης Βερροίας, Ναούσης καί Καμπανίας)[257].

Ἐν συνεχείᾳ, ὁ Παναγιώτατος προσεφώνησε τόν Θεοφιλέστατο Ἐπίσκοπο Κρατείας Γεννάδιο στό πρόσωπο τοῦ ὁποίου εὐχαρίστησε τή σεπτή κορυφή τῆς Ὀρθοδοξίας, τήν Α.Θ.Π. τόν Οἰκουμενικό Πατριάρχη καί τήν περί αὐτόν Ἁγία καί Ἱερά Σύνοδο, γιά τήν βοήθεια καί τίς εὐχές γιά τήν Ἐπανακομιδή τῶν ἱερῶν λειψάνων τοῦ Ἁγίου. Ἐπίσης, τοῦ δώρισε μέσα σέ ἀσημένια λειψανοθήκη τεμάχιο ἀπό τά ἱερά λείψανα, γιά νά τό παραδώσει στήν Α.Θ.Π. τόν Οἰκουμενικό Πατριάρχη κ.κ. Δημήτριο[258].

Στό τέλος τῆς ἱερῆς αὐτῆς μυσταγωγίας, ὁ λόγος δόθηκε στόν προϊστάμενο τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ του Σάν Λορέντζο ἱν Κάμπο π. Ἀράλντο Ἀντζελόνι. Οἱ λόγοι, τόσο τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Παντελεήμονος Β΄ ὅσο καί τοῦ π. Ἀράλντο Ἀντζελόνι παρατίθενται στή συνέχεια.

256. Ὅπ.π., σσ. 55-62.

257. Ὅπ. π., σσ. 55-62.

258. Μ. Πρωτ. Δημητρίου Βακάρου, *Ὁ Ἅγιος Μεγαλομάρτυς*, ὅπ. π., σσ. 64-65.

Ὁ Λόγος τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος Β΄[259]

«Τί ἀνταποδώσωμεν τῷ Κυρίῳ περί πάντων ὧν ἀνταπέδωκεν ἡμῖν;»[260].

Θεοφιλέστατε ἐπίσκοπε Κρατείας κ.κ. Γενάδιε, ἐκπρόσωπε τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καί Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Δημητρίου, Σεβασμιώτατε Μητροπολίτα Πολυανῆς καί Κιλκισίου κ.κ. Ἀμβρόσιε, ἐκπρόσωπε τῆς ἁγίας καί Ἱερᾶς ἡμῶν Συνόδου, Σεβασμιώτατοι καί λίαν μοι ἀγαπητοί ἐν Χριστῷ ἅγιοι ἀδελφοί, τίμιον πρεσβυτέριον, Χριστοῦ διακονία, ἐξοχώτατε κ. ὑφυπουργέ τῶν Οἰκονομικῶν, ἀξιότιμοι κ.κ. βουλευταί, ἀξιότιμε κ. Νομάρχα, ἐνδοξότατοι στρατηγοί μου, ἐκπρόσωποι τοῦ Διοικητοῦ του Γ΄ Σώματος Στρατοῦ, ἀξιότιμε κ. Ταξίαρχε, ἐκπρόσωπε τῆς Ἑλληνικῆς Χωροφυλακῆς, ἐλλογιμώτατε κ. ἀντιπρύτανι, λοιπαί ἀξιότιμοι πολιτικαί, δικαστικαί καί στρατιωτικαί ἀρχαί, Αἰδεσιμολογιώτατοι ἐκπρόσωποι τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, Ἀξιότιμε Κύριε Δήμαρχε τοῦ Σάν Λορέντζο ἰν Κάμπο, Ἀξιότιμε Κύριε Δήμαρχε τῆς Θεσσαλονίκης, Λαέ τοῦ Θεοῦ ἠγαπημένε.

Μελετῶν τις τό θεόπνευστον βιβλίον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τό ὁποῖον καί Ψαλτήριον ἀποκαλεῖται, διακόπτει τήν μελέτην του εἰς τόν θεόπνευστον στίχον τόν ὁποῖον πρό ὀλίγου ἀνέφερον πρός ὑμᾶς.

«Τί ἀνταποδώσωμεν τῷ Κυρίῳ περί πάντων ὧν ἀνταπέδωκεν ἡμῖν;» διερωτᾶται, δικαίως, ὁ Θεόπνευστος Προφητάναξ καί Ψαλμωδός Δαβίδ. Δηλαδή, τί θά πρέπει νά ἀνταποδώσῃ εἰς τόν Κύριον, Ὅστις καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπιδαψιλεύει πρός αὐτόν πλείστας ὅσας πνευματικάς καί ὑλικάς δωρεάς; Ἀλλά τό λόγιον, εὐλαβέστατον ἐκκλησίασμα, εὑρίσκει πλήρη ἀπήχησιν καί εἰς τάς καρδίας ἁπάντων ἡμῶν, πάντοτε μέν, ἰδιαιτέρως δέ σήμερον, κατά τήν εὔσημον ταύτην ἑσπέραν ἐν τῷ πανσέπτῳ καί Ἱερῷ Ναῷ τοῦ Μεγαλομάρτυρος καί Μυροβλύτου Ἁγίου Δημητρίου. Ὁ διακαής ἡμῶν πόθος, περί ἐπανακομιδῆς καί τῶν

259. Ὁ Λόγος τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος Β΄. Προέρχεται ἀπό τό βιβλίο τοῦ Πρωτοπρ. Ἰωάννου Μαϊτοῦ, *Ὁ Ναός τοῦ Ἁγίου Δημητρίου Θεσσαλονίκης*, Θεσσαλονίκη 1989, σσ. 123, 140-143.

260. *Ψαλμ.* 115,3.

ὑπολοίπων Ἁγίων Λειψάνων τοῦ Μεγαλομάρτυρος εἰς ἐκείνην τήν πόλιν, εἰς ἥν ἐγεννήθη, ἀνετράφη, ἔδρασεν πολιτικῶς, στρατιωτικῶς, ἱεραποστολικῶς καί ἐμαρτύρησε, τουτέστιν τήν ὡραίαν, Ἱστορικήν καί ἔνδοξον Θεσσαλονίκην, ἐκπληροῦται σήμερον. Βεβαίως, μικρόν τι μέρος ἐκ τῶν χαριτοβρύτων καί μυροβλύτων Λειψάνων τοῦ Ἁγίου Δημητρίου παρέμεινεν ὡς εὐλογία εἰς τό Σάν Λορέντζο ἰν Κάμπο, ἀλλά καί ὡς ἔνδειξις τιμῆς καί εὐγνωμοσύνης πρός τούς εὐσεβεῖς κατοίκους του, οἵτινες ἐπί ὀκτώ αἰῶνας διεφύλαξαν τά πανάγια ταῦτα Λείψανα. Συγκίνησις βαθεῖα διακατέχει τήν καρδίαν μου, ὅταν ἀναμιμνήσκομαι τῶν συγκινητικῶν ἐκείνων στιγμῶν τῆς παραδόσεως εἰς τήν ἐλαχιστότητά μου ὑπό τοῦ Ἐπισκόπου Φάνο, Πέργκολα, Φοσομπρόνε καί Κάλι Κυρίου Κωνστάντζιο Μίτσι τῆς λάρνακος μετά τῶν ὑπολοίπων Λειψάνων τοῦ Ἁγίου Δημητρίου. Κλῆρος καί λαός τῆς περιοχῆς ἐν ἑνί στόματι καί μιᾷ καρδίᾳ ἀνεφώνει: «Ἅγιε Δημήτριε, μνήσθητι ἡμῶν ἐν τῷ παραδείσῳ»

«Τί ἀνταποδώσωμεν τῷ Κυρίῳ περί πάντων, ὧν ἀνταπέδωκεν ἡμῖν;».

Τί νά ἀνταποδώσωμεν καί ἡμεῖς πρός τόν Θεόν ἔναντι ἐκείνων τά ὁποῖα Οὗτος, διά πρεσβειῶν τοῦ Ἁγίου Ἐνδόξου Μεγαλομάρτυρος Δημητρίου τοῦ Μυροβλύτου, ἀνταπέδωκεν ἡμῖν; Ἀδυνατεῖ ἡ διάνοια ἡμῶν νά ἐξεύρῃ τάς καταλλήλους λέξεις, ἵνα προσηκόντως εὐχαριστήσῃ τόν Δωρεοδότην Θεόν, διά τήν ὑψίστην αὐτήν καί ἀνεκτίμητον δωρεάν. Περιοριζόμεθα μόνον κατά τήν ἱεράν ταύτην στιγμήν νά ἀπευθύνωμεν πρός Αὐτόν τήν ἐκ μέσης ψυχῆς ἐξερχομένην εὐχήν: «Δόξα σοι, Ἅγιε, δόξα σοι, Κύριε, δόξα σοι Βασιλεῦ».

Ἀπό τοῦδε, εὐλαβέστατον ἐκκλησίασμα, ὁ Ἅγιος ἡμῶν θά εὑρίσκεται πλησίον ἡμῶν, οὐχί μόνον πνευματικῶς, ἀλλά καί σωματικῶς, διά τῶν Ἁγίων Αὐτοῦ Λειψάνων. Ἀπονέμοντες τήν τιμητικήν προσκύνησιν πρός τά Τίμια Αὐτοῦ Λείψανα, ἐνθέρμως θά παρακαλῶμεν τόν Ἅγιον, ἵνα Οὗτος προστατεύῃ τήν πόλιν Του, τήν ὁποίαν περιπαθῶς ἠγάπησεν, ἐκ παντός κινδύνου, ὡς ἐπίσης καί τούς κατοίκους αὐτῆς καί δή τήν νεολαίαν αὐτῆς, διά τήν ὁποίαν τόσον ἐμόχθησε κατά τήν ἐπίγειον Αὐτοῦ ζωήν, διά τήν κατά Χριστόν μόρφωσιν αὐτῆς.

Χαίρει δικαίως σήμερον ἡ φιλτάτη ἡμῶν Μακεδονία καί δή ἡ καρδία αὐτῆς, ἡ Θεσσαλονίκη. Εὐφραίνεται καί ἀγάλλεται καί ἅπασα

ἡ Ἑλλάς ἐπί τῇ ἐπανακομιδῇ τῶν Λειψάνων τοῦ ἐνδοξοτάτου τέκνου αὐτῆς Μεγαλομάρτυρος καί Μυροβλύτου Ἁγίου Δημητρίου. Γεννᾶται τό ἐρώτημα. Κατά ποῖον τρόπον ἡμεῖς θά τιμήσωμεν τόν Μεγαλομάρτυρα Ἅγιον Δημήτριον, Ὅστις καθ' ἅπασαν τήν ἐπίγειον Αὐτοῦ ζωήν ἐτίμησεν καί ἐδόξασεν «τόν Ἀρχηγόν καί τελειωτήν τῆς πίστεως ἡμῶν[261]*» Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν;*

Τήν ἀπάντησιν εἰς τά ἐρωτήματα ταῦτα τήν εὑρίσκομεν εἴς τινα ἐγκωμιαστικόν λόγον τοῦ Ἱεροῦ Χρυσοστόμου πρός τούς Καλλινίκους μάρτυρας τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας: «Τιμή μάρτυρος, μίμησις μάρτυρος», τονίζει ὁ μέγας Ἀντιοχεύς Πατήρ. Ἑπομένως τό λαμπρόν καί ἀκτινοβόλον παράδειγμα τοῦ Μεγαλομάρτυρος Ἁγίου Δημητρίου θά πρέπει πάντοτε νά φρονιματίζει ἡμᾶς καί νά ὁδηγῇ ἡμᾶς «ἐν γῇ εὐθείᾳ[262]*». Τοιουτοτρόπως θά ἐκδηλώσωμεν τήν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν πρός τόν ἐν Τριάδι Θεόν, παρ' Οὗ «πᾶσα δόσις ἀγαθή καί πᾶν δώρημα τέλειον*[263]*», ἅμα δέ καί εἰς τό ἐκλεκτόν Αὐτοῦ τέκνον, τόν προστάτην ἡμῶν Ἅγιον Δημήτριον. Ἀπερχόμενοι δέ ἡμέραν τινά τοῦ παρόντος κόσμου θά εὑρεθῶμεν καί ἡμεῖς πλησίον τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Δημητρίου ἐν τῇ ἐν οὐρανοῖς θριαμβευούσῃ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Πρωτοτόκου Ἀδελφοῦ ἡμῶν Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τελευτῶν, εὐχαριστῶ ἀπό καρδίας τούς συντελέσαντας εἰς τήν εὐόδωσιν τοῦ θεαρέστου τούτου καί ἐθνωφελοῦς ἔργου καί δή τόν Σεβασμιώτατον Ἐπίσκοπον Φάνο, Πέργκολα, Φοσομπρόνε καί Κάλι Κύριον Κωνστάντζιο Μίτσι, τόν Ντόν Ἀράλντο, ἱερατικῶς προϊστάμενον τῆς Βασιλικῆς τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου τῆς πεδιάδος, τόν Ἀξιότιμον Κύριον Δήμαρχον τῶν Λαυρεντίνων καί τήν Ἐλλογιμωτάτην Δεσποινίδα Μαρίαν Θεοχάρη, ἥτις διά τῆς περισπουδάστου ἀνακοινώσεως αὐτῆς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ Ἀθηνῶν ὑπό τοῦ ἀειμνήστου Ἀκαδημαϊκοῦ Ἀναστασίου Ὀρλάνδου, κατά τήν συνεδρίαν τῆς 15ης Ἰουνίου τοῦ σωτηρίου ἔτους 1978, συνέβαλεν τά μέγιστα εἰς τήν πραγμάτωσιν τοῦ ἱεροῦ τούτου καί ἀνεκτιμήτου ἔργου.*

261. *Ἑβρ.* 12,2.

262. *Ψαλμ.* 142,1.

263. *Ἰακ.* 1,17

Ὁ Λόγος τοῦ π. Ἀράλντο Ἀντζελόνι, προϊσταμένου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τοῦ Σάν Λορέντζο ἰν Κάμπο

Ὅταν τόν Ὀκτώβριο 1978 ἐπανῆλθε ἐδῶ ἡ Τιμία Κάρα τοῦ Μεγαλομάρτυρος ἁγίου Δημητρίου, μεγάλη ἦταν ἡ ἀγαλλίαση ὅλων καί ἀντιληφθήκαμε τότε πόσο τό σπουδαῖο ἐκεῖνο γεγονός ἦταν ἀπαρχή πορείας πίστεως μέ πλούσιες ἐξελίξεις. Σήμερα, μέ τήν ἐπανακομιδή τῶν λοιπῶν ὀστῶν τοῦ Μεγαλομάρτυρος, ἡ πορεία αὐτή τῆς πίστεως στό μοναδικό Θεό καί στόν Κύριο ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστό συνεχίζεται καί ζωντανεύει βαθύτερη ἑνότητα, ὄχι μόνο μεταξύ τῆς μεγαλοπόλεως τῆς Θεσσαλονίκης καί τῆς μικρῆς πόλεως τοῦ Σάν Λορέντζο ἰν Κάμπο, ἀλλά καί μεταξύ Ὀρθοδόξου καί Καθολικῆς Ἐκκλησίας.

Στό ὄνομα τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου, σᾶς ἐπαναφέρουμε τά λοιπά ὀστᾶ τοῦ Μεγαλομάρτυρος Ἁγίου Δημητρίου, πού ἐπί 7 αἰῶνες φύλαξαν ζηλότυπα οἱ Πατέρες μας. Ὁ ἐπίσκοπός μας Σεβ. Κωνστάντζιο Μίτσι, στή συνάντηση προσευχῆς πού εἴχαμε στήν ἀρχαία μονή τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου, ἐξέφρασε ἤδη τά αἰσθήματά μας λέγοντας: «Γιά σᾶς, ἀδελφοί ἐν Χριστῷ τῆς Θεσσαλονίκης, ἡ ἐπιστροφή τοῦ Ἁγίου Δημητρίου εἶναι χαρά μεγάλη. Ὅμως γιά μᾶς εἶναι αἰτία ὀδύνης, γιατί ἀποχωριζόμαστε ἕνα μεγάλο φίλο καί προστάτη. Ἀλλ' ἡ θυσία μας γλυκαίνεται ἀπό τή βεβαιότητα ὅτι σᾶς προσφέρουμε τή μεγάλη χαρά καί συμβάλλουμε στή μεγαλύτερη προσέγγιση τῶν ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν, Καθολικῆς Δύσεως καί Ὀρθοδόξου Ἀνατολῆς καί συνεχίζεται ἡ οἰκουμενική πορεία πού ἄνοιξαν ὁ πάπας Ἰωάννης ΚΓ΄, ὁ μεγάλος Οἰκουμενικός πατριάρχης Ἀθηναγόρας Α΄ καί ὁ πάπας Ἰωάννης Παῦλος Β΄ καί ὁ Οἰκουμενικός πατριάρχης Δημήτριος Α΄ στήν πρόσφατη συνάντησή τους στήν Κωνσταντινούπολη.

Γιορτάζοντας στήν Ἰταλία τήν 15η ἑκατονταετηρίδα τοῦ Ἁγίου Βενεδίκτου, μεγάλου πατέρα τοῦ μοναχισμοῦ τῆς Δύσεως, αἰσθανόμαστε πλησιέστερα σέ σᾶς πού ἔχετε μία τόσο πλούσια ἱστορία μοναστικῆς πνευματικότητας, τῆς ὁποίας τά μοναστήρια τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἀποτελοῦν μνημεῖα ζωντανά καί θαυμαστά. Σεῖς εἶστε ἐπίσης τόσο κοντά μας μέ τό παράδειγμα τῆς εὐσέβειάς σας πρός τήν Παναγία Θεοτόκο Μαρία, μητέρα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καί ὅλων ἡμῶν τῶν ἀδελφῶν τοῦ Χριστοῦ. Ἄς εὐχηθοῦμε ὅτι ἡ ἐπαναφορά αὐτή τῶν ἱερῶν λειψάνων τοῦ

Ἁγίου Δημητρίου θά ἐπισπεύσει τήν ἡμέρα πού θά βρεθοῦμε σέ τέλεια ἑνότητα μέσα στήν Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ. Θυμοῦμαι τή στιγμή ἐτούτη τίς προσπάθειες τοῦ προκατόχου μου Αἰδεσιμ. Μέντιτσι, γιά νά γίνει γνωστή σ' ὅλους ἡ παρουσία τῶν ὀστῶν τούτων στή μνημειώδη βασιλική τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου, μέ τήν χιλιετῆ ἱστορία της. Σήμερα ἡ ἐπιθυμία του ὁλοκληρώθηκε.

Στό ὄνομα τοῦ ἐπισκόπου μας Σεβ. Κωνσταντίου Μίτσι, πού ἕνεκα ἀδιαθεσίας ἀπουσιάζει σωματικά, ἀλλά εἶναι πνευματικά παρών μεταξύ μας, στό ὄνομα τοῦ δημάρχου τοῦ Σάν Λορέντζο, πού συνόδευσε τά ἱερά λείψανα, στό ὄνομα τοῦ κλήρου καί τοῦ λαοῦ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπαρχίας Φάνο καί Πέργκολα, εὔχομαι σ' ὅλους τούς Θεσσαλονικεῖς εἰρήνη, εὐτυχία καί πάντα στενότερη ἑνότητα, τήν ὁποία πρέπει νά συνεχίσουμε καί νά αὐξήσουμε στό μέλλον. Σᾶς ἀσπάζομαι ὅλους ἀδελφικά, στό πρόσωπο τοῦ παναξίου Ἀρχιερέως σας, τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτη σας κ. Παντελεήμονος. Ἄξιος!»[264].

Τέλος, στήν Ἱερά Μονή Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Πανοράματος ἐδόθησαν τιμητικά γεύματα γιά τούς ἐπισήμους καί τά μέλη τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ Σάν Λορέντζο ἵν Κάμπο. Ἐν συνεχείᾳ, ἡ ἀντιπροσωπεία τοῦ Σάν Λορέντζο ἐπεσκέφθη γιά τέσσερις ἡμέρες τό Ἅγιο Ὄρος καί ἀκολούθως ἀνεχώρησε γιά τήν Ἰταλία[265].

Τό Κιβώριο τοῦ Ἁγίου Δημητρίου

Ὅταν, μέ πρωτοβουλία τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος Β΄, τόν Ὀκτώβριο τοῦ 1978 μετεφέρθη ἡ κάρα τοῦ Ἁγίου καί τόν Ἀπρίλιο τοῦ 1980 τό μεγαλύτερο τμῆμα τοῦ ὑπολοίπου ἱεροῦ λειψάνου, κατέστη ἐπιτακτική ἡ ἀνάγκη δημιουργίας κάποιου εἰδικοῦ χώρου γιά τή μόνιμη στέγασή του[266]. Ἔτσι, ἀμέσως μετά τήν κατασκευή τῆς ἀργυρῆς λειψανοθήκης ἐξαιρετικῆς τέχνης, τά ἐκκλησιαστικά συμβούλια τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ, ἀρχίζουν ἐντατικές καί μεθοδευμένες προσπάθειες γιά ἀποκατάσταση τοῦ μαρμάρινου κι-

264. *Ἰρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, 1980, Πρωτοπρ. Δημητρίου Βακάρου, «Ἡ ἐπανακομιδή τῆς Τιμίας Κάρας τοῦ Ἁγίου Ἐνδόξου Μεγαλομάρτυρος Δημητρίου τοῦ Μυροβλήτου».

265. Ὅπ. π.

266. Μ. Πρωτοπρ. Δημητρίου Βακάρου, *Ὁ Ἅγιος Μεγαλομάρτυς*, ὅπ. π., σσ. 64-65.

Ἡ λάρνακα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου

βωρίου σέ σχέδιο τοῦ Ἀναστασίου Ὀρλάνδου. Ἡ μαρμαρογλυπτική ἐργασία ἀνατέθηκε στούς Τήνιους ἀδελφούς Φιλιππότη καί ὁλοκληρώθηκε τό φθινόπωρο τοῦ 1988. Τό ἐξαγωνικό κιβώριο αὐτή τή φορά ἐτοποθετήθη ὄχι στό κεντρικό κλίτος, ἀλλά στό ἀντίστοιχο σημεῖο τοῦ δευτέρου ἀριστεροῦ κλίτους, γιά λόγους πρακτικῆς διευκολύνσεως τῶν λειτουργικῶν ἀναγκῶν[267].

Τό ἐσωτερικό καί τό ἐξωτερικό τοῦ κιβωρίου διεκοσμήθη μέ παραστάσεις καί εἰκόνες ἀπό τή ζωή καί τό μαρτύριο τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, τίς ὁποῖες φιλοτέχνησαν οἱ ἁγιορεῖτες ἁγιογράφοι Χρυσόστομος καί Θεόφιλος Παχωμαῖοι, ἡ ἐργασία τῶν ὁποίων ὁλοκληρώθηκε τόν Ἰούνιο τοῦ ἔτους 1989. Ἐν προκειμένῳ, οἱ τέσσερις πλάγιες ἐπιφάνειες κοσμοῦνται ἀπό τίς παρακάτω παραστάσεις: ὁ Ἅγιος Δημήτριος σέ στάση δεήσεως, ὁ Ἅγιος Δημήτριος κρινόμενος, ὁ Ἅγιος Δημήτριος εὐλογῶν τόν Νέστορα καί ὁ Ἅγιος Δημήτριος λογχιζόμενος. Στό θόλο δεσπόζει ἡ μορφή τῆς Θεοτόκου ὡς χώρα τοῦ ἀχωρήτου βασταζόμενη ἀπό ἀγγέλους, ἐνῶ οἱ τέσσερις ἐξωτερικές ἐπιφάνειες καλύπτονται

267. Ὅπ. π., σσ. 64-65.

ἀπό τίς εἰκόνες τῶν Ἁγίων Δημητρίου, Νέστορος, Λούπου, καθώς καί μιᾶς ἀγγελικῆς μορφῆς. Ταυτοχρόνως, στίς δύο εἰσόδους τοῦ κιβωρίου ἐτοποθετήθησαν ξυλόγλυπτες πόρτες σέ τύπο βημοθύρων, κατασκευῆς Κ. Φασούλα.

Κεράμιο μέ τό χῶμα καί τό αἷμα τοῦ Ἁγίου

Τόν Φεβρουάριο τοῦ 1986 παρεδόθη τό Κεράμιο μέ τό χῶμα καί τό αἷμα τοῦ Ἁγίου, τό ὁποῖο ἔκτοτε φυλάσσεται σέ σκευοφυλάκειο τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ[268]. Τό ἱστορικό αὐτῆς τῆς εὑρέσεως ἔχει ὡς ἀκολούθως: Ὁ Π. Παπαγεωργίου, τό ἔτος 1892, περιγράφοντας τήν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου ἀναφέρεται σέ μία στάμνα πού περιέχει τό αἷμα τοῦ Ἁγίου καί τό ὁποῖο μάλιστα ἀναμεμειγμένο μέ νερό ὀνομάζει «μύρο». Τό σκεῦος φυλασσόταν στήν οἰκία τῆς Φωτεινῆς Σάββα, στήν αὐλή τῆς ὁποίας εἶχε ἀνευρεθεῖ μαζί μέ ἄλλα κειμήλια καθώς κατά τή γνώμη πολλῶν ἱστορικῶν στόν τόπο αὐτό βρισκόταν ἡ λεγόμενη «Καταφυγή», ἡ ὑπόγειος δηλαδή στοά στήν ὁποία δίδαξε ὁ Ἅγιος. Ὁ ἀνεψιός τῆς Φωτεινῆς Σάββα, Κωνσταντῖνος Κωνσταντινίδης, δικηγόρος παρ᾽ Ἀρείῳ Πάγῳ, ἀπέστειλε στόν Μακαριστό Μητροπολίτη Παντελεήμονα Β΄, τήν 5η Φεβρουαρίου τοῦ ἔτους 1986, ἐπιστολή, στήν ὁποία ἀναφέρονται μαρτυρίες γιά τήν γνησιότητα τοῦ γεγονότος. Μαζί μέ τήν ἐπιστολή παρέδωσε τό Κεράμιο μέ τό χῶμα καί τό αἷμα τοῦ Ἁγίου[269],

Τό κεράμιο μέ τό χῶμα καί τό αἷμα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου

268. Πρωτοπρ. Δημητρίου Βακάρου, *Τό Μυρό τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τοῦ Θεσσαλονικέως*, Θεσσαλονίκη 1989, σσ. 63-66.

269. Πρωτοπρ. Δημητρίου Βακάρου, *Ὁ ἅγιος Μεγαλομάρτυς Δημήτριος ὁ Μυροβλύτης, 1700 χρόνια από το μαρτύριό του*, ὅπ. π., σ. 16.

Κατά τήν δοξολογία ἐπί τῇ ἀπελευθερώσει τῆς Θεσσαλονίκης

τό ὁποῖο, ὅπως ἤδη ἀνεφέρθη, φυλάσσεται στό σκευοφυλάκειο τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Δημητρίου Θεσσαλονίκης.

Καθιέρωση τῆς «Μεγάλης Ἑβδομάδος» τοῦ Ἁγίου Δημητρίου

Στούς ἀρχαίους χρόνους ἡ Θεσσαλονίκη εἶχε πάντοτε τήν «προστάτιδα» θεότητά της, πού ἐνίσχυε καί φύλασσε τούς κατοίκους στή διάρκεια τῆς ὑπερασπίσεως τῆς πόλεως ἀπό τίς βαρβαρικές ἐπιδρομές. Τέτοιοι θεοί, πρός τιμή τῶν ὁποίων εἶχαν ἀνεγερθεῖ ναοί στήν πόλη, ὑπῆρξαν πολλοί, ὅπως ἐπί παραδείγματι ὁ μεγάλος θεός Κάβειρος, προστάτης τῶν ἐργαζομένων στή ναυτιλία καί στά μεταλλεῖα, μέ μεγάλη ἀπήχηση κυρίως στά λαϊκά στρώματα. Οἱ θεοί αὐτοί λατρεύονταν σέ λαμπρές τελετές καί μυσταγωγίες, ὅπως τά «Καβείρια» ἤ τά «Καβείρια-Πύθια»[270]. Ἐνδείξεις πείθουν πώς τέτοιοι ναοί ὑπῆρξαν

270. Ἀρχιμ. Ἰωάννου Τασσιᾶ (νῦν Μητροπ. Λαγκαδᾶ, Λητῆς και Ρεντίνης), *Ὁ Ἅγιος Δημήτριος,* Θεσσαλονίκη 1994, σσ. 80-81 καί σσ.105-107.

στόν χῶρο τῆς «Κασσανδρεωτικῆς» πύλης, τῆς «ψευδοχρυσῆς» πύλης (πίσω ἀπό τή Ροτόντα) καί στήν περιοχή τῆς ἀρχαίας Ρωμαϊκῆς Ἀγορᾶς (κοντά στήν Παναγία τῶν Χαλκέων).

Μέ τή διάδοση ὅμως τοῦ Χριστιανισμοῦ στούς Θεσσαλονικεῖς, ὅλες αὐτές οἱ ἀρχαῖες εἰδωλολατρικές ἐκδηλώσεις λησμονήθησαν καί ἀντικατεστάθησαν ἀπό τίς χριστιανικές Ἑορτές καί Πανηγύρεις. Οἱ ἑορτές πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ἀνάγονται σέ αὐτό τό πλαίσιο καί ἐπιζητοῦν τήν καταγωγή τους σέ ἐκείνη τήν χρονική περίοδο. Πραγματοποιοῦνταν κατά τήν ἑορτή τοῦ Ἁγίου, τήν 26η Ὀκτωβρίου κάθε χρόνο, καί ἀπαρτίζονταν ἀφενός ἀπό ἐκκλησιαστικές τελετές μέ θρησκευτικό χαρακτήρα καί ἀφετέρου ἀπό λαϊκές δραστηριότητες μέ πνευματικό, ἀθλητικό καί ἐμπορικό περιεχόμενο[271]. Ξεκινοῦσαν τό ἀπόγευμα τῆς παραμονῆς τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου μέ μεγαλειώδη καί ἀνεπανάληπτη λιτανεία, στήν ὁποῖα μετεῖχε ὁλόκληρη ἡ πόλη, ἐκ τοῦ χώρου τῆς «Καταφυγῆς», πιθανότατα δηλαδή ἀπό κάποιον ὑπόγειο ναό πρός τιμή τῆς Θεοτόκου στό δυτικό ἄκρο τῆς ρωμαϊκῆς ἀγορᾶς, ἡ ἀκριβής θέση τοῦ ὁποίου δέν ἔχει προσδιορισθεῖ. Ἡ λιτανεία αὐτή συμβόλιζε τήν πορεία πού ἀκολούθησε ὁ Ἅγιος Δημήτριος, ὅταν συνελήφθη ἀπό τούς στρατιῶτες νά διδάσκει τούς πιστούς στό χῶρο τῆς Ἀρχαίας Ἀγορᾶς, γιά νά ὁδηγηθεῖ ἐν συνεχείᾳ μπροστά στό Μαξιμιανό Γαλέριο[272]. Κατά τόν Κωνσταντῖνο Ἀρμενόπουλο, ἡ πομπή σταματοῦσε στόν Ἱερό Ναό τῆς Παναγίας Ἀχειροποιήτου, ὅπου ἐτελεῖτο ὁ Ἑσπερινός τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Δημητρίου καί ἐξεφωνεῖτο ἀπό διακεκριμένο ρήτορα ὁ πανηγυρικός πρός τιμήν τοῦ Μεγαλομάρτυρος λόγος[273]. Ἐν προκειμένῳ γιά τόν ναό πρό τιμή τῆς Θεοτόκου, κάνουν λόγο ὁ Ἅγιος Γρηγόριος Παλαμᾶς καί ὁ Κωνσταντῖνος Ἀρμενόπουλος ὡς ἑξῆς: «Στοά τίς ἐστιν ὑπόγειος ἐν τῷ ναῷ τῆς ἀειπαρθένου καί Θεομήτορος, ἧς Καταφυγή τό ἐπώνυμον, ὅθεν ἔθος ἐστί παλαιόν τῆς τοῦ μεγαλομάρτυρος πανηγύρεως τήν ἀρχήν δι᾽ ἔτους ποιεῖσθαι κἀκεῖθεν διά τῆς λεωφόρου μεθ᾽ ὕμνων τῶν πρός αὐτόν ἀνιόντας ἐνθάδε ταύ-

271. Ὅπ.π.

272. Πρωτοπρ. Δημητρίου Βακάρου, *Ὁ συνεορτασμός τοῦ Ἁγίου Δημητρίου μετά τῆς Παναγίας*, Θεσσαλονίκη 2012, σσ. 23-24.

273. Βλ. ὅπ. π.

την ἀνύειν καί εἰς τέλος ἄγειν τήν ἑορτήν»[274]. Ὁ Ἅγιος Συμεών Θεσσαλονίκης μάλιστα, σέ γραπτή μαρτυρία του ἀναφέρει τήν ἀκριβῆ διάταξη τῆς ἑορτῆς ὡς ἑξῆς: «Τῇ παραμονῇ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τοῦ θαυματουργοῦ μυροβλύτου καί μεγίστου ἐν μάρτυσι συνάγονται μέν πρῶτον ἐν τῷ θείῳ ναῷ τῆς Παναγίας Δεσποίνης ἡμῶν τῆς Θεοτόκου τῆς Καταφυγῆς οἱ κληρικοί πάντες τῶν τε καθολικῶν πάντων ἀξίων ναῶν μετά τῶν τιμίων σταυρῶν καί πᾶς ὁ λαός»[275]. Ἑπομένως, κατά τόν Ἅγιο Συμεών, ἐπί τῆς ἐποχῆς τοῦ ὁποίου ἡ ἑορτή προφανῶς εἶχε ὑποστεῖ μερικές μεταρρυθμίσεις, ἐνδεχομένως ἐπί τό ἁπλούστερο, παραλείφθηκε ἡ στάση καί ὁ ἑσπερινός στό Ναό τῆς Ἀχειροποιήτου, ἕνας δέ πρῶτος ἑσπερινός γινόταν στόν Ἱερό Ναό τῆς Παναγίας Καταφυγῆς[276].

Τήν ἑπομένη ἡμέρα, σέ ἐπίσημη λειτουργία, ὅπου πραγματοποιοῦνταν ἡ κυρίως ἑορτή πρός τιμή τοῦ Ἁγίου, ἐκφωνοῦνταν οἱ περίφημοι «ἐγκωμιαστικοί λόγοι» πρός τιμή τοῦ Ἁγίου ἀπό τόν ἑκάστοτε Μητροπολίτη τῆς πόλεως[277].

Ἐν ἔτει 1979, χάρη στήν ἀγάπη καί τίς ἐπίμονες προσπάθειες τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος τοῦ Β΄, ἀναβιώνει μετά ἀπό χιλιάδες χρόνια ἡ Μεγάλη Ἑβδομάδα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου στή γενέτειρά του Θεσσαλονίκη καί δή στόν περικαλλέστατο Ναό του μέ βυζαντινή μεγαλοπρέπεια, κατά τή διάρκεια τῆς ὁποίας ὁμιλοῦν γιά τόν Ἅγιο διαπρεπεῖς μοναχοί καί θεολόγοι[278].

Ἡ ἀνακάλυψη, ἐπίσης, τοῦ Ἱεροῦ Λειψάνου τοῦ Ἁγίου Δημητρίου καί ἡ ἐπανακομιδή του στόν τόπο τοῦ μαρτυρίου του, συνετέλεσαν ὥστε στίς 10-13 Μαΐου 1981 νά λάβει χώρα τό πρῶτο θεολογικό ἐπιστημονικό Συνέδριο στόν Ἱερό Ναό τοῦ Ἁγίου Δημητρίου μέ θέμα: *Ὁ Ἅγιος Δημήτριος καί τό μοναχικόν ἰδεῶδες*[279]. Εἰσηγητές ὑπῆρξαν

274. Μ. Ἀρχιμανδρίτου Ἰωάννου Τασσιᾶ (νῦν Μητροπολίτου Λαγκαδᾶ, Λητῆς καί Ρεντίνης), *Ὁ Ἅγιος Δημήτριος, ὅπ. π.,* σσ. 80-81 καί σσ. 105-107.

275. Ὅπ.π., σσ. 105-107.

276. Ὅπ. π., σσ. 80-81 καί σσ.105-107.

277. Πρωτοπρ. Δημητρίου Βακάρου, *Ὁ συνεορτασμός τοῦ Ἁγίου Δημητρίου μετά τῆς Παναγίας*, ὅπ. π., σσ.33-40.

278. Μ. Πρωτοπρ. Δημητρίου Βακάρου, *Ὁ Ἅγιος Μεγαλομάρτυς*, ὅπ. π., σσ. 64-65.

279. Πρακτικά Θεολογικού Συνεδρίου *Ὁ Ἅγιος Δημήτριος καί τό μοναχικόν ἰδεῶδες* (10-13

ἡγούμενοι καί πατέρες ἀπό τό Ἁγιώνυμο Ὄρος. Παρέστησαν δέ πολλοί κληρικοί καί λαϊκοί. Ἔκτοτε ἐπακολούθησαν πολλά συνέδρια ἐπί τῶν ἡμερῶν τοῦ Μητροπολίτου Παντελεήμονος Β΄.

Ἡ Θεσσαλονίκη καί ὁ συνεορτασμός τοῦ Ἁγίου Δημητρίου μετά τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου

Οἱ θρησκευτικές τελετές πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ξεκινοῦσαν μέ λιτανεία, ὅπως ἤδη ἀνεφέρθη, ἀπό τόν χῶρο τῆς Κατα-φυγῆς, δηλαδή κάποιον ὑπόγειο Ναό πρός τιμήν τῆς Θεοτόκου καί ἐν συνεχείᾳ γινόταν στάση καί Ἑσπερινός στόν Ἱερό Ναό τῆς Ἀχειροποιήτου. Ἑπομένως ἀπό ἀρχαιοτάτων χρόνων εἶχε καθιερωθεῖ ὁ συνεορτασμός τοῦ Ἁγίου Δημητρίου μετά τῆς Παναγίας[280].

Ὁ Κωνσταντῖνος Ἀρμενόπουλος, ἐξηγώντας γιατί μόνον ἡ Θεσσαλονίκη ἑόρταζε τόν Ἅγιο Δημήτριο μετά τῆς Θεοτόκου, ἐπισημαίνει: «Εἶναι πρέπον, λοιπόν, νά ἀναπέμπουμε ὕμνους στό Δημήτριο, τόν ἁγνό στήν ψυχή καί στό σῶμα, μαζί μέ τήν Παναγία. Γιά τό λόγο ὅτι ὁ Δημήτριος, ἀφοῦ συμβίβασε στή γῆ μέ ὡραῖο τρόπο τήν ἁγνότητα τῆς παρθενίας καί τίς ἄλλες ἀρετές, μαζί μέ τά ἄυλα ἐπουράνια, ἀνταγωνίστηκε μέ τό σῶμα. Καί εἶναι ἐξαγνισμένος καί λουσμένος στό μαρτυρικό του αἷμα, πράγμα τό ὁποῖο εἶναι πιό καθαρτικό στήν ψυχή ἀπό κάθε ἀρωματικό φυτό. Ὅσο ἀκόμα δέν μολύνεται γιά δεύτερη φορά, ὅπως λένε, συγκρίνεται μέ τήν Ὑψηλοτέραν τῶν οὐρανῶν καί τόν οὐράνιο ἄνθρωπο πού φάνηκε στή γῆ καί τόν πολίτη τοῦ οὐρανοῦ καί τότε καί τώρα, ὅταν δέν εἶχε ἀκόμη ἀποχωρισθεῖ ἀπό τήν ἀνθρώπινη φύση»[281].

Ἡ ἔμφαση, λοιπόν, τοῦ συνεορτασμοῦ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου μετά τῆς Θεοτόκου ἔχει βαθύτερο νόημα. Ὑπογραμμίζει βασικές καί σωτήριες ἀλήθειες τῆς Ὀρθοδόξου Θεολογίας γιά τή σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου πού πλάστηκε «κατ᾽ εἰκόνα καί καθ᾽ ὁμοίωσιν Θεοῦ». Οἱ ἀνθρωπολογικές καί ἄλλες αἱρέσεις καί ἰδιαίτερα ὁ Δυτικός Οὐμανισμός τῆς

Μαΐου 1981), Θεσσαλονίκη 1982.

280. Πρωτοπρ. Δημητρίου Βακάρου, *Ὁ συνεορτασμός τοῦ Ἁγίου Δημητρίου μετά τῆς Παναγίας*, ὅπ. π., σσ. 33-40.

281. Ὅπ.π.

Στιγμιότυπα ἀπό τήν Λιτανεία τῆς Πανηγύρεως τοῦ Ἁγίου Δημητρίου

Ἀναγεννήσεως ἀπειλοῦν τόν θεοκεντρικό ἀνθρωπισμό, προσπαθοῦν νά νοθεύσουν τήν Πατερική σκέψη καί θεολογία γιά τόν ἄνθρωπο, ὡς εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, καί τήν λατρευτική - μυστηριακή ζωή τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία τόν ὁδηγεῖ στό «καθ' ὁμοίωσιν», στήν θέωση[282].

Ὁ συνεορτασμός τοῦ Ἁγίου Δημήτριου μετά τῆς Πανάγιας καί ἡ σύγκρισή του μέ Αὐτήν γίνεται, κατά τήν θεολογικότατη φράση τοῦ Ἀρμενοπούλου, «Ἵνα ταύτῃ τε ὄντα καί τούτῳ τυγχάνῃ, παρ' ἑκάτερον διηγησώμεθα». Γίνεται γιά νά διηγηθοῦμε τά ὅσα ἀκριβῶς συνετελέσθησαν στήν Παναγία, ἡ ὁποία δάνεισε τήν ἀνθρώπινη φύση στόν «Υἱό τοῦ Θεοῦ» καί ἔγινε «Υἱός ἀνθρώπου» καί ὁ Ὁποῖος μέ τήν Ἀνάστασή Του καί τήν Ἔνδοξο Ἀνάληψη τήν ἀθανάτισε καί τήν ἐθέωσε. Ὅλα τά παραπάνω συνετελέσθησαν κατ' ἀναλογία καί στόν Ἅγιο Δημήτριο καί σ' ὅλους τούς Ἁγίους. Ἡ προβολή συγκριτικά τοῦ Ἁγίου Δημητρίου μεταξύ τῶν Προφητῶν, τῶν Ἀποστόλων, τῶν Μαρτύρων καί «τοῦ τῶν ἁγίων σύμπαντος κύκλου» γίνεται γιά δύο λόγους:

1. Διότι ὁ πολιοῦχος τῆς Θεσσαλονίκης εἶναι καί «ὑπέρμαχος τῆς οἰκουμένης». Γνωστός στόν κόσμο γιά τά θαύματά του, γιά τά μύρα, τή διδασκαλία καί τά Χριστομίμητα πάθη του. Ἡ ἀντιπαραβολή του μέ τήν Παναγία, πού καί Ἐκείνη ὑπάρχει «ὑπέρμαχος Στρατηγός» τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἡ ἀσάλευτη βάση καί τό σίγουρο σκαλοπάτι πού ἀνεβάζει τόν Ἅγιο στή θέωση καί τόν κάνει Θεό κατά χάρη.

2. Τονίζοντας οἱ ἐγκωμιαστές ὅτι ὁ Δημήτριος «παρελήλυθε μέν τήν κοινήν τῶν ἀνθρώπων φύσιν, θείας δέ μοίρας ἐπιτυχής γεγονώς, προφήτης κατέστη, ἀπόστολος, ἄγγελος, Θεός», ἀντικρούουν τίς ἀνθρωπιστικές αἱρέσεις τῆς ἐποχῆς τους καί καταδικάζουν τόν αὐτόνομο οὐμανισμό τῆς Ἀναγεννήσεως. Προβάλλουν μέ τίς ἐπιβλητικές λατρευτικές πράξεις τῆς Ἐκκλησίας καί τόν ζωοποιό λόγο τοῦ κηρύγματος τίς θέσεις τῆς ὀρθοδόξου Θεολογίας γιά τή σωτηρία καί τή θέωση τοῦ ἀνθρώπου[283].

Ἡ παρουσία τόσων σεπτῶν εἰκόνων τῆς Παναγίας στόν Πάνσεπτο Ναό τοῦ Ἁγίου Δημητρίου Θεσσαλονίκης καί ὁ ἀπό κοινοῦ ἑορτασμός τῆς μνήμης τοῦ Ἁγίου Δημητρίου μετά τῆς Παναγίας εἶναι ἡ

282. Ὅπ.π.

283. Ὅπ. π..

θετικότερη πράξη, τό δυναμικότερο κήρυγμα καί ἡ σωστότερη ἀντιμετώπιση τῆς ἀνθρωποκεντρικῆς αἱρέσεως τοῦ δύσαντος 20οῦ αἰῶνος καί τοῦ ἀνατείλλαντος 21ου.

Ὡς ἐκ τούτου ὁ συνεορτασμός τοῦ Προστάτου Μυροβλύτου καί τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου ἄρχισε νά ξαναεορτάζεται τό 1985, ὅταν ἡ Θεσσαλονίκη γιόρτασε τά 2300 χρόνια των γενεθλίων της, χάρη στήν ἀγάπη, ἰσχυρή θέληση καί ἐπιμονή τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτη αὐτῆς[284]. Στό γεγονός αὐτό συνετέλεσαν τρία πράγματα:

α) Ἡ ἐπανακομιδή τῶν λειψάνων τοῦ Ἁγίου Δημητρίου.

β) Ἡ ἔκδοση τῶν λειτουργικῶν κειμένων τῆς «Μεγάλης Ἑβδομάδος τοῦ Ἁγίου Δημητρίου Θεσσαλονίκης» τό ἔτος 1979, ἀπό τόν μακαριστό Λειτουργιολόγο Καθηγητή τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ. Ἰωάννη Φουντούλη, καί

γ) Ἡ ἐπιθυμία τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος Β΄ νά ἀναβιώσει τή λατρεία πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ἡ ὁποία εἶχε ἀτονήσει ἀπό τόν ΙΕ΄ αἰώνα ἐξαιτίας τῶν τραγικῶν γιά τήν πόλη καί τόν Ἱερό Ναό συνθηκῶν[285].

Μεταφορά θαυματουργῶν εἰκόνων τῆς Θεομήτορος κατά τόν συνεορτασμό μετά τοῦ Ἁγίου Δημητρίου

Ὁ συνεορτασμός τοῦ Ἁγίου Δημητρίου μετά τῆς Παναγίας συντελεῖ στήν κατ᾽ ἔτος μεταφορά θαυματουργῶν εἰκόνων τῆς Θεομήτορος σέ προσκύνηση καί ἁγιασμό ὄχι μόνο τῶν Θεσσαλονικέων ἀλλά σύμπαντος τοῦ λαοῦ τῆς Βορείου Ἑλλάδος[286]. Ἔτσι, ἐπ᾽ εὐκαιρίᾳ

284. Πρωτοπρ. Δημητρίου Βακάρου, *Ὁ ἅγιος Μεγαλομάρτυς Δημήτριος ὁ Μυροβλύτης, 1700 χρόνια ἀπό τό μαρτύριό του*, ὅπ. π., σ. 63.

285. Ὅπ.π.

286. Χριστοφόρου Κοντάκη, «Τό Ὁδοιπορικόν ἑνός Ἱεράρχου», στό *Παντελεήμων Β΄ (Χρυσοφάκης) Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης 1974-2003. Ὁ Ἱεράρχης τῆς Μακεδονίας. Εὐλαβικό ἀφιέρωμα στήν ἱερά μνήμη του ἐπί τῇ συμπληρώσει ὀκτώ ἐτῶν ἀπό τῆς κοιμήσεώς του (2003-2011)*, Λαγκαδᾶς-Θεσσαλονίκη 2011, σσ. 27-56. Τοῦ ἰδίου, «Τό Ὁδοιπορικόν ἑνός Ἱεράρχου», στό *Προσφορά Παντελεήμονι Β΄ τῷ Παναγιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης ἐπί τῇ εἰκοσιπενταετηρίδι τῆς Ἀρχιερατείας Αὐτοῦ* Θεσσαλονίκη. 1990, σσ. 11-33. Τοῦ ἰδίου, «Τό Ὁδοιπορικόν ἑνός Ἱεράρχου», στό *Ἰρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, «Παντελεήμονι Β΄ τῷ Παναγιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης», Τεῦχος ἀφιερωτήριον ἐπί τῇ εἰς Κύριον ἐκδημίᾳ Αὐτοῦ*, Θεσσαλονίκη 2003, σσ. 333-364, και

τῶν ἑορτίων ἐκδηλώσεων πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, τό 1984 μεταφέρεται κατ᾽ ἀπόλυτον ἐξαίρεσιν, ἐπειδή ὁ αἰτῶν εἶναι ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης, ἡ Ἱερά Εἰκών τῆς Θεοτόκου τοῦ «Ἄξιόν Ἐστι», μέ τή συγκατάνευση τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος Ἁγίου Ὄρους, στήν Θεσσαλονίκη[287]. Ἀξίζει νά σημειωθεῖ ὅτι ἡ εἰκόνα μόνο δύο φορές εἶχε ἐξέλθει τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἕως τότε.

Ἐν συνεχείᾳ, τήν πόλη τῆς Θεσσαλονίκης ἐπισκέπτονται κατ᾽ ἔτος καί ἄλλες εἰκόνες τῆς Παναγίας, ὅπως τῆς Παναγίας Μεγαλοσπηλαιωτίσσης - Ἱερά Μονή Μεγάλου Σπηλαίου Καλαβρύτων τό 1986[288], τῆς Παναγίας Ὀλυμπιωτίσσης - Ἱερά Μονή Ὀλυμπιωτίσσης τό 1987[289], τό ἔτος 1988[290] δέν ἐπεσκέφθη κάποια εἰκόνα τῆς Παναγίας τήν πόλη τῆς Θεσσαλονίκης, τῆς Παναγίας Σουμελᾶ - Ἱερά Μονή Παναγίας Σουμελᾶ Καστανιᾶς Βεροίας τό 1989[291], τῆς Παναγίας Διασωζούσης - Ἱερό Προσκύνημα Ἁγίου Ἰγνατίου τοῦ Θεοφόρου Πάτμου τό 1990[292], τῆς Εἰκόνος καί τῆς Τιμίας Ζώνης τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου - Ἱερά Μονή Βατοπεδίου Ἁγίου Ὄρους τό 1991[293], τῆς Παναγίας Ἱεροσολυμιτίσσης - Ἱερό Προσκύνημα Θεομητορικοῦ Μνήματος Γεθσημανῆς τό 1992[294], τῆς Παναγίας Τριχερούσης - Ἱερά Μονή Χιλανδαρίου Ἁγίου Ὄρους τό 1993[295], τῆς Παναγίας Ἑκατονταπυλιανῆς- Ἱερά Μονή Παναγίας Ἑκατονταπυλιανῆς Πάρου τό 1994[296], τῆς Παναγίας Ἐλεούσης - Ἱερό Παρεκκλήσιο Παναγίας Ἐλεούσης Θεσσαλονίκης τό

Παντελεήμονος Καλπακίδη, Μητροπολίτου Βερροίας, Καμπανίας καί Ναούσης, «Ὁ Θεσσαλονίκης Παντελεήμων ὁ Β΄ (1974-1994)», στό *Χαριστήριον τῷ Παναγιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονι τῷ Δευτέρῳ ἐπί τῇ συμπληρώσει εἰκοσαετοῦς ἐν Θεσσαλονίκῃ ποιμαντορίας*, Θεσσαλονίκη 1994, σ. 30.

287. *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, Χρονικά, 1984.

288. *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, Χρονικά 1986.

289. *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, Χρονικά 1987.

290. *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, Χρονικά, 1988.

291. *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, Χρονικά, 1989.

292. *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, Χρονικά, 1990.

293. *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, Χρονικά, 1991.

294. *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, Χρονικά, 1992.

295. *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, Χρονικά, 1993.

296. *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, Χρονικά, 1994.

Προσκυνῶν τήν λάρνακα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου

Κρατῶν τήν λάρνακα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου

1995[297], τῆς Παναγίας Ρευματοκρατορίσσης - Ἱερός Ναός Παναγίας Ἀχειροποιήτου Θεσσαλονίκης τό 1996[298], τῆς Παναγίας Ἡ Ἐλπίς πάντων τῶν Χριστιανῶν - Ἱερός Ναός Παναγίας Ἀχειροποιήτου Θεσσαλονίκης τό 1997[299], τῆς Παναγίας Ξενιᾶς- Ἱερά Μονή Ξενιᾶς Ἀλμυροῦ Βόλου τό 1998[300], τῆς Παναγίας Δεξιᾶς - Ἱερός Ναός Παναγίας Δεξιᾶς Θεσσαλονίκης τό 1999[301], τῆς Παναγίας Βηθλεεμιτίσσης - Ἱερός Ναός Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ Βηθλεέμ τό 2000[302], τῆς Παναγίας Θεομήτορος - Ἱερός Ναός Νέας Παναγίας Θεσσαλονίκης τό 2001[303], τῆς Παναγίας Ἱεροσολυμιτίσσης - Ἱερό Προσκύνημα Θεομητορικοῦ Μνήματος Γεθσημανῆς τό 2002[304] καί τῆς Παναγίας Διασωζούσης - Ἱερός Ναός Ἁγίου Ἀντωνίου Θεσσαλονίκης τό 2003[305]. Ἀξίζει νά ἀναφερθεῖ ὅτι, μέ τίς ἐπίμονες παρακλήσεις του ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης ἐπιτυγχάνει νά μεταβάλει τήν εἰλημμένη ἀπόφαση τοῦ Ἁγίου Ὄρους καί νά ἔλθει στήν Θεσσαλονίκη ἡ Ἱερά Εἰκών τῆς Παναγίας τῆς Τριχερούσης ἀπό τήν Μονή Χιλανδαρίου, τήν ὁποία φιλοτέχνησε ὁ μέγας ὑμνογράφος καί θεολόγος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας Ἅγιος Ἰωάννης Δαμασκηνός[306].

Ὁ βασικός λόγος τῆς μή ἐλεύσεως εἰκόνος τῆς Παναγίας τό 1988 ἦταν ἡ ἀπαγόρευση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐν ὄψει συζητήσεως τοῦ ὅλου θέματος τῆς προσκλήσεως ὑπό τῶν Σεβασμιοτάτων Μητροπολιτῶν νά μεταφέρουν στίς Ἱερές Μητροπόλεις τους σεπτές καί θαυματουργές εἰκόνες καί Ἅγια Λείψανα πρός ἐνίσχυση ἀνεγέρσεων Ἱερῶν Ναῶν, Ἱερῶν Μονῶν καί εὐαγῶν ἱδρυμάτων στίς ἐπαρχίες τους.

297. *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, Χρονικά, 1995.
298. *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, Χρονικά, 1996.
299. *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, Χρονικά, 1997.
300. *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, Χρονικά, 1998.
301. *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, Χρονικά, 1999.
302. *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, Χρονικά, 2000.
303. *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, Χρονικά, 2001.
304. *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, Χρονικά, 2002.
305. *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, Χρονικά, 2003.
306. Παντελεήμονος Καλπακίδη, Μητροπολίτου Βερροίας, Καμπανίας και Ναούσης, ὅπ. π. σ. 47.

Κατά τήν ἐπίσημο δοξολογία ἐπί τῇ ἀπελευθερώσει τῆς Θεσσαλονίκης

Τό ἔτος 1988 ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Παντελεήμων Β΄ τό εἶχε ἀφιερώσει στόν Ἅγιο Εὐστάθιο, Ἀρχιεπισκόπο Θεσσαλονίκης, τό θεολογικό συνέδριο πρός τιμή τοῦ ὁποίου πραγματοποιήθηκε τόν Νοέμβριο τοῦ 1988. Ἀντί λοιπόν Ἱερᾶς Εἰκόνος, ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης μετέφερε τήν Κάρα τοῦ Ἁγίου Εὐσταθίου, ἡ ὁποία φυλάσσεται στόν ἱστορικό Ναό τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου ἐπί τῆς Ἐγνατίας ὁδοῦ καί ἡ ὁποία συνεορτάσθη καί συνελιτανεύθη μετά τοῦ Ἁγίου Δημητρίου κατά τή διάρκεια τῶν ἐτησίων ἑορτῶν του στόν ὁμώνυμο Ἱερό Ναό του στή Θεσσαλονίκη[307].

307. Πρωτοπρ. Δημητρίου Βακάρου, *Ὁ συνεορτασμός τοῦ Ἁγίου Δημητρίου μετά τῆς Παναγίας*, ὅπ. π., σ. 94.

Ἐπίλογος

Τό μυροβλύζον λείψανο τοῦ Ἁγίου καθίσταται πόλος ἕλξης γιά Ἕλληνες καί ξένους. Οἱ ἀκολουθίες γίνονται συχνότερες καί ὁ ναός τοῦ Ἁγίου Δημητρίου γίνεται τό κέντρο τῆς λατρείας τῆς πόλεως. Ὁ ναός γνωρίζει ἀφενός μία λειτουργική ἀναγέννηση καί ἀφετέρου μία ἐκ βάθρων ἀνακαίνιση, καθώς κοσμεῖται μέ νέες εἰκόνες καί ψηφιδωτά καί ἁγιογραφεῖται ἡ κόγχη τοῦ ἱεροῦ βήματος. Ὁ προσφιλής Ἅγιος ἀποκτᾶ νέο οἶκο καί ἐναποτίθεται σέ ἀργυρή λάρνακα[308]. Τό πνεῦμα κατ᾽ ἐπέκταση τῆς ἀναγεννήσεως δέν περιορίζεται μόνο στόν ναό τοῦ Μυροβλύτου καί Προστάτου ἀλλά ἐπεκτείνεται σέ ὅλη τήν πόλη.

Ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης, μέ τίς πολύτιμες ποιμαντικές του ἐνέργειες, κατορθώνει νά γράψει ἐνδόξους σελίδες συγχρόνου Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας, καθώς ἡ μετακομιδή τῶν λειψάνων τοῦ Ἁγίου Δημητρίου καί συνακολούθως ἡ καθιέρωση τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τό ἔτος 1979 καί ὁ συνεορτασμός του μετά τῆς Παναγίας ἀποτελοῦν τούς λαμπρότερους καί πολυτιμότερους λίθους τῆς Ἀρχιερατικῆς του μίτρας.

3. Λείψανα τοῦ ὁσίου Δαυίδ τοῦ Ἀμυγδαλίτου

Ὁ Ὅσιος Δαυίδ ὑπῆρξε μοναχός στή Θεσσαλονίκη κατά τούς χρόνους τοῦ Ἰουστινιανοῦ καί τοπικός Ἅγιος τῆς πόλεως. Ἡ κοίμησή του χρονολογεῖται περί τό 535 μ.Χ. ἐν πλῷ ἀπό τήν Κωνσταντινούπολη στή Θεσσαλονίκη. Μετά τόν θάνατό του, ἐτάφη κοντά στό κελλί του στή Θεσσαλονίκη, ὅπου ἔζησε τό μεγαλύτερο μέρος τῆς ζωῆς του. Τό ἱερό λείψανο βρέθηκε στή Δύση καί εἶναι πιθανό νά μεταφέρθηκε στή Σαρδηνία, γιά νά διαφύγει τόν κίνδυνο τῶν εἰκονομάχων. Γεγονός πάντως ἀποτελεῖ τό ὅτι ὁ βασιλιάς τῶν Λογγοβάρδων ἐξαγόρασε ἀντί σημαντικοῦ ποσοῦ τά λείψανα τοῦ Ὁσίου ἀπό τούς Σαρακηνούς καί μαζί μέ τά λείψανα τοῦ Ἁγίου Αὐγουστίνου τά τοποθέτησε στή βασιλική τοῦ Ἁγίου Πέτρου στήν Παβία τῆς Ἰταλίας. Ὅταν ἐρημώθηκε ἡ βασιλική τοῦ Ἁγίου Πέτρου στή διάρκεια τοῦ 18ου αἰώνα, τά λείψανα ἐτοποθετήθησαν στό Ἱερό Δῶμα τῶν λειψάνων τοῦ Ἐπισκο-

308. Παντελεήμονος Καλπακίδη, Μητροπολίτου Βερροίας, Καμπανίας και Ναούσης, ὅπ. π., σ. 47.

Χθές τό ἀπόγευμα στή Θεσσαλονίκ

ΠΑΡΕΛΗΦΘΗΣΑΝ ΤΑ ΛΕΙΨΑ
ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΔΑΥΙΔ
ΣΕ ΕΙΔΙΚΗ ΕΠΙΣΗΜΗ ΤΕΛΕ

'Εκπρόσωποι ἀρχῶν καί πλῆθος π
στῶν στήν ὑποδοχή. 'Αρχιερατικό
ἑσπερινός στόν Ἅγιο Δημήτρι

Η λάρνακα μέ τά ἱερά λείψανα τοῦ Οσίου Δαυίδ, ἐνῶ μετα
ἐν πομπῇ στόν ναό τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ὑποσσασταζομένη ἀπ
μανδήτες. Τήν πομπή ἀκολούθησε πλῆθος πιστῶν, πού
τερα παρέστη στήν ἐπίσημη τελετή, στήν πλατεία Διοικ

Πραγματοποιήθηκε χθές τό ἀπόγευμα ἡ ἐπίσημη ὑποδοχή καί παραλαβή τῶν ἱερῶν λειψάνων τοῦ Οσίου Δαυίδ τοῦ Ἀμυγδαλέως, σέ τελετή πού ἔγινε μπροστά στό χῶρο τοῦ Διοικητηρίου. Ακολούθησε πομπή πρός τόν ναό τοῦ Ἁγίου Δημητρίου καί μέτρα ἀσφαλείας, χορυστασίασης τοῦ μητροπολίτη Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμονος, συμπαρασταθομένου τοῦ μητροπολίτη Λαρίσσης.

Τά ὁστά τοῦ μεταφέρθηκαν ἀπό τό Μιλάνο καί φιλοξενήθηκαν στήν ἱερά μονή Πανοράματος ἀπό τίς 17 Ἰουλίου, παρέδωσε ὁ γενικός ἀρχιερατικός ἐπίτροπος τῆς μητροπόλεως ἀρχιμανδρίτης Παντελεήμων Κολιακίδης.

Στήν τελετή παραβρέθηκαν ὁ ὑπουργός βορείου Ελλάδος κ. Μάρτης, ὁ διοικητής τοῦ Γ΄ Σώματος Στρατοῦ ἀντιστράτηγος κ. Μαρκόπουλος, ὁ δήμαρχος κ. Παπαδόπουλος, βουλευτές καί πλῆθος πιστῶν. Μετά τόν ἑσπερινό ἀκολούθησε ὁμιλία τοῦ μητροπολίτη κ. Παντελεήμονος.

Σήμερα θά γίνει θεία λειτουργία χοροστατοῦντος τοῦ μητροπολίτη καί τό βράδυ 12–5 ἀγρυπνία μετά θεία λειτουργίας. Κάθε μέρα μέχρι τέλος Σεπτεμβρίου θά τελεῖται θεία λειτουργία μετά κηρύγματος, καθώς ἐπίσης ὁ παρακλητικός κανών μετά τῆς ἀκολουθίας τῶν χαιρετισμῶν τοῦ Οσίου Δαυίδ.

Ο Οσιος Δαυίδ ἦταν μοναχός στή Θεσσαλονίκη κατά τούς χρόνους τοῦ Ιουστινιανοῦ καί τοπικός ἅγιος τῆς πόλεως. Ο Θάνατος του ἐπῆλθε περί τό 335 μ.Χ. καί βρέθηκε πολύ ἀπό τήν Κωνσταντινούπολη Θεσσαλονίκη. Μετά τόν θάνατό του ἐτάφη κοντά στό κελλί του στή Θεσσαλονίκη, ὅπου ἔζησε τό μεγαλύτερο μέρος τῆς ζωῆς του. Τό ἱερό λείψανο βρέθηκε κατόπιν ἀποκαλύψεως δέν εἶναι ἀσφαλές οἱ ἀκριβείς. Πιθανόν νά μεταφέρθηκε στή Σαρδηνία γιά νά διασῴσῃ ἀπό τούς εἰκονομάχους αὐτοκράτορες. Γεγονός εἶναι ὅτι ὁ ἅγιος Βασιλιάς τῶν Λογγοβάρδων ἔλαχόρασε ἀντί πολλοῦ χρυσοῦ τά λείψανα τοῦ Οσίου ἀπό τούς κτήτορας καί μαζί μέ τά λείψανα τοῦ Ἁγίου Λύγουσιλλου τά τοποθέτησε στήν βασιλική τοῦ Ἁγίου Πέτρου στή Παβίας τῆς Ἰταλίας τό 1000 μ.Χ. Οταν ἐρημώθηκε ἡ βασιλική τοῦ Ἁγίου Πέτρου περί τά τέλη τοῦ 18ου αἰώνα, τά λείψανα μεταφέρθηκαν στό ἱερό ἀβαεῖο τῶν Ἁγίων Αὐγουστίνου καί Λεοντίου καί παρέμειναν ἐκεῖ μέχρι τήν 2α Ἰανουαρίου 1904, ὁπότε ὁ Μονσινιόρ Φροτσιτσέρι τά δώρισε στό Ἰνστιτοῦτο τῶν υἱῶν τῆς Μαρίας καλουμένης Artigianelli, γιά νά προστατεύουν καί νά εὐλογοῦν τήν προσπάθεια καί τό ἔργο τοῦ συζύγου της[309].

Ἀπόκομμα ἐφημερίδος «Μακεδονία», 17 Σεπτεμβρίου 1978

Τήν 17η Ἰουνίου τοῦ 1978 ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης κ.κ. Παντελεήμων μαζί μέ τόν Πρωτοσύγκελλο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, τοῦ Ἡγουμενοσυμβουλίου, τῶν ἀδελφῶν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἁγ. Θεοδώρας καί ἄλλων κληρικῶν ὑπεδέχθη στό ἀεροδρόμιο τῆς Μίκρας τό Ἱερό Λείψανο τοῦ Ὁσίου Δαυίδ τοῦ Ἀμυγδαλίτου ἀνεπισήμως, τό ὁποῖο παρεχωρήθη εὐγενῶς ἀπό τήν Ρωμαιοκαθολική Ἐκκλησία[310] καί συγκεκριμένα ἀπό τήν ἐν Μιλάνῳ ἀδελφότητα τῶν Pavoniani Artigianelli[311], κατόπιν τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Παναγιωτάτου, στόν ἀπό τόν σεισμό πληγέντα λαό τῆς Θεσσαλονίκης πρός οὐρανίαν παρηγορίαν[312].

Τά Ἱερά Λείψανα μετεφέρθησαν ἀπό τό ἀεροδρόμιο μέ πομπή αὐτοκινήτων στήν Ἱερά Μονή Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Πανοράματος καί ἐναπετέθησαν στόν χῶρο πλησίον του Ἱεροῦ Λειψάνου τοῦ Ἁγ. Γρηγορίου Παλαμᾶ ἕως καί τήν ἐπίσημη ὑποδοχή τους στόν Ἱερό Ναό Ἁγ. Δημητρίου τήν

309. «Μακεδονία», 17 Σεπτεμβρίου 1978.

310. *Ιρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, 1978, σ. 232.

311. Παντελεήμονος Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, *Ἡ ἐπανακομιδή τῶν ἱερῶν λειψάνων τοῦ ὁσίου Δαβίδ εἰς τήν Θεσσαλονίκην* (17 Ἰουλίου 1978), Θεσσαλονίκη 1979

312. Ὅπ. π.

16η Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους 1978[313]. Ἡ ἐπίσημος παραλαβή τῶν Ἱερῶν Λειψάνων τοῦ Ὁσίου Δαυίδ τοῦ Ἀμυγδαλίτου ἔλαβε χώρα σέ τελετή πού ἐπραγματοποιήθη μπροστά στό Διοικητήριο. Ἀκολούθησε πομπή, ἡ ὁποία κατέληξε στόν Ἱ. Ναό τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ὅπου καί ἐτελέσθη ὁ Μέγας Ἑσπερινός χοροστατοῦντος τοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης καί τοῦ Μητροπολίτου Λαγκαδᾶ Σπυρίδωνος[314]. Στήν τελετή παρευρέθησαν ὁ Ὑπουργός Βορείου Ἑλλάδος κ. Νικόλαος Μάρτης, ὁ Διοικητής τοῦ Γ΄ Σώματος Στρατοῦ ἀντιστράτηγος κ. Μαρκόπουλος, ὁ Δήμαρχος κ. Παπαδόπουλος, Βουλευτές καί πλῆθος πιστῶν[315]. Μέ τό πέρας τοῦ Ἑσπερινοῦ ἐκφωνήθηκε ὁμιλία τοῦ Μητροπολίτου Παντελεήμονος, ἡ ὁποία παρατίθεται παρακάτω.

Λόγος τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος τοῦ Β΄ ἐπί τῇ ἐπανόδῳ τῶν Ἁγίων Λειψάνων τοῦ Ὁσίου Δαυίδ[316]

Σεβασμιώτατε ἅγιε ἀδελφέ, Τίμιον Πρεσβυτέριον, Χριστοῦ Διακονία. Ἀξιότιμοι κύριοι Ὑπουργοί, Ἀξιότιμοι κύριοι Βουλευταί, Στρατηγέ μου, Ἀξ. κ. Γενικέ Γραμματεῦ, κ. Νομάρχα, κ. Δήμαρχε, Ἐλλογιμώτατοι κύριοι Πρυτάνεις, Ἐλλογιμώτατοι κύριοι Καθηγηταί, Εὐλαβέστατον Ἐκκλησίασμα.

Εὐφραίνεται, ἀγάλλεται καί χαίρει κατά τήν εὔσημον ταύτην ἡμέραν ἡ θεοφρούρητος πόλις τοῦ ἐνδόξου Μεγαλομάρτυρος Δημητρίου τοῦ Μυροβλήτου, ἐπί τῇ ἐπανακομιδῇ τῶν Τιμίων Λειψάνων τοῦ ἐκ Μεσοποταμίας ὁρμωμένου καί ἐν Θεσσαλονίκῃ ἱεραποστολικῶς ἐργασθέντος καί ἐκμετρήσαντος τό ζῆν, ὁσίου καί Θεοφόρου πατρός ἡμῶν Δαυίδ.

Αἱ ἐνέργειαι διά τήν ἐπανακομιδήν τῶν Τιμίων αὐτοῦ λειψάνων ἤρξαντο ἀπό διετίας καί ὁ Πανάγιος Θεός ἔστεψε ταύτας ὑπό πλήρους ἐπιτυχίας μέ τήν ἀπόδοσιν τῶν τιμίων λειψάνων ὑπό τῆς ἐν Μιλάνῳ

313. *Ἰρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, 1978, σ. 232.

314. Παντελεήμονος Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, ὅπ. π.

315. Ὅπ.π.

316. Μ. Ἀρχιμανδρίτου Ἰωάννου Χ. Τασσιᾶ, *Μονή Λατόμου, Ὅσιος Δαυίδ ὁ Δενδρίτης*, Θεσσαλονίκη 2002, σσ. 43-44.

Ἀπό τήν ὑποδοχή τῶν Ἱερῶν Λειψάνων τοῦ Ὁσίου Δαυίδ τοῦ Ἀμυγδαλίτου, τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ

τῆς Ἰταλίας ἱερᾶς μοναστικῆς ἀδελφότητος τῶν Παβονιάνι καί μάλιστα καθ' ὅν χρόνον ἡ Θεσσαλονίκη ἐδοκιμάζετο ὑπό ἰσχυροτάτων σεισμικῶν δονήσεων.

Ὁ ὅσιος Δαυίδ, ὅστις ἔζησεν ἐπί μακράν σειράν ἐτῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ «ἐν ὁσιότητι καί δικαιοσύνῃ», καί προσέφερεν μεγίστας ὑπηρεσίας εἰς αὐτήν, καί δή καθ' ὅν χρόνον οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἐταλαιπωροῦντο ὑπό τῆς χειρίστης διοικήσεως τοῦ τότε Διοικητοῦ τῆς πόλεως, καί γονυκλινεῖς καί ἐνδάκρυες ἱκέτευσαν τόν ὅσιον Δαυίδ καί πνευματικόν αὐτῶν πατέρα καί καθοδηγητήν, ἵνα μεταβῇ ὡς πρέσβυς αὐτῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν καί ἐκθέσῃ τά γεγονότα ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ, εἰς τόν θεοφιλῆ καί διακεκριμένον θεολόγον καί νομικόν αὐτοκράτορα Ἰουστινιανόν. Οὗτος, μάλιστα, διά νά πείσῃ τόν αὐτοκράτορα ὅτι ἦτο ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, καί ἑπομένως ἡ ἐπίσκεψίς του αὕτη ἀπέβλεπεν εἰς τήν ἀποκατάστασιν τῆς δικαιοσύνης ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἔθεσεν ἄνθρακας ἀνημμένους ἐντός τοῦ κοίλου των χειρῶν αὐτοῦ καί ρίψας θυμίαμα ἐπ' αὐτῶν ἐθυμίασε τόν αὐτοκράτορα

Ὁ Ἰουστινιανός, πεισθείς ἐκ τῆς θαυμαστῆς ταύτης πράξεως διά τήν ἐκ Θεοῦ προέλευσιν αὐτοῦ, ἔτεινεν εὐήκοον οὖς εἰς τά ὑπ' αὐτοῦ λεχθέντα περί τοῦ Διοικητοῦ τῆς Θεσσαλονίκης καί τῶν κατοίκων αὐτῆς καί διά τῆς ἐπεμβάσεως τοῦ ὁσίου ἀποκατέστησεν τήν τάξιν καί τήν δικαιοσύνην πρός μεγίστην ἱκανοποίησιν τοῦ ὁσίου Δαυίδ καί τῶν ἐν Κυρίῳ πνευματικῶν αὐτοῦ τέκνων.

Τοιαύτας καί τοσαύτας πολυτίμους ὑπηρεσίας προσέφερεν ὁ Ὅσιος καί Θεοφόρος πατήρ ἡμῶν Δαυίδ εἰς τήν πόλιν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, τήν ὡραιοτάτην καί ἔνδοξον Θεσσαλονίκην, δι' ὅ καί δικαίως ὁ εὐσεβής αὐτῆς λαός σήμερον ἐν εὐχαριστίᾳ πολλῇ πρός τόν δωρεοδότην Θεόν, διά τήν ἐπανακομιδήν τῶν τιμίων λειψάνων τοῦ προστάτου αὐτοῦ ἁγίου, αἰσθάνεται τήν καρδίαν αὐτοῦ πεπληρωμένην ἐξ ἀνεκλαλήτου χαρᾶς καί ἀναμένει ὅπως τό ταχύτερον δυνατόν ὁλοκληρωθῇ ὁ διακαής αὐτοῦ πόθος διά τήν ἐπανακομιδήν καί τῶν λειψάνων τοῦ ἐνδόξου τέκνου τῆς Θεσσαλονίκης Μεγαλομάρτυρος καί Μυροβλήτου Ἁγίου Δημητρίου.

Τελευτῶν, εὐχαριστῶ ἐκ βαθέων τόν Πανάγιον Θεόν, τήν Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὡς καί τήν θυγατέρα αὐτῆς τήν Ἑλλαδικήν Ἐκκλησίαν, καθώς καί ἅπαντας τούς συνεργασθέντας εἰς τήν τοιαύτην ἐπανακομιδήν τῶν Ἁγίων Λειψάνων τοῦ Ὁσίου καί Θεοφόρου πατρός ἡμῶν Δαυίδ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ.

Ἑπομένως, ἡ ἐν Μιλάνῳ ἀδελφότης τῶν Pavoniani Artigianelli παρεχώρησε, κατόπιν τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Παναγιωτάτου, τα λείψανα τοῦ Ὁσίου Δαυίδ, τή στιγμή πού ὁ λαός τῆς Θεσσαλονίκης δοκιμαζόταν ἀπό τόν σεισμό τοῦ 1978. Ὁ παραπάνω λόγος δεικνύει τήν ἔντονη ἐπιθυμία τοῦ Παναγιωτάτου νά βοηθήσει τόν πληγέντα λαό τῆς πόλεως μέσῳ τῆς μερίμνης του γιά τήν ἐπαναφορά ὄχι μόνο τῶν λειψάνων τοῦ Ὁσίου Δαυίδ ἀλλά καί τοῦ Ἁγίου Δημητρίου.

Ἀνεύρεση καί μετακομιδή Ἱερῶν Λειψάνων καί ἄλλων ἁγίων

Μέ ἐνέργειες τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Παντελεήμονος Β΄, μετεκομίσθησαν, ἀνευρέθησαν καί ἐναπετέθησαν λείψανα καί ἄλλων Ἁγίων, ὅπως τά λείψανα τῶν Ἁγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου, τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης, στόν φερώνυμο Ναό, τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Νεομάρτυρος τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις, τῆς Ἁγίας Ἀνυσίας τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ, τοῦ Ἁγίου Νέστορος, τοῦ Ὁσίου Εὐθυμίου τοῦ Νέου, τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, τοῦ Ἁγίου Εὐσταθίου τοῦ Μεγαλομάρτυρος, τῆς Ἁγίας Μακρίνης, τοῦ Ἁγίου Νικολάου τοῦ Νεομάρτυρος, στόν Ἱερό Ναό τοῦ Ἁγίου Δημητρίου Πολιούχου, καί τοῦ Ἁγίου Βασιλείου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης, στόν Ἱερό ναό Τῆς Τοῦ Θεοῦ Σοφίας, τά ὁποῖα παρέχουν στούς πιστούς τήν χάρη καί εὐλογία τους.

4. Οἱ ἅγιοι Κύριλλος καί Μεθόδιος καί ὁ περικαλλής ναός τους

Ὁ βίος καί τό ἔργο τῶν Ἁγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου

Οἱ Ἅγιοι Κύριλλος καί Μεθόδιος[317] θεωροῦνται δύο ἀπό τίς σπουδαιότερες προσωπικότητες τῆς Ἐκκλησίας καί τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας κατά τόν 9ο αἰώνα. Κατάγονταν ἀπό τή Θεσσαλονίκη καί ἀπό εὐγενική οἰκογένεια.

Ὁ μικρότερος Κωνσταντῖνος (Κύριλλος) ἐγεννήθη τό 827, ἐνῶ ὁ μεγαλύτερος ἀδελφός του Μεθόδιος τό 815[318]. Ὁ πατέρας τους, τόν ὁποῖο ἔχασαν σέ μικρή ἡλικία, ὑπῆρξε ἀξιωματοῦχος τοῦ Βυζαντίου στή Θεσσαλονίκη. Τήν κηδεμονία τους τότε ἀνέλαβε ὁ λογοθέτης Θεόκτιστος, ὁ ὁποῖος φρόντισε ὁ Κωνσταντῖνος νά σπουδάσει στήν Κωνσταντινούπολη, ἐν ἀντιθέσει μέ τόν Μεθόδιο, ὁ ὁποῖος προτίμησε τόν διοικητικό κλάδο καί διορίσθη διοικητής σλαβικῆς ἡγεμονίας.

Μέσα λοιπόν στήν πνευματική ἀκμή τῆς Θεσσαλονίκης τοῦ 9ου αἰώνα μεγάλωσαν τά δύο ἀδέρφια[319]. Κυρίαρχες μορφές τῆς ἐποχῆς στά γράμματα καί στίς τέχνες ὑπῆρξαν ὁ μετέπειτα Πατριάρχης Φώτιος, ὁ ὁποῖος προωθοῦσε τή γνώση τῆς ἀρχαιοελληνικῆς φιλοσοφίας, καί ὁ χρηματίσας Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Λέων ὁ Μαθηματικός, σπουδαῖος ἐπιστήμονας καί ἐφευρέτης.

Τόσο ὁ Κύριλλος ὅσο καί ὁ Μεθόδιος διακρίνονταν γιά τήν κλίση τους στή μάθηση. Οἱ πηγές σημειώνουν ἐπαίνους γιά τίς ἐπιδόσεις τοῦ Κυρίλλου, ἐνῶ ὁ Μεθόδιος ὑπῆρξε διαπρεπής νομικός, γνωστός στούς νομικούς κύκλους τῆς Κωνσταντινούπολης.

Ὁ Κύριλλος, ὅπως ἤδη ἀνεφέρθη, σπούδασε στήν Κωνσταντινούπολη τήν ἐποχή πού εἶχε παρέλθει ἡ εἰκονομαχία καί εἶχε ἀρχίσει μία περίοδος ἀκμῆς τῶν γραμμάτων καί τῶν τεχνῶν. Ἀρχικά μελέτησε κοντά σέ ἰδιωτικούς καθηγητές, ἐνῶ ἐν συνεχείᾳ γράφηκε στή σχολή τῆς Μαγναύρας, τό νεοϊδρυθέν δηλαδή πανεπιστήμιο τῆς Κωνστα-

317. Γιά τόν βίο τῶν Ἁγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου, βλ. Ἀφιέρωμα τῆς ἐφημερίδας «Μακεδονία» (13/05/2012) καί ἀπό τήν ἱστοσελίδα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης στήν ἑνότητα «Ἁγιολογία», στό τμῆμα «Ἁγιολόγιο».

318. Ὅπ.π.

319. Συνέντευξη τοῦ Ἀντωνίου-Αἰμιλίου Ταχιάου, Ἀφιέρωμα τῆς ἐφημερίδας «Μακεδονία», 13/05/2012.

ντινουπόλεως. Πρῶτοι διδάσκαλοί του ὑπῆρξαν ὁ Λέων ὁ Μαθηματικός καί ὁ μετέπειτα πατριάρχης Φώτιος. Στήν Κωνσταντινούπολη σπούδασε ρητορική, μαθηματικά, ἀστρονομία, μουσική, προπαντός ὅμως ἀρχαιοελληνική φιλοσοφία, στήν ὁποία διέπρεψε, γι᾽ αὐτό καί τοῦ ἀπεδόθη ὁ τίτλος «Φιλόσοφος». Ἐπίσης ὑπάρχει πληροφορία καί γιά μία εὐρεία γλωσσομάθεια τοῦ Κυρίλλου, ὁ ὁποῖος διέθετε κατάρτιση καί εἰδίκευση στίς σημιτικές γλῶσσες.

Ὅταν ὁ Φώτιος ἔγινε Πατριάρχης[320], ἀνέθεσε στούς δύο ἀδελφούς ἀποστολή στούς Χαζάρους πρός ὑποστήριξη τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἐνάντια στόν ἰουδαϊσμό καί τόν μωαμεθανισμό. Ἡ ἀποστολή αὐτή εἶχε μέτρια ἐπιτυχία, ἀλλά εὐρύτερες καί ἀξιόλογες συνέπειες ὡς πρός τή γνώση τῆς πραγματικῆς καταστάσεως τῶν χριστιανῶν τῆς Κριμαίας. Ὅταν ἐπέστρεψαν ἀπ᾽ αὐτήν τήν ἀποστολή τους, ὁ μέν Μεθόδιος ἔγινε ἡγούμενος στήν Μονή Πολυχρονίου, ὁ δέ Κωνσταντῖνος διορίστηκε καθηγητής τῆς φιλοσοφίας στήν Πατριαρχική Σχολή τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων[321].

Ἡ δεύτερη ἀποστολή τῶν δύο Ἁγίων χρονολογεῖται περί τό 862, ὅταν κατέφθασε στήν Κωνσταντινούπολη πρεσβεία ἀπό τό κράτος τῆς Μοραβίας (σημερινή Τσεχία, Σλοβακία καί κάποιες περιοχές τῆς σημερινῆς Οὐγγαρίας καί Πολωνίας), σταλμένη ἀπό τόν ἡγεμόνα Ραστισλάβο, ὁ ὁποῖος ζητοῦσε ἱεραποστόλους, γνῶστες τῆς σλαβικῆς, οἱ ὁποῖοι θά κήρυτταν τόν Χριστιανισμό στούς Μοραβούς[322].

Ἡ πρώτη ἐπαφή τοῦ Κυρίλλου καί τοῦ Μεθοδίου μέ τούς Σλάβους ἔγινε, ὅταν ὁ Μεθόδιος, μετά ἀπό κάποια χρόνια ὑπηρεσίας ὡς διοικητής βυζαντινῆς ἐπαρχίας, παραιτήθηκε καί ἔγινε μοναχός καί ἐν συνεχείᾳ ἡγούμενος σέ μοναστήρι τοῦ Ὀλύμπου τῆς Βιθυνίας στή Μικρά Ἀσία[323]. Ἀργότερα ἦλθε κοντά του καί ὁ Κύριλλος καί, κατά τή μαρτυρία τῆς βιογραφίας του, ἐκεῖ «ἠσχολεῖτο μέ βιβλία», πού σημαίνει μέ φιλολογική ἐργασία. Ὑπάρχουν ἐνδείξεις ὅτι ὁ Μεθόδι-

320. Γιά τόν βίο τῶν Ἁγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου, βλ. Ἀφιέρωμα τῆς ἐφημερίδας «Μακεδονίας» (13/05/2012) καί ἀπό τήν ἱστοσελίδα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης ὅπ. π.

321. Βλ. ὅπ. π.

322. Ὅπ. π.

323. Συνέντευξη τοῦ Ἀντωνίου-Αἰμιλίου Ταχιάου, Ἀφιέρωμα ὅπ. π.

ος εἶχε ὑπηρετήσει ὡς διοικητής στήν «κομητεία» τῆς Βιθυνίας, ὅπου ὑπῆρχαν Σλάβοι, καί ἐκεῖ ἀκριβῶς τόν εἶχε στείλει ὁ αὐτοκράτορας, ὥστε νά μάθει ὅλες τίς σλαβικές συνήθειες καί νά ἐξοικειωθεῖ μ᾽ αὐτές. Ὁ Μεθόδιος δημιούργησε ἕναν φιλολογικό κύκλο Ἑλλήνων καί Σλάβων συνεργατῶν, μέ προοπτική μιά δραστηριότητα μέσα σέ κάποια σλαβική χώρα[324]. Ὡστόσο, στή Βιθυνία οἱ βυζαντινοί αὐτοκράτορες Κώνστας Β΄ (τό 665) καί Ἰουστινιανός Β΄ (τό 688-689) εἶχαν μεταφέρει σλαβικούς πληθυσμούς καί ὑπάρχουν μαρτυρίες ὅτι στά ἐκεῖ μοναστήρια εἶχαν μονάσει καί Σλάβοι. Ἑπομένως, σέ αὐτό τό μέρος προφανῶς οἱ δύο ἀδελφοί ἔμαθαν τή γλώσσα τῶν Σλάβων.

Στή διάρκεια τῆς διαμονῆς τους στήν Μοραβία οἱ βυζαντινοί ἱεραπόστολοι ἔγιναν δεκτοί μέ ἐνθουσιασμό σέ τέτοιο βαθμό, ὥστε λίγο ἀργότερα ἀναγκάστηκε νά βαπτιστεῖ χριστιανός καί ὁ Βόρις τῶν Βουλγάρων. Ὁ Κωνσταντῖνος μάλιστα ἐνεπνεύσθη ἀλφάβητο γνωστό ὡς γλαγολιτικό, στό ὁποῖο μέ τή βοήθεια τοῦ ἀδελφοῦ του Μεθοδίου καί τῶν μαθητῶν του μετέφρασε τήν Ἁγία Γραφή καί τά λειτουργικά βιβλία. Παρά τίς δυσχέρειες πού παρενέβαλλαν οἱ Φράγκοι Ἐπίσκοποι τοῦ Ρεγκενσμπουργκ καί Πασάου, τό ἔργο τῶν βυζαντινῶν ἱεραποστόλων εὐοδώθηκε[325].

Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Κωνσταντῖνος, ὁ ὁποῖος εἶχε γίνει μοναχός ὑπό τό ὄνομα Κύριλλος, ἐκοιμήθη τήν 14η Ἰανουαρίου τοῦ ἔτους 869 στή Ρώμη (στήν ὁποία βρέθηκε ὕστερα ἀπό πρόσκληση τοῦ πάπα Νικολάου Α΄) καί ἐτάφη στή βασιλική τοῦ Ἁγίου Κλήμεντος[326].

Μετά τόν θάνατο τοῦ Κυρίλλου, ὅλο το βάρος τοῦ ἔργου ἀνετέθη στόν Μεθόδιο. Δυστυχῶς γιά αὐτόν, ἡ πολιτική κατάσταση εἶχε ἀλλάξει ριζικά στή Μοραβία καί αὐτό εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα νά συλληφθεῖ καί νά φυλακιστεῖ σέ μοναστήρι τῆς Βαυαρίας στόν Μέλανα Δρυμό ἐπί τριετία. Ἐν τέλει ὅμως ἀπελευθερώθη ἐξαιτίας τῆς ἐπεμβάσεως τοῦ πάπα Ἰωάννη Η΄. Στή συνέχεια τοῦ ἔργου του συνάντησε δυσκολίες ἀπό τόν φράγκικο κλῆρο καί ἰδίως ὅσον ἀφορᾶ στή χρήση

324. Γιά τόν βίο τῶν Ἁγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου, βλ. ὅπ. π.

325. Ὅπ.π.

326. Ὅπ.π.

τῆς σλαβικῆς γλώσσας στή θεία λειτουργία, γιά τήν ὁποία ἐν τέλει ἔλαβε τήν ἐπικύρωση τοῦ πάπα.

Τό ἔτος 882, μετά ἀπό πρόσκληση τοῦ αὐτοκράτορα Βασιλείου Α΄, ὁ Μεθόδιος ἐπεσκέφθη τήν Κωνσταντινούπολη, ὅπου ἔγινε δεκτός μέ ἐγκαρδιότητα. Ἔπειτα ἀπό δύο χρόνια ὅμως, τήν 6η Ἀπριλίου τοῦ ἔτους 884, ἐκοιμήθη, ἀφήνοντας ὡς διάδοχό του τόν μοραβό μαθητή του Γοράζδο[327].

Παρά τό σημαντικό ἔργο τῶν δύο Ἁγίων καθυστέρησε ἡ ἀπόδοση τῆς τιμῆς ἀπό τούς Ἕλληνες καί ἰδιαίτερα στή γενέτειρά τους. Ἄν καί στά νεότερα χρόνια παρέμειναν λησμονημένοι, ὁ ἑλληνικός κόσμος δέν τούς ἀγνόησε ἀπολύτως. Τό γεγονός ὅτι οἱ βιογραφίες τους εἶχαν γραφεῖ σέ παλαιοσλαβική γλώσσα, τούς καθιστοῦσε ἀπρόσιτους στό ἑλληνικό κοινό, παρά ταῦτα ὅμως διεσώθησαν καί ἑλληνικές πηγές πού τούς ἀναφέρουν[328].

Πρῶτος πρέπει νά μνημονευθεῖ ὁ ἐκτενής Βίος γιά τούς δύο Ἁγίους τοῦ μαθητῆ τους Κλήμη, Ἐπισκόπου Ἀχρίδος. Ὁ Βίος αὐτός, ὅπως καί ἄλλα συντομότερα ἑλληνικά κείμενα, διεσώθησαν καί σέ ἑλληνικά χειρόγραφα τοῦ Ἁγίου Ὄρους, τά ὁποῖα χρονολογοῦνται περί τόν 14ο καί 16ο αἰ. τῆς Μοσχοπόλεως (στή σημερινή Ἀλβανία).

Τελετή θεμελιώσεως τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Κυρίλλου καί Μεθοδίου

Ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης Παντελεήμων Β΄ Χρυσοφάκης, θεωρώντας πανεθνική ὑπόθεση τήν ἀνέγερση τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ πρός τιμή τῶν Ἁγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου, πέτυχε μετά ἀπό πολλές προσπάθειες καί κοπιώδεις ἀγῶνες τήν περάτωσή του. Οἱ Σλαβικοί λαοί, οἱ εὐεργετηθέντες ἀπό τούς δύο ἀδελφούς, ἀνοικοδόμησαν πολλούς Ἱ. Ναούς πρός τιμήν τους. Στήν Ἑλλάδα ὅμως ἡ ἀπόπειρα ἀνεγέρσεως Ἱ. Ναοῦ ἔγινε μόνο μία φορά καί ἔμεινε στά σχέδια[329]. Ὁ Παναγιώτα-

327. Ὅπ.π.

328. Συνέντευξη τοῦ Ἀντωνίου-Αἰμιλίου Ταχιάου, Ἀφιέρωμα τῆς ἐφημερίδας «Μακεδονία», 13/05/2012.

329. *Πρακτικά Συνεδρίου, Ἑορταστικαί Ἐκδηλώσεις πρός τιμήν καί μνήμην τῶν Ἁγ. Αὐταδέλφων Κυρίλλου καί Μεθοδίου τῶν Θεσσαλονικέων, φωτιστῶν τῶν Σλάβων*, Προεδρία τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος Β΄, Θεσσαλονίκη 1986, σσ. 421-422.

τος ὅμως Μητροπολίτης εἶχε τήν ἀπόλυτο πεποίθηση ὅτι: *Εἶναι χρέος ἐθνικόν καί θρησκευτικόν νά ἀνεγερθῇ ναός πρός τιμήν τῶν ἁγίων, οἵτινες μετέφεραν τόν Χριστόν καί τόν Ἑλληνορθόδοξον πολιτισμόν εἰς τάς ἐσχατιάς τῆς Εὐρώπης. Εἶναι χρέος τῆς Θεσσαλονίκης νά τιμήσῃ τούς εὐκλεεῖς βλαστούς της, οἵτινες ἔκαμαν τό ὄνομά της γνωστόν ἀνά τήν οἰκουμένην*[330]. Ὡστόσο, ἀντιμετώπισε τίς ἔντονες ἀντιδράσεις τῶν ἀμαθῶν γειτόνων, οἱ ὁποῖοι χωρίς, νά συνειδητοποιοῦν τήν σημαντικότητα τῆς ὑπάρξεως τοῦ Ἱ. Ναοῦ, μέ ἀνάξιες λόγου δικαιολογίες ζητοῦσαν νά σταματήσει ἡ ὁλοκλήρωση τοῦ ἔργου. Τίς ἀστεῖες αὐτές δικαιολογίες υἱοθέτησαν καί οἱ ἰθύνοντες καί τό ἔργο κινδύνευε νά ματαιωθεῖ[331]. Στίς ἀντιδράσεις τῶν ἁρμοδίων καί μή ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης ἀπαντᾶ μέ τήν ἀποφασιστική του στάση καί τήν ἰσχυρή του θέληση καί ἐν τέλει καταθέτει τόν θεμέλιο λίθο τήν 17η Ἰουνίου τοῦ 1981[332].

Στήν τελετή μεταξύ ἄλλων παρέστησαν οἱ Μητροπολίτες Νέας Κρήνης καί Καλαμαριᾶς Προκόπιος, Νεαπόλεως καί Σταυρουπόλεως Διονύσιος, Τυρολόης καί Σερεντίου Παντελεήμων, ὁ Ὑπουργός Βορείου Ἑλλάδος κ. Μάρτης, οἱ Ὑφυπουργοί Ἐξωτερικῶν κ. Βουδούρης καί Οἰκονομικῶν κ. Μποκοβός, Βουλευτές ἀπό ὅλες τίς πολιτικές παρατάξεις, ὁ διοικητής τοῦ Γ΄ Σώματος Στρατοῦ Ἀντιστράτηγος κ. Παναγόπουλος, ὁ Νομάρχης κ. Κεφάλας, ὁ Πρύτανης κ. Στεργιάδης, ὁ Ἐπιθεωρητής Χωροφυλακῆς κ. Κωστόπουλος, ὁ Διευθυντής Ἀστυνομίας κ. Ντούμας, δημοτικοί σύμβουλοι, ἐκπρόσωποι τῆς ρωμαιοκαθολικῆς καί τῆς ἀρμενικῆς ἐκκλησίας, μέλη τοῦ προξενικοῦ σώματος, ἐκπρόσωποι τῶν λοιπῶν ἀρχῶν, καθηγητές τοῦ πανεπιστημίου, ἀντιπροσωπεῖες θρησκευτικῶν ὀργανώσεων καί πλήθη πιστῶν[333].

330. Παντελεήμονος Καλπακίδη, Μητροπολίτου Βερροίας, Καμπανίας καί Ναούσης, «Ὁ Θεσσαλονίκης Παντελεήμων ὁ Β΄ (1974-1994)», στό *Χαριστήριον τῷ Παναγιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονι τῷ Δευτέρῳ ἐπί τῇ συμπληρώσει εἰκοσαετοῦς ἐν Θεσσαλονίκη ποιμαντορίας*, Θεσσαλονίκη 1994, σ. 34.

331. *Πρακτικά Συνεδρίου*, ὅπ. π. σσ. 421-422.

332. Ὅπ.π.

333. «Μακεδονία», 18 Ἰουνίου 1981, «Ἐπεισόδια ἀπειλήθηκαν στή θεμελίωση τοῦ ναοῦ Κυρίλλου καί Μεθοδίου».

Μέ τό πέρας τοῦ ἁγιασμοῦ, τόν ὁποῖο ἐτέλεσε ὁ Μητροπολίτης κ.κ. Παντελεήμων, ἀνεγνώσθη ὑπό τοῦ Γενικοῦ Ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου τῆς Μητροπόλεως Πρωτοπρεσβυτέρου π. Δημητρίου Βακάρου, ἡ ἐπιστολή τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Δημητρίου, στήν ὁποία μεταξύ τῶν ἄλλων ἐπεσήμαινε τά ἑξῆς[334]:

Ἐκ τοῦ ἀπό κδ' τοῦ παρελθόντος μηνός Ἀπριλίου, ἀριθμ. πρωτ. 272, γράμματος τῆς ὑμετέρας ἀγαπητῆς ἡμῖν ἱερότητος καί τῶν συνημμένων αὐτῷ μετά πολλῆς τῆς χαρᾶς ἐπληροφορήθημεν συνοδικῶς περί τῆς γενομένης παραδόσεως καί παραλαβῆς τοῦ οἰκοπέδου, ἐφ' οὗ ἀνεγερθήσεται ὁ πρός τιμήν τῶν Ἁγίων Ἰσαποστόλων Κυρίλλου καί Μεθοδίου, φωτιστῶν τῶν Σλαύων, ἱερός ναός, ἐν ᾧ ἐναποτεθήσεται τό ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου σήμερον φυλασσόμενον ἱερόν λείψανον τοῦ Ἁγίου Κυρίλλου.

Συγχαίροντες ὁλοκαρδίως τῇ ὑμετέρᾳ ἱερότητι καί τῇ πόλει τῶν Θεσσαλονικέων ἐπί τῇ ἀποκτήσει τοῦ ἐν λόγῳ οἰκοπέδου καί τῇ καταθέσει προσεχῶς τοῦ θεμελίου λίθου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ, εὐχόμεθα ὑπέρ ἀπροσκόπτου καί ταχείας περατώσεως τῶν οἰκοδομικῶν εὐλογοῦντος τοῦ Κυρίου. Οὗ ἡ χάρις καί τό ἄπειρον ἔλεος εἴη μετ' αὐτῆς.

Ἐν συνεχείᾳ, ἀνεγνώσθη τό ἔγγραφο τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τό ὁποῖο ὑπέγραφε ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κ.κ. Σεραφείμ. Κατόπιν ὁ Μητροπολίτης κ.κ. Παντελεήμων ἀνέγνωσε τή σχετική ἐγκύκλιο[335] τῆς Ι.Μ.Θ. ὡς ἀκολούθως:

Ὡς τυγχάνει γνωστόν εἰς ὑμᾶς, ἡ πόλις τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ἡ βυ-ζαντινή καί ἔνδοξος Θεσσαλονίκη, μεταξύ τοῦ πλήθους τῶν ἁγίων της κατέταξεν καί τά δύο αὐτῆς ἐκλεκτά τέκνα, τούς Ἁγίους Κύριλλον καί Μεθόδιον, Ἰσαποστόλους καί φωτιστάς τῶν Σλάβων καί ἁπάσης τῆς Εὐρώπης· καί τοῦτο, ἕνεκα τῆς ἁγίας αὐτῶν ζωῆς καί τῆς μεγίστης προσφορᾶς αὐτῶν εἰς τήν Ἐκκλησίαν, εἰς τό ἔθνος, εἰς τά γράμματα καί εἰς τήν ἐπιστήμην.

Οὗτοι ἐτίμησαν καθ' ἅπασαν τήν Εὐρώπην, διά τοῦ μεγαλεπηβόλου ἐκπολιτιστικοῦ αὐτῶν ἔργου, τήν ἰδιότητά των ὡς ὀρθοδόξων, ὡς

334. Ὅπ.π.

335. *Πρακτικά Συνεδρίου*,ὅπ. π. σσ. 421-422.

Θυρανοίξια Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου

Ἑλλήνων. Ἡ συμβασιλεύουσα Θεσσαλονίκη, εἰς τήν ὁποίαν εἶδον, τό πρῶτον, τό φῶς τῆς ἡμέρας, καί ἡ βασιλεύουσα Κωνσταντινούπολις, εἰς τήν ὁποίαν οὗτοι ἐσπούδασαν παρά τούς πόδας τοῦ σοφοῦ διδασκάλου των καί μεγίστου ἐν πατριάρχαις πατριάρχου ἁγίου Φωτίου, δύνανται δικαίως νά καυχῶνται διά τήν τοιαύτην προσφοράν των πρός τήν ἀνθρωπότητα καί δή πρός τόν Σλαβικόν καί λοιπόν εὐρωπαϊκόν κόσμον.

Δυστυχῶς, δέν ἔχουσι τιμηθῆ δεόντως ἐν Ἑλλάδι καί δή ἐν τῇ γενετείρᾳ αὐτῶν Θεσσαλονίκῃ, ἐν ᾗ οὔτε εἷς ναός ἤ ἕν παρεκκλήσιον ἤ ἔστω καί ἕν προσκυνητάριον ἔγινεν εἰσέτι, πρός τιμήν των. Τό τοιοῦτον ἀποτελεῖ μεγίστην παράλειψιν καί ἐκθέτει ἡμᾶς ἀνεπανορθώτως εἰς τά ὄμματα ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ποικιλοτρόπως παρ' αὐτῶν εὐηργετήθησαν.

Διό, χάριτι Θεοῦ, ἀπεφασίσαμεν, ἀπό τῆς καταστάσεώς μας ὡς μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, νά ἀγωνισθῶμεν ἐντατικῶς διά τήν ἀνεύρε-

Ο κ. Χ. Σαρτζετάκης παραβρέθηκε σὲ ἐκδηλώσεις γιὰ τὰ 2300 χρόνια ἀπὸ τὴν ἵδρυση τῆς Θεσσαλονίκης

Παρέστη στὰ ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ Ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου καὶ κήρυξε τὴν ἔναρξη συνεδρίου. Τελετὴ στὸ πανεπιστήμιο. Ἐπίτιμος δημότης τῆς πόλης

Ἀπόκομμα ἐφημερίδος «Μακεδονία», 13 Μαίου 1985

σιν οἰκοπέδου καταλλήλου εἰς περίοπτον τῆς Θεσσαλονίκης θέσιν, ἵνα ἐντὸς αὐτοῦ ἀνεγείρωμεν τόν ἁρμόζοντα τούτοις ἱερόν ναόν, διά νά τοποθετήσωμεν ἐντὸς αὐτοῦ τό τίμιον λείψανον τοῦ Ἁγίου Κυρίλλου, τό ὁποῖον ἀπέστειλεν ἡμῖν ἡ πρεσβυτέρα Ρώμη διά τῆς νεωτέρας τοιαύτης, τουτέστιν τοῦ σεπτοῦ ἡμῶν Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως κατά μήνα Φεβρουάριον τοῦ σωτηρίου ἔτους 1976, ἅμα δέ καί διά τοῦ ἱεροῦ τούτου ναοῦ τιμῶνται εἰς τό διηνεκές οἱ μέγιστοι οὗτοι θεσσαλονικεῖς Ἱεραπόστολοι Ἅγιοι Κύριλλος καί Μεθόδιος καί ὑπομιμνήσκωσι, πρός τούς ὑπ᾽ αὐτῶν πολυτρόπως εὐεργετηθέντας, τό χρέος των ἔναντι ἐκείνων καί τῆς χώρας ἐκείνης, ἥτις ἐξέθρεψε τούτους, ἀλλά καί εἰς ἡμᾶς τό ὕψιστον καί Ἱερόν καθῆκον, τό ὁποῖον ἔχομεν καί ὡς ὀρθόδοξοι χριστιανοί καί ὡς Ἕλληνες, νά βαδίσωμεν ἐνσυνειδήτως ἐπί τά ἴχνη ἐκείνων, μεταλαμπαδεύοντες τό ἀνέσπερον φῶς τοῦ Χριστοῦ καί εἰς τάς χώρας ἐκείνας, ἐκ τῶν ὁποίων τοῦτο ἐλλείπει.

Πρός τούτοις, καλοῦμεν ἅπαν τό χριστεπώνυμον πλήρωμα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, ὅπως ἠθικῶς καί ὑλικῶς βοηθήσῃ, ἵνα, τό ταχύτερον δυνατόν, ἡ πόλις αὕτη τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, μέ τήν μακραίωνα καί ἔνδοξον ἱστορίαν καί παράδοσιν, ἐκπληρώσῃ ἔν τινι μέτρῳ τό χρέος Αὐτῆς, ἔναντι τῶν ἀκτινοβολουσῶν τούτων Ἁγίων Μορφῶν, διά τῆς ἀνεγέρσεως καταλλήλου ναοῦ πρός τιμήν των καί πρός δόξαν τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ.

Καί ἤδη σήμερον, χάριτι Θεοῦ καί πρεσβείαις τῶν Ἁγίων Ἐνδόξων Ἰσαποστόλων Φωτιστῶν τῶν Σλαύων καί ἁπάσης τῆς Εὐρώπης Κυρίλ-

λου καί Μεθοδίου τῶν Θεσσαλονικέων, καταθέτομεν τόν θεμέλιον λίθον, ἐφ' οὗ θά ἀνεγερθῇ ὁ περικαλλής βυζαντινός ναός πρός τιμήν των, ἐπικαλούμενοι τάς εὐχάς τῶν συμπροσευχομένων σεβασμιωτάτων ἁγίων ἀρχιερέων ὡς καί τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως».

Μετά τήν ὁμιλία του ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης, σέ μία συγκινητική στιγμή, ἔθεσε τόν θεμέλιο λίθο τοῦ ὑπό ἀνέγερση Ἱεροῦ Ναοῦ[336]. Ἀκολούθως, τήν 27η Μαρτίου τοῦ ἔτους 1983, Κυριακή τῆς Ὀρθοδοξίας ἐτελέσθησαν τά θυρανοίξια τοῦ Ἱ. Ναοῦ μέ λαμπρά Διορθόδοξο Θεία Λειτουργία[337].

Τά Ἐγκαίνια τοῦ Ἱ. Ναοῦ Κυρίλλου καί Μεθοδίου

Τήν Κυριακή 12 Μαΐου 1985 ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμων ὁ Β΄ ἐγκαινίασε τόν νεόδμητο καί περικαλλῆ Ἱερό Ναό τῶν Ἁγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου, ἀποδίδοντας τήν ὀφειλόμενη ἐκκλησιαστική τιμή καί ἐκπληρώνοντας τό θρησκευτικό, ἐκκλησιαστικό, ἱστορικό καί ἐθνικό χρέος τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ μοναδικοῦ στήν Ἑλλάδα Ἱεροῦ Ναοῦ πρός τιμή τῶν Ἁγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου. Μέσα σέ τρία χρόνια ὁ Ναός οἰκοδομήθη, ἐγκαινιάσθη καί παρεδόθη στούς εὐσεβεῖς Θεσσαλονικεῖς. Στά ἐγκαίνια παρευρέθη ὁ τότε Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας κ. Χρ. Σαρτζετάκης, στή διάρκεια τῆς πρώτης ἐπίσημης ἐπισκέψεώς του στήν Θεσσαλονίκη[338]. Ὁ ἐγκαινιασμός πραγματοποιήθη ἐπίσης τό ἔτος πού ἡ Θεσσαλονίκη ἑόρταζε τά 2300 χρόνια ἀπό τῆς ἱδρύσεώς της καί ἐπί τῇ συμπληρώσει 1100 ἐτῶν ἀπό τῆς κοιμήσεως τοῦ Ἁγίου Μεθοδίου (885)[339].

Συγκεκριμένα τό χρονικόν τῆς τελετῆς τῶν ἐγκαινίων ἔχει ὡς ἀκολούθως:

336. *Πρακτικά Συνεδρίου*, ὅπ. π., σσ. 421-422.

337. Διονυσίου Βαλαή, *Ἡ καθιέρωση τῆς τιμῆς τῶν Αὐταδέλφων Ἁγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου στή γενέτειρά τους Θεσσαλονίκη*, στό πλαίσιο 3μερων ἐκδηλώσεων τοῦ Τμήματος Θεολογίας Α.Π.Θ., γιά τήν ἐπέτειο τῶν 1150 ἐτῶν ἀπό τόν ἐκχριστιανισμό τῶν Σλάβων ἀπό τούς Ἁγίους Κύριλλο καί Μεθόδιο (20-22 Μαΐου 2013).

338. «Μακεδονία», 18 Ἰουνίου 1981, «Ἐπεισόδια ἀπειλήθηκαν στή θεμελίωση τοῦ ναοῦ Κυρίλλου καί Μεθοδίου».

339. *Πρακτικά Συνεδρίου*, ὅπ. π. σ. 9.

Τήν Παρασκευή 10 Μαΐου τό ἀπόγευμα ἐτελέσθη πανηγυρικός Ἑσπερινός στον νέο Ἱερό Ναό χοροστατοῦντος τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Αὐστραλίας Στυλιανοῦ. Τόν λόγο ἐκήρυξε ὁ Πρωτοπρ. π. Δημήτριος Βακάρος. Τήν ἑπομένη, Σάββατο τό πρωί, ἐτελέσθη ὁ Ὄρθρος, χοροστατοῦντος τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Φιλίππων, Νεαπόλεως καί Θάσου Προκοπίου, καί ἡ Θεία Λειτουργία, προεξάρχοντος τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἐλασσῶνος Σεβαστιανοῦ. Τό ἀπόγευμα ἐτελέσθη ὁ Μέγας Ἑσπερινός τῶν Ἐγκαινίων μέ τή χοροστασία τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Καστορίας Γρηγορίου[340].

Τήν Κυριακή 12 Μαΐου τό πρωί ἐτελέσθη ὁ Ὄρθρος χοροστατοῦντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πολυανῆς καί Κιλκισίου Ἀμβροσίου καί κατόπιν ἡ Ἀκολουθία τῶν Ἐγκαινίων ἀπό τόν Παναγιώτατο Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης Παντελεήμονα. Ἀμέσως ἀκολούθησε ἡ Θ. Λειτουργία, στήν ὁποία προεξῆρχε ὁ Παναγιώτατος καί ἔλαβαν μέρος, ἐκτός τῶν παραπάνω Σεβασμιωτάτων Ἱεραρχῶν, καί οἱ Μητροπολίτες Λαγκαδᾶ Σπυρίδων, Νέας Κρήνης καί Καλαμαριᾶς Προκόπιος, Λαρίσης καί Τυρνάβου Σεραφείμ. Τρίκκης καί Σταγῶν Ἀλέξιος, Ἱερισσοῦ, Ἁγίου Ὄρους καί Ἀρδαμερίου Νικόδημος, Σερρῶν καί Νιγρήτης Μάξιμος, Ἐλευθερουπόλεως Εὐδόκιμος καί ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Θεουπόλεως Παντελεήμων[341].

Παρευρέθησαν, ἐπίσης, ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας κ. Χρῆστος Σαρτζετάκης, ὁ Ὑπουργός Β. Ἑλλάδος κ. Β. Ἰντζές, οἱ Ὑπουργοί Παιδείας κ. Ἀπ. Κακλαμάνης, Ἐμπορίου κ. Ν. Ἀκριτίδης, ὁ Ἀναπλ. Ἐθνικῆς Ἀμύνης κ. Ἀ. Δροσογιάννης, ὁ τότε Ὑφυπουργός Παιδείας κ. Σ. Παπαθεμελῆς, ὁ Δήμαρχος Θεσσαλονίκης κ. Θ. Μαναβῆς, τό Δημοτικό Συμβούλιο, ὁ Νομάρχης, οἱ λοιπές Ἀρχές καί πλῆθος πιστῶν. Τόν πανηγυρικό τῆς ἡμέρας ἐκφώνησε ὁ Ἱερατικῶς Προϊστάμενος τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀρχιμ. π. Ἰωάννης Τασσιᾶς, ὁ ὁποῖος ἀνεφέρθη ἐν συντομίᾳ στό ἱστορικό καί τό χρονικό τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ .

Μετά τή Θεία Λειτουργία τῶν ἐγκαινίων τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ, ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας κ. Χρῆστος Σαρτζετάκης ἐκήρυξε τήν ἔναρξη τῶν ἐργασιῶν τοῦ Θεολογικοῦ Συμποσίου, τό ὁποῖο εὐλαβῶς ἀφιε-

340. *Πρακτικά Συνεδρίου*, ὅπ. π., σσ. 421-422.

341. *Πρακτικά Συνεδρίου*, ὅπ. π., σσ. 421-422.

ροῦται στήν τιμή καί μνήμη τῶν Αὐταδέλφων Κυρίλλου καί Μεθοδίου τῶν Θεσσαλονικέων, φωτιστῶν τῶν Σλάβων (10-15 Μαΐου 1985).

Ὅλως ἰδιαιτέρως ὁ λαός τῆς Θεσσαλονίκης ἀντίκρισε τήν νικηφόρο καί λαμπροφόρο ἔκβαση τῶν μοναδικῶν καί ἐπίπονων ἀγώνων τοῦ σεπτοῦ προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς, ἀγώνων ἐμπνεομένων ἀπό τό ἀνέσπερο φῶς τῆς φωτεινῆς πορείας τῶν δύο μεγάλων Ἰσαποστόλων. Ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης προσέφερε στήν Ἐκκλησία τῆς Θεσσαλονίκης ὅ,τι δέν προσέφεραν ἔνδεκα ὁλόκληροι αἰῶνες, προσέφερε δηλαδή τόν περικαλλῆ καί πάνσεπτο Ἱερό Ναό τῶν Ἁγίων Κυρίλλου καί Μεθόδιου, γιά νά ἐγκατασταθοῦν ἐντός αὐτοῦ τα χαριτόβρυτα καί μυρόβλυτα λείψανα τοῦ Ἁγίου Κυρίλλου καί τοῦ Ἁγίου Μεθοδίου, ὥστε νά συνεχίζουν οἱ Ἅγιοι τό Ἀποστολικό τους ἔργο ἀπό τή γενέτειρά τους, τήν Θεσσαλονίκη[342].

Σταυροειδής καί πεντάτρουλλος
ΕΤΟΙΜΗ Η ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ
ΚΑΙ ΣΥΝΤΟΜΑ ΘΑ ΘΕΜΕΛΙΩΘΕΙ
Ο ΝΑΟΣ ΤΩΝ ΚΥΡΙΛΛΟΥ - ΜΕΘΟΔΙΟΥ
Θ' ἀνεγερθεῖ σύμφωνα μέ τήν ἐκκλησία τῆς Παναγίας Φάρου τῆς Πόλης.
Θά καταλαμβάνει ἔκταση 1.650 τ.μ.
Η μακέτα τοῦ ναοῦ Κυρίλλου καί Μεθοδίου. Φαίνονται οἱ πέντε τρούλοι, ἡ φιάλη καί τό παραδοσιακό σχῆμα τῶν ἡμιθόλιων στεγάστρων.

Ἀπόκομμα ἐφημερίδος «Μακεδονία», 25 Μαρτίου 1981

Ὁ περικαλλής Ἱερός Ναός τῶν Ἁγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου

Ὁ περικαλλής Ναός τῶν Ἁγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου ἀνηγέρθη σέ οἰκόπεδο ἐκτάσεως 1650 τ.μ., πού παρεχωρήθη ἀπό τήν κυβέρνηση στήν Ἱερά Μητρόπολη Θεσσαλονίκης, τό ὁποῖο καί εὑρίσκεται στήν παραλιακή λεωφόρο[343].

Ὁ ναός εἶναι σταυροειδής πεντάτρουλλος, πανομοιότυπος τοῦ Ναοῦ τῆς Παναγίας τοῦ Φάρου Κωνσταντινουπόλεως, για νά ἐκφράζει

342. Ἀρχιμ. Ἰωάννου Τασσιᾶ, «Ὁμιλία κατά τήν Θείαν Λειτουργίαν τῶν Ἐγκαινίων τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τῶν Ἁγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου», στό *Πρακτικά Συνεδρίου*, ὅπ.π., σσ. 451-454.

343. Μακεδονία, 18 Ἰουνίου 1981, «Ἐπεισόδια ἀπειλήθηκαν στή θεμελίωση τοῦ ναοῦ Κυρίλλου καί Μεθοδίου».

καί μορφολογικά τήν ἀντανάκλαση τῆς μεγαλοπρέπειας καί συμβολικότητας τοῦ προαναφερθέντος Ναοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὅπως ἀνέφεραν οἱ συντάκτες τῆς μελέτης ἀρχιτέκτονες κ. Β. Παπᾶς καί Δ. Χρηστίδης, οἱ πολιτικοί μηχανικοί κ. Δ. Λεονταρίδης καί κ. Γ. Ὀρφανός καί ὁ μηχανολόγος κ. Δάπης, πρόκειται γιά σταυροειδῆ πεντάτρουλλο ναό, μέ συμπτυγμένες τίς ἐγκάρσιες κεραῖες[344], μέ ὑπερυψωμένο τόν κεντρικό τροῦλλο καί τρεῖς κόγχες. Οἱ κεραῖες τοῦ σταυροῦ καλύπτονται μέ ἡμιθολωτές στεγάσεις καί τό κεντρικό κλίτος προεκτείνεται πρός τήν πλευρά τῆς εἰσόδου, γιά νά δημιουργήσει τόν ἐξωνάρθηκα, πάνω ἀπό τόν ὁποῖο βρίσκεται ὁ γυναικωνίτης[345].

Ὁ Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης, ἀναφερόμενος στή σημασία τῆς ἐκκλησίας τοῦ Φάρου Κωνσταντινουπόλεως, τόνισε ὅτι ἀποτελεῖ ἕνα κατ' ἐξοχήν ναό τοῦ Βυζαντίου, γιατί, ἐκτός τῶν ἄλλων, σέ περίπτωση πού διαφαινόταν στόν ὁρίζοντα ἀπειλή ἐχθροῦ ἀναδιδόταν ἀπό τόν ναό μαῦρος καπνός. Μέ τό πέρας τῆς ὁποιασδήποτε μάχης, μέ ἄσπρο καπνό ἀπό τόν Ἱερό Ναό, γνωστοποιοῦνταν στόν λαό ἡ χαρμόσυνη εἴδηση τῆς ἀπόκρουσης τῶν πολεμίων[346].

Τά Ἱερά Λείψανα τῶν Αὐταδέλφων στήν Θεσσαλονίκη

α) Ἡ μετακομιδή τοῦ ἱεροῦ λειψάνου τοῦ Θεσσαλονικέως Ἁγίου Κυρίλλου

Ὁ Πάπας Παῦλος ΣΤ΄ ἐπέδωσε τήν 30ή Νοεμβρίου τοῦ ἔτους 1974 τό λείψανο τοῦ Ἁγίου Κυρίλλου στόν Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως κ.κ. Δημήτριο μέσῳ τοῦ π. Πέτρου Ντυπρέ. Ὁ Πατριάχης τό φύλαξε στό πατριαρχικό παρεκκλήσιο[347] καί τήν 7η Φεβρουαρίου 1976 μετεφέρθη ἀπό τόν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Χαλκηδόνος Μελίτωνα καί παρεδόθη στόν Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης Παντελεήμονα, γιά νά φυλαχθεῖ στόν Ἱερό Ναό τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ἕως

344. «Μακεδονία», 25 Μαρτίου 1981, «Σταυροειδής καί πεντάτρουλλος. Ἕτοιμη ἡ μελέτη καί σύντομα θά θεμελιωθεῖ ὁ Ναός Κυρίλλου-Μεθοδίου».

345. «Μακεδονία», 25 Μαρτίου 1981, ὅπ. π..

346. Ὅπ.π.

347. Διονυσίου Βαλαή, *Ἡ καθιέρωση τῆς τιμῆς τῶν Αὐταδέλφων Ἁγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου στή γενέτειρά τους Θεσσαλονίκη*, ὅπ. π.

Θυρανοίξια τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Κυρίλλου καί Μεθοδίου

Ἐγκαίνια τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Κυρίλλου καί Μεθοδίου

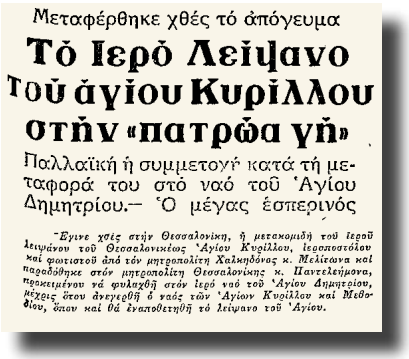

Μεταφέρθηκε χθές τό ἀπόγευμα

Τὸ Ἱερὸ Λείψανο τοῦ ἁγίου Κυρίλλου στὴν «πατρῶα γῆ»

Παλλαϊκὴ ἡ συμμετοχὴ κατὰ τὴ μεταφορά του στὸ ναὸ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου.— Ὁ μέγας ἑσπερινός

Ἔγινε χθὲς στὴν Θεσσαλονίκη, ἡ μετακομιδὴ τοῦ ἱεροῦ λειψάνου τοῦ Θεσσαλονικέως Ἁγίου Κυρίλλου, ἰσαποστόλου καὶ φωτιστοῦ ἀπὸ τὸν μητροπολίτη Χαλκηδόνος κ. Μελίτωνα καὶ παραδόθηκε στὸν μητροπολίτη Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμονα, προκειμένου νὰ φυλαχθῆ στὸν ἱερὸ ναὸ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, μέχρις ὅτου ἀνεγερθῆ ὁ ναὸς τῶν Ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, ὅπου καὶ θὰ ἐναποθετηθῆ τὸ λείψανο τοῦ Ἁγίου.

Ἀπόκομμα ἐφημερίδος «Μακεδονία», 7 Φεβρουαρίου 1976

τήν ἀνέγερση τοῦ Ναοῦ τῶν Ἁγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου[348].

Ὁ συνοδεύων τό ἱερό λείψανο Μητροπολίτης Χαλκηδόνος Μελίτων ἀφίχθη περίπου στίς 5.30 μ.μ. στό ἀεροδρόμιο τῆς Μίκρας, ὅπου τόν ὑπεδέχθησαν ὁ Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Παντελεήμων καί οἱ ἐκπρόσωποι τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν τῆς πόλεως. Ἐν συνεχείᾳ, ἐσχηματίσθη πομπή πρός τόν Ἱερό Ναό τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ὅπου ἀνέμεναν τόν κομίζοντα τό ἱερό λείψανο τοῦ Ἁγίου Κυρίλλου, Μητροπολίτες, ὁ Ὑπουργός Βορείου Ἑλλάδος Ν. Μάρτης, Βουλευτές, ὁ Διοικητής τοῦ Γ΄ Σώματος Στρατοῦ, Ἀντιστράτηγος Κρητικός, ὁ Γενικός Γραμματεύς τοῦ Ὑπουργείου Βορείου Ἑλλάδος κ. Μαρινάκης, ὁ Νομάρχης κ. Χρύσανθος, ὁ Δήμαρχος Θεσσαλονίκης κ. Παπαδόπουλος, λοιπές ἀρχές, πολιτικές καί στρατιωτικές, καί πλῆθος κόσμου[349].

β) Ὁ Μέγας Ἑσπερινός ἐπί τῇ μετακομιδῇ τοῦ ἱεροῦ λειψάνου τοῦ Θεσσαλονικέως Ἁγίου Κυρίλλου

Ἅμα τῇ αφίξει τοῦ συνοδεύοντος τό ἱερό λείψανο Μητροπολίτου Μελίτωνος, ἐπακολούθησε ὁ Μέγας Πανηγυρικός Ἑσπερινός, μέ τό πέρας τοῦ ὁποίου ἀνεγνώσθη ἡ ἐπιστολή τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Δημητρίου πρός τόν Μητροπολίτη. Ἐν συνεχείᾳ, ὁ Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης προσεφώνησε τόν κ. Μελίτωνα καί μεταξύ ἄλλων ἀνέφερε: *ο διακαής πόθος τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Θεσσαλονίκης ἱκανοποιεῖται κατά τήν εὔσημον ταύτην ἡμέραν, καθ' ἥν ἡ ὑμετέρα πεπνυμένη σεβασμιότης, ἐκπροσωποῦσα τήν Αὐτοῦ Θειοτάτην Παναγιότητα τόν Οἰκουμενικόν ἡμῶν Πατριάρχην κ.κ. Δημήτριον ἐκόμισεν ἐκ τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας τῆς Κωνστα-*

348. Ἀρχιμ. Ἰωάννου Τασσιᾶ, «Ὁμιλία κατά τήν Θείαν Λειτουργίαν τῶν Ἐγκαινίων τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τῶν Ἁγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου» στό *Πρακτικά Συνεδρίου*, ὅπ. π., σσ. 451-454.

349. «Μακεδονία», 7η Φεβρουρίου 1976, «Τό ἱερό λείψανο τοῦ Ἁγίου Κυρίλλου στήν πατρώα γῆ».

Ὁ Μητροπολίτης Χαλκηδόνος Μελίτων παραδίδων
τό ἱερόν λείψανον τοῦ Ἁγίου Κυρίλλου

ντινουπόλεως καί ἐναπέθεσεν ἤδη ἐν τῷ πανσέπτῳ τούτῳ Ἱερῷ Ναῷ τοῦ Πολιούχου Ἁγίου καί Ἐνδόξου Μεγαλομάρτυρος Δημητρίου τό χαριτόβρυτον καί ἱερόν λείψανον τοῦ ἐκλεκτοῦ τῆς Θεσσαλονίκης τέκνου Ἁγίου Κυρίλλου, ὅστις, μετά τοῦ αὐταδέλφου αὐτοῦ Ἁγίου Μεθοδίου, ἀπέβησαν Ἰσαπόστολοι καί Φωτισταί τῶν Σλάβων[350].

Ἀνεφέρθη, ἐν συνεχείᾳ, στήν χαρά πού δοκιμάζει ὁ χριστιανικός κόσμος τῆς Ἑλλάδος ἐξαιτίας τῆς ἀνεκτίμητης αὐτῆς προσφορᾶς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης πρός τήν Ἐκκλησία τῆς Θεσσαλονίκης. Ἀκολούθως, ἀνεφέρθη στό γιγάντιο ἔργο τῶν Ἰεραποστόλων Ἁγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου, ἐπισημαίνοντας ὅτι εἶναι θλιβερό τό γεγονός ὅτι τό παράδειγμα τῶν δύο μεγάλων αὐτῶν τέκνων τῆς Θεσσαλονίκης δέν προεβλήθη ὅσο θά ἄρμοζε. Στό τέλος, εὐχήθηκε ἡ ἔλευση τοῦ τιμίου λειψάνου τοῦ Ἁγίου Κυρίλλου νά συντελέσει, ὥστε οἱ δύο ἀδελφοί Ἰεραπόστολοι νά τιμῶνται στήν Ἑλλάδα, ὄχι ἁπλῶς ὡς τοπι-

350. «Μακεδονία», 25 Μαρτίου 1981, «Σταυροειδής καί πεντάτρουλλος, Ἕτοιμη ἡ μελέτη καί σύντομα θά θεμελιωθεῖ ὁ Ναός Κυρίλλου-Μεθοδίου».

κοί Ἅγιοι, ἀλλ᾽ ὡς μεγάλες μορφές τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας μέ Πανορθόδοξο καί Οἰκουμενική ἀκτινοβολία.

Ὁ Μητροπολίτης Χαλκηδόνος κ.κ. Μελίτων, ἀντιφωνῶν τόν Μητροπολίτη κ.κ. Παντελεήμονα ἀνέφερε χαρακτηριστικά *«ἐκπληροῦντες σεπτήν ἐντολήν τῆς αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικου ἡμῶν Πατριάρχου κ. Δημητρίου καί τῆς περί αὐτόν ἁγίας καί ἱερᾶς συνόδου ὁρισάντων, ὅπως ἐν τῇ ἰδιότητι τοῦ ἐκτάκτου Πατριαρχικοῦ Ἐξάρχου, κομίσωμεν καί παραδώσωμεν τῇ ὑμετέρᾳ, λίαν ἀγαπητῇ σεβασμιότητι, δι᾽ αὐτῆς δέ τῇ προσφιλεστάτῃ τῷ οἰκουμενικῷ θρόνῳ Παυλικῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν Θεσσαλονικέων Ἱερόν λείψανον τοῦ Θεσσαλονικέως Ἁγίου Κυρίλλου, Ἰεραποστόλου καί Φωτιστοῦ, ἰδού τήν ἱεράν μετακομιδήν τελέσαντες παριστάμεθα ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν καί ἐμπιστευόμεθα τῇ Θεσσαλονίκῃ τό τιμιώτατον τοῦτο θησαύρισμα, διά νά εἶναι αὐτό ἀενάως πηγή βρύουσα εὐλογίαν, οἰκοδομήν καί φωτισμόν τῷ περιουσίῳ καί πιστῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ»*[351].

Ἐν συνεχείᾳ, ἀφοῦ ἀνεφέρθη στό χρονικό τῆς ἱερᾶς ὑποθέσεως, κατέληξε μέ τήν εὐχή ἡ παρουσία τοῦ ἱεροῦ λειψάνου τοῦ Ἰεραποστόλου Κυρίλλου νά ἀποτελέσει τήν καύχησή μας πρός τόν Χριστό καί τήν ὑπόμνηση τοῦ ἐνδόξου προγονικοῦ παρελθόντος, ἀλλά καί τοῦ χρέους πρός τό παρόν καί τό μέλλον γιά τήν μαρτυρία τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καί τῶν ἄλλων πολιτιστικῶν ἀξιῶν, τῶν ὁποίων κήρυκες καί ἐργάτες ὑπῆρξαν οἱ Ἅγιοι Κύριλλος καί Μεθόδιος[352].

Ἔλευσις τοῦ Λειψάνου τοῦ Ἁγίου Μεθοδίου, αὐταδέλφου τοῦ Ἁγίου Κυρίλλου τῶν Θεσσαλονικέων

Τήν 18η Μαρτίου 1988 στίς 5 μ.μ. μετεφέρθη στή Θεσσαλονίκη ἀπό τόν Θεοφιλέστατο Ἐπίσκοπο Χριστουπόλεως κ.κ. Μιχαήλ. τεμάχιο τοῦ ἱεροῦ λειψάνου τοῦ Ἁγίου Μεθοδίου, φωτιστοῦ τῶν Σλάβων, καί παρεδόθη στόν Παναγιώτατο Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονα Β΄, μέ τίς ἐνέργειες τοῦ ὁποίου ἐπετεύχθη ἡ μεταφορά

351. «Μακεδονία», 25 Μαρτίου 1981, ὅπ. π.

352. «Μακεδονία», 25 Μαρτίου 1981, ὅπ. π.

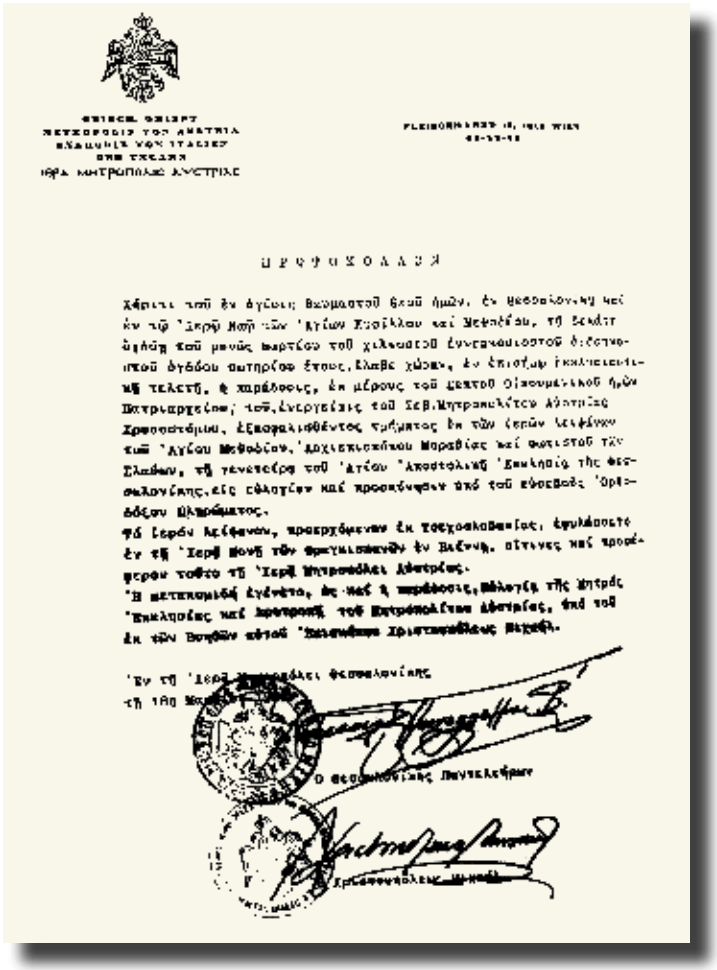

Πρωτόκολλο παραλαβῆς ἱεροῦ λειψάνου Ἁγίου Μεθοδίου

καί ἐναπόθεσις τοῦ ἱεροῦ λειψάνου στόν Ἱερό Ναό Ἁγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου τῶν Θεσσαλονικέων[353].

Ἡ ἐν λόγῳ τελετή πραγματοποιήθηκε στόν Ἱερό Ναό τῶν Ἁγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου μέ τήν παρουσία τοῦ Ὑπουργοῦ Βορείου Ἑλλάδος κ. Στ. Παπαθεμελῆ, τοῦ Δημάρχου Θεσσαλονίκης κ. Σ. Κούβελα, τοῦ Στρατηγοῦ-Διοικητοῦ Γ΄.Σ.Σ. κ. Κ. Σπυριούνη καί τῶν ὑπολοίπων ἀρχῶν τῆς πόλεως.

353. *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, 1988, «Τό Λείψανο τοῦ Ἁγίου Μεθοδίου», σ. 368.

5. Τά περί τόν Ἱερό Ναό Ἁγίου Γεωργίου – Ροτόντας

Ἱστορική ἀναφορά

Ἡ σημασία τοῦ Ἱ. Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου (Ροτόντα) γιά τόν ἑλληνισμό κατά τήν περίοδο τῆς τουρκοκρατίας ὑπῆρξε ἰδιαιτέρως σημαντική. Οἱ Τοῦρκοι τόν ἀποκαλοῦσαν Ἐσκί Μητροπόλ, καθώς ἀποτελοῦσε τό κέντρο λειτουργικῆς ζωῆς καί ἐθνικῆς ἀναφορᾶς τοῦ ὑπόδουλου λαοῦ τῆς πόλεως. Οἱ Ναοί τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, τῆς Παναγίας τῆς Ἀχειροποιήτου εἶχαν μετατραπεῖ ἀμέσως σέ τζαμιά, ἐν αντιθέσει μέ τόν Ναό τοῦ Ἁγίου Γεωργίου πού παρέμεινε χριστιανικός καί μετετράπη σέ τέμενος τελευταῖος ἀπό ὅλους τούς Ναούς τῆς Θεσσαλονίκης, καθώς ὑπῆρξε ὁ Μητροπολιτικός Ναός καί ἔφερε τό ὄνομα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, τόν ὁποῖο σέβονται ἰδιαιτέρως οἱ μουσουλμάνοι μέχρι σήμερα[354].

Ὅταν τό 1912 τελείωσε ἡ Τουρκική κατοχή, ὁ Ναός ἐπανῆλθε σέ λειτουργική χρήση. Εὐθύς ἀμέσως ὁ τότε Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Γεννάδιος Ἀλεξιάδης τελεῖ Θυρανοίξια καί Ἐγκαίνια στό ὄνομα τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου.

Μέ τό ξέσπασμα ὅμως τοῦ Α΄ παγκοσμίου πολέμου, ὁ Ναός κατελήφθη ἀπό τήν Γαλλική στρατιωτική ἀρχαιολογική ὑπηρεσία. Ὁπωσδήποτε, ἡ πολεμική περίοδος, ὁ στρατιωτικός χαρακτήρας τῆς Γαλλικῆς ἀρχαιολογικῆς ἀποστολῆς καί ἡ χρησιμοποίηση αἰχμαλώτων ὡς ἐργατῶν στίς ἀνασκαφές δέν παρεῖχαν ὅλα τα ἐχέγγυα γιά μία ἄψογη διεξαγωγή ἀρχαιολογικοῦ-ἐπιστημονικοῦ ἔργου. Ἔτσι μέ τό διάταγμα πού ἐξέδωσε ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος «Περί ἱδρύσεως Μακεδονικοῦ Μουσείου»[355], ὑπεννοεῖτο κατά ἔξυπνο τρόπο ἡ ἐποπτεία τῶν ἀνασκαφῶν πού διεξάγονταν ἀπό τούς Γάλλους. Ἡ ἐγκατάσταση τοῦ Μουσείου οὐδέποτε ἔγινε καί ὁ Ναός χρησιμοποιήθηκε ὡς ἀποθηκευτικός χῶρος φύλαξης μαρμάρινου γλυπτοῦ διακόσμου, γεγονός

354. Μ. Ἀρχιμ. Ἰωάννου Χ. Τασσιᾶ, *Ὁ Ἅγιος Γεώργιος Ροτόντα*, Θεσσαλονίκη 1995, σσ. 85-88.

355. Μ. Ἀρχιμ. Ἰωάννου Τασσιᾶ, «Οἱ πρωτοβουλίες τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος τοῦ Β΄ γιά τή διατήρηση τοῦ λατρευτικοῦ χαρακτῆρος τοῦ Ἱ.Ν. Ἁγ. Γεωργίου (Ροτόντα)», στό *Ἅγιος Γεώργιος-Ροτόντα, Λατρευτικός ἤ μνημειακός χῶρος; Ἱστορική, Ἀρχαιολογική, Νομοκανονική καί Θεολογική Προσέγγιση, Πρακτικά Ἐπιστημονικῆς Ἡμερίδος* 21 Μαρτίου 1997, Θεσσαλονίκη 1999, σσ. 200-209

πού δέν ἀφαιροῦσε ἀπό τό κτίριο τήν ἰδιότητα τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ καί δέν ἐμπόδιζε ἀπό δογματική τουλάχιστον ἄποψη τήν τέλεση τῶν λατρευτικῶν ἐκδηλώσεων. Ὡστόσο, οἱ μεγάλες σέ ἔκταση ἀνασκαφές τῶν Γάλλων ἐμπόδιζαν τήν μόνιμη καί τακτή τέλεση τῶν Μυστηρίων ἐντός τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ.

Μέ τό τέλος τῶν Γαλλικῶν ἀνασκαφῶν, ὁ ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων Στρ. Πελεκίδης παρέλαβε τό κλειδί καί ζητοῦσε μέ ἐγγραφό του τήν ἐγκατάσταση τοῦ γραφείου τῆς ἀρχαιολογικῆς Ἐφορείας «στήν οἰκία τοῦ Ἱερέως[356]» μέσα στόν περίβολο τοῦ Ναοῦ. Τό κτίσμα ὅμως τῆς οἰκίας τοῦ ἱερέως ὑπῆρξε τό παλαιό Μητροπολιτικό Μέγαρο καί ἡ ἕδρα τοῦ ἑκάστοτε Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης.

Τό ἔτος 1958 ὁ Ἱερός Ναός μετετράπη σέ κοσμικό θέατρο στό πλαίσιο τῆς Διεθνοῦς Ἐκθέσεως Θεσσαλονίκης. Ὁ τότε Μητροπολίτης κ.κ. Παντελεήμων ὁ Α΄ ἀντετάχθη σθεναρῶς στήν βεβηλωτική αὐτή ἐνέργεια. Παρά τίς κοπιώδεις προσπάθειές του, ἡ θεατρική παράσταση «ἡ Θεοφανῶ», μέ περιεχόμενο ἄκρως ἀντιθρησκευτικό, πραγματοποιήθηκε ἐντός τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ. Μετά ἀπό αὐτήν τήν ἐνέργεια, ὁ Μητροπολίτης κ.κ. Παντελεήμων ὁ Α΄ τό ἔτος 1964, κατά τήν ἡμέρα τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων, καθιέρωσε τόν Ναό μέ ἐγκαίνια καί τόν παρέδωσε σέ λειτουργική χρήση, μέ σκοπό ὁ Ἱερός Ναός νά συνεχίσει τήν λειτουργική του ζωή καί τόν ρόλο του στήν μακραίωνη ἱστορία τῆς πόλεως[357].

Οἱ πρωτοβουλίες καί ὁ ἀγώνας τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος τοῦ Β΄ γιά τόν Ἱερό Ναό Ἁγίου Γεωργίου-Ροτόντα

Ὁ σεισμός τοῦ 1978 ἐπέφερε τεράστιες καταστροφές στά τοιχώματα καί στόν ψηφιδωτό καί τοιχογραφικό διάκοσμο τοῦ Ἱ. Ναοῦ, μέ ἀποτέλεσμα νά σταματήσει καί πάλι νά λειτουργεῖ. Οἱ ὑπεύθυνοι της Θ΄ Ἐφορείας Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων ἀνέλαβαν, ὡς οἱ πλέον καί ἐκ τοῦ νόμου ὑπεύθυνοι, τό ἔργο τῆς ἀναστηλώσεώς του[358].

356. Μ. Ἀρχιμ. Ἰωάννου Χ. Τασσιᾶ, *Ἱερός Ναός Ἁγίου Γεωργίου (Ροτόντα), Κατάθεση-μαρτυρία*, Θεσσαλονίκη 1998, σσ. 127-132.

357. Ὅπ.π.

358. Μ. Ἀρχιμ. Ἰωάννου Τασσιᾶ, «Οἱ πρωτοβουλίες τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσ-

Ἐντελῶς ὅμως ἀπρόσμενα τό ἔτος 1986, στό πλαίσιο τῶν πολιτιστικῶν ἐκδηλώσεων Μπιενάλλε, μέ τήν ἄδεια τῆς Θ΄ Ἐφορείας Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων, ὁ Ναός ἐπαναβεβηλώθηκε μέ ἔκφυλα πορνικά θεάματα καί ἀφίσες μέ ὁμοφυλοφιλικές παραστάσεις. Τότε ὁ Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμων ὁ Β΄ ζήτησε ἐξηγήσεις καί παύση τῶν ἐκδηλώσεων, πράγμα τό ὁποῖο καί ἔγινε. Ἀκολούθως, ἐδόθησαν οἱ διαβεβαιώσεις τῆς τότε Ὑπουργοῦ Πολιτισμοῦ Μελίνας Μερκούρη καί τοῦ Ὑφυπουργοῦ Πολιτισμοῦ κ. Γεωργίου Παπανδρέου, ὅτι μέ τό πέρας τῶν ἐργασιῶν ὁ Ἱερός Ναός τοῦ Ἁγίου Γεωργίου θά παρεδίδετο στήν Μητρόπολη Θεσσαλονίκης γιά λειτουργική καί μόνον χρήση[359].

Ὡς ἐκ τούτου, τήν 17η Δεκεμβρίου τοῦ 1994, ἡ Ἱερά Μητρόπολη Θεσσαλονίκης ἔλαβε τήν ἀπόφαση ὡς ἡ πλέον ἁρμόδια νά θέσει σέ λειτουργία τόν Ἱερό Ναό, ἐγκαινιάζοντας ταυτόχρονα πολιτιστική-ἐκκλησιαστική ἐκδήλωση μέ ἔκθεση ἁγιογραφίας ἐπιφανῶν Ἁγιογράφων τῆς πόλεως. Μέ τήν κίνησή της αὐτή ἐπιθυμοῦσε νά τονίσει τήν ἑνότητα τῶν λατρευτικῶν καί πολιτιστικῶν ἐκδηλώσεων μέσα στόν χῶρο τοῦ ἀρχαιότερου Ναοῦ-Μνημείου τῆς πόλεως. Δυστυχῶς ὅμως ἡ ἐνέργεια αὐτή τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως βρῆκε ἔντονα προσκόμματα ἀπό τήν Θ΄ Ἐφορεία Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων. Ἡ ἔνταση ἦταν ἀναπόφευκτη, διότι ὁ πιστός λαός τῆς Θεσσαλονίκης δέν μποροῦσε νά ἀνεχθεῖ πλέον τόν ἐμπαιγμό καί τήν μουσειοποίηση ἑνός ζωντανοῦ χώρου μέ ἔντονη λειτουργική ζωή 1.200 χρόνων. Ἐπιχειρήθηκε, ἐν ὀλίγοις, συστηματικός ἀποχαρακτηρισμός τοῦ Ναοῦ - Μνημείου καί ἀμφισβήτηση τῆς Ἱερότητός του ὡς τόπου λατρείας. Τό βέβηλο ἔργο τοῦ ἀποχαρακτηρισμοῦ ἐπιχειρήθηκε μέ τίς παρακάτω ἐνέργειες[360]:

α) Κατεστράφη καί ἐξηφανίσθη ἡ καθαγιασμένη Ἁγία Τράπεζα ἀπό τό 1964, ἐπί ἀρχιερατείας Παντελεήμονος τοῦ Α΄,

β) Ἐξηφανίσθη ἡ ἀργυρή Λειψανοθήκη μέ τά Ἅγια Λείψανα τῶν Ἐγκαινίων καί τό Ἅγιο Μύρο,

---

σαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος τοῦ Β΄ γιά τή διατήρηση τοῦ λατρευτικοῦ χαρακτῆρος τοῦ Ἱ.Ν. Ἁγ. Γεωργίου (Ροτόντα)», ὅπ. π., σσ. 200-209

359. Ὅπ.π.

360. Μ. Ἀρχιμ. Ἰωάννου Τασσιᾶ, «Οἱ πρωτοβουλίες τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος τοῦ Β΄...» ὅπ.π., σσ. 200-209

Ἱερουργῶν εἰς τόν Ἱερόν Ναόν Ἁγίου Γεωργίου-Ροτόντα

γ) Καθηρέθη ὁ Τίμιος Σταυρός ἀπό τήν στέγη τοῦ Ναοῦ καί ἀπό τό ὑπέρθυρο τῆς ἐξώθυρας,

δ) Κατεβιβάσθη καί διαρκῶς καταβιβάζεται ἡ Εἰκών τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἀπό τό ὑπέρθυρο τῆς κεντρικῆς πύλης τοῦ Ναοῦ, ἐνῶ διατηρεῖται μέ σκανδαλώδη ἐπιμέλεια καί φροντίδα ἡ μουσουλμανική ἐπιγραφή, μισό μέτρο κάτω ἀπό τήν θέση τῆς Εἰκόνος, καθώς ἐπίσης καί ὁ παρακείμενος Μιναρές[361].

Ἡ ἄρνηση τῆς Θ΄ Ἐφορίας Ἀρχαιοτήτων νά πραγματοποιηθεῖ ἡ προαναφερθεῖσα ἐκθέση ἁγιογραφίας, ὑπῆρξε ἡ ἀφορμή γιά νά ξεκινήσει σχετική ἀλληλογραφία τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος Β΄ μέ τό Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ. Σχετικό

361. Ὅπ.π.

ἔγγραφο τῆς 9ης Ἰανουαρίου 1995 τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως πρός τό Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ ἀναφέρεται στήν τέλεση ἱερᾶς ἀγρυπνίας μέ τήν παράκληση νά διευκολυνθεῖ ἡ τελετουργική διάταξη ἐξ ἀπόψεως διαμορφώσεως τοῦ χώρου, μέ τή βοήθεια τῶν ἁρμοδίων ὑπηρεσιῶν. Ἀπό τή στιγμή ἐκείνη ξεκίνησε τό πρόβλημα, διότι ἡ Θ΄ Ἐφορεία καί τό Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ ὑπεστήριζαν ὅτι δέν πρόκειται γιά Ἱερό Ναό ἀλλά ἁπλῶς γιά μνημεῖο. Ἡ διατύπωση ὅτι «δέν πρόκειται γιά ναό» δημιούργησε ἀμέσως τίς εὔλογες ἀντιδράσεις τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, ἡ ὁποία διεπίστωσε ἐκ παραλλήλου ὅτι ἀπό τόν Ἱερό Ναό εἶχε ἤδη ἐξαφανισθεῖ ἡ Ἁγία Τράπεζα, ἡ καθαγιασθεῖσα τό ἔτος 1964. Περί τοῦ γεγονότος αὐτοῦ ἀνεφέρθη καί ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Τυρολόης καί Σερεντίου κ.κ. Παντελεήμων. Ἐπίσης ἐξαφανίσθηκε καί ἡ λειψανοθήκη. Ἡ Ἱερά Μητρόπολη ἀπευθύνθηκε μέ ἔγγραφό της στίς 10.1.1995 στόν προϊστάμενο τῆς εἰσαγγελίας καί ἀκολούθως κατέθεσε ὅλα τα σχετικά ἔγγραφα, τά ὁποῖα πιστοποιοῦσαν τήν ὕπαρξη τῆς Ἁγίας Τραπέζης[362].

Γιά τούς λόγους αὐτούς, προκύπτει, ἀκολούθως, ἔγγραφο τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Τυρολόης καί Σερεντίου κ.κ. Παντελεήμονος, διά τοῦ ὁποίου καθίσταται σαφής ἡ νομοκανονική τοποθέτηση, ἐν προκειμένῳ, τῆς ἐπιστήμης τῆς Θεολογίας ἐπί τοῦ θέματος, καθώς ἐπίσης καί ἡ πιστοποίηση τοῦ γεγονότος ὅτι ὄντως καθηγιάσθη Ἁγία Τράπεζα. Σέ μία σειρά ἐγγράφων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως πρός τό Κεντρικό Ἀρχαιολογικό Συμβούλιο, ἀναφέρονται οἱ ἀπόψεις τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως γιά τό θέμα, οἱ ὁποῖες σέ καμία περίπτωση δέν ἔχουν σχέση μέ τά ὅσα ἀνακριβῶς ἡ Ἕνωση τῶν αὐτοαποκαλουμένων Πολιτῶν Θεσσαλονίκης θέλησε νά διαδώσει ψευδῶς. Ἡ Μητρόπολη δέν ἀπήτησε τήν ἐπαναλειτουργία τοῦ Ναοῦ μέ τή μορφή ἐνοριακοῦ Ναοῦ, ἀλλά ἀπεναντίας ἐζήτησε ἀπό τό Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ, τό μέν Ὑπουργεῖο νά ἔχει τήν ἐποπτεία τοῦ μνημειακοῦ χώρου, σέ ὅ,τι ἀφορᾶ στή συντήρηση καί στήν προβολή τοῦ μνημείου, ἡ δέ Ἱερά Μητρόπολη νά διατηρήσει τήν πνευματική ἐποπτεία καί τή λειτουργική του χρήση. Τό Κεντρικό Ἀρχαιολογικό Συμβούλιο ἀπεφάνθη καί εἰσηγήθη πρός τόν Ὑπουργό Πολιτισμού κ. Σηφουνάκη ἀπόφαση, διά τῆς

362. Ὅπ.π., σσ. 200-209

ὁποίας ὁρίσθησαν τρεῖς ἡμέρες λειτουργίας ἐντός τοῦ ἔτους, οἱ ὁποῖες πραγματικά ἀποτελοῦν πλέον δεδομένο περιορισμοῦ τῆς ἐλευθερίας τῆς θρησκευτικῆς λατρείας, ἀλλά καί προσβολῆς τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος, χωρίς αὐτό νά αἰτιολογεῖται καί νά στηρίζεται σέ καμία ἀπολύτως νομική διάταξη. Ἀπεναντίας δέν ὑπάρχει τήρηση τῶν ἀναλογιῶν σέ ὅ,τι ἀφορᾶ ἐκδηλώσεις πολιτιστικοῦ χαρακτῆρος. Ὡς ἐκ τούτου, ἡ Ἱερά Μητρόπολη Θεσσαλονίκης κατέθεσε αἴτηση ἀκυρώσεως πρός τό Συμβούλιο Ἐπικρατείας αὐτῆς τῆς ἀποφάσεως. Ἀκολούθως, ὑπέβαλε ὑπόμνημα πρός τήν Ἱερά Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τό ὁποῖο κοινοποιήθηκε σέ ὅλες τίς Ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες μέ ἐπικεφαλῆς τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο. Τήν 23η Μαρτίου 1995 κοινοποιήθηκε ἀπόφαση τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας, σύμφωνα μέ τήν ὁποία ἀνεστάλη ἡ ἀπόφαση Σηφουνάκη καί ἡ Ἱερά Μητρόπολη Θεσσαλονίκης ἀπήτησε πλέον ἀπό τήν Ἐφορεία Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων τό ἐλεύθερο γιά τήν τέλεση τῶν κατά Κυριακή θείων Λειτουργιῶν[363].

Ἡ Θ΄ Ἐφορεία ἀντέδρασε καί δημιουργήθηκε πρόβλημα, στό ὁποῖο παρενέβη ἡ τοπική εἰσαγγελική ἀρχή. Ἐν συνεχείᾳ, τό Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ ἐξέδωσε νέα ἀπόφαση, ἡ ὁποία κατά περίσταση ἐπέτρεψε τήν τέλεση θείας Λειτουργίας τήν Κυριακή τῶν Βαΐων, τό Πάσχα καί στήν ἑορτή τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ἡ Ἱερά Μητρόπολη Θεσσαλονίκης ἀντέδρασε ἐκ νέου καί ἡ 9η Ἐφορεία εἰσηγήθη ὅτι οὔτε στόν αὐλόγυρο τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ ἐπιτρέπεται νά ἀναφθοῦν κεριά, δημιουργώντας κατ' αὐτόν τόν τρόπο κλίμα ἐντάσεως, πού κατευνάσθη μέ τήν ἐπέμβαση τοῦ εἰσαγγελέως. Ὁ ἴδιος ὅρισε σαφῶς ὅτι ἡ Ἐκκλησία, κατόπιν τῆς ἀποφάσεως τοῦ τμήματος Ἀναστολῶν τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, εἶχε τό δικαίωμα ἐλεύθερης παρουσίας καί λειτουργικῆς χρήσεως τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ. Ἀκολούθως ἡ Ι.Μ.Θ. ἀπευθύνθηκε στήν Ἱερά Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καί κατέθεσε κανονισμό λειτουργίας τοῦ συγκεκριμένου Ἱεροῦ Ναοῦ μέ τή μορφή «Ἱεροῦ Προσκυνηματικοῦ Ναοῦ». Ὁ λόγος, γιά τόν ὁποῖο ἡ Ἱερά Μητρόπολη ἀπευθύνθηκε στήν Ἱερά Σύνοδο, γιά νά ζητήσει τήν ἔγκριση ὑπάρξεως

363. Μ. Ἀρχιμ. Ἰωάννου Τασσιᾶ, ὅπ. π., σσ. 200-209

τέτοιου κανονισμοῦ, ἦτο ἡ ἐπιθυμία νά διατηρήσει τήν ἱερότητα τοῦ χώρου ὡς μνημειακοῦ.

Ἡ ἄλλη πλευρά, ἐπιπλέον, ἀντέδρασε μέ λαϊκισμό καί κατά τρόπο συκοφαντικό, ὡς πρός στο θέμα τῶν ἐσόδων. Συγκεκριμένα, εἶχε ζητήσει τά ἔσοδα, τά ὁποῖα θά προέκυπταν, νά διατίθενται κατά πρῶτον στά ἔργα πού ἀφοροῦσαν τή συντήρηση τοῦ ἱεροῦ μνημείου καί ἀκολούθως σέ ἄλλους τομεῖς. Ὁ κανονισμός ἔγινε διότι, ἐφ' ὅσον δέν ἐπρόκειτο γιά ἐνοριακό Ναό, ἔπρεπε νά παρουσιάζει μία νομική μορφή ἡ ὅλη διαχείριση τοῦ μνημείου. Κατόπιν αὐτῆς τῆς ἐξελίξεως ἐδημοσιεύθη στήν ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως ὁ κανονισμός λειτουργίας τοῦ ἱεροῦ προσκυνηματικοῦ ναοῦ Ἁγίου Γεωργίου στό Φ.Ε.Κ. 96/30.6.95. Ἐκ παραλλήλου ἔγινε προσπάθια συνεννοήσεως μέ τόν τότε Ὑπουργό κ. Μικρούτσικο, ὥστε τό θέμα νά κλείσει ὁριστικῶς[364].

Καί ἐνῶ ἡ ὅλη πορεία ἀκολουθοῦσε τήν ὁδό τῆς λύσεως, ξαφνικά τήν 30ή Ὀκτωβρίου 1995, ἡμέρα Δευτέρα καί ὥρα 1 τό μεσημέρι, δόθηκε ἔγκριση μέ τήν ὑπογραφή τοῦ Ὑπουργοῦ νά πραγματοποιηθεῖ ἐντός τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ συναυλία τζάζ μουσικῆς! Ἔγινε πολιτική παρέμβαση μέ τήν παρουσία ἐκπροσώπων τοῦ Συνασπισμοῦ καί ἐτοποθετήθη τό πιάνο μέσα στό ναό. Δημιουργήθηκε, ἐν ὀλίγοις, ἔνταση, παρενέβη ὁ εἰσαγγελέας καί ἡ τοπική Ἀστυνομική Ἀρχή καί ἐν τέλει σαφηνίστηκε ὅτι δέν εἶχαν τό δικαίωμα νά προβοῦν σ' αὐτή τήν ἐνέργεια. Παρά ταῦτα ἐπέμεναν καί ὄχι μόνο μετέτρεψαν τόν ὅλο Ναό σέ μία αἴθουσα μουσικῆς, καπνίζοντας ἐντός του χώρου, ἀλλά παράλληλα σκηνοθέτησαν κάποια γεγονότα γιά νά ἀποδώσουν στήν Ἐκκλησία τήν κατηγορία ὅτι προξένησε ζημιές στό πιάνο. Ὡστόσο, ἡ Ἐκκλησία φρόντισε νά ζητήσει ἀπό τήν τοπική Ἀστυνομική Ἀρχή ἐπίσημο πραγματογνωμοσύνη, ἡ ὁποία πιστοποίησε ὅτι οὔτε στό πιάνο προκλήθηκαν ζημιές, οὔτε στόν λειτουργικό χῶρο τοῦ Ναοῦ γενικότερα. Ἡ τότε ὑπάλληλος τῆς Θ΄ Ἐφορείας ὑπεστήριξε ὅτι κατεστράφησαν τά σχετικά στοιχεῖα χρονολογήσεως ἀπό τό Ναό. Στή συνέχεια ἔγινε ἄρση τῆς ἀποφάσεως τῆς ἀναστολῆς μέ ἀποτέλεσμα πάλι νά ὑπάρξει πρόβλημα σέ ὅ,τι ἀφοροῦσε στό ἀπρόσκοπτο τῆς λειτουργικῆς χρή-

364. Μ. Ἀρχιμ. Ἰωάννου Τασσιᾶ, ὅπ. π., σσ. 200-209

Εἰς τόν Ἱερόν Ναόν Ἁγίου Γεωργίου-Ροτόντα

σης τοῦ Ναοῦ. Ἀκολούθως μέ τήν ἐπαναφορά τοῦ ὅλου θέματος πρός τήν ὁλομέλεια τοῦ Συμβουλίου, ὁρίσθηκαν δικάσιμοι καί ἐπῆλθαν κάποιες ἀναβολές[365].

Τά προαναφερθέντα στοιχεῖα ἀποτελοῦν τήν εἰκόνα καί παράλληλα τήν πίστωση καί τή βεβαίωση ὅτι ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμων ὁ Β΄, ἀνταποκρινόμενος στίς ἀπαιτήσεις πού ἀπορρέουν ἐκ τῶν θείων καί ἱερῶν κανόνων, περί τῆς προστασίας καί διατηρήσεως τοῦ λατρευτικοῦ χαρακτῆρος τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἔπραξε στό ἀκέραιο τό καθῆκον του καί συναγωνιζόταν μετά τοῦ λαοῦ, ἀλλά καί μέ εὐρύτατη ὁμάδα ἐγκρίτων ἐπιστημόνων, ὄχι μόνο γιά νά διατηρηθεῖ ὁ λατρευτικός χαρακτήρας τοῦ ναοῦ, ἀλλά καί νά ἀνακοπεῖ ἡ γενικότερη τάση μουσειοποιήσεως τῶν ναῶν. Διότι ἀπό ἔγγραφα πού εἶχε στή διάθεσή της ἡ Ι.Μ.Θ. καί ἐδημοσιεύθησαν στό ἐν λόγῳ πόνημα τῆς Ἕνωσης Πολιτῶν, προβλεπόταν ἡ μουσειοποίηση καί ἄλλων ναῶν, οἱ ὁποῖοι ἀκόμα παραμένουν σέ ἐρειπιώδη κατάσταση, χωρίς νά προχωρεῖ τό ἔργο τῆς συντηρήσεως καί τῆς ἀναδείξεώς τους[366].

365. Μ. Ἀρχιμ. Ἰωάννου Τασσιᾶ, ὅπ. π., σσ. 200-209

366. Μ. Ἀρχιμ. Ἰωάννου Τασσιᾶ, ὅπ. π., σσ. 200-209

Ἐνῶ λοιπόν ἀρχικά εἶχε συμφωνηθεῖ νά τελεῖται θεῖα Λειτουργία τρεῖς φορές τόν χρόνο, τήν ἡμέρα τῶν Χριστουγέννων, τοῦ Πάσχα καί τήν ἡμέρα τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἐν συνεχείᾳ ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης μέ τήν καθοριστική του στάση καί τίς ἀδιαπραγμάτευτες ἐνέργειές του κατόρθωσε νά συμφωνήσει μέ τό Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ, ὥστε νά τελεῖται στόν Ἱερό Ναό Ἁγίου Γεωργίου Θεία Λειτουργία μία φορά κάθε μήνα, πράγμα πού ἰσχύει μέχρι καί σήμερα. Ἀξίζει νά ἀναφερθεῖ ὅτι κάθε φορά πού τελεῖται Θεία Λειτουργία ἡ συμμετοχή τοῦ πλήθους εἶναι συγκινητική καί κάποιες φορές ἀθρόα. Ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι κατανυκτική καί ἐκπέμπει θρησκευτική ἀνάταση καί ἐκκλησιαστικό μεγαλεῖο, θυμίζοντας τήν παλαιά αἴγλη τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ, ὁ ὁποῖος δέν πρέπει νά λησμονηθεῖ ὅτι στό παρελθόν ὑπῆρξε ὁ Ἱερός Μητροπολιτικός Ναός τῆς Θεσσαλονίκης[367].

Ἡμερίδα μέ θέμα: «Ἅγιος Γεώργιος-Ροτόντα, λατρευτικός ἤ μνημειακός χῶρος; Ἱστορική, Ἀρχαιολογική, Νομοκανονική καί Θεολογική Προσέγγιση»

Κατά τήν 21η τοῦ μηνός Μαρτίου τοῦ ἔτους 1997 πραγματοποιήθηκε στό Ἀριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης ἐπιστημονική ἡμερίδα μέ θέμα «Ἅγιος Γεώργιος-Ροτόντα, λατρευτικός ἤ μνημειακός χῶρος; Ἱστορική, Ἀρχαιολογική, Νομοκανονική καί Θεολογική Προσέγγιση»[368]. Οἱ ἐργασίες τῆς ἡμερίδος διεξήχθησαν στό Δ΄ ἀμφιθέατρο τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς.

Μέ τήν ἔναρξη τῆς ἡμερίδος, χαιρετισμούς ἀπηύθυναν ὁ Πρύτανης τοῦ Α.Π.Θ. κ. Ἀντώνης Μάντης, ὁ Πρόεδρος τοῦ Τμήματος Ποιμαντικῆς καί Κοινωνικῆς Θεολογίας κ. Βασίλειος Φανουργάκης καί ὁ Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱ.Μ.Θ. Ἀρχιμανδρίτης π. Ἰωάννης Τασσιᾶς ἐκ μέρους τοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος Β΄. Τήν ὀργανωτική ἐπιτροπή τῆς ἡμερίδος ἀποτελοῦσαν ὁ πρωτο-

367. Μ. Ἀρχιμ. Ἰωάννου Τασσιᾶ, ὅπ. π., σσ. 200-209

368. Μ. Ἀρχιμ. Ἰωάννου Χ. Τασσιᾶ, *Ἱερός Ναός Ἁγίου Γεωργίου (Ροτόντα), Κατάθεση-μαρτυρία*, Θεσσαλονίκη 1998, σσ. 127-132.

πρεσβύτερος καθηγητής Θεόδωρος Ζήσης, ὁ καθηγητής Ἀθανάσιος Ἀγγελόπουλος καί ὁ ἀναπλ. καθηγητής Θεολόγος Ἀλιπράντης[369].

Τά πορίσματα τῆς ἡμερίδος συνόψισε ὁ καθηγητής κ. Ἀθανάσιος Καραθανάσης καί ἀνέγνωσε τό παρακάτω ψήφισμα[370]:

«Ὁ Ἅγιος Γεώργιος, γνωστός ὡς Ροτόντα, ἀποτελεῖ σύμβολο τῆς ἑλληνορθοδόξου κληρονομιᾶς καί ἱερό τόπο λατρείας καί ἐξυμνήσεως τοῦ Θεοῦ. Διατελοῦσε πάντοτε, ἐφ' ὅσον ἡ χώρα ἦταν ἐλεύθερη, ὑπό τήν κυριότητα καί χρήση τῆς Ἐκκλησίας, σύμφωνα μέ τήν νομοκανονική παράδοση. Ἡ νομοθεσία τοῦ νεοελληνικοῦ κράτους, ἀκολουθώντας αὐτήν τήν παράδοση, διασφαλίζει τήν ἱερότητα καί τό ἀπαραβίαστο τῆς φυσιογνωμίας τῶν ἐκκλησιαστικῶν καθιδρυμάτων, ἀπαγορεύοντας τή χρήση τους γιά ἄλλο σκοπό πλήν τῆς θείας λατρείας. Ἡ προβλεπόμενη ἀπό τόν νόμο παρέμβαση τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας γιά τήν συντήρηση καί στερέωση τῶν ναῶν, σέ συνεργασία μέ τήν Ἐκκλησία, δέν θίγει τό ἀποκλειστικό δικαίωμα κτήσεως καί χρήσεως πού ἀνήκει στήν Ἐκκλησία. Ἑπομένως, μπορεῖ καί πρέπει νά ὑπάρξει συνεργασία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας μέ τήν Ἐκκλησία, ὥστε νά βοηθηθεῖ ἡ προβολή τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ λατρευτικοῦ αὐτοῦ μνημείου, τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, πάντοτε ὅμως, ὑπό τήν εὐθύνη καί ἐποπτεία τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας».

Γνωμοδότησις Σεβ. Μητροπολίτου Τυρολόης καί Σερεντίου κ.κ. Παντελεήμονος γιά τόν Ἱερό Ναό Ἁγίου Γεωργίου

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 25ῃ Ἰανουαρίου 1995

Πρός τόν Παναγιώτατον Μητροπολίτην Θεσσαλονίκης
κ.κ. Παντελεήμονα
Ἐνταῦθα
Ἀγαπητέ μοι ἐν Χριστῷ Ἀδελφέ,

369. Μ. Ἀρχιμ. Ἰωάννου Χ. Τασσιᾶ, ὅπ. π., σσ. 127-132.

370. Μ. Ἀρχιμ. Ἰωάννου Τασσιᾶ, «Οἱ πρωτοβουλίες τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος τοῦ Β΄» ὅπ.π. σσ. 200-209. Τοῦἰδίου, *Ἱερός Ναός Ἁγίου Γεωργίου (Ροτόντα), Κατάθεση-μαρτυρία*, Θεσσαλονίκη 1998, σσ. 127-132.

Εἰς ἀπάντησιν τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 29/17-1-1995 Ὑμετέρου ἐγγράφου καί ἐπί τεθέντων ἡμῖν ἐρωτημάτων, ἀδελφικῶς γνωρίζομεν Ὑμῖν, τά κάτωθι.

1. Ὡς προσωπικῶς γνωρίζομεν, ὁ ἀπό Ἐδέσσης καί Πέλλης ἀείμνηστος μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Παντελεήμων, ὑφ' ὅν ὑπηρετήσαμεν ἐπί μακρόν ὡς Πρωτοσύγκελλος καί δή κατά τήν ὑπό ἐξέτασιν περίοδον (ἀρχάς δεκαετίας 1960), ἔπηξε μαρμάρινον θυσιαστήριον ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ Ἁγίου Γεωργίου (Ροτόντα) Θεσσαλονίκης. Τοῦτο μαρτυρεῖται καί ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμ. 550-551 (ἔτος ΜΖ΄, Μάρτιος-Ἀπρίλιος, Θεσσαλονίκη 1964, σ. 148) τεύχει τοῦ ἐπισήμου ὀργάνου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, «Ἰρηγόριος ὁ Παλαμᾶς». Ὁ ὑπογραφόμενος, ὡς πανεπιστημιακός διδάσκαλος, ἐλειτούργει ἐπί ἀριθμόν ἐτῶν ἐπί τοῦ θυσιαστηρίου αὐτοῦ διά τούς πρωτοετεῖς φοιτητάς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου, κατά τήν ἔναρξιν τῶν πανεπιστημιακῶν αὐτῶν σπουδῶν.

Ἡ καθιέρωσις Ἱεροῦ Ναοῦ ἀποτελεῖ κατά τήν Ὀρθόδοξον πίστιν μυστηριακήν πρᾶξιν καί ὁ οὕτω καθιερωθείς ναός, κατά τήν δογματικήν καί κανονικήν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας, δέον νά χρησιμοποιῆται μόνον διά τήν θείαν λατρείαν, ἤ δι' ἐκδηλώσεις ἁρμοζούσας εἰς τήν ἱερότητα ἑνός Ὀρθοδόξου Χριστιανικοῦ Ναοῦ καί οὐχί δι' ἄλλους σκοπούς. Ἅπαξ δέ καθιερωθῇ, ὁ ναός παραμένει ἱερός ἐσαεί. Τοῦτο ἐπιτάσσεται ὑπό τῶν ἱερῶν κανόνων 74, 76, 88 καί 96 τῆς ἐν Τρούλλῳ Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς συνόδου, ὡς καί 28 τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου καί 42 τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου, μαρτυρεῖται δέ ὑπό τῆς συνεχοῦς, διά μέσου τῶν αἰώνων, Ὀρθοδόξου πράξεως. Ἡ Ρωμαϊκή νομοθεσία, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ βοηθητικήν πηγήν τοῦ Ὀρθοδόξου Κανονικοῦ Δικαίου, ἀπηγόρευεν, ἐπίσης, ἄλλην χρῆσιν τῶν καθιερωμένων ναῶν, ἐκείνης τῆς ἱερᾶς λατρείας (Cod. de episc. et cleric, i, 3.1.10 Νεαρά ρκγ΄, 123, κεφ. λα΄. Ἑρμηνεία Βαλσαμῶνος εἰς τόν 97ον Κανόνα τῆς ἐν Τρούλλῳ Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου). Τά αὐτά συνάγονται καί ἐκ τῆς ἐν ἰσχύει σήμερον ἑλληνικῆς ἐκκλησιαστικῆς νομοθεσίας (Νόμος 590/1977 ἄρθρον 39, 3, πρβλ. Κανονισμόν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος 39/1972 ἄρθρον 3). Ἐννοεῖται, ὅτι ἡ διατήρησις τῶν ἱερῶν συμβόλων ἑνός ναοῦ εἶναι ἀπαραβίαστος.

Ἐάν δέ πρόκειται περί μνημείου, ἡ ἱστορική καί αἰσθητική αὐτοῦ καθαρότης καί ταυτότης, δέον νά διαφυλάσσεται ἀπαρεγκλίτως.

Ἐπί δέ τούτοις, διατελοῦμεν.
Μετά βαθείας ἀγάπης ἐν Κυρίῳ
† Ὁ Μητροπολίτης Τυρολόης καί Σερεντίου
Παντελεήμων Ροδόπουλος
καθηγητής τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου ἐν τῷ Α.Π.Θ.
Ἐπίτιμος πρόεδρος τῆς Διεθνοῦς Ἑταιρείας Δικαίου τῶν Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν (ἕδρα ἐν Βιέννῃ).

6. Τό ἔργο τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Παντελεήμονος Β΄ στίς Ἱερές Μονές καί τούς Ἱερούς Ναούς τῆς ποιμαντικῆς του ἐπικράτειας

Τό ἔργο τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Παντελεήμονος Β΄ στίς Ἱερές Μονές

Ἀδιάπτωτο ὑπῆρξε τό ἐνδιαφέρον τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου κ.κ. Παντελεήμονος Β΄ γιά τίς Ἱερές Μονές ἀπό τήν περίοδο τῆς Ἀρχιερατείας του στήν Μητρόπολη Σάμου-Ἰκαρίας. Ὡς ἐκ τούτου καί στή διάρκεια τῆς θητείας του στόν θρόνο τῆς Θεσσαλονίκης δεικνύει τήν ἴδια καί ἀκόμη μεγαλύτερη φροντίδα. Στήν Ἱερά Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου-Παναγίας Ἐλευθερώτριας Πανοράματος ἀνεγείρεται ὁ Ναός τῆς Παναγίας Ἐλευθερώτριας, στόν ὁποῖο καί φυλάσσεται ἡ φερώνυμος εἰκόνα τῆς Θεοτόκου. Τά ἐγκαίνια τοῦ καθολικοῦ της Ἱερᾶς Μονῆς ἐτέλεσε τήν 27η Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους 1987. Ἡ Ἱ. Μονή ἀνακαινίζεται καί στό πρόσωπο τοῦ Παναγιωτάτου οἱ μονάζουσες βρίσκουν τόν σταθερό τους καθοδηγητή καί προστάτη[371].

Τήν ἴδια φροντίδα δείχνει καί γιά τήν ἐπέκταση τῆς Ἱ. Μονῆς τῆς Ἁγίας Θεοδώρας, μέ τήν ἱστόρηση τοῦ καθολικοῦ της, μέ τόν πλουτισμό της μέ τμῆμα τοῦ ἱεροῦ λειψάνου τοῦ ὁσίου Δαβίδ καί τήν ἀναβάθμιση τοῦ ρόλου της στήν Ἐκκλησία τῆς Θεσσαλονίκης[372]. Το 1974 ἀνασυγκρότησε καί περάτωσε τά ἔργα τῆς Ἱ. Μονῆς, ἡ ὁποία

371. Παντελεήμονος Καλπακίδη, Μητροπολίτου Βερροίας, Καμπανίας καί Ναούσης, «Ὁ Θεσσαλονίκης Παντελεήμων ὁ Β΄ (1974-1994)», στό *Χαριστήριον τῷ Παναγιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονι τῷ Δευτέρῳ ἐπί τῇ συμπληρώσει εἰκοσαετοῦς ἐν Θεσσαλονίκῃ ποιμαντορίας*, Θεσσαλονίκη 1994, σ. 46.

372. Ὅπ.π., σ. 46.

Ἀπό τήν θεμελίωσιν τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Παναγίας τῆς Ἐλευθερωτρίας τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Πανοράματος

λειτουργεῖ ὡς ἀνδρώα καί ἀριθμεῖ περί τούς 45 πατέρες, ἀγάμους κληρικούς τῆς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης. Στή Μονή φιλοξενοῦνται ἐπίσης ἐκκλησιαστικές ἀποστολές, ἁγιορεῖτες πατέρες καί διαμένουν ξένοι ἱερεῖς καί φοιτητές.

Ἐπίσης, συντηρεῖ μέ δικούς της πόρους τό οἰκοτροφεῖο τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου καί προβαίνει σέ ἐκδόσεις βιβλίων. Ὑπό τήν κηδεμονία της βρίσκονται πέντε μετόχια στόν εὐρύτερο χῶρο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης: 1. Ὁ Ναός τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου στήν πλατεία Ἱπποδρομίου, 2. Τό Παρεκκλήσιο τοῦ Ἁγίου Νικολάου τοῦ Τρανοῦ, πλησίον τῆς Παναγίας Χαλκέων, 3. Ὁ Ναός τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος στή συμβολή τῶν ὁδῶν Ἐγνατίας καί Ἰασωνίδου, 4. Τό Παρεκκλήσιο τῆς Παναγίας τῆς Ἐλεούσης ἐπί τῆς ὁδοῦ Τσιμισκῆ καί 5. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Ὁσίου Δαβίδ, τμῆμα τοῦ παλαιοῦ καθολικοῦ τῆς μονῆς Λατόμου στήν Ἄνω Πόλη[373].

373. Ἀρχιμ. Ἰωάννου Τασσιᾶ, *Ἱερά Μονή Ἁγ. Θεοδώρας Θεσσαλονίκης*, Θεσσαλονίκη 2002, σσ. 11-12.

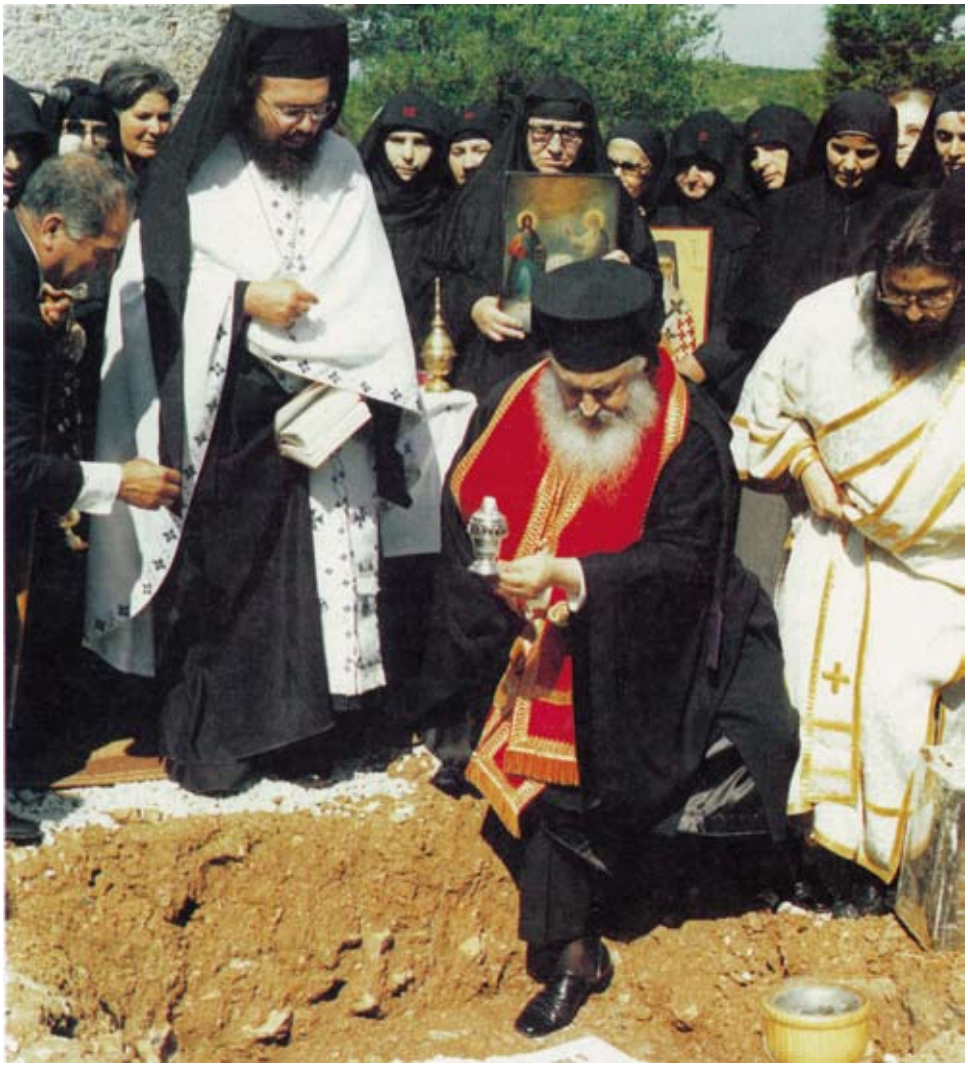

Ὁ Παναγιώτατος καταθέτων τόν θεμέλιον λίθον εἰς τόν Ἱερόν Ναόν Παναγίας Ἐλευθερωτρίας Ἱερᾶς Μονῆς Πανοράματος

Ἐγκαίνια Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου Παπαφείου

Τό ἔργο τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Παντελεήμονος Β΄ στούς Ἱερούς Ναούς

Προνοίᾳ τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος Β΄ θεμελιώνονται ἤ ἐγκαινιάζονται πλῆθος νεόδμητων ναῶν, μερικοί ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι οἱ ἀκόλουθοι: τῆς Παναγίας Δεξιᾶς, ὅπου ἀνήγειρε ξενώνα φιλοξενίας παιδιῶν πού πάσχουν ἀπό λευχαιμία καί τῶν συνοδών αὐτῶν καί σήμερα λειτουργεῖ παράλληλα καί ὡς θεολογικό-φοιτητικό οἰκοτροφεῖο, ὁ Ναός τῆς Ἁγίας Κυριακῆς Χαριλάου, τῆς Παναγίας Ἐλευθερώτριας, τῶν Ἁγίων Κωνσταντίνου καί Ἑλένης, τοῦ Ἁγίου Χριστοφόρου, τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου, τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος, τοῦ Μ. Βασιλείου, τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος, τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν Χαριλάου, τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Παύλου, τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Σαράντα Ἐκκλησιῶν, ὁ Ἱερός Ναός Ἁγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου, τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Πανοράματος, τῆς Ἁγίας Μαρίνης

Τούμπας, τοῦ Ἁγίου Φωτίου, τῆς Μεταμορφώσεως-Γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος, τῆς Ὁσίας Ξένης, τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος Πανοράματος καί τῶν Ἁγίων Πάντων τῶν Θεσσαλονικέων[374].

Ἐπίσης, πλεῖστοι ἄλλοι ἐπεκτάθηκαν, ἐξωραΐσθησαν καί ἁγιογραφήθηκαν πρός κάλυψη τῶν ἀναγκῶν τοῦ ὁλοένα αὐξανομένου χριστιανικοῦ πλήθους. Οἱ παλαιοί ναοί ἐμπλουτίζονται μέ ἱερά λείψανα, τά ὁποῖα ἀνευρέθηκαν ἤ μετακομίσθηκαν μέ τήν πρωτοβουλία καί πρόνοια τοῦ Παναγιωτάτου, ὅπως ὁ ναός τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης, τό Παρεκκλήσι τοῦ Ἁγίου Νεομάρτυρος Γεωργίου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων, τῆς Ἁγίας Ἀνυσίας, τοῦ Ἁγίου Βασιλείου τοῦ Ὁμολογητοῦ, τοῦ Ἁγίου Ἰσαποστόλου Μεθοδίου, τοῦ Ἁγίου Νικολάου τοῦ ἐν Λέσβῳ καί ἄλλων[375].

Παραδείγματα ναῶν πού οἰκοδομήθηκαν ἤ ἐξωραΐσθησαν

Μερικά παραδείγματα Ἱ. Ναῶν πού οἰκοδομήθηκαν ἡ ἐξωραΐσθησαν παρατίθενται ὡς ἀκολούθως:

α. Ἱερός Ναός Ἁγίου Φωτίου τοῦ Μεγάλου

Τήν 14η Νοεμβρίου τοῦ ἔτους 1995, ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης ἀνακοίνωσε ὅτι «Ὁ Ἱερός Ναός οὗτος θέλει ἀνεγερθῆ πρός τιμήν καί μνήμην τοῦ Μεγίστου ἐν Ἱεράρχαις Φωτίου τοῦ Μεγάλου». Στίς 27 Σεπτεμβρίου 1997 τέθηκε ὁ θεμέλιος λίθος ἀπό τήν Α.Θ.Π. τόν Οἰκουμενικό Πατριάρχη κ.κ. Βαρθολομαῖο καί τόν Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονα Β΄. Ἔκτοτε ἄρχισε ἡ ἀνέγερση τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ καί ἐκ παραλλήλου λειτουργοῦσε ἡ κατακόμβη ὡς Ναός. Τό Προεδρικό διάταγμα γιά τήν ἀνέγερση τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ ἐξεδόθη τό ἔτος 2001 καί τελικῶς τά ἐγκαίνια τοῦ Ναοῦ ἐτελέσθησαν τήν 17η Μαΐου τοῦ 2009 ἀπό τόν νῦν Παναγιώτατο Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης κ.κ. Ἄνθιμο[376].

374. Παντελεήμονος Καλπακίδη, ὅπ. π., σ. 46.

375. Παντελεήμονος Καλπακίδη, ὅπ. π., σ. 46.

376. Ἀπό τήν ἱστοσελίδα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, στήν ἑνότητα Ἱεροί Ναοί, τμῆμα Ἱστοσελίδες ἱερῶν ναῶν τῆς μητροπόλεως (Ἅγιος Φώτιος).

β. Ἱερός Ναός Ἁγίου Γεωργίου Πανοράματος

Ἀπό τό 1990 ὁ Ἱερός Ναός Ἁγίου Γεωργίου Πανοράματος ἀποκτᾶ μιά διαφορετική προοπτική, καθώς τό ἔτος αὐτό δημιουργεῖται τό Ἐνοριακό Κέντρο καί τό Δημιουργικό Στέκι γιά τήν Νεολαία[377].

γ. Ἱερός Ναός Προφήτη Ἠλία Πυλαίας

Ὁ κυρίως ναός τοῦ Προφήτη Ἠλία Πυλαίας ἁγιογραφήθη ἐξ ὁλοκλήρου τή δεκαετία τοῦ ’90. Τό 2007 ὁλοκληρώθηκε καί ἡ ἁγιογράφηση τοῦ γυναικωνίτη. Ἐντυπωσιακό εἶναι καί τό τέμπλο τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ, τό ὁποῖο κατά τό ἔτος 2006 διεκοσμήθη μέ γύψινα σχέδια καί ἐπιχρυσώθηκε.

Ἐπιπλέον, τό ἔτος 1989 ἐθεμελιώθη καί τό ἔτος 1992 ἐγκαινιάσθη τό ἐνοριακό πνευματικό κέντρο πλησίον του Ἱεροῦ Ναοῦ, τό ὁποῖο ἀνεκαινίσθη σέ πρώτη φάση τό 2005 καί σέ δεύτερη φάση τό 2007, προκειμένου νά ἐξυπηρετήσει τίς πολλαπλές ἀνάγκες τῆς μεγάλης αὐτῆς ἐνορίας[378].

δ. Ἱερός Ναός Ἁγίας Κυριακῆς Χαριλάου

Ὁ πρῶτος Ἱερός Ναός τῆς Ἁγίας Μεγαλομάρτυρος Κυριακῆς ἀνηγέρθη τό 1959. Τό 1965 ὅμως χαρακτηρίστηκε ἀπό τή Μητρόπολη Ἐνοριακός καί διορίστηκε ἐφημέριος. Οἱ ἐπεκτάσεις τοῦ Ναοῦ, μέ τήν κατασκευή τοῦ δεξιοῦ καί ἀριστεροῦ κλίτους, ἑνός τμήματος τοῦ νάρθηκα καί τοῦ χαρακτηριστικοῦ καμπαναριοῦ σέ σχῆμα Σταυροῦ ἄρχισαν τό ἔτος 1976. Τά ἐγκαίνια ἐτελέσθησαν τήν 11η Ὀκτωβρίου τοῦ 1981 ἀπό τόν Παναγιώτατο Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονα τόν Β΄. Ἕνα χρόνο μετά, τό ἔτος 1982, ὁ νάρθηκας πῆρε τήν σημερινή του μορφή. Δίπλα στό Ναό ὑπάρχουν οἱ αἴθουσες τῶν Κατηχητικῶν καί τό Πνευματικό Κέντρο πλήρως ἀνακαινισμένα γιά

377. Ἀπό τήν ἱστοσελίδα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, στήν ἑνότητα Ἱεροί Ναοί, τμῆμα Ἱστοσελίδες ἱερῶν ναῶν τῆς μητροπόλεως (Ἱερός Ναός Ἁγίου Γεωργίου Πανοράματος).

378. Ἀπό τήν ἱστοσελίδα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, στήν ἑνότητα Ἱεροί Ναοί, τμῆμα Ἱστοσελίδες ἱερῶν ναῶν τῆς μητροπόλεως (Ἱερός ναός Προφήτη Ἠλία Πυλαίας).

τήν κάλυψη τῶν πνευματικῶν ἀναγκῶν τοῦ Ἐνοριακοῦ ἔργου, τά γραφεῖα καί τό ἀρχονταρίκι τοῦ Ναοῦ[379].

ε. Ἱερός Ναός Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου–Σαράντα Ἐκκλησιῶν

Στίς 19 Νοεμβρίου τοῦ ἔτους 1985 ἐτέλεσε τά ἐγκαίνια τοῦ περικαλλέστατου Ἱεροῦ Ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου τῆς ἐνορίας τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν[380].

ς. Ἱερός Ναός Μεταμορφώσεως – Γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος

Ἡ ἐνορία τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Μεταμορφώσεως-Γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος (ἐπί τῶν ὁδῶν Δελφῶν καί Μιαούλη) ἀποτελεῖ σήμερα μία ἀπό τίς μεγαλύτερες ἐνορίες καί ταυτόχρονα μία ἀπό τίς νεότερες ἐνορίες τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης. Δημιουργήθηκε γιά νά καλύψει τίς ἀνάγκες τῶν πολυπληθῶν κατοίκων, πού ἔμεναν οὐσιαστικά ἀποίμαντοι καί ταλαιπωροῦνταν προκειμένου νά καλύψουν τίς πνευματικές τους ἀνάγκες στίς παρακείμενες ἐνορίες Ἁγίας Τριάδος καί Ἀναλήψεως τοῦ Σωτῆρος.

Ἡ σύσταση τῆς πρώτης Ἐρανικῆς Ἐπιτροπῆς ἔγινε τό 1969, ὅταν σέ πρώτη φάση λειτούργησε ὡς ναός ὁ ὑπόγειος χῶρος, ἡ κατακόμβη τοῦ σημερινοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ. Τά θυρανοίξια τοῦ Ναοῦ ετελέσθησαν τό 1984 καί τά ἐγκαίνια τήν 2α Νοεμβρίου τοῦ 1986 ἀπό τόν Μακαριστό Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονα Β΄.

Ὁ Ἱερός Ναός κατέστη ἐνοριακός μέ τό ὑπ᾽ ἀριθμόν 201/3-5-88 ἱδρυτικό προεδρικό διάταγμα, πού δημοσιεύτηκε στό ὑπ᾽ ἀριθμόν 87/9-5-88 τεῦχος, πρῶτο φύλλο, τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως (Φ.Ε.Κ.). Μέ τό προεδρικό αὐτό διάταγμα ἀπαλείφεται ἡ δεύτερη ὀνομασία τοῦ Ναοῦ (Μεταμορφώσεως καί Γεννήσεως) καί διατηρεῖται ἡ ὀνομασία Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος, στήν ὁποία εἶναι ἀφιερωμένος ὁ Ναός ἀπό τά ἐγκαίνια[381].

379. Ἀπό τήν ἱστοσελίδα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, στήν ἑνότητα Ἱεροί Ναοί, τμῆμα Ἱστοσελίδες ἱερῶν ναῶν τῆς μητροπόλεως (Ἱερός Ναός τῆς Ἁγίας Μεγαλομάρτυρος Κυριακῆς).

380. *Ἰρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, Χρονικά, 1985.

381. Σελίδα Ἱεροῦ Ναοῦ Μεταμορφώσεως-Γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος http://www.inmetamorfoseos.gr /naos/?page_id=51

Ἐπιπλέον, ἀπό τό Μάρτιο 1993 στόν Ἱερό Ναό φυλάσσεται ὡς κειμήλιο ἀντίγραφο τῆς ἱερᾶς εἰκόνος τῆς Θεοτόκου «Ἄξιόν Ἐστι» σέ εἰδικό προσκυνητάρι πρός εὐλογία τῶν πιστῶν. Ἡ ἐπίσκεψη καί παραμονή τοῦ Τιμίου Σταυροῦ τό Σεπτέμβριο τοῦ 2010 ἐξ Ἱεροσολύμων ἀπετέλεσε γιά τήν ἐνορία καί τή Θεσσαλονίκη ἐν γένει μία ξεχωριστή καί ἰδιαίτερη εὐλογία πρός τούς εὐσεβεῖς ἐνορίτες καί προσκυνητές.

ζ. Ἱερός Ναός Πάντων τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ Ἁγίων

Ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης ἀνήγειρε καί ἐθεμελίωσε τό ἔτος 1996, στόν προαύλιο χῶρο τῆς Ἀνωτάτης Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς Θεσσαλονίκης, τόν Ἱερό Ναό πρός τιμήν τῶν Ἁγίων Πάντων τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ Ἁγίων[382].

382. *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, Χρονικά, 1996.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

Ο ΦΙΛΑΓΙΟΣ ΑΓΩΝ ΤΩΝ ΑΓΙΟΚΑΤΑΤΑΞΕΩΝ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΣΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΟΣ Β΄

Μέ ἐνέργειές του κατατάχθηκαν στό Ἁγιολόγιο τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας οἱ Ἅγιοι Συμεών καί Εὐστάθιος, Ἀρχιεπίσκοποι Θεσσαλονίκης, ὁ Νικόλαος Καβάσιλας καί ὁ Γρηγόριος Καλλίδης, ἀποδίδοντάς τους τήν ὀφειλομένη τιμή καί τόν δίκαιο ἔπαινο τῆς Ἐκκλησίας.

Παρακάτω παρατίθενται ἡ ἀλληλογραφία σχετικῶς μέ τίς Ἁγιοκατατάξεις, ὅπως αὐτές δημοσιεύθησαν στό Ἐπίσημο Περιοδικό τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς* καί στούς ἐκδοθέντες τιμητικούς τόμους τῶν Πρακτικῶν των Συνεδρίων, τά ὁποῖα πραγματοποιήθηκαν πρός τιμήν τῶν Ἁγίων, προνοίᾳ καί μερίμνῃ τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος Β΄.

1. Ἅγιος Συμεών, Ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης (1370-1429)

Συναριθμήθηκε στήν χωρία τῶν Ἁγίων τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τόν Ἀπρίλιο τοῦ 1981, κατόπιν προτάσεως τοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Παντελεήμονος Β΄, γνωματεύσεως τοῦ καθηγητοῦ Παν. Χρήστου καί ἀποφάσεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ἡ μνήμη του τελεῖται τήν 15η Σεπτεμβρίου[383].

383. Ἡ ἀλληλογραφία ἡ ἀφορῶσα τήν Ἁγιοκατάταξη τοῦ Ἁγίου Συμεῶνος, Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης, προέρχεται ἀπό τά *Πρακτικά τοῦ Λειτουργικοῦ Συνεδρίου εἰς τιμήν καί μνήμην τοῦ Ἁγίου Συμεῶνος, Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης (15.9.1983)*, Θεσσαλονίκη 1983, σσ. 9-26.

Περί Συμεῶνος Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης

Οὗτος ὁ μακάριος ἀνήρ, ἐκ τῆς Κωνσταντίνου πόλεως τό Γένος ἕλκων καί ἐν αὐτῇ λιπαράν τήν παιδείαν κτησάμενος, τήν τε θύραθεν καί τήν ἱεράν, ἐπέδωκεν ἑαυτόν τῇ τῆς ἀγγελικῆς ἀρετῆς ἀσκήσει, ἧς καί εἰς ἄκρον ἦλασεν. Περί δ' ἔτος σωτήριον ᾳυιε΄, χαλεποῖς τοῖς καιροῖς, ἐκλήθη τήν περιώνυμον τῆς Θεσσαλονίκης ἐκκλησίαν ποιμᾶναι.

Ἔνθα δή εἰς τήν μετά ζήλου πολλοῦ καί ἀγάπης θερμῆς θεραπείαν κατ' ἄμφω τοῦ ποιμνίου διέπρεψεν, δεινῶς ὑπό θεομηνιῶν καί τῆς τῶν ἀλλοφύλων ἐπιδρομῆς δοκιμαζομένου.

Καρποί δέ τῶν περί τόν θεῖον λόγον πόνων αὐτοῦ, καί πρότερον μέν, μάλιστα δέ νῦν, ἐξαίρετοι ἀπόκεινται αἱ σοφαί αὐτοῦ συγγραφαί, ἐν αἷς τόν τῆς ἀληθείας λόγον ἐξηγεῖται καί ὀρθοτομεῖ, καί δή ὁ περί αἱρέσεων διάλογος καί τά περί τῆς τῶν χριστιανῶν πίστεως κεφάλαια, σύν τούτοις δέ καί τά εἰς τήν θείαν λειτουργίαν καί τάς Ἱεράς τελετάς σοφά ὑπομνήματα, αἵ τε εὐχαί αὐτοῦ ἐν ποικίλαις περιστάσεσι καί οἱ εἰς Θεόν καί τούς ἁγίους ὕμνοι. Τόν δέ καλόν ὑπέρ τῆς πίστεως ἀγῶνα ἐξιών, πρός τούς λέγοντας δέον τήν πόλιν ὑπέρ σωτηρίας αὐτῆς εἰς τήν τῶν Βενετῶν ἀρχήν παραδοῦναι, μηδενός λόγου ποιούμενους τήν ἐκ τῆς ἀπωλείας τῆς ὀρθοδόξου ἐπιστασίας ζημίαν, ἀντέλεγεν, «τοῦτο ὄντως ἀγαθόν τῷ κοινῷ» εἶναι, «τό ὀρθοδοξεῖν, εἰ δ' οὐ, κρεῖττόν γε τό ἀποθανεῖν».

Κοινωνῶν δέ τῷ λαῷ τῶν ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐπελθουσῶν αὐτῷ θλίψεων, τῶν συνεχῶν ἐπιδρομῶν τῶν βαρβάρων, τῶν λιμῶν καί λοιμῶν, τῶν στενώσεων καί ἐγκλεισμῶν, καί μυρίων ἄλλων δεινῶν, παρῄνει αὐτοῖς μένειν ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ καί ἑτοίμως ἔχειν «καιροῦ καλοῦντος, εἰ δυνατόν, ἐκχέαι καί τό αἷμα ὑπέρ τῆς ἡμῶν εὐσέβειας καί τοῦ μή δουλωθῆναι τοῖς ἀσεβέσιν ἐχθροῖς», πληροφορῶν πάντας ὡς τόν αὐτόν ἕξουσι μισθόν, οἷον οἱ μάρτυρες, καί λέγων «ὡς γάρ ἐκεῖνοι ἠγωνίσαντο καί ἀπέθανον, ἵνα μή βλασφημήσωσιν εἰς Χριστόν, οὕτω καί ὑμεῖς μαρτυρεῖτε τῇ συνειδήσει καί τῇ τῶν θλίψεων καρτερίᾳ, ἵνα μή ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τό ὄνομα βλασφημηθῇ τοῦ Χριστοῦ».

Καί δή καί τήν κεφαλήν αὐτοῦ τιθέμενος ὑπέρ τῆς πόλεως καί τά ὑπέρ δύναμιν πράττων, συνεκακουχήθη τοῖς πολίταις, καθά αὐτός λέγει, «τά κατά δύναμιν ὑπέρ αὐτῆς ἤ καί τά ὑπέρ δύναμιν σχεδόν ἔπραξα καί συνεθλίβην μέν καί συνθλίβομαι καί συνεκακουχήθην καί συγκακου-

χοῦμαι», ἄχρι σχεδόν αὐτῆς τῆς ἐσχάτης πνοῆς «ἐγώ γάρ, ἐπιλέγει, ὡς ἡμιθανής ἐκείμην ταῖς πολλαῖς συμφοραῖς καί ὀδύναις καταβληθείς».

Προγνούς δέ ὁ μακάριος περί τῆς ἑαυτοῦ τελευτῆς, καθά Ἰωάννης ὁ Ἀναγνώστης ἱστορεῖ, δεῖγμα τῆς πρός αὐτόν ἄνωθεν εὐμενείας οὕτως ἐντεῦθεν λαμβάνων, ἐξεδήμησε χρόνῳ οὐ πολλῷ πρό τῆς ὑπό τῶν Ἀγαρηνῶν τῆς πόλεως ἁλώσεως.

Ἰωάννης ὁ Εὐγενικός, ὁ Μάρκου τοῦ τῆς εὐσέβειας ἀθλητοῦ ἀντάξιος ἀδελφός, ἐν ἰδίῳ Ἐγκωμίῳ εἰς τό μνημόσυνον Συμεών, ἅγιον αὐτόν ὀνομάζει καί ὡς ἅγιον αὐτόν γεραίρει. Ὡς δέ μοι δοκεῖ, κρίνοντι ἐκ τῆς ἐν τῷ Συνοδικῷ τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ Ἐκκλησίας ἀναγραφῆς αὐτοῦ, καί ἐπίσημος ἐνέργεια εἰς ἀναγνώρισιν τῆς ἁγιότητος ἐγένετο, οὐ μέντοι τελειωθεῖσα ἕνεκεν τῶν ἐπελθουσῶν συμφορῶν.

Οὐ μόνον δέ οἱ τάς χειρογράφους βίβλους φιλοκαλοῦντες μακάριον αὐτόν καί ἅγιον ἐπιγράφουσιν, ἀλλά καί τῶν ἐπί σοφίᾳ καί ἀρετῇ ἐκκρίτων ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγοι, τῷ τε κατ᾽ αὐτόν χρόνῳ καί τῷ μετέπειτα, ἅγιον αὐτόν καλοῦσιν, ἀπό τῶν ρηθέντων Ἰωαννῶν, τοῦ Εὐγενικοῦ καί τοῦ Ἀναγνώστου, πρώτων. Ἐν οἷς ὅ τε ἱερός Γεννάδιος ὁ Σχολάριος, πρῶτος τόν οἰκουμενικόν θρόνον μετά τήν ἅλωσιν ἀναστηλώσας, λέγων ὡς «ὁ θεῖος οὗτος ἀνήρ πεπαιδευμένος μέν ἐν τοῖς μάλιστα ἦν... ἦν γάρ οὐ μόνον ἐν λόγοις πεπαιδευμένος ἀλλά καί ἀρετῇ τῶν τότε προεχόντων ἐν πρώτοις», καί Μελέτιος ὁ Γεωγράφος, ὁ μητροπολίτης Ἀθηνῶν γενόμενος, λέγων, «Συμεών ὁ Θεσσαλονίκης ἀρχιεπίσκοπος, ἀνήρ εἰς ἄκρον ἀρετῆς καί ἁγιότητος φθάσας, παρομοίως τοῖς ἀρχαίοις πατράσι συναριθμεῖται».

Ἐπειδήπερ οὖν ὁ ἱερός οὗτος τῆς Ἐκκλησίας διδάσκαλος καί ποιμήν τῇ τε πολιτείᾳ κατά ἀγγέλους διέπρεψε, διά τῆς πράξεως εἰς θεωρίαν ἀναχθείς, καί τῇ διδαχῇ οὐ μόνον τήν ἑαυτοῦ παροικίαν, ἀλλά καί τήν οἰκουμενικήν κατηύγασε, τῇ δέ περί τήν θείαν λατρείαν ἐπιδόσει τόν τῶν εὐσεβῶν ζῆλον ἐθέρμανε καί θερμαίνει, ἐπί δέ τούτοις πᾶσι πατήρ τῆς Ἐκκλησίας καί ὁμολογητής τῆς εἰς Χριστόν πίστεως ἐγένετο, ἄξιός ἐστιν ἐν χοροῖς ἁγίων δεόντως τιμᾶσθαι καί γεραίρεσθαι.

Παναγιώτης Χρήστου
τῆς ἱερᾶς Θεολογίας διδάσκαλος
καί τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου Μέγας Ὑπομνηματογράφος

Πρότασις τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελήμονος πρός τήν Ἱεράν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, περί κατατάξεως εἰς τό Ἁγιολόγιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης Συμεών

Πρός τόν Μακαριώτατον
Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος
Κύριον Κύριον Σεραφείμ
Πρόεδρον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος
Ἀθήνας

Μακαριώτατε Πάτερ καί Δέσποτα,

Πάνυ εὐλαβῶς, ὑπομιμνήσκομεν τῇ Ὑμετέρᾳ πεπνυμένῃ ἡμῖν Μακαριότητι καί τῇ περί Αὐτήν Ἁγίᾳ καί Ἱερᾷ ἡμῶν Συνόδῳ, ὅτι μεταξύ των διακεκριμένων Ἱεραρχῶν τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Θεσσαλονίκης, ἐξέχουσαν θέσιν κατέχει καί ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ταύτης Συμεών, Ὅστις ἐξεδήμησεν πρός Κύριον, περί τά μέσα τοῦ μηνός Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους 1429, μετά ἀπό Ἀρχιερατείαν 13 περίπου ἐτῶν (1416-1429).

Οὗτος, κατά τόν Μελέτιον καί τινας ἄλλους, «Ἀνήρ εἰς ἄκρον ἀρετῆς καί ἁγιότητος φθάσας, παρομοίως παρά τοῖς ἀρχαίοις πατράσιν συναριθμεῖται· ἔγραψε κατά αἱρέσεων, περί τῶν Ἱερῶν τελετῶν καί Μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας, περί ἀρχιερέων, Ἱερέων καί διακόνων περί τῆς Θείας Μυσταγωγίας καί πλεῖστα ἄλλα» (Συμεῶνος Ἀρχ. Θεσ/νίκης, *Ἅπαντα,* ἐκδ. Ρηγοπούλου, σελίς ζ΄).

Ὁ δέ Πατριάρχης Δοσίθεος γράφει περί Αὐτοῦ ὅτι «σύνοψιν τῆς τε Γραφῆς καί τῶν Πατέρων ἄριστα καί ἀσφαλέστατα ποιησάμενος, διά τό εὐμάθητον τῶν ἀγραμμάτων, διά τό εὐκατάληπτον τῶν σπουδαίων καί διά τό εὐμνημόνευτον τῶν σοφῶν· τήν γάρ ἀκτῖνα τῆς θεαρχικωτάτης αἴγλης πληρέστατα εἰσδεξάμενος, Ἥλιος πνευματικός τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ χρηματίζει, καταφωτίζων καί σοφούς καί ἰδιώτας ταῖς ἀκτῖσι τῆς διδασκαλίας Αὐτοῦ. Και, ὡς ἐν χρυσίῳ μάλιστα ἡ βασιλική εἰκών, οὕτω, τῇ καθαρότητι τῆς μακαρίας Αὐτοῦ ψυχῆς, εἰκών ὁρᾶται τοῦ Θεοῦ τε-

τυπωμένη, διό καί θεοφόροις πατράσιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν πρωτοτόκων συναγάλλεται, τῷ πανταιτίῳ τῶν τοιούτων σαλπίγγων Χριστῷ παριστάμενος» (βλ. ἀνωτ. σελίς ε΄).

Λαβόντες ὑπ᾽ ὄψιν τήν ἁγιότητα τοῦ βίου Του, τό Ὀρθόδοξον Αὐτοῦ φρόνημα καί τήν μεγίστην προσφοράν Του πρός τήν τῶν Θεσσαλονικέων Ἐκκλησίαν, ἅτινα ἐπιβεβαιοῦνται ἐκ τῶν ἀνωτέρω περικοπῶν, ὡς ἐπίσης καί ἐκ πλείστων ὅσων συγγραμμάτων, ἅτινα ἀσχολοῦνται περί τῆς ἐν λόγῳ θρησκευτικῆς προσωπικότητος, βαθυσεβάστως προτείνομεν τῇ Ὑμετέρᾳ περισπουδάστῳ Μακαριότητι καί τῇ περί Αὐτήν Ἁγίᾳ καί Ἱερᾷ Συνόδῳ, ὅπως ἐνεργήσῃ τά δέοντα παρά τῇ Ἁγίᾳ καί Ἱερᾷ ἡμῶν Συνόδῳ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἵνα Αὕτη ἀνακηρύξῃ τόν Ἀρχιεπίσκοπον Θεσσαλονίκης Συμεῶνα Ἅγιον καί ἀναγράψῃ τό ὄνομα Αὐτοῦ ἐν τῷ Ἁγιολογίῳ τῆς κατ᾽ Ἀνατολάς Ὀρθοδόξου τοῦ Χρίστου Ἐκκλησίας, ἅμα δέ καί ὁρίσῃ τήν ἀκριβῆ ἡμερομηνίαν τῆς μνήμης Αὐτοῦ.

Εὐχαριστοῦντες Ὑμᾶς ἐκ τῶν προτέρων, διά τάς ἐνεργείας Ὑμῶν καί ἀπεκδεχόμενοι τάς Πατρικάς Ὑμῶν Εὐχάς καί Εὐλογίας, διατελοῦμεν, μετά βαθυτάτου σεβασμοῦ καί ἀπείρου ἐν Κυρίῳ υἱικῆς ἀγάπης.

† Ὁ Θεσσαλονίκης Παντελεήμων

Ἐν Θεσσαλονίκῃ
Τῇ ιθ΄ Ἰουνίου ἔτους 1980

Πρότασις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, πρός τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, περί τῆς κατατάξεως εἰς τό Ἁγιολόγιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης Συμεών

Ἀθήνησι 19 Δεκεμβρίου 1980

Ἀριθ. 2350

Παναγιώτατε καί θειότατε Ἀρχιεπίσκοπε Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καί Οἰκουμενικέ Πατριάρχα, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἀγαπητέ ἀδελφέ ἡμῶν καί συλλειτουργέ Κύριε Δημήτριε, τήν Ὑμετέραν Παναγιότητα ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐν τῇ συνεδρίᾳ Αὐτῆς τῆς 11-12-1980, λαβοῦσα ὑπ᾽ ὄψιν τό ὑπ΄ ἀριθ. 351/30-5-1980 ἔγγραφον τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμονος καί τήν ἀπό 1-12-1980 ἐπ᾽ αὐτοῦ γνωμοδότησιν τῆς ἐπί τῶν Νομοκανονικῶν Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀπεφάσισε τήν κανονικήν διενέργειαν τῶν δεόντων πρός ἐπίσημον ἀνακήρυξιν εἰς Ἅγιον τοῦ, μακαρίᾳ τῇ λήξει γενομένου κατά Σεπτέμβριον τοῦ σωτηρίου ἔτους 1429, Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης Συμεών, ἐξέχουσαν θέσιν κατέχοντος ἐν τῇ χορείᾳ τῶν διακεκριμένων Ἱεραρχῶν τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Θεσσαλονίκης, ἅτε πανθομολογουμένης τῆς ἁγιότητος τοῦ βίου, τοῦ ὀρθοδόξου αὐτοῦ φρονήματος καί τῆς μεγίστης προσφορᾶς αὐτοῦ πρός τήν τῶν Θεσσαλονικέων Ἐκκλησίαν.

Ἐπειδή, κατά τήν κανονικήν τάξιν καί τήν μακραίωνα τῆς Ἐκκλησίας παράδοσιν, ἡ ἐπίσημος ἀνακήρυξις εἰς ἁγίους πιστῶν χριστιανικῆς βιοτῆς ἤ μαρτυρικῷ θανάτῳ τελειωθέντων ἀνήκει εἰς τάς προνομίας καί τά δικαιώματα τοῦ ἁγιωτάτου Ἀποστολικοῦ καί Οἰκουμενικοῦ Θρόνου τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, διά ταῦτα, Συνοδικῇ ἀποφάσει καί διαγνώμῃ, ἀποστέλλοντες πρός Ὑμᾶς τόν σχηματισθέντα Φάκελλον, παρακαλοῦμεν, ὅπως, κατά τά θέσμια τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἐκδοθῇ Πατριαρχική καί Συνοδική Πρᾶξις τῆς ἀνακηρύξεως εἰς ἅγιον, τοῦ προαναφερθέντος Συμεών Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης, καθορισθῇ δέ ἐν ταυτῷ καί ἡ ἀκριβής ἡμερομηνία τῆς ἐτησίου μνήμης αὐτοῦ.

Ἡ εἰς ἅγιον ἀνακήρυξις Συμεών τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης συνιστᾶ αἴτημα τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ Χριστεπωνύμου Πληρώματος εἰς τήν συνείδησιν τοῦ ὁποίου οὗτος ζῇ ἤδη ὡς ἅγιος, πρός ὅν ἀπευθύνεται ἡ δέησις τῶν πιστῶν, πρός μεσιτείαν καί πρεσβείαν παρά τῷ Παντοκράτορι καί Φιλευσπλάγχῳ Θεῷ.

Ἐπί τούτοις καί αὖθις κατασπαζόμενοι Ὑμᾶς φιλήματι ἀγάπης ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, διατελοῦμεν.

Ἀγαπητός καί ὁλοπρόθυμος ἐν Χριστῷ ἀδελφός
† Ὁ Ἀθηνῶν Σεραφείμ, Πρόεδρος

Ποιμαντορική Ἐγκύκλιος, ἐπί τῇ ἀνακηρύξει τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης Συμεῶνος ὡς Ἁγίου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, τοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Παντελεήμονος Β΄

Ὁ Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Παντελεήμων
Πρός τά ἐν Κυρίῳ Πνευματικά Αὐτοῦ Τέκνα.

Τέκνα ἡμῶν ἐν Κυρίῳ Ἀγαπητά,

Αἶνον καί δοξολογίαν δέον νά ἀναφέρωμεν τῷ ἐν Τριάδι Θεῷ, διότι ηὐδόκησεν ἐπί τῶν ἡμερῶν ἡμῶν νά πραγματοποιηθῇ ἐκεῖνο τό ὁποῖον ἀπό μακροῦ χρόνου ἐπεπόθει ἡ Ἀποστολική Ἐκκλησία τῆς Θεσσαλονίκης, τουτέστιν τό ἐκλεκτόν ταύτης τέκνον, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης Συμεών, νά ἀνακηρυχθῇ Ἅγιος τῆς «Μιᾶς, Ἁγίας, Καθολικῆς καί Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας».

Τυγχάνει ἀπολύτως δικαία ἡ ὑψίστη αὕτη διάκρισις ὑπό τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ διά τόν ἐν λόγῳ Ἱεράρχην, διότι Οὗτος κατά τόν Γεωγράφον Μελέτιον καί ἐν ἀρχῇ Μητροπολίτην Ἰωαννίνων, εἶτα δέ Ἀθηνῶν, ἔφθασεν «εἰς ἄκρον ἀρετῆς καί ἁγιότητος, παρ' ὁμοίως παρά τοῖς ἀρχαίοις πατράσι συναριθμεῖται, ἔγραψε δέ κατά αἱρέσεων, περί τῶν ἱερῶν τελετῶν καί μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας, περί Ἀρχιερέων, Ἱερέων καί Διακόνων περί τῆς θείας μυσταγωγίας καί πλεῖστα ἕτερα».

Ὁ δέ Πατριάρχης Δοσίθεος γράφει περί Αὐτοῦ ὅτι «σύνοψιν τῆς τε Γραφῆς καί τῶν Πατέρων ἄριστα καί ἀσφαλέστατα ποιησάμενος, διά τό εὐμάθητον τῶν ἀγραμμάτων, διά τό εὐκατάληπτον τῶν σπουδαίων καί διά τό εὐμνημόνευτον τῶν σοφῶν· τήν γάρ ἀκτῖνα τῆς θεαρχικωτάτης αἴγλης πληρέστατα εἰσδεξάμενος, Ἥλιος πνευματικός τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ χρηματίζει, καταφωτίζων καί σοφούς καί ἰδιώτας ταῖς ἀκτῖσι τῆς διδασκαλίας Αὐτοῦ. Καί, ὡς ἐν χρυσίῳ μάλιστα ἡ βασιλική εἰκών, οὕτω τῇ καθαρότητι τῆς μακάριας Αὐτοῦ ψυχῆς εἰκών ὁρᾶται τοῦ Θεοῦ τετυπωμένη, δι' ὅ καί θεοφόροις πατράσιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν πρωτοτόκων συναγάλλεται, τῷ πανταιτίῳ τῶν τοιούτων σαλπίγγων Χριστῷ παριστάμενος».

Εἰς δέ τό Συνοδικόν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Θεσσαλονίκης καί εἰς τούς τίτλους τῶν ἔργων του ἀποκαλεῖται, «Ἅγιος», «Ἁγιώτατος», «Παναγιώτατος», «Μακάριος», «Μακαριώτατος», «Ὁ ἐν Ἁγίοις», «Πανιερώτατος» καί «Νέος Θεολόγος». Ἐπίσης ὁ Ἰωάννης Ἀναγνώστης καί ὁ Ἰωάννης Εὐγενικός, ὁ κατά πάντα ἄξιος ἀδελφός τοῦ Μάρκου Ἐφέσου τοῦ Εὐγενικοῦ, ἀποκαλοῦσιν Αὐτόν «Ἅγιον». Ὁ δέ ἱερός Γεννάδιος Σχολάριος γράφει περί Αὐτοῦ τά ἑξῆς: «Ὁ θεῖος Οὗτος Ἀνήρ πεπαιδευμένος μέν ἐν τοῖς μάλιστα ἦν...ἦν γάρ οὐ μόνον ἐν λόγοις πεπαιδευμένος ἀλλά καί ἀρετῇ τῶν τότε προεχόντων ἐν πρώτοις».

Ὁ δέ ἡμέτερος Καθηγητής τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης καί Διευθυντής τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἱδρύματος Πατερικῶν Μελετῶν, Ἐλλογιμώτατος κ. Παναγιώτης Χρήστου, γράφει περί Αὐτοῦ τά κάτωθι: «Ἐπειδήπερ οὖν ὁ ἱερός Οὗτος τῆς Ἐκκλησίας διδάσκαλος καί ποιμήν τῇ τε πολιτείᾳ κατά ἀγγέλους διέπρεψε, διά τῆς πράξεως εἰς θεωρίαν ἀναχθείς, καί τῇ διδαχῇ οὐ μόνον τήν ἑαυτοῦ παροικίαν, ἀλλά καί τήν οἰκουμενικήν κατηύγασε, τῇ δέ περί τήν θείαν λατρείαν ἐπιδόσει τόν τῶν εὐσεβῶν ζῆλον ἐθέρμανε καί θερμαίνει, ἐπί δέ τούτοις πᾶσι πατήρ τῆς Ἐκκλησίας καί ὁμολογητής τῆς εἰς Χριστόν πίστεως ἐγένετο, ἄξιός ἐστιν ἐν χοροῖς ἁγίων δεόντως τιμᾶσθαι καί γεραίρεσθαι».

Ἔχοντες ταῦτα ὑπ᾽ ὄψει, περί τῆς ὄντως ἀκτινοβολούσης προσωπικότητος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης Συμεῶνος, Ὑπεβάλαμεν σχετικόν ὑπόμνημα ὑπό ἡμερομηνίαν 30-5-80, τῇ Ἁγίᾳ καί Ἱερᾷ ἡμῶν Συνόδῳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἵνα Αὕτη προβῇ εἰς τάς δεούσας ἐνεργείας παρά τῇ Ἁγιωτάτῃ καί Ἱερᾷ ἡμῶν Συνόδῳ τῆς Μεγάλης του Χριστοῦ Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, διά τήν ἀνακήρυξιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης Συμεῶνος ὡς ἁγίου τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας.

Ἡ Ἱερά ἡμῶν Σύνοδος ὁμοφώνως υἱοθετήσασα τό ἐν λόγῳ ὑπόμνημα ἡμῶν, ᾐτήσατο δι᾽ ἐγγράφου Αὐτῆς, φέροντος ἀριθμόν Πρωτοκόλλου 2350 καί ἡμερομηνίαν 19-12-80, παρά τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Δημητρίου, καί τῆς περί Αὐτόν Ἁγιωτάτης Συνόδου, ἔκδοσιν τῆς σχετικῆς Πατριαρχικῆς Πράξεως, περί ἀνακηρύξεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης Συμεῶνος ὡς ἁγίου.

Ἤδη, ἡ Ἁγία καί Ἱερά ἡμῶν Σύνοδος τοῦ Σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ὁμοφώνως, ἀπεφάσισε τήν ἔκδοσιν τῆς σχετικῆς πράξεως καί

ὥρισε ὡς ἡμέραν ἑορτασμοῦ, καθ᾽ ἕκαστον ἐνιαυτόν, τῆς μνήμης τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρός ἡμῶν Συμεῶνος Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης, τήν 15ην Σεπτεμβρίου.

Τελευτῶν εὔχομαι ἐκ βαθέων, ὅπως ὁ νέος Οὗτος Ἅγιος τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας πρεσβεύῃ διηνεκῶς τῷ Δομήτορι Ταύτης, Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, ὑπέρ Ταύτης καί δή ὑπέρ τῆς πόλεως Θεσσαλονίκης, τήν ὁποίαν Θεοφιλῶς, Ἐθνωφελῶς καί Κοινωφελῶς ἐποίμανεν ἐπί μίαν δεκατετραετίαν.

Εἴθε, «ὁ Θεός ὁ μόνος Ἅγιος καί ἐν Ἁγίοις ἀναπαυόμενος», νά ἀναδεικνύῃ καί ἑτέρους Ἁγίους, οἵτινες θά ἀποτελῶσι τήν ζωήν τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, καθ᾽ ὅτι, κατά τήν εὔστοχον φράσιν τοῦ Μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καί Ἀκαδημαϊκοῦ Κυροῦ Χρυσοστόμου τοῦ Α΄ (Παπαδοπούλου), «Ἡ ζωή τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν εἶναι ἡ ζωή τῶν Ἁγίων, καί ἡ ζωή τῶν Ἁγίων εἶναι ἡ ζωή τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας».

Διάπυρος πρός Θεόν Εὐχέτης
Ὁ Μητροπολίτης

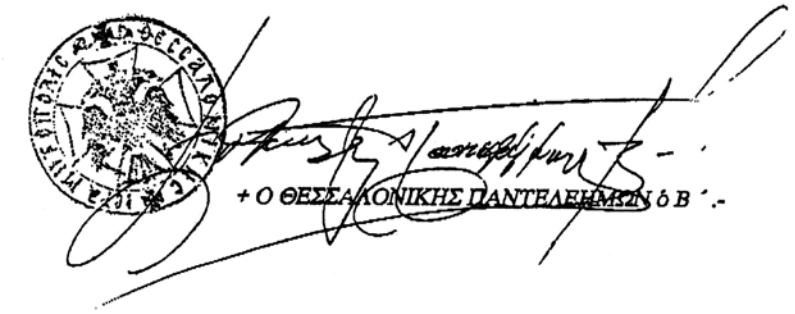

Διαβιβαστικό τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τῆς Πράξεως Ἁγιοκατατάξεως τοῦ Ἁγίου Συμεῶνος, Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης

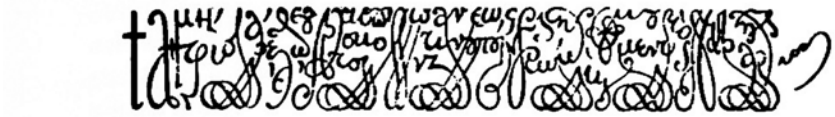

Ἀριθ. Πρωτ. 245

Ἱερώτατε Μητροπολῖτα Θεσσαλονίκης, ὑπέρτιμε καί ἔξαρχε πάσης Θετταλίας, ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητέ ἀδελφέ καί συλλειτουργέ τῆς ἡμῶν Μετριότητος κύριε Παντελεῆμον, χάρις εἴη τῇ ὑμετέρᾳ Ἱερότητι καί εἰρήνη παρά Θεοῦ.

Πάνυ ἀσμένως ἐλάβομεν τό διά τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διαπεμφθέν ἡμῖν ὑπ' ἀριθμ. Πρωτ. 951 καί ἀπό τῆς λ΄ Μαΐου τοῦ παρελθόντος ἔτους γράμμα τῆς ὑμετέρας ἀγαπητῆς Ἱερότητος, αἰτουμένης τήν κατάταξιν εἰς τό Ἁγιολόγιον τῆς Ἐκκλησίας τοῦ προκατόχου αὐτῆς Συμεών, Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης.

Τοῦ γράμματος τούτου τῆς ὑμετέρας Ἱερότητος ἀναγνωσθέντος ἐν συνεδρίᾳ τῆς περί ἡμᾶς Ἁγίας καί Ἱερᾶς Συνόδου, ὁμοῦ μετά σχετικῆς εἰσηγήσεως τῆς παρ' ἡμῖν Κανονικῆς Ἐπιτροπῆς, ληφθέντων δ' ὑπ' ὄψιν τοῦ ὁσίου βίου τοῦ Ἱεράρχου τούτου τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας ἀφ' ἑνός, ἀφ' ἑτέρου δέ τῆς κοινῆς συνειδήσεως Κλήρου καί λαοῦ ἐν τῇ ἀναγνωρίσει τῆς ἁγιότητος αὐτοῦ, συνηριθμήθη οὗτος τοῖς ἐν τῷ Ἑορτολογίῳ Ἁγίοις τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, τῆς μνήμης αὐτοῦ ὁρισθείσης ἵνα ἐπιτελῆται τῇ ιε΄ Σεπτεμβρίου.

Ὅθεν εὐχαρίστως ἐξαγγέλλοντες τοῦτο τῇ ὑμετέρᾳ Ἱερότητι, ἐγκλείομεν, ἐξ ἀποφάσεως, ᾧδε ἐν ἴσῳ καί ἀπαραλλάκτῳ τήν ἐπί τούτῳ γενομένην καί ἐν τῷ Ἱερῷ Κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας καταστρωθεῖσαν καί ὑπογραφεῖσαν Πατριαρχικήν ἡμῶν καί Συνοδικήν Πρᾶξιν πρός ἀσφαλῆ τήρησιν ἐν τοῖς Ἀρχείοις τῆς κατ' αὐτήν Ἱερᾶς Μητροπόλεως, καί τά κράτιστα αἰτούμεθα αὐτῇ παρά Θεοῦ, παρ' Οὗ καί τά ἔτη αὐτῆς εἴησαν ὡς πλεῖστα, ὑγιεινά καί σωτήρια.

αψπα΄ Ἀπριλίου ιδ΄.

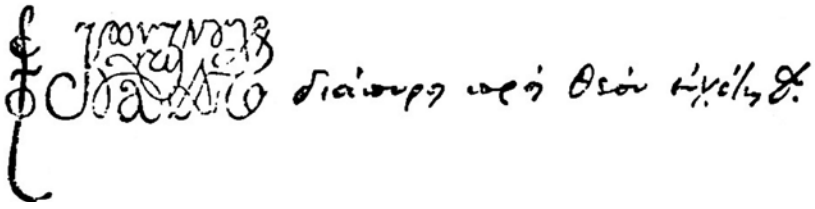

Πρᾶξις Ἁγιοκατατάξεως τοῦ Ἁγίου Συμεῶνος, Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης

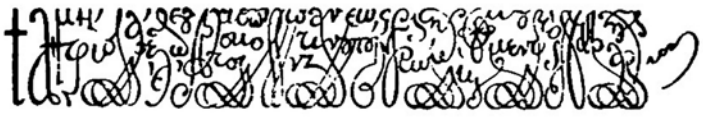

Ἀριθ. Πρωτ. 245

Τούς ἐν τῷ παρόντι βίῳ ὁσίως καί εὐσεβῶς πολιτευσαμένους, παραστήσαντας δ' ἑαυτούς πρότυπα χριστιανικῆς εὐσεβείας καί ἀρετῆς καί ἐν τεκμηρίοις πολλοῖς στόματα Θεοῦ λόγου γενομένους καί γνώσει ἀληθεῖ τήν ἀγνωσίαν ἀποδιώκοντας καί ὑπέρ τῆς εἰς Χριστόν πίστεως τελειουμένους, τούς δοξάσαντας τόν Θεόν καί κρατύναντας τήν πίστιν εἰς τόν Μονογενῆ Αὐτοῦ Υἱόν, διά τοῦ βίου αὐτῶν ἀποτελέσαντας δικαίωσιν τῶν χριστιανικῶν ἰδεωδῶν, ὕμνοις ἐσαεί καί ἐγκωμίοις ἐν πάσῃ εὐλαβείᾳ τιμᾶν καί γεραίρειν οἶδεν ἡ Ἐκκλησία, καί μετά τήν ἐκεῖσε ἀπό τῶν ἐνθένδε ἀποδημίαν σημείοις καί θαύμασι παρά Θεοῦ μαρτυρηθέντας τήν τούτων πρός τόν πανάγαθον Θεόν ἐπικαλεῖσθαι μεσιτείαν ὑπέρ τε ἀφέσεως ἁμαρτιῶν, ἰάσεως ἀσθενῶν, καί ἁπαξαπλῶς ὠφελείας ψυχικῆς τοῦ χριστωνύμου πληρώματος.

Ἐπειδή τοίνυν τοιοῦτος τόν βίον κατεδείχθη καί ὁ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἔλκων τό γένος Ἀρχιεπίσκοπος Συμεών, ὅς λιπαράν ἐν αὐτῇ παιδείαν κτησάμενος ἐπέδωκεν ἑαυτόν τῇ τῆς ἀγγελικῆς ἀρετῆς ἀσκήσει, διατελέσας ἀπό τοῦ ἔτους ϛυις′ μέχρι τοῦ ἔτους ϛυκθ′ Ἀρχιποίμην τῆς τῶν Θεσσαλονικέων Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, διαπρέψας ἐν τῇ θερμῇ καί μετά πολλῆς ἀγάπης κατ' ἄμφω θεραπείᾳ τοῦ πσιμνίου αὐτοῦ, ὑπό θεομηνιῶν καί τῆς τῶν ἀλλοφύλων ἐπιδρομῆς δεινῶς δοκιμαζομένου, καταλιπών σοφάς συγγραφάς ἐν αἷς τόν τῆς ἀληθείας λόγον ἐξηγεῖται καί ὀρθοτομεῖ, ἀντιτάσσων τοῖς ἀντιφρονοῦσιν ὅτι ἐστί: «τοῦτο ὄντως ἀγαθόν τῷ κοινῷ τό ὀρθοδοξεῖν, εἰ δ' οὐ κρεῖττόν γε ἀποθανεῖν», ἀφιερώσας παντελῶς τήν θέλησιν αὐτοῦ εἰς τόν Νόμον τοῦ Θεοῦ καί τῇ τούτου διηνεκεῖ μελέτῃ κανονίζων τάς πράξεις καί κλίσεις καί ἐνθυμήσεις αὐτοῦ, τοῦτον ἔχων λίχνον τοῖς ποσί καί φῶς ταῖς τρίβοις αὐτοῦ, ἐφύλαξε τόν πάτριον τῆς πίστεως θησαυρόν, ἔμεινεν ἐν οἷς ἔμαθε καί ἐπιστώθη τῆς Παναγίας Τριάδος ὁμολογητής καί τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ὑπέρμαχος, εἰδώς παρά τίνος ἔμαθε, ἀνατολή ἐξ ὕψους αὐτόν ἐγέννησε καί φωτός ἀδύτου λάμψις ἐμαίευσε καί ἔθρεψε καί ἤνδρωσε καί ἐκράτυνε, συμμαχήσας τῷ πραοτάτῳ Δαβίδ τά τοῦ σταυροῦ τρόπαια κατά βαρβάρων καί κακοδόξων ἐνδόξως ἐφύτευσε, μετά ἀσεβῶν οὐκ ἐκοιμήθη καί πῦρ ἀλλότριον οὐ προσήνεγκεν εἰς τό Θυσιαστήριον Κυρίου, ἐν στιγμαῖς καθ' ἃς καί αὐτά τά ἁγνιστικά ἔθιμα τῆς πατροπαραδότου θεοσεβείας κατεπατοῦντο, ἔσχε δ' ἡ θειοτάτη ψυχή αὐτοῦ τήν οὐράνιον Ἱερουσαλήμ ὡς κατοικητήριον, ὑπῆρξεν ὁ

τῆς ἐκκλησιαστικῆς Χοροστασίας μεγαλόφωνος Ἱεροκήρυξ καί Διδάσκαλος, εὗρον ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ οἱ ἐν θλίψεσιν τήν παραμυθίαν, τόν συνοδίτην οἱ ὁδοιπόροι, τόν κυβερνήτην οἱ ἐν θαλάσσῃ, ἐν μέσῳ τῶν μυρίων στιφῶν τῶν Μαρτύρων οἵτινες φυλάσσουσιν ἀγρυπνοῦντες τήν Ἐκκλησίαν, περί ὧν πάντων δι' ἀναφορᾶς αὐτοῦ πρός τήν Ἐκκλησίαν, ἀποφάσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διαβιβασθείσης, ὑπέβαλε καί ἐβεβαιώσατο ὁ Ἱερώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης καί ἀγαπητός ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἀδελφός κ. Παντελεήμων, κοινήν διά τοῦτο τῆς ἐμπεπιστευμένης αὐτῷ ποίμνης ἐπιθυμίαν καί παράκλησιν περί κατατάξεως τοῦ εἰρημένου θείου ἀνδρός ἐν τῇ τῶν ὁσίων καί ἁγίων χορείᾳ διατυπούμενος, ἡ Μετριότης ἡμῶν μετά τῶν περί ἡμᾶς Ἱερωτάτων Μητροπολιτῶν καί ὑπερτίμων, τῶν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῖν ἀδελφῶν καί συλλειτουργῶν, ἀπιδόντες πρός τήν ὁσίαν καί θεάρεστον πολιτείαν καί βιοτήν καί τάς ἐξαιρέτους ὑπηρεσίας αὐτοῦ πρός τήν Μητέρα Ἐκκλησίαν καί τήν Ὀρθοδοξίαν, καί τῆς κοινῆς ὠφελείας προνοούμενοι τῶν πιστῶν, ἐξ ἀρχῆς πεποιθότων περί τῆς ἁγιότητος αὐτοῦ, καί τιμώντων τήν ἱεράν μνήμην αὐτοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἔγνωμεν τήν κοινήν τῶν πιστῶν συνείδησιν, κατά τό ἀνέκαθεν κρατοῦν ἔθος, εἰς ἐκκλησιαστικήν Πρᾶξιν καί ἀπόφανσιν μετουσιοῦντες, τήν προσήκουσαν τοῖς θείοις ἀνδράσι καί τούτῳ ἀπονεῖμαι τιμήν.

Διό καί θεσπίζομεν Συνοδικῶς καί διορίζομεν καί ἐν Ἁγίῳ διακελευόμεθα Πνεύματι ὅπως ἀπό τοῦ νῦν καί εἰς τό ἑξῆς, εἰς αἰῶνα τόν ἅπαντα, ὁ ἀοίδιμος Ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης Συμεών συναριθμῆται τοῖς ὁσίοις καί ἁγίοις τῆς Ἐκκλησίας, τιμώμενος παρά τῶν πιστῶν καί ὕμνοις καί ἐγκωμίοις γεραιρόμενος τῇ ιε′ Σεπτεμβρίου ἑκάστου ἐνιαυτοῦ.

Εἰς ἔνδειξιν δέ καί βεβαίωσιν ἐγένετο καί ἡ παροῦσα Πατριαρχική ἡμῶν καί Συνοδική Πρᾶξις, καταστρωθεῖσα μέν καί ὑπογραφεῖσα ἐν τῷδε τῷ Ἱερῷ Κώδικι τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἐν ἴσῳ δέ καί ἀπαραλλάκτῳ ἀποσταλεῖσα τῷ Ἱερωτάτῳ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμονι πρός κατάθεσιν ἐν τοῖς Ἀρχείοις τῆς Ἱερᾶς αὐτοῦ Μητροπόλεως.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ,αλπα′, κατά μῆνα Ἀπρίλιον (ιδ′),
Ἐπινεμήσεως Δ′.

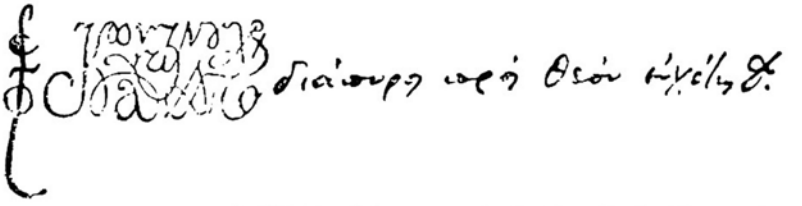

Ἔπονται αἱ ὑπογραφαί τῶν Συνοδικῶν Ἀρχιερέων.

2. Ἅγιος Νικόλαος Καβάσιλας-Χαμαετός (1322-1392)

Ἡ ἀναγραφή τοῦ ὀνόματός του στό ἁγιολόγιο τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἔγινε κατόπιν τῶν ἐνεργειῶν καί εἰσηγήσεων τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος Β′ καί ἀποφάσεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου κατά τόν Ἰούλιο τοῦ 1983. Ἡ μνήμη του ὁρίσθηκε νά ἑορτάζεται τήν 20ή Ἰουνίου[384].

Πρότασις τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελήμονος πρός τήν Ἱερά Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, περί κατατάξεως εἰς τό Ἁγιολόγιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τοῦ Νικολάου Καβάσιλα-Χαμαετοῦ

Πρός τόν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος

κ. κ. Σεραφείμ
Πρόεδρον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
Εἰς Ἀθήνας

Μακαριώτατε Δέσποτα,

Βαθυσεβάστως ὑποβάλλω παράκλησιν πρός τήν Ὑμετέραν πεπνυμένην μοι Μακαριότητα καί τήν περί Αὐτήν Ἁγίαν καί Ἱεράν ἡμῶν Σύνοδον, ὅπως ἀγαθυνομένη ἐνεργήσῃ τά δέοντα παρά τῇ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ Κωνσταντινουπόλεως, ἵνα Αὕτη ἐγγράψῃ εἰς τάς ἁγιολογικάς Ταύτης δέλτους τό ὄνομα τοῦ διακεκριμένου Θεολόγου, Φιλοσόφου καί Μαθηματικοῦ Νικολάου Καβάσιλα-Χαμαετοῦ τοῦ Θεσσαλονικέως, ζήσαντος κατά τόν 14ον αἰῶνα καί ἐπιβληθέντος διά τῆς ἁγίας αὐτοῦ ζωῆς καί διά τοῦ πολυτίμου πνευματικοῦ καί ἐπιστημονικοῦ αὐτοῦ ἔργου, τόσον ἐν τῇ βασιλευούσῃ Κωνσταντινουπόλει, ὅσον καί ἐν τῇ συμβασιλευούσῃ Θεσσαλονίκῃ. Δι' ὅ καί ὅτε ἐν ἔτει 1353 ἐχήρευσεν ὁ θρόνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καίτοι ἦτο εἰσέτι ἰδιώτης, συμπεριελήφθη εἰς τό τριπρόσωπον μετά τοῦ Φιλοθέου Ἡρακλείας καί

384. Τά κείμενα τῆς ἀλληλογραφίας γιά τήν ἀναγραφή τοῦ Νικολάου Καβάσιλα-Χαμαετοῦ στό Ἁγιολόγιο προέρχονται ἀπό τά *Πρακτικά τοῦ Θεολογικοῦ Συνεδρίου πρός τιμήν καί μνήμην τοῦ Νικολάου Καβάσιλα τοῦ Χαμαετοῦ (17-10 Ἰουνίου 1982),* Θεσσαλονίκη 1984, σσ. 11-22.

τοῦ Μακαρίου Φιλαδελφείας, «Φιλόθεόν τε τόν τῆς Ἡρακλείας Ἀρχιερέα, καί τόν Φιλαδελφείας Μακάριον, καί Νικόλαον Καβάσιλαν, ὄντα ἔτι ἰδιώτην» (Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ, Ἱστορία IV, PG 154, 288C).

Ἰδού χαρακτηρισμοί τινες περί τῆς ἀκτινοβολούσης προσωπικότητος τοῦ Νικολάου Καβάσιλα-Χαμαετοῦ.

Ὁ Ἅγιος Συμεών, Ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης, γράφει περί αὐτοῦ: «Τοῦ μακαρίου ἐκείνου Καβάσιλα, τοῦ τήν καλήν νίκην ἐπ' εὐσεβείᾳ καί ἀγνότητι βίου συστησαμένου Νικολάου κατά τήν κλῆσιν (Συμεών Θεσσαλονίκης, Διάλογος ἐν Χριστῷ κατά πασῶν τῶν αἱρέσεων, PG 155, 154B).

Ὁ Μανουήλ Παλαιολόγος τόν ἀποκαλεῖ «ἀληθείας ὁδηγόν καί διδάσκαλον... πάντων ἄριστον» (Μανουήλ Παλαιολόγου, Ἐπιστολιμαῖος πρός Καβάσιλαν, «Μακεδονικά» 4 (1955-1960) 38-39. Ὁ δέ Ἰωσήφ Βρυέννιος τόν χαρακτηρίζει ὡς «φιλόθεον, φιλόκαλον καί ὑπερασπιστήν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καί παραδόσεως» (Ἰωσήφ Βρυεννίου, Νικολάῳ τῷ Καβάσιλᾳ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν ΕΕΒΣ 29 (1959) 31). Ἐπίσης δέ ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει λόγιος μοναχός Ἰωάσαφ, τῆς Μονῆς τῶν Ξανθοπούλων, ἐκφράζων τήν μετά τήν κοίμησιν τοῦ Νικολάου Καβάσιλα διάχυτον περί αὐτοῦ γνώμην τοῦ πληρώματος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐκκλησίας, τόν ἀποκαλεῖ «σοφώτατον καί λογιώτατον καί τοῖς ὅλοις ἁγιώτατον» (Cod.Paris. Graec. 1213, φ. 1α, ἐν «Νέος Ἑλληνομνήμων», τόμ. β΄, Ἀθῆναι 1905, σελ. 303).

Τά δέ συγγράμματά του ἀποτελοῦσι, κατά τόν Γεώργιον Σχολάριον, «κόσμον τῇ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ» καί τόν θεωρεῖ οὗτος, «ὡς ἄνδρα πνεύματι καί σοφίᾳ τοῖς ἀρχαιοτάτοις ἐξισωθέντα» (Miklosich-Muller, ACTA Patriarchatus Constantinopolitani, 11, 27). Γενικῶς δέ τά ἔργα του τυγχάνουσιν «ἐκ τῶν ἀρίστων προϊόντων τῆς θρησκευτικῆς γραμματείας», ὡς τονίζει καί ὁ διαπρεπής ἡμέτερος Πατρολόγος Ἐλλογιμώτατος κ. Παναγιώτης Χρήστου, ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τῶν ἔργων τοῦ Νικολάου Καβάσιλα («Ἑρμηνεία τῆς Θ. Λειτουργίας» καί «Ἡ ἐν Χριστῷ Ζωή», Φιλοκαλία τῶν Νηπτικῶν καί Ἀσκητικῶν, τόμος 22, Πατερικαί Ἐκδόσεις «Γρηγόριος Παλαμᾶς»), καί διακρίνονται ἰδιαιτέρως ταῦτα διά τήν γνησιότητα τοῦ θρησκευτικοῦ φρονήματος, τό ὁποῖον προβάλλουσιν, ὡς ἐπίσης καί διά τήν θέρμην καί τό βάθος τῆς πίστεως.

Ἐξ ἁπάντων τούτων διαπιστοῦται ἡ ἁγιότης τοῦ βίου αὐτοῦ, ὡς καί τό ὀρθόδοξον αὐτοῦ φρόνημα. Ἐπίσης ὑπευθύνως γνωρίζομεν Ὑμῖν, ὅτι τό ὄνομα τοῦ Νικολάου Καβάσιλα-Χαμαετοῦ τυγχάνει γνωστόν εἰς μέγιστον μέρος τοῦ Χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας καί δή ἐν τῇ «ἁγιοτόκῳ» Θεσσαλονίκῃ καί ὡς ἐκ τούτου θά ἀπετέλει μεγίστην παράλειψιν δι᾽ ἡμᾶς, ἐάν δέν ἐνεργήσωμεν τά δέοντα μέσῳ Ὑμῶν διά τήν ἀναγραφήν τοῦ ὀνόματός του ἐν τῷ ἁγιολογίῳ τῆς «Μιᾶς, Ἁγίας, Καθολικῆς καί Ἀποστολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας».

Διά ταῦτα, πάνυ εὐλαβῶς παρακαλῶ τήν Ὑμετέραν Σεπτήν μοι ἡμῶν Μακαριότητα καί τήν περί Αὐτήν Ἁγίαν καί Ἱεράν ἡμῶν Σύνοδον, ὅπως εὐδοκήσῃ καί ἐγκρίνῃ τήν τοιαύτην προσπάθειαν τῆς ἐλαχιστότητός μου πρός μείζονα χαράν τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Θεσσαλονίκης καί ἐν γένει τῆς καθόλου κατ᾽ Ἀνατολάς Ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας, ὡς ἐπίσης καί τῆς Ἱερᾶς ἐπιστήμης τῆς Θεολογίας.

Μετά βαθυτάτου σεβασμοῦ
† Ὁ Θεσσαλονίκης Παντελεήμων

Γνωμάτευσις Νομοκανονικῆς Ἐπιτροπῆς-Πρακτικόν
(Συνεδρία 27/4/1982)

Γνωμάτευσις Νομοκανονικῆς Ἐπιτροπῆς
ΠΡΑΚΤΙΚΟΝ (Συνεδρία 27/4/1982)

Ἐν Ἀθήναις σήμερον, τήν 27ην Ἀπριλίου ἡμέραν Τρίτην καί ὥραν 11 π.μ., συνῆλθεν ἡ Νομοκανονική Ἐπιτροπή ὑπό τήν προεδρίαν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κορίνθου κ. Παντελεήμονος. Παρῆσαν καί τά μέλη αὐτῆς α) Σεβ. Μητροπολίτης Πατρῶν κ. Νικόδημος β) Μεγάρων καί Σαλαμῖνος κ. Βαρθολομαῖος καί γ) Διδυμοτείχου καί Ὀρεστιάδος κ. Ἀγαθάγγελος, παρόντος καί τοῦ Γραμματέως τῆς Ἐπιτροπῆς Πρωτ. Εὐαγγ. Μαντζουνέα.

Μετά τήν κεκανονισμένην προσευχήν, ἡ Ἐπιτροπή ἄρχεται τῆς μελέτης τῶν διαφόρων θεμάτων.

……

— Ἀναγινώσκεται ἡ ἀπό 23/2/1982 ἀναφορά τοῦ Σεβ. Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμονος, δι᾽ ἧς παρακαλεῖ ὅπως ὁ ἐν μακαριστοῖς Νικόλα-

ος Καβάσιλας-Χαμαετός ἀνακηρυχθῇ ὑπό τῆς Ἐκκλησίας Ἅγιος. Μετά ἀπό τήν μελέτην τῶν ἐν τῷ φακέλλω στοιχείων, ἤτοι διαφόρων ἐκθέσεων Καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ἡ Ἐπιτροπή ἀποφαίνεται ὅτι δέν ἔχει λόγους διά νά διαφωνήσῃ. Ὡς πρός τήν συνείδησιν τοῦ Χριστεπωνύμου Πληρώματος, τοῦτο τό γνωρίζει παντός ἄλλου ὁ Κανονικός Μητροπολίτης τῆς Τοπικῆς Ἐκκλησίας τῆς Θεσσαλονίκης, ἔνθα καί ἔζησεν ὁ μακαριστός Νικόλαος Καβάσιλας-Χαμαετός.

……

Μεθ' ὅ, μή ὑπάρχοντος ἑτέρου θέματος, λύεται ἡ Συνεδρία.
Ὁ Πρόεδρος
† Ὁ Κορίνθου Παντελεήμων
Τά μέλη
† Ὁ Πατρῶν Νικόδημος,
† Ὁ Μεγάρων Βαρθολομαῖος,
† Ὁ Διδυμοτείχου Ἀγαθάγγελος
Ὁ Γραμματεύς
Πρωτ. Εὐάγγελος Μαντζουνέας

Πρότασις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, πρός τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, περί τῆς κατατάξεως εἰς τό Ἁγιολόγιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τοῦ Νικολάου Καβάσιλα-Χαμαετοῦ.

Παναγιώτατε καί Θειότατε Ἀρχιεπίσκοπε Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καί Οἰκουμενικέ Πατριάρχα, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἀγαπητέ ἀδελφέ ἡμῶν καί συλλειτουργέ Κύριε Δημήτριε, τήν Ὑμετέραν Παναγιότητα ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Ἡ Διαρκής Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐν τῇ Συνεδρίᾳ Αὐτῆς τῆς 30-4-1982, λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τό ἀπό 23-2-82 ἔγγραφον τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμονος, ὡς καί τήν ἀπό 27-4-1982 ἐπ' αὐτοῦ Γνωμοδότησιν τῆς ἐπί τῶν Νομοκανονικῶν Ζητημάτων Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀπεφάσισε τήν Κανονικήν διενέργειαν τῶν δεόντων πρός ἐπίσημον ἀνακήρυξιν εἰς Ἅγιον τοῦ, μακαρίᾳ τῇ λήξει γενομένου, Ὁσίου καί Θεοφόρου πατρός ἡμῶν Νικολάου Κ α β ά σ ι λ α - Χαμαετοῦ, ἐξέχουσαν θέσιν κατέχοντος ἐν τῇ χορείᾳ

τῶν Ἁγίων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, ἅτε πανθομολογουμένης τῆς ἁγιότητος τοῦ βίου, τοῦ Ὀρθοδόξου αὐτοῦ φρονήματος καί τῆς μεγίστης αὐτοῦ προσφορᾶς πρός τήν Ἐκκλησίαν καί τήν Παιδείαν.

Ἐπειδή, κατά τήν Κανονικήν τάξιν καί τήν μακραίωνα τῆς Ἐκκλησίας παράδοσιν, ἡ ἐπίσημος ἀνακήρυξις εἰς Ἅγιον πιστῶν Χριστιανικῆς βιοτῆς ἤ μαρτυρικῷ θανάτῳ τελειωθέντων ἀνήκει εἰς τά προνόμια καί τά δικαιώματα τοῦ Ἁγιωτάτου Ἀποστολικοῦ καί Οἰκουμενικοῦ Θρόνου τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλης τοῦ Χρίστου Ἐκκλησίας, διά ταῦτα, Συνοδικῇ ἀποφάσει καί διαγνώμῃ, ἀποστέλλοντες πρός Ὑμᾶς τόν σχηματισθέντα Φάκελλον, παρακαλοῦμεν ὅπως, κατά τά θέσμια τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἐκδοθῇ Πατριαρχική καί Συνοδική Πρᾶξις τῆς ἀνακηρύξεως εἰς Ἅγιον τοῦ προαναφερθέντος Ὁσίου Πατρός ἡμῶν Νικολάου Καβάσιλα, καθορισθῇ δέ ἐν αὐτῇ ὡς ἡμερομηνία τῆς ἐτησίας μνήμης αὐτοῦ ἡ 20ή Ἰουνίου.

Ἡ εἰς Ἅγιον ἀνακήρυξις τοῦ Νικολάου Καβάσιλα συνιστᾶ αἴτημα τοῦ Χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, εἰς τήν συνείδησιν τοῦ ὁποίου Οὗτος ζῇ ὡς Ἅγιος, πρός ὅν ἀπευθύνεται ἡ δέησις τῶν πιστῶν, πρός μεσιτείαν καί πρεσβείαν παρά τῷ Παντοκράτορι καί Φιλευσπλάχνῳ Θεῷ.

Ἐπί τούτοις καί αὖθις τήν Ὑμετέραν Παναγιότητα κατασπαζόμενοι φιλήματι ἀγάπης, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ καί Σωτῆρι ἡμῶν, διατελοῦμεν.

† Ὁ Ἀθηνῶν Σεραφείμ, Πρόεδρος

Ὁ Ἀρχιγραμματεύς
Ἀρχιμ. Τιμόθεος Τριβιζᾶς

Ἐνημέρωσις περί τῆς Παραπομπῆς στήν Κανονική Ἐπιτροπή τοῦ Πατριαρχείου διά γνωμάτευσιν

Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητέ καί περιπόθητε ἀδελφέ καί συλλειτουργέ τῆς ἡμῶν Μετριότητος κύριε Σεραφείμ, Πρόεδρε τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τήν Ὑμετέραν σεβασμίαν Μακαριότητα ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι, ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Ἀσμένως κομισάμενοι ἀνέγνωμεν ἰδίᾳ τε καί ἐν συνεδρίᾳ τῆς περί ἡμᾶς Ἁγίας καί Ἱερᾶς Συνόδου τό ὑπ᾽ ἀριθμ. Πρωτ. 911 καί ἀπό τῆς α΄ τοῦ τρέχοντος μηνός Ἰουνίου γράμμα τῆς Ὑμετέρας λίαν ἡμῖν ἀγαπητῆς καί περισπουδάστου Μακαριότητος, δι᾽ οὗ ἀποστέλλει ἡμῖν Αὕτη τόν σχηματισθέντα σχετικόν φάκελλον κατόπιν ἐγγράφου αἰτήσεως τοῦ Ἱερωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμονος περί τῆς ὡς ἁγίου τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας ἀναγνωρίσεως Νικολάου τοῦ Καβάσιλα-Χαμαετοῦ, διά γε τήν ἁγιότητα τοῦ βίου καί τάς προσφοράς αὐτοῦ πρός τήν Ἐκκλησίαν καί τήν παιδείαν.

Εἰς ἀπάντησιν, εὐχαριστοῦντες τῇ Ὑμετέρᾳ Μακαριότητι διά τε τό Γράμμα Αὐτῆς τοῦτο καί διά τήν ἀποστολήν ἡμῖν ἁπάντων τῶν σχετικῶν πρός τό προκείμενον θέμα στοιχείων, γνωρίζομεν ὅτι, Συνοδικῇ ἀποφάσει, παρεπέμφθησαν ταῦτα τῇ Κανονικῇ Ἐπιτροπῇ πρός μελέτην καί εἰσήγησιν διά τά περαιτέρω, περιπτυσσόμεθα καί αὖθις Αὐτήν ἐν φιλήματι ἀδελφικῷ καί διατελοῦμεν μετ᾽ ἀγάπης ἐν Κυρίῳ πολλῆς καί τιμῆς ἐξιδιασμένης.

ᾳπβ΄ Ἰουνίου ις΄.
Τῆς Ὑμετέρας σεβασμίας Μακαριότητος
ἀγαπητός ἐν Χριστῷ ἀδελφός

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως Δημήτριος

Πρᾶξις Ἁγιοκατατάξεως τοῦ Ἁγίου Νικολάου Καβάσιλα-Χαμαετοῦ

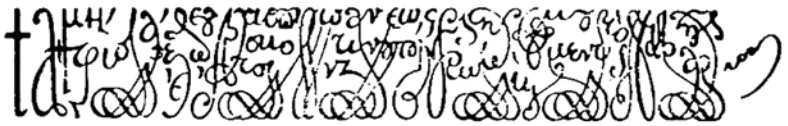

Ἀριθμ. Πρωτ. 419

Τούς ἐν τῷ παρόντι βίῳ χριστομιμήτως καί ἐναρέτως βιώσαντας καί ἑαυτούς καταναλώσαντας ἔργῳ τε καί λόγῳ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ πρός τόν Θεόν καί τόν πλησίον, πρότυπα Χριστιανικῆς ἠθικῆς καί εὐσεβείας ἑαυτούς παραστήσαντας, θείαις δέ συγγραφαῖς τήν Χριστιανικήν πίστιν ἡμῶν διδάξαντας καί διά τήν διάσωσιν καί τοῖς ἐπερχομένοις παράδοσιν ὁτρηρῶς μογήσαντας καί μεγάλως συντελέσαντας εἰς πληρεστέραν κατανόησιν τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ καί οὑτωσί εἰς νομάς σωτηρίους τούς πιστούς ὁδηγήσαντας, μετά τήν ἀποβίωσιν ὁσίαις μνήμαις καί συνάξεσι τιμᾶν οἶδεν ἡ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ὕμνοις τε καί ἐγκωμίοις ἐσαεί μετά πάσης εὐλαβείας τήν τούτων ἐπικαλεῖσθαι μεσιτείαν πρός τόν φιλάνθρωπον Θεόν ὑπέρ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν, ἰάσεως ἀσθενῶν καί στηρίξεως καθόλου ἐν τῇ χριστιανικῇ ζωῇ τοῦ εὐσεβοῦς πληρώματος.

Ἐπειδή τοίνυν τοιοῦτος τόν βίον κατεδείχθη καί ὁ κατά τόν ιδ΄ αἰῶνα ἀκμάσας Νικόλαος Καβάσιλας ὁ Θεσσαλονικεύς, πανθομολογουμένως ἐπί χριστιανοπρεπεῖ καί ὁσίᾳ βιοτῇ καί σοφίᾳ βαθείᾳ διακριθείς, καί διά τοῦ γνησίου Ὀρθοδόξου φρονήματος καί τῆς μεγίστης προσφορᾶς πρός τήν Ἐκκλησίαν καί τήν παιδείαν καί τήν Χριστιανικήν Γραμματείαν ἐργάτης δόκιμος καί εἷς ἐκ τῶν ὀρθοδοξοτέρων μυστῶν τῆς Λειτουργικῆς Ἐπιστήμης αὐτῆς ἀναδειχθείς, καταλιπών συγγραφάς ἐκ τῶν καλλιτέρων πνευματικῶν προϊόντων τῆς Θεολογίας ὡς ἀπαυγάσματα βαθείας Χριστιανικῆς σκέψεως καί προσωπικῆς πνευματικῆς ἐμπειρίας, παιδεύσας ἐν ἤθεσιν, ἐν ἀρετῇ, ἐν πίστει τό Ὀρθόδοξον Γένος καί ταυτίσας τήν τε διδασκαλίαν καί τήν καθόλου ἀναστροφήν αὐτοῦ μεθ᾽ ἁπάντων τῶν Πατέρων τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, ἡ Μετριότης ἡμῶν μετά τῶν περί ἡμᾶς Ἱερωτάτων Μητροπολιτῶν καί ὑπερτίμων, τῶν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῖν ἀδελφῶν καί συλλειτουργῶν, ὑπ᾽ ὄψιν λαβόντες τήν χριστομίμητον βιοτήν τοῦ ἀνδρός τούτου, πρός δέ καί ὅσα δι᾽ ἀναφορᾶς αὐτοῦ πρός τήν Ἐκκλησίαν, ἀποφάσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διαβιβασθείσης, ὑπέβαλε καί ἀνέλυσεν ὁ Ἱερώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης καί ἀγαπητός ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἀδελφός κ. Παντελεήμων, καί τήν ἐπιθυμίαν καί παράκλησιν τῶν εὐσεβῶν τῆς πόλεως Χριστιανῶν, παρ᾽ οἷς

ὑφίσταται μέχρι τοῦ νῦν ἀγαθή καί ὁσία ἐκ παραδόσεως μνήμη, περί κατατάξεως τούτου ἐν τῇ χορείᾳ τῶν ἁγίων, τῷ κοινῷ τῆς Ἐκκλησίας ἔθει κατακολουθοῦντες, ἔγνωμεν τήν προσήκουσαν τοῖς θείοις ἀνδράσι καί τούτῳ ἀπονεῖμαι τιμήν.

Διό καί θεσπίζομεν Συνοδικῶς καί διοριζόμεθα καί ἐν Ἁγίῳ διακελευόμεθα Πνεύματι, ὅπως ἀπό τοῦ νῦν καί εἰς τό ἑξῆς, εἰς αἰῶνα τόν ἅπαντα, Νικόλαος Καβάσιλας ὁ Θεσσαλονικεύς, συναριθμῆται καί συγκαταλέγηται τοῖς Ἁγίοις τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, πρός μίμησιν καί πνευματικήν ὠφέλειαν καί οἰκοδομήν τοῦ Χριστιανικοῦ Ὀρθοδόξου πληρώματος, τιμώμενος, ὡς προσήκει, παρά πάντων καί ὕμνοις καί ᾠδαῖς πνευματικαῖς γεραιρόμενος τῇ κ΄ τοῦ μηνός Ἰουνίου ἑκάστου ἔτους.

Εἰς ἔνδειξιν δέ τούτου καί βεβαίωσιν ἐγένετο καί ἡ παροῦσα Πατριαρχική ἡμῶν καί Συνοδική Πρᾶξις, καταστρωθεῖσα μέν καί ὑπογραφεῖσα ἐν τῷδε τῷ Ἱερῷ Κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἐν ἴσῳ δέ καί ἀπαραλλάκτῳ ἀποσταλεῖσα τῷ Ἱερωτάτῳ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμονι πρός κατάταξιν ἐν τοῖς Ἀρχείοις τῆς Ἱερᾶς αὐτοῦ Μητροπόλεως.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ,αψπγ΄, κατά μῆνα Ἰούλιον (ιθ΄).

Ἐπινεμήσεως Στ΄.

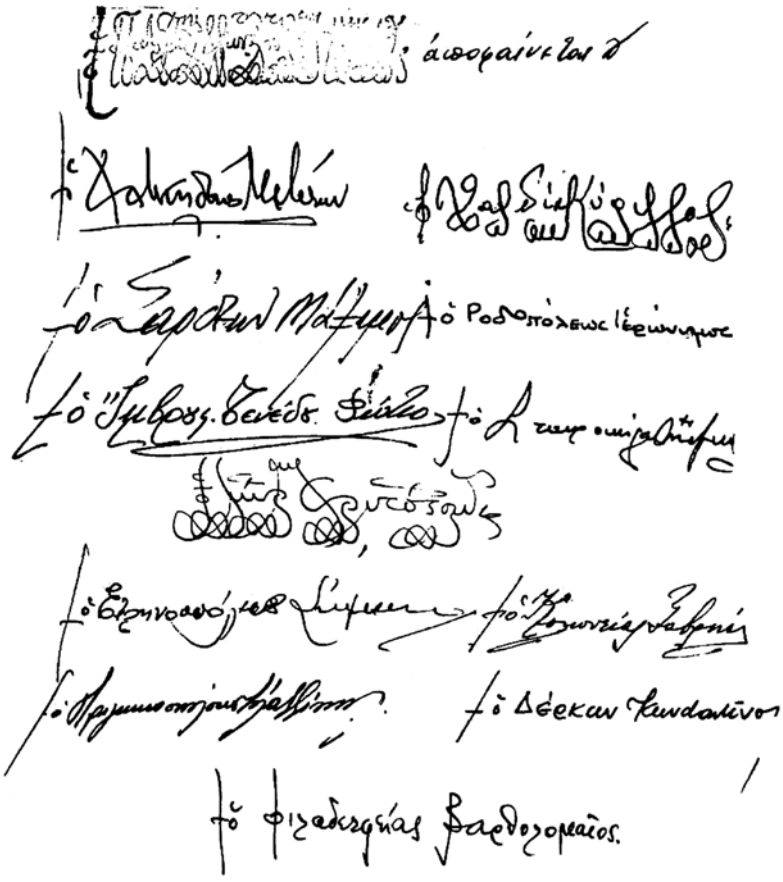

3. Ἅγιος Εὐστάθιος, Ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης (1125-1195)

Κατόπιν εἰσηγήσεως τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος τοῦ Β΄, τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο τήν 10η Ἰουνίου 1988 μέ συνοδική πράξη συναρίθμησε τόν Εὐστάθιο μεταξύ τῶν Ἁγίων καί ὥρισε ἡμέρα ἑορτασμοῦ του τήν 20ή Σεπτεμβρίου. Τήν ἀκολουθία του συνέταξε ὁ Μοναχός Γεράσιμος Μικραγιαννανίτης, Ὑμνογράφος τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας[385].

Πρότασις τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος πρός τήν Ἱεράν Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, περί κατατάξεως εἰς τό Ἁγιολόγιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης Εὐσταθίου

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ἀριθ. Πρωτ. 567 *Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 16.12.1987*

Πρός τήν Αὐτοῦ Θειοτάτην Παναγιότητα
τόν Ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης
καί Οἰκουμενικόν Πατριάρχην
Κύριον Κύριον Δ Η Μ Η Τ Ρ Ι Ο Ν τόν Α΄.
Διά τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Μακαριότητος
τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος
Κυρίου Κυρίου ΣΕΡΑΦΕΙΜ
Εἰς Φ α ν ά ρ ι ο ν Κωνσταντινουπόλεως

385. Τά ἔγγραφα τῆς ἀλληλογραφίας γιά νά ἐνταχθεῖ ὁ Ἅγιος Εὐστάθιος στό Ἁγιολόγιο προέρχονται ἀπό τά *Πρακτικά τοῦ Θεολογικοῦ Συνεδρίου εἰς τιμήν καί μνήμην τοῦ Ἁγίου Εὐσταθίου, Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης (7-9 Νοεμβρίου 1988)*. Θεσσαλονίκη 1989, σσ. 7-34.

Παναγιώτατε, Πάτερ καί Δέσποτα,

Μεταξύ τῶν κορυφαίων τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Θεσσαλονίκης Ἀρχιεπισκόπων, ὅλως ἐξέχουσαν θέσιν κατέχει ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ταύτης ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ (12ος αἰών).

Οὗτος διεκρίθη εἰς τά Θεολογικά καί Φιλολογικά Γράμματα, δι' ὅ καί ἐκθειάζεται ὑπό πλείστων ὅσων μελετητῶν τῆς ζωῆς καί τοῦ ἔργου Του. Ὁ πολυμαθής δέ Κερκυραῖος Φιλόλογος Διονύσιος Θερειανός (1834- 1897), ἐν τῷ πρώτω τόμῳ τοῦ τριτόμου ἔργου του, σελίς 400, «Ἀδαμάντιος Κοραῆς», ἔγραφεν ἐν ἔτει 1889, περί τοῦ κλεινοῦ ἑρμηνευτοῦ τοῦ Ὁμήρου, Θεσσαλονίκης ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ, ὅτι εἰς τόν «Σοφόν καί χρήσιμον Τοῦτον Ἱεράρχην, Ὅστις κατεγίνετο νά ἐξηγῇ τόν ἀρχηγόν καί γενάρχην τῆς Ἑλληνικῆς σοφίας, τόν Ὅμηρον, τό Γένος, ὅταν ἀναλάβῃ, χρεωστεῖ ν' ἀνεγείρῃ εἰκόνα».

Γνωστόν δέ τυγχάνει εἰς ἡμᾶς, ὅτι οὔτε ἡμέρα ἑορτασμοῦ Αὐτοῦ ὑπάρχει, οὔτε Ἱερά Ἀκολουθία εἰς Αὐτόν ἔχει συντεθῆ.

Ὅθεν συνάγεται ὅτι ἐπισήμως δέν ἔχει καταταγῆ μεταξύ τῶν Ἁγίων τῆς κατ' Ἀνατολάς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τοῦ Χρίστου, καίτοι ἀνεπισήμως ἀνεγνωρίσθη ὡς Ἅγιος καί δή Θαυματουργός, ὀλίγον μετά τόν θάνατον Αὐτοῦ, ὑπό του Λαοῦ, ὡς πληροφορεῖ ἡμᾶς ὁ Μ ι χ α ή λ ὁ Χ ω ν ι ά τ η ς (Ἴδε, Εὐδ. Τσολάκη, Βυζαντινοί Ἱστορικοί καί Χρονογράφοι, σελ. 72-73, Θεσσαλονίκη 1978). Ἐκ τούτου ἀποδεικνύεται, ὅτι ἐν τῇ σ υ ν ε ι δ ή σ ε ι τοῦ Πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας ἀνεγνωρίζετο ἐξ ἀρχῆς ἡ ἁγιότης Αὐτοῦ, πιστοποιουμένη μάλιστα καί διά θαυμάτων.

Ἑτέρας μαρτυρίας, περί τῆς Ἁ γ ι ό τ η τ ο ς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ, ἔχομεν τοῦ Σοφωτάτου Μητροπολίτου Ἀθηνῶν Μιχαήλ Ἀκομινάτου-Χωνιάτου (+1222), Ἁγίου Ἑορταζομένου τήν 4ην τοῦ μηνός Ἰουλίου, ὡς συνάγεται ἐκ τοῦ Βατοπεδινοῦ Κώδικος, ἔνθα καί κοινή Ἀκολουθία εἰς τόν Ἅγιον Ἀνδρέαν Κρήτης καί Μιχαήλ Ἀθηνῶν εὕρηται. (Ἰδέ Δημητριεύσκι, Τυπικά, τόμος Β΄, σελίς 754). Ὁ Ἅγιος Μιχαήλ Ἀκομινάτος, συγγράψας καί Μονωδίαν ἐπί τῇ Κοιμήσει τοῦ ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ Θεσσαλονίκης (μεταξύ τῶν ἐτῶν 1193 καί 1197) πληροφορεῖ ἡμᾶς ἐν τῇ ΙΘ΄ Κατηχήσει Αὐτοῦ, περί θαυμάτων γενομένων παρά τό Ἅγιον Σῶμα τοῦ κεκοιμημένου Φωστῆρος τῆς Θεσσαλονίκης. Ἰδού, τί γράφει σχετικῶς: «... καί νῦν καί σημείοις καί τέρασι καί ποικίλαις δ υ ν ά μ ε σ ι δεξιοῦται τούς προσιόντας ξεναγῶν φιλοτίμως

καί πανδαισίαν θαυμάτων ἐπιτάφιον προτιθέμενος. Ὁ γάρ ἐπιτύμβιος λίθος Ἐκείνου, ὡς Μωυσέως ἀκρότομος, εἰς πηγάς ἰάσεων ἔστραπται, οὐ ῥάβδῳ πληττόμενος, τῷ δέ τεθησαυρισμένῳ Ἁ γ ί ῳ Σ ώ μ α τ ι θαυμαστούμενος» («Νέος Ἑλληνομνήμων», τόμος 13ος, σελίς 361, 1916).

Ἡ μαρτυρία αὕτη τοῦ Λογιωτάτου καί ἐν Ἁγίοις Πατρός ἡμῶν ΜΙΧΑΗΛ τοῦ Ἀθηνῶν θά ἤρκει νά πιστοποιήσῃ, ὅτι ὁ Θεός κατέταξε τόν ΕΥΣΤΑΘΙΟΝ ἐν τοῖς Ἁγίοις Αὐτοῦ καί ὁ Χριστώνυμος Λαός ἐβεβαιώθη περί τῆς Ἁγιότητος Αὐτοῦ διά πολλῶν Θαυμάτων. Ὅθεν ἀπομένει εἰσέτι ἡ παρά τῆς Μητρός ἡμῶν Μεγάλης τοῦ Χρίστου Ἐκκλησίας, κατόπιν εἰσηγήσεως τῆς Θυγατρικῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἡ ἐπίσημος ἀναγνώρισις καί κατάταξις Τ ο ύ τ ο υ, ἐν τῷ Ἁγιολογίῳ τῆς κατ' Ἀνατολάς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

Ἐπειδή ὅμως ἡ μαρτυρία Ἑνός μόνου Ἀνδρός, εἰ καί Ἁγίου ὄντος, δυνατόν νά θεωρηθῇ ὑπό τινων ἀνεπαρκής, παραθέτομεν πρός τοῦτο καί ἑτέρας μαρτυρίας, «ἵνα ἐπί στόματος δύο μαρτύρων ἤ τριῶν σταθῇ πᾶν ῥῆμα», κατά τήν Ἁγίαν Γραφήν (Ματθαίου 18,16).

Ἑτέραν, τοίνυν, μαρτύριαν ἀποτελοῦσιν οἱ τ ί τ λ ο ι τῶν συγγραμμάτων τοῦ ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ, ἐν τοῖς Χειρογράφοις, μαρτυροῦντες περί τῆς κρατούσης γνώμης περί Αὐτοῦ, ἐν ταῖς Ἱεραῖς Μοναῖς, ἔνθα τά Χειρόγραφα ἀντεγράφοντο. Δυστυχῶς, πλήρης ἔρευνα τῶν Χειρογράφων εἶναι ἐπί τοῦ παρόντος ἀνέφικτος, διό καί περιοριζόμεθα εἰς τούς τίτλους τῆς ἐκδόσεως τοῦ MIGNE, PG, ἥτις ἀποτελεῖ ἀνατύπωσιν τῆς ἐκδόσεως τοῦ T A F E L, γενομένης βάσει τριῶν Χειρογράφων τῶν Βιβλιοθηκῶν Βασιλείας (Ἑλβετίας), Παρισίων καί Βενετίας. Ἐν αὐτῇ, δίς ἀναγινώσκομεν τόν χαρακτηρισμόν τοῦ ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ, ὡς ΑΓΙΟΥ, ἤτοι: «Τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρός ἡμῶν ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ, Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, «Εἰς τό ἐκοπίασεν εἰς τόν αἰῶνα καί ζήσεται εἰς τέλος» (MIGNE, PG 135,561). Ἐπίσης, «Τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρός ἡμῶν ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ, Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, Λόγος προεισόδιος τῆς Ἁγίας Τεσσαρακοστῆς (MIGNE, PG 135, 561). Ὁ χαρακτηρισμός ὅμως οὗτος κατ' οὐσίαν ἐπαναλαμβάνεται πολλάκις εἰς τίτλους ἑτέρων Συγγραμμάτων, ὑπονοούμενος ὑπό τήν τυπικήν φράσιν «Τοῦ Α ὐ τ ο ῦ».

Ἀκολούθως, περί τῆς συνειδήσεως τῆς Ἁγιότητος τοῦ ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ μαρτυροῦσιν αἱ Ἀπεικονίσεις Τούτου, ὡς Ἁ γ ί ο υ, ἐν ταῖς Τοιχογραφίαις τῶν Παλαιῶν Ἱερῶν Ναῶν τῶν Μονῶν.

Καί ἐν μέν τῷ Ἁγιωνύμῳ Ὄρει (Ἄθω) ἔχομεν ἀπεικόνισιν, ὡς Ἁγίου τοῦ ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ, ἐν τῷ Καθολικῷ τῆς δευτέρας τῇ τάξει, μεταξύ τῶν εἴκοσι κυριάρχων Μονῶν, ἤγουν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βατοπεδίου. Περί Ταύτης διαλαμβάνει ὁ Σιμωνοπετρίτης Ἱερομόναχος Πατήρ Ἰουστῖνος, ἐν τῷ πονήματι Αὐτοῦ: «Παραστάσεις τεσσάρων Ἀρχιεπισκόπων Θεσσαλονίκης εἰς Τοιχογραφίας τοῦ Καθολικοῦ τῆς Ἱ. Μονῆς Βατοπεδίου» (ΠΡΩΤΑΤΟΝ, ἔτος 1ον, τεῦχος 5ον, Ἰούνιος - Ἰούλιος 1983, σελ. 99 - 100).

Ἡ ὡς εἴρηται τοιχογραφία, εὑρίσκεται ἄνωθεν τῆς θύρας, ἐπί τοῦ βορείου Πεσοτοίχου τοῦ Ἱεροῦ Βήματος, ἥτις συνδέει τήν Ἁγίαν Πρόθεσιν μετά τοῦ Ἱεροῦ Βήματος, εἰκονίζεται δέ ὁλόσωμος Ἱεράρχης φέρων τήν ἐπιγραφήν, «Ο ΑΓΙΟΣ ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ», πλησίον Του δέ εἰκονογραφεῖται ὁ Ἅγιος Νικηφόρος μετά τοῦ Ἁγίου Πρόκλου, Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Τό ἐν λόγῳ Καθολικόν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βατοπεδίου τυγχάνει ἕν ἐκ τῶν ὡραιότερων καί μεγαλυτέρων Καθολικῶν τοῦ Ἄθω, ᾠκοδομήθη δέ εἰς τό τέλος τοῦ 10ου αἰῶνος καί ἁγιογραφήθη τό ἔτος 1312, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἐπιγραφή ἥτις εὑρίσκεται ἐπί τοῦ μεσημβρινοῦ τοίχου τοῦ ἐξωνάρθηκος.

Ἡ τεχνοτροπία τῶν τοιχογραφιῶν τούτων ἐγγίζει ἐν πολλοῖς τήν ζωγραφικήν τοῦ Πρωτάτου, χωρίς ὅμως νά δύνανται νά φθάσωσιν εἰς τό ὕψος τῆς τέχνης Του. Ὁ διακεκριμένος Καθηγητής Ἀνδρέας Ξυγγόπουλος, εἰς τό ἔργον Του «Μνημειακή Ζωγραφική τοῦ Ἁγίου Ὄρους» (Ν. ΕΣΤΙΑ, τεῦχος 1286, τῆς 1.2.1981, σελ. 154 - 155), θεωρεῖ πιθανήν τήν ὑπόθεσιν, ὅτι οἱ Ζωγράφοι οἵτινες ἀνεκαίνισαν τό καταστραφέν ὑπό τῶν ἑνωτικῶν τοῦ Μιχαήλ του Η΄ τοῦ Παλαιολόγου Καθολικόν, προήρχοντο ἐκ τῆς Θεσσαλονίκης καί ὅτι ἡ ὑπόθεσις αὐτή δύναται νά ἐξηγήσῃ ἡμῖν τήν συγγένειαν τῆς τεχνοτροπίας μετά τοῦ Πρωτάτου. Τά τεχνοτροπικά χαρακτηριστικά καί ἡ μορφή τῶν γραμμάτων τῆς ἐπιγραφῆς ἐπιτρέπουσιν εἰς ἡμᾶς νά εἴπωμεν, ὅτι πρόκειται διά τμῆμα τῆς Παλαιολογείου ζωγραφικῆς τοῦ Καθολικοῦ.

Ἐν δέ τῇ περιοχῇ τῆς γείτονος Ὀρθοδόξου Σερβίας, ἔχομεν ἀπεικονίσεις Τούτου ὡς Ἁ γ ί ο υ, μετ' Ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν, ἐν τοῖς Καθολικοῖς τῶν κάτωθι Ἱερῶν Μονῶν: ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΓΚΡΑΤΣΑΝΙΤΣΗΣ (GRACANICA): Ἡ Μονή Αὕτη ἱδρύθη τῷ 1320 καί τυγχάνει μία ἐκ τῶν ὡραιότερων Μονῶν τῆς Σερβίας καί δή τό Βυζαντινόν Ταύτης Καθο-

λικόν. Ἐν Αὐτῇ εἰκονίζεται ἐπί τῆς δευτέρας κόγχης τοῦ Ἱεροῦ Βήματος τοῦ Καθολικοῦ, μετ᾽ ἄλλων Ἱεραρχῶν ὁ ΑΓΙΟΣ ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ. Ὅστις φέρει ἐπί τοῦ στήθους Του τό Ἱερόν Εὐαγγέλιον. ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ τοῦ ΣΤΑΡΟ ΝΑΓΚΟΡΙΤΣΑΝΕ (STARO NAGORICANE): Ἡ Μονή Αὕτη ἱδρύθη τό ἔτος 1314. Ἡ δέ ἐν Ταύτῃ ὑπάρχουσα Εἰκών τοῦ ΑΓΙΟΥ ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ἱστορήθη μεταξύ τῶν ἐτῶν 1317 καί 1318, ὑπό τῶν Ἁγιογράφων Θεσσαλονικέων ΜΙΧΑΗΛ ΑΣΤΡΑΠΑ καί ΕΥΤΥΧΙΟΥ. Εἰς τό στηθάριον καί ἐπί τῆς ἀψῖδος τῆς Ἁγίας Προθέσεως ὑπάρχει ἡ τοιχογραφία τοῦ ΑΓΙΟΥ ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ. Ἐπίσης, εἰς τόν Ἱερόν Ναόν τοῦ Ἁγίου ΝΙΚΗΤΑ, τοῦ Χωρίου ΤΣΟΥΤΣΕΡ - Μαυροβουνίου, εἰκονίζεται ὁλόσωμος εἰς τόν βόρειον τοῖχον τοῦ Ἱεροῦ Βήματος ὁ ΑΓΙΟΣ ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ, μετ᾽ ἀνεωγμένου Εἰληταρίου. Ὁ Ναός οὗτος ἱδρύθη τό ἔτος 1308 καί ἡ ἐν λόγῳ τοιχογραφία ἱστορήθη ὀλίγον πρό τοῦ 1316, ὑπό τῶν προαναφερθέντων Θεσσαλονικέων Ἁγιογράφων ΜΙΧΑΗΛ ΑΣΤΡΑΠΑ καί ΕΥΤΥΧΙΟΥ. Καί εἰς τά τρία προαναφερθέντα Μνημεῖα, ὁ Ἱεράρχης σημειώνεται ὡς «ΑΓΙΟΣ ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ».

Ἡ ἔξοδος τῆς τιμητικῆς ταύτης προσκυνήσεως τοῦ Ἁγίου ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης εἰς τήν γείτονα Σ ε ρ β ί α ν ἐγένετο κατά τάς ἀρχάς τοῦ 14ου αἰῶνος καί ὠφείλετο εἰς τάς στενάς πολιτιστικάς καί καλλιτεχνικάς σχέσεις τῆς Θεσσαλονίκης μετά τῆς Σερβίας. Ἡ ἁγιογράφησις τῶν περί οὗ ὁ λόγος Μνημείων ἐγένετο ὡς προανεφέραμεν ὑπό τῶν Θεσσαλονικέων Ἁγιογράφων ΜΙΧΑΗΛ ΑΣΤΡΑΠΑ καί ΕΥΤΥΧΙΟΥ. Τοῦ τρίτου δέ μνημείου ἡ ἁγιογράφησις ἐγένετο ὑπό Ἐργαστηρίου Θεσσαλονικέων Καλλιτεχνῶν ἀγνώστου ὀνόματος.

Αἱ ἀπεικονίσεις τοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ καί ἐν τοῖς τέσσαρσι Μνημείοις παρουσιάζουσι διαμορφωμένα εἰκονογραφικῶς τά χαρακτηριστικά τοῦ Προσώπου τοῦ Ἱεράρχου, ἤτοι Μέτωπον ὑψηλόν καί πλούσιον ὀξύν Πώγωνα.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, πάνυ εὐλαβῶς, παρακαλῶ τήν Ὑμετέραν πεπνυμένην μοι Παναγιότητα, ὅπως Ἀγαθυνομένη προβῇ εἰς τήν ἐπίσημον ἀναγνώρισιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ, ὡς ΑΓΙΟΥ τῆς «Μιᾶς, Ἁγίας, Καθολικῆς καί Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας»

καί ἀναγράψῃ τό Ὄνομα Αὐτοῦ ἐν τῷ ἡμετέρῳ Ἁγιολογίῳ καί καθωρίσῃ τήν ἡμερομηνίαν τῆς Ἱερᾶς Μνήμης Αὐτοῦ.

Εὐχαριστῶν Ὑμᾶς ἐκ μέσης ψυχῆς, διατελῶ,

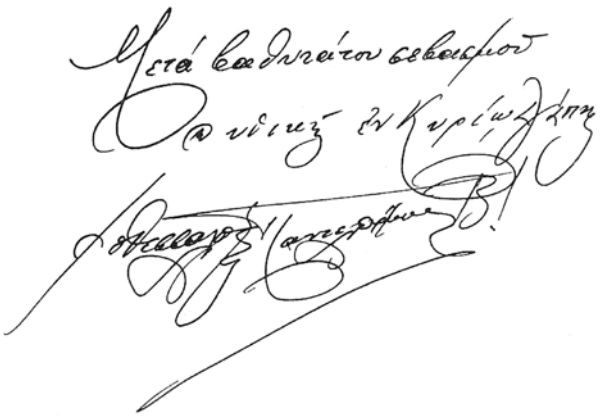

Ἐργογραφία Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης Εὐσταθίου

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ

1) *Παρεκβολαί*, δηλ. *Ἀπανθίσματα, εἰς τήν Ἰλιάδα καί τήν Ὀδύσσειαν τοῦ Ὁμήρου.*

2) *Παράφρασις μετά Σχολίων εἰς τό «Γεωγραφικόν ἔπος», τοῦ Διονυσίου τοῦ Περιηγητοῦ.*

3) *Σχόλια εἰς τόν Πίνδαρον.*

4) *Σχόλια εἰς τόν ὑπό τοῦ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ Ὕμνον εἰς τήν Πεντηκοστήν.*

5) *Ἱστορία Ἁλώσεως τῆς Θεσσαλονίκης ὑπό τῶν Νορμαννῶν.*

6) *Λόγοι Ἐγκωμιαστικοί καί συγχαρητήριοι πρός Μανουήλ Κομνηνόν καί Νεκρολογία ἐπί τῷ θανάτῳ αὐτοῦ.*

7) *Προσφωνήσεις πρός τόν Μέγαν Ἑταιρειάρχην Ἰωάννην Δούκαν καί Αὐτοκράτορα Ἰσαάκιον Ἄγγελον.*

8) *Λόγος περί τῆς ἀνάγκης τελειοτέρας ὑδρεύσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως.*

9) *Ἑβδομήκοντα τέσσαρες (74) Ἐπιστολαί πρός Ἐκκλησιαστικούς Πολιτικούς.*

10) *Διάφοροι διατριβαί* καί δή *«Ἐπίσκεψις βίου Μοναχικοῦ ἐπί διορθώσει τῶν περί αὐτῶν».*

11) *Πραγματεία περί ὑποκρισίας.*

12) *Πραγματεία «Πρός τούς ἐπεγκαλοῦντας αὐτῷ μνησικακίαν, εἴποτε ἀναμνησθείη κακώσεως γενομένης πόθεν αὐτῶν».*

13) *Διάλογος περί τῶν Κληρικῶν τίτλων Θεοφίλτατος καί Ἱερώτατος.*

14) *Λόγος πρός Στυλίτην.*

15) *Λόγος περί τόν βαρέως ἀκούοντα, εἴπερ ἱερωμένος ὤν καλεῖται Παπάς.*

16) *Ἐγκώμιον εἰς τόν Ἅγιον Ἀλφειόν καί τούς μετ' Αὐτοῦ καί ἐξ ὁμοίων πρός τόν Πολιοῦχον Ἅγιον Δημήτριον καί ὀψικιανόν Ἅγιον Φιλόθεον.*

17) *Κανόνες* ἐκδοθέντες ὑπό τοῦ Λ. Φρ. Τάφελ, καί *σχόλια Ἰλιάδος.*

18) *Σχόλια τινά εἰς τόν Ἀριστοφάνην.*

19) *Σχόλια ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ εἰς Ἐπιγράμματα* (ἐν τῷ καέντι Κώδικι τοῦ Ἐσκοριάλ), MIGNE, PG. τόμοι: 135 καί 136.

Πρότασις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρός τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως, περί κατατάξεως εἰς τό Ἁγιολόγιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης Εὐσταθίου

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀριθ. πρωτ. 108 *Ἐν Ἀθήναις τῇ 1ῃ Φεβρουαρίου 1988*

Παναγιώτατε καί Θειότατε Ἀρχιεπίσκοπε Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καί Οἰκουμενικέ Πατριάρχα, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἀδελφέ ἡμῶν καί συλλειτουργέ Κύριε Δημήτριε, τήν Ὑμετέραν Παναγιότητα ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐν τῇ Συνεδρίᾳ Αὐτῆς τῆς 14ης Ἰανουαρίου 1988, λαβοῦσα ὑπ᾽ ὄψιν τό ὑπ᾽ ἀριθ. πρωτ. 567/16.12.1987 ἔγγραφον τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμονος, ἀπεφάσισε τήν Κανονικήν διενέργειαν τῶν δεόντων πρός ἐπίσημον ἀνακήρυξιν εἰς Ἅγιον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης Εὐσταθίου (12ος αἰ.), κατέχοντος ὅλως ἐξέχουσαν θέσιν μεταξύ των κορυφαίων τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Θεσσαλονίκης Ἀρχιεπισκόπων.

Ἐπειδή, κατά τήν κανονικήν τάξιν καί τήν μακραίωνα τῆς Ἐκκλησίας παράδοσιν, ἡ ἐπίσημος ἀνακήρυξις εἰς Ἁγίους πιστῶν χριστιανικῆς βιοτῆς ἤ μαρτυρικῷ θανάτῳ τελειωθέντων ἀνήκει εἰς τάς προνομίας καί τά δικαιώματα τοῦ Ἁγιωτάτου Ἀποστολικοῦ καί Οἰκουμενικοῦ Θρόνου τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλης του Χριστοῦ Ἐκκλησίας, διά ταῦτα, Συνοδικῇ Ἀποφάσει καί διαγνώμῃ, ἀποστέλλοντες πρός Ὑμᾶς τόν σχηματισθέντα φάκελλον, παρακαλοῦμεν ὅπως, κατά τά θέσμια τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἐκδοθῇ Πατριαρχική καί Συνοδική πρᾶξις τῆς ἀνακηρύξεως εἰς Ἅγιον τοῦ προρρηθέντος Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης, καθορισθῇ δέ ἐν ταυτῷ καί ἡ ἀκριβής ἡμερομηνία τῆς ἐτησίου αὐτοῦ μνήμης.

Ἡ εἰς Ἅγιον ἀνακήρυξις τοῦ ἐνθέου τούτου ποιμένος τῆς τῶν Θεσσαλονικέων Ἐκκλησίας, ἅμα τε Πατρός καί Διδασκάλου ἐν συγγραφαῖς καί λόγοις συμπάσης τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, συνιστᾶ αἴτημα οὐ μόνον τῆς τοπικῆς ταύτης Ἐκκλησίας ἀλλά καί τοῦ πληρώματος τῆς κατ᾽ Ἀνατολάς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἅτε τοῦ Ἁγίου τούτου ἀνδρός τιμηθέντος ἤδη ὡς Ἁγίου Ἱεράρχου δι᾽ ἀπεικονίσεως ἐν ταῖς τοιχογραφίαις τῶν παλαιῶν Ἱερῶν Ναῶν καί Μονῶν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει (Ἄθω) καί ἀλλαχοῦ.

Ἐπί τούτοις καί αὖθις κατασπαζόμενοι Ὑμᾶς φιλήματι ἀγάπης ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, διατελοῦμεν.

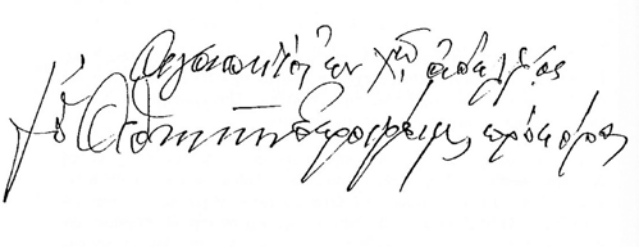

Ἐγκύκλιος Ἱερᾶς Συνόδου πρός τίς Μητροπόλεις τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας περί τῆς συναριθμήσεως τοῖς Ἁγίοις τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ὁσίου Πατρός Εὐσταθίου Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀριθμ. Πρωτ. 2496 *Ἀθήνησι τῇ 11.10.1988*
Ἀριθμ. Διεκπ. 1567

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 2473

Πρός Τούς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ΘΕΜΑ: Συναρίθμησις τοῖς Ἁγίοις τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ὁσίου Πατρός Εὐσταθίου Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης.

Ἡ Διαρκής Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, κατόπιν σχετικῆς προτάσως τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμονος, συμφώνῳ δέ γνώμῃ τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Δογματικῶν καί Νομοκανονικῶν Ζητημάτων, ἠτήσατο παρά τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ὡς κανονικῶς ἁρμοδίας, τήν διά Πατριαρχικῆς καί Συνοδικῆς Πράξεως συναρίθμησιν τοῖς Ἁγίοις τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ἀνδράσιν τοῦ ἀοιδίμου Ἱεράρχου Εὐσταθίου Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης, θεοφιλῶς ἀκμάσαντος καί ὁσιακῶς τελευτήσαντος κατά τόν ΙΒ΄ αἰῶνα.

Τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, διά τῆς ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1988 καί μήνα Ἰούνιον, (ι) ἐπινεμήσεως ΙΑ΄ Πατριαρχικῆς καί Συνοδικῆς Πράξεως, ἐθέσπισε καί διωρίσατο ὅπως ἀπό τοῦ νῦν καί εἰς τό ἑξῆς εἰς αἰῶνα τόν ἅπαντα ὁ εἰρημένος ἀοίδιμος Ἱεράρχης Εὐστάθιος ὁ Θεσσαλονίκης συναριθμῆται τοῖς ὁσίοις καί ἁγίοις τῆς Ἐκκλησίας, τιμώμενος παρά τῶν πιστῶν καί ὕμνοις ἐγκωμίων γεραιρόμενος τῇ κ′ τοῦ μηνός Σεπτεμβρίου.

Ὅθεν, ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος ἐν δοξολογίᾳ πολλῇ πρός τόν ἐν Τριάδι Θεόν ἀνακοινοῦσα ὑμῖν ταῦτα, παρακαλεῖ, ὅπως δι᾽ ἐγκυκλίου ὑμῶν ἀναγγείλητε τῷ εὐσεβεῖ Κλήρῳ καί τῷ Χριστεπωνύμῳ λαῷ τῆς καθ᾽ ὑμᾶς Θεοσώστου Παροικίας τήν τοιαύτην συναρίθμησιν ὑπό τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, εἰς τήν χορείαν τῶν Ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας ἀνδρῶν, τοῦ Ὁσίου Πατρός ἡμῶν, Εὐσταθίου Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης, προτρέψητε δέ τούς πιστούς, ἵνα κατά τήν ἐπέτειον τῆς μνήμης αὐτοῦ κατακλύζωσι τούς Ἱερούς Ναούς, ἀναπέμποντες δεήσεις πρός τόν Ὕψιστον, ἐπικαλούμενοι ἅμα τήν πρεσβείαν αὐτοῦ πρός ἁγιασμόν ψυχῆς τε καί σώματος.

† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ, Πρόεδρος
† Ὁ Σιδηροκάστρου ΙΩΑΝΝΗΣ
† Ὁ Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανῆς καί Κονίτσης ΣΕΒΑΣΤΙΑΝΟΣ
† Ὁ Φλωρίνης, Πρεσπῶν καί Ἐορδαίας ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΣ
† Ὁ Λαγκαδᾶ ΣΠΥΡΙΔΩΝ
† Ὁ Ἐλασσῶνος ΣΕΒΑΣΤΙΑΝΟΣ
† Ὁ Βερροίας καί Ναούσης ΠΑΥΛΟΣ
† Ὁ Ἠλείας ΓΕΡΜΑΝΟΣ
† Ὁ Θηβῶν καί Λεβαδείας ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ
† Ὁ Κερκύρας καί Παξῶν ΤΙΜΟΘΕΟΣ
† Ὁ Ναυπάκτου καί Ἁγίου Βλασίου ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
† Ὁ Θήρας, Ἀμοργοῦ καί Νήσων ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ
† Ὁ Ἀργολίδος ΙΑΚΩΒΟΣ

Διαβιβαστικό Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, Περί τῆς Ἁγιοκατατάξεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης Εὐσταθίου

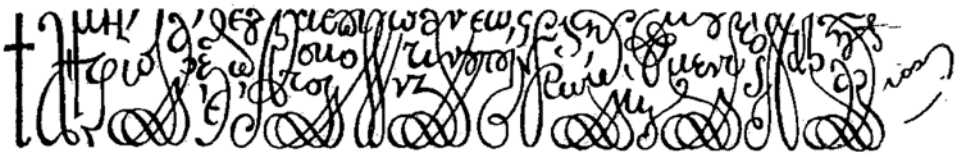

Ἀριθμ. Πρωτ. 507

Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητέ και περιπόθητε ἀδελφέ καί συλλειτουργέ τῆς ἡμῶν Μετριότητος κύριε Σεραφείμ, Πρόεδρε τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τήν Ὑμετέραν σεβασμίαν Μακαριότητα ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι, ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Ἐκομισάμεθα ἐν καιρῷ τό ἀπό τῆς ιβ΄ Φεβρουαρίου ἐ.ἔ. ἀριθμ. Πρωτ. 108, γράμμα τῆς Ὑμετέρας λίαν ἡμῖν ἀγαπητῆς καί περισπουδάστου Μακαριότητος, διαβιβαζούσης, μετ' ἀπόφασιν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς κατ' Αὐτήν Ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τήν παράκλησιν ὅπως ἡ καθ' ἡμᾶς Μήτηρ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία, κατά τήν κανονικήν τάξιν καί τήν μακραίωνα τῆς Ἐκκλησίας παράδοσιν, προβῇ ἐπισήμως, συνφδά σχετικῇ προτάσει τοῦ Ἱερωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης καί ἀγαπητοῦ ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἀδελφοῦ κυρίου Παντελεήμονος, εἰς τήν ἀνακήρυξιν τοῦ ἤδη ὡς Ἁγίου τιμωμένου μακαρίᾳ τῇ λήξει γενομένου Εὐσταθίου Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης.

Ἡ περί ἡμᾶς Ἁγία καί Ἱερά Σύνοδος, θεωρήσασα σχετικήν εἰσήγησιν τῆς παρ' ἡμῖν Κανονικῆς Ἐπιτροπῆς, λαβοῦσα δέ ὑπ' ὄψιν ἀφ' ἑνός μέν τήν κοινήν συνείδησιν κλήρου καί λαοῦ, ἀναγνωρισάντων ἤδη ὡς Ἅγιον τόν εἰρημένον καί ὡς τοιοῦτον τιμώντων αὐτόν, ἀφ' ἑτέρου δέ τόν ἅγιον βίον, τήν μαρτυρίαν καί τήν προσφοράν αὐτοῦ πρός τήν ἁγίαν καί ἀμώμητον Ὀρθόδοξον ἡμῶν πίστιν, συγκεντροῦντος τά ἀπαραίτητα τῆς ἁγιότητος στοιχεῖα, ὀρθόδοξον δηλονοῦν φρόνημα, ὅσιον βίον καί ἰαματικήν χάριν, συναρίθμησε τοῦτον τοῖς Ἁγίοις τῆς Ἐκκλησίας, τῆς μνήμης αὐτοῦ ὁρισθείσης ἵνα ἑορτάζηται τῇ κ΄ Σεπτεμβρίου ἑκάστου ἔτους.

Ὅθεν ἀσμένως ἐξαγγέλλοντες τοῦτο τῇ Ὑμετέρᾳ προσφιλεῖ ἡμῖν Μακαριότητι, ἀποστέλλομεν, περικλείστως ὧδε, ἐν ἴσῳ καί ἀπαραλλάκτῳ τήν ἐπί τούτῳ γενομένην καί ἐν τῷ Ἱερῷ Κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας καταχωρηθεῖσαν καί ὑπογραφεῖσαν Πατριαρχικήν ἡμῶν καί Συνοδικήν Πρᾶξιν, εἰς ἀσφαλῆ παράδοσιν τῷ προτείναν-

Πρᾶξις Ἁγιοκατατάξεως τοῦ Ἁγίου Εὐσταθίου. Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης

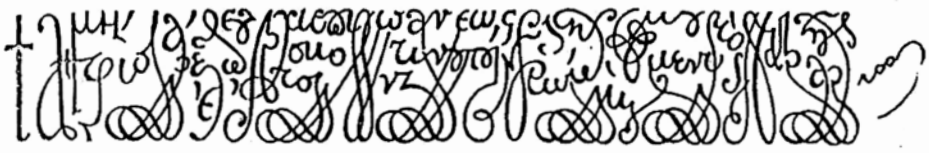

Ἀριθμ. Πρωτ. 507

Τούς ἐν τῷ μετά σώματος βίῳ κατορθώμασιν ἀρετῆς καί τελειότητος διαπρέψαντας καί μετά τήν ἀποβίωσιν σημείοις καί τέρασιν ἑαυτούς τῷ πιστῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ ἀποδεικνύοντας, εὐλαθεῖσθαι καί τιμᾶν, ἐτησίοις τε τελεταῖς καί ἐγκωμίοις γεραίρειν ὅσιον καί τῷ τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας πληρώματι λυσιτελέστατον πέφυκεν ἐκεῖνο μέν ὁ τοῖς κατ' ἀρετήν βεβιωκόσιν ἀπονεμόμενος ἔπαινος εἰς αὐτόν τόν Θεόν ἀναφέρεται, παρ' Οὗ «πᾶσα δόσις ἀγαθή καί πᾶν δώρημα τέλειον» τοῖς ἀνθρώποις, τοῦτο δ' ἐπειδή σωτηρίας καί μεσιτεία ὑπέρ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν, ἰάσεως ἀσθενῶν καί ἁπαξαπλῶς ὠφελείας ψυχικῆς καί πνευματικῆς τοῦ Χριστωνύμου πληρώματος.

Ἐπειδή τοίνυν τοιοῦτος τόν βίον καί τήν πολιτείαν ἀνεδείχθη καί ὁ κατά τάς ἀρχάς τοῦ ιβ′ αἰῶνος ἀκμάσας ἐν τῇ βασιλίδι ταύτῃ πόλει, μετέπειτα Ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης Εὐστάθιος, ζήσας εἰς χρόνους δυσχερεῖς διά τήν ἐπαρχίαν αὐτοῦ, ἔξοχος εἰς τήν φιλανθρωπίαν, μετά θάρρους καί αὐταπαρνήσεως προστατεύσας τό ποίμνιον αὐτοῦ, ἐπιτυχών οὕτω τήν θρησκευτικήν ἐλευθερίαν τῶν Ὀρθοδόξων ὁσιότητι μέν καί ἁγιότητι βίου τύπον τοῦ κατά Χριστόν πολιτεύματος καί ζῶσαν ἀρετῆς εἰκόνα, ποικίλοις δέ ψυχωφελέσι συγγράμμασι διδάσκαλον τῆς Ἐκκλησίας καί τοῦ εὐσεβοῦς Ὀρθοδόξου πληρώματος ἑαυτόν παραστήσας, ἡ Μετριότης ἡμῶν μετά τῶν περί ἡμᾶς Ἱερωτάτων Μητροπολιτῶν καί ὑπερτίμων, τῶν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῖν ἀδελφῶν καί συλλειτουργῶν, πρός τήν θεάρεστον πολιτείαν καί τάς πράξεις καί τά κατορθώματα τοῦ ἐνθέου τούτου ποιμένος τῆς τῶν Θεσσαλονικέων Ἐκκλησίας, ἅμα τε Πατρός καί Διδασκάλου ἐν συγγραφαῖς καί λόγοις συμπάσης τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀπιδόντες, λαβόντες δ' ἅμα ὑπ' ὄψιν τά ὅσα δι' αἰτήσεως καί σχετικῆς ἐκθέσεως αὐτοῦ πρός τήν Ἐκκλησίαν, ἀποφάσει τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἡμῖν διαβιβασθείσης, ὑπέθαλεν ὁ Ἱερώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης καί ἀγαπητός ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἀδελφός κύριος Παντελεήμων, ὅπως ἡ εἰς τήν Ὀρθόδοξον πίστιν προσφορά καί μαρτυρία αὐτοῦ καθιερωθῇ τῇ τιμῇ Ἁγίου, ἔγνωμεν, συνῳδά

τοῖς πρό ἡμῶν θείοις Πατράσι, τῷ κοινῷ τῆς Ἁγιωτάτης ἡμῶν Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἔθει καί τῇ παραδόσει κατακολουθοῦντες, τήν προσήκουσαν τοῖς θείοις ἀνδράσιν ἀπονεῖμαι αὐτῷ τιμήν.

Διό καί θεσπίζομεν Συνοδικῶς καί διοριζόμεθα καί ἐν Ἁγίῳ διακελευόμεθα Πνεύματι ὅπως ἀπό τοῦ νῦν καί εἰς τό ἑξῆς καί εἰς αἰῶνα τόν ἅπαντα ὁ ἀοίδιμος Ἱεράρχης Εὐστάθιος ὁ Θεσσαλονίκης συναριθμῆται τοῖς ὁσίοις καί ἁγίοις τῆς Ἐκκλησίας ἀνδράσιν, ἐτησίοις ἱεροτελεστίαις τιμώμενος καί ὕμνοις ἐγκωμίων γεραιρόμενος τῇ κ΄ Σεπτεμβρίου ἑκάστου ἔτους.

Εἰς ἔνδειξιν δέ τούτου καί βεβαίωσιν ἐγένετο καί ἡ παροῦσα Πατριαρχική ἡμῶν καί Συνοδική Πρᾶξις, καταστρωθεῖσα ἐν τῷδε τῷ Ἱερῷ Κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἐν ἴσῳ δέ καί ἀπαραλλάκτῳ ἀποσταλεῖσα τῷ Ἱερωτάτῳ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμονι, πρός κατάθεσιν ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Ἱερᾶς αὐτοῦ Μητροπόλεως.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ,ᾳϡπη΄, κατά μῆνα Ἰούνιον (ι΄).
Ἐπινεμήσεως ΙΑ΄

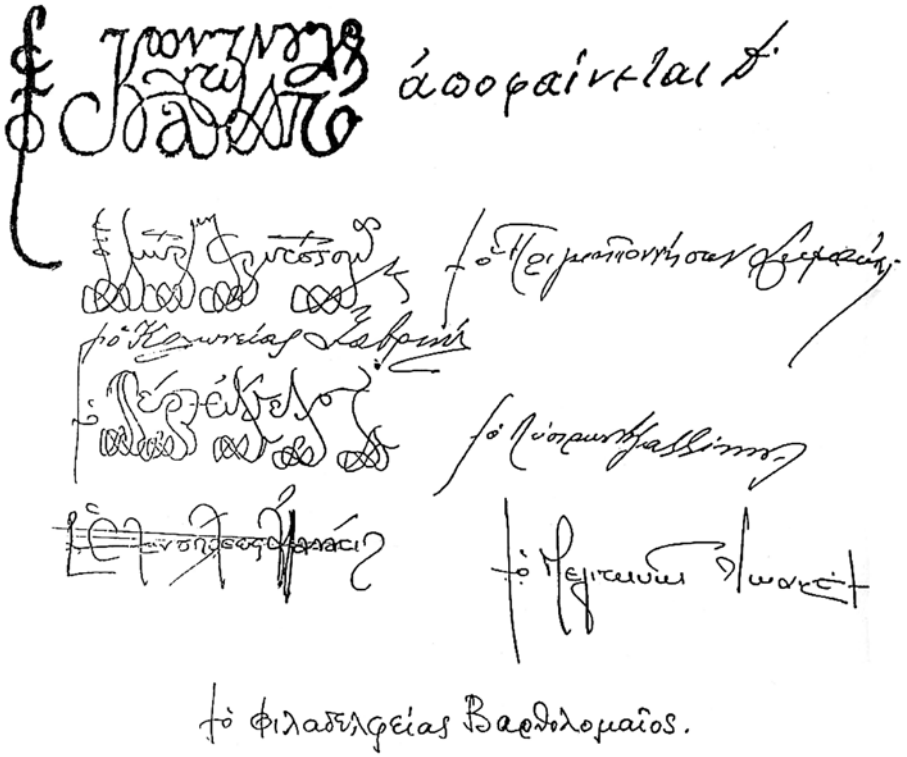

4. Ἅγιος Γρηγόριος Καλλίδης, Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης (1844-1925)

Κατόπιν τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος Β΄, στήν Ἱερά Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καί στό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο συνετελέσθη μέ πατριαρχική καί συνοδική πράξη τήν 22α Μαΐου 2003 ἡ ἐπίσημος κατάταξη τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου στό Ἁγιολόγιο τῆς κατά Ἀνατολάς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καί ὁρίστηκε ἡμέρα μνήμης του ἡ 25η Ἰουλίου (ἡμέρα κοιμήσεώς του) καί ἡ 20ή Ὀκτωβρίου (ἐπέτειος τῆς ἀνακομιδῆς του) ὡς δεύτερη ἡμέρα ἑορτασμοῦ του.

Τήν Πατριαρχική καί Συνοδική Πράξη, ἐκόμισε ὁ ἴδιος ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος ὁ Α΄ μέ πατριαρχική συνοδεία, ὁ ὁποῖος προέστη καί στήν ἀκολουθία – δοξολογία τῆς κατατάξεως τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου στό Ἁγιολόγιο τῆς Ἐκκλησίας μας, στόν Ἱερό Ναό τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, τήν 29η Μαΐου 2003[386].

Περί τῆς ἀναγνωρίσεως ὡς Ἁγίου του Ἀρχιεπισκόπου Ἡρακλείας Μακαριστοῦ Γρηγορίου Καλλίδη

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΕΩΣ ΩΣ ΑΓΙΟΥ ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ ΜΑΚΑΡΙΣΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΚΑΛΛΙΔΗ

Τέκνα ἡμῶν ἐν Κυρίῳ Ἀγαπητά!

Μετ᾽ ἀνεκλαλήτου χαρᾶς, ἡ καθ᾽ ἡμᾶς Ἱερά Μητρόπολις Θεσσαλονίκης ἐπέτυχεν, κατόπιν ἀγώνων καί θυσιῶν, νά καταταγῇ εἰς τήν χορείαν τῶν Ἁγίων τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας, ἡ μεγίστη Θρησκευτική καί Ἐθνική Προσωπικότης, ἀλλά καί Κοινωνική Τοιαύτη, τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρός ἡμῶν Γρηγορίου Καλλίδη, Ἀρχιεπισκόπου Ἡρακλείας τῆς Θράκης, τοῦ Θαυματουργοῦ, δι᾽ ἐπισήμου Πράξεως, ἐκδοθείσης, κατόπιν ὁμοφώνου Ἀποφάσεως, ὑπό τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς

386. Τά ἔγγραφα τῆς ἀλληλογραφίας σχετικῶς μέ τήν Ἁγιοκατάταξη τοῦ Ἁγ. Γρηγορίου Καλλίδη προέρχονται ἀπό τό περιοδικό. *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, 2003.

Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, Προεδρεύοντος τοῦ λαμπροῦ Προκαθημένου Ταύτης, Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου.

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος Καλλίδης ἐγεννήθη ἐν Κουμβάῳ τῆς Νομαρχίας Ραιδεστοῦ τῇ 24η Ἰανουαρίου τοῦ 1844. Προσελήφθη εἰς τήν ὑπηρεσίαν τοῦ Μητροπολίτου Σηλυβρίας Μελετίου τοῦ Θεσσαλονικέως καί μετά ταῦτα Σερρῶν, παρ᾽ οὗ καί ἐχειροτονήθη διάκονος τῇ 26η Φεβρουαρίου 1862. Ἐμαθήτευσε παρά τούς πόδας τοῦ ἀειμνήστου Ἰωάννου Πανταζίδη, διευθυντοῦ τῶν Σχολῶν ἐν Σέρραις, καί μετά ταῦτα καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου. Συνεπλήρωσε τάς σπουδάς του ἐν τῇ Ριζαρείῳ Ἐκκλησιαστικῇ Σχολῇ καί τῇ Θεολογικῇ τοιαύτῃ τοῦ Ἐθνικοῦ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ἔλαβε μέρος εἰς τήν δοξολογίαν ἐπί τῇ ἐλεύσει τῆς Ὀρθοδόξου Νύμφης βασιλίσσης Ὄλγας καί εἰς τήν βάπτισιν τοῦ διαδόχου τότε καί μετέπειτα στρατηλάτου Κωνσταντίνου. Ὑπῆρξεν Ἀρχιδιάκονος τοῦ Καθεδρικοῦ Μητροπολιτικοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ καί τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν Θεοφίλου.

Προσεκλήθη τό ἔτος 1873 ὡς Ἱεροκῆρυξ καί Σχολάρχης Ραιδεστοῦ, Ἐπίτροπος τοῦ Μητροπολίτου Ἡρακλείας Παναρέτου τό 1874 καί βοηθός Ἐπίσκοπος αὐτοῦ τό 1875 ὑπό τόν τίτλον Ναζιανζοῦ καί μετά τῶν Προκρίτων διεφύλαξε τήν πόλιν Ραιδεστόν ἀπό τήν ἐπιδρομήν τῶν διελθόντων 45.000 Κιρκασίων, καί ὑπεδέχθη τούς Ρώσσους.

Ἀπεστάλη εἰς Ἀδριανούπολιν ὡς Ἔξαρχος, ὅτε οἱ Βούλγαροι ἔσυραν ἀπό τούς πόδας τόν Ἀδριανουπόλεως Διονύσιον. Ἐξελέγη τό 1879 Μητροπολίτης Τραπεζοῦντος, τό 1884 Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης καί τό 1889 Μητροπολίτης Ἰωαννίνων, προφυλάξας τά Ἰωάννινα μετά τῶν Γενικῶν Προξένων κατά τόν πόλεμον τοῦ 1897, ὁπότε καί ἐτιμήθη παρά τοῦ Ἀντιβασιλεύοντος διαδόχου Κωνσταντίνου διά τοῦ ἑλληνικοῦ παρασήμου τῶν Ἀνωτέρων Ταξιαρχῶν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, συγχρόνως δέ ἔλαβε καί, παρά τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ρωσσίας, τόν Μεγαλόσταυρον τῆς Ἁγίας Ἄννης, παρά δέ τοῦ Ἡγεμόνος τοῦ Μαυροβουνίου τόν Μεγαλόσταυρον τοῦ Δανιήλου.

Προσεκλήθη Συνοδικός, ἐπί τῶν πατριαρχῶν Νεοφύτου, Κωνσταντίνου καί Ἰωακείμ τοῦ Γ′, καί ἐγένετο Πρόεδρος τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου, ὁπότε ἔλαβε καί τόν Μεγαλόσταυρον τῆς Σερβίας Ἁγίου Σάββα.

Ἐξελέγη τό 1902 Μητροπολίτης Ἡρακλείας καί Ραιδεστοῦ, ὅτε ἔλαβε καί παρά τῆς Αὐστριακῆς Κυβερνήσεως τόν Μεγαλόσταυρον Φραγκίσκου Ἰωσήφ, παραδώσας εἰς τήν Οὐγγρικήν Ἀντιπροσωπείαν τά ὀστᾶ τῆς ἀκολουθίας τοῦ πρίγκηπος τῆς Τρανσυλβανίας Τακότση.

Ἐν Ραιδεστῷ, μετά πολυώδυνον μαρτυρικόν βίον εἶδεν ἀπελαυνομένους τούς πλείστους χριστιανούς Θράκης, τῆς ἐπαρχίας Ἡρακλείας, Βιζύης, 40 Ἐκκλησιῶν, Διδυμοτείχου, Ἀδριανουπόλεως καί Τυρολόης. Συνειργάσθη μετά τῶν Ὁμογενῶν, Ἀρμενίων καί Ἰουδαίων ὅπως μή πάθῃ ἡ Ραιδεστός καί ἠξιώθη νά ὑποδεχθῇ τῇ 7ῃ Ἰουλίου τοῦ 1920 τόν ἐλευθερωτήν Ἑλληνικόν στρατόν τῆς στρατιᾶς Σμύρνης καί αὐθημερόν τήν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα τόν βασιλέα Ἀλέξανδρον.

Ἐν Ραιδεστῷ, τό 1873, κατετέθη τό θεμέλιον τοῦ κτιρίου Θρακικοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου, τό θεμέλιον τοῦ Κεντρικοῦ Παρθεναγωγείου τά «Θεοδωρίδεια», τοῦ Κεντρικοῦ Ἀρρεναγωγείου «Γεωργιάδειον», τοῦ Νηπιαγωγείου Κουρνάλειος «Γεωργιάδειον» καί τῆς μεγάλης Κοινοτικῆς ἀποθήκης ἐν τῇ ἀποβάθρᾳ τῆς πόλεως.

Ἠγόρασε καί ἐπεσκεύασε τήν οἰκίαν Γιάγκου, ἐδώρησε ταύτην ὡς Μητρόπολιν εἰς τήν Κοινότητα Ραιδεστοῦ ἐπί τῷ ὅρῳ νά δίδῃ ὁ κατά καιρούς Ἡρακλείας εἰς τά σχολεῖα 35 λίρας χρυσᾶς. Διά πάντα ταῦτα ἡ Κοινότης Ραιδεστοῦ ἀνέγραψεν ἐν τῷ ἐπισήμῳ αὐτῆς Κώδικι «τήν Αὐτοῦ Σεβασμιότητα τόν Μητροπολίτην Γέροντα ἅγιον Ἡρακλείας καί Ραιδεστοῦ Κύριον Κύριον Γρηγόριον Καλλίδην, διά τε τήν δωρεάν τοῦ Μητροπολιτικοῦ οἰκήματος καί δι' ὅλας τάς ἐνεργείας καί προσπαθείας ἅς μετά πατρικῆς στοργῆς κατέβαλεν ὑπέρ τῆς ἀνεγέρσεως τῶν τριῶν καλλιμαρμάρων σχολικῶν κτιρίων τῆς Κοινότητος, Μέγαν Εὐεργέτην, καί ἀναστηλώνει τήν εἰκόνα αὐτοῦ μεταξύ τῶν Μεγάλων Εὐεργετῶν». Τάς λοιπάς οἰκονομίας αὐτοῦ κατέθηκεν εἰς τήν Ἐθνικήν Τράπεζαν, πρός συντήρησιν τοῦ μισθοῦ τοῦ δημοδιδασκάλου τῆς πατρίδος αὐτοῦ Κουμβάου, ἡ ὁποία ὠνόμασε τήν δημοτικήν αὐτῆς σχολήν «Καλλίδειον».

Συνέδραμε τήν οἰκογένειάν του καί ἐξεπαίδευσεν ἐκτός ἄλλων, ἐν Χάλκῃ, τόν ἀνεψιόν αὐτοῦ βοηθόν Ἐπίσκοπον Ναζιανζοῦ Ἰωάννην Τζαννέτην, τόν ἀνεψιόν του ἰατρόν Ἄγγελον Καλλίδην εἰς Ἀθήνας καί Παρισίους, καί ἕτερον συγγενῆ δικηγόρον εἰς Ἀθήνας.

Ἦτο μέλος πάσης ἐκλογικῆς Πατριαρχικῆς Συνελεύσεως καί ἐνεχείριζεν εἰς τόν ἑκάστοτε νέον Οἰκουμενικόν Πατριάρχην τήν Πατριαρχικήν Ράβδον, καθ' ὅσον τό Βυζάντιον ἦτο Ἐπισκοπή τῆς Μητροπόλεως Ἡρακλείας (Βισάνθης). Ὑπῆρξε πρῶτον μέλος τῆς Θρακικῆς Ἐπιτροπῆς Ὀρθοδόξων, Ἀρμενίων καί Ἰσραηλιτῶν ὑποβαλλόντων εὐγνωμοσύνην εἰς τόν βασιλέα Ἀλέξανδρον καί τήν Κυβέρνησιν τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου, καί ἔλαβε μέρος εἰς τήν Ἑορτήν τῶν Ἐθνικῶν Ἐπινικείων.

Τό δεύτερον μετέβη εἰς Ἀθήνας μετά τῶν πνευματικῶν ἀρχηγῶν καί ἀντιπροσώπων Θράκης, πρός ὑποδοχήν τοῦ βασιλέως στρατηλάτου Κωνσταντίνου. Περιῆλθε τήν Θεσσαλίαν καί Μακεδονίαν ἐνθαρρύνων τήν ἐπάνοδον καί ἐπιστατῶν εἰς τήν ἐπιστροφήν τῶν προσφύγων ἐπαρχιωτῶν ἐν συνεννοήσει μετά τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Περιθάλψεως, καί ἀκούραστος, ἐπί πολλά ἔτη, παρ' ὅλην τήν γεροντικήν αὐτοῦ ἡλικίαν παρέμεινεν εἰς τήν Θρακικήν ἔπαλξιν, ἐργαζόμενος διά τήν πνευματικήν τοῦ ποιμνίου του κατάρτισιν καί συναπολαύων τῆς δωρηθείσης τῇ Θράκῃ ἐλευθερίας. Ἐκοιμήθη δέ, ἐν Κυρίῳ, εἰς τήν Ἁγιοτόκον Θεσσαλονίκην, τῇ 25ῃ Ἰουλίου τοῦ ἔτους 1925.

Ἡμεῖς, ἐν εὐλαβείᾳ μεγάλῃ, ἀνεκομίσαμεν τῇ 20ῃ Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 1979, τά Χαριτόβρυτα καί Θαυματουργά Λείψανα Αὐτοῦ, ἐκ τοῦ Κοιμητηρίου τῆς «Εὐαγγελιστρίας» ἐν τοῖς ὁποίοις εἶχεν ἐνταφιασθῇ, καί μετεφέραμεν ταῦτα εἰς τόν Ἱερόν Προσκυνηματικόν Ναόν τοῦ Ἁγίου, Ἐνδόξου Μεγαλομάρτυρος Δημητρίου τοῦ Μυροβλύτου, τοῦ Πολιούχου καί Προστάτου ἡμῶν. Τά Σεπτά Λείψανά Του δίδωσιν εὐωδίαν ἄρρητον καί ἐπιτελοῦσι πλεῖστα ὅσα θαύματα εἰς ἐκείνους οἵτινες διά πίστεως ἐκζητοῦσι τήν χάριν του καί τήν εὐλογίαν του.

Ἰδού, διατί ἐζητήσαμεν τόσον παρά τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὅσον καί παρά τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, τήν ἐπίσημον ἀναγνώρισιν αὐτοῦ ὡς Ἁγίου τῆς Μιᾶς, Ἁγίας, Καθολικῆς καί Ἀποστολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ὡρίσθη δέ νά ἑορτάζηται Οὗτος, τήν 25ην Ἰουλίου ἑκάστου ἔτους, ὡς ἐπίσης καί τήν 20ήν Ὀκτωβριου, ἡμέραν τῆς ἀνακομιδῆς τῶν Σεπτῶν καί Τιμίων Αὐτοῦ Λειψάνων.

Χάριτας ὀφείλομεν νά ὁμολογήσωμεν καί εἰς τόν ἐκλεκτόν Πρωτοσύγκελλον ἡμῶν, Πανοσιολογιώτατον Μ. Ἀρχιμανδρίτην π.

Ἰωάννην Τασσιᾶν, ὁ ὁποῖος συνέβαλε τά μέγιστα εἰς τό ἐν λόγῳ ἔργον τῆς ἀναγνωρίσεως Αὐτοῦ ὡς Ἁγίου.

Εἴθε ἡ Χάρις καί ἡ Εὐλογία τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρός ἡμῶν Γρηγορίου, Ἀρχιεπισκόπου Ἡρακλείας, τοῦ Θαυματουργοῦ, νά σκέπῃ ἅπαντας ἡμᾶς, ἵνα συνχίζωμεν τό Ποιμαντικόν ἡμῶν ἔργον πρός δόξαν Θεοῦ καί διά τό μεγαλεῖον της Φιλτάτης ἡμῶν Πατρίδος Ὀρθοδόξου Ἑλλάδος.

Διάπυρος πρός Θεόν Εὐχέτης,
Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

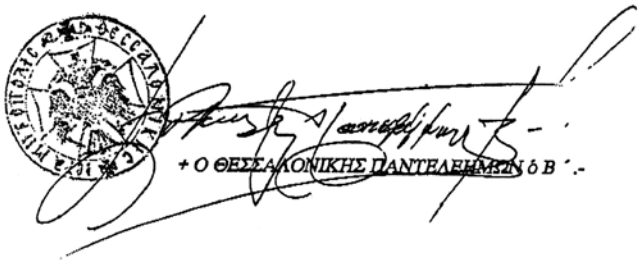

Πρᾶξις Ἁγιοκατατάξεως τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Καλλίδη, Ἀρχιεπισκόπου Ἡρακλείας

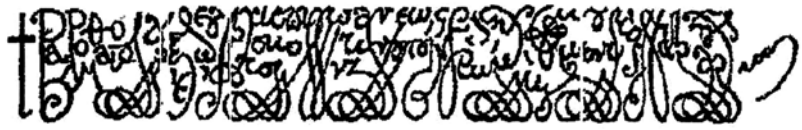

Ἀριθμ. Πρωτ. 528

Πρᾶξις
τῆς ἐν τῷ Ἁγιολογίῳ τῆς Ἐκκλησίας κατατάξεως
τοῦ ἐν Ἱεράρχαις μακαρίου Γρηγορίου Καλλίδου

Τούς ἐν τῷ παρόντι βίῳ σωφρόνως καί δικαίως καί εὐσεβῶς πολιτευσαμένους καί πολλά ποιήσαντάς τε καί διδάξαντας καί μετά τήν ἐκεῖσε ἀποδημίαν σημείοις καί θαύμασι παρά Θεοῦ μαρτυρηθέντας, ὕμνοις ἐσαεί καί ἐγκωμίοις ἐν πάσῃ εὐλαβείᾳ τιμᾶν καί γεραίρειν οὐδέν ἡ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, καί τήν τούτων πρός τόν Πανάγαθον Θεόν ἐπικαλεῖσθαι εὐπρόσδεκτον μεσιτείαν ὑπέρ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν καί ἰάσεως τῶν ἀσθενούντων.

Ἐπειδή τοίνυν τοιοῦτος τόν βίον ἀνεδείχθη ὁ τῇ κε′ Ἰουλίου τοῦ χιλιοστοῦ ἐννεακοσιοστοῦ εἰκοστοῦ πέμπτου σωτηρίου ἔτους πρός Κύριον ἐκδημήσας ἀοίδιμος Μητροπολίτης Ἡρακλείας καί Ραιδεστοῦ Γρηγόριος Καλλίδης, ὁσιότητι μέν καί ἁγιότητι βίου διακριθείς καί τύπον καί ὑπογραμμόν ἀρετῆς καί ἐγκρατείας καί ἀγαθοεργίας ἑαυτόν παραδώσας καί ζῶν δέ καί μετά θάνατον τοῦ χαρίσματος τῆς τῶν θαυμάτων ἐνεργείας παρά Θεοῦ ἀξιωθείς, ἡ Μετριότης ἡμῶν μετά τῶν περί ἡμᾶς Ἱερωτάτων Μητροπολιτῶν καί ὑπερτίμων, τῶν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῖν ἀδελφῶν καί συλλειτουργῶν, ὑπ᾽ ὄψιν λαβόντες τήν ἁγιότητα τοῦ βίου καί τά θαύματα αὐτοῦ, ὡς καί τήν συνείδησιν τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος τῆς τῶν Θεσσαλονικέων Ἐκκλησίας καί εὐρύτερον, περί ὧν ἁπάντων δι᾽ ἀναφορᾶς αὐτοῦ πρός τήν Ἐκκλησίαν, ἀποφάσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διαβιβασθείσης, ὑπεβαλε και ἐβεβαιώσατο ὁ Ἱερώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης καί ἀγαπητός ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἀδελφός κύριος Παντελεήμων, ἔγνωμεν, τῷ κοινῷ τῆς Ἐκκλησίας ἔθει κατακολουθοῦντες, τήν προσήκουσαν τοῖς θείοις ἀνδράσι

καί τούτῳ ἀπονεῖμαι τιμήν.

Διό καί θεσπίζομεν Συνοδικῶς καί διοριζόμεθα καί ἐν Ἁγίῳ διακελευόμεθα Πνεύματι ὅπως ἀπό τοῦ νῦν καί εἰς τό ἑξῆς εἰς αἰῶνα τόν ἅπαντα ὁ ἀοίδιμος Ἱεράρχης Γρηγόριος Καλλίδης συναριθμῆται τοῖς Ὁσίοις καί Ἁγίους τῆς Ἐκκλησίας, τιμώμενος παρά τῶν πιστῶν καί ὕμνοις ἐγκωμίων γεραιρόμενος τῇ κε΄ τοῦ μηνός Ἰουλίου, ἐν ᾗ ὁσίως τόν μετά σώματος βίον ἐτερμάτισεν.

Εἰς ἔνδειξιν δέ τούτου καί βεβαίωσιν ἐγένετο καί ἡ παροῦσα Πατριαρχική ἡμῶν καί Συνοδική Πρᾶξις, καταστρωθεῖσα μέν καί ὑπογραφεῖσα ἐν τῷδε τῷ Ἱερῷ Κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἐν ἴσῳ δέ καί ἀπαραλλάκτῳ ἀποσταλεῖσα τῷ Μακαριωτάτῳ Ἀρχιεπισκόπῳ Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κυρίῳ Χριστοδούλῳ, διά τά κατ' αὐτόν ἐν συνεχείᾳ πρός τήν κατεύθυνσιν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης περαιτέρω.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ βγ΄, κατά μῆνα Μάϊον (κβ΄)
Ἐπινεμήσεως ΙΑ΄

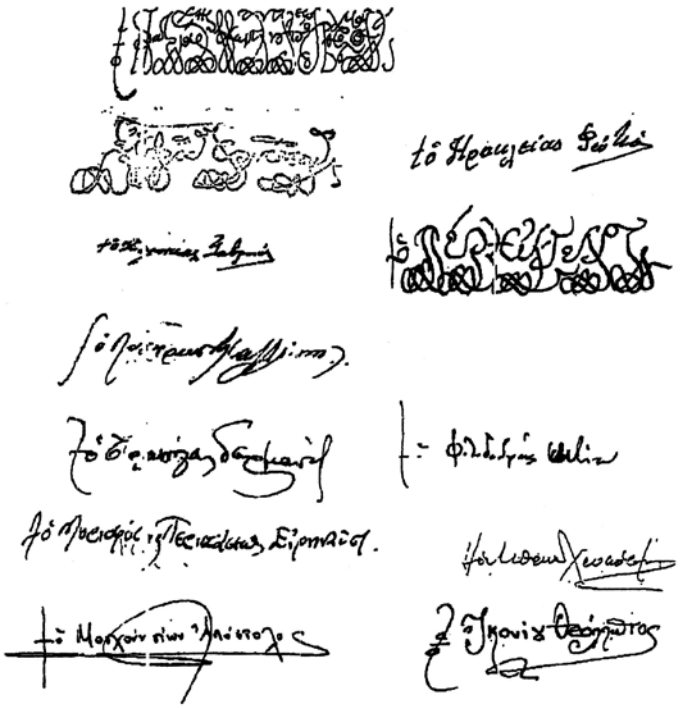

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΑΓΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ ΠΛΟΥΣΙΕΣ ΔΙΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

1. Διοργάνωση Θεολογικῶν Συνεδρίων

Ὁ Παναγιώτατος ἐπεδίωκε τήν προβολή καί προσέγγιση τῶν Ἁγίων τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, διότι θεωροῦσε ἀπαραίτητη τήν ἐπαφή τοῦ ποιμνίου του μέ τήν ἐπιστήμη τῆς θεολογίας καί ἐπιθυμοῦσε νά καταστήσει τούς Ἁγίους οἰκείους στόν λαό. Αὐτό πέτυχε ἀφενός μέ τίς ὁμιλίες του καί ἀφετέρου μέ τήν ὀργάνωση ἐπιστημονικῶν θεολογικῶν συνεδρίων, στά ὁποῖα καλλιεργεῖται ἡ ἱερά ἐπιστήμη, προβάλλονται οἱ μορφές τῶν Ἁγίων μέσα ἀπό τίς διαπρεπεῖς εἰσηγήσεις διακεκριμένων θεολόγων, παρέχεται σωτηριώδης λόγος, διαζωγραφεῖται ἐντόνως τό ὀρθοφρονεῖν καί ὀρθοπράττειν καί τονώνεται ἐν τέλει ἠθικῶς τό πλήρωμα τῆς Στρατευομένης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Τά συνέδρια πού ὁ Παναγιώτατος ὀργάνωσε στήν Θεσσαλονίκη εἶναι τά ἀκόλουθα:

1. γιά τόν Ἅγιο Δημήτριο καί τό μοναχικό ἰδεῶδες, στίς 11-13 Μαΐου 1980[387],

2. γιά τόν Ἅγιο Συμεών, Ἀρχιεπίσκοπο Θεσσαλονίκης τόν Μυσταγωγόν, στίς 15 Σεπτεμβρίου 1981[388],

387. *Πρακτικά Συνεδρίου «Ἅγιος Δημήτριος καί τό μοναχικόν ἰδεῶδες (11-13 Μαΐου 1980)»*, Θεσσαλονίκη 1982.

388. *Πρακτικά Συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Συμεῶνος, Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης (15 Σεπτεμβρίου 1981)*, Θεσσαλονίκη 1983.

3. γιά τόν Ἅγιο Νικόλαο Καβάσιλα τόν Χαμαετόν, στίς 17-20 Ἰουνίου 1982[389],

4. γιά τόν Ἅγιο Φιλόθεο Κόκκινο, Ἀρχιεπίσκοπο Κωνσταντινουπόλεως τόν Θεσσαλονικέα, στίς 14-16 Νοεμβρίου 1983[390],

5. γιά τόν Ἅγιο Γρηγόριο τόν Παλαμᾶ, Ἀρχιεπίσκοπο Θεσσαλονίκης, στίς 12-14 Νοεμβρίου 1984[391],

6. γιά τούς Ἁγίους Κύριλλον καί Μεθόδιον τούς Θεσσαλονικεῖς Ἕλληνας, φωτιστάς τῶν Σλάβων καί ἁπάσης τῆς Εὐρώπης, στίς 10-15 Μαΐου 1985[392],

7. πρός τιμήν τῶν Νεομαρτύρων, στίς 17-19 Νοεμβρίου 1986[393],

8. πρός τιμήν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, στίς 22-24 Νοεμβρίου 1987[394],

9. γιά τόν Ἅγιον Εὐστάθιον, Ἀρχιεπίσκοπο Θεσσαλονίκης, στίς 7-9 Νοεμβρίου 1988[395],

10. πρός τιμήν τῆς Ὑπεραγίας Ἐνδόξου Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καί Ἀειπαρθένου Μαρίας, στίς 15-17 Νοεμβρίου 1989[396],

11. πρός τιμήν τοῦ Παμβασιλέως Χριστοῦ, στίς 14-17 Νοεμβρίου 1990[397],

389. *Πρακτικά Συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Νικολάου Καβάσιλα τοῦ Χαμαετοῦ (17-20 Ἰουνίου 1982)*, Θεσσαλονίκη 1984.

390. *Πρακτικά Συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Φιλοθέου Κοκκίνου, Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως (14-16 Νοεμβρίου 1983)*, Θεσσαλονίκη 1985.

391. *Πρακτικά Συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ, Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης (12-14 Νοεμβρίου 1984)*, Θεσσαλονίκη 1986.

392. *Πρακτικά Συνεδρίου πρός τιμήν τῶν Ἁγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου των Θεσσαλονικέων (10-15 Μαΐου 1985)*, Θεσσαλονίκη 1986.

393. *Πρακτικά Συνεδρίου πρός τιμήν τῶν Νεομαρτύρων (17-19 Νοεμβρίου 1986)*, Θεσσαλονίκη 1987.

394. *Πρακτικά Συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου (22-24 Νοεμβρίου 1987)*, Θεσσαλονίκη 1988.

395. *Πρακτικά Συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Εὐσταθίου, Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης (7-9 Νοεμβρίου 1988)*, Θεσσαλονίκη 1989.

396. *Πρακτικά Συνεδρίου πρός τιμήν τῆς Ὑπεραγίας Ἐνδόξου Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καί Ἀειπαρθένου Μαρίας (15-17 Νοεμβρίου 1989)*, Θεσσαλονίκη 1990.

397. *Πρακτικά Συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Παμβασιλέως Χριστοῦ (14-17 Νοεμβρίου 1990)*, Θεσσαλονίκη 1991.

12. πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, στίς 11-14 Νοεμβρίου 1991[398],

13. πρός τιμήν τοῦ Ἐπουρανίου Πατρός στίς 10-13 Νοεμβρίου 1992[399],

14. πρός τιμήν τῆς Μητρός ἡμῶν Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας στίς 10-13 Νοεμβρίου 1993[400],

15. πρός τιμήν τοῦ Μεγάλου Φωτίου, στίς 14-17 Νοεμβρίου 1994[401],

16. πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, στίς 14-17 Νοεμβρίου 1995[402],

17. πρός τιμήν τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου Ἀλεξανδρείας, στίς 11-14 Νοεμβρίου 1996[403],

18. πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης στίς 11-14 Νοεμβρίου 1997[404],

19. πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, στίς 11-14 Νοεμβρίου 1998[405],

20. πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, στίς 11-14 Νοεμβρίου 1999[406],

---

398. *Πρακτικά Συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (11-14 Νοεμβρίου 1991)*, Θεσσαλονίκη 1992.

399. *Πρακτικά Συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Ἐπουρανίου Πατρός (10-13 Νοεμβρίου 1992)*, Θεσσαλονίκη 1993.

400. *Πρακτικά συνεδρίου πρός τιμήν τῆς Μητρός ἡμῶν Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας (10-13 Νοεμβρίου 1993)*, Θεσσαλονίκη 1994.

401. *Πρακτικά συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Μ. Φωτίου (14-17 Νοεμβρίου 1994)*, Θεσσαλονίκη 1995.

402. *Πρακτικά συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (14-17 Νοεμβρίου 1995)*, Θεσσαλονίκη 1996.

403. *Πρακτικά συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Μ. Ἀθανασίου Ἀλεξανδρείας (11-14 Νοεμβρίου 1996)*, Θεσσαλονίκη 1997.

404. *Πρακτικά συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης (11-14 Νοεμβρίου 1997)*, Θεσσαλονίκη 1998.

405. *Πρακτικά συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας (11-14 Νοεμβρίου 1998)*, Θεσσαλονίκη 1999.

406. *Πρακτικά συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ (11-14 Νοεμβρίου 1999)*, Θεσσαλονίκη 2000.

21. πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, στίς 9-10 Νοεμβρίου 2000[407],

22. πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου Θαυματουργοῦ Πενταπόλεως, στίς 15-16 Νοεμβρίου 2001[408],

23. πρός τιμήν τοῦ Προφητάνακτος Δαυίδ, στίς 11-14 Νοεμβρίου 2002[409].

Τά συνέδρια αὐτά πραγματοποιοῦνταν ὡς ἐπί τό πλεῖστον στήν αἴθουσα τελετῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως μέ τήν συμμετοχή Καθηγητῶν των Πανεπιστημίων τοῦ Ἐσωτερικού καί τοῦ Ἐξωτερικοῦ, καθώς καί λογίων Ἁγιορειτῶν Πατέρων. Στό τέλος τῶν συνεδρίων ἐξεδίδοντο πολυτελεῖς τόμοι, οἱ ὁποῖοι περιελάμβαναν τίς εἰσηγήσεις τῶν διαπρεπῶν ὁμιλητῶν, ἀφήνοντας στούς μεταγενεστέρους κτῆμα περισπούδαστης πνευματικῆς ἐργασίας.

2. Βράβευση τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ περιοδικοῦ «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς»

Ἐπί Ἀρχιερατείας τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Παντελεήμονος Β΄ ἐβραβεύθη τό ἐκκλησιαστικό περιοδικό τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς* ἀπό τήν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, τό ἔτος 1981. Τό περιοδικό ἄρχισε νά ἐκδίδεται τό ἔτος 1917 ἀπό τόν ἀείμνηστο Μητροπολίτη Γεννάδιο καί ἀπό τότε ἐκδίδεται συνεχῶς μέ μιά μικρή διακοπή στά χρόνια τῆς κατοχῆς, τήν περίοδο δηλαδή 1944-1945. Ἀρχικά ἐξεδόθη δεκαπενθήμερο, ἔπειτα ἀπό 11 χρόνια δηλ. τό 1941 μηνιαῖο καί ἀπό τότε διμηνιαῖο[410].

Τό περιοδικό αὐτό ἀποτελεῖ ἕνα σοβαρό ὄργανο γιά τά θεολογικά, ἐκκλησιαστικά καί ἱστορικά γράμματα στήν Μακεδονία. Στούς τόμους ἐδημοσιεύθη κατά καιρούς πλῆθος ἄρθρων σχετικῶν μέ τήν ἐκκλησιαστική ζωή καί τήν ἱστορία, τόσο τῆς Μακεδονίας, ὅσο καί

407. *Πρακτικά συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ (9-10 Νοεμβρίου 2000)*, Θεσσαλονίκη 2001.

408. *Πρακτικά συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου Θαυματουργοῦ Πενταπόλεως (15-16 Νοεμβρίου 2001)*, Θεσσαλονίκη 2002.

409. *Πρακτικά συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Προφητάνακτος Δαυίδ (11-14 Νοεμβρίου 2002)*, Θεσσαλονίκη 2003.

410. *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, 1981.

τῶν ἄλλων περιοχῶν τῆς χώρας μας. Περιέχονται ἐπίσης ἄρθρα πού ἀναφέρονται σέ ὅλους τούς κλάδους τῆς Θεολογίας, δογματικά, λειτουργικά, βιβλιοκρισίες, λόγοι ἐπίκαιροι γιά θρησκευτικά καί ἱστορικά γεγονότα, μελέτες γιά τόν Ἅγιον Ὄρος καί πολλά ἀνέκδοτα κείμενα ἀπό τίς διάφορες Μονές[411].

Οἱ καθηγητές τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν τῶν Πανεπιστημίων καί οἱ ἄλλοι λόγιοι συγγραφεῖς κατέστησαν τό περιοδικό μέ τίς σημαντικές του μελέτες καθρέφτη τῆς θεολογικῆς καί ἱστορικῆς σκέψεως στή μακροχρόνια ἱστορία του. Ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμων, μέ τήν λογιοσύνη πού τόν διέκρινε, περιέβαλε τό περιοδικό μέ μεγάλη στοργή καί μέ τήν πρόνοιά του διαθέτει ὅλα τά μέσα πού χρειάζονταν γιά τήν ἀπρόσκοπτη ἔκδοση καί τή διαρκῆ βελτίωσή του ἀπό κάθε ἄποψη[412].

3. Ἀρωγός τῶν χωρῶν τῆς Βαλκανικῆς

Σχέσεις μέ τά Νεώτερα Πατριαρχεῖα

Οἱ Ἐκκλησίες τῶν χωρῶν τῆς Βαλκανικῆς γνωρίζουν τήν φιλάνθρωπο πρόνοια καί μέριμνα τοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης. Ὅταν ἡ κατάρρευση τῶν ὑλιστικῶν καθεστώτων ἀποκαλύπτει τίς πραγματικές διαστάσεις τῶν ἐπιμέρους σοβαρῶν προβλημάτων, ὁ Παναγιώτατος ἐπισκέπτεται καί γίνεται ἀρωγός σέ ὅλες τίς χῶρες τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης.

Δι᾽ ἐγκυκλίων τονίζει τή σπουδαιότητα καί σημασία τῆς ἀποστολῆς βοηθείας καί καλεῖ τό ποίμνιό του νά συνεισφέρει. Μέ πρωτοβουλία του ὀργανώνονται ἔρανοι, συγκεντρώνονται τρόφιμα, φάρμακα, καί εἴδη πρώτης ἀνάγκης γιά τίς Ἐκκλησίες τῆς Σερβίας, τῆς Βουλγαρίας, τῆς Ρουμανίας καί τῆς Ρωσίας.

Τολμᾶ μάλιστα καί συνοδεύει, ὡς ἐπικεφαλῆς, ὁμάδα κληρικῶν στίς χῶρες τῆς Βαλκανικῆς, ἀγνοώντας τίς καιρικές συνθῆκες καί τή δυσκολία τοῦ ἐγχειρήματος (συγκεκριμένα, τό ἔτος 1989, ἐπισκέπτεται ὡς ἐπίσημος προσκεκλημένος τοῦ Πατριαρχείου τῆς Μόσχας τήν

411. *Ἰρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, 1981.

412. *Ἰρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, 1981.

τότε Σοβιετική Ἕνωση καί γίνεται δεκτός μέ ἐκδηλώσεις σεβασμοῦ, τιμῆς καί ἀγάπης τόσο τοῦ κλήρου ὅσο καί τοῦ λαοῦ[413]). Βοήθεια ἐπίσης προσέφερε καί στήν γειτονική χώρα τῆς Ἀλβανίας, ἡ ὁποία βαλλόταν ἀπό τό καθεστώς τῆς ἐποχῆς, τόσο σέ πολιτικό ὅσο καί σέ ἐκκλησιαστικό ἐπίπεδο.

Τό ἔτος μάλιστα 1990, μετά ἀπό πρωτοβουλία του, ἡ Μητρόπολη ἀνέλαβε τό ἔργο συλλογῆς καινούργιων ἐνδυμάτων, ὑποδημάτων, κλινοσκεπασμάτων, τροφίμων σέ κονσέρβες καί ἰατροφαρμακευτικοῦ ὑλικοῦ πρός ἐνίσχυση τοῦ λαοῦ τῆς Ρουμανίας, μετά τήν πτώση τοῦ Τσαουσέσκου.

Μέ τήν ἀνταπόκριση τῶν πιστῶν τῆς Θεσσαλονίκης, οἱ ὁποῖοι ἐξεδήλωσαν γιά μία ἀκόμη φορά τήν ἀπεριόριστη ἐμπιστοσύνη τους πρός τήν Ἐκκλησία, οἱ Ἱεροί Ναοί κατακλύστηκαν ἀπό μεγάλες ποσότητες εἰδῶν πρώτης ἀνάγκης[414].

Τά δέματα αὐτά μετεφέρθησαν στή Ρουμανία ἀπό πενταμελῆ ἐπιτροπή Ἑλλήνων κληρικῶν μέ τρία μεγάλα ὀχήματα, τά ὁποῖα διέθεσε ἡ ρουμανική πρεσβεία τῶν Ἀθηνῶν. Πρῶτος σταθμός ὑπῆρξε ἡ ἄλλοτε ἑλληνική πόλη Κωνστάντζα καί συγκεκριμένα ἡ γυναικεία Ἱερά Μονή Θεοτόκου Τέκεργκιολ, ὅπου ἐκφορτώθη τό φορτίο τοῦ πρώτου φορτηγοῦ, μέ σκοπό νά διατεθεῖ ἀπό τίς τοπικές ἐκκλησιαστικές ἀρχές στό νοσοκομεῖο εἰδικῶν παιδιῶν, τό ὀρφανοτροφεῖο καί στούς κατοίκους τοῦ χωριοῦ. Ἐπίσης παρεδόθη στόν ρουμανικό ἐρυθρό σταυρό μεγάλη ποσότητα ἰατροφαρμακευτικοῦ ὑλικοῦ μέ τήν παρουσία τοῦ τοπικοῦ δημάρχου καί τοῦ τελώνη τῆς περιοχῆς[415].

Ἑπόμενος σταθμός ὑπῆρξε ἡ Ἱερά Μονή Τσερνίκα, κοντά στό Βουκουρέστι, ὅπου ἐκφορτώθηκε μεγάλη ποσότητα ἐνδυμάτων καί κλινοσκεπασμάτων, προκειμένου νά μεταφερθοῦν σέ χωριό ἀπομόνωσης λεπρῶν. Τρίτος καί τελευταῖος σταθμός ὑπῆρξε τό Βουκουρέστι, ὅπου ἡ ἐπιτροπή συναντήθηκε μέ τόν Ἐπίσκοπο Τιργοβιστίου

413. Παντελεήμονος Καλπακίδη, Μητροπολίτου Βερροίας, Καμπανίας καί Ναούσης, «Ὁ Θεσσαλονίκης Παντελεήμων ὁ Β΄ (1974-1994)», στό *Χαριστήριον τῷ Παναγιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονι τῷ Δευτέρῳ ἐπί τῇ συμπληρώσει εἰκοσαετοῦς ἐν Θεσσαλονίκῃ ποιμαντορίας*, Θεσσαλονίκη 1994, σ. 43.

414. *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, 1990, «Ἀρωγή στήν Ρουμανία», σσ.371-380.

415. Ὅπ.π., σσ. 371-380.

Μέ τόν μακαριστό Πατριάρχη Σερβίας κ. Γερμανόν

Essex. Ὁ Παναγιώτατος μέ τόν καθηγούμενο τῆς Ἱερᾶς Μονῆς π. Σωφρόνιο

Συλλειτουργῶν μετά τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Πράγας κ. Δωροθέου

Μέ τόν μακαριώτατον Πατριάρχην Βουλγαρίας κ. Μάξιμον

Μετά τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου

Πατριαρχική Θεία Λειτουργία στό Φανάρι προεξάρχοντος
τοῦ Μακαριστοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Δημητρίου

Ἐκ τῆς ἐπισκέψεως τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου

Ἐκ τῆς ἐπισκέψεως τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου

Ἀπό τήν ἐπίσκεψή του εἰς τήν Ἐκκλησία τῆς Βουλγαρίας μετά τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Νευροκοπίου κ. Ποιμένα

Ἐκ τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς κ.κ. Ἰακώβου

Συνοδεύων τόν Μακαριστό Πατριάρχη Ἀλέξιον καί τόν νῦν Πατριάρχην Μόσχας Κύριλλον

Μέ τόν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀλβανίας κ.κ. Ἀναστάσιο

κ.κ. Βασίλειο, γενικό Πατριαρχικό Ἐπίτροπο, ὁ ὁποῖος ἀπέστειλε τήν ὑπόλοιπη ποσότητα τῶν εἰδῶν βοήθειας στούς χώρους τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, γιά νά δοθεῖ ἀργότερα στίς ἐπαρχίες τῆς Ρουμανίας, πού κατά γενική ἐκτίμηση χρήζουν μεγαλύτερης ἀνάγκης βοηθείας. Οἱ ἐκπρόσωποι τῆς ρουμανικῆς Ἐκκλησίας εὐχαρίστησαν γιά τήν προσφερθεῖσα βοήθεια καί παρακάλεσαν νά μεταφερθοῦν οἱ εὐχές τοῦ ἀσθενοῦντος Πατριάρχου κ.κ. Θεοκτίστου στόν Παναγιώτατο Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης[416].

Ἐπιπλέον, ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης ἀπέστειλε τό ἔτος 1999 στόν Μακαριώτατο Πατριάρχη Σερβίας κ.κ. Παῦλο ἀνθρωπιστική βοήθεια ἑκατό τόνων, ἡ ὁποία ἀπετελεῖτο ἀπό τρόφιμα, φάρμακα, ἐνδύματα καί ὑποδήματα. Ἡ ἐν λόγῳ παράδοση τῆς ἀνθρωπιστικῆς βοηθείας πραγματοποιήθηκε στήν Θεσσαλονίκη καί ὁ Παναγιώτατος, ὁ ὁποῖος μετέβη προσωπικῶς στό χῶρο συγκεντρώσεως τῶν ἀγαθῶν, μέ λόγους θερμούς καί ἀγωνιστικούς ἐμψύχωσε τούς ἐκπροσώπους τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας καί δήλωσε ὅτι οἱ Ὀρθόδοξοι Ἕλληνες βρίσκονται στό πλευρό τῶν Ὀρθοδόξων Σέρβων. Εὐχαρίστησε, ἐπίσης, τό χριστεπώνυμο πλήρωμα τῆς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, τό ὁποῖο μέ μεγάλη προθυμία προσέφερε ὅ,τι καλύτερο μποροῦσε στόν χειμαζόμενο Ὀρθόδοξο Σερβικό λαό. Ὡς ἀκολούθως οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ Πατριαρχείου τῆς Σερβίας παρέλαβαν τά ἐν λόγω εἴδη, προκειμένου νά τά μεταφέρουν καί νά τά διανείμουν στούς ἀδελφούς μας Σέρβους[417].

Ἐπισκέψεις καί ἐπαφές μέ ὅλα τά Πατριαρχεῖα

Ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμων σέ κάθε περίσταση καί μέ κάθε ἀφορμή ἐνίσχυε τόν υἱικό καί συνάμα ἀδελφικό δεσμό τῆς Θεσσαλονίκης μέ ὅ,τι ἐκφράζει τήν Ὀρθόδοξο Ἐκκλησία[418].

416. Ὅπ.π., σσ. 371-380.

417. Ἀνακοίνωσις τοῦ Γραφείου Τύπου Ι.Μ.Θ., μέ ἡμερομηνία 22.4.1999, στό *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, 1999.

418. Παντελεήμονος Καλπακίδη, Μητροπολίτου Βερροίας, Καμπανίας καί Ναούσης, «Ὁ Θεσσαλονίκης Παντελεήμων ὁ Β΄ (1974-1994)», ὅπ. π., σ. 43.

Ἀπό τήν ἐπίσκεψίν του εἰς τήν Αὐστρίαν.
Χοροστατῶν εἰς τόν Καθεδρικόν Ἱ. Ναόν τῆς Βιέννης

Μονή Ρίλας. Ἀπό τήν ἐπίσκεψιν τοῦ Παναγιωτάτου
εἰς τό Πατριαρχεῖον Βουλγαρίας

Μετά τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου στό Φανάρι ὡς ἐπικεφαλῆς ὁμάδος προσκυνητῶν

Μετά τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων κ.κ. Διοδώρου

Ἀπό τήν ἐπίσημο δοξολογία-ὑποδοχή
εἰς τόν Ἱερό Ναό Ἁγίου Ἀλεξάνδρου Νέφσκι Σόφιας

Μετά τοῦ Πρωτεπιστάτου τοῦ Ἁγιωνύμου Ὄρους Καλλινίκου Ἰβηρίτου καί τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας κ.κ. Θεοδώρου

Ὡς ἐκ τούτου, ὡς ἐπίσημος προσκεκλημένος τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος τοῦ Μακαριστοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Δημητρίου, μετεῖχε στίς ἑορταστικές ἐκδηλώσεις ἐν τῷ Σεπτῷ Οἰκουμενικῷ Θρόνῳ στή χιλιοστή διακοσιοστή ἐπέτειο ἀπό τῆς συγκλήσεως τῆς Ζ΄ στή Νίκαια Οἰκουμενικῆς Συνόδου καί ἐπ᾽ ἀφορμῇ τῆς συμπληρώσεως χιλίων ἐτῶν ἀπό τόν ἐκχριστιανισμό τῶν Ρώσων. Ἐπίσης, ἐξεπροσώπησε τόν Παναγιώτατο Οἰκουμενικό Πατριάρχη στήν ἐπίσημη ὑποδοχή τοῦ Πατριάρχου τῆς Βουλγαρίας στό Ἅγιον Ὄρος[419].

419. Παντελεήμονος Καλπακίδη, Μητροπολίτου Βερροίας, Καμπανίας καί Ναούσης, ὅπ. π., σ.44 καί Χριστοφόρου Κοντάκη, «Τό Ὁδοιπορικόν ἑνός Ἱεράρχου», στό *Παντελεήμων Β΄ (Χρυσοφάκης) Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης 1974-2003. Ὁ Ἱεράρχης τῆς Μακεδονίας. Εὐλαβικό ἀφιέρωμα στήν ἱερά μνήμη του ἐπί τῇ συμπληρώσει ὀκτώ ἐτῶν ἀπό τῆς κοιμήσεώς του (2003-2011)*, Λαγκαδᾶς-Θεσσαλονίκη 2011, σσ. 27-56. Τοῦ ἰδίου, «Τό Ὁδοιπορικόν ἑνός Ἱεράρχου», στό *Προσφορά Παντελεήμονι Β΄ τῷ Παναγιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης ἐπί τῇ εἰκοσιπενταετηρίδι τῆς Ἀρχιερατείας Αὐτοῦ* Θεσσαλονίκη 1990, σσ. 11-33. Τοῦ ἰδίου, «Τό Ὁδοιπορικόν ἑνός Ἱεράρχου» στό *Ἰρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Παντελεήμονι Β΄ τῷ Παναγιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης, Τεῦχος ἀφιερωτήριον ἐπί τῇ εἰς Κύριον ἐκδημίᾳ Αὐτοῦ*, Θεσσαλονίκη 2003, σσ. 333-364.

Ἀπό τήν Ὀρθόδοξη Διάσκεψη τῆς Θεσσαλονίκης

Αἴθουσα τοῦ θρόνου. Ἀπό τήν ἐπίσκεψη
τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Τσεχοσλοβακίας κ. Δωροθέου

Μετά τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου

Τό ἔτος 1987, μετά ἀπό πρόσκληση τοῦ Πατριάρχου Βουλγαρίας κ.κ. Μαξίμου, ἐπεσκέφθη τήν Ἐκκλησία τῆς Βουλγαρίας. Ἐπίσης, ἐπεσκέφθη καί τήν Ἐκκλησία τῆς Σερβίας καί τήν Ἀγγλία[420].

Κάθε χρόνο ἡγεῖτο τῶν προσκυνηματικῶν ἐκδρομῶν, κυρίως στά Ἱεροσόλυμα καί τούς Ἁγίους Τόπους, μέ σκοπό νά στηρίξει τίς αἰώνιες ἐθνικοθρησκευτικές ἀξίες. Γιά τόν λόγο αὐτό ἔγινε, μέ ὁμόφωνη ἀπόφαση τῆς Ἁγιοταφικῆς Ἀδελφότητος, ἐπίτιμο μέλος αὐτῆς[421].

Μέ αὐτόν τόν τρόπο ἀφενός ἀπέδιδε φόρο τιμῆς πρός τήν πρωτόθρονο Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως καί τό Οἰκουμενικό Πα-

420. *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, Χρονικά ἐτῶν 1974-2003.

421. Παντελεήμονος Καλπακίδη, Μητροπολίτου Βερροίας, Καμπανίας καί Ναούσης, «Ὁ Θεσσαλονίκης Παντελεήμων ὁ Β΄ (1974-1994)», ὅπ. π., σ. 40.

Μέ τόν Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Σεραφείμ

Μέ τόν Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Χριστόδουλο

τριαρχεῖο καί ἀφετέρου πρός τά ὑπόλοιπα Πατριαρχεῖα Ἀνατολῆς καί Δύσης[422].

Λόγῳ τῆς ἀμοιβαίας ἐκτιμήσεως καί ἀγάπης μεταξύ των ἐπιφανῶν ἐπισκεπτῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Θεσσαλονίκης καί τοῦ Παναγιωτάτου Ποιμενάρχου αὐτῆς, τήν πόλη τῆς Θεσσαλονίκης ἐπεσκέφθησαν ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως κ.κ. Βαρθολομαῖος, τά ἔτη 1997, 1999, 2000[423] καί 2003[424], οἱ Πατριάρχες Βουλγαρίας κ.κ. Μάξιμος τό ἔτος 1975, Ἀντιοχείας κ.κ. Ἠλίας τό ἔτος 1976, Σερβίας κ.κ. Γερμανός τό ἔτος 1978, Ἀλεξανδρείας κ.κ. Παρθένιος ἐν ἔτει 1991, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου κ.κ. Χρυσόστομος ἐν ἔτει 1980[425], ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς κ.κ. Ἰάκωβος, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Τσεχοσλοβακίας κ.κ. Δωρόθεος, καθώς και ἄλλοι προκαθήμενοι τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Σχέσεις μέ τό Ἅγιον Ὄρος

Δεσμοί ἀγάπης, ἐκτιμήσεως καί σεβασμοῦ συνδέουν τόν Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης καί τό Ἁγιώνυμο Ὄρος. Φιλομόναχος, δηλώνει μέ κάθε ἀφορμή τά συναισθήματά του πρός τό Περιβόλι τῆς Παναγίας καί τούς ἐκεῖ ἀσκουμένους πατέρες. Οἱ ναοί καί οἱ αἴθουσες τῆς Μητροπόλεως φιλοξενοῦν μέ τήν εὐλογία του συχνά Ἁγιορεῖτες εἴτε ὡς λειτουργούς εἴτε ὡς ὁμιλητές σέ συνέδρια καί κάθε εἴδους θεολογικές συνάξεις. Ἰδιαιτέρως καλοῦνται τίς Κυριακές τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς γιά νά μεταδώσουν τήν εὐλογία τους στούς Θεσσαλονικεῖς[426].

Οἱ Ἁγιορεῖτες Πατέρες ἔζησαν τήν Μητρόπολη τῆς Θεσσαλονίκης κατά τήν μακρά Ποιμαντορία του ὡς χῶρο στοργῆς, ἕναν χῶρο πού πάντα εὕρισκαν κατανόηση, προστασία καί βοήθεια. Αὐτό συ-

422. Ὅπ.π., σ. 43.

423. Ἐπεσκέψατο ἡμᾶς, *Πατριαρχικαί Ἐπισκέψεις εἰς τήν Συμβασιλεύουσαν*, Θεσσαλονίκη 2000

424. *Ἰρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, «Ἐπίσκεψις τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως κ.κ. Βαρθολομαίου», 2003.

425. Παντελεήμονος Καλπακίδη, Μητροπολίτου Βερροίας, Καμπανίας καί Ναούσης, ὅπ. π., σ. 45.

426. Ὅπ. π., σ. 45.

Τό ἱερό Κάθισμα τῆς Παναγίας τῆς Πορταϊτίσσης,
ὅπου ἐκοιμήθη ὁ μακαριστός ἱεράρχης

νέβαινε, διότι ὁ ἴδιος ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης θεωροῦσε τόν Ἱερό Ἄθωνα ὡς χῶρο τῆς πνευματικῆς του καταφυγῆς καί ἐνισχύσεως. Τό ρηθέν ἀπό τόν Προφήτη «δεῦτε ἀναβῶμεν εἰς τό ὄρος Κυρίου» ὑπῆρξε ἡ ἐνδόμυχος προτροπή γιά τήν ψυχή, τά πνευματικά του τέκνα καί τούς συνεργάτες του. Ἐπί σειρά μάλιστα ἐτῶν τήν θερινή περίοδο μετέβαινε στό Ἅγιον Ὄρος, ὅπου ἀναπαυόταν, καί γιά λόγους προσκυνηματικούς. Καί δέν εἶναι τυχαῖο ὅτι στό Περιβόλι τῆς Παναγίας ἐκλήθη ἀπό τόν Κύριο, περιστοιχισμένος ἀπό τά πνευματικά του τέκνα.

Δέκα χρόνια μετά τήν κοίμηση τοῦ Γέροντος παραθέτομεν κείμενο τοῦ π. Μαξίμου Ἰβηρίτου Πρωτεπιστάτου τοῦ Ἁγίου Ὄρους κατά τό ἀπελθόν ἔτος, ὁ ὁποῖος συμμετέχοντας στήν παροῦσα ἔκδοση ἀναφέρει τά ἀκόλουθα:

4. Ὁ ἀοίδιμος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Παντελεήμων ὁ Β΄.

Γέροντος ΜΑΞΙΜΟΥ Ἰβηρίτου
(Πρωτεπιστάτου Ἁγίου Ὄρους Ἄθω)

Δέκα ἔτη ἀπουσίας !

Μέ τήν χάριν τοῦ Θεοῦ συμπληροῦται ἐφέτος μία ὁλόκληρος δεκαετία ἀπό τῆς πρός Κύριον ἐκδημίας τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Παντελεήμονος τοῦ Β΄, καί ἡ μνήμη μας ἀνατρέχει εἰς τήν σεπτήν μορφήν αὐτοῦ μέ πολύν σεβασμόν, θαυμασμόν, τιμήν καί ἀγάπην.

Εἴχομεν τήν ὑψίστην εὐλογίαν νά γνωρίσωμεν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τόν ἐκλεκτόν τοῦτον ἱεράρχην τοῦ Χριστοῦ καί νά λάβωμεν πλούσια διδάγματα ἐκ τῆς ὁσίας βιοτῆς αὐτοῦ καί τῆς ἱερᾶς του διδασκαλίας.

Ὁ μακαριστός ἦτο τακτικός ἐπισκέπτης τοῦ περιβολίου τῆς Κυρίας Θεοτόκου ἀπό τά μέσα τῆς δεκαετίας τοῦ 1980, καί δή φιλοξενούμενος εἰς τό παραθαλάσσιον Ἰβηριτικόν Κάθισμα τῆς Παναγίας Πορταϊτίσσης κατά τούς θερινούς κυρίως μῆνας, συνοδευόμενος πάντοτε ὑπό τοῦ στενοῦ συνεργάτου του σημερινοῦ Μητροπολίτου Λαγκαδᾶ, Λητῆς καί Ῥεντίνης κ. Ἰωάννου, ὅστις ἀπό τοῦ καιροῦ ἐκείνου κατέχει καί φροντίζει μέ μεγάλην ἀγάπην τό ἀρχαῖον τοῦτο κτίσμα. Σημειωτέον ὅτι ἐγγύς τοῦ εἰρημένου Καθίσματος, ἔνθα κεῖται τό ὁμώνυμον Ἁγίασμα, ἐξῆλθεν ἡ Θαυματουργός Εἰκών τῆς Παναγίας Πορταϊτίσης τό 1004, ἐν ἡμέρᾳ Τρίτῃ τοῦ Πάσχα κατά τήν παράδοσιν.

Ὁ ἀοίδιμος ἠγάπα ἰδιαιτέρως τό Ἅγιον Ὄρος καί τούς ἐν αὐτῷ ἐνασκουμένους πατέρας· ἠγάπα ἐπίσης καί συνεδέετο μυστικῶς μετά τοῦ Καθίσματος τῆς Παναγίας Πορταϊτίσσης, διό καί ἠξιώθη νά ἀφήσῃ ἐνταῦθα καί τήν τελευταίαν του πνοήν τήν 13/26 Ἰουνίου 2003, ἡμέραν Τετάρτην τό ἀπόγευμα.

Εἶναι εἰσέτι νωπή εἰς τήν μνήμην μου ἡ στενάχωρος ἐκείνη ἡμέρα. Περί τήν μεσημβρίαν εἶχον ἑτοιμάσει φρέσκα φροῦτα (καΐσια) νά τοῦ προσφέρω, ἐκ τοῦ περιβολίου τοῦ ἡσυχαστηρίου μου ἐγγύς τῆς Μονῆς, ἀλλά δέν προέλαβε νά τά γευθῇ. Εἶχεν ἤδη ἑτοιμάσει τό εἰσιτήριόν του διά τούς οὐρανούς πρός ὑπάντησιν τοῦ Κυρίου, διό καί ἀνεχώρησεν ἐσπευσμένως. Ἠξιώθην ὅμως καί τοῦ ἔγραψα τότε τήν

Μετά τοῦ Γ. Μαξίμου Ἰβηρίτου εἰς τό Ἁγιώνυμον Ὄρος

ἐξ Ἁγίου Ὄρους πρώτην Νεκρολογίαν, δημοσιευθεῖσαν μετ᾽ ὀλίγον εἰς τό ὑπ᾽ ἀριθ. 92 τεῦχος τοῦ Ἁγιορειτικοῦ περιοδικοῦ «*Πρωτᾶτον*» (βλ. σσ. 167-168).

Ἐνθυμοῦμαι καί τήν στιγμήν ἐκείνην, κατά τήν ὁποίαν μετεκινήσαμεν μετ᾽ ἄλλων πατέρων τό ἱερόν αὐτοῦ σκήνωμα ἐκ τοῦ δωματίου του ἔξωθεν τοῦ Καθίσματος, πρός μεταφοράν καί ἐνταφιασμόν εἰς τόν αὔλειον χῶρον τοῦ Ἱ. Ναοῦ τοῦ Μεγαλομάρτυρος Ἁγίου Δημητρίου ἐν Θεσσαλονίκῃ. Ἦτο ὄντως ζεστός καί ἐλύγισεν εἰς τάς χεῖράς μας, ὅπως συμβαίνει καί μέ ὅλους τούς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει κοιμηθέντας πατέρας. Δεῖγμα καί τοῦτο τῆς προστασίας καί τῶν ὑποσχέσεων τῆς Προστάτιδος ἡμῶν Κυρίας Θεοτόκου πρός τούς ἐκλεκτούς Αὐτῆς.

Ὅτε προσήρχετο εἰς τόν χῶρον τοῦ Καθίσματος ἔχαιρε τό πρόσωπόν του ἐκ μεγάλης χαρᾶς. Ἔρχομαι ἐδῶ, ἔλεγεν εἰς τούς παριστα-μένους, διά πνευματικήν ἀναβάθμισιν. Προτιμῶ τό Ἅγιον Ὄρος ἀπό τά καλύτερα μέρη τῆς Εὐρώπης, ἐτόνιζε, διότι ἐδῶ εἶναι ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, ἐδῶ εἶναι ἡ χάρις τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου. Τό Ἅγιον Ὄρος γέμει Ἁγίων ζώντων τε καί κεκοιμημένων, ἐπανελάμβανε τακτικῶς καί εὐκαίρως-ἀκαίρως ὡμίλει διά τούς ἀοράτους Ὁσίους Πατέρας τοῦ Ἄθωνος, τούς ὁποίους ἐπεθύμει νά ἴδῃ.

Συνήθως ἐκάθητο εἰς τόν ἐξώστην τοῦ Καθίσματος καί ἠτένιζε προσευχόμενος τά Αἰγαιοπελαγιτικά ὕδατα, τά ὁποῖα ηὐλόγησε διά τοῦ ἐρχομοῦ της ἐκ Νικαίας τῆς Βιθυνίας ἡ Θαυματουργός Εἰκών τῆς Παναγίας Πορταϊτίσσης. Ὅταν προσήρχοντο εἰς αὐτόν πατέρες ἐκ διαφόρων Ἁγιορειτικῶν Σκηνωμάτων, ὡμίλει πρός αὐτούς μετά παῤῥησίας καί τούς συνεβούλευε μέ τήν μακροχρόνιον πεῖραν καί σοφίαν του· ἐχρησιμοποίει δέ πάντοτε τήν πατροπαράδοτον ἀρχαίαν ἑλληνικήν γλῶσσαν. Ὁ μακαριστός εἶχε βαθεῖαν πίστιν καί μεγάλην ἀγάπην εἰς τήν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν καί ἐτίμα τούς Ἁγίους αὐτῆς.

Εἰς ὅτι ἀφορᾷ τήν φιλοπατρίαν του, αὕτη ἦτο ἀσυναγώνιστος. Εἶχεν ἀκμαῖον πατριωτικόν φρόνημα καί ὀρθόδοξον ἦθος. Τακτικῶς ἀνεφέρετο εἰς ἱστορικά καί ἐθνικά θέματα καί προέτρεπε τούς πάντας νά εἶναι φιλοπάτριδες καί νά τιμοῦν τούς ἀθανάτους ἥρωας καί ἀγωνιστάς.

Μοναχοί ἐκ τῆς νήσου Σάμου μοί ἐγνώρισαν, πρότινος, ὅτι κατά τήν ἐπιστράτευσιν τοῦ 1974 μετέβαινεν ὁ ἴδιος ὡς οἰκεῖος Μητροπολίτης εἰς τό ἐκεῖ στρατόπεδον καί ἐξεπαίδευε τούς ἀξιωματικούς εἰς τήν σκοποβολήν, προκειμένου νά ἀντιμετωπίσουν ἐνδεχομένην τουρκικήν ἀπόβασιν.

Ἰδιαιτέρως ἠγάπα τούς δύο μεγάλους Ἁγίους Ἐθνοϊερομάρτυρας Γρηγόριον τόν Ε΄ Πατριάρχην ΚΠόλεως καί Χρυσόστομον Μητροπολίτην Δράμας-Σμύρνης.

Ἦτο ἐπίσης τακτικός ἐπισκέπτης καί τοῦ ἄλλου ἀρχαίου Ἰβηριτικοῦ Καθίσματος, αὐτοῦ τοῦ Προφήτου Ἠλιού, ἔνθα ἐγκατεβίωσεν εἰς τό ἴδιον μέρος ἐπί δέκα καί ἕξ περίπου ἔτη ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Ε΄. Μάλιστα μίαν φοράν μοί εἶχεν ἐκμυστηρευθῆ, ὅτι ἔβλεπε φῶς ἐν καιρῷ νυκτός εἰς τόν τροῦλλον τοῦ ἐνταῦθα νεοανεγερθέντος Ἱ. Ναοῦ του. Γνωρίζων μάλιστα τήν ἐνασχόλησίν μου μέ τόν ῥηθέντα Ἅγιον, μέ προέτρεπε διά σχετικάς ὁμιλίας εἰς τόν ἔξω κόσμον, ἵνα γνωρισθοῦν ἔτι περισσότερον εἰς τό εὐρύ κοινόν αἱ πτυχαί τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει βιοτῆς του, ὅτε διετέλει ἐνταῦθα ἐξόριστος ὑπό τῶν Ἀγαρηνῶν.

Εἶχον ἐπίσης τήν τιμήν νά προσκληθῶ ὑπό τοῦ ἰδίου καί εἰς τά τέσσαρα τελευταῖα Θεολογικά Συνέδρια τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, ἐκ τῶν εἴκοσι καί πέντε ἐν συνόλῳ κατά τήν διάρκειαν τῆς ἐνταῦθα ἀρχιερατείας του. Εἰς τό τελευταῖον Συνέδριον πρόν τιμήν

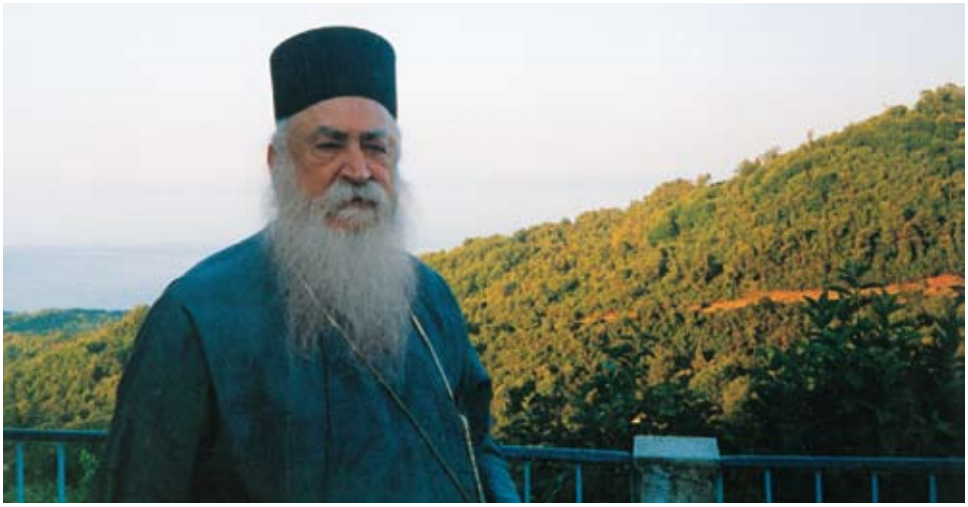

Εἰς τό Ἁγιώνυμον Ὄρος

τοῦ Προφήτου Ἡσαΐου δέν παρέστη ὁ ἴδιος, καθότι εἶχεν ἀναχωρήσει διά τά οὐράνια σκηνώματα, διό καί ἀφιερώθη εἰς τήν μακαρίαν μνήμην του.

Εἰς τά ὑπ' αὐτοῦ διοργανούμενα Θεολογικά Συνέδρια ἔδιδε μεγάλην βαρύτητα, διότι ἐπίστευεν ὅτι δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου ὀφελοῦνται οὐχί μόνον οἱ πιστοί, ἀλλ' ἐμπλουτίζονται καί οἱ Βίοι τῶν τιμωμένων Ἁγίων μέ ἄγνωστα τοῖς πολλοῖς στοιχεῖα. Εἰς ἕν ἐκ τῶν Συνεδρίων τούτων ἐξέφρασε δημοσίως τήν ἱκανοποίησίν του καί πρός τόν ὑποφαινόμενον, λέγων: *«Εὐχαριστοῦμεν τόν πατέρα Μάξιμον διότι μᾶς φέρει πλούσιον καί ἄγνωστον ὑλικόν ἀπό τό Ἅγιον Ὄρος. Τόν ἐκτιμῶ ἰδιαιτέρως διότι ἀγαπᾷ τόν Ἅγιον Γρηγόριον τόν Ε΄»*.

Ὁ Παναγιώτατος ἐφαίνετο ἐνίοτε αὐστηρός πρός τούς ὑφισταμένους του, ἀλλά καθώς διεπιστώθη οὐδένα ἐτιμώρησεν. Ἦτο τῆς ἀρχῆς, ὅτι *«εἶναι καλύτερον νά σέ φοβοῦνται, παρά νά σέ λυποῦνται»*. Προσέτι ἦτο λίαν φιλόξενος καί ἠγάπα πάντας τούς Ἁγιορείτας, τούς ὁποίους ὠκονόμει εἰς τήν Ἱ. Μονήν τῆς Ἁγίας Θεοδώρας. Ἐκεῖ ἐφιλοξένει καί πολλούς σπουδαστάς ἐκ τῶν ὁμοδόξων χωρῶν, οἵτινες σήμερον κατέχουν ὑψηλάς θέσεις καί τόν εὐγνωμονοῦν· ἰδίᾳ, σήμερον εἶναι καί οἱ καλύτεροι πρεσβευταί εἰς τάς χώρας των ὑπέρ τῆς Πατρίδος μας.

Μεγάλην ἀγάπην εἶχε καί πρός τά ζῷα, τά ὁποῖα ἐπροστάτευεν ὡς πλάσματα Θεοῦ. Τό ἴδιο ἠγάπα καί τήν φύσιν, διό καί πολλάκις ἐζήτει ξεναγήσεις εἰς τά πλούσια Ἰβηριτικά καστανοδάση καί τάς πηγάς τῶν ἐκεῖ ῥεόντων ὑδάτων.

Ὅτε ἀνεπαύετο κάτωθεν τῶν εὐσκιοφύλλων δένδρων, ἠρέσκετο νά τοῦ διαβάζουν οἱ συνοδοί του διάφορα εὐαγγελικά ἀναγνώσματα, καθώς καί ἀναγνώσματα ἐκ τοῦ Ἱεροῦ Ψαλτηρίου, διότι ἠγάπα τόν Προφητάνακτα Δαβίδ· εἰς τοῦτον εἶχεν ἀφιερώσει καί ἐπιτυχές Θεολογικόν Συνέδριον.

Ἀπό τάς μετ᾽ αὐτοῦ ἰδιαιτέρας συζητήσεις, διεπιστώθη ὅτι ὁ φιλόθεος καί φιλάγιος οὗτος ἱεράρχης εἶχεν εἰς τήν ζωήν του πολλάς ἐνοράσεις καί ἐμφανίσεις Ἁγίων, διότι ἐπίστευεν ἀληθῶς εἰς τόν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν· εἶχε δέ καθαρότητα βίου, ἦτο ἐλεήμων, ἠγωνίζετο κατά δύναμιν καί ἔζη ἐντόνως τά τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν Πίστεως.

Εἰς τήν ζωήν του ηὐτήχησε νά ἀποκτήσῃ πολλά πνευματικά τέκνα, ὡρισμένα ἐκ τῶν ὁποίων κατέχουν ἐξεχούσας θέσεις ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καί τῇ Πολιτείᾳ. Μεγάλην ἐμπιστοσύνην, ἐκτίμησιν καί ἀγάπην εἶχεν εἰς τόν ἐπί σειράν ἐτῶν στενόν συνεργάτην του ὡς Ἀρχιδιάκονον, Ἀρχιμανδρίτην καί Πρωτοσύγκελλον ἐν Θεσσαλονίκῃ, τόν νῦν Σεβ. Μητροπολίτην Λαγκαδᾶ, Λητῆς καί Ῥεντίνης κ. Ἰωάννην, ὅστις ὁμολογουμένως τόν ἐσέβετο καί τόν ἐτίμα ὡς πραγματικόν πατέρα, διό καί ἔλαβε παρ᾽ αὐτοῦ τήν τελευταίαν ἐπίγειον εὐλογίαν καί τά πνευματικά πρωτοτόκια ἐξ ὅλων.

Ἡμεῖς, ἐκ τῆς θέσεως ταύτης, μνημονεύομεν καθηκόντως πάντοτε τοῦ ἁγίου ὀνόματος αὐτοῦ. Πιστεύομεν δέ ἀκραδάντως, ὅτι οὗτος εὑρίσκεται ἐν δόξῃ καί τιμῇ εἰς τά οὐράνια σκηνώματα καί συναγάλλεται μετά τῶν ἐκεῖ Ἁγίων Ἀγγέλλων καί Ἀρχαγγέλων καί μετά πάντων τῶν Ἁγίων, ἀτενίζων τό θεῖον πρόσωπον τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καί τῆς Παναγίας Μητρός Του Κυρίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καί ἀειπαρθένου Μαρίας.

Νά ἔχωμεν τήν εὐχήν του καί τόν παρακαλοῦμεν θερμῶς νά πρεσβεύῃ ὑπέρ ἡμῶν. Νά πρεσβεύῃ καί ὑπέρ τῆς σωτηρίας τῆς Πατρίδος μας, ἥτις δοκιμάζεται κατά τήν σήμερον !

Ἔγραφον ἐν Καρυαῖς τήν 13/26 Μαΐου 2013.

Στόν Ἱερό Ναό τοῦ Ἁγίου Ἰρηγορίου τοῦ Ε΄ τοῦ καθίσματος τοῦ Προφήτου Ἠλιού παραπλεύρως τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῶν Ἰβήρων

5. Εὐκαιρίες ἁγιασμοῦ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ.

Ἡ Ἐφέστιος Εἰκόνα τῆς Παναγίας τοῦ «Ἄξιόν Ἐστι», στήν Θεσσαλονίκη τό ἔτος 1985

Ὡς ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς ἀμοιβαίας ἐκτιμήσεως καί ἀγάπης καί μέ τήν εὐκαιρία τῶν 2300 χρόνων ἀπό τῆς ἱδρύσεως τῆς Θεσσαλονίκης, ὕστερα ἀπό ἐνέργειες τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος καί μετά ἀπό ὁμόφωνη ἀπόφαση τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἐξῆλθε γιά πρώτη φορά, γιά νά ἐπισκεφθεῖ τήν πόλη τῆς Θεσσαλονίκης ἡ Σεπτή Εἰκόνα τοῦ «Ἄξιόν Ἐστιν». Στίς ἑόρτιες ἐκδηλώσεις ὑποδοχῆς καί λιτανεύσεως τῆς Ἱερᾶς Εἰκόνος παρέστησαν ὁ Ὑπουργός Βορείου Ἑλλάδος, ὁ Νομάρχης Θεσσαλονίκης, ὁ Δήμαρχος Θεσσαλονίκης, ὁ Στρατηγός τοῦ Γ΄ Σώματος Στράτου, οἱ Πολιτικές Ἀρχές, ἡ Ἑλληνική Ἀστυνομία, οἱ Σύλλογοι καί οἱ ὀργανώσεις, τό Δικαστικό καί Νομικό Σῶμα, καθώς καί πλῆθος εὐσεβοῦς λαοῦ τῆς Πόλεως καί ὅλης τῆς Μακεδονίας[427].

427. *Ἰρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, «Ἡ Ἐφέστιος Εἰκόνα τῆς Παναγίας τοῦ "Ἄξιόν Ἐστι" στήν Θεσ-

Ἡ Ἐφέστιος Εἰκών τῆς Παναγίας τοῦ «Ἄξιόν Ἐστι», ἡ ὁποία φυλάσσεται στόν Ἱερό Ναό τοῦ Πρωτάτου – Ἁγίου Ὄρους, μετεφέρθη μέ πλοῖο τοῦ Πολεμικοῦ Ναυτικοῦ, συνοδευόμενη ἀπό τόν Πρωτεπιστάτη καί τά Μέλη τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἀπό τό λιμάνι τῆς Δάφνης τοῦ Ἁγίου Ὄρους στή Θεσσαλονίκη. Τό πλοῖο ἔφθασε στόν θαλάσσιο χῶρο μπροστά ἀπό τόν Λευκό Πύργο τήν Πέμπτη 24η Ὀκτωβρίου 1985 καί ὥρα 4:30 μ.μ. Κατά τήν ἀποβίβασή της ἀπεδόθησαν τιμές Ἀρχηγοῦ Κράτους πρός τά Μέλη τῆς Ἱερᾶς Κοινότητας[428].

Ἐν συνέχειᾳ, ἀφοῦ ἐψάλη σύντομος δέηση, ἐσχηματίσθη πομπή καί λιτανευτικῶς μετεφέρθη ἡ Σεπτή Εἰκών διά τῶν ὁδῶν Ἐθνικῆς Ἀμύνης, Πανεπιστημίου καί Ἁγίου Δημητρίου στόν Ἱερό Ναό τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ὅπου ἐτελέσθη ὁ Μέγας Πανηγυρικός Ἀρχιερατικός Ἑσπερινός, χοροστατοῦντος τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμονος. Στήν προσφώνησή του ὁ Πρωτεπιστάτης τοῦ Ἁγίου Ὄρους ὁμίλησε ὡς ἀκολούθως[429]:

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Ἐξοχώτατε κ. ὑπουργέ, Ἀγαπητοί ἐν Χριστῷ ἀδελφοί,

Ἔμπλεοι ἱερᾶς συγκινήσεως καί δέους εὑρισκόμεθα ἐντός τοῦ μεγαλοπρεποῦς καί πανίερου τούτου ναοῦ τοῦ Μεγαλομάρτυρος Δημητρίου τοῦ Μυροβλήτου καί ἐνώπιον τῆς θαυματουργοῦ εἰκόνος τῆς Θεοτόκου, εἰς τήν ὁποίαν τό πρῶτον ἐψάλη πρό χιλίων ἐτῶν ὑπό τοῦ Ἀγγέλου ὁ οὐράνιος ὕμνος, τό «Ἄξιόν ἐστιν ὡς ἀληθῶς μακαρίζειν σε τήν Θεοτόκον».

Καί εἶναι ὄντως ἄξιον καί δίκαιον νά ὑμνεῖται ἡ Θεοτόκος, διότι εἰς τήν πλέον δύσκολον στιγμήν τῆς ἱστορίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἡ ταπεινή αὕτη κόρη τῆς Ναζαρέτ κρίνεται ἡ μόνη ἀξία νά δεχθῇ τόν ἀρχαγγελικόν ἀσπασμόν. Συλλαμβάνει, ἐπελεύσει Πνεύματος τοῦ Παναγίου, καί κυοφορεῖ τόν Υἱόν καί Λόγον τοῦ Θεοῦ καί ἀναδεικνύεται ὄντως Θεοτόκος.

σαλονίκη», 1985, σσ. 341-345.

428. Ὅπ.π., σσ. 341-345.

429. *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, ὅπ.π., σσ. 341-345.

Λειτουργῶν εἰς τό Κάθισμα τῆς Παναγίας τῆς Πορταϊτίσσης Ἁγιωνύμου Ὄρους

Ἡ ταπεινή καί ἄγνωστος κόρη σώζει τήν ἀνθρωπότητα διά τῆς ὑπακοῆς Της εἰς τό θέλημα τοῦ Θεοῦ, γίνεται κλίμαξ, δι' ἧς κατέβη ὁ Θεός, καί γέφυρα ἡ μετάγουσα τούς ἐκ γῆς πρός οὐρανόν.

Ἀργότερον εἰς μίαν δύσκολον στιγμήν τοῦ Γένους μας, κατά τήν πολιορκίαν τῆς Βασιλευούσης ὑπό βαρβάρων, ὁ πιστός λαός εἰς τόν

ναόν τῆς Θεοτόκου καταφεύγει καί εὑρίσκει τήν Θεομήτορα ὑπέρμαχον στρατηγόν καί βοήθειαν ἀπροσμάχητον. Τότε αὐθορμήτως ἀναδύεται ἐκ τῶν σπλάχνων τῆς Ἐκκλησίας ὁ Ἀκάθιστος Ὕμνος, ὁ ὁποῖος ζωογονεῖ τόν πιστόν λαόν καί συντηρεῖ τό ἦθος καί τό σθένος του ἀνά τούς αἰῶνας.

Ἀργότερον, εἰς τάς δυσκόλους ἀρχάς τῆς Ἁγιορειτικῆς Πολιτείας, εἰς μίαν χαράδραν τοῦ Ἁγίου Ὄρους καί ἐντός μιᾶς ἀπερίττου καλύβης κεκρυμμένης εἰς τούς Ἀθωνικούς δρυμούς, ἐνώπιον ἑνός ἀγνώστου καί ταπεινοῦ ὑποτακτικοῦ, ὁ ὁποῖος ψάλλει τήν Ἀκολουθίαν τοῦ Ὄρθρου, παρουσιάζεται ἄγγελος Κυρίου καί τοῦ διδάσκει τόν Ἀρχαγγελικόν ὕμνον πρός τήν Θεοτόκον, τό «Ἄξιόν ἐστιν ὡς ἀληθῶς...».

Πληροῦται εὐφροσύνης ὁ ταπεινός μοναχός. Καί δι' αὐτοῦ σύμπασα ἡ Ἐκκλησία. Ὁ τόπος τοῦ θαύματος μετονομάζεται ἔκτοτε «λάκκος τοῦ ᾄδειν». Ἡ θαυματουργός εἰκών μεταφέρεται εἰς τόν πρῶτον ναόν τοῦ Ἁγίου Ὄρους, τό Πρωτάτον. Τοποθετεῖται εἰς τήν πλέον τιμητικήν θέσιν τοῦ Ἱεροῦ Βήματος, ὄπισθεν τῆς Ἁγίας Τραπέζης. Ὁ Ἀγγελοδίδακτος ὕμνος ἀνάγεται εἰς πανορθόδοξον, ψαλλόμενος κατά τήν ἱερωτέραν στιγμήν τῆς Θείας Λειτουργίας, μετά τόν καθαγιασμόν τῶν Τιμίων Δώρων.

Πρό ὀλίγων ἐτῶν - δέν ἔχουν συμπληρωθῆ πέντε δεκαετίαι - τό Ἔθνος μας χειμαζόμενον ὑπό ἐκτάκτων ἀναγκῶν καί ἐχθρικῶν ἐπιβουλῶν, τήν Θεοτόκον πάλιν εὑρίσκει σκέπην καί βοηθόν.

Ἔχει σφραγισθῆ ἡ ἱστορία μας ἀπό τήν παρουσίαν καί τήν προστασίαν τῆς Θεοτόκου. Καί ἔχει ὑμνηθῆ ἐκ βαθέων ἡ Παναγία -τῇ συνεργίᾳ τῶν ἀγγέλων- ἀπό τόν λαόν μας.

Ὁ λαός καί οἱ ταπεινοί πιστοί ἔχουν μίαν ἐσωτερικήν σχέσιν καί συγγένειαν μέ τήν ἄσημον κόρην τῆς Ναζαρέτ, ἡ ὁποία ἀνεδείχθη «Τιμιωτέρα τῶν Χερουβείμ καί ἐνδοξότερα ἀσυγκρίτως τῶν Σεραφείμ».

Μόνον δι' αὐτῆς ἦλθε καί θά ἔλθῃ καί σήμερον εἰς τάς δυσκόλους ἡμέρας, τάς ὁποίας διερχόμεθα, ἡ πραγματική σωτηρία μας.

Δι' αὐτόν τόν λόγον, Παναγιώτατε Δέσποτα, τό Ἅγιον Ὄρος εἰς τήν αἴτησίν σας, τήν ὁποίαν ἐδέχθημεν ὡς αἴτησιν παντός τοῦ πιστοῦ λαοῦ, μετεφέραμεν ἐν σώματι, ὁλόκληρος ἡ Ἱερά Κοινότης τοῦ Ἁγίου Ὄρους, εἰς τήν πόλιν τοῦ Μεγαλομάρτυρος Δημητρίου, τήν Ἁγίαν καί θαυματουργόν εἰκόνα τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, τό «Ἄξιόν ἐστιν», διά

νά τεθῆ εἰς προσκύνησιν πρός Ἁγιασμόν τῶν πιστῶν καί παροχήν πάσης Θεομητορικῆς εὐλογίας.

Τά ἄγνωστα γεγονότα, τά κυοφορούμενα ἐν σιγῇ εἰς τήν ζωήν τῶν ταπεινῶν καί προσφερομένων ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τόν Θεόν, διαμορφώνουν τήν ἱστορίαν καί συγκρατοῦν τήν ἀνθρωπότητα.

Ἀσφαλῶς καί σήμερον ἀρκετοί συντετριμμένοι καί ἀνώνυμοι πιστοί -ὡς ὁ παλαιός ἐκεῖνος ἄγνωστος μοναχός- προσκυνοῦντες τήν εἰκόνα τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, θά ἐνωτισθοῦν εὐκρινέστερον τόν ἀγγελικόν ὕμνον, θά ἐμπλησθοῦν θείας ἀγαλλιάσεως, θά εὕρουν τήν Θεοτόκον βοήθειαν τῶν ἀβοηθήτων καί θά γίνουν ἀφορμή παρακλήσεως ὅλου τοῦ λαοῦ.

Εἴθε διά πρεσβειῶν τῶν ταπεινῶν αὐτῶν καί ὅλων τῶν ἁγίων καί διά τῶν Ὑμετέρων εὐχῶν νά ἀξιωθῶμεν καί ἡμεῖς μετά τῶν μακαρίων δυνάμεων νά συμψάλλωμεν, ἀπό τοῦ νῦν καί ἕως τοῦ αἰῶνος, τό «Ἄξιόν ἐστιν ὡς ἀληθῶς», πρός τιμήν καί αἶνον τῆς Τιμιωτέρας τῶν Χερουβείμ, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τήν αἰτίαν τῆς σωτηρίας μας.

Ἡ θαυματουργός καί ἐφέστιος Εἰκόνα τῆς Παναγίας παρέμεινε στόν Ἱερό Ναό τοῦ Ἁγίου Δημητρίου μέχρι τό Σάββατο 2 Νοεμβρίου, ὅπου χιλιάδες πιστῶν προσῆλθαν ἀπ' ὅλα τα μέρη τῆς Ἑλλάδος γιά νά προσκυνήσουν τή Σεπτή Εἰκόνα τῆς Παναγίας τοῦ «Ἄξιόν ἐστιν».

Ἀντίγραφον τῆς Θαυματουργοῦ Εἰκόνος τῆς Παναγίας τῆς Πορταϊτίσσης, ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἰβήρων τοῦ Ἁγίου Ὄρους

Μέ ἐνέργειες τοῦ Παναγιώτατου Μητροπολίτου καί τοῦ τότε Προϊσταμένου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Κυρίλλου καί Μεθοδίου καί νῦν Μητροπολίτου Λαγκαδᾶ, Λητῆς καί Ρεντίνης Ἰωάννου, τήν Δευτέρα 1η Φεβρουαρίου τοῦ ἔτους 1988 καί ὥρα 4.30 μ.μ. μέ ἑλικόπτερο τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων μετεφέρθη ἀπό τήν Ἱερά Μονή Ἰβήρων τοῦ Ἁγίου Ὄρους, πιστό ἀντίγραφο τῆς θαυματουργοῦ Ἱερᾶς Εἰκόνος τῆς Παναγίας Πορταϊτίσσης στόν Ἱερό Ναό τῶν Ἁγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου στήν Θεσσαλονίκη[430].

430. *Ἰρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, «Ἀντίγραφον τῆς Θαυματουργοῦ Εἰκόνος τῆς Παναγίας τῆς Πορταϊτίσσης, ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἰβήρων τοῦ Ἁγίου Ὄρους», 1988, σσ. 168-169.

Ἡ Εἰκών τῆς Παναγίας τῆς Πορταιτίσσης, ἡ ὁποία φυλάσσεται στήν Ἱερά Μονή Ἰβήρων τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἔφθασε στήν ἐν λόγῳ Ἱερά Μονή μέ θαυμαστό τρόπο, τό 1004. Στόν θαλάσσιο χῶρο μπροστά ἀπό τήν Ἱ. Μονή, ἐμφανίστηκε ἕνα πύρινος στύλος στή βάση τοῦ ὁποίου, ὄρθια καί πάνω στήν ἐπιφάνεια τῆς θαλάσσης, βρισκόταν ἡ Εἰκών. Σύμφωνα μέ τό ἱστορικό, ἡ Εἰκόνα ρίχτηκε στήν θάλασσα, κατά τήν περίοδο τῆς Εἰκονομαχίας, στήν Νίκαια τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀπό κάποια εὐσεβῆ χήρα, γιά νά τήν περισώσει ἀπό τήν μανία τῶν εἰκονομάχων. Κατά θαυμαρτουργικό τρόπο ἔφθασε στήν Μονή Ἰβήρων, ὅπου ὁ ἀσκητής Γαβριήλ τήν ἀνέσυρε ἀπό τήν θάλασσα, γιά νά τοποθετηθεῖ, ἐν συνεχείᾳ, μέ τιμές, δοξολογίες καί εὐχαριστίες στό Καθολικό τῆς Ἱερᾶς Μονῆς. Γιά τρεῖς συνεχεῖς φορές, ἡ Εἰκών ἔφυγε ἀπό τόν κεντρικό Ναό καί στάθηκε ἀπό μόνη της, πάνω ἀπό τήν κεντρική πόρτα τῆς Μονῆς, γιά νά διαφυλάττει τό Μοναστήρι. Ἔτσι οἱ Μοναχοί τῆς ἔδωσαν τό ὄνομα «Πορταΐτισσα» καί ἀνήγειραν κοντά στήν πόρτα τῆς Μονῆς ἰδιαίτερο παρεκκλήσιο, ὅπου μέχρι σήμερα φυλάσσεται[431].

Ἡ Θαυματουργός Εἰκών τῆς Παναγίας Πορταϊτίσσης δέν βγῆκε ποτέ ἀπό το Ἅγιο Ὄρος. Τό πρῶτο πιστό ἀντίγραφό της στάλθηκε στήν Ρωσία τό 1651, ἐπί Αὐτοκράτορος Ἀλεξίου Μιχαήλοβιτς, ἡ κόρη τοῦ ὁποίου ἔπασχε ἀπό παράλυση τῶν ποδιῶν. Ὅταν ἔφθασε τό ἀντίγραφο τῆς Εἰκόνος στή Μόσχα, τό Αὐτοκρατορικό ζεῦγος, μέ ἐπικεφαλῆς τόν Πατριάρχη Νίκωνα καί πλῆθος κόσμου, βγῆκαν στήν ὑποδοχή. Ἡ ἄρρωστη πριγκίπισσα, μόλις ἔμαθε τά τῆς ὑποδοχῆς τῆς Θαυματουργοῦ Εἰκόνος, σηκώθηκε ἀπό τό κρεββάτι καί ἔτρεξε νά τήν προσκυνήσει. Τό θαῦμα ἐπιβεβαιώθηκε ἐνώπιον τοῦ πλήθους καί τό ἀντίγραφο τῆς Εἰκόνος παρέμεινε στήν Ρωσία ὡς εὐλογία καί προστασία[432].

Τό δεύτερο ἀντίγραφο εἶναι αὐτό που ἦρθε στήν Θεσσαλονίκη καί παρέμεινε στόν Ἱερό Ναό τῶν Ἁγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου, οὕτως ὥστε νά ἔχουν τήν εὐκαιρία, ὅσοι δέν μποροῦν νά ἐπισκεφθοῦν τό Ἅγιο Ὄρος καί κυρίως οἱ γυναῖκες, νά προσκυνήσουν τήν θαυματουργό Εἰκόνα.

431. Βλ. ὅπ. π., σσ. 168-169.

432. Ὅπ.π., σσ. 168-169.

Ἱερά κειμήλια πρός προσκύνησιν στήν πόλη τῆς Θεσσαλονίκης

Τά πολύτιμα Θησαυρίσματα τῆς Ὀρθοδοξίας, τά ὁποῖα ἐπεσκέφθησαν τήν πόλη τῆς Θεσσαλονίκης, εἶναι ἡ Εἰκών καί ἡ Τιμία Ζώνη τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου καί ἡ Παναγία Τριχεροῦσα ἀπό τήν Ἱερά Μονή Χιλανδαρίου τό 1993. Ἐπίσης, ἐξ Ἁγίου Ὄρους ἦλθαν στήν Θεσσαλονίκη τό ἔτος 1990 ἡ Ἱερά Κάρα τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου ἀπό τήν Ἱερά Μονή Βατοπεδίου[433] καί τά Τίμια Δῶρα τῶν τριῶν Μάγων εἰς τόν γεννηθέντα Χριστόν ἀπό τήν Ἱερά Μονή Ἁγ. Παύλου. Ὅλοι αὐτοί οἱ θησαυροί τῆς Ὀρθοδοξίας ἐπεσκέφθησαν κατά καιρούς τήν Θεσσαλονίκη, γιά νά προσφέρουν ἀφενός τήν εὐλογία καί χάρη τους στόν λαό τῆς πόλης καί ἀφετέρου γιά νά ἀποτελέσουν ἀδιάψευστους μάρτυρες τῆς σχέσεως βαθειᾶς ἀγάπης καί ἐκτιμήσεως τοῦ σεβαστοῦ της Ποιμενάρχου μέ τήν κοινότητα τοῦ Ἁγιωνύμου Ὄρους.

6. Χειροτονίες

Ὁ ἀριθμός τῶν χειροτονιῶν, στήν διάρκεια τῆς Ἀρχιερατείας τοῦ Μητροπολίτη Παντελεήμονος Β΄ στήν Θεσσαλονίκη, αὐξάνεται σημαντικά καί ὡς ἐκ τούτου οἱ χειροτονίες διαδέχονται ἡ μία τήν ἄλλη[434]. Ἀξίζει νά ἐπισημανθεῖ ἡ προσέλευση στόν ἱερό κλῆρο ἐπιστημόνων ἐκ τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν, γεγονός πού δεικνύει τόν ἱερό ζῆλο τόν ὁποῖο ὁ σεπτός Ἱεράρχης ἐνέπνεε στίς ψυχές τῶν νέων, σέ τέτοιο βαθμό μάλιστα, ὥστε νά ἐγκαταλείπουν κάθε τέχνη καί ἐπιστήμη, γιά νά ἀφιερωθοῦν στήν «τέχνη τῶν τεχνῶν καί στήν ἐπιστήμη τῶν ἐπιστημῶν», τήν ἱερωσύνη, ὅπως χαρακτηριστικά ὁ ἴδιος ἀνέφερε σέ πολλές ἀπό τίς ὁμιλίες του πρός τούς νεοχειροτονημένους.

433. *Ἰρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, «Ἡ Ἱερά Κάρα τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου ἀπό τήν Ἱερά Μονή Βατοπεδίου», 1990, σσ. 111-114.

434. Παντελεήμονος Καλπακίδη, Μητροπολίτου Βερροίας, Καμπανίας καί Ναούσης, ὅπ. π., σ. 29.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

Η ΑΝΑΓΟΡΕΥΣΗ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΣΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΣΕ ΕΠΙΤΙΜΟ ΔΙΔΑΚΤΟΡΑ ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ

Ἡ πρόταση ἀναγορεύσεως σέ Ἐπίτιμο Διδάκτορα

Τήν ἀπόφαση, γιά ἀπονομή στόν Παναγιώτατο τοῦ τίτλου τοῦ ἐπιτίμου διδάκτορος, ἔλαβε τό Τμῆμα Ποιμαντικῆς καί Κοινωνικῆς Θεολογίας στή συνεδρίασή του ἀριθμ. 189 τήν 24η Ἰουνίου τοῦ ἔτους 1996, ἡ ὁποία ἔγινε ὁμοφώνως ἀποδεκτή ἀπό τήν Γενική Συνέλευση τῶν μελῶν του καί ἔχει ὡς ἀκολούθως[435]:

«Ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμων, ἀνελθών εἰς τόν θρόνον τῆς Ἐκκλησίας τῶν Θεσσαλονικέων ἀπό Σάμου καί Ἰκαρίας, ποιμαίνει θεοφιλῶς τήν ἐπαρχίαν ταύτην πλέον τῶν εἴκοσι ἐτῶν, ἐκδαπανῶν ἑαυτόν εἰς τά ποικιλόμορφα καί λαμπρά τῆς διακονίας αὐτοῦ ἔργα.

Μεριμνᾶ διά τήν κατά Θεόν καλλιέργειαν καί μόρφωσιν τοῦ ὑπ' αὐτόν κλήρου, ἐμφυτεύων ἐν τῇ καρδίᾳ πολλῶν ἐκ τῶν νέων τόν ἔνθεον διά τήν ἱερωσύνην πόθον, καλλιεργῶν τήν ἐν τῇ λατρείᾳ ἑνότητα ὑπό τόν ἐπίσκοπον δι' ἐπακριβοῦς τηρήσεως τῶν ταύτης θεσμῶν, ἀναβιώσεως τῶν εἰς τήν λήθην καί ἀχρησίαν περιπεσουσῶν ἀκολουθιῶν,

435. Ἀθανασίου Ἀγγελοπούλου, «Τιμητική προσφώνησις–ἔπαινος τῷ Παναγιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Θεσσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονι Β΄ ἐπί τῇ ἀναγορεύσει αὐτοῦ εἰς Ἐπίτιμον Διδάκτορα τῆς τῶν ἐπιστημῶν ἀκροτάτης, ἱερᾶς ἐπιστήμης τῆς Θεολογίας, τοῦ Τμήματος Ποιμαντικῆς καί Κοινωνικῆς Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ.», στό *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, τ. 765, Νοέμβριος-Δεκέμβριος του 1996, σσ. 721-734.

καί εἰλικρινοῦς ἀγάπης καί ἀφοσιώσεως εἰς τούς ἁγίους τῆς Ἐκκλησίας, ἐξαιρέτως δέ τούς ἐν Θεσσαλονίκῃ διαλάμψαντας, δι' οὕς ἐκοπίασεν εὐπρεπίζων ἐν τῇ πόλει ναούς, ἐπαναφέρων τά ἱερά αὐτῶν λείψανα εἰς τήν πατρῴαν γῆν ἀπό τῶν περάτων αὐτῆς, ἀναδεικνύων οὕτω ἁγιοτόκον τήν θεόσωστον αὐτοῦ ἐπαρχίαν, καί τούς ἁγίους αὐτῆς οὐ μόνον πρωτοτόκους τῶν Θεσσαλονικέων ἀδελφούς, ἀλλά καί συμπολίτας καί οἰκείους αὐτῶν.

Ἐνδιαφερόμενος διά τήν προβολήν καί προσέγγισιν τῶν προσωπικοτήτων τῶν μεγάλων τῆς Ὀρθοδοξίας ἁγίων, μοχθεῖ ὀργανώνων θεολογικά κατ' ἔτος συνέδρια, συνεργαζόμενος οὐ μόνον μετ' ἐξεχόντων τοῦ πλησιοχώρου ἁγιωνύμου Ὄρους Πατέρων καί τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ Θεολογικῆς τοῦ Πανεπιστημίου Σχολῆς, ἀλλά καί μετά διακεκριμένων ἐπιστημόνων ἔκ τε τῆς Ἑλλάδος καί τῆς διεθνοῦς ἐπιστημονικῆς κοινότητος.

Ἀναπτύσσει πλούσιον ἐν Θεσσαλονίκῃ κοινωνικόν ἔργον, προεδρεύων κοινωφελῶν ἱδρυμάτων καί κατευθύνων αὐτά μετά συνέσεως ἐν φόβῳ Θεοῦ καί μεριμνῶν μετά στοργῆς καί ἀγάπης διά πάντα ἐπιδεόμενον αὐτῶν, οὐ δίδωσιν δέ τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ὕπνον καί τοῖς βλεφάροις αὐτοῦ νυσταγμόν, ἐάν τό ποίμνιον αὐτοῦ εὑρίσκεται ἐμπερίστατον ἐν ὅλῳ ἤ ἐν μέρει εἴτε ὑπό φυσικῶν περιστάσεων ἀπειλούμενον.

Τό ἐνδιαφέρον αὐτοῦ ἐκδηλούμενον ἀνύστακτον διά πάντα τά μέλη τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας κορυφοῦται διά τήν νεότητα, περί ἧς ἀγωνιᾶ ἵνα ἴδῃ αὐτήν κινουμένην πρός εὔδιον καί ἀσφαλῆ λιμένα, τήν Ἐκκλησίαν.

Θεωρῶν ταυτοσήμους τάς ἐννοίας Χριστός καί Ἑλλάς, μένει στερρῶς προσηλωμένος εἰς τήν πρός τήν πατρίδα ἀγάπην καί τά ἐθνικά ἰδεώδη, ἀνησυχῶν δέ βαθύτατα διά τούς ἐπί τοῦ ἁπανταχοῦ τῆς γῆς ἑλληνισμοῦ ἐπαπειλουμένους κινδύνους, ἀγωνίζεται μετά ζέσεως καί ἐπιμονῆς διά τήν τῆς πατρίδος προκοπήν καί ἀκεραιότητα καί τήν τῆς προγονικῆς κληρονομίας διαφύλαξιν».

Τελετή ἀναγορεύσεως σέ Ἐπίτιμο Διδάκτορα

Μέ τήν ἀπόφαση τῆς συνεδριάσεως ἀριθμ. 189 τῆς 24ης Ἰουνίου τοῦ ἔτους 1996 τοῦ Τμήματος Ποιμαντικῆς καί Κοινωνικῆς Θεολογίας ὡρίσθη ὁ καθηγητής τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας τοῦ Τμήματος

Ἐκ τῆς τελετῆς ἀναγορεύσεώς του σέ ἐπίτιμο διδάκτορα

κ. Ἀθανάσιος Ἀγγελόπουλος, γιά νά ἐκφωνήσει τόν νενομισμένον ἔπαινον (audatio) πρός τό τιμώμενο πρόσωπο.

Ἀκολούθως, τήν 12ην Νοεμβρίου τοῦ ἔτους 1996, καί κατά τήν διάρκεια τῶν ἐργασιῶν τοῦ ΙΖ΄ Θεολογικοῦ Συνεδρίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, πρός τιμήν τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου, πραγματοποιήθηκε στήν Αἴθουσα Τελετῶν τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ἡ σέ Ἐπίτιμο διδάκτορα τοῦ Τμήματος Ποιμαντικῆς καί Κοινωνικῆς Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ. ἀναγόρευση τοῦ Μητροπολίτου[436]. Μέ τήν ἀναγόρευση αὐτή τό ἀναφερθέν Τμῆμα τίμησε τόν Ἱεράρχη τῆς Ἐκκλησίας τῶν Θεσσα-

436. Χριστοφόρου Κοντάκη, «Ἀναγόρευσις εἰς Ἐπίτιμον Διδάκτορα τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος Β΄ ὑπό τοῦ Τμήματος Ποιμαντικῆς καί Κοινωνικῆς Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ.», στό *Τεῦχος Πανηγυρικόν ἐπί τῇ ἀναγορεύσει εἰς Ἐπίτιμον Διδάκτορα τῆς ἀκροτάτης τῶν ἐπιστημῶν Θεολογίας τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος Β΄, Ἰρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, τεῦχος 765, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1996, σσ. 711-713.

λονικέων, ἀφενός γιά τούς πολυσύνθετους, πολυδιάστατους καί πολυσήμαντους ἀγῶνες του, καί ἀφετέρου γιά τήν ἀνεκτίμητη προσφορά του στήν ἐπιστήμη τῆς Θεολογίας.

Στήν τελετή παρέστησαν ἑκατοντάδες λαοῦ, ἀδιακρίτως ἰδεολογίας, κοινωνικῆς θέσεως καί προελεύσεως. Ἐπίσης, παρευρέθη πλειάδα Ἁγίων Ἀρχιερέων, ὅπως οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολίτες Δράμας Διονύσιος, Περγάμου Ἰωάννης, Τυρολόης καί Σερεντίου Παντελεήμων, Σιδηροκάστρου Ἰωάννης, Σισανίου καί Σιατίστης Ἀντώνιος, Φιλίππων, Νεαπόλεως καί Θάσου Προκόπιος, Τρίκκης Ἀλέξιος, Μηθύμνης Χρυσόστομος, Ἐλευθερουπόλεως Εὐδόκιμος, Μυτιλήνης Ἰάκωβος, Σεβαστείας Δημήτριος, Βερροίας, Καμπάνιας καί Ναούσης Παντελεήμων, Ἀργυροκάστρου Ἀλέξανδρος, Βερατίου Ἰγνάτιος καί ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Κερνίτσης Λεόντιος, γιά νά τιμήσουν τόν Ἱεράρχη τοῦ χρέους καί τῆς ἀρετῆς.

Παρέστησαν ἐπίσης ὁ Ὑπουργός Μακεδονίας Θράκης Φίλιππος Πετσάλνικος, ὁ Γενικός Γραμματέας τῆς Περιφερείας Κεντρικῆς Μακεδονίας Χαράλαμπος Σοφιανός, ὁ Νομάρχης Θεσσαλονίκης Κωνσταντῖνος Παπαδόπουλος, ὁ Δήμαρχος Θεσσαλονίκης Κωνσταντῖνος Κοσμόπουλος, σύσσωμο το Δημοτικό Συμβούλιο Θεσσαλονίκης, οἱ τέως Ὑπουργοί κ. Τριαρίδης καί Ζαρτινίδης, ὁ τέως Δήμαρχος Θεσσαλονίκης Θεοχάρης Μανάφης, βουλευτές, οἱ στρατιωτικές ἀρχές μέ ἐπικεφαλῆς τόν Διοικητή τοῦ Γ΄ Σώματος Στρατοῦ ἀντιστράτηγο Νικόλαο Σταμπουλή, οἱ ἀστυνομικές ἀρχές μέ ἐπικεφαλῆς τούς Γενικό Ἐπιθεωρητή Α΄ Γενικῆς Ἐπιθεωρήσεως Ἀστυνομίας Θεσσαλονίκης Ὑποστράτηγο Δημήτριο Μητρόπουλο καί τόν Ἀνώτερο Ἀστυνομικό Διευθυντή Θεσσαλονίκης Ταξίαρχο Γεώργιο Πλάκα, οἱ δικαστικές ἀρχές, ἡ Πρόξενος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς Μύριαμ Χιούζ, οἱ ἀρχηγοί τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ ξένων δογμάτων, ὁ Πρύτανης τοῦ Α.Π.Θ. Ἀντώνιος Μάντης ὁ Ἀντιπρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου Μακεδονίας Ἐλευθέριος Σκαλίδης, πλειάδα ὁμοτίμων καί ἐν ἐνεργείᾳ καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου, μεταξύ τῶν ὁποίων οἱ Ἀγαπητός Διακογιάννης, Δημήτριος Κωνσταντόπουλος, Ἰωάννης Καλογήρου, ὁ κ. καί ἡ κ. Θεοχαροπούλου, τό σύνολο τῶν καθηγητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς μέ ἐπικεφαλῆς τόν Κοσμήτορα Νικόλαο Ματσούκα, τό σύνολο τῶν κληρικῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, κληρικοί

ἐξ ὁμόρων Μητροπόλεων, ὁ Διευθυντής τῆς Θρησκευτικῆς ὑπηρεσίας τοῦ Γ΄ Σώματος Στράτου π. Παντελεήμων Χανόγλου, σύσσωμος ἡ Ἀνωτέρα Ἐκκλησιαστική Σχολή Θεσσαλονίκης μαζί μέ τούς σπουδάζοντες, οἱ Διοικητικές Ἐπιτροπές τῶν Προσκυνηματικῶν Ἱερῶν Ναῶν Τῆς Τοῦ Θεοῦ Σοφίας, Ἁγίου Δημητρίου καί Ἁγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου, τά Ἐκκλησιαστικά Συμβούλια τῶν Ἐνοριακῶν Ναῶν, οἱ Ἐρανικές Ἐπιτροπές τῶν Ἱερῶν Ναῶν, τά Συμβούλια τῶν Φιλοπτώχων Ταμείων, ἐκπρόσωποι παραγωγικῶν τάξεων, φοιτητές καί πλῆθος ἐπωνύμων καί ἀνωνύμων, οἱ ὁποῖοι δημιούργησαν μεγαλειώδη καί ἀνεπανάληπτο ἀτμόσφαιρα, πού ἐπιβεβαίωνε τήν ὀφειλομένη καί πολυειδῶς ἐκδηλουμένη εὐχαριστία πρός τό ὑψηλό καί τιμώμενο πρόσωπο[437].

Τιμητικές Προσφωνήσεις καί Εἰσήγησις τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου κ.κ. Παντελεήμονος Β΄

Τόν ἐναρκτήριο λόγο πραγματοποίησε ὁ Πρόεδρος τοῦ Τμήματος Ποιμαντικῆς καί Κοινωνικῆς Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ., καθηγητής κ. Βασίλειος Φανουργάκης[438], ὡς ἑξῆς:

«Σεβασμιώτατοι Ἅγιοι Ἀρχιερεῖς,

Σεβασμιώτατε τῶν Κοπτῶν,

Ἐξοχότατε κύριε ὑπουργέ,

Ἀξιότιμοι κύριοι ἐκπρόσωποι τῶν ξένων ἀντιπροσωπειῶν,

Κύριοι Βουλευτές,

Ἐνδοξότατε στρατηγέ διοικητά τοῦ Γ΄ Σ.Σ. καί λοιπή στρατιωτική ἡγεσία,

Ἐνδοξότατε στρατηγέ τῆς ΕΛ.ΑΣ.,

Ἀξιότιμε κύριε γενικέ Γραμματέα τῆς Περιφερειακῆς Διοικ. Κ. Μακεδονίας,

Ἀξιότιμε κύριε Νομάρχα, Ἀξιότιμε κύριε Δήμαρχε,

Ἀξιότιμοι κύριοι ἐκπρόσωποι τῶν Δικαστικῶν ἀρχῶν,

Ἀξιότιμοι κύριοι ἐκπρόσωποι τῶν λοιπῶν πολιτικῶν ἀρχῶν,

Σεβαστοί Πατέρες,

437. Ὅπ.π., σσ. 711-713.

438. Ὅπ.π., σσ. 713-714.

Κύριε Πρύτανη καί κύριοι Ἀντιπρυτάνεις, Κύριοι Συνάδελφοι, Κύριοι φοιτητές καί φοιτήτριες, Κυρίες καί Κύριοι,

Τήν ποιότητα τῆς ζωῆς μας συνιστοῦν ὡρισμένα πράγματα, τά ὁποῖα ὅλοι χρειάζεται νά προσέχουμε. Μεταξύ αὐτῶν κυρίαρχη θέση κατέχουν τό πνεῦμα καί ἡ ψυχή μας. Ἐκεῖνοι ποῦ φροντίζουν γι᾽ αὐτά ἐπιμελοῦνται ὅλη τήν ὑπαρξή μας καί ἐπιτελοῦν ἔργο μεγάλο καί δύσκολο. Γι᾽ αὐτό τό λόγο ὁ Ἀπόστολος Παῦλος· ἐντέλλεται, «Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καί ὑπείκετε», δίνοντας ἀμέσως καί τήν πειστική ἐξήγηση, «αὐτοί γάρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπέρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν».

Ὁ πνευματικός ἡγέτης τῆς πόλεως αὐτῆς, ὁ ὁποῖος κατά κύριο λόγο ἀγρυπνᾶ ὑπέρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν, εἶναι ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης καί Ποιμενάρχης μας κ.κ. Παντελεήμων ὁ Β΄. Τό Τμῆμα Ποιμαντικῆς καί Κοινωνικῆς Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, ἀναγνωρίζοντας καί τιμώντας αὐτόν τό ρόλο τοῦ ἡγουμένου στό πρόσωπο τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου μας, εὑρίσκεται σήμερα σέ δημόσια συνεδρίαση ἐνώπιον τῶν πρυτανικῶν ἀρχῶν μέ θέμα ἡμερησίας διατάξεως «Ἀναγόρευση τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος τοῦ Β΄ ὡς ἐπιτίμου διδάκτορος τοῦ Τμήματος».

Ἐν συνεχείᾳ, τόν λόγο ἔλαβε ὁ Πρύτανης τοῦ Α.Π.Θ. κ. Ἀντώνιος Μάντης[439]:

«Παναγιώτατε,

Μέ πολλή χαρά σᾶς καλωσορίζουμε σήμερα στό Ἀριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, στή δημόσια αὐτή συνεδρία τοῦ Τμήματος Ποιμαντικῆς καί Κοινωνικῆς Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, τό ὁποῖο ἀποφάσισε νά σᾶς ἀπονείμει τήν ὑψηλή ἀκαδημαϊκή τιμή τοῦ Ἐπιτίμου Διδάκτορος τῆς Θεολογίας.

Ἡ τιμή αὐτή ἀπονέμεται κατά τά πανεπιστημιακά θέσμια σέ προσωπικότητες ἀνεγνωρισμένου κύρους καί προσφορᾶς στούς ἀντίστοιχους τομεῖς τῶν ἐπιστημονικῶν περιοχῶν πού καλύπτουν οἱ Σχολές καί τά Τμήματα τῶν Ἀνωτάτων Ἐκπαιδευτικῶν Ἱδρυμάτων. Καί ἀσφαλῶς τό Τμῆμα Ποιμαντικῆς καί Κοινωνικῆς Θεολογίας, τιμώντας τόν πολιό καί δραστήριο ποιμενάρχη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Θεσσαλονίκης, τόν Παναγιώτατο Μητροπολίτη κ.κ. Παντελεήμονα, μέ τό τεράστιο ποιμα-

439. Ὅπ.π., σσ. 714-715.

ντικό, κοινωνικό καί ἐθνικό ἔργο, ἐπιτελεῖ ἐπιβεβλημένο ἐπιστημονικό καθῆκον καί χρέος.

Τό ἔργο σας αὐτό θά παρουσιάσει ὁ ὁρισθείς ἀπό τό Τμῆμα συνάδελφος.

Ἐγώ ὡς πρύτανις, μετά τῶν κ.κ. ἀντιπρυτάνεων, ὁμοθύμως ἐπικροτοῦμε καί συγχαίρομε. Εὐχόμασθε ἐπίσης ὁ Θεός νά σᾶς χαρίζει ἔτη πολλά, γιά νά συνεχίσετε αὐτήν τήν προσφορά πρός τήν Ἐκκλησία τῆς Θεσσαλονίκης, πρός τήν Μακεδονία μας, ἀλλά καί πρός τήν πατρίδα Ἑλλάδα γενικότερα, πού τόσο πολύ ἀγαπᾶτε.

Θερμά συγχαρητήρια!».

Ἀκολούθως, ὁ Πρόεδρος τοῦ Τμήματος ἀναφέρθηκε στήν ἀπόφαση γιά ἀπονομή στόν Παναγιώτατο τοῦ τίτλου τοῦ ἐπιτίμου διδάκτορος[440]:

«*Τήν ἀπόφαση γιά ἀπονομή στόν Παναγιώτατο τοῦ τίτλου τοῦ ἐπιτίμου διδάκτορος, ἔλαβε τό Τμῆμα στή συνεδρίασή του ἀριθμ. 189 τήν 24η Ἰουνίου 1996. Μέ τήν ἴδια ἀπόφαση ὁρίσθη ὁ καθηγητής τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας τοῦ Τμήματος κ. Ἀθανάσιος Ἀγγελόπουλος, γιά νά ἐκφωνήσει τόν νενομισμένον ἔπαινον πρός τόν τιμώμενον. Ὁ κ. Ἀγγελόπουλος παρακαλεῖται νά λάβει τόν λόγον*».

Ὁ καθηγητής Ἀθανάσιος Ἀγγελόπουλος ἐκφωνεῖ τον ἔπαινο (Laudatio) τοῦ τιμωμένου[441]

Ὁ ὁμιλῶν, κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ Τμήματος, ὡς ὁ καθ' ὕλην ἁρμόδιος Καθηγητής τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας, καλεῖται εἰς τήν ἐπίσημον δημοσίαν ταύτην συνεδρίαν, νά ἀνάλυσῃ, κατ' ἐντολήν του, τήν (ἐν τῇ συνεδρίᾳ τοῦ Τμήματος) συνοπτικήν πρότασιν, ἐξαίρων καί ἐπαινῶν κατ' ἀκρίβειαν τό ἐνώπιον μας τετιμημένον ποιμεναρχικόν καί πατρικόν πρόσωπον, κατά τάς συνολικάς δραστηριότητας καί διακονίας του: Πρῶτον ὑπέρ τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας, δεύτερον ὑπέρ τοῦ Ἑλληνορθοδόξου ἡμῶν Γένους καί ὑπέρ ἄλλων ὀρθοδόξων Γενῶν τῆς Χριστιανικῆς Οἰκουμένης καί δή τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἵμου καί τρίτον ὑπέρ τῆς Ἱερᾶς τῆς Θεολογίας, τῆς τῶν ἐπιστημῶν ἀκρότατης,

440. Ὅπ.π., σσ. 714-715.

441. Ὅπ.π., σσ. 721-734.

ἐπιστήμης, κατά τόν σχετικόν ὅρκον τῶν ὑπό ἐπίσημον ἀναγόρευσιν διδακτόρων.

1. Ἡ διακονία Τοῦ ὑπέρ τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας.

Ἡ Ὀρθόδοξος ἡμῶν Ἐκκλησία, ὡς γνωστόν, δρᾶ κανονικῶς κατά τόπους καί οὐχί κατά φυλάς. Διά τοῦ Ἐπισήμου Συστήματος τῶν κατά Τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ὑπό τήν πρωτόβουλον συντονιστικήν εὐθύνην καί διακονίαν τῆς Μητρός Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως.

Ἡ Ἱερά Μητρόπολις Θεσσαλονίκης, ὡς Τοπική Ἐκκλησία - Μητρόπολις, ἔχουσα ἀείποτε τήν πνευματικήν τάσιν καί ἀναφοράν της εἰς τήν Βασιλεύουσαν, ἔνθα ὁ Οἰκουμενικός Θρόνος, καί σήμερον τήν διοικητικήν αὐτῆς ἀρχήν εἰς τήν πρωτεύουσαν τῆς Ἑλλάδος, τάς Ἀθήνας, ἔνθα ἡ ἕδρα τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, εἶναι, ἕνεκα τῆς θέσεως καί τῆς ἱστορίας της, εἰς τό γεωγραφικόν τρίγωνον Κωνσταντινουπόλεως — Ἀθηνῶν — Θεσσαλονίκης, ἡ πλέον προνομιοῦχος, κατά θείαν πρόνοιαν καί ἱστορικήν συγκυρίαν, Μητρόπολις, συμβασιλεύουσα καί συμπρωτεύουσα Μητρόπολις. Ἡ τιμητική καί προνομιακή αὕτη θέσις ἐκφράζεται καί βιοῦται πνευματικῶς καί ἐκκλησιαστικῶς ἐν Θεσσαλονίκῃ διά μέσου τῶν αἰώνων καί μέχρι σήμερον συνεχῶς καί ἀκαταπαύστως διά μιᾶς λέξεως, διά τῆς προσφωνήσεως ἐκκλησιαστικῶς καί πολιτειακῶς τοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης ὡς Παναγιωτάτου.

Τήν σπανίαν κληρονομίαν, παράδοσιν καί πρᾶξιν αὐτήν βιώνει ἐμπράκτως ἡ πνευματική Θεσσαλονίκη, ἐπί τῶν ἡμερῶν μας, ἐπί μίαν σχεδόν γενεάν, ἐπί τῶν ἡμερῶν τοῦ σήμερον τιμωμένου Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, τοῦ Παντελεήμονος Χρυσοφάκη.

Τό ἔργον του κατά τήν διαρρεύσασαν ἐπί τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου τῆς Θεσσαλονίκης εἰκοσαετίαν (ἐντός ὀλίγου θά εἶναι εἰκοσιπενταετία) εἶναι πολυσχιδές καί λαμπρόν, ὑπερβαῖνον κατά πολύ τό ὡσαύτως ἀξιόλογον τῆς ἐν Σάμῳ ἀρχιερατείας του, οὕτως ὥστε νά ἐπιβεβαιοῦται περιτράνως ἡ ρῆσις τῆς Ἀποκαλύψεως ὅτι «τά ἔργα σου τά ἔσχατα πλείονα τῶν πρώτων».

α. Πρώτιστον μέλημα τοῦ Παναγιωτάτου εἶναι ἡ κατά Θεόν καλλιέργεια τοῦ κλήρου. Ὁ ἀριθμός τῶν χειροτονιῶν κληρικῶν εἰς τήν Μητρόπολιν Θεσσαλονίκης αὐξάνει σημαντικά. Ἐνενήντα κληρικούς ἐχειροτόνησεν ὁ Παναγιώτατος κατά τήν ὑπερεικοσαετῆ ἐν Θεσσαλονίκῃ

ἀρχιερατείαν του (τελευταία χειροτονία 8.4.96). Ἡ προσέλευσις εἰς τόν κλῆρον νέων ἐπιστημόνων προερχομένων καί ἐκ τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν ἀποδεικνύει περιτράνως τήν ἀγάπην καί τόν ἱερόν ζῆλον, τόν ὁποῖον διαχέει ὁ Παναγιώτατος εἰς τό περιβάλλον του καί ὁ ὁποῖος συγκλονίζει τάς νεανικάς καρδίας, ὥστε νά ἐγκαταλείπουν πᾶσαν τέχνην καί πᾶσαν ἐπιστήμην διά τήν ἱερωσύνην, ἡ ὁποία προσφυῶς ἐχαρακτηρίσθη ὡς «τέχνη τεχνῶν καί ἐπιστήμη ἐπιστημῶν».

Ἕτερον μέλημα ὁ σύνδεσμος τοῦ ποιμνίου μετά τῶν ποιμένων καί τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ τοιαύτη σχέσις καλλιεργεῖται ὑπό τοῦ Ἱεράρχου λίαν ἐπιτυχῶς διά τριῶν κυρίως μέσων: ἐν πρώτοις διά τῆς ἐπακριβοῦς τηρήσεως τοῦ λατρευτικοῦ τυπικοῦ τῆς κατ' Ἀνατολάς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, κατά δεύτερον λόγον διά τῆς ἀναβιώσεως ἀκολουθιῶν εἰς λήθην καί ἀχρησίαν περιπεσουσῶν, τρίτον δέ διά τῆς εἰλικρινοῦς ἀγάπης καί ἀφοσιώσεως εἰς τούς ἁγίους τῆς Ἐκκλησίας, ἐξαιρέτως δέ τούς ἐν Θεσσαλονίκῃ διαλάμψαντας.

Ἡ ἐπαναφορά τῶν λειψάνων τοῦ Μεγαλομάρτυρος ἀποτελεῖ ἀφετηρίαν διά μίαν νέαν ἐποχήν εἰς τήν ζωήν τῆς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης. Ὁ ναός τοῦ Μυροβλύτου ὑπῆρξε ἀπό τῆς ἀποκαταστάσεώς του σημεῖον ἀναφορᾶς, τόσον διά τούς Θεσσαλονικεῖς, ὅσον καί διά τούς ἐπισκέπτας τῆς πόλεως. Φυλάσσων, ὅμως, ὡς θησαυρόν τό μυρόβλυτον ἀλλά καί μυροβλύζον λείψανον τοῦ ἁγίου Δημητρίου, γίνεται τόπος συναντήσεως καί πόλος ἕλξεως δι' Ἕλληνας καί ξένους- τό πνευματικόν κέντρον τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἵμου. Αἱ ἀκολουθίαι εἰς τόν ναόν γίνονται συχνότεραι, εἰς τούς ἑσπερινούς καί εἰς τάς παννυχίδας πλειστάκις παρίσταται ὁ Παναγιώτατος, καθιστών τόν ναόν τοῦ Πολιούχου κέντρον τῆς λατρείας τῆς πόλεως.

Ὁ ναός γνωρίζει ὄχι μόνον λειτουργικήν ἀναγέννησιν ἀλλά καί δευτέραν ἐκ βάθρων ἀνακαίνισιν. Μέ τήν εὐλογίαν τοῦ Παναγιωτάτου κοσμεῖται διά νέων εἰκόνων καί ψηφιδωτῶν, ἁγιογραφεῖται ἡ κόγχη τοῦ ἱεροῦ Βήματος, ὁ προσφιλής ἅγιος ἀποκτᾶ νέον «οἶκον», τό περικαλλέστατον κιβώριον, ἔνθα ἐναποτίθεται ἡ ἀργυρᾶ λάρναξ, ἡ φέρουσα τήν ἁγίαν σορόν του.

Τό πνεῦμα αὐτό τῆς ἀναγεννήσεως δέν περιορίζεται μόνον εἰς τόν ναόν τοῦ Μυροβλύτου. Ἀντιθέτως ἐπεκτείνεται εἰς ὅλην τήν πόλιν. Ναοί βυζαντινοί καί μεταβυζαντινοί, κοσμήματα ἀποτελοῦντες τῆς

συμβασιλευούσης τοῦ Βυζαντίου Θεσσαλονίκης, λείψανα πολιτισμοῦ ἑνός λαμπροῦ παρελθόντος, ἐπανακτοῦν τήν ἀπολεσθεῖσαν αἴγλην. Εἰς τά πλαίσια ταῦτα ἀναμένεται ἡ ἀπόδοσις εἰς λειτουργικήν χρῆσιν, παραλλήλως πρός τήν ἀρχαιολογικήν, τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Ροτόντας. Νέοι ναοί, ἐφάμιλλοι τῶν παλαιῶν, δείγματα τῆς εὐλαβείας τῶν Θεσσαλονικέων καί τῆς ἐμπνευσμένης πρωτοβουλίας τοῦ Παναγιωτάτου, οἰκοδομοῦνται. Ἅγιοι, οἵτινες συνεδέθησαν μετά τῆς Θεσσαλονίκης, ἀποκτοῦν τόν ἁρμόζοντα τούτοις λαμπρόν οἶκον, ὁ εὐσεβής λαός στερούμενος ναῶν καταλλήλων πρός ἐξυπηρέτησιν τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ ἀναγκῶν ἀπολαμβάνει κατοικητήρια τοῦ Κυρίου.

Ὁ ναός τῶν ἁγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου ἀποτελεῖ ἀντιπροσωπευτικόν δεῖγμα τῆς κτιτορικῆς δραστηριότητος τοῦ Παναγιωτάτου. Ναοί ὡς τῆς Ἁγίας Κυριακῆς, τῆς Παναγίας Ἐλευθερωτρίας, τῶν Ἁγίων Κωνσταντίνου καί Ἑλένης, τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου, τοῦ Ἁγίου Χριστοφόρου, τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος, τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Παύλου, θεμελιοῦνται ἤ ἐγκαινιάζονται ἐπί τῆς ἀρχιερατείας του.

Παραλλήλως, παλαιοί ναοί πλουτίζονται δι' ἱερῶν λειψάνων, ἅτινα ἀνευρέθησαν ἤ μετεκομίσθησαν τῇ πρωτοβουλίᾳ καί προνοίᾳ τοῦ Ἱεράρχου, ὡς εἶναι τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης, τοῦ ἁγίου Νεομάρτυρος Γεωργίου τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις, τῆς ἁγίας Ἁνυσίας, τοῦ ἁγίου Βασιλείου τοῦ Ὁμολογητοῦ, ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης, τοῦ ἁγίου ἰσαποστόλου Μεθοδίου, αὐταδέλφου τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, τοῦ ἁγίου Νικολάου τοῦ ἐν Λέσβῳ καί ἄλλων.

Διά τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Παναγιωτάτου μεταφέρονται εἰς τήν Θεσσαλονίκην πρός προσκύνησιν καί ἁγιασμόν τοῦ εὐλαβοῦς ποιμνίου ἱερά κειμήλια τῆς Ὀρθοδοξίας, ὡς τά Τίμια Δῶρα τῶν Μάγων εἰς τόν γεννηθέντα Χριστόν ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἁγίου Παύλου τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἡ Τιμία Ζώνη τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου καί ἡ τιμία κάρα τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βατοπεδίου, τά ἱερά λείψανα τοῦ ἁγίου Ἀχιλλείου καί τμῆμα τοῦ ἱεροῦ λειψάνου τοῦ ἐθνομάρτυρος καί Ἰσαποστόλου ἁγίου Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δρυϊνουπόλεως.

Ἀλλ' εἰς τόν λαόν τῆς Θεσσαλονίκης ἐπιφυλάσσονται καί ἄλλαι εὐλογίαι. Τήν πόλιν τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἐπισκέπτονται αἱ θαυματουργαί εἰκόνες τῆς Παναγίας τῆς Μεγαλοσπηλαιωτίσσης (1986), τῆς

Ἐκ τῆς τελετῆς ἀναγορεύσεώς του σέ ἐπίτιμο διδάκτορα

Παναγίας Ὀλυμπιωτίσσης ἐκ τῆς ὁμωνύμου Μονῆς τῆς Ἐλασσῶνος (1987), τῆς Παναγίας Σουμελᾶ (1989), τῆς Παναγίας τῆς Διασωζούσης ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου τῆς Πάτμου (1990), ἡ περίπυστος εἰκών τῆς Παναγίας τῆς Ἱεροσολυμιτίσσης (1992), δεῖγμα τῆς ἀγάπης τῆς Σιωνίτιδος Ἐκκλησίας πρός τόν Παναγιώτατον, καί ἡ ἱερά εἰκών τῆς Παναγίας τῆς Τριχερούσης ἐκ τῆς Μονῆς Χιλανδαρίου, ἡ εἰκών τοῦ μεγάλου θεολόγου καί ὑμνογράφου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμάσκηνου κ.λπ.

Αἱ ἐπισκέψεις αὗται ἱερῶν λειψάνων καί ἱερῶν εἰκόνων τῆς Θεομήτορος καί αἱ λιτανεῖαι των διά τῶν ὁδῶν τῆς πόλεως τοῦ ἁγίου Δημητρίου προκαλοῦν ρίγη συγκινήσεως εἰς τούς εὐλαβεῖς Θεσσαλονικεῖς. Καί καθώς περιέρχονται τήν πόλιν τῇ τιμητικῇ συνοδείᾳ τοῦ κλήρου καί τῶν ἀρχιερέων, καθώς ἡ γλυκυτάτη μορφή τῆς Παναγίας συμπαραστατουμένη ὑπό τοῦ γενναίου στρατιώτου τοῦ Υἱοῦ της, τοῦ μεγαλομάρτυρος Δημητρίου, πλησιάζει τόν λαόν, ἡ χάρις της ἐγγίζει καί

προσελκύει πλησίον της καί πλησίον τοῦ Θεοῦ ἀδιακρίτως πιστούς καί ὀλιγοπίστους. Ἐξ ἄλλου, τό ἐνδιαφέρον καί ἡ ἀγάπη τοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης διά τούς τοπικούς ἁγίους τόν ὁδηγοῦν εἰς ἐνεργείας διά τήν ἀναγραφήν τῶν ὀνομάτων τῶν ἐν ὁσιότητι βίου καί ὀρθοδόξῳ διδαχῇ διακριθέντων Εὐσταθίου καί Συμεών ἀρχιεπισκόπων Θεσσαλονίκης, καί τοῦ ὁσίου Νικολάου Καβάσιλα τοῦ Χαμαετοῦ ἐν ταῖς ἁγιολογικαῖς δέλτοις τῆς κατ' Ἀνατολάς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

2. Ἡ διακονία του ὑπέρ τοῦ Ἑλληνορθοδόξου Γένους καί τῶν ἄλλων Ὀρθοδόξων Γενῶν τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἵμου.

α. Ὁ Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης, ὅπως συχνῶς ἐπαναλαμβάνει ὁ ἴδιος, δέν δύναται νά διαχωρίσῃ δύο ἐννοίας, Χριστόν καί Ἑλλάδα. Ἡ ἀγάπη του πρός τήν πατρίδα, ἡ προσήλωσίς του εἰς τά ἐθνικά ἰδεώδη καί ἡ διακονία του ἐν τοῖς πλαισίοις τῆς οἰκουμενικότητος τῆς Ἑλληνορθοδοξίας εἶναι τρεῖς ἄκρως ὑποδειγματικαί ἀρεταί Του πρός μίμησιν.

Κατασταθείς Ποιμενάρχης τῆς Θεσσαλονίκης ἠγάπησε ταύτην ὑπέρ τήν γεννήσασαν αὐτόν πόλιν καί ἠγωνίσθη μετά ζέσεως καί ἐπιμονῆς διά τήν προκοπήν της. Ἡ ἀγάπη του διά τήν πόλιν, τήν ἔνδοξον ἱστορίαν της καί τά λαμπρά τέκνα της δέν ἀποτελεῖ διά τόν Παναγιώτατον ἰδεολόγημα κενό περιεχομένου. Ἀποτελεῖ ἁπτήν πραγματικότητα ποικιλοτρόπως ἐκδηλούμενην. Πῶς θά ἠδύνατο ἄλλως νά ἑρμηνευθῇ ὁ ἀπαράμιλλος ζῆλος του διά τούς ἁγίους τῆς Θεσσαλονίκης ἤ ἡ μέριμνά του διά τήν μετακομιδήν τῶν λειψάνων τῶν προκατόχων αὐτοῦ Μακεδονομάχων Ἀρχιερέων. Ἡ τιμή τήν ὁποίαν ἐπεφύλαξεν εἰς τάς σορούς τῶν ἡρώων Ἱεραρχῶν ἀντικατοπτρίζει τά αἰσθήματα σεβασμοῦ καί ἀγάπης μέ τά ὁποῖα περιβάλλει ὅσους ἠνάλωσαν τήν ζωήν των διά τόν προσφιλῆ του Μακεδονικόν χῶρον.

Ἡ πρᾶξις αὐτή τοῦ Παναγιωτάτου, γενομένη κατά τό ἔτος 1979, προσλαμβάνει ἰδιαιτέραν σημασίαν καί σπουδαιότητα εἰς τάς ἡμέρας μας, ὁπότε διακυβεύονται αἱ τύχαι τοῦ ὀνόματος τῆς Μακεδονίας. Ἡ καρδία τοῦ Ἱεράρχου ἀγρυπνᾶ διά τήν Μακεδονίαν, ὅταν ἄλλοι καθεύδουν, καί προειδοποιεῖ. Καί εἰς τήν στιγμήν τῆς ὑψίστης ἀγωνίας κινητοποιεῖ κλῆρον καί λαόν διά τήν μεγάλην παμμακεδονικήν συγκέντρωσιν τῆς 14ης Φεβρουαρίου 1992 πρός διαδήλωσιν τῆς ἑλληνικότητος τῆς Μακεδονίας. Ὁ φιλόπολις Ποιμενάρχης δέν ἀρκεῖται μόνον εἰς τοῦτο, οὔτε ἐφησυχάζει, ὅταν τά γεγονότα ἐπιβεβαιώνουν τήν προτροπήν τοῦ

προφητάνακτος· «μή πεποίθατε ἐπ᾽ ἄρχοντας, ἐπί υἱούς ἀνθρώπων, οἷς οὐκ ἔστι σωτηρία», καλεῖ τόν λαόν τῆς Θεσσαλονίκης τήν 27ην Δεκεμβρίου 1993 εἰς τόν ναόν τοῦ πολιούχου πρός αἴτησιν τῆς μεσιτείας τοῦ ἁγίου Δημητρίου μέ τήν βεβαιότητα ὅτι «πολλά ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη» καί μέ τήν ἀκράδαντον πίστιν ὅτι ὁ σωσίπατρις καί σωσίπολις Μεγαλομάρτυς, ὅστις πλειστάκις ἐπενέβη θαυματουργικῶς πρός ὑπεράσπισιν τῆς πόλεως, δέν θά ἐγκαταλειίψῃ τήν γενέτειράν του οὔτε εἰς τήν παροῦσαν περίστασιν, ἐθνικήν καί διεθνῆ συγκυρίαν.

Ἡ εὐαισθησία τοῦ Ἱεράρχου εἰς τά ἐθνικά θέματα δέν εἶναι ἐκδήλωσις ἑνός στείρου ἐθνικιστικοῦ καί σωβινιστικοῦ πνεύματος. Εἶναι ἔκφρασις τῆς ἀγωνίας του διά τήν διαφύλαξιν ἀπαραχαράκτου τῆς προγονικῆς κληρονομίας, ἔκφρασις τῆς ἀνησυχίας του διά τά δεινά τά ὁποῖα ὑφίσταντο καί ἐξακολουθοῦν νά ὑφίστανται οἱ Ἕλληνες τῆς Βορείου Κύπρου, τῆς Βορείου Ἠπείρου, τῆς Ἄνω Μακεδονίας, οἱ Ρωμιοί τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς Ἴμβρου καί Τενέδου. Ὁ Παναγιώτατος δέν παραλείπει νά ὑπενθυμίζῃ τό χρέος τῶν Ἑλλήνων πρός τούς ἀδελφούς των, νά ὑποστηρίζῃ παντί τρόπῳ τά δικαιώματά των καί νά προστρέχῃ ἀρωγός εἰς τάς χρείας των. Ἀποδεικνύεται καί εἰς τόν τομέα αὐτόν, ὅπως καί εἰς ὅλους τούς τομεῖς τῆς πολυσχιδοῦς δράσεως καί διακονίας του, ἀγωνιστής ἀκαταμάχητος καί ἀκαταπόνητος.

β. Ὁ Παναγιώτατος δέν ἀνήκει ὅμως μόνον εἰς τήν Χριστιανικήν Ἑλλάδα, ἀλλά καί εἰς τόν Χριστιανικόν Ὀρθόδοξον Κόσμον, ἀκολουθῶν τό τοῦ Ἀποστόλου Παύλου: «Περί δέ τῆς φιλαδελφίας οὐ χρείαν ἔχετε γράφειν ὑμῖν, αὐτοί γάρ ὑμεῖς θεοδίδακτοί ἐστε εἰς τό ἀγαπᾶν ἀλλήλους, καί γάρ ποιεῖτε αὐτό εἰς πάντας τούς ἀδελφούς». Ὁ ἔπαινος τοῦ ἀποστόλου Παύλου πρός τούς Θεσσαλονικεῖς τῆς ἐποχῆς του διατηρεῖ ἀπολύτως τήν ἐπικαιρότητά του καί σήμερον. Ἡ φιλαδελφία ἀποτελεῖ σταθερόν χαρακτηριστικόν γνώρισμα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Θεσσαλονίκης καί πολλῷ μᾶλλον τοῦ ἐπισκόπου της. Ἡ ἀγαθοποιός διάθεσις καί δρᾶσις του δέν περιορίζονται, ὅμως, δι᾽ ὁρίων νομῶν ἤ ἐπαρχιῶν, ἐπεκτείνονται καί πέραν τῶν συνόρων τῆς Μητροπόλεώς του, καθίστανται οἰκουμενικαί. Ἑπόμενος τοῖς ἴχνεσι τῶν μεγάλων ἱεραρχῶν τοῦ Βυζαντίου τείνει χεῖρα βοηθείας εἰς τούς ἐγγύς καί τούς μακράν. Αἱ Ἐκκλησίαι τῶν χωρῶν τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἵμου γνωρίζουν τήν φιλάνθρωπον πρόνοιαν καί τήν φιλάδελφον μέριμναν τοῦ Μητροπολίτου τῆς Θεσσα-

λονίκης. Κατά τήν περίοδον τῆς αἰχμαλωσίας των ὑπό τά ἄθεα μαρξιστικά καθεστῶτα, ὁ Παναγιώτατος ἀγωνίζεται διά νά τάς ὑποστηρίξῃ καί διά νά τάς ἐνισχύσῃ μέ κάθε μέσον. Καί ὅταν ἡ κατάρρευσις τῶν ὑλιστικῶν καθεστώτων ἀποκαλύπτει τάς πραγματικάς διαστάσεις τῶν προβλημάτων τῶν λαῶν, ὅταν τό φάσμα τῆς πείνης καί τῆς ἀνεχείας περιφέρεται εἰς τάς χώρας τῆς Νοτιοανατολικῆς Εὐρώπης καί πέραν αὐτῆς, ὁ Μητροπολίτης προστρέχει ἀρωγός. Δι' ἐγκυκλίων του τονίζει τήν σπουδαιότητα καί τήν σημασίαν τῆς ἀποστολῆς βοηθείας καί καλεῖ τό ποίμνιόν του νά συνεισφέρῃ εἰς τό ἔργον. Μέ πρωτοβουλίαν του ὀργανώνονται ἔρανοι, συγκεντρώνονται τρόφιμα, φάρμακα καί εἴδη πρώτης ἀνάγκης διά τάς Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας, τῆς Βουλγαρίας, τῆς Ρουμανίας, τῆς Ρωσίας. Μία ἄλλη ὄψις, ἐπίκαιρος, τῆς Κυριλλομεθοδιανῆς παραδόσεως τῆς Θεσσαλονίκης. Καί ὅταν ἡ ὑλική βοήθεια ἔχει ἤδη ταξινομηθῆ καί συσκευασθῆ ὑπό τήν ἐπίβλεψιν τῆς Μητροπόλεως, τότε ἀρχίζει ἡ δευτέρα καί ὑπεροχωτέρα πρᾶξις εἰς τό ἔργον τῆς φιλανθρωπίας, τότε ξεκινοῦν αἱ πορεῖαι ἀγάπης τοῦ Ἱεράρχου πρός τούς χειμαζομένους ἀδελφούς τῆς Νοτιοανατολικῆς Εὐρώπης. Ἀδιαφορῶν διά τάς καιρικάς συνθήκας, τούς κινδύνους καί τάς δυσκολίας τοῦ ἐγχειρήματος, ὁ Παναγιώτατος συνοδεύει αὐτοπροσώπως, ἐπί κεφαλῆς ὁμάδος κληρικῶν τῆς Μητροπόλεώς του, τάς Ἀποστολάς, ἐπιδεικνύων καί διά τοῦ τρόπου αὐτοῦ τήν Ἀμέριστον συμπαράστασίν του εἰς τάς κατά τόπους Ἐκκλησίας. Τό ἔτος 1989 ἐπισκέπτεται ὡς ἐπίσημος προσκεκλημένος τοῦ Πατριάρχου Μόσχας τήν τότε Σοβιετικήν Ἕνωσιν καί γίνεται δεκτός μέ ἐξαιρετικάς ἐκδηλώσεις σεβασμοῦ, τιμῆς καί ἀγάπης τόσον ἀπό τόν κλῆρον ὅσον καί ἀπό τόν λαόν καί τήν αὐτόθι ἀνωτάτην πολιτικήν ἡγεσίαν. Αἱ ἀποστολαί αὗται ἐπισφραγίζουν τάς ἤδη ὑπαρχούσας ἀδελφικάς σχέσεις τῆς Θεσσαλονίκης μέ τάς σλαβικάς καί μή Ἐκκλησίας καί δημιουργοῦν ἀρρήκτους δεσμούς ἀγάπης μετά τῶν Νεωτέρων Πατριαρχείων.

Ὁ αὐτός σύνδεσμος ἀγάπης καί σεβασμοῦ ἑνώνει ἐπί τῆς ἀρχιερατείας του καί διά τῶν ἐνεργειῶν του τήν Μητρόπολιν τῆς Θεσσαλονίκης καί μετά τῶν Πρεσβυγενῶν Πατριαρχείων (ἰδιαιτέρως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων μέ τάς προσκυνηματικάς ἀποστολάς του).

Ἐκ τῆς τελετῆς ἀναγορεύσεώς του σέ ἐπίτιμο διδάκτορα

γ. Ὁ Παναγιώτατος μοχθεῖ ἰδιαιτέρως διά τήν ἵδρυσιν ναοῦ πρός τιμήν τῶν περιφήμων τέκνων τῆς Θεσσαλονίκης, τῶν ἰσαποστόλων καί φωτιστῶν τῶν Σλάβων, ἁγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου τῶν Θεσσαλονικέων. «Εἶναι χρέος ἐθνικόν καί θρησκευτικόν», τονίζει ὁ Ἱεράρχης, «νά ἀνεγερθῇ ναός πρός τιμήν τῶν ἁγίων, οἵ τινες μετέφεραν τόν Χριστόν καί τόν ἑλληνορθόδοξον πολιτισμόν εἰς τάς ἐσχατιάς τῆς Εὐρώπης. Εἶναι χρέος τῆς Θεσσαλονίκης νά τιμήσῃ τούς εὐκλεεῖς βλαστούς της, οἵτινες ἔκαμαν τό ὄνομά της γνωστόν ἀνά τήν οἰκουμένην». Οἱ ἁρμόδιοι ὅμως κωφεύουν, οἱ ὑπεύθυνοι ἀντιδροῦν καί ὑποκινοῦν ἀντιδράσεις. Ὁ Παναγιώτατος ἀγωνίζεται σθεναρῶς νά ὑλοποιήσῃ αὐτό τό ὅραμα, νά ἐκπληρώσῃ τήν ὀφειλήν. Εἰς τήν ἀποφασιστικήν στάσιν τοῦ Ποιμενάρχου ἀναγνωρίζει κανείς εἰς ὅλην του τήν ἔκτασιν τό μέγεθος τῆς ἀγάπης καί τῆς πίστεώς του πρός τόν Θεόν καί τούς ἁγίους καί πρός τήν οἰκουμενικήν ἀποστολήν τοῦ ἑλληνορθοδόξου πνεύματος, ἀλλά καί τήν ἰσχυράν θέλησιν τοῦ χαρισματικοῦ ἡγέτου, ὁ ὁποῖος δηλώνει εἰς κρισίμους διά τήν ἔκβασιν τῆς ὑποθέσεως στιγμάς, ὅτι εἶναι ἕτοιμος νά

περιφρουρήσῃ καί νά διαφυλάξῃ προσωπικῶς τό ἔργον τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ ναοῦ. Καί «εἰ ὁ Θεός ὑπέρ ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν;». Ἐνώπιον τῆς ἀνυποχωρήτου στάσεως τοῦ ἀρχιέρεως, οἱ ἀντικείμενοι ἀναγκάζονται νά ὀπισθοχωρήσουν καί ὁ θεμέλιος λίθος, ὅστις κατατίθεται τήν 17ην Ἰουνίου 1981, σφραγίζει τήν ἐπιτυχίαν τῶν ἀγώνων τοῦ Ἱεράρχου, ἐπιτυχίαν ἡ ὁποία ἐξελίσσεται εἰς θρίαμβον κατά τήν 13ην Μαΐου 1985, καθ' ἥν πανηγυρικῶς τελοῦνται τά ἐγκαίνια τοῦ περιπύστου ναοῦ, ὅστις καλλύνει τήν πόλιν τῆς Θεσσαλονίκης, τιμᾶ τούς ἁγίους, καί διά τοῦ σχεδίου του, τοῦ ὁμοιάζοντος πρός τόν ἐν Κωνσταντινουπόλει ναόν τῆς Παναγίας τοῦ Φάρου, ἔργου τοῦ διδασκάλου τῶν ἁγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου, τοῦ Μεγάλου Φωτίου, ἀνακαλεῖ ἱεράς μνήμας καί προκαλεῖ συγκινήσεις, θρησκευτικάς καί ἐθνικάς. Οὕτω, καθίσταται καί πάλιν ἡ Θεσσαλονίκη ἐπίκεντρον τῆς Κυριλλομεθοδιανῆς παραδόσεως καί τῶν Κυριλλομεθοδιανῶν σπουδῶν καί ἐρευνῶν.

3. Ἡ διακονία του ὑπέρ τῆς Ἱερᾶς τῆς Θεολογίας Ἐπιστήμης.

α. Παραλλήλως μοχθεῖ διά τήν προβολήν καί τήν προσέγγισιν μεγάλων ἁγίων τῆς Ὀρθοδοξίας ὡς ὁ Μέγας Βασίλειος, ὁ Ἱερός Χρυσόστομος, ὁ Μέγας Ἀθανάσιος, ὁ Γρηγόριος Παλαμᾶς, ὁ Θεσσαλονικεύς πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Φιλόθεος Κόκκινος, ὁ ὅσιος Νικόλαος Καβάσιλας ὁ Χαμαετός, ὁ ἱδρυτής τῆς Ἐκκλησίας Θεσσαλονίκης Ἀπόστολος Παῦλος, οἱ Νεομάρτυρες, τό ἱερόν πρόσωπον τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, τοῦ Θεανθρώπου Κυρίου, τοῦ Θεοῦ Πατρός καί τοῦ Παναγίου καί τελεταρχικοῦ Πνεύματος. Θεωρῶν ὁ Παναγιώτατος ἀναγκαίαν τήν ἐπαφήν τοῦ ποιμνίου του μετά τῆς ἱερᾶς ἐπιστήμης τῆς θεολογίας καί ἐπιδιώκων νά καταστήσῃ τούς ἁγίους καί τήν Ἐκκλησίαν ἀντικείμενον οἰκεῖον τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ, ἀφιερώνει ἕκαστον ἔτος εἷς τι ἱερόν καί θεῖον πρόσωπον, ἀποσκοπῶν εἰς τήν ἐγγυτέραν προσέγγισίν του. Τοῦτο ἐπιτυγχάνεται, ἀφ' ἑνός μέν διά τῶν ὁμιλιῶν, αἵ τινες λαμβάνουν χώραν κατά τάς Κυριακάς τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, ἀφ' ἑτέρου δέ διά τῶν κατ' ἔτος ὀργανουμένων θεολογικῶν συνεδρίων (ἐφέτος τό ΙΖ' κατά σειράν). Χάρις εἰς τούς δεσμούς ἀγάπης καί σεβασμοῦ, τόσον μετά τοῦ Ἁγιωνύμου Ὄρους ὅσον καί μετά τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου, τούς ὁποίους καλλιεργεῖ μετ' ἐπιμελείας καί φιλόφρονος ζήλου ὁ Παναγιώτατος, ἀναγκάζων πολλάκις τούς ἁρμοδίους καθηγητάς καί ἐρευνητάς, κατά τό ἁγιογραφικόν «ἀνάγκα-

σον εἰσελθεῖν», εἰς ἔκφρασιν τῆς καρποφορίας των, αἱ ἐκδηλώσεις αὗται πλουτίζονται δι' ὁμιλητῶν ἐκπροσωπούντων ἀμφοτέρας τάς κοινότητας, ἐπιτυγχανομένης δι' αὐτῶν τῆς συζεύξεως τῆς θεωρητικῆς ἐπιστήμης μετά τῆς πρακτικῆς βιώσεως καί τῆς πίστεως. Ὁ ἴδιος δέ ἡγεῖται πάντοτε τῆς ἐπιστημονικῆς καί ἐρευνητικῆς αὐτῆς ἐργασίας, ἀνακοινώνων ἐκ τοῦ περισσεύματος τοῦ νοός καί τῆς καρδίας του τάς ἰδικάς του προσωπικάς ἀναλύσεις καί ἐκτιμήσεις ἐπί ἑνός ἑκάστου θέματος.

β. Τό καί σπουδαιότερον λαμβάνει μέριμναν διά τήν ἔκδοσιν τῶν σχετικῶν Πρακτικῶν, εἰς ἐπιστημονικήν καί ἐρευνητικήν μνήμην αἰώνιον.

Συμπερασματικῶς, ἑπόμενοι οἱ Θεσσαλονικεῖς καί δή ἡ πανεπιστημιακή ἡμῶν κοινότης τῇ προτροπῇ τοῦ ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν Παύλου «ἐρωτῶμεν δέ ὑμᾶς, ἀδελφοί, εἰδέναι τούς κοπιῶντας ἐν ὑμῖν καί προϊσταμένους ὑμῶν ἐν Κυρίῳ καί νουθετοῦντας ὑμᾶς καί ἡγεῖσθαι αὐτούς ὑπέρ ἐκ περισσοῦ ἐν ἀγάπῃ διά τό ἔργον αὐτῶν», ἀναγνωρίζομεν σήμερον κατά τόν ἐπισημότερον τρόπον τήν διακονίαν αὐτοῦ. Διακονίαν ὑπέρ τῆς Ὀρθοδοξίας, διακονίαν ὑπέρ τοῦ Γένους, διακονίαν ὑπέρ τῆς Ἱερᾶς Ἐπιστήμης τῆς Θεολογίας, ὅπως λίαν ἀντιπροσωπευτικῶς καί πολύ συνοπτικῶς, λόγῳ τοῦ περιορισμένου χρόνου, ἀπεδείξαμεν. Διακονίαν ἡ ὁποία ἐμπλουτίζει καί ἀνανεώνει δημιουργικῶς τήν Παύλειον παράδοσιν τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων, τήν μετέπειτα Δημήτριον παράδοσιν τῶν πρωτοχριστιανικῶν χρόνων, τήν διάδοχον αὐτῶν Κυριλλομεθοδιανήν παράδοσιν τῆς βυζαντινῆς περιόδου, τήν ἁγιορειτικήν καί τήν γρηγοριανήν παλαμικήν παράδοσιν καί τέλος τήν ἐκκλησιαστικήν-ἐθναρχικήν παράδοσιν τῆς σκοτεινῆς περιόδου τῆς ὀθωμανικῆς τυραννίας.

Αἱ μεγάλαι αὗται παραδόσεις ὡς μία σήμερον σφραγίζουν τήν πορείαν τῆς Ἐκκλησίας καί τῆς πόλεως τῆς Θεσσαλονίκης. Μίαν πορείαν, τήν ὁποίαν ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαῖος χαρακτηρίζει «χρυσῆν ὄντως ἐποχήν». Χάρις εἰς τήν ἀνανεωτικήν καί δημιουργικήν διακονίαν τοῦ σήμερον, κατ' ἀκριβῆ ἀξίαν διά πάντα τά ἀνωτέρω, τιμωμένου πατρός καί ποιμενάρχου ἡμῶν, τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος τοῦ Β΄.

Παναγιώτατε, εἴησαν τά ἔτη Ὑμῶν πολλά καί εὐλογημένα!

Ἐν συνεχείᾳ, ὁ Πρόεδρος τοῦ Τμήματος Ποιμαντικῆς καί Κοινωνικῆς Θεολογίας καθηγητής κ. Βασίλειος Φανουργάκης, ἀνέγνωσε τήν ἀπόφαση τοῦ Τμήματος γιά τήν ἀναγόρευση τοῦ Παναγιωτάτου σέ ἐπίτιμο διδάκτορα. Ἐν μέσῳ ἐνθουσιασμοῦ καί χειροκροτημάτων ἀπένειμε μαζί μέ τόν Πρυτάνη κ. Ἀντώνιο Μάντη τά προβλεπόμενα ὑπό τοῦ Πανεπιστημιακοῦ Κανονισμοῦ διάσημα στόν Παναγιώτατο[442].

Ὁ τιμώμενος στήν παροῦσα τελετή καί στήν κεκανονισμένη ἐπίσημη ὁμιλία του ἀνέπτυξε τό θέμα «Τό ἱεραρχικόν σύστημα τῆς Ἐκκλησίας κατά τόν ἅγιον Ἰγνάτιον Ἀντιοχείας τόν Θεοφόρον»[443]:

Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης
Κυρίου Κυρίου ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΟΣ ΤΟΥ Β΄

«Τό ἱεραρχικόν σύστημα τῆς Ἐκκλησίας κατά τόν Ἅγιον Ἰγνάτιον Ἀντιοχείας τόν Θεοφόρον»

Μεταξύ τῶν Ἀποστολικῶν Πατέρων τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας τάσσεται, ὁ δεύτερος κατά σειράν Ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας, Ἅγιος Ἰγνάτιος, διάδοχος τοῦ Εὐοδίου, πρώτου Ἐπισκόπου ταύτης.

Ὡς ἄλλος διάττων Ἀστήρ ἐνεφανίσθη καί ἐξηφανίσθη ἐκ τῆς σκηνῆς τῆς ἱστορίας μετά ταχύτητος ἀπιθάνου.

Οὗτος διετέλεσε μαθητής, τοῦ Ἀποστόλου καί Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου. Καί κατέστη τοῖς πᾶσι γνωστός, τόσον ἐκ τῆς Ἁγίας Ζωῆς Του καί τοῦ πολυπλεύρου Ποιμαντικοῦ αὐτοῦ ἔργου, ὡς καί ἐκ τῶν πλήρων πίστεως καί ἀγάπης Ἐπιστολῶν Του, αἵτινες ἀπεστάλησαν πρός τάς Χριστιανικάς Κοινότητας, αἵτινες εὑρέθησαν καθ' ὁδόν Του, ἀπό Ἀντιοχείας πρός Ρώμην.

Ἐν ταῖς Ἐπιστολαῖς Του ἀπεικονίζεται ἔνθερμος ἡ προσωπικότης Του, ὥστε ὑπετέθη ὅτι τό λατινογενές ὄνομά Του ΙΓΝΑΤΙΟΣ (IGNIS),

442. *Τεῦχος Πανηγυρικόν ἐπί τῇ ἀναγορεύσει εἰς Ἐπίτιμον Διδάκτορα τῆς ἀκροτάτης τῶν ἐπιστημῶν Θεολογίας τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος Β΄, Ἰρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, τεῦχος 765, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1996, σσ. 716-720.

443. Ὅπ.π., σσ. 737-757.

πού σημαίνει πῦρ, παρήχθη ἐκ τῶν ὑστέρων, ὅπερ βεβαίως ἀποτελεῖ ἐξεζητημένην ὑπόθεσιν.

Τό ἐπίθετον «Θεοφόρος», τό ὁποῖον ὁ ἴδιος ἀποδίδει εἰς ἑαυτόν διά τῶν προσφωνήσεων τῶν Ἐπιστολῶν Του, ἀλλά καί πρός ἅπαντας τούς χριστιανούς, εἶναι δυνατόν νά ἐδόθη εἰς Τοῦτον κατά τό μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος ἤ βραδύτερον ἕνεκα τοῦ ζήλου, μεθ' οὗ ὑπηρέτησε τόν Κύριον. Ἐκ τῆς Παραδόσεως ἔχομεν δύο ὑποθέσεις· πρῶτον ὅτι μετά τήν εἰς Κύριον ἐκδημίαν Του εὑρέθη ἐν τῇ καρδίᾳ Αὐτοῦ χαραγμένον διά χρυσῶν γραμμάτων τό ὄνομα τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ (Θεοφόρος), ὡς τόν «Χριστόν ἔχων ἐν στέρνοις», δεύτερον, ὅτι Οὗτος ἦτο τό Παιδίον, τό ὁποῖον ἐκράτησεν ὁ Χριστός ἐν τῇ ἀγκάλῃ Αὐτοῦ καί ἐπαρουσίασεν Τοῦτο εἰς τούς Μαθητάς Του, ὡς παράδειγμα ἀθωότητος (Θεοφόρος)· πρός τήν παράδοσιν ταύτην συμφωνεῖ καί ὁ Συμεών ὁ Μεταφραστής, συγγραφεύς τοῦ 10ου αἰῶνος.

Αἱ ὑποθέσεις αὗται τυγχάνουσι μᾶλλον ἀπίθανοι, διότι κατά τό Μαρτυρολόγιόν Του ἡ μέν καρδία Του πρέπει νά κατεσπαράχθη ὑπό τῶν λεόντων, κατά δέ τήν δευτέραν, διότι κατά τόν χρόνον τῆς ὁδοιπορίας ἔπρεπε νά εἶναι ἑκατοντούτης περίπου, ἐάν ἦτο παῖς τό 28 μ.Χ., ὡς ἀποφαίνεται ἐν τῇ Πατρολογίᾳ αὐτοῦ ὁ μακαριστός Καθηγητής Παναγιώτης Χρήστου.

Οὗτος κατά τόν ἐπί Τραϊανοῦ διωγμόν, κατά τάς ἀρχάς τοῦ δευτέρου αἰῶνος συλληφθείς ὑπό στρατιωτῶν, ὡδηγήθη ἐξ Ἀντιοχείας εἰς Ρώμην, «δεδεμένος δέκα λεοπάρδοις, ὅ ἐστι στρατιωτικόν σῶμα» (τούς συνοδεύοντας αὐτόν διά τήν σκληρότητά των ἀποκαλεῖ λεοπάρδους), ὅπου ἐμαρτύρησε ριφθείς εἰς τά θηρία. Ταῦτα μαρτυροῦσιν ὁ Εἰρηναῖος, ὁ Ὠριγένης καί ὁ Εὐσέβιος. Ὅλως δέ ἀστήρικτον τυγχάνει τό ὑπό τοῦ χρονογράφου Ἰωάννου Μαλάλα, κατά τόν ἕκτον αἰῶνα, λεγόμενον, ὅτι ὁ ΙΓΝΑΤΙΟΣ ἐμαρτύρησεν ἐν Ἀντιοχείᾳ. Κατά δέ τό μεταγενέστερον Μαρτύριον, ἤτοι Μαρτυρολόγιον τοῦ ΙΓΝΑΤΙΟΥ, ὁ Ἅγιος ΙΓΝΑΤΙΟΣ ἐμαρτύρησεν ἐν ἔτει 107, τήν 20ήν Δεκεμβρίου, ἐξ οὗ καί ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία τήν ἡμέραν ταύτην ἐπιτελεῖ τήν μνήμην Του, ἐνῶ ἡ Λατινική Ἐκκλησία τήν 1ην Φεβρουαρίου.

Ὁ Ἅγιος ΙΓΝΑΤΙΟΣ συνέγραψεν πλείστας ὅσας Ἐπιστολάς, περί τῶν ὁποίων ὁμιλοῦσιν οἱ ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ ΣΜΥΡΝΗΣ, ΕΙΡΗΝΑΙΟΣ,

ΩΡΙΓΕΝΗΣ καί ἕτεροι, οἵτινες καί αὐτολεξεί ἀναφέρουσι χωρία ἐξ αὐτῶν.

Ὁ δέ Ἅγιος ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ γράφει χαρακτηριστικῶς: «Τάς Ἐπιστολάς ΙΓΝΑΤΙΟΥ... ἐπέμψαμεν ὑμῖν,... ἐξ ὧν μεγάλα ὠφεληθῆναι δυνήσεσθε».

Ἐκ Σμύρνης ἀπέστειλεν ἐπιστολάς πρός τούς χριστιανούς τῆς Ἐφέσου, τῆς Μαγνησίας καί τῶν Τράλλεων. Ἐκ Τρωάδος ἀπέστειλε τρεῖς ἐπιστολάς πρός τούς χριστιανούς τῆς Φιλαδελφείας, τῆς Σμύρνης, ὡς καί εἰς τόν Ἐπίσκοπον Σμύρνης ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΝ, εὐχαριστῶν καί νουθετῶν. Τέλος, ἐκ Τρωάδος ὡδηγήθη εἰς Νεάπολιν τῆς Μακεδονίας καί διελθῶν πεζῇ τήν Μακεδονίαν καί Ἰλλυρίαν ἦχθη ἐκ Δυραχίου πιθανώτατα διά θαλάσσης εἰς Βρινδήσιον καί ἐκεῖθεν πεζῇ εἰς Ρώμην, ὅπου καί ἐμαρτύρησε.

Ὁ Ἅγιος ΙΓΝΑΤΙΟΣ ἔγραψεν ἑπτά (7) Ἐπιστολάς, ἤτοι πρός Ἐφεσίους, Μαγνησιεῖς, Τραλλιανούς, Ρωμαίους, Φιλαδελφεῖς, Σμυρναίους καί πρός τόν Ἐπίσκοπον Σμύρνης ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΝ.

Αἱ Ἐπιστολαί αὗται διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν εἰς δύο ἐκδόσεις Ἑλληνιστί, ὧν μία ἐν ἐκτενεστέρᾳ καί μία ἐν συντομοτέρᾳ μορφῇ. Ἡ κρατοῦσα σήμερον γενικῶς γνώμη εἶναι ὅτι ἡ συντομωτέρα μορφή εἶναι καί ἡ ἀρχική, ἤ τουλάχιστον ἡ ἀρχαιοτέρα. Τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ὅτι τά χωρία ἅτινα ἀναφέρουσιν, ἐκ τῶν Ἰγνατιανῶν Ἐπιστολῶν, ὁ ΕΙΡΗΝΑΙΟΣ καί οἱ λοιποί ἀρχαῖοι Ἐκκλησιαστικοί Συγγραφεῖς φέρονται αὐτολεξεί σχεδόν ὡς ἔχουσιν ἐν τῇ συντομωτέρᾳ ταύτῃ ἐκδόσει, ὑπέρ ἧς ἄλλως μαρτυρεῖ καί ἡ διασωθεῖσα ἀρχαία Ἀρμενική μετάφρασις, ὡς καί ἀποσπάσματα Συριακῆς καί Κοπτικῆς μεταφράσεως. Τοῦτο ἀπέδειξε πρῶτος ὁ USSHER (AMSTERDAM, 1696), ἄνευ λόγου μόνον ἐθεώρησε νόθον τήν πρός Πολύκαρπον.

Αἱ ἕξ (6) ἐκ τῶν γνησίων ἑπτά (7) Ἐπιστολῶν, δηλαδή πᾶσαι πλήν τῆς πρός Ρωμαίους, ἔχουσι τόν αὐτόν σκοπόν καί τάς αὐτάς κεντρικάς ἰδέας, ἤτοι συνιστῶσι:

Α) Τήν Ὁμόνοιαν, «Χρήσιμον οὖν ἔστιν ὑμᾶς ἐν Ἀμώμῳ ἑνότητι εἶναι, ἵνα καί Θεοῦ πάντοτε μετέχητε» κ.ἀλ.

Β) Τήν ὑποταγήν τῷ Ἐπισκόπῳ, «ὡς περί κέντρον, ἄνευ τῆς γνώμης τοῦ Ὁποίου οὐδέν νά πράττωσι καί τόν σεβασμόν πρός τούς Πρεσβυτέρους καί Διακόνους».

Ὁμιλῶν εἰς τήν τελετήν ἀναγορεύσεώς του σέ ἐπίτιμο διδάκτορα

Γ) Τήν ἀποφυγήν τῶν ἑτεροδοξιῶν, καί

Δ) Τήν ἐμμονήν ἐν τῇ ἀρετῇ καί ἐν τῇ πίστει.

Ἡ πρός Ρωμαίους δέ Ἐπιστολή ἐγράφη ἐπί τῷ σκοπῷ νά πείσῃ τούτους νά μή ἀποπειραθῶσι κἄν νά προβῶσιν εἰς ἐνεργείας, ὅπως διασώσωσιν Αὐτόν ἐκ τοῦ μαρτυρίου, διότι ἐπεθύμει τό ταχύτερον διά τοῦ θανάτου νά ἐπιτύχῃ τοῦ Θεοῦ.

Ἡ σημασία τῶν Ἐπιστολῶν Του τυγχάνει μεγίστη, διότι δι' αὐτῶν ἔχομεν τήν πρώτην σαφῆ μαρτυρίαν περί τῶν τριῶν (3) Ἱερατικῶν Βαθμῶν καί τῆς διαρρυθμίσεως τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Πολιτεύματος, οὗ τό Κέντρον εἶναι τό Ἐπισκοπικόν ἀξίωμα.

Περί τοῦ Μαρτυρίου τοῦ Ἁγίου ΙΓΝΑΤΙΟΥ ἔχομεν πέντε (5) Μαρτύρια, ὧν ἀρχαιότερον θεωρεῖται τό ἐν ἔτει 1689 ὑπό τοῦ TH. RUINART, τό πρῶτον, ἐκδοθέν ἐκ χειρογράφου του 10ου αἰῶνος τῆς Κολβερτινῆς Βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων. Τοῦτο εἶναι ἀναντιρρήτως ἔργον τοῦ 4ου ἤ 5ου αἰῶνος, εἰ καί προβάλλει τήν ἀξίωσιν, ὅτι ἐγράφη ὑπό αὐτοπτῶν Μαρτύρων.

Τό περιεχόμενον τῶν γνησίων αὐτοῦ ἑπτά (7) Ἐπιστολῶν ἔχει ὡς ἀκολούθως:

Πρός Ἐφεσίους:

Αὕτη ἀποτελεῖ τόν προσήκοντα χαιρετισμόν πρός τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ἐφέσου, ἥν ἀποκαλεῖ «ἄτρεπτον, ἡνωμένην καί ἐκλελεγμένην ἐν πάθει ἀληθινῷ». Ἀπευθύνει εὐχαριστίας διά τήν ἀγάπην τῶν ἀποδεκτῶν, καί τήν ὑπό τῶν ἀπεσταλμένων των προσφερθεῖσαν ἀναψυχήν, ὁμιλεῖ περί ὑποταγῆς τῷ Ἐπισκόπῳ- «Πρέπον οὖν ἐστι», γράφει, «κατά πάντα τρόπον δοξάζειν Ἰησοῦν Χριστόν τόν δοξάσαντα ὑμᾶς, ἵνα ἐν μιᾷ ὑποταγῇ κατηρτισμένοι, ὑποτασσόμενοι τῷ Ἐπισκόπῳ καί τῷ Πρεσβυτερίῳ, κατά πάντα ἦτε ἡγιασμένοι». Καί συνεχίζει, γράφων: «Παρακαλεῖν ὑμᾶς ὅπως συντρέχητε τῇ γνώμῃ τοῦ Θεοῦ, καί γάρ Ἰησοῦς Χριστός, τό ἀδιάκριτον ἡμῶν ζῆν, τοῦ Πατρός ἡ γνώμη, ὡς καί οἱ Ἐπίσκοποι, οἱ κατά τά πέρατα ὁρισθέντες, ἐν Ἰησοῦ Χριστοῦ γνώμῃ εἰσί».

«Ὅθεν πρέπει ὑμῖν συντρέχειν τῇ τοῦ Ἐπισκόπου γνώμῃ, ὅπερ καί ποιεῖτε. Τό γάρ ἀξιονόμαστον ὑμῶν Πρεσβυτέρων, τοῦ Θεοῦ ἄξιον, οὕτως συνήρμοσται τῷ Ἐπισκόπῳ ὡς χορδαί κιθάρᾳ, διά τοῦτο ἐν τῇ ὁμονοίᾳ ὑμῶν καί συμφώνῳ ἀγάπῃ Ἰησοῦς Χριστός ᾄδεται καί οἱ κατ' ἄνδρα δέ χορός γίνεσθε, ἵνα σύμφωνοι ὄντες ἐν ὁμονοίᾳ, χρῶμα Θεοῦ λαβόντες ἐν ἑνότητι ᾄδετε ἐν φωνῇ μιᾷ διά Ἰησοῦ Χριστοῦ τῷ Πατρί, ἵνα ὑμῶν καί ἀκούσῃ καί ἐπιγινώσκῃ, δι' ὧν εὖ πράσσετε, μέλη ὄντας τοῦ Υἱοῦ Αὐτοῦ. Χρήσιμον οὖν ἔστιν, ὑμᾶς ἐν ἀμώμῳ ἑνότητι εἶναι, ἵνα καί Θεοῦ πάντοτε μετέχητε». «Σπουδάσωμεν οὖν μή ἀντιτάσσεσθαι τῷ Ἐπισκόπῳ, ἵνα ὦμεν Θεῷ ὑποτασσόμενοι». «Καί ὅσον βλέπει τις σιγῶντα Ἐπίσκοπον, πλειόνως αὐτόν φοβείσθω». Ἀκολούθως συγχαίρει τούτους, διότι «Ὁ Ὀνήσιμος ὑπερεπαινεῖ ὑμῶν τήν ἐν Θεῷ εὐταξίαν, ὅτι πάντες κατ' ἀλήθειαν ζῆτε, καί ὅτι ἐν ὑμῖν οὐδεμία αἵρεσις κατοικεῖ, ἀλλ' οὐδέ ἀκούετέ τινος πλέον, εἴπερ Ἰησοῦ Χριστοῦ λαλοῦντος ἐν Ἀληθείᾳ». Ἀξιοσημείωτοι τυγχάνουσι καί οἱ χαρακτηρισμοί τούς ὁποίους δίδει διά τά μέλη τῆς Ἐκκλησίας. «Ὄντες λίθοι ναοῦ Πατρός, ἡτοιμασμένοι εἰς οἰκοδομήν Θεοῦ Πατρός, ἀναφερόμενοι εἰς τά ὕψη διά τῆς μηχανῆς Ἰησοῦ Χριστοῦ, Ὅς ἐστιν Σταυρός, σχοινίῳ χρώμενοι τῷ Πνεύματι τῷ Ἁγίῳ- ἡ δέ πίστις ὑμῶν ἀναγωγεύς ὑμῶν, ἡ δέ ἀγάπη ὁδός ἡ ἀναφέρουσα εἰς Θεόν. Ἐστέ οὖν καί σύνοδοι πάντες, Θεοφόροι καί Ναοφόροι, Χριστοφόροι, Ἁγιοφόροι, κατά πάντα κεκοσμημένοι ἐν ταῖς Ἐντολαῖς Ἰησοῦ

Ὁμιλῶν εἰς τήν τελετήν ἀναγορεύσεώς του σέ ἐπίτιμο διδάκτορα

Χριστοῦ, οἷς καί ἀγαλλιῶμαι, ὅτι ἠξιώθην, δι' ὧν γράφω, προσομιλῆσαι ὑμῖν καί συγχαρῆναι, ὅτι καθ' ὅλον τόν βίον οὐδέν ἀγαπᾶτε εἰ μή μόνον τόν Θεόν». Ἐν συνεχείᾳ προτρέπει τούτους ὅπως τακτικώτερον προσέρχονται εἰς τό Μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας.

«Σπουδάζετε οὖν πυκνότερον συνέρχεσθαι εἰς Εὐχαριστίαν Θεοῦ καί εἰς δόξαν. Ὅταν γάρ πυκνῶς ἐπί τό αὐτό γίνεσθε, καθαιροῦνται αἱ δυνάμεις τοῦ Σατανᾶ καί λύεται ὁ ὄλεθρος αὐτοῦ ἐν τῇ ὁμονοίᾳ ὑμῶν τῆς πίστεως». Χαρακτηριστικοί τυγχάνουσι καί αἱ πρός τά μέλη τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας προτροπαί. «Οὐδέν ἐστιν ἄμεινον εἰρήνης, ἐν ᾗ πᾶς πόλεμος καταργεῖται ἐπουρανίων καί ἐπιγείων». «Ὧν οὐδέν λανθάνει ὑμᾶς, ἐάν τελείως εἰς Ἰησοῦν Χριστόν ἔχητε τήν πίστιν καί τήν ἀγάπην, ἥτις ἐστίν Ἀρχή ζωῆς καί τέλος-ἀρχή μέν Πίστις, τέλος δέ Ἀγάπη. Τά δέ δύο, ἐν ἑνότητι γενόμενα Θεός ἐστιν, τά δέ ἄλλα πάντα εἰς καλοκαγαθίαν ἀκόλουθά ἐστιν. Οὐδείς πίστιν ἐπαγγελλόμενος ἁμαρ-

τάνει, οὐδέ ἀγάπην κεκτημένος μισεῖ». «Πάντα οὖν ποιῶμεν, ὡς Αὐτοῦ ἐν ἡμῖν κατοικοῦντος, ἵνα ὦμεν Αὐτοῦ Ναοί, καί Αὐτός ἐν ἡμῖν Θεός ἡμῶν». Ἀκολούθως ὁμιλεῖ περί τοῦ Δομήτορος τῆς Ἐκκλησίας, λέγων: «Διά τοῦτο μύρον ἔλαβεν ἐπί τῆς κεφαλῆς Αὐτοῦ ὁ Κύριος, ἵνα πνέῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀφθαρσίαν». Καί προτρέπει:«...Μή ἀλείφησθε δυσωδίαν τῆς διδασκαλίας τοῦ ἄρχοντος τοῦ αἰῶνος τούτου, μή αἰχμαλωτίσῃ ὑμᾶς ἐκ τοῦ προκειμένου ζῆν». «κατ' ἄνδρα κοινῇ πάντες ἐν Χάριτι ἐξ ὀνόματος συνέρχεσθε ἐν μιᾷ πίστει καί ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ, τῷ κατά σάρκα ἐκ γένους Δαυίδ, τῷ Υἱῷ ἀνθρώπου καί Υἱῷ Θεοῦ, εἰς τό ὑπακούειν ὑμᾶς τῷ Ἐπισκόπῳ καί τῷ Πρεσβυτερίῳ, ἀπερισπάστῳ διανοίᾳ, ἕνα Ἄρτον κλῶντες, ὅς ἐστιν Φάρμακον ἀθανασίας, ἀντίδοτος τοῦ μή ἀποθανεῖν, ἀλλά ζῆν ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ διά παντός».

Εἰς τήν πρός Μαγνησιεῖς, δικαιολογῶν τήν ἀποστολήν τῆς Ἐπιστολῆς, ὁμιλεῖ περί τῆς Ἑνότητος τῆς Ἐκκλησίας ὑπό τόν Ἐπίσκοπον καί ζητεῖ νά μήν πράττωσιν οἱ χριστιανοί οὐδέν ἄνευ Ἐπισκόπου καί τοῦ Πρεσβυτερίου, ὅπως ὁ Χριστός οὐδέν ἔπραξε ἄνευ τοῦ Πατρός, ἐφιστᾶ τήν προσοχήν αὐτῶν κατά τῶν Ἰουδαϊζόντων καί τῶν Δοκητῶν, προτρέπει τούτους εἰς σταθερότητα ἐν τῇ πίστει καί τούς παρακαλεῖ ὅπως μνημονεύωσι Τοῦτον ἐν ταῖς πρός Κύριον ἐντεύξεσιν αὐτῶν. «Καταξιωθείς», γράφει, «γάρ ὀνόματος θεοπρεπεστάτου, ἐν οἷς περιφέρω δεσμοῖς ἰδών τάς Ἐκκλησίας, ἐν αἷς ἕνωσιν εὔχομαι σαρκός καί Πνεύματος Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ διά παντός ἡμᾶς ζῆν, πίστεώς τε καί ἀγάπης, ἧς οὐδέν προκέκριται, τό δέ κυριώτερον Ἰησοῦ καί Πατρός».

Χαρακτηριστικόν εἶναι ἐκεῖνο τό ὁποῖον λέγει διά τόν σύνδουλόν Του καί Διάκονον Ζωτίωνα, «ὅν ἐγών ὀναίμην, ὅτι ὑποτάσσεται τῷ Ἐπισκόπῳ ὡς Χάριτι Θεοῦ, καί τῷ Πρεσβυτερίῳ ὡς νόμῳ Ἰησοῦ Χριστοῦ».

«Εἰς τιμήν οὖν Ἐκείνου τοῦ θελήσαντος ἡμᾶς, πρέπον ἐστίν ἐπακούειν κατά μηδεμίαν ὑπόκρισιν, ἐπεί οὐχί τόν Ἐπίσκοπον Τοῦτον τόν βλεπόμενον πλανᾷ τις, ἀλλά τόν ἀόρατον παραλογίζεται. Τό δέ τοιοῦτον οὐ πρός σάρκα ὁ λόγος, ἀλλά πρός Θεόν, τόν τά κρύφια εἰδότα». Καί συνεχίζων, γράφει: «Πρέπον οὖν ἐστιν, μή μόνον καλεῖσθαι χριστιανούς, ἀλλά καί εἶναι, ὥσπερ καί τινες Ἐπίσκοπον μέν καλοῦσιν, χωρίς δέ Αὐτοῦ πάντα πράσσουσιν. Οἱ τοιοῦτοι οὐκ εὐσυνείδητοί μοι εἶναι φαίνονται, διά τό μή βεβαίως κατ' ἐντολήν συναθροίζεσθαι». «Σπουδάζετε πάντα πράσσειν, προκαθημένου τοῦ Ἐπισκόπου εἰς τύπον Θεοῦ καί τῶν

Πρεσβυτέρων εἰς τύπον Συνεδρίου τῶν Ἀποστόλων καί τῶν Διακόνων, τῶν ἐμοί γλυκυτάτων, πεπιστευμένων διακονίαν Ἰησοῦ Χριστοῦ, Ὅς πρό αἰώνων παρά Πατρί ἦν καί ἐν τέλει ἐφάνη... Ἑνώθητε τῷ Ἐπισκόπῳ καί τοῖς προκαθημένοις εἰς τύπον καί διδαχήν ἀφθαρσίας». «...Ὥσπερ οὖν ὁ Κύριος ἄνευ τοῦ Πατρός οὐδέν ἐποίησεν, ἡνωμένος ὤν, οὔτε δι' ἑαυτοῦ, οὔτε διά τῶν Ἀποστόλων, οὕτως μηδέ ὑμεῖς ἄνευ τοῦ Ἐπισκόπου καί τῶν Πρεσβυτέρων μηδέν πράσσετε... μία προσευχή, μία δέησις, εἷς νοῦς, μία ἐλπίς ἐν ἀγάπῃ, ἐν τῇ χαρᾷ τῇ ἀμώμῳ, Ὅ ἐστιν Ἰησοῦς Χριστός, Οὗ ἄμεινον οὐδέν ἐστιν. Πάντες ὡς εἰς ἕνα Ναόν συντρέχετε Θεοῦ, ὡς ἐπί ἕν θυσιαστήριον, ἐπί ἕνα Ἰησοῦν Χριστόν, τόν ἀφ' ἑνός Πατρός προελθόντα καί εἰς ἕνα ὄντα καί χωρήσαντα». Καί καταλήγων, γράφει· «Ὑποτάγητε τῷ Ἐπισκόπῳ καί Ἀλλήλοις, ὡς ὁ Χριστός τῷ Πατρί κατά σάρκα, καί οἱ Ἀπόστολοι τῷ Χριστῷ καί τῷ Πατρί καί τῷ Πνεύματι ἵνα ἕνωσις ᾖ σαρκική τε καί πνευματική».

«Εἰδώς ὅτι Θεοῦ γέμετε, συντόμως παρεκέλευσα ὑμᾶς... ἐπιδέομαι γάρ τῆς ἡνωμένης ὑμῶν ἐν Θεῷ προσευχῆς καί ἀγάπης εἰς τό ἀξιωθῆναι τήν ἐν Συρίᾳ Ἐκκλησίαν διά τῆς Ἐκκλησίας ὑμῶν δροσισθῆναι».

Εἰς τήν πρός Τραλλιανούς, μετά τάς εὐχαριστίας, ὁμιλεῖ περί ὑποταγῆς εἰς τόν Ἐπίσκοπον, ὅστις μετά τοῦ περί αὐτόν Πρεσβυτερίου εἶναι ὡς ὁ Πατήρ μετά τῶν Ἀποστόλων. Ἀκολούθως ζητεῖ αὐτοέλεγχον, ἐπικρίνει τούς Δοκήτας καί ἀποστέλλει ἀσπασμόν πρός τήν Ἐκκλησίαν τήν ὁποίαν χαρακτηρίζει ὡς «Ἁγίαν τῇ οὔσῃ ἐν Τράλλεσι τῆς Ἀσίας, ἐκλεκτῇ καί ἀξιοθέῳ, εἰρηνευούσῃ ἐν σαρκί καί πνεύματι τῷ πάθει Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς ἐλπίδος ἡμῶν ἐν τῇ εἰς Αὐτόν Ἀναστάσει». Καί ἀκολούθως τονίζει· «Ὅταν γάρ τῷ Ἐπισκόπῳ ὑποτάσσησθε, ὡς Ἰησοῦ Χριστῷ φαίνεσθέ μοι οὐ κατά ἀνθρώπους ζῶντες, ἀλλά κατά Ἰησοῦν τόν δι' ἡμᾶς ἀποθανόντα». «Ἄνευ τοῦ Ἐπισκόπου μηδέν πράσσειν ὑμᾶς ἀλλά ὑποτάσσεσθε καί τῷ Πρεσβυτερίῳ, ὡς τοῖς Ἀποστόλοις Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῆς ἐλπίδος ἡμῶν, ἐνῷ διάγοντες εὑρεθησόμεθα. Δεῖ δέ καί τούς Διακόνους ὄντας μυστηρίων Ἰησοῦ Χριστοῦ κατά πάντα τρόπον πᾶσιν ἀρέσκειν... Ὁμοίως πάντες ἐντρεπέσθωσαν τούς Διακόνους ὡς Ἰησοῦν Χριστόν, ὡς καί τόν Ἐπίσκοπον, ὄντα τύπον τοῦ Πατρός, τούς δέ Πρεσβυτέρους ὡς συνέδρων Θεοῦ καί ὡς σύνδεσμον Ἀποστόλων, χωρίς τούτων Ἐκκλησία οὐ καλεῖται».

Ἐν συνεχείᾳ καθιστᾷ τούτους προσεκτικούς, ὡς πρός τήν πνευματικήν τροφήν, γράφων: «...μόνῃ τῇ Χριστιανικῇ τροφῇ χρῆσθαι, ἀλλοτρίας δέ βοτάνης ἀπέχεσθαι, ἥτις ἐστίν αἵρεσις».

«Ὁ ἐντός τοῦ θυσιαστηρίου ὤν, καθαρός ἐστιν, τουτέστιν ὁ χωρίς Ἐπισκόπου καί Πρεσβυτερίου καί Διακόνου πράσσων τι, οὗτος οὐ καθαρός εστιν τῇ συνειδήσει».

Εἰς τήν πρός Ρωμαίους, ἀποδίδων χαιρετισμόν πρός τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ρώμης, γράφει: «Ἐκκλησία ἠγαπημένη καί πεφωτισμένη ἐν θελήματι τοῦ θελήσαντος τά πάντα ἐστίν κατά ἀγάπην Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἥτις καί προκάθηται ἐν τύπῳ χωρίου Ρωμαίων, ἀξιόθεος, ἀξιοπρεπής, ἀξιομακάριστος, ἀξιέπαινος, ἀξιοεπίτευκτος, ἁξιοαγνός καί προκαθημένη τῆς ἀγάπης, Χριστώνυμος, Πατρώνυμος, ἥν καί ἀσπάζομαι ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ, Υἱοῦ Πατρός». Ἀκολούθως ἀναφέρεται εἰς τόν Ἑαυτόν Του καί ἀποκαλεῖ Τοῦτον «Σίτον». «Σίτος εἰμί Θεοῦ», γράφει, «καί δι' ὀδόντων θηρίων ἀλήθομαι, ἵνα καθαρός ἄρτος εὑρεθῶ τοῦ Χριστοῦ». «Λιτανεύσατε τόν Χριστόν ὑπέρ ἐμοῦ, ἵνα διά τῶν ὀργάνων τούτων Θεῷ θυσία εὑρεθῶ».

«Ἀπό Συρίας μέχρι Ρώμης θηριομαχῶ, διά γῆς καί θαλάσσης, νυκτός καί ἡμέρας δεδεμένος δέκα λεοπάρδεις, ὅ ἐστι στρατιωτικόν Τάγμα- οἵ καί εὐεργετούμενοι χείρους γίνονται».

«Νῦν ἄρχομαι μαθητής εἶναι, μηδέν με ζηλῶσαι τῶν ὁρατῶν καί ἀοράτων, ἵνα Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπιτύχω. Πῦρ καί Σταυρός, θηρίων τε συστάσεις, ἀνατομαί, διαιρέσεις, σκορπισμοί ὀστέων, συγκοπή μελῶν, ἀλεσμοί ὅλου τοῦ σώματος, κακαί κολάσεις τοῦ διαβόλου ἐπ' ἐμέ ἐρχέσθωσαν, μόνον ἵνα Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπιτύχω».

«Ἐκεῖνον ζητῶ, τόν ὑπέρ ἡμῶν ἀποθανόντα. Ἐκεῖνον θέλω, τόν δι' ἡμᾶς ἀναστάντα. Ὁ δέ τοκετός μοι ἐπίκειται. Σύγγνωτέ μοι, ἀδελφοί, μή ἐμποδίσητέ με ζῆσαι, μή θελήσητέ με ἀποθανεῖν ...ἄφετέ με καθαρόν φῶς λαβεῖν ἐκεῖ παραγενόμενος ἄνθρωπος ἔσομαι». «Ἄρτον Θεοῦ θέλω, ὅ ἐστιν σάρξ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἐκ σπέρματος Δαβίδ, καί πόμα θέλω τό Αἷμα Αὐτοῦ, ὅ ἐστίν ἀγάπη ἄφθαρτος».

«Μνημονεύετε ἐν τῇ προσευχῇ ὑμῶν τῆς ἐν Συρίᾳ Ἐκκλησίας, ἧς ἀντί ἐμοῦ Ποιμένι Θεοῦ, χρῆται μόνος αὐτήν Ἰησοῦς Χριστός ἐπισκοπήσει, καί ἡ ὑμῶν ἀγάπη».

Εἰς τήν πρός Φιλαδελφεῖς ἐπαινεῖ τόν Ἐπίσκοπον, Ὅστις «Συνερρύθμισται ὡς χορδαῖς κιθάρα», ἐφιστᾶ τήν προσοχήν κατά Ἰουδαϊζόντων καί τῶν Σχισματικῶν, τονίζει ἐπίσης τήν ἀνάγκην τῆς ἑνότητος περί τόν Ἐπίσκοπον, παρακαλεῖ ὅπως ἀποστείλωσιν εἰς τήν εἰρηνεύσασαν Ἐκκλησίαν Του Ἀντιπρόσωπον παρηγορητήν καί εὐχαριστεῖ ἀπό καρδίας τούτους. Χαρακτηριστικός τυγχάνει ὁ χαιρετισμός πρός τήν Ἐκκλησίαν τῶν Φιλαδελφέων πρός ἥν γράφει: «...Ἥν ἀσπάζομαι ἐν αἵματι Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἥτις ἐστί χαρά αἰώνιος καί παράμονος μάλιστα, ἐάν ἐν ἑνί ὦσιν σύν τῷ Ἐπισκόπῳ καί τοῖς σύν αὐτῷ Πρεσβυτέροις καί Διακόνοις, ἀποδεδειγμένοις ἐν γνώμῃ Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὕς κατά τό ἴδιον θέλημα ἐστήριξεν ἐν βεβαιωσύνῃ τῷ Ἁγίῳ Αὐτοῦ Πνεύματι». «Σπουδάσατε», γράφει ἀκολούθως, «οὖν μιᾷ εὐχαριστίᾳ χρῆσθαι, μία γάρ σάρξ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καί ἕν ποτήριον εἰς ἕνωσιν τοῦ Αἵματος Αὐτοῦ, ἕν θυσιαστήριον, ὡς εἷς Ἐπίσκοπος ἅμα τῷ Πρεσβυτερίῳ καί Διακόνοις, τοῖς συνδούλοις μου· ἵνα, ὅ ἐάν πράσσητε, κατά Θεόν πράσσητε».

«Χωρίς τοῦ Ἐπισκόπου μηδέν ποιεῖτε, τήν σάρκα ὑμῶν ὡς ναόν Θεοῦ τηρεῖτε, τήν ἕνωσιν ἀγαπᾶτε, τούς μερισμούς φεύγετε, μιμηταί γίνεσθε Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς καί Αὐτός τοῦ Πατρός Αὐτοῦ».

«Καλοί καί οἱ Ἱερεῖς, κρείσσων δέ ὁ Ἀρχιερεύς ὁ πεπιστευμένος τά Ἅγια τῶν Ἁγίων, Ὅς μόνος πεπίστευται τά κρυπτά τοῦ Θεοῦ. Αὐτός ὤν θύρα τοῦ Πατρός, δι' ἧς εἰσέρχονται Ἀβραάμ καί Ἰσαάκ καί Ἰακώβ καί οἱ Προφῆται καί οἱ Ἀποστολοι καί ἡ Ἐκκλησία, πάντα ταῦτα εἰς ἑνότητα Θεοῦ». «Ἐξαίρετον δέ τι ἔχει τό Εὐαγγέλιον, τήν παρουσίαν τοῦ Σωτῆρος Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, τό πάθος αὐτοῦ καί τήν ἀνάστασιν· οἱ γάρ ἀγαπητοί Προφῆται κατήγγειλαν εἰς Αὐτόν, τό δέ Εὐαγγέλιον ἀπάρτισμά ἐστιν ἀφθαρσίας, πάντα ὁμοῦ καλά ἐστιν, ἐάν ἐν ἀγάπῃ πιστεύητε».

Εἰς τήν πρός Σμυρναίους ἐπιστολήν Του ἐπαινεῖ τούς παραλήπτας διά τήν πίστιν των, ἐκθέτει τά τῆς Χριστιανικῆς Πίστεως ἐν ἀντιπαραβολῇ πρός τάς δοκητικάς δοξασίας καί ἐνεργείας, προτρέπει τόν λαόν νά εὑρίσκηται «ὅπου ἄν φανῇ ὁ Ἐπίσκοπος, διότι πάντες τῷ Ἐπισκόπῳ ἀκολουθεῖτε, ὡς Ἰησοῦς Χριστός τῷ Πατρί, καί τῷ Πρεσβυτερίῳ ὡς τοῖς Ἀποστόλοις, τούς δέ Διακόνους ἐντρέπεσθε, ὡς Θεοῦ Ἐντολήν· μηδείς χωρίς τοῦ Ἐπισκόπου τι πρασσέτω τῶν ἀνηκόντων εἰς

τήν Ἐκκλησίαν. Ἐκείνη βεβαία εὐχαριστία ἡγείσθω, ἡ ὑπό τόν Ἐπίσκοπον οὖσα, ἤ ᾧ ἄν Αὐτός ἐπιτρέψῃ. Ὅπου ἄν φανῇ ὁ Ἐπίσκοπος, ἐκεῖ το πλῆθος ἔστω, ὥσπερ ὅπου ἄν ᾖ Χριστός Ἰησοῦς, ἐκεῖ ἡ Καθολική Ἐκκλησία. Οὐκ ἐξόν ἐστιν χωρίς τοῦ Ἐπισκόπου οὔτε βαπτίζειν, οὔτε ἀγάπην ποιεῖν, ἀλλ᾽ ὅ ἄν Ἐκεῖνος δοκιμάσῃ τοῦτο τῷ Θεῷ εὐάρεστον, ἵνα ἀσφαλές ᾖ καί βέβαιον πᾶν ὅ πράσσεται... Ὁ τιμῶν Ἐπίσκοπον ὑπό Θεοῦ τετίμηται ὁ λάθρα Ἐπισκόπου τι πράσσων τῷ διαβόλῳ λατρεύει». «Πρέπει εἰς τιμήν Θεοῦ χειροτονῆσαι τήν Ἐκκλησίαν ὑμῶν θεοπρεσβευτήν».

Διά τοῦ προαναφερθέντος χωρίου παρακαλεῖ νά ἀποστείλωσιν εἰς Ἀντιόχειαν ἀντιπρόσωπον ΘΕΟΠΡΕΣΒΕΥΤΗΝ, ἵνα συγχωρῇ τούς ἐκεῖ εἰρηνεύσαντας χριστιανούς.

Χαρακτηριστικόν τυγχάνει καί ἐκεῖνο τό ὁποῖον λέγει περί τοῦ Ἀναστάντος Κυρίου, «ἵνα ἄρῃ σύσσημον εἰς τούς αἰῶνας διά τῆς Ἀναστάσεως εἰς τούς Ἁγίους καί πιστούς Αὐτοῦ, εἴτε ἐν Ἰουδαίοις, εἴτε ἐν Ἔθνεσιν ἐν ἑνί σώματι τῆς Ἐκκλησίας Αὐτοῦ». Διαβεβαιοῖ τούς Σμυρναίους ὅτι, «Ἐγώ γάρ καί μετά τήν Ἀνάστασιν ἐν σαρκί Αὐτόν οἶδα καί πιστεύω ὄντα».

Τέλος, διά τῆς πρός τόν Ἅγιον Πολύκαρπον, Ἐπίσκοπον Σμύρνης, Ἐπιστολῆς Του, ἐκφράζει τήν ἀνεκλάλητον χαράν Του διά τήν γνωριμίαν Του καί ὁμιλεῖ περί τῶν καθηκόντων τοῦ Ἐπισκόπου κατά τρόπον παρόμοιον πρός ἐκεῖνον τοῦ Ἀποστόλου Παύλου διά τῶν Ποιμαντορικῶν Αὐτοῦ Ἐπιστολῶν.

«Τῆς ἑνώσεως», γράφει, «φρόντιζε, ἧς οὐδέν ἄμεινον, πάντας βάσταζε ὡς καί Σέ ὁ Κύριος. Πάντων ἀνέχου ἐν ἀγάπῃ, ὥσπερ καί ποιεῖς. Προσευχαῖς σχόλαζε ἀδιαλείπτοις. Αἰτοῦ σύνεσιν πλείονα ἧς ἔχεις... Πάντων τάς νόσους βάσταζε, ὡς τέλειος ἀθλητής· ὅπου πλείων κόπος, πολύ κέρδος». «Νῆφε ὡς Θεοῦ ἀθλητής· τό θέμα ἀφθαρσίας ζωή αἰώνιος, περί ἧς καί Σύ πέπεισα κατά πάντα σου ἀντίψυχον ἐγώ καί τά δεσμά μου, ἅ ἠγάπησας». «Στῆθι ἑδραῖος ὡς ἄκμων τυπτόμενος· μεγάλου ἐστίν ἀθλητοῦ τό δέρεσθαι καί νικᾶν, μάλιστα δέ ἕνεκεν Θεοῦ πάντα ὑπομένειν ἡμᾶς δεῖ, ἵνα καί αὐτός ἡμᾶς ὑπομείνῃ. «Μηδέν Σύ ἄνευ Θεοῦ πράσσε... Πυκνότερον συναγωγαί γινέσθωσαν, ἐξ ὀνόματος πάντας ζήτει». «Τό Βάπτισμα ὑμῶν μενέτω ὡς ὅπλα, ἡ π ί σ τ ι ς ὡς περικεφαλαία, ἡ ἀγάπη ὡς δόρυ, ἡ ὑπομονή ὡς πανοπλία».

Καί τέλος προτρέπει τοῦτον, γράφων: «Πρέπει, Πολύκαρπε Θεομακαριστότατε, συμβούλιον ἀγαγεῖν θεοπρεπέστατον καί χειροτονῆσαί τινα, ὅν ἀγαπητόν λίαν ἔχετε καί ἄοκνον ὅς δυνήσεται θεοδρόμος καλεῖσθαι τοῦτον καταξιοῦσθαι, ἵνα πορευθείς εἰς Συρίαν δοξάσῃ ὑμῶν τήν ἄοκνον ἀγάπην εἰς δόξαν Θεοῦ. Χριστιανός ἑαυτοῦ ἐξουσίαν οὐκ ἔχει, ἀλλά Θεῷ σχολάζει. Τοῦτο τό ἔργον Θεοῦ ἐστιν καί ὑμῶν, ὅταν αὐτό ἀπαρτίσητε».

Ἐκ τῆς ἐπισταμένης ταύτης μελέτης τῶν (7) ἑπτά Ἐπιστολῶν τοῦ Ἁγίου ΙΓΝΑΤΙΟΥ καί δή, ὡς πρός τήν Ἐκκλησιολογίαν Αὐτοῦ, ἐξάγονται τά ἑξῆς συμπεράσματα:

Ἡ Ἐκκλησία κατά τόν Ἅγιον ΙΓΝΑΤΙΟΝ συνυπάρχει μετά τοῦ Χριστοῦ, ὡς «ἐγκεκραμένη Αὐτῷ» καί ἀποτελεῖ τό Σῶμα Αὐτοῦ. Ὅπως δέ εἷς εἶναι ὁ Θεός καί ὁ Κύριος, οὕτω μία εἶναι καί ἡ Ἐκκλησία. Πρῶτος δέ ὁ Ἅγιος ΙΓΝΑΤΙΟΣ χρησιμοποιεῖ τόν ὅρον «Καθολική Ἐκκλησία», πρός δήλωσιν τῆς ἑνότητος, τῆς οἰκουμενικότητος καί τῆς πιστότητος εἰς τήν Ἀποστολικήν Παράδοσιν. Ἡ Ἑνότης Ταύτης ἐκφράζεται πρῶτον εἰς τάς σχέσεις τῶν χριστιανῶν πρός τόν Θεόν καί πρός ἀλλήλους. «Τό ἀξιονόμαστον ὑμῶν Πρεσβυτέριον, τοῦ Θεοῦ ἄξιον, οὕτω συνήρμοσται τῷ Ἐπισκόπῳ ὡς χορδαί κιθάρᾳ. Διά τοῦτο ἐν ὁμονοίᾳ ὑμῶν καί συμφώνῳ ἀγάπῃ Ἰησοῦς Χριστός ᾄδεται. Καί οἱ κατ' ἄνδρα δέ χορός γίνεσθε, ἵνα σύμφωνοι ὄντες ἐν ὁμονοίᾳ, χρῶμα Θεοῦ λαβόντες, ἐν ἑνότητι ᾄδετε ἐν φωνῇ μιᾷ διά Ἰησοῦ Χριστοῦ τῷ ἰατῆρι, ἵνα ὑμῶν ἀκούσῃ». Ἡ ἐνασμένισις τοῦ Ἁγίου ΙΓΝΑΤΙΟΥ εἰς μουσικολογικάς ἐκφράσεις δικαιολογεῖ τήν εἰς Αὐτόν ὑπό μεταγενεστέρων ἀπόδοσιν τῆς εἰσαγωγῆς τῆς ἀντιφωνίας. Ὑπ' Αὐτοῦ εἰσήχθη, ὡς γνωστόν, τό ἀντιφωνικῶς ψάλλειν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.

Ἰδιαζόντως τονίζει τήν θέσιν τοῦ Ἐπισκόπου καί σπουδαῖον μέλημα Αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἡ διαφώτισις τῶν χριστιανῶν τῆς Μ. Ἀσίας ὡς πρός τήν ἀνάγκην συσπειρώσεως αὐτῶν πέριξ τοῦ Ἐπισκόπου. Οὗτος τυγχάνει ὁ πρῶτος Μάρτυς τοῦ θεσμοῦ τοῦ Ἐπισκόπου ὑπό τήν ὁριστικήν του μορφήν. Παρουσιάζει τόν Ἐπίσκοπον ὡς Εἰκόνα Θεοῦ καί τούς περί Αὐτόν Πρεσβυτέρους ὡς τό περί τόν Θεόν συνέδριον τῶν Ἀποστόλων.

Τό γεγονός ὅτι παραβάλλει τούς μέν Ἐπισκόπους μέ τόν Πατέρα, τούς δέ Πρεσβυτέρους μέ τούς Ἀποστόλους καί τούς Διακόνους μέ τόν

Χριστόν, ὀφείλεται πιθανῶς εἰς ἐπιθυμίαν ν' ἀποδώσῃ σαφῶς ὡρισμένας λειτουργίας αὐτῶν κατά σύγκρισιν. Παρά ταῦτα παραβάλλει καί τούς Ἐπισκόπους μέ τόν Χριστόν, «ὅπου ἄν φανῇ ὁ Ἐπίσκοπος, ἐκεῖ καί τό πλῆθος ἔστω, ὥσπερ ὅπου ἄν ᾖ ὁ Χριστός, ἐκεῖ καί ἡ Καθολική Ἐκκλησία». Τά πάντα πρέπει νά ἐνεργοῦνται ὑπό τήν σκέπην τοῦ Ἐπισκόπου· «ὁ λάθρα τοῦ Ἐπισκόπου τι πράσσων τῷ διαβόλῳ λατρεύει». Ὁ λόγος δέ διά τόν ὁποῖον ἐπιμένει ὁ Ἅγιος ΙΓΝΑΤΙΟΣ εἰς τήν θέσιν τοῦ Ἐπισκόπου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ εἶναι διότι πλεῖστοι ἐκ τῶν πιστῶν δέν ἐθεώρουν ἀναγκαίαν τήν συμμετοχήν των εἰς τήν Εὐχαριστίαν, τήν ὁποίαν ἐτέλει ὁ τοπικός Ἐπίσκοπος. Ἄρα οἱ πιστοί ἀμφέβαλλον καί ἐδίσταζον νά δεχθῶσι τήν μοναδικότητα καί ἀποκλειστικότητα τοῦ Ἐπισκόπου εἰς ἕκαστον τόπον καί δι' αὐτό εἶχον προβῆ εἰς τήν δημιουργίαν ὁμάδων μέ τήν ἰδικήν εὐχαριστίαν. Οὕτω ὁ Ἐπίσκοπος καί τό λειτούργημά Του ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καθίστατο ἀξίωμα ἐπιφανειακόν, ἄνευ θεολογικῆς θεμελιώσεως καί ἀποκλειστικότητος.

Τό τοιοῦτον ἀπετέλει τό μεγάλον πρόβλημα τῆς ἐποχῆς ἀπό τούς χρόνους τοῦ Κλήμεντος Ρώμης. Ὁ Ἅγιος ΙΓΝΑΤΙΟΣ ἀντιμετωπίζει τό πρόβλημα τοῦτο, ριζικῶς δέ ἅμα καί θεολογικῶς, συνδέων τό ἔγκυρον τῆς Εὐχαριστίας μετά τοῦ Ἐπισκόπου, Ὅστις τυγχάνει ὁ «ἐγκεκραμένος» μετά τοῦ Χριστοῦ, ὅπως πρέπει νά εἶναι μετά τοῦ Ἐπισκόπου καί οἱ Πιστοί. Ὁ Ἐπίσκοπος εἶναι ἀναντικατάστατος, διότι εἰς τήν Ἐκκλησίαν ἐνεργεῖ ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Θεοῦ, καθότι τυγχάνει «Τύπος τοῦ Πατρός», ἡ συνέχεια τοῦ ἔργου τοῦ Κυρίου καί τῶν Ἀποστόλων.

Ὁ Ἐπίσκοπος καθίσταται τό αἰσθητόν καί πραγματικόν σημεῖον τῆς ἑνότητος τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ μετά τοῦ Ἐπισκόπου σύνδεσμος ἀποτελεῖ προϋπόθεσιν τῆς ἑνώσεως τοῦ ἀνθρώπου μετά τοῦ Θεοῦ καί συγχρόνως ἀπόδειξιν τῆς ἑνώσεως ταύτης, δηλαδή ἀπόδειξις ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἀνήκει εἰς τήν Ἐκκλησίαν. Ἐάν δέν ἔχωμεν τήν ἑνότητα τῶν πιστῶν μετά τοῦ Ἐπισκόπου, τότε δέν ἔχομεν καί τήν Καθολικήν Ἐκκλησίαν. «Ὅπου ἄν φανῇ ὁ Ἐπίσκοπος, ἐκεῖ τό πλῆθος ἔστω, ὥσπερ ὅπου ἄν ᾖ Χριστός Ἰησοῦς, ἐκεῖ ἡ Καθολική Ἐκκλησία».

Σημειωτέον ὅτι ὁ Ἅγιος ΙΓΝΑΤΙΟΣ εἶναι ὁ πρῶτος Ἐκκλησιαστικός Συγγραφεύς, Ὅστις χρησιμοποιεῖ τόν ὅρον «Καθολική Ἐκκλησία», ὅπως ἐπίσης καί τούς ὅρους «Χριστιανισμός» καί «Εὐαγγέλιον» (πρός δήλωσιν τῶν τεσσάρων κειμένων - Εὐαγγελίων). Μερικώτεραι ἐκδη-

λώσεις τοῦ πνεύματος τῆς ἑνότητος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ εἶναι αἱ τακταί συναθροίσεις τῶν Πιστῶν πρός τέλεσιν τῆς Προσευχῆς καί τῶν Μυστηρίων, διά τῶν ὁποίων διοχετεύεται τοῖς πιστοῖς ἡ θεία Χάρις καί κυρίως τό «Φάρμακον ἀθανασίας, ἀντίδοτον τοῦ μή ἀποθανεῖν», ἤτοι τό μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας. Οἱ καιροφυλακτοῦντες πρός ἁρπαγήν τῶν πιστῶν αἱρετικοί εἶναι «κύνες λαθροδῆκται».

Ἡ ἑνότης ἐκφράζεται ἐπίσης διά τοῦ πρός ἀλλήλους συνδέσμου τῶν κατά τόπους Ἐκκλησιῶν, διά τοῦ ὁποίου ἀποτελεῖται ἡ Καθολική Ἐκκλησία, ἐπισκέψεις, ἐπικοινωνία διά ἀντιπροσώπων, ἀλληλογραφία, εἶναι τά ἐξωτερικά μέσα τοῦ συνδέσμου. Ἕκαστος δέ Ἐπίσκοπος ἐκπροσωπεῖ τμῆμα τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ματαία δέ τυγχάνει ἡ προσπάθεια στηρίξεως ἐπί τοῦ προοιμίου τῆς πρός Ρωμαίους Ἐπιστολῆς τῆς θεωρίας περί ὑπεροχῆς τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, διότι ἡ φράσις «Προκαθημένη τῆς ἀγάπης» μόνον διά πλήρους διαστροφῆς τῆς ἐννοίας τῶν λέξεων δύναται νά ἐκληφθῇ ὡς σημαίνουσα «προκαθημένη τῆς Ἐκκλησίας».

Αἱ λέξεις «ἀγάπη» καί «Ἐκκλησία» διαστέλλονται εἰς τόν Ἅγιον ΙΓΝΑΤΙΟΝ, ὡς ἐπί παραδείγματι, «Ἀσπάζεται ὑμᾶς ἡ ἀγάπη Σμυρναίων καί Ἐφεσίων. Μνημονεύετε ἐν ταῖς προσευχαῖς ὑμῶν τῆς ἐν Συρίᾳ Ἐκκλησίας».

Ἡ φράσις λοιπόν ἐκείνη σημαίνει ἁπλῶς ἔπαινον πρός τήν Κοινότητα τῆς Ρώμης, διά τήν φιλανθρωπικήν ταύτης δραστηριότητα.

Ἡ ἀληθής ζωή κατά τόν Ἅγιον ΙΓΝΑΤΙΟΝ συνίσταται εἰς ἀγαθά μερικῶς μέν τοῦ παρόντος βίου, πλήρως δέ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, παρέχεται δέ ἐν τῇ Κοινωνίᾳ μετά τοῦ Χριστοῦ, διότι καί καλεῖται «κατά Χριστιανισμόν» ζωή. Δέν χορηγεῖται αὐτομάτως, ἀλλ' ἀποκτᾶται δι' ἀγῶνος. «Θέλουσι γάρ ὑμῖν εὖ πράσσειν, Θεός ἕτοιμος εἰς τό παρασχεῖν».

Ὁ χριστιανός εἶναι ἀθλητής εἰς τό στάδιον τοῦ παρόντος βίου μέ ἔπαθλον τήν αἰώνιον ζωήν. Διά τῆς Πίστεως εἰς τόν Θεόν καί τόν Ἰησοῦν Χριστόν, διά τῆς ἠθικῆς συμμορφώσεως εἰς τάς ἐπιταγάς τοῦ θείου Νόμου καί διά τῆς ἀπαρνήσεως τοῦ κόσμου τῆς πλάνης καί τῆς ἁμαρτίας, ὡς καί τῆς παρούσης ζωῆς. Καί ἀκολούθως ὁ διακαής πόθος τοῦ Μαρτυρίου, ὅστις συνδέεται μέ τόν πόθον τῆς ἑνώσεως μετά

τοῦ Θεοῦ, ὅστις συχνάκις ἐκφράζεται διά τῶν ὅρων τῆς ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ Κοινωνίας:

«Ἄρτον Θεοῦ θέλω, ὅ ἐστι Σάρξ Ἰησοῦ Χριστοῦ... Καί Πόμα Θεοῦ θέλων, τό Αἷμα Αὐτοῦ, ὅ ἐστιν ἀγάπη ἄφθαρτος». Ὁ οὕτω ζῶν καθίσταται «Χριστοφόρος, Θεοφόρος, Ναοφόρος, Ἁγιοφόρος».

Ὁ Ἅγιος ΙΓΝΑΤΙΟΣ ἐφρόνει ὅτι ἡ πραγματική ζωή διανύεται μόνον εἰς τό ἐπέκεινα, ὅπου καθίσταταί τις πραγματικός ἄνθρωπος, «ἐκεῖ παραγενόμενος ἄνθρωπος ἔσομαι». Ἡ διά τοῦ θανάτου ἐλευθέρωσις τοῦ ἀνθρώπου συνίσταται εἰς τήν διάλυσιν τοῦ δεσμοῦ μετά τοῦ κόσμου τούτου καί ὄχι εἰς τήν ἀπαλλαγήν ἐκ τοῦ σώματος· ἡ σάρξ εἶναι ἱερά καί διαποτίζεται ἐκ τοῦ πνεύματος.

Τέλος ὁ Ἅγιος ΙΓΝΑΤΙΟΣ, ἐν τῇ θεολογίᾳ τοῦ Εὐχαριστιακοῦ ρεαλισμοῦ, ἀντιμετωπίζει τάς δοκητικάς ἀντιλήψεις, αἵτινες εἶχον εἰσχωρήσει εἰς Ἐκκλησιαστικούς κύκλους καί κατά τάς ὁποίας ὁ Χριστός ἔπαθε φαινομενικῶς μόνον. Ἡ πραγματικότης τοῦ πάθους καί τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ἐκφαίνεται ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ. Τήν πραγματικότητα γενικῶς τῆς σχέσεως πιστοῦ καί Χριστοῦ, ἥτις διά τῆς θείας Εὐχαριστίας καθίσταται ἐν κυριολεξίᾳ ἀνάκρασις, ἀποκαλοῦμεν Εὐχαριστιακόν ρεαλισμόν. Δηλαδή, πρόκειται περί ἀπείρου ἐνθουσιασμοῦ διά τήν ἕνωσίν Του μετά τοῦ Χριστοῦ ἤ μᾶλλον τήν ἀνάκρασίν Του, ἥτις θά ἀποκορυφωθῇ διά τοῦ Μαρτυρίου πρός τό ὁποῖον βαδίζει ὡς διψῶσα Ἔλαφος. Ἡ ἀγάπη Του διά τόν Κύριον καί ὁ πόθος τῆς μετ' Αὐτοῦ ἑνώσεως κατακαίουσι τόν Ἅγιον ΙΓΝΑΤΙΟΝ καί τόν μεταμορφώνουσιν εἰς Θεοφόρον. Ἡ Θεολογία τοῦ ΙΩΑΝΝΟΥ καί τοῦ ΠΑΥΛΟΥ συναντῶνται εἰς τό πνεῦμα τοῦ Ἁγίου ΙΓΝΑΤΙΟΥ, Ὅστις τώρα προχωρεῖ εἰς τήν θεολογίαν τῆς ἑνώσεως μετά τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ καί εἰς τήν Θεολογίαν τοῦ Μαρτυρίου. Προϋπόθεσις τῆς Θεολογίας διά τόν Ἅγιον ΙΓΝΑΤΙΟΝ εἶναι ὄχι μόνον τό ἐνδιαφέρον διά τά ζωτικά προβλήματα τῶν Πιστῶν, ἀλλά καί ὁ φωτισμός τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἐν γένει τό ἔργον τοῦ Ἁγίου ΙΓΝΑΤΙΟΥ ἀποτελεῖ σπουδαῖον καί τολμηρόν βῆμα εἰς τήν πορείαν τῆς Ἐκκλησίας. Ἐν ἀντιθέσει πρός τόν Ἅγιον ΚΛΗΜΕΝΤΑ Ρώμης καί τήν Διδαχήν, ἐνταῦθα ἔχομεν σαφῆ τήν Ἱεραρχικήν ὀργάνωσιν τῆς Ἐκκλησίας καί πλήρη, διότι διά πρώτην φοράν ἐμφανίζονται διακεκριμένως ὁ Ἐπίσκοπος, ὁ Πρεσβύτερος καί ὁ Διάκονος.

Ἡ Καινή Διαθήκη ἀποτελεῖ τήν κυρίαν πηγήν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συγγραφέων. Ἐξ Αὐτῆς ἀντλοῦσι τό περιεχόμενον τῶν Ἔργων, ὁδηγούμενοι ἐσαεί ὑπό τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου, κατά τό «ὑπό Πνεύματος Ἁγίου φερόμενοι ἐλάλησαν οἱ Ἅγιοι τοῦ Θεοῦ ἄνθρωποι», ὡς καί ὁ Ἅγιος ΙΓΝΑΤΙΟΣ, Ὅστις διεκήρυττεν:

«Ἄρτον Θεοῦ θέλω,
ὅ ἐστι Σάρξ Ἰησοῦ Χριστοῦ...
Καί Πόμα Θεοῦ θέλω,
τό Αἷμα Αὐτοῦ, ὅ ἐστιν ἀγάπη ἄφθαρτος».

Μέ τή λήξη τῆς ἀναπτύξεως τοῦ θέματος καί ἐν μέσῳ θερμῶν ἐκδηλώσεων, τόν λόγο ζήτησε ὁ τότε Νομάρχης Θεσσαλονίκης κ. Κωνσταντῖνος Παπαδόπουλος γιά νά μιλήσει ὡς ἑξῆς:

Παναγιώτατε, Σεβασμιώτατοι Μητροπολίτες, Σεβαστοί Πατέρες, Κύριε Πρύτανη, Μέλη τῆς Πανεπιστημιακῆς Κοινότητας, Κυρίες καί Κύριοι,

Ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Νομαρχιακῆς Αὐτοδιοίκησης προσῆλθα γιά νά τιμήσω τό πολυσχιδές ἔργο τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος τοῦ Β΄.

Παναγιώτατε,

Ἐπιβεβαιώνετε περίτρανα τή ρήση τῆς Ἀποκάλυψης «τά ἔργα σου τά ἔσχατα πλείονα τῶν πρώτων» στά 22 χρόνια τῆς ἀρχιερατείας σας. Θέλημα καί Εὐλογία Θεοῦ γιά τήν Ἁγιοτόκο Θεσσαλονίκη ἡ παρουσία σας. Ἐνθυμοῦμαι τόν ἐνθρονιστήριο λόγο σας «οὐκ ἦλθον διακονηθῆναι ἀλλά διακονῆσαι» καί τό πράξατε μέ τά ἔργα σας.

Παναγιώτατε,

Δέν εἶμαι ὁ εἰδικός νά μιλήσω γιά τό Πνευματικό Σας ἔργο, ὅμως ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Νομαρχιακῆς Αὐτοδιοίκησης σήμερα καί ὡς ἁπλός ἐργάτης τῆς Τοπικῆς Αὐτοδιοίκησης μπορῶ νά μαρτυρήσω ὅτι ἡ προσφορά σας στήν πόλη τῆς Θεσσαλονίκης εἶναι ἀνεκτίμητη.

Ὅλοι ἀναγνωρίζουν τούς ἀγῶνες σας γιά τά ἐθνικά μας θέματα. Οἱ Θεσσαλονικεῖς θυμοῦνται μέ συγκίνηση τήν προσφορά σας στήν μεγάλη δοκιμασία τῶν σεισμῶν τοῦ 1978.

Παναγιώτατε,

Τιμώντας σήμερα τό ἔργο σας ἐπιθυμῶ νά σᾶς εὐχαριστήσω μέσα ἀπό τήν καρδιά μου γιά τό κορυφαῖο ἴσως γεγονός πού πράξατε ὡς Ἱεράρχης αὐτῆς τῆς πόλης, τήν ἐπαναφορά τῶν λειψάνων τοῦ προστάτη μας Ἁγίου Δημητρίου.

3 Αὐγούστου 1974 - 12 Νοεμβρίου 1996,

22 χρόνια πνευματικῆς προσφορᾶς. Τό ἔργο σας πολυσχιδές, λαμπρόν καί μεγαλειῶδες.

«Τοιοῦτος ἔπρεπεν τοῖς Θεσσαλονικεῦσιν ἀρχιερεύς, ἱκανός οἰακοστρόφος τοῦ σκάφους τῆς Ἐκκλησίας ἐν καιροῖς χαλεποῖς».

Ἔτη πολλά Παναγιώτατε.

Μέ τή λήξη τῆς ὁμιλίας του προσέφερε στόν Παναγιώτατο χρυσό ἀρχιερατικό Ἐγκόλπιο καί Σταυρό. Καί ὁ τότε Δήμαρχος Θεσσαλονίκης κ. Κωνσταντῖνος Κοσμόπουλος ζήτησε καί ἔλαβε τόν λόγο:

Σήμερα τό πνεῦμα τιμᾶ τήν ἁγιότητα, ἡ ἐπιστήμη τήν ἐνάργεια, τά γράμματα τήν λογιότητα, ἡ ἔρευνα τήν εὐσέβεια, τό Πανεπιστήμιο τῆς Θεσσαλονίκης τήν Ἱερωσύνη στό πρόσωπο τοῦ προκαθήμενου ποιμενάρχη της κ.κ. Παντελεήμονα Β΄.

Εἶναι ἡ Μητρόπολη Θεσσαλονίκης πού χαρακτηρίζεται «Ἁγιοτόκος» μιᾶς κι ἔχει ἀναδείξει στό παρελθόν ἐξέχουσες Ἐκκλησιαστικές προσωπικότητες καί πού σήμερα δικαιώνεται. Εἶναι ὅμως καί ἡ εἰκοσιδιάχρονη θητεία στόν Μητροπολιτικό Θρόνο τῆς Βυζαντινῆς Συμβασιλεύουσας, μιά θητεία σύνεσης κι ἀγωνιστικότητας γιά τήν Ἐκκλησία καί τό Γένος πού ἐπιβραβεύεται.

Ὁ Μητροπολίτης Παντελεήμων ὁ Β΄ δίδει χρόνια τώρα ἀγῶνες ἐθνικούς γιά τήν Μακεδονία καί τήν πατρίδα. Ἀγῶνες πνευματικούς πού ἀκτινοβολοῦν φιλανθρωπία καί ἀλληλεγγύη καί μαρτυροῦν τήν ὀρθόδοξη πίστη τήν ἁγία. Ἀγῶνες πολιτισμοῦ μέ ἐκδηλώσεις καί δραστηριότητες πού ἀναπέμπουν φῶς καί δημιουργία. Ἀγῶνες θεολογικούς μέ ἐπιστημονική ἐγκυρότητα καί τεκμηριωμένη πνευματικότητα. Ἀγῶνες ἐκκλησιαστικούς μέ οὐσιαστική φροντίδα γιά τήν ἀνέγερση πολλῶν ναῶν. Ἀγῶνες θρησκευτικούς πού φέρνουν τά προσκυνήματα

τῶν ἁγίων μπροστά στούς πιστούς τῆς πόλης μας. Ἀγῶνες ἀγάπης γιά τόν συνάνθρωπο πού ὑποφέρει καί πονᾶ. Ἀγῶνες ἐλπίδας δίπλα στό λαό τῆς Θεσσαλονίκης κάθε φορά πού ἡ μοίρα, ἡ φύση καί τό πεπρωμένο ἐπεφύλασσαν ἐκπλήξεις καί δοκιμασίες.

Αὐτούς τούς ἀγῶνες, πού πάντοτε ἐπιτελέστηκαν μέ ταπεινή σωφροσύνη ἀναδεικνύοντας μία ἡγετική προσωπικότητα, τό Δημοτικό Συμβούλιο Θεσσαλονίκης τίμησε πρό διετίας μέ τή μεγαλύτερη διάκριση τῆς πόλης, μέ τό χρυσό της Μετάλλιο.

Παναγιώτατε,

Μέ τήν ἰδιότητα τοῦ Δημάρχου Θεσσαλονίκης καί τοῦ Προέδρου τοῦ Ὀργανισμοῦ Πολιτιστικῆς Πρωτεύουσας τῆς Εὐρώπης «Θεσσαλονίκη ’97», ἐπιτρέψτε μου νά σᾶς ἐπιδώσω τή συμβολική αὐτή πλακέτα μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἀναγόρευσής Σας σέ ἐπίτιμο διδάκτορα τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, αὐτοῦ τοῦ φάρου τῆς πνευματικῆς δραστηριότητας καί ἀκτινοβολίας στή Μακεδονία μας.

Ἡ Θεσσαλονίκη Σᾶς τιμᾶ καί Σᾶς εὔχεται καλή δύναμη στούς νέους ἀγῶνες πού καλούμαστε ὅλοι νά δώσουμε ἑνωμένοι.

Μετά ἀπό αὐτά προσέφερε στόν Παναγιώτατο πολύτιμο χρυσό Ἐγκόλπιο. Περατωθείσης τῆς τελετῆς ὁ Παναγιώτατος, λίαν συγκεκινημένος ἐδέχθη τά συγχαρητήρια τῶν παρισταμένων καί ἀπεχώρησε καί πάλιν ἐπευφημούμενος.

Ἡ ἀναγόρευση σέ ἐπίτιμο διδάκτορα τῆς Ἱερᾶς καί ἀκροτάτης τῶν Ἐπιστημῶν Θεολογίας, τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος τοῦ Β΄, περιποιεί μεγίστη τιμή στό τιμῆσαν Τμῆμα Ποιμαντικῆς καί Κοινωνικῆς Θεολογίας.

Μέ τήν πράξη αὐτή, οἱ ὁμοθύμῳ ἀποφάσει ἀποφασίσαντες τήν ἀναγόρευση ἀκαδημαϊκοί διδάσκαλοι ἀπέδειξαν ὅτι γνωρίζουν νά ἐπιβραβεύουν τούς ἀξίους ποδηγέτας, τούς κινουμένους στήν γραμμή τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καί τῶν ἡρώων τῆς Πατρίδος, τούς ἐκφράζοντας καί ὑλοποιοῦντας τήν σύζευξη Ὀρθοδοξίας καί Πατρίδος, ὄχι μόνον διά λόγων ζωοποιῶν, κηρυκτικῶν καί εὐαγγελικῶν, ἀλλά καί διά πράξεων ὑπερφυῶν, ἐνθέων καί εὐαρέστων Θεῷ καί ἀνθρώποις.

Τό πολυσήμαντο καί πολυδιάστατο ἔργο τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος τοῦ Β΄, ἀνιδιο-

τελῶς ἐπιτελούμενο, ἀνέδειξε τόν Παναγιώτατο σέ ἀστέρα πολύφωτο, γεωργό ἐπιμελῆ, δεξιό οἰακοστρόφο, καί εἰς πᾶν ὅ,τι εὐγενές καί ἰδεῶδες ἐν Αὐτῷ ἐνυπάρχον. Το μετριόφρον τοῦ χαρακτῆρος του ἀναγκάζει ἡμᾶς νά προτιμήσωμεν τήν σιωπήν, καθ᾽ ὅσον ὁ οἱοσδήποτε λόγος ἀδυνατεῖ νά ἀποδώσῃ ἐπαρκῶς τά ἐν καταστολίστοις δέλτοις ἔργα τοῦ τιμωμένου, τοῦ καταστάντος στίς συνειδήσεις τῶν Θεσσαλονικέων καί τῶν Μακεδόνων ὡς τοῦ «πρέποντος ἡμῖν ἀρχιερέως», εἰς δόξαν Θεοῦ καί ἐπ᾽ ὠφελείᾳ τῆς φιλτάτης Πατρίδος Ἑλλάδος, τήν ὁποία ὑπέρ πᾶν ἠγάπα ὁ Παναγιώτατος.

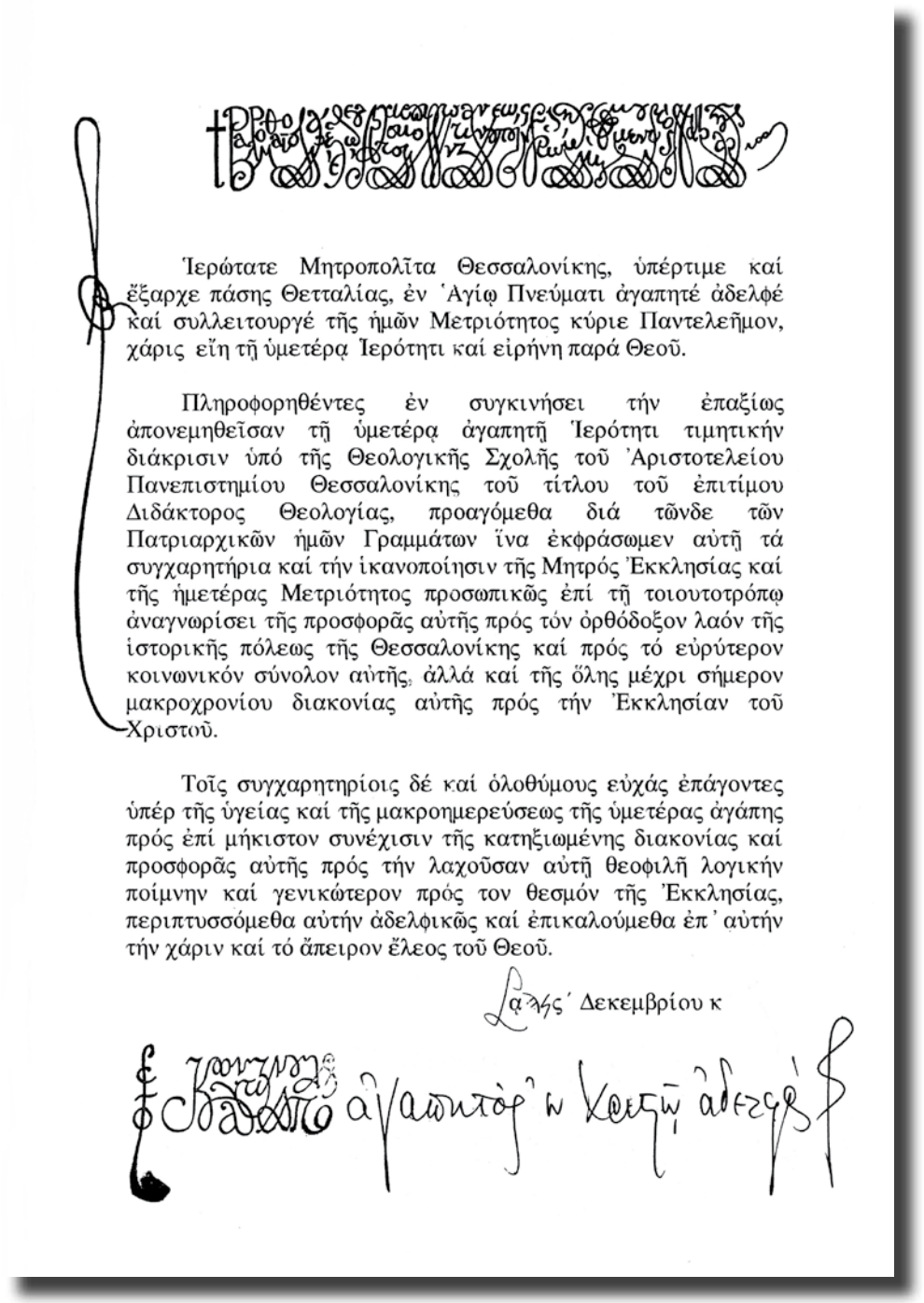

Ἱερώτατε Μητροπολῖτα Θεσσαλονίκης, ὑπέρτιμε καί ἔξαρχε πάσης Θετταλίας, ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητέ ἀδελφέ καί συλλειτουργέ τῆς ἡμῶν Μετριότητος κύριε Παντελεῆμον, χάρις εἴη τῇ ὑμετέρᾳ Ἱερότητι καί εἰρήνη παρά Θεοῦ.

Πληροφορηθέντες ἐν συγκινήσει τήν ἐπαξίως ἀπονεμηθεῖσαν τῇ ὑμετέρᾳ ἀγαπητῇ Ἱερότητι τιμητικήν διάκρισιν ὑπό τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης τοῦ τίτλου τοῦ ἐπιτίμου Διδάκτορος Θεολογίας, προαγόμεθα διά τῶνδε τῶν Πατριαρχικῶν ἡμῶν Γραμμάτων ἵνα ἐκφράσωμεν αὐτῇ τά συγχαρητήρια καί τήν ἱκανοποίησιν τῆς Μητρός Ἐκκλησίας καί τῆς ἡμετέρας Μετριότητος προσωπικῶς ἐπί τῇ τοιουτοτρόπῳ ἀναγνωρίσει τῆς προσφορᾶς αὐτῆς πρός τόν ὀρθόδοξον λαόν τῆς ἱστορικῆς πόλεως τῆς Θεσσαλονίκης καί πρός τό εὐρύτερον κοινωνικόν σύνολον αὐτῆς, ἀλλά καί τῆς ὅλης μέχρι σήμερον μακροχρονίου διακονίας αὐτῆς πρός τήν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ.

Τοῖς συγχαρητηρίοις δέ καί ὁλοθύμους εὐχάς ἐπάγοντες ὑπέρ τῆς ὑγείας καί τῆς μακροημερεύσεως τῆς ὑμετέρας ἀγάπης πρός ἐπί μήκιστον συνέχισιν τῆς κατηξιωμένης διακονίας καί προσφορᾶς αὐτῆς πρός τήν λαχοῦσαν αὐτῇ θεοφιλῆ λογικήν ποίμνην καί γενικώτερον πρός τον θεσμόν τῆς Ἐκκλησίας, περιπτυσσόμεθα αὐτήν ἀδελφικῶς καί ἐπικαλούμεθα ἐπ᾽ αὐτήν τήν χάριν καί τό ἄπειρον ἔλεος τοῦ Θεοῦ.

Δ΄ Δεκεμβρίου κ

Συγχαρητήριος ἐπιστολή τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως κ.κ. Βαρθολομαίου

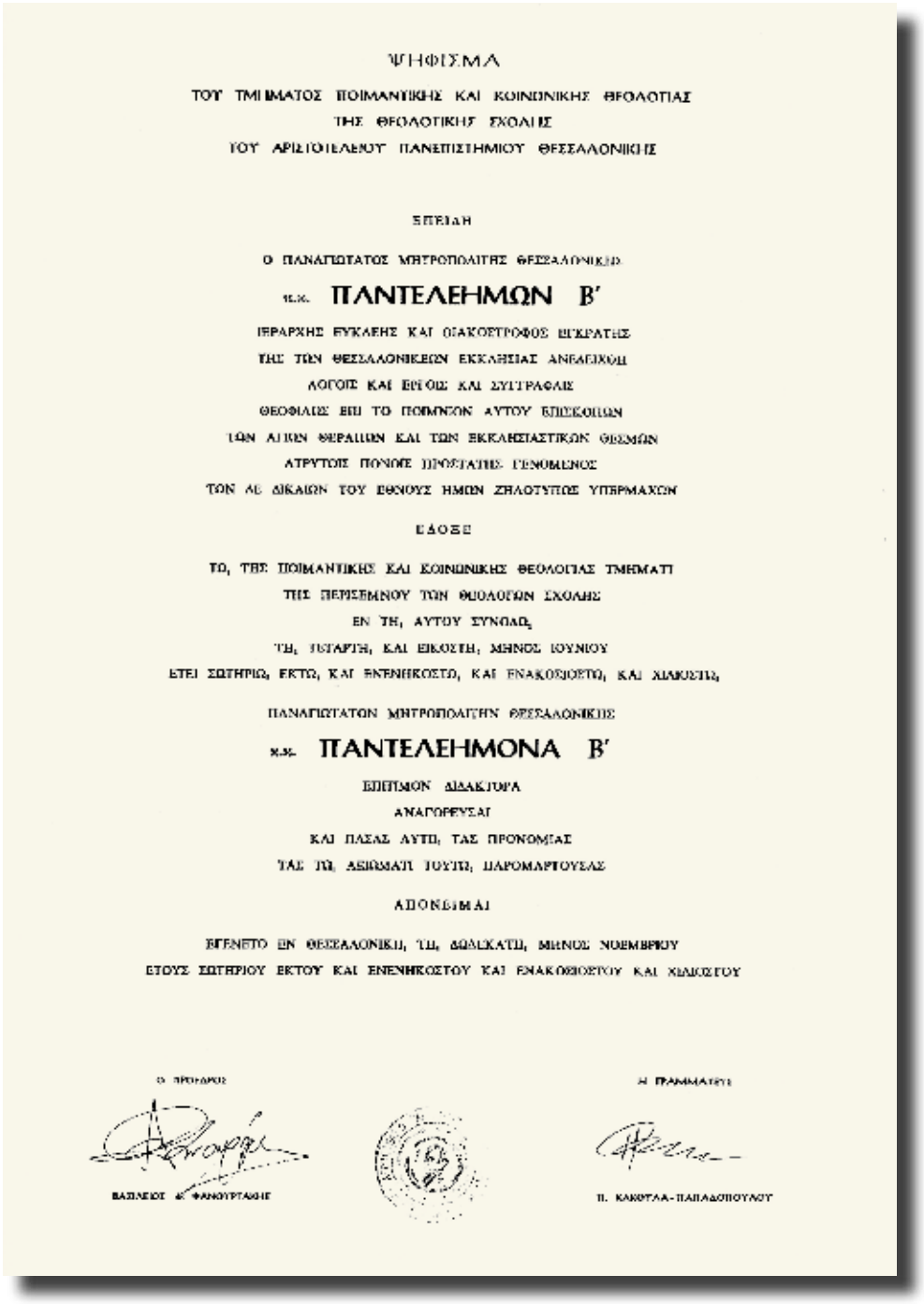

ΨΗΦΙΣΜΑ

ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ
ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΕΠΕΙΔΗ

Ο ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

κ.κ. **ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ Β΄**

ΙΕΡΑΡΧΗΣ ΕΥΚΛΕΗΣ ΚΑΙ ΟΙΑΚΟΥΜΕΝΟΠΟΛΙΤΗΣ ΜΕΓΑΡΕΩΣ
ΤΗΣ ΤΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΑΝΕΛΛΙΠΩΣ
ΛΟΓΟΙΣ ΚΑΙ ΕΡΓΟΙΣ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΑΙΣ
ΘΕΟΦΙΛΩΣ ΕΠΙ ΤΟ ΠΟΙΜΝΙΟΝ ΑΥΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ
ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΘΕΡΑΠΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΘΕΣΜΩΝ
ΑΤΡΥΤΟΙΣ ΠΟΝΟΙΣ ΠΡΟΣΤΑΤΗΣ ΓΕΝΟΜΕΝΟΣ
ΤΩΝ ΑΓ ΔΙΚΑΙΩΝ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ ΗΜΩΝ ΖΗΛΟΤΥΠΟΣ ΥΠΕΡΜΑΧΩΝ

ΕΔΟΞΕ

ΤΟ, ΤΗΣ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ ΤΜΗΜΑΤΙ
ΤΗΣ ΠΕΡΙΣΕΜΝΟΥ ΤΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ ΣΧΟΛΗΣ
ΕΝ ΤΗ, ΑΥΤΟΥ ΣΥΝΟΔΩ,
ΤΗ, ΤΕΤΑΡΤΗ, ΚΑΙ ΕΙΚΟΣΤΗ, ΜΗΝΟΣ ΙΟΥΝΙΟΥ
ΕΤΕΙ ΣΩΤΗΡΙΩ, ΕΚΤΩ, ΚΑΙ ΕΝΕΝΗΚΟΣΤΩ, ΚΑΙ ΕΝΑΚΟΣΙΟΣΤΩ, ΚΑΙ ΧΙΛΙΟΣΤΩ,

ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

κ.κ. **ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΑ Β΄**

ΕΠΙΤΙΜΟΝ ΔΙΔΑΚΤΟΡΑ
ΑΝΑΓΟΡΕΥΣΑΙ
ΚΑΙ ΠΑΣΑΣ ΑΥΤΩ, ΤΑΣ ΠΡΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΑΣ ΤΩ, ΑΞΙΩΜΑΤΙ ΤΟΥΤΩ, ΠΑΡΟΜΑΡΤΟΥΣΑΣ

ΑΠΟΝΕΙΜΑΙ

ΕΓΕΝΕΤΟ ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΤΗ, ΔΩΔΕΚΑΤΗ, ΜΗΝΟΣ ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ
ΕΤΟΥΣ ΣΩΤΗΡΙΟΥ ΕΚΤΟΥ ΚΑΙ ΕΝΕΝΗΚΟΣΤΟΥ ΚΑΙ ΕΝΑΚΟΣΙΟΣΤΟΥ ΚΑΙ ΧΙΛΙΟΣΤΟΥ

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Κ. ΦΑΝΟΥΡΓΑΚΗΣ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ

Π. ΚΑΚΟΥΛΑ-ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Ψήφισμα τοῦ Τμήματος Ποιμαντικῆς καί Κοινωνικῆς Θεολογίας
ἐπί τῇ ἀναγορεύσει σέ ἐπίτιμον διδάκτορα

ΧΑΡΙΤΙ ΘΕΙΑ,

ΥΠΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΝ ΣΚΕΠΤΗ,

ΤΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ,

ΠΡΥΤΑΝΕΥΟΝΤΟΣ

ΕΝ ΤΩ, ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΩ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩ,

ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΜΑΝΤΗ

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΗΣ ΤΗΣ ΤΩΝ ΓΕΩΠΟΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΣΧΟΛΗΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΦΑΝΟΥΡΓΑΚΗΣ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΤΟΥ ΤΟΜΕΩΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ ΚΑΙ ΠΑΤΕΡΙΚΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ

ΕΝ ΑΕΙ ΤΩ, ΠΑΡΟΝΤΙ ΧΡΟΝΩ,

ΤΟΥ ΤΗΣ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ ΤΜΗΜΑΤΟΣ

ΤΗΣ ΠΕΡΙΣΕΜΝΟΥ ΤΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ ΣΧΟΛΗΣ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΑ Β'.

ΑΝΘ' ΩΝ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΤΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΥΣΕΒΟΥΣ ΗΜΩΝ ΘΝΟΥΣ ΛΑΜΠΡΩΣ

ΕΙΡΓΑΣΑΤΟ

ΑΠΟ ΔΟΓΜΑΤΟΣ ΟΜΟΘΥΜΙΟΥ ΤΟΥ ΤΗΣ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΗΣ ΠΕΡΙΣΕΜΝΟΥ ΤΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ ΣΧΟΛΗΣ ΤΜΗΜΑΤΟΣ
ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΕΠΙΤΙΜΟΥΣ ΑΥΤΟΥ ΔΙΔΑΚΤΟΡΑΣ

ΕΝΕΚΡΙΝΕΝ

ΚΑΙ ΠΑΣΑΣ ΑΥΤΩ, ΤΑΣ ΠΡΟΝΟΜΙΑΣ ΤΑΣ ΤΩ, ΑΞΙΩΜΑΤΙ ΤΟΥΤΩ, ΠΑΡΟΜΑΡΤΟΥΣΑΣ

ΑΠΕΝΕΙΜΕΝ

ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΤΗ, ΔΩΔΕΚΑΤΗ, ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ ΜΗΝΟΣ
ΕΤΕΙ ΣΩΤΗΡΙΩ, ΕΚΤΩ, ΚΑΙ ΕΝΕΝΗΚΟΣΤΩ, ΚΑΙ ΕΝΑΚΟΣΙΟΣΤΩ, ΚΑΙ ΧΙΛΙΟΣΤΩ,

ΤΟΥΘ' ΟΥΤΩ ΔΗ ΓΕΝΟΜΕΝΩΝ
ΕΝ ΤΗ, ΜΕΓΑΛΗ, ΑΙΘΟΥΣΗ, ΕΠΙΣΗΜΩΝ ΤΕΛΕΤΩΝ
ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΤΩΔΕ ΤΩ, ΔΙΠΛΩΜΑΤΙ ΣΗΜΑΙΝΕΤΑΙ
ΟΥ ΜΟΝΟΝ ΤΑΣ ΣΦΡΑΓΙΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΤΟΙΣ ΤΟΥ ΠΡΥΤΑΝΕΩΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΑΥΤΟΓΡΑΦΟΙΣ
ΚΕΚΥΡΩΜΕΝΟ.

Ο ΠΡΥΤΑΝΙΣ

ΑΝΤΩΝΙΟΣ Ι. ΜΑΝΤΗΣ

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Δ. ΦΑΝΟΥΡΓΑΚΗΣ

Δίπλωμα Ἐπιτίμου Διδάκτορος

ΔΗΜΟΣ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΔΗΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΠΟΝΕΜΕΙ ΟΜΟΦΩΝΩΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΟΝ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Κ.Κ. ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΑ Β΄

ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΚΑΙΡΙΑΝ ΤΗΣ
ΕΙΚΟΣΑΕΤΟΥΣ ΑΡΧΙΕΡΑΤΕΙΑΣ
ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
ΤΟ ΧΡΥΣΟΥΝ ΜΕΤΑΛΛΙΟΝ
ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ
ΔΙΑ ΤΗΝ ΜΕΓΑΛΗΝ
ΠΡΟΣΦΟΡΑΝ ΤΟΥ
ΕΙΣ ΤΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ
ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΝ ΤΟΜΕΑ
ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΙΝ
ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 14 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1994

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ
ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

ΣΩΤΗΡΙΟΣ
ΚΑΠΕΤΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
ΚΟΣΜΟΠΟΥΛΟΣ

Ἔγγραφον ἀπονομῆς χρυσοῦ μεταλλίου Θεσσαλονίκης

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΟΟ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΑΙ ΦΙΛΑΝΡΩΠΙΚΟ ΕΡΓΟ ΣΤΗΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

1. Σχολές καί Ἱδρύματα ἐπί Ἀρχιερατείας τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου κ.κ. Παντελεήμονος Β΄

Ἵδρυσις Ἐκπαιδευτικοῦ καί Πολιτιστικοῦ Ἱδρύματος τῆς Ι.Μ.Θ. «Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς»

Τό 1998 ἵδρυσε τό «Ἐκπαιδευτικόν καί Πολιτιστικόν Ἵδρυμα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς», τό ὁποῖο σύμφωνα μέ τό καταστατικό[444] λειτουργεῖ ὡς ἀνεξάρτητος Ὑπηρεσία τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης αὐτοτελοῦς διαχειρίσεως καί μή κερδοσκοπικοῦ χαρακτῆρος. Σκοπός τοῦ ἱδρύματος εἶναι: ἡ προαγωγή τῆς μελέτης καί ἔρευνας τῆς Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς καί Ἐκκλησιαστικῆς Παραδόσεως καί τοῦ Ὀρθοδόξου Πολιτισμοῦ, ἡ παροχή κάθε βαθμίδος ἐκκλησιαστικῆς ἐκπαιδεύσεως καί ἐπαγγελματικῆς καταρτίσεως, ἡ φιλοξενία, ἡ ἐκπαίδευση καί ἀνταλλαγή ἐπιστημονικῶν καί ἱερατικῶν ἀποστολῶν ἀπό καί πρός ἄλλες Ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες βαλκανικῶν καί μεσογειακῶν χωρῶν, στό πλαίσιο θρησκευτικοῦ, προσκυνηματικοῦ ἤ συνεδριακοῦ τουρισμοῦ, ἡ διοργάνωση συνεδρίων σχετικῶν μέ τούς ἀνωτέρω σκοπούς, οἱ ἐκδόσεις βιβλίων, περιοδικῶν καί ἐν γένει ἐντύπων, οἱ ἐπιστημονικές ἐργασίες, ἡ δημοσίευση τῶν πορισμάτων τῶν συνεδρίων, ἡ δημι-

444. Ἀπό τό http://efimeriosgrsxolia.blogspot.gr/2010/12/blog-post_8070.html

ουργία ἐκπαιδευτικῶν ἤ ἄλλων προγραμμάτων, πολυμέσων κ.λπ., ἡ ἔνταξη τῶν ἀνωτέρω σκοπῶν σέ ἐρευνητικά καί ἐκπαιδευτικά προγράμματα χρηματοδοτούμενα ἀπό τήν Εὐρωπαϊκή Ἕνωση ἤ ἄλλους ἐθνικούς ἤ διεθνεῖς ὀργανισμούς καί ἡ συνεργασία μέ ἄλλα ἱδρύματα ἔχοντα παρεμφερεῖς σκοπούς.

Εἰδικότερα στούς σκοπούς τοῦ Ἱδρύματος περιλαμβάνονται:

α) ἡ λειτουργία τοῦ Κέντρου Ἐπαγγελματικῆς Καταρτίσεως τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης,

β) ἡ λειτουργία τοῦ ἤδη ὑπάρχοντος Ἱεροῦ Ναοῦ, γιά τίς ἐκπαιδευτικές ἀνάγκες τῶν φοιτώντων στό Ἵδρυμα,

γ) ἡ λειτουργία Συνεδριακοῦ Κέντρου,

δ) ἡ λειτουργία ξενώνα ἤ ξενοδοχείου καί χώρου σίτισης-ἑστιατορίου, πού θά μπορεῖ νά χρησιμοποιεῖται καί ἀπό ἄλλους φορεῖς κατόπιν ἐγγράφου συμφωνίας μέ τή Διοίκηση τοῦ Ἱδρύματος,

ε) ἡ λειτουργία βιβλιοθηκῶν, ἐργαστηρίων, καθώς καί τοῦ ὑφισταμένου κέντρου Ὀρθοδόξου Ἁγιολογίας,

στ) ἡ λειτουργία Σχολῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς,

ζ) ἡ παράλληλη λειτουργία τῆς Ἀνωτέρας Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς τῆς Θεσσαλονίκης καί οἱασδήποτε ἄλλης βαθμίδος ἐκπαιδευτικῆς μονάδος, ἡ ὁποία θά ἦτο δυνατόν νά συγκροτηθεῖ καί νά λειτουργήσει στόν χῶρο τοῦ Ἱδρύματος,

η) ἡ παραγωγή ὀπτικοακουστικῶν μέσων ἤ ἠλεκτρονικῶν πολυμέσων, ὅπως ἐπίσης καί κάθε ἄλλη παρεμφερής πολιτιστική δραστηριότητα, σύμφωνα μέ ἀπόφαση τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, καί

θ) ἡ σύσταση παρεμφερῶν μέ τούς σκοπούς τοῦ Ἱδρύματος μή κυβερνητικῶν ὀργανώσεων (Μ.Κ.Ο.), μέ ἀπόφαση τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου.

Τό Ἵδρυμα λειτουργεῖ καί στεγάζεται στά κτίρια τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης (ἐπί τῆς ὁδοῦ Ν. Πλαστήρα 65, Χαριλάου Θεσσαλονίκης), στά ὁποῖα στεγάζεται καί ἡ Ἀνωτάτη Ἐκκλησιαστική Ἀκαδημία.

Ἐπαναλειτουργία καί ἀνασύσταση τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας ὡς Ἀνωτέρας Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς

Ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης, καθώς εἶχε ἐπισημάνει τήν σημασία τῆς ὑπάρξεως μορφωμένων καί καταξιωμένων κληρικῶν, μεριμνᾶ γιά τήν καλή λειτουργία τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας τῆς Θεσσαλονίκης[445]. Ὅταν ὅμως αὐτό ἀναστέλλεται, ἐπωμίζεται καί ἀναλαμβάνει ὁ ἴδιος τήν εὐθύνη γιά τήν ἐπαναλειτουργία καί ἀνασύστασή της τό ἔτος 1990 ὡς Ἀνωτέρας Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς, στήν ὁποία λειτουργοῦν τά κάτωθι τμήματα σπουδῶν καί ἐργαστηρίων:

α) Τμῆμα μηχανοργανώσεως Ἱστορικῶν Ἀρχείων καί ἠλεκτρονική ἐπεξεργασία ἀρχειακοῦ ὑλικοῦ,

β) Τμῆμα διατηρήσεως καί διαδόσεως Παραδοσιακῶν Τεχνῶν,

γ) Τμῆμα Ἁγιογραφίας καί Συντηρήσεως Εἰκόνων καί Ἔργων Τέχνης πολιτιστικῆς κληρονομίας,

δ) Τμῆμα Βιβλιοδεσίας,

ε) Τμῆμα παραγωγῆς ὀπτικοακουστικῶν μέσων (CD ROM, πολυμέσων), ἐκπαιδευτικοῦ ὑλικοῦ καί ἐφαρμογῶν πληροφορικῆς,

στ) Κέντρο Ἔρευνας καί Μελετῶν,

ζ) Τυπογραφεῖο,

η) Τμῆμα Βυζαντινῆς καί Παραδοσιακῆς Μουσικῆς.

Ἡ Σχολή αὐτή καθίσταται πόλος ἕλξης Ὀρθοδόξων καταγομένων ἀπό χῶρες ἐπί παραδείγματι τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς καί τῶν Βαλκανίων, οἱ ὁποῖοι θά ἀποτελέσουν τούς κήρυκες τοῦ Ἑλληνισμοῦ καί τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης ἐπιδιώκοντας τήν ἄσκηση τῶν σπουδαστῶν ἀνήγειρε καί θεμελίωσε τό 1996 στόν προαύλιο χῶρο τῆς Σχολῆς τόν Ἱερό Ναό τῶν Ἁγίων Πάντων τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ Ἁγίων[446]. Ταυτοχρόνως διοργάνωσε ἐπιμορφω-

445. Παντελεήμονος Καλπακίδη, Μητροπολίτου Βερροίας, Καμπανίας καί Ναούσης, «Ὁ Θεσσαλονίκης Παντελεήμων ὁ Β΄ (1974-1994)», ὅπ.π., σ. 29.

446. Χριστοφόρου Κοντάκη, «Τό Ὁδοιπορικόν ἑνός Ἱεράρχου», στό *Παντελεήμων Β΄ (Χρυσοφάκης) Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης 1974-2003. Ὁ Ἱεράρχης τῆς Μακεδονίας. Εὐλαβικό ἀφιέρωμα στήν ἱερά μνήμη του ἐπί τῇ συμπληρώσει ὀκτῶ ἐτῶν ἀπό τῆς κοιμήσεώς του (2003-2011)*, Λαγκαδᾶς-Θεσσαλονίκη 2011, σσ. 27-56.

Μετά τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ Π. Χρήστου

τικά σεμινάρια καί συνάξεις, στίς ὁποῖες ἐλάμβαναν μέρος τόσο καθηγητές Πανεπιστημίου τοῦ ἐσωτερικοῦ καί τοῦ ἐξωτερικοῦ ὅσο καί Ἁγιορεῖτες Πατέρες.

Ἵδρυσις Ἁγιολογικοῦ Κέντρου

Ὁ Μακαριστός Μητροπολίτης Παντελεήμων Β΄, συγκινημένος προφανῶς βαθύτατα ἀπό τήν ἀνεύρεση τοῦ Ἱεροῦ λειψάνου τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ἐπιδίωξε νά τιμήσει αὐτόν περαιτέρω καί ἀκολούθως ὅλους τούς Ἁγίους τῆς Θεσσαλονίκης μέ τή δημιουργία τοῦ Ἁγιολογικοῦ Κέντρου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης. Τό Ἁγιολογικό Κέντρο θέτει ὡς στόχο νά παρέχει γνώσεις καί θεολογικό καταρτισμό στούς πτυχιούχους τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς καί στούς πτυχιούχους τῶν ὑπολοίπων ἐπιστημῶν, νά προβάλλει στοιχεῖα μέσα ἀπό τήν ζωή τῶν Ἁγίων, περιεχόμενα συναξαρίων, καθώς καί νά ἀναλάβει ἐκδόσεις

Ἀπό τήν ἵδρυση τοῦ Ἁγιολογικοῦ Κέντρου

πού ἀφοροῦν στά θαύματα καί τίς ἱερές ἀκολουθίες ὅλων ἐκείνων τῶν Ἁγίων πού τίμησαν τήν πόλη τῆς Θεσσαλονίκης[447].

Συγκεκριμένα στό περιοδικό «Ἐκκλησία», τῆς 2ας-16ης Νοεμβρίου 1982, ἔχει δημοσιευθεῖ τό Καταστατικό Σύστασης καί Λειτουργίας τοῦ Κέντρου, ὅπως αὐτό ἐγκρίθηκε ὑπό τῆς Πράξεως 432/29-12-1981 τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης[448].

Σύμφωνα μέ τήν πράξη αὐτή, τό Κέντρο ἀνήκει στήν Ἱερά Μονή Ἁγίας Θεοδώρας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης καί λειτουργεῖ ὑπό τήν ἐποπτεία καί ἐξάρτηση τοῦ ἑκάστοτε Παναγιωτάτου Μητροπολίτου, τόν ὁποῖο ἀναπληρώνει κατά τήν ἀπουσία του ὁ Ἡγού-

447. Μ. Ἀρχιμ. Ἰωάννου Χ. Τασσιᾶ, *Ἱερά Μονή Ἁγίας Θεοδώρας Θεσσαλονίκης*, Θεσσαλονίκη 2002, σ. 9.

448. http://www.imth.gr/default.aspx?lang=el-GR&loc=1&page=297

μενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς. Παρακάτω τίθεται τό κείμενο τῆς πράξεως, ὅπως αὐτό ἐξεδόθη.

Πράξη 432 / 29-12-1981 Ἱ. Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης

Ἵδρυση τοῦ ΚΕΝΤΡΟΥ ΑΓΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

- *Δι' ἀποφάσεως (ὑπ' ἀριθμ. 9 /1-10-81) Πρακτικοῦ Συνεδρίας Ἡγουμενοσυμβουλίου τῆς Ἀνδρώας Ἱ. Μονῆς Ἁγίας Θεοδώρας Θεσσαλονίκης καί διά Πράξεως τοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Παντελεήμονος τοῦ Β΄, ἀπό τῆς 26ης Ὀκτωβρίου 1981, συνεστήθη Κέντρο Ἁγιολογικῶν Μελετῶν καί λειτουργεῖ ἐν ἰδίῳ αὐτοῦ Καταστήματι (Ἑρμοῦ 34), ἰδιοκτησίας τῆς Ἱ. Μονῆς Ἁγίας Θεοδώρας.*

Τό ΚΕΝΤΡΟ ἀνήκει στήν Ἱ. Μονή Ἁγίας Θεοδώρας τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης καί λειτουργεῖ ὑπό τήν ἐποπτεία καί ἐξάρτηση τοῦ ἑκάστοτε Παναγιωτάτου Μητροπολίτου.

Ἔργο τοῦ ΚΕΝΤΡΟΥ εἶναι ἡ ὀργάνωση καί προαγωγή τῆς ἔρευνας καί μελέτης τῶν προβλημάτων τῆς Ἁγιολογίας καί τῶν συναφῶν πρός αὐτήν κλάδων τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης,

Ἡ πραγμάτωση τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ ἐπιδιώκεται:

α) διά τῆς συγκροτήσεως σπουδαστηρίου μέ βιβλιοθήκη,

β) διά τῆς ὀργανώσεως μαθημάτων, διαλέξεων καί συνεδρίων,

γ) διά τῆς δημοσιεύσεως συγγραμμάτων.

Τό ΚΕΝΤΡΟ τελεῖ ὑπό τήν προεδρία τοῦ ἑκάστοτε Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, τόν ὁποῖο ἀναπληρώνει, ἐν τῇ ἀπουσίᾳ του, ὁ Ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς.

Ἄξιο ἀναφορᾶς εἶναι ὅτι ὡς πρῶτος διευθυντής τοῦ Κέντρου ὁρίστηκε ὁ ἀείμνηστος καθηγητής Π. Χρήστου (1989-1994)[449], ὁ ὁποῖος ἐπίσης ὑπῆρξε καί ὁ πρῶτος διευθυντής τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἱδρύματος Πατερικῶν Μελετῶν (1966-1989). Ἐπίσης, διετέλεσε Κοσμήτορας Θεολογικῆς Σχολῆς (1963-1964), πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου (1966-1967), Ὑπουργός Βορείου Ἑλλάδος (1966-67) καί Ὑπουργός Ἐθνικῆς Παιδείας καί Θρησκευμάτων (1973-1974). Μέ τήν πολυετῆ ἐπιστημονική του πείρα, ὄχι μόνο ὀργάνωσε μέ τή συνεργασία τοῦ

449. Ἀπό τήν ἱστοσελίδα τοῦ Ἐθνικοῦ Κέντρου Βιβλίου: http://www.ekebi.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=462&t=3062

Εἰς τό Χαρίσειον Γηροκομεῖον

Ἡγουμενοσυμβουλίου καί τῶν καθηγητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τό Ἁγιολογικό Κέντρο, ἀλλά καί πολύ γρήγορα προέβη στήν ἔκδοση τῶν βίων ὅλων τῶν Ἁγίων τῆς Θεσσαλονίκης σέ δύο τόμους καί μέ τή σχετική βιβλιογραφία.

Ἐπίσης, ἀπό τό 1990 στό Κέντρο Ἁγιολογικῶν Μελετῶν λειτουργεῖ τό Φροντιστήριο Παλαιογραφίας[450]. Μετά τήν ἐπιτυχῆ δοκιμασία τους οἱ σπουδαστές λαμβάνουν Πιστοποίηση Σπουδῶν. Στόχος τῶν μαθημάτων εἶναι νά δώσει τή δυνατότητα στούς νέους ἐπιστήμονες νά ἐξοικειωθοῦν μέ τήν ἀνάγνωση τῆς παλαιᾶς γραφῆς, νά προσεγγίσουν τίς πηγές καί ν᾽ ἀξιοποιήσουν τίς πληροφορίες πού θά λάβουν γιά νά προαγάγουν τήν ἐπιστημονική ἔρευνα. Τό περιεχόμενο τῶν μαθημάτων διακρίνεται στό θεωρητικό τμῆμα, πού ἀφορᾶ στήν ἐξέλιξη τῆς γραφῆς καί τῶν γραφικῶν ὑλῶν, καί στό πρακτικό, πού ἀφορᾶ στήν ἐξάσκηση ἀνάγνωσης μεγαλογράμματων καί κυρίως μικρογράμ-

450. Ἀπό τήν ἱστοσελίδα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης καί τήν ἑνότητα «Κέντρο ἁγιολογικῶν μελετῶν», τμῆμα Γενικά.

Ὁ Παναγιώτατος παραδίδει ἐπιταγή πρός ἐνίσχυσιν τῶν Νεφροπαθῶν τῆς πόλεως

ματων χειρογράφων, μέ τήν ἐκμάθηση τῶν συντομογραφιῶν, τῶν συμπλεγμάτων τῶν γραμμάτων, καθώς καί ὅλων τῶν ἰδιαιτεροτήτων πού συναντῶνται στά χειρόγραφα.

Ἵδρυσις Σχολῆς Μετεκπαιδεύσεως Κληρικῶν

Ὁ Παναγιωτάτος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμων Β΄ τό ἔτος 1980 λειτούργησε ἐκ νέου τήν Σχολή Μετεκπαιδεύσεως Κληρικῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης. Στήν ὑπ᾽ ἀριθμ. πρωτ. 566/23-9-1980 Ἐγκύκλιο ἀναφέρονται οἱ λόγοι τῆς ἐπαναλειτουργίας τῆς ἐν λόγῳ Σχολῆς ὡς ἑξῆς: «Εὐλαβέστατοι, διαπιστώσαντες κατ᾽ ἐπανάληψιν τάς ἐλλείψεις ὑμῶν ἐν τῇ ἐνασκήσει τῶν τελετουργικῶν, κηρυκτικῶν, κατηχητικῶν, ἐξομολογητικῶν καί λοιπῶν ποιμαντικῶν καθηκόντων, ἤχθημεν εἰς τήν ἀπόφασιν ὅπως ἐπαναλειτουργήσωμεν τήν Σχολήν Μετεκπαιδεύσεως Κληρικῶν τῆς καθ᾽ ἡμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, ἥτις μεγίστας ὑπηρεσίας προσέφερεν εἰς τόν καθ᾽ ἡμᾶς Ἱερόν Κλῆρον κατά τό παρελθόν...». Ἔκτοτε λειτουργεῖ ἡ

Προετοιμασία ἀποστολῆς ἐφοδίων

Σχολή Μετεκπαιδεύσεως Κληρικῶν, μέ τήν ἀθρόα συμμετοχή σπουδαστῶν καί καθηγητῶν[451] .

Κρατική ἀναγνώρισις τῆς Σχολῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς

Ἐν ἔτει 1990 ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης Παντελεήμων Β΄ ἐπέτυχε τήν κρατική ἀναγνώριση τῆς Σχολῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς (ΦΕΚ 89//13-02-1990 ,Τεῦχος Β). Στήν Σχολή αὐτή δίδαξαν κατά καιρούς οἱ μεγάλοι ἄρχοντες πρωτοψάλτες καί μουσικοδιδάσκαλοι Ἀβραάμ Εὐθυμιάδης, Ἀθανάσιος Καραμάνης, Χρύσανθος Θεοδοσόπουλος, Χαρίλαος Ταλιαδῶρος ἀλλά καί νεότεροι, ὅπως ὁ Θρασύβουλος Παπανικολάου, Ζαχαρίας Πασχαλίδης, Νέστορας Παπαλεξίου, Βασίλειος Σπυριδόπουλος καί ἄλλοι[452].

451. *Ἰρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, «Σχολή Μετεκπαιδεύσεως Κληρικῶν», 1980, σσ. 295-296.

452. Ἀπό τήν ἱστοσελίδα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, ἑνότητα «Σχολή Βυζαντινῆς Μουσικής», τμῆμα Γενικά.

2. Κοινωνικό ἔργο

Σέ ὅλη τή διάρκεια τῆς Ἀρχιερατείας του ὁ Παναγιώτατος περιέρχεται τήν Μητρόπολη καί τήν πόλη τῆς Θεσσαλονίκης ἱερουργώντας καί κηρύττοντας σέ κάθε ναό, ἐπισκεπτόμενος καί δεχόμενος ἁπλούς πολίτες ἤ ἐκπροσώπους τῶν φορέων καί τῶν κοινωνικῶν ὁμάδων, καταγράφοντας τίς ἀγωνίες καί τούς προβληματισμούς τους. Ἐπιβάλλεται ἀφενός μέ τήν ἡγετική καί ἀκτινοβολοῦσα προσωπικότητά του καί ἀφετέρου διά τῆς ἁπλῆς καί ταπεινόφρονος καρδίας του. Τό κοινωνικό του ἔργο θά μποροῦσε νά συνοψιστεῖ ἐν τάχει στά ἀκόλουθα:

Προεδρεύων σέ Κοινωφελῆ ἱδρύματα

Ὡς πρόεδρος σέ Κοινωφελῆ ἱδρύματα συμβάλλει τά μέγιστα, ἀφενός στήν ἐπίλυση τῶν προβλημάτων καί ἀφετέρου στήν οὐσιαστική ἀντιμετώπιση τῶν σωματικῶν καί πνευματικῶν ἀναγκῶν τῶν ἐν περιστάσει εὑρισκομένων. Τό Θεαγένειο Ἀντικαρκινικό Νοσοκομεῖο ἐπί τῆς προεδρείας του συγκαταλεγόταν μεταξύ τῶν δέκα πρώτων στόν κόσμο. Ἐπίσης, προήδρευε στό Χαρίσειο γηροκομεῖο, στό Παπάφειο ὀρφανοτροφεῖο, στή Σχολή Τυφλῶν, στή Σχολή κωφαλάλων, στό ΚΕΠΕΠ «Ὁ Ἅγιος Δημήτριος»[453], σέ συμβούλια γιά τήν μάστιγα τῶν ναρκωτικῶν καί γιά τά ζητήματα τῶν παλλινοστούντων[454] καί πλεῖστα ἄλλα.

Ἡ ἀρωγή τοῦ Παναγιωτάτου κατά τούς σεισμούς τοῦ 1978

Ἡ Μητρόπολη Θεσσαλονίκης, τό ἔτος 1978, κατά τήν σκληρή δοκιμασία τῶν σεισμῶν, κατ᾽ ἐντολή τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου αὐτῆς, βρίσκεται στή διάθεση τοῦ λαοῦ[455]. Ἡ μέριμνα αὐτή προς τόν λαό, τά ἱδρύματα, τά νοσοκομεῖα, τούς ναούς, τά μνημεῖα καθί-

453. *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, Χρονικά τῶν ἐτῶν 1974-2003.

454. *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, Προεδρεύων σέ συμβούλια γιά τήν μάστιγα τῶν ναρκωτικῶν καί γιά τά ζητήματα τῶν παλλινοστούντων, 1980.

455. Παντελεήμονος Καλπακίδη, Μητροπολίτου Βερροίας, Καμπανίας και Ναούσης, ὅπ.π., σ. 28.

σταται ἐμπράκτως φανερή, καθώς τό φιλόπτωχο ταμεῖο, οἱ ξενῶνες καί τά συσσίτια γίνονται καταφύγια παρηγορίας[456].

Τό ἔτος μάλιστα 1978 ἐξεδόθη ἐγκύκλιος τοῦ Παναγιωτάτου, ὅπου περιγράφεται λεπτομερῶς τό ἔργο καί ἡ προσφορά τῆς Μητροπόλεως στούς σεισμοπλήκτους[457]. Γιά τόν λόγο αὐτό παρατίθεται παρακάτω, ὡς ἀδιάψευστη μαρτυρία, ἀφενός τῆς βοηθείας πού προσεφέρθη ἐκ μέρους τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου τίς δύσκολες ἐκεῖνες ἡμέρες γιά τούς Θεσσαλονικεῖς καί ἀφετέρου τῆς ἐπιθυμίας καί τῆς πρακτικῆς τοῦ Σεπτοῦ Ἱεράρχου νά διέπει τή σχέση του μέ τό ποίμνιό του διαφάνεια καί εἰλικρίνεια.

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 1978

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 10 Αὐγούστου 1978

Πρός τό Χριστεπώνυμον πλήρωμα
τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως
«Τήν διακονίαν σου πληροφόρησον (Β΄ Τιμ. 4, 6)

Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας συμπληροῦνται δυό μῆνες, ἀφ' ὅτου, κατά παραχώρησιν Κυρίου, μέγας σεισμός συνετάραξε τήν πόλιν τῆς Θεσσαλονίκης. Ὡς Μητροπολίτης τῆς Ἀποστολικῆς τῶν Θεσσαλονικέων Ἐκκλησίας ἠσθάνθημεν τόν πόνον καί τήν θλῖψιν τῶν πρώτων ἡμερῶν διά τά θύματα τοῦ σεισμοῦ καί τάς μεγάλας ζημίας, τάς ὁποίας ὑπέστη ἡ πόλις τοῦ Μυροβλήτου Ἁγίου Δημητρίου. Δόξα, ὅμως, τῷ Θεῷ πάντων ἕνεκεν, διά πρεσβειῶν τῆς Παναγίας τοῦ Κυρίου μητρός, τοῦ πολιούχου ἡμῶν Ἁγίου Δημητρίου καί πάντων τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ Ἁγίων, ἡ πόλις καί ὁ εὐσεβής αὐτῆς λαός ἐπανευρίσκουσι τόν ρυθμόν τῆς ζωῆς καί ἀποκαθιστῶσι τάς ἐκ τοῦ ἐγκελάδου προκληθείσας ζημίας.

Στοιχοῦντες εἰς τήν προτροπήν τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν Παύλου πρός τόν μαθητήν του Τιμόθεον «τήν διακονίαν σου πληροφόρη-

456. Παντελεήμονος Καλπακίδη, Μητροπολίτου Βερροίας, Καμπανίας και Ναούσης, ὅπ.π., σσ. 42-43.

457. *Ἰρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, «Εγκυκλιος 1978 γιά τούς σεισμοπλήκτους, Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 10 Αὐγούστου 1978», 1978, σσ. 225-228.

σον» (Β΄ Τιμ. 4, 6), ὡς ἐπίσης καί τήν ἄλλην προτροπήν «ἕτοιμοι ἀεί πρός ἀπολογίαν παντί τό αἰτοῦντι ὑμᾶς λόγον» (Α΄ Πέτρ. 3, 16), ἐρχόμεθα διά τῆς παρούσης ἡμῶν ἐγκυκλίου νά πληροφορήσωμεν τό εὐσεβές ἡμῶν ποίμνιον περί τῆς θέσεως, τῆς συμπαραστάσεως καί τοῦ ἔργου τῆς σεισμοπλήκτου Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως πρός τά σεισμόπληκτα ἐπίσης αὐτῆς τέκνα.

Ἀπό τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς ἐκ τῶν σεισμῶν δοκιμασίας τῶν κατοίκων τῆς πόλεως ἐσπεύσαμεν προσωπικῶς, ἀλλά καί ὡς μητρόπολις μέ τόν περί ἐμέ ἱερόν κλῆρον, καί παρέσχομεν πᾶσαν ἠθικήν καί οἰκονομικήν βοήθειαν πρός τούς ἔχοντας ἀνάγκην σεισμοπαθεῖς ἀδελφούς ἡμῶν. Καθ' ἑκάστην ἐπεσκέφθημεν τούς σεισμοπαθεῖς εἰς τούς καταυλισμούς των διά νά θεραπεύσωμεν κατά τό δυνατόν τάς ἀνάγκας αὐτῶν.

Ἤδη ἀπό τῆς ἑπομένης τοῦ σεισμοῦ τῆς 20ῆς Ἰουνίου ἐ.ἔ., λειτουργοῦσι ξενῶνες ἐν τοῖς προαυλίοις τῶν ἱερῶν ναῶν τῆς καθ' ἡμᾶς ἱερᾶς μητροπόλεως, εἰς τούς ὁποίους, πέραν τῆς στέγης, παρέχεται τροφή καί ἰατροφαρμακευτική περίθαλψις.

Ἐκτός των καταυλισμῶν, ἐπεσκέφθημεν καθ' ἑκάστην ἅπαντα τά νοσηλευτικά καί λοιπά εὐαγῆ ἱδρύματα, τῶν ὁποίων τυγχάνομεν πρόεδρος, ἐπιλύοντες εὐθύς ἀμέσως τά προβλήματα αὐτῶν, ἅμα δέ καί τούς ἀσθενεῖς των νοσοκομείων ΑΧΕΠΑ, Ἱπποκράτειον, 424 Γ.Σ.Ν. κ.λπ., ἐν συνεργασίᾳ δέ μετά τοῦ κ. Νομάρχου Θεσσαλονίκης ἀνελάβομεν διά τῶν ἱερέων ἡμῶν τήν διανομήν τροφίμων εἰς τούς ἐνδεεῖς ἐκ τῶν σεισμοπαθῶν.

Ἀπό τῶν πρώτων ἐπίσης ἡμερῶν ἀπό τοῦ σεισμοῦ προέστημεν δεήσεων εἰς ναούς τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως ὑπέρ καταπαύσεως τῶν σεισμῶν, ἐμψυχώνοντες ἐν ταυτῷ καί διά καταλλήλων ὁμιλιῶν τόν εὐσεβῆ λαόν, ὡς ἐπίσης προέστημεν καί τῆς μεγάλης λιτανείας τῆς 8ης Ἰουλίου ἐ.ἔ., καθ' ἥν ἐλιτανεύθησαν, πλήν τῶν θαυματουργῶν εἰκόνων τῆς Παναγίας Δεξιᾶς καί τοῦ Ἁγίου Δημητρίου καί ἅπαντα τά ἐν τοῖς ἱεροῖς ναοῖς τῆς καθ' ἡμᾶς ἱερᾶς μητροπόλεως τεθησαυρισμένα ἱερά λείψανα διαφόρων ἁγίων, ὑπέρ σωτηρίας τῆς πόλεως.

Ἐπειδή κατά τό ὡς ἄνω διαρρεῦσαν χρονικόν διάστημα ἐκατηγορήθημεν τόσον ὑπό μερίδος τοῦ τύπου ὅσον καί παρ' ἰδιωτῶν ὅτι «στό μόνον πού δέν ὑστέρησε ἡ ἐκκλησία ἦταν οἱ δεήσεις καί οἱ εὐλογίες πού σπάταλα ἔκανε τοῦτες τίς ἡμέρες», ἀκόμη δέ ὅτι «οἱ δεσποτάδες καί

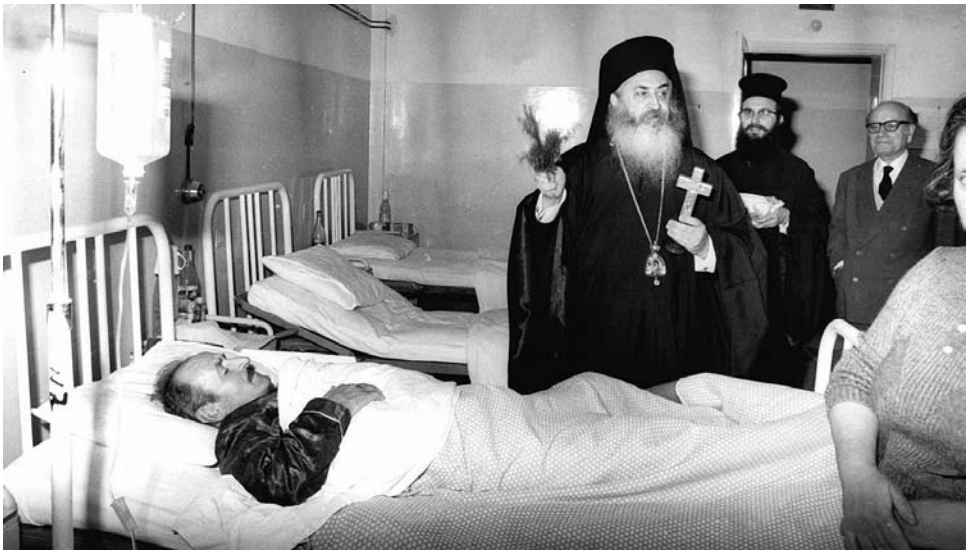

Ἐκ τῆς ἐπισκέψεώς του σέ Νοσοκομεῖο

οἱ παππάδες δέν ἔδωσαν καί δέν ἔκαναν τίποτε γιά τήν ἀνακούφιση τῶν σεισμοπλήκτων τῆς Θεσσαλονίκης», ἀναγκαζόμεθα νά φέρωμεν εἰς γνῶσιν ὑμῶν τά κάτωθι στοιχεῖα:

Τήν ἑπομένην τοῦ σεισμοῦ τῆς 24ης Μαΐου ἐ.ἔ., ἐκαλέσαμεν τόν εὐσεβῆ λαόν τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως εἰς κοινήν δέησιν ὑπέρ καταπαύσεως τῶν σεισμῶν ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ, μετά τό πέρας τῆς ὁποίας ἐκαλέσαμεν εἰς εἰδικήν σύσκεψιν τόν περί ἐμέ ἱερόν κλῆρον καί ἐδώσαμε σχετικάς ὁδηγίας, ἵνα, ἐν περιπτώσει καταστρεπτικῶν σεισμῶν, οἱ πάντες ὦμεν ἕτοιμοι, ὡς ἐπράξαμεν καί ἀμέσως μετά τό γεγονός τοῦ τρομακτικοῦ σεισμοῦ τήν νύκτα τῆς 20ῆς Ἰουνίου, καθώς οὐδ' ἐπί στιγμῇ ἀπέστημεν τῶν καθηκόντων ἡμῶν, τόσον ἡμεῖς προσωπικῶς, ὅσον καί οἱ περί ἐμέ συνεργάται τῶν γραφείων τῆς ἱερᾶς ἡμῶν μητροπόλεως, ἐργαζόμενοι ἐν τῷ ρηγματωθέντι ἐκ τῶν σεισμῶν μητροπολιτικῷ ἡμῶν οἰκήματι, πρός ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀναγκῶν τοῦ ποιμνίου ἡμῶν. Ἀλλά καί ὁ ἐνοριακός ἐφημεριακός κλῆρος παρέμεινε πλησίον τοῦ δοκιμασθέντος ποιμνίου του πρός συμπαράστασιν καί παροχήν ἠθικῆς καί ὑλικῆς βοηθείας.

Ἀπό τοῦ σεισμοῦ τῆς 20ῆς Ἰουνίου μέχρι καί τήν 31ην Ἰουλίου 1978 ἡ ἱερά μητρόπολις Θεσσαλονίκης, διά χειρός ἡμῶν ὡς μητροπολί-

του, διέθεσε τό ποσόν τῶν τριῶν ἑκατομμυρίων διακοσίων ὀγδοήκοντα ἐννέα χιλιάδων ὀκτακοσίων ἑβδομήκοντα τριῶν (3.289.873) δραχμῶν ὑπέρ ἀνακουφήσεως τῶν σεισμοπαθῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, ἀποκαταστάσεως τῶν ζημιῶν τῶν ὑπό τῶν σεισμῶν πληγέντων ἱερῶν ναῶν καί ἐνισχύσεως τῶν εὐαγῶν ἱδρυμάτων.

Κατόπιν ἐνεργειῶν ἡμῶν ὡς μητροπολίτου καί ὑπό τήν προσωπικήν ἡμῶν ἐπίβλεψιν συνεστήθη εἰδική ἐπί τῶν οἰκονομικῶν ἐπιτροπή, ἥτις καί ἐπελήφθη τοῦ ἔργου τῆς διαθέσεως τῶν χρημάτων. Ἀναλυτικῶς διετέθησαν: παρά τοῦ γενικοῦ φιλοπτώχου ταμείου τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως Θεσσαλονίκης τό ποσόν πεντακοσίων χιλιάδων (500.000) δραχμῶν, παρά τῶν ἐνοριακῶν φιλόπτωχων ταμείων τό ποσόν τῶν ἑπτακοσίων χιλιάδων (700.000) δραχμῶν.

Κατόπιν ἐνεργειῶν ἡμῶν ὡς μητροπολίτου Θεσσαλονίκης πρός τήν ἐπιτροπήν τοῦ ὑπουργείου ἐξωτερικῶν τό ποσόν τοῦ ἑνός ἑκατομμυρίου διακοσίων χιλιάδων (1.200.000) δραχμῶν ἀφ' ἑνός, πρός δέ τήν συνοδικήν ἐπιτροπήν ἀλληλοβοηθείας (παγκόσμιον συμβούλιον ἐκκλησιῶν) τό ποσόν τῶν τριακοσίων ἑξήκοντα χιλιάδων ἑπτακοσίων πεντήκοντα (360.750) δραχμῶν, ἀφ' ἑτέρου.

Ἐπίσης ἐλάβομεν προσωπικά ἐμβάσματα ὑπέρ τῶν σεισμοπλήκτων της ἱερᾶς μητροπόλεως παρά τῶν κάτωθι: α) παρά τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νέας Ἰωνίας καί Φιλαδέλφειας τό ποσόν τῶν ἑκατόν δύο χιλιάδων ἑξακοσίων εἴκοσι (102.620) δραχμῶν. β) παρά τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νικαίας τό ποσόν τῶν ἑκατόν ἑβδομήκοντα χιλιάδων ἐννεακοσίων τριῶν (179.903) δραχμῶν. γ) παρά τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἐλασσῶνος τό ποσόν τῶν τριάκοντα χιλιάδων (30.000) δραχμῶν. δ) παρά τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κερκύρας καί Παξῶν τό ποσόν τῶν ἑκατόν πεντήκοντα χιλιάδων (150.009) δραχμῶν. ε) παρά τῆς Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς Ἑνώσεως Κορασίδων (ὁδός Σουλίου 3 Ἀθῆναι) τό ποσόν τῶν δώδεκα χιλιάδων ἑξακοσίων (12.600) δραχμῶν, στ) παρά τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Κοιμήσεως Θεοτόκου Κυνοσάργους Ἀθηνῶν τό ποσόν τῶν εἴκοσι χιλιάδων πεντακοσίων (20.500) δραχμῶν. ζ) παρά τοῦ κ. Στεφάνου Στεφανίδη τό ποσόν τῶν πέντε χιλιάδων (5.000) δραχμῶν. η) παρά τοῦ κ. Διονυσίου Τριανταφυλλοπούλου τό ποσόν τῶν χιλίων (1.000) δραχμῶν. θ) παρά τοῦ κ. Ἀθανασίου Παπαυγέρη τό ποσόν τῶν πεντακοσίων (500) δραχμῶν. ι) παρά τοῦ κ. Χρήστου Κορωναίου τό ποσόν τῶν χιλίων πε-

«Ἄφετε τά παιδία ἐλθεῖν πρός με· τῶν γάρ τοιούτων ἐστίν ἡ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν» (Ματθ. ιθ΄ 14)

ντακοσίων (1.500) δραχμῶν. ια) παρά τοῦ κ. Γεωργίου Καρτάκη τό ποσόν τῶν εἴκοσι χιλιάδων (20.000) δραχμῶν. ιβ) παρά τῆς κ. Ἐλίζας Σκορδοπούλου τό ποσόν τῶν πεντακοσίων (500) δραχμῶν.

Τέλος, διεθέσαμεν προσωπικῶς ὑπέρ τῶν σεισμοπαθῶν, δύο μισθούς μηνῶν Ἰουνίου καί Ἰουλίου, ὁ δέ περί ἐμέ ἱερός κλῆρος οἰκειοθελῶς ποσόν τι ἐκ τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ, τοῦ ὁλικοῦ ποσοῦ ἀνερχομένου εἰς ἑκατόν πεντήκοντα πέντε χιλιάδας (155.000) δραχμάς. Γενικόν σύνολον τρία ἑκατομμύρια διακόσιαι ὀγδοήκοντα χιλιάδες ὀκτακόσιοι ἑβδομήκοντα τρεῖς (3.289.873) δραχμαί.

Ἐκτός των χρηματικῶν ὡς ἄνω βοηθημάτων, ἡ Ἱερά Μητρόπολις Θεσσαλονίκης διένειμε 3.000 κλινοσκεπάσματα καί 350 σκηνάς εἰς τούς παρ᾽ ἡμῶν καί τόν περί ἐμέ ἱερόν κλῆρον δημιουργηθέντας καταυλισμούς καί τούς ἔχοντας ἀνάγκην ἀδελφούς, ὡς ἐπίσης καί 1.000 ἀντίτυπα Καινῆς Διαθήκης εἰς νεοελληνικήν γλῶσσαν.

Εἰς πάντας τοῦς ἀνωτέρω ὡς Μητροπολίτης τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης ἐκφράζομεν τάς ἐνθέρμους εὐχαριστίας καί εὐχό-

μεθα εἰς τόν πανάγαθον Θεόν νά ἀνταποδώσῃ εἰς αὐτούς ἑκατονταπλασίονα. Ὅλως δέ ἰδιαιτέρως ἐκφράζομεν τάς ἐνθέρμους εὐχαριστίας πρός τόν μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος καί πρόεδρον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κ.κ. Σεραφείμ διά τήν ἀπό τῶν πρώτων στιγμῶν τῶν σεισμῶν ἠθικήν καί ὑλικήν συμπαράστασιν πρός τόν δοκιμαζόμενον λαόν τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν μητροπόλεως. Ἑπομένως, ἀδικοῦσι καταφόρως τήν ἀλήθειαν, ἐκεῖνοι οἵτινες γράφουσιν εἰς τόν τύπον -καί εὐτυχῶς εἶναι ὀλίγοι οὗτοι- ὅτι ἡ ἐκκλησία περιωρίσθη μόνον εἰς δεήσεις καί λιτανείας, καίτοι διά τήν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ ἡ δέησις καί ἡ λιτανεία ἀποτελοῦσι τό πρώτιστον αὐτῆς καθῆκον, διότι δι' αὐτῶν ἐκζητεῖται ἡ ἐπέμβασις τῆς πανσθενοῦς δεξιᾶς τοῦ Ὑψίστου, πρός κατάπαυσιν τῶν διαφόρων δοκιμασιῶν καί ἐν προκειμένῳ τῶν σεισμῶν, ἐν τούτοις, πέραν τούτων ἐνισχύσαμε ποικιλοτρόπως τά ὑπό τῶν ἰσχυρῶν σεισμικῶν δονήσεων δοκιμασθέντα ἡμῶν τέκνα.

Ταῦτα πάντα θέτοντες ὑπ' ὄψιν ὑμῶν, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά, πληροφοροῦμεν τήν διακονίαν ἡμῶν δίδοντες ἐν ταυτῷ λόγον πᾶσι τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν, εὐχόμενοι ὅπως ὁ Κύριος τοῦ οὐρανοῦ καί τῆς γῆς διαφυλάττῃ ὑμᾶς ἀπό παντός κακοῦ, κινδύνου καί ἀνάγκης.

Διάπυρος πρός Θεόν εὐχέτην

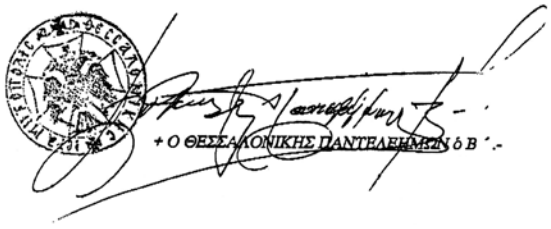

Ἐπίσκεψη στούς καταυλισμούς τοῦ 1978

Καθ' ὅλη τήν διάρκεια τῶν κρισίμων ἐκείνων ἡμερῶν ἐπεσκέφθη τούς κάτωθι καταυλισμούς καί χώρους, στούς ὁποίους κατέφυγαν οἱ δοκιμασθέντες ἀπό τόν σεισμό Θεσσαλονικεῖς: α) Καταυλισμός Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίας Κυριακῆς Χαριλάου, β) Καταυλισμός στάσεως Κλη-

Ἐκ τῆς ἐπισκέψεώς του σέ Νοσοκομεῖο

ματαριᾶς Κάτω Τούμπας, γ) Καταυλισμός Β΄ Πάγκου Κ. Τούμπας δ) Καταυλισμός Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίας Μαρίνης. ε) Καταυλισμός Κρυονερίου Ἄνω Τούμπας, στ) Καταυλισμός Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος Τριανδρίας καί ἄλλων τριῶν παρακειμένων τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ καταυλισμῶν, ζ) Καταυλισμός Κέδρινου Λόφου (Σέιχ-Σου), η) Καταυλισμός Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Παύλου Θεσσαλονίκης, θ) Καταυλισμός παλαιᾶς Λαχαναγορᾶς, ι) Καταυλισμός Ἱεροῦ Ναοῦ Παναγίας Φανερωμένης Καλλιθέας, ια) Καταυλισμός Μαλακωπῆς Ἄνω Τούμπας καί ιβ) τό Χαρίσειον Γηροκομεῖο[458].

Σέ ὅλους τούς παραπάνω καταυλισμούς καί χώρους ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης ἄκουσε καί συζήτησε τά προβλήματα τῶν σεισμοπλήκτων, ἐνίσχυσε μέ λόγους παρηγοριᾶς, πίστεως καί ἐλπίδος, διένειμε χρηματικά ποσά καί ἔδωσε ἐντολή στούς προέδρους τῶν Ἐνοριακῶν Φιλοπτώχων Ταμείων τῶν Ἱερῶν Ναῶν τῆς Μητροπόλεώς

458. *Ἰρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, «Ἐπισκέψεις Παναγιωτάτου Μητροπολίτου κ.κ. Πνατελεήμονος Β΄ στούς καταυλισμούς τῶν σεισμοπλήκτων», 1978.

του, για τήν ἄμεση ἀντιμετώπιση τῶν ἐπειγουσῶν περιπτώσεων. Τέλος, ὑπεσχέθη νά συνεργασθεῖ μέ ἁρμοδίους ὑπηρεσιακούς παράγοντες γιά τήν ἀποδοτικότερη λειτουργία τῶν καταυλισμῶν[459].

Ἀρωγή πρός τούς νέους, τίς νέες καί τούς γονεῖς τους

Ἀνήγειρε πλεῖστα πνευματικά κέντρα, τά ὁποῖα μετέβαλε σέ πόλους ἕλξης τῶν νεανιῶν καί νεανίδων, μέ σκοπό νά συμβάλει στήν πνευματική μόρφωση καί ἐκκλησιαστική τους ἀγωγή. Σέ αὐτά οἱ νέοι καί οἱ νέες διδάσκονταν δωρεάν ὅλα τά μαθήματα ὅλων τῶν τάξεων τοῦ σχολείου, παραδοσιακούς χορούς, βυζαντινή μουσική, ἁγιογραφία καί ξένες γλῶσσες[460]. Συγκροτοῦνται, ἐπίσης, ἐκκλησιαστικές χορωδίες, θεατρικές, ἀθλητικές καί μουσικές ὁμάδες, συγκροτήματα παραδοσιακῶν χορῶν, πού διακρίνονται πανελληνίως καί προσφέρουν στούς νέους τή δυνατότητα νά ἀναπτύξουν καί νά καλλιεργήσουν τά ταλέντα τους, νά δραστηριοποιηθοῦν καί νά δημιουργήσουν. Ἡ συμμετοχή στίς ὁμάδες αὐτές εἶναι ἐντελῶς δωρεάν καί ἀπευθύνονται σέ ὅλους καί σέ ὁποιαδήποτε ἡλικιακή ὁμάδα. Ἔτσι, δημιουργοῦνται χορωδίες ἤ ὁμάδες παραδοσιακῶν χορῶν γιά παιδιά, ἐφήβους καί ἐνηλίκους.

Ἐπιπλέον, στήν αἴθουσα τελετῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καθιέρωσε τούς ἐπονομαζομένους Ἀκαδημαϊκούς Διαλόγους, στούς ὁποίους οἱ Ἀκαδημαϊκοί δάσκαλοι ἀνέλυαν καί εἰσηγοῦντο θέματα τῆς εἰδικότητός τους. Μέ τό πέρας τῶν ἑκάστοτε εἰσηγήσεων ἀκολουθοῦσε συζήτηση μέ τούς παρευρισκομένους.

Δέν μερίμνησε ὅμως μόνο γιά τούς νέους καί τίς νέες, ἀλλά φρόντισε νά προσφέρει βοήθεια καί στούς γονεῖς, μέ σκοπό νά τούς βοηθήσει στά πλεῖστα καθημερινά προβλήματα πού ἀντιμετωπίζουν σέ σχέση μέ τήν ἀγωγή καί μόρφωση τῶν παιδιῶν τους. Γιά τόν λόγο αὐτό ὀργάνωσε τήν ἵδρυση καί λειτουργία τό ἔτος 1988 Σχολῆς Γονέων ἤ ὑποψηφίων γονέων[461], συνάξεις, ἐν ὀλίγοις, στή διάρκεια τῶν

459. *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, ὅπ.π., 1978.

460. Παντελεήμονος Καλπακίδη, Μητροπολίτου Βερροίας, Καμπανίας και Ναούσης, ὅπ.π., σ.40.

461. *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, «Σχολές γονέων», 1988.

Ἀπό ἑορτή τῶν κατηχητικῶν σχολείων

ὁποίων οἱ εἰδικοί ἔθιγαν ζητήματα σχετιζόμενα μέ τήν ὀρθή ἀντιμετώπιση τῶν προβλημάτων τῶν παιδιῶν προσχολικῆς καί σχολικῆς ἡλικίας. Συνήθως μετά ἀπό τίς ἑκάστοτε εἰσηγήσεις τῶν εἰδικῶν πάνω στά συγκεκριμένα ζητήματα ἀκολουθοῦσε συζήτηση μετά τοῦ ἀκροατηρίου[462].

3. Φιλανθρωπικό ἔργο

Ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμων Β΄, ἀπό τή στιγμή τῆς ἐγκαταστάσεώς του στήν Ἱερά Μητρόπολη Θεσσαλονίκης, ἐπιτέλεσε πλούσιο καί ἄξιο θαυμασμοῦ κοινωνικό καί φιλανθρωπικό ἔργο. Γιά τήν ἀντιμετώπιση τῆς κοινωνικῆς καί οἰκονομικῆς κρίσης, πού εἶχε πλήξει καί συνεχίζει νά πλήττει πολλούς συνανθρώπους μας, δαπάνησε μεγάλα ποσά ὡς ἀκολούθως[463]:

462. Παντελεήμονος Καλπακίδη, Μητροπολίτου Βερροίας, Καμπανίας καί Ναούσης, ὅπ. π.,σ. 40.

463. Πηγές γιά τή σύνταξη τοῦ κεφαλαίου ἀποτελοῦν τά χρονικά τοῦ περιοδικοῦ *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς* τῶν ἐτῶν ἀπό τήν ἀρχή τῆς Ἀρχιερατείας του, τό ἔτος δηλαδή 1974, ἕως καί τήν κοίμησή του τό ἔτος 2003.

- Ὀργάνωσε τό κεντρικό Φιλόπτωχο ταμεῖο τῆς Μητροπόλεως ἀλλά καί τά κατά τόπους ἐνοριακά ταμεῖα, μέ σκοπό νά συμβάλει στήν πνευματική καί ὑλική ἀνακούφιση τῶν Θεσσαλονικέων καί ὄχι μόνο. Ἀπό τό φιλανθρωπικό ταμεῖο ἐνισχύονται κάθε μήνα οἰκογένειες, οἱ ὁποῖες ἀδυνατοῦν σέ μεγάλο βαθμό πολλές φορές ἀκόμη καί νά ἀντεπεξέλθουν στίς βασικές βιοτικές τους ἀνάγκες. Οἱ οἰκογένειες αὐτές λαμβάνουν ἐπιπλέον οἰκονομική ἐνίσχυση κατά τίς ἑορτές, ἀλλά καί κάθε μήνα ἤ ἡμέρα πρός κάλυψη τῶν βασικῶν βιοτικῶν τους ἀναγκῶν.
- Διένειμε δωρεάν καινούρια εἴδη ἔνδυσης, ὑπόδησης καί ἱματισμοῦ
- Παρεῖχε καί ὀργάνωσε δωρεάν γεύματα-συσσίτια
- Δημιούργησε καί ὀργάνωσε ξενῶνες ἀπόρων καί ἀστέγων
- Παρεῖχε δωρεάν κατασκηνώσεις γιά παιδιά καί ἐφήβους
- Δημιούργησε φοιτητικές ἑστίες καί παρεῖχε οἰκονομικά βοηθήματα σέ φοιτητές – σπουδαστές
- Συντηροῦσε Ἱδρύματα γιά φιλανθρωπικούς καί κοινωνικούς σκοπούς, ὅπως Χαρίσειο Γηροκομεῖο, Παπάφειο κ.ἄ.
- Παρεῖχε ὑποτροφίες σέ Ἕλληνες Φοιτητές πού σπουδάζουν στό Ἐξωτερικό καί Ἀλλοδαπούς Φοιτητές πού σπουδάζουν στά Ἑλληνικά Πανεπιστημιακά Ἱδρύματα, καλύπτοντας παράλληλα τήν ἰατροφαρμακευτική τους περίθαλψη σέ ὅλες τίς περιπτώσεις
- Δημιούργησε καί ὀργάνωσε Οἰκοτροφεῖα
- Ὀργάνωσε ἐθελοντικές αἱμοδοσίες
- Διέθετε τράπεζα αἵματος
- Δημιούργησε τό Κοινωνικό Ἰατρεῖο μέ τή συμβολή ἐπιφανῶν ἰατρῶν τῆς Θεσσαλονίκης
- Παρεῖχε δωρεάν ἰατρική βοήθεια γιά ὅλη τήν οἰκογένεια
- Διοργάνωνε ἀντικαρκινικούς ἐράνους
- Δημιούργησε τήν στέγη ἀγάπης, κοινωνικῆς καί ἀνθρωπιστικῆς παρέμβασης γιά τά παιδιά πού πάσχουν. Ἐγκαινιάσθηκε τήν 7η Ἰανουαρίου 2004, ὑπό τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Χριστοδούλου
- Θεολογικός καί Φοιτητικός Ξενών-Οἰκοτροφεῖον

Ἀπό τήν θεμελίωση τοῦ Πανεπιστημίου Μακεδονίας Θεσσαλονίκης

- Φιλοξενεῖον παιδιῶν πού πάσχουν ἀπό λευχαιμία μέ τούς γονεῖς τους
- Μέ τακτικές ἐπισκέψεις στά νοσοκομεῖα, τά ὀρφανοτροφεῖα, τά κατά τόπους γηροκομεῖα, ἀλλά καί κάθε εἴδους ἵδρυμα τῆς Μητροπόλεως ἀφενός ἐνημερωνόταν καθημερινῶς γιά τά τρέχοντα ζητήματα, προσέφερε τή βοήθειά του καί ἔδινε λύσεις, καί ἀφετέρου τόνωνε καί ἐμψύχωνε ἠθικά καί πνευματικά τούς δοκιμαζόμενους συνανθρώπους μας.
- Σέ διάφορες ἐνορίες κατόπιν ἐντολῆς του ἀνασυγκροτοῦνται ἤ διοργανώνονται τά πνευματικά κέντρα, τά ὁποῖα παρέχουν

Ἑορτασμός 10ετίας τοῦ Παναγιωτάτου ὡς Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης

Ἑορτασμός 25ετίας τοῦ Παναγιωτάτου ὡς Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης

δωρεάν φροντιστηριακά μαθήματα γιά ὅλες τίς τάξεις τοῦ γυμνασίου καί λυκείου, μαθήματα ξένων γλωσσῶν, βυζαντινῆς μουσικῆς και δωρεάν συμμετοχή σε ὁμάδες ποικίλου ἐνδιαφέροντος (βλ. τή σχετική ἑνότητα: Ἀρωγή πρός τούς νέους, τίς νέες καί τούς γονεῖς τους).

- Συμπαρίσταται ὑλικά καί πνευματικά στίς πολύτεκνες οἰκογένειες, τίς ὁποῖες ἀνταμείβει μέ κάθε ἀφορμή καί σέ κάθε εὐκαιρία.
- Διοργάνωνε κάθε χρόνο μία ἤ δύο ἑβδομάδες πρίν τή γιορτή τῶν Χριστουγέννων ἐράνους ἀγάπης, τά ἔσοδα τῶν ὁποίων οὐσιαστικά ἐνισχύουν τά φιλόπτωχα ταμεῖα.

Ἀσκεῖ, ἑπομένως, ἕνα τεράστιο κοινωνικό-φιλανθρωπικό ἔργο πρός ἀνακούφιση τῶν πασχόντων καί ἐμπερίστατων ἀδελφῶν μας. Μέ σκοπό τήν πνευματική βοήθεια καί συμπαράσταση, δημιούργησε τόν τηλεοπτικό σταθμό 4Ε γιά νά ἀκούγετε ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ σέ κάθε οἰκία.

Μέρος τῶν τιμητικῶν διακρίσεων τοῦ μακαριστοῦ Ἱεράρχου

Μετά τοῦ Προέδρου τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας
κ. Κωνσταντίνου Στεφανόπουλου

Μετά τοῦ Προέδρου τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας
κ. Κωνσταντίνου Στεφανόπουλου καί τοῦ Προέδρου
τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας κ. Γλαύκου Κληρίδη

Ἐγκαίνια Διεθνοῦς Ἐκθέσεως Θεσσαλονίκης.

Μέ τόν πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας κ. Κωνσταντῖνο Καραμανλῆ

4. Ἡ συμβολὴ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης εἰς τὸν χῶρον τῶν νευροεπιστημῶν καὶ τῆς ἰατρικῆς ἠθικῆς, ὡς συνέχεια τῆς Βυζαντινῆς παραδόσεως

Σταύρου Μπαλογιάννη
Ὁμοτίμο καθηγητοῦ Νευρολογίας Α.Π.Θ.
Ἰνστιτοῦτον διὰ τὴν ἔρευναν ἐπὶ τῆς νόσου τοῦ Alzheimer
Ἡράκλειον Λαγκαδᾶ

Κατάθεσις μεγίστου σεβασμοῦ, εὐλαβείας καὶ εὐγνωμοσύνης εἰς τὴν Σεπτὴν Μνήμην τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Κυροῦ Παντελεήμονος τοῦ Β΄

Εἰσαγωγὴ

Κατὰ τὴν ὑπερχιλιετῆ ἱστορίαν τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας[1], τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα, τὸ ὁποῖον συνυφάνθη ἁρμονικῶς μετὰ τῆς Ὀρθοδόξου πίστεως, ἐπεκράτησεν εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ἐπιστημονικῆς σκέψεως, εἰς τὴν θεολογίαν, τὴν φιλοσοφίαν, τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, τὰ μαθηματικά, τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν ἰατρικήν. Μόνον εἰς τὸ Δίκαιον καὶ τὴν ὀργάνωσιν τοῦ στρατοῦ παρέμενεν ἀκόμη ἐπ᾽ ὀλίγον ὁ ῥωμαϊκὸς ἀπόηχος.

Αἱ νευροεπιστῆμαι διακατεῖχον σημαντικὴν θέσιν ἐντὸς τοῦ ὅλου φάσματος τῆς ἰατρικῆς παιδείας καὶ τῆς ἐφηρμοσμένης ἰατρικῆς,

1. Τὸ Βυζάντιον ἦτο μία ἐκ τῶν πολλῶν Ἑλληνικῶν ἀποικιῶν εἰς τὸν Βόσπορον, ἱδρυθὲν ὑπὸ τοῦ Μεγαρέως Βασιλέως Βύζαντος τὸ 658 π. Χ. Τὸ 478 π.Χ τὸ Βυζάντιον ἐγένετο μέλος τῆς ἀμφικτιονίας καὶ τὸ 334 ἐνετάχθη εἰς τὸ κράτος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Τὸ 324 μ.Χ. ἀπεφασίσθη ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου νὰ καταστῇ ἡ πρωτεύουσα τοῦ κράτους του, θεσπισθεῖσα οὕτως ἐπισήμως τὴν 11ην Μαΐου τοῦ 330. Ἡ Κωνσταντινούπολις κατέστη ἡ πλέον ἀκμάζουσα καὶ ὡραία πόλις τοῦ κόσμου ἀποτελοῦσα τὸ πολιτικόν, πολιτιστικόν, οἰκονομικὸν καὶ ἐκπαιδευτικὸν κέντρον τῆς Δύσεως καὶ τῆς Ἀνατολῆς. Ἡ γλῶσσα, ἡ πολιτιστικὴ καὶ φιλοσοφικὴ ἀτμόσφαιρα, ἡ παιδεία καὶ αἱ ἐπιστῆμαι ἔφερον τὴν ἑλληνικὴν σφραγῖδα. Ἡ πίστις ἦτο Ὀρθόδοξος. Κατὰ τὰ ἔτη τοῦ Ἰουστινιανοῦ τοῦ Α΄ (527-565) ὁ πληθυσμὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπερέβαινεν τοὺς 500.000 κατοίκους. Ἡ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία ἔζησεν 1.130 ἔτη. Εἰς τάς 29 Μαΐου τοῦ 1453 ἡ Κωνσταντινούπολις ἑάλω ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ τοῦ Β΄ μετὰ ἀπὸ τὴν ἡρωϊκὴν, μέχρις ἐσχάτων, ἀντίστασιν τῶν κατοίκων της καὶ τὸν ἡρωϊκὸν καὶ ἔνδοξον θάνατον ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τῆς πόλεως τοῦ τελευταίου Αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου ΙΑ΄ τοῦ Παλαιολόγου.

δεδομένου ὅτι ὁ ἐγκέφαλος, ὡς ὄργανον τῆς σκέψεως καὶ τῶν συναισθημάτων, ἐθεωρεῖτο ὅτι ἀπετέλει τὸ κέντρον τῆς ψυχοσωματικῆς ὑποστάσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸν κύριον ρυθμιστὴν τῆς ἀνθρωπίνης συμπεριφορᾶς.

Ἡ Βυζαντινὴ Νευρολογία κληρονομήσασα τὰς βασικὰς ἀρχάς της ἐκ τῆς Ἰατρικῆς τῶν κλασσικῶν καὶ τῶν ἑλληνιστικῶν χρόνων, ἐπροχώρησεν περαιτέρω, διανοίγουσα πρωτοποριακὴν ὁδόν, συμπληρώνουσα τὸ ἐπιστημονικὸν καὶ φιλοσοφικὸν περίγραμμα αὐτῆς, διὰ τῶν ἀρχῶν τῆς ὀρθοδόξου πνευματικότητος, ἡ ὁποία διεπότιζεν τὸν κύριον κορμὸν αὐτῆς καὶ προσέδιδεν ἰδιαιτέραν γλυκύτητα εἰς τοὺς εὐχύμους καρποὺς αὐτῆς.

Τὸ φιλοσοφικὸν καὶ πνευματικὸν ὑπόβαθρον τῆς Βυζαντινῆς Νευρολογίας

Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην[2] ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ἔχει θείαν προέλευσιν καὶ παραμένει ἀνεπηρέαστος ἀπὸ τὸ γῆρας καὶ τὴν ἀσθένειαν. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι προικισμένος διὰ τῆς κοινῆς ἀντιλήψεως, ἡ ὁποία διέπει τὴν συνειδητότητα αὐτοῦ. Ὅλαι αἱ λειτουργίαι καὶ δραστηριότητες τοῦ σώματος ἀποτελοῦν ἐκδηλώσεις τῶν διεργασιῶν τῆς ψυχῆς[3]. Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην τὸ σῶμα εἶναι διὰ τὴν ψυχὴν ὅτι ἡ ὅρασις διὰ τὸν ὀφθαλμόν. Διὰ τῆς σοφίας δὲ ἐναρμονίζεται ἡ λειτουργικότης τοῦ σώματος μετὰ τῆς ψυχῆς καὶ ἀποφεύγονται αἱ ἀποκλίσεις καὶ αἱ ἀκρότητες[4].

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ὀρθοδόξου πνευματικότητος ὁ ἄνθρωπος συγκροτεῖ ἁρμονικὴν ψυχοπνευματικὴν ἑνότητα. Τὸ σῶμα φέρει τὴν

2. Ἡ μεγάλη μορφὴ τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ ἡ ἀριστοτελικὴ σκέψις ἐδέσποζαν ἐπὶ αἰῶνας μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως καὶ ἀπετέλουν τὸν γνώμονα τῆς ορθότητος, τῆς ἐπιστημονικῆς ἀκριβείας, τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ φιλοσοφικῆς μεθοδολογίας καὶ τὸν κύριον δότην τῶν καθολικῶς ἀποδεκτῶν λύσεων εἰς τοὺς ἐπὶ μέρους προβληματισμοὺς καὶ τὰς στοχαστικὰς ἀναζητήσεις. Ἡ ἀριστοτελικὴ ἐπιστήμη καὶ φιλοσοφία συνήνωνεν, ἐπὶ αἰῶνας, τόν Χριστιανισμὸν τῆς Δύσεως μὲ τὸν Ἰσλαμισμὸν τῆς Ἀνατολῆς, διὰ μέσου τοῦ Ἑλληνικοῦ Βυζαντίου καὶ ἐγεφύρωνεν τοὺς λαοὺς ἀπὸ τὴν Περσίαν μέχρι τὰς Βρεττανικὰς νήσους, εἰς τὴν προσπάθειάν των νὰ ζήσουν ὑψηλὰς ψυχικὰς καὶ νοητικὰς ἀνατάσεις εἰς τὴν ἀναζήτησιν τοῦ κόσμου τῶν ἰδεῶν καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς ἀληθείας.

3. Ἀριστοτέλους. *Περὶ Ψυχῆς* 413, 26.

4. Ἀριστοτέλους, *Ἠθικά Νικομάχεια* 1104, 12

ζῶσαν ψυχήν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὸν βασικὸν φορέα τῆς ζωῆς. Τὸ σῶμα, ἡ ψυχὴ καὶ τὸ πνεῦμα συμμετέχουν εἰς τὴν γνῶσιν κατὰ ἕνα ἰδιαιτέρως ἐξατομικευμένον τρόπον, ἤτοι τὸ σῶμα διὰ μέσου τῶν αἰσθήσεων, ἡ ψυχὴ διὰ μέσου τῆς λογικῆς διεργασίας καὶ τὸ πνεῦμα διὰ μέσου τῆς συνειδήσεως, ἡ ὁποία διαθέτει ἕνα μυστικὸν καὶ ἐσωτερικὸν τρόπον ἀντιλήψεως, ὁ ὁποῖος ὑπερβαίνει τὰς συνήθεις λογικὰς διεργασίας.

Ἡ ἐσωτερικὴ ψυχοσωματικὴ ἁρμονία τοῦ ἀνθρώπου ἀλλοιώνεται μόνον ὑπὸ τῶν παθῶν, τὰ ὁποῖα διαταράσσουν τὴν ψυχικὴν εἰρήνην καὶ μολύνουν τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας. Τὰ πάθη διατιτραίνουν τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα καὶ διηθοῦν τὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀτόμου, μεταβάλλοντα τὴν ὀρθότητα καὶ ἰσχὺν τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ καὶ δεσμεύοντα τὴν ἐλευθερίαν του[5]. Οἱ ἐμπαθεῖς λογισμοί, τὰ συναισθήματα, αἱ ἐπιθυμίαι καὶ αἱ διάφοροι ἀδόκιμοι ἀποφάσεις ἀποτελοῦν τοὺς οὐσιωδεστέρους φραγμοὺς εἰς τὴν πορείαν πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν εἰρήνην, τὴν αὐτοκριτικὴν καὶ τὴν ἀπάθειαν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ «τὸ ἔνθεον πάθος».

Ἡ ἄσκησις τῆς ἰατρικῆς ἐντὸς τοῦ πνεύματος τῆς ὀρθοδόξου πνευματικότητος[6] συνέβαλεν εἰς τὴν κορυφαίαν ἀνάπτυξιν τῆς ἰατρικῆς ἠθικῆς, εἰς τὴν ἔκφρασιν τῆς κατὰ Χριστὸν ἀγάπης, τῆς φιλανθρωπίας καὶ τοῦ ἐλέους. Ἡ φροντὶς διὰ τὸν πάσχοντα δὲν ἀπετέλει πλέον διὰ τὸν θεράποντα ἰατρὸν τὴν ἐκτέλεσιν ἁπλῶς τοῦ ἰατρικοῦ καθήκοντος, ἀλλὰ τὸ ἔργον τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εὐεργετικῆς παρουσίας αὐτοῦ, κατὰ τὰ πρότυπα τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων Κοσμᾶ καὶ Δαμια-

5. Ὁ Πλάτων ἐπίστευεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖ σύνθεσιν τῆς ἀθανάτου καὶ αἰωνίου ψυχῆς μετὰ τοῦ θνητοῦ καὶ φθαρτοῦ σώματος, τὸ ὁποῖον ἐνεργοποιεῖται ὑπὸ τῆς ψυχῆς. Τὰ πάθη καὶ αἱ ἀδυναμίαι τῆς ψυχῆς ἐκδηλοῦνται διὰ τῆς ἀνθρωπίνης συμπεριφορᾶς. Κατὰ τὸν Πλάτωνα, ἡ φιλοσοφία ἐπενεργεῖ ἐπὶ τῆς ψυχῆς, ὡς ἡ ἰατρικὴ ἐπὶ τοῦ σώματος, καθ' ὅσον ἡ λογικὴ καὶ ὁ διάλογος, ὁ ὁποῖος ὁδηγεῖ εἰς τὴν κάθαρσιν, ἀποτελοῦν τὰς πλέον ἀποτελεσματικὰς μεθόδους διὰ τὴν θεραπείαν τῆς ψυχῆς. Ἡ περισυλλογή, ἡ αὐτοανάλυσις, ἡ αὐτοκριτική, ἡ βαθεῖα γνῶσις τοῦ ἑαυτοῦ καὶ ὁ αὐτοέλεγχος δύνανται νὰ θεραπεύσουν τὰ τραυματικὰ βιώματα τῆς ψυχῆς καὶ νὰ διανοίξουν νέον λειτουργικὸν πεδίον.

6. Βλέπε σχετικῶς Baloyannis S.J.: Bioethics from the Orthodox viewpoint. In S.J. Baloyannis (Editor) Proceedings of 7th International Congress on the Improvement of the Quality of life on Dementia,Parkinson disease, Epilepsy, MS, Muscular Disorders and Neuroethics. Thessaloniki 29th January-1st February 2009, Pub. Medimond (Bolognia) 2009, pp.1-3.

νοῦ καὶ τῆς πλειάδος τῶν ἁγίων ἰατρῶν[7], οἱ ὁποῖοι ἠγωνίσθησαν, μετὰ μεγίστης ἀγάπης, οὐχὶ μόνον διὰ τὴν σωματικὴν ἴασιν τῶν ἀσθενῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν κοινωνικὴν ἀποκατάστασιν αὐτῶν, διὰ τὴν ψυχικὴν ὑγείαν των καὶ διὰ τὴν πνευματικὴν ἐν Κυρίῳ ἀναγέννησιν αὐτῶν.

Ἡ βαθεῖα ἐπιστημονικὴ γνῶσις καὶ ὁ καθαγιασμὸς τοῦ βιώματος ἀποτελοῦν, ὡς ἐκ τούτου, διὰ τὸν ἰατρὸν τὸν ἄξονα τῆς ζωῆς του καὶ τὸ βάθρον τῆς λειτουργικότητός του, ἡ οποία ἀνυψοῦται εἰς ἐπίπεδον μεγίστου λειτουργήματος, διὰ τῆς χριστοκεντρικότητος τῆς ὅλης δομήσεως καὶ ὀργανώσεως τῆς προσωπικότητός του. Δὲν εἶναι δυσερμήνευτον, συνεπῶς, τὸ γεγονὸς ὅτι πολυάριθμοι ἰατροὶ συνύφανον μετὰ τῶν ἄλλων ἁγίων, διὰ τοῦ τιμίου αἵματός των, τὴν πορφύραν τῆς Ἐκκλησίας, μαρτυρήσαντες εἰς περιόδους διωγμῶν, ἐνῷ ἐκ παραλλήλου, κοσμούμενοι ὑπὸ ἀναργύρων ἀρετῶν, ὑπεγράμμισαν, διὰ τοῦ παραδείγματός των, ὅτι εἶναι «*Ὁ ἰατρὸς ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων*»[8].

Τὸ ἀρραγὲς ἔρεισμα τῶν ἰατρῶν Ἁγίων[9] ἦτο ἡ πίστις εἰς τὸν Σταυρωθέντα καὶ Ἀναστάντα Κύριον, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐκτίσθη, ὡς ἐπὶ βράχου[10], ὅλον τὸ οἰκοδόμημα τῆς ἐπιστημονικῆς συγκροτήσεως καὶ τῆς κοινωνικῆς λειτουργικότητος αὐτῶν. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ ἔργον των

7. Hronos, The Holy Unmercenary Doctors: The Saints Anargyroi, Physician and Healers of the Orthodox Church, Light and Life Publishing, 1999.

8. Ὁμήρ ου, *Ἰλιάς Λ* 514

9. Οἱ ἅγιοι ἰατροὶ δὲν περιορίζονται μόνον εἰς τὴν Βυζαντινὴν περίοδον. Εἰς τὸν εἰκοστὸν αἰῶνα ἡ ζωὴ τοῦ Ἁγίου Λουκᾶ, Μητροπολίτου Συμφερουπόλεως, διαπρεποῦς χειρουργοῦ καὶ πανεπιστημιακοῦ διδασκάλου, συγγραφέως δὲ ἐξαιρέτων ἰατρικῶν συγγραμάτων ἐπὶ τῆς χειρουργικῆς καὶ λαμπρῶν θεολογικῶν πονημάτων, ὁ ὁποῖος ἀντέστη καὶ ἄντεξεν μετὰ ἡρωισμοῦ τὰς ταλαιπωρίας, τὰς φυλακίσεις, τὰς βασάνους, τοὺς ἐμπαιγμούς, τὰς ἀπειλάς, τοὺς εὐτελισμοὺς καὶ τὰς ἐξορίας διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Κυρίου, εὐεργετῶν πάντοτε τοὺς πάσχοντας, παρέχει καὶ σήμερον ἀναλλοίωτον τὴν ζῶσαν εἰκόνα τῆς ἁγιότητος εἰς τὸν χῶρον τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης. Βλέπε Maruschak, Vasiliy, The Blessed Surgeon: The Life of St. Luke of Simferopol, Divine Ascent Press,2002.

10. Βλ. *Ματθ*. 7,24: «Πᾶς οὖν ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους καὶ ποιεῖ αὐτοὺς ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ᾠκοδόμησεν αὐτοῦ τὴν οικίαν ἐπὶ τὴν πέτραν. καὶ κατέβη ἡ βροχὴ καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέπεσαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἔπεσεν, τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν». Ὁμοίως βλ. *Α΄ Κορ*. 10,4: «ἔπινον γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας, ἡ πέτρα δὲ ἦν ὁ Χριστός». Βλ. καὶ *Ἰακ*. 3,13: «Τίς σοφὸς καὶ ἐπιστήμων ἐν ὑμῖν; δειξάτω ἐκ τῆς καλῆς ἀναστροφῆς τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν πραΰτητι σοφίας»

ἔμεινεν εἰς τοὺς αἰῶνας καὶ ἐν μέσῳ χιλιάδων ἰατρῶν, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἱπποκράτους ἕως σήμερον. Φωταυγοῦν οὗτοι ὡς ἀστέρες πολύφωτοι εἰς τὸ στερέωμα τῆς Ἰατρικῆς Ἐπιστήμης.

Ἡ φιλοσοφία τῆς ζωῆς τῶν Ἁγίων ἰατρῶν ἦτο ἡ διακονία τῆς ἀγάπης[11].

Ἡ βίωσις τῆς τελείας ἀγάπης, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ καρπὸν τῆς κατὰ Χριστὸν ἀναδομήσεως τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ἀπετέλει τὸ οὐσιῶδες κίνητρον τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων ἰατρῶν πρὸς ἀδιάλειπτον προσφορὰν καὶ ἀνάλωσιν παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν πασχόντων.

Ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος

Πολλοὶ ἐκ τῶν πατέρων καὶ μεγάλων ἱεραρχῶν, διὰ τῶν γνώσεων τῆς ἰατρικῆς καὶ ἰδίως τῆς ψυχιατρικῆς, ἐγένοντο ὀρθοὶ ἀνατόμοι τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ ἠδύναντο νὰ θεραπεύσουν αὐτὴν ἐκ νοσημάτων, τὰ ὁποῖα ἀφήρουν τὴν ἐσωτερικὴν ἁρμονίαν καὶ εἰσῆγον τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸν ζόφον τῆς καταθλίψεως καὶ τῆς ἀγωνίας.

Λαμπρὸν παράδειγμα ἦτο ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος. Ὁ μέγας οὗτος πατήρ, ὁ πανεπιστήμων τῆς ἐποχῆς του, ὁ ὁποῖος μὲ τόσον ἡρωϊσμὸν καὶ ἐσωτερικὴν εἰρήνην ἀντιμετώπισεν τὴν ἐχθρότητα, τὴν ἐπιθετικότητα, τήν ἀδικίαν, τήν ἀγνωμοσύνην, τὸν ἐμπαιγμόν, τὸν διασυρμόν, τὰς εἰρωνείας, τὴν στέρησιν, τὰς κακουχίας τῆς ἐξορίας καὶ τὸν θάνατον, ὑπῆρξεν ἐκ τῶν εὐστοχωτέρων καὶ ἀκριβεστέρων ἀνατόμων τῆς ψυχῆς, βαθὺς γνώστης τῶν πολυμόρφων διεργασιῶν καὶ διακυμάνσεων αὐτῆς, τὰς ὁποίας ἀνέλυεν καὶ ἑρμήνευεν, μετὰ μοναδικῆς λεπτότητος, δεξιότητος, εὐφυΐας καὶ ἐπιστημονικοῦ βάθους, ὅσον οὐδεὶς ψυχολόγος καὶ ψυχίατρος τῶν μεταγενεστέρων ἐποχῶν[12].

11. Βλ.Γρηγορίου Παλαμᾶ: «Τὴν πνευματικὴν οὐ δύναταί τις ἀγάπην κτήσασθαι, εἰ μὴ ἐν πάσῃ πληροφορίᾳ φωτισθείη παρὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐὰν γὰρ μὴ τελείως τὸ καθ' ὁμοίωσιν διὰ τοῦ θείου φωτὸς ἀπολάβῃ ὁ νοῦς, πάσας μὲν τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἔχειν δύναται, τῆς δὲ τελείας ἀγάπης ἔτι ἄμοιρος μένει» *PG* 150, 1081 C-D.

12. Ὁ Πατριάρχης Φώτιος ἀναφέρει ἐπὶ τῶν ἔργων τοῦ Χρυσοστόμου: «Ἡ δὲ φύσις αὐτοῦ μετὰ τῆς συνήθους σαφηνείας καὶ καθαρότητος, τὸ λαμπρὸν καὶ εὕρουν ἐνδείκνυται, τό πολύχνουν τῶν νοημάτων καὶ τῶν παραδειγμάτων προσφυεστάτην εὐπορίαν συναποφαίνουσα, πανταχοῦ γὰρ τοῖς λόγοις αὐτοῦ τὸ καθαρὸν καὶ λαμπρὸν καὶ εὐκρινὲς, μετὰ τοῦ ἡδέος τεχνουργεῖ, τούτοις τε ἐνταῦθα μάλιστα διαπρέπει καὶ τῇ τῶν παραδειγμάτων εὐπορίᾳ καὶ τῇ τῶν ἐνθυμημάτων ἀφθονίᾳ (εἴπου δέοι) καὶ δεινότη-

Εἶναι ἄξιον θαυμασμοῦ, ὅτι ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος ἀναγνωρίζει ὅτι ὁ ἐγκέφαλος ἀποτελεῖ τὸ κέντρον τῶν αἰσθητικοαισθητηριακῶν διεργασιῶν. Τοῦτο δηλοῖ πλήρη γνῶσιν τῶν γαληνικῶν ἀπόψεων, συμφώνως πρός τὰς ὁποίας τὸ πνεῦμα, διὰ τῶν αἰσθητηρίων νεύρων, φέρεται πρὸς τὰ αἰσθητήρια ὄργανα καὶ ἐκεῖθεν ὑποδέχεται τὰ ἐρεθίσματα, τὰ ὁποῖα ἐν συνεχείᾳ μεταβιβάζει πρὸς τὸν ἐγκέφαλον, διὰ τὴν εὐρυτέραν ἀνάλυσιν καὶ συνειδητὴν ἀντίληψιν αὐτῶν καὶ τὴν κατ᾽ ἐπέκτασιν σύνδεσίν των μετὰ τῶν ψυχικῶν λειτουργιῶν τοῦ ἀτόμου[13].

τι καὶ ἁπλῶς ἔν τε λέξει καὶ συνθήκῃ καὶ μεθόδῳ καὶ νοήμασι καὶ τῇ ὅλῃ κατασκευῇ ἄριστα τάσδε τὰς συγγραφὰς ὑπεστήσατο». (Μυριόβιβλος). Βλέπε ἐπίσης καί Photios, Bibliotheca, Rene Henry, 8 Vol Paris: "Les Belles Lettres", 1959-77, 3:152. Ο Ἱερὸς Χρυσόστομος ἦτο ὁ ἰατρὸς μὲ τὸ μαρτυρικὸν φρόνημα, ὁ θεσπέσιος, ὁ θεοφόρος, ὁ πάνσοφος, ὁ μέγας διδάσκαλος τῆς οἰκουμένης, ὁ θεορρήμων, ὁ χρυσορρόας, ἡ χρυσῆ λύρα τοῦ πνεύματος, ὁ πανεπιστήμων, ὁ προφήτης τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης, ὁ τέμνων καὶ ἐρευνητικὸς νοῦς, ἡ κορύφωσις τῆς εὐφυΐας, ὁ ἀνατόμος τῆς ψυχῆς, ὁ εὔσπλαχνος ποιμενάρχης, ὁ ἥρως τοῦ μαρτυρικοῦ βιώματος, ὁ ταπεινὸς καὶ ἐλεύθερος ἐν Κυρίῳ, ὁ μετάρσιος φερόμενος ὑπὸ τῆς πνευματικὴς χαρᾶς, ὁ ὁδεύων διὰ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν, ὁ δοξάζων τὸν Θεὸν πάντων ἕνεκεν.

13. Ἐπὶ τοῦ ἐγκεφάλου ἀναφέρει σχετικῶς ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομός «Τίς δ᾽ ἂν δυνηθείη τὴν διὰ τοῦ ἐγκεφάλου δεικνυμένην σοφίαν ἅπασαν διελθεῖν; Πρῶτον μὲν γὰρ αὐτὸν ἁπαλὸν ἐποίησεν, ἐπειδὴ ταῖς αἰσθήσεσιν ἁπάσαις αὐτὸς χορηγεῖ τὰς πηγάς, εἶτα ἵνα μὴ παρὰ τὴν οἰκείαν παραβλάπτηται φύσιν, ὀστοῖς αὐτὸν πάντοθεν ἐπετείχησεν. Πάλιν ἵνα μὴ τῇ σκληρότητι τῶν ὀστῶν παρατριβόμενος ἐνοχλεῖται, ὑμένα μέσον ἐπέτεινεν, οὐχ ἕνα μόνον ἀλλὰ καὶ δεύτερον, τὸν μὲν ὑποτείνας τῷ βρέγματι κάτωθεν, τὸν δὲ ἄνωθεν περιβαλὼν τῇ τοῦ ἐγκεφάλου σαρκί, καί ἔστι ἐκεῖνος τούτου σκληρότερος. Τοῦτο δὲ ἐποίησεν διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν, καὶ ἵνα τὰς φερομένας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς πληγὰς μὴ πρῶτος ὁ ἐγκέφαλος δέχηται, ἀλλὰ προαπαντῶσαι αἱ μήνιγγες αὗται ταῖς βολαῖς τήν βλάβην διαλύωσιν ἅπασαν, καὶ ἀνεπηρέαστον αὐτὸν διατηρῶσιν. Καὶ τὸ μὴ συνεχὲς καὶ ἓν εἶναι τὸ καλύπτον αὐτὸν ὀστοῦν, ἀλλὰ πολλὰς πανταχόθεν ἔχειν ῥαφάς, πολλῆς ἀσφαλείας αὐτῷ πάλιν ὑπόθεσις γίγνεται. Τῶν τε γὰρ συνεχόντων αὐτὸν ἀτμῶν εἰς τὸ ἔξω ῥᾳδία γένοιτο ἂν ἀναπνοὴ διὰ τῶν ῥαφῶν ἐκείνων, ὥστε αὐτὸν μὴ συμπνίγεσθαι πληγῇ τε εἴς τις ἐπενεχθείη πόθεν, οὐχ ὁλοσχερὴς γίνεται ἡ βλάβη. Εἰ μὲν γὰρ ἓν καὶ συνεχὲς ἦν τὸ ὀστοῦν καὶ εἰς ἓν μέρος κατενεχθεῖσα ἡ πληγὴ τὸ πᾶν ἐλυμήνατο ἄν, τῷ δὲ εἰς πολλὰ διαιρεῖσθαι νῦν, οὐκ ἂν γένοιτο τοῦτο. Εἰ γὰρ καὶ συμβαίη τρωθεῖναι μέρος ἕν, τὸ κατ᾽ ἐκεῖνο τὸ μέρος ὀστοῦν κείμενον παραβλάπτεται μόνον, τὰ δὲ λοιπὰ ἀσινῆ μένει πάντα, τοῦ συνεχοῦς τῆς πληγῆς διακοπτομένου τῇ τῶν ὀστῶν διαιρέσει καὶ οὐχ ἰσχύοντο εἰς τὰ παρακείμενα ἐκταθεῖναι. Διὰ τοῦτο ἐκ πολλῶν αὐτοῦ τήν σκέπην ὀστῶν συνέθηκεν ὁ Θεός, καὶ καθάπερ οἰκίαν τις οἰκοδομῶν, στέγην καὶ κεραμίδας ἄνωθεν ἐπιτίθησιν, οὕτω τὰ οστὰ ταῦτα ἐπέθηκεν ἄνωθεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ὁ Θεὸς καὶ τρίχας παρεσκεύασεν, ὥστε ἀντὶ πιλημάτων τινῶν εἶναι τῇ κεφαλῇ». *Ὁμιλίαι περιστατικαί. Ὁμιλία ἑνδεκάτη*. Πατερικαὶ ἐκδόσεις Γρηγόριος Παλαμάς, τόμος 32, σσ.318-320.

Ἡ σύνδεσις τῆς ψυχῆς μετὰ τοῦ σώματος καὶ ἡ ἄρρηκτος ψυχοσωματικὴ ἑνότης ὑπογραμμίζονται ἰδιαιτέρως ὑπὸ τοῦ Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ὁ ὁποῖος συνέδεεν ἀμφότερα εἰς μίαν ἄρρηκτον λειτουργικότητα, ἀποφεύγων τὰς δυϊστικὰς τάσεις, αἱ ὁποῖαι ἐπεκράτουν εἰς τὸν χῶρον τοῦ πλατωνισμοῦ καὶ τοῦ νεοπλατωνισμοῦ, οὐχ ἧττον δὲ καὶ εἰς τὸν χῶρον τῆς στωϊκῆς φιλοσοφίας, διὰ τῶν ὁποίων ἡ ψυχὴ ἐλάχιστα συνεδέετο λειτουργικῶς μὲ τὰς διεργασίας τῆς σωματικῆς ὑποστάσεως τοῦ ἀνθρώπου, συνυπάρχουσα μετὰ τοῦ σώματος, ὡς εὑρισκομένη ἐντὸς κλωβοῦ, διὰ νὰ ἀποχωρισθῇ ἐξ αὐτοῦ κατὰ τὸν θάνατον.

Ἡ σύνδεσις τῶν ψυχικῶν παθήσεων μετὰ τῆς διαταραχῆς τῆς λειτουργίας τοῦ ἐγκεφάλου ἀποτελεῖ πρωτοποριακὴν θέσιν τοῦ Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, οὐχὶ μόνον διὰ τὴν ἐποχήν του ἀλλὰ καὶ διὰ τήν πρόσφατον Ψυχιατρικήν.

Σήμερον, εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ εἰκοστοῦ πρώτου αἰῶνος, κατέστη ἀντιληπτὸν καὶ ἐθεμελιώθη ἐπὶ προσφάτων δεδομένων ἐκ τοῦ χώρου τῆς μοριακῆς βιολογίας καὶ τῆς νευροχημείας, ὅτι αἱ ψυχικαὶ παθήσεις, διὰ τῶν ὁποίων ἀλλοιοῦται φαινομενολογικῶς ἡ λειτουργικότης τῆς ψυχῆς, ὀφείλονται εἰς διαταραχὴν τοῦ νευροδιαβιβαστικοῦ ἰσοζυγίου εἰς τόν ἐγκέφαλον ἢ εἰς τὴν μοριακὴν ἀλλοίωσιν τῶν ὑποδοχέων, τῶν οὐσιῶν τῆς ἀγωγῆς τῆς νευρικῆς διεγέρσεως, ἐνῶ μόλις πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐθεωρεῖτο ἄγνωστος ἡ αἰτιοπαθογένεια αὐτῶν καὶ ἀσύνδετος ἡ σχέσις των μετὰ τῆς ἐγκεφαλικῆς λειτουργίας[14].

Ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος ἐπροχώρησεν πολὺ εἰς βάθος καὶ κατὰ τρόπον ἰδιαιτέρως διαυγῆ καὶ σοφὸν συνέδεσεν τὰς ἀτύπους ψυχικὰς ἐκδηλώσεις μὲ τὰς ἐμφανεῖς ἢ μὴ λειτουργικὰς διαταραχὰς τοῦ ἐγκε-

14. Εἶναι ἀπολύτως σαφὲς, ὅτι διὰ τῆς κινητοποιήσεως τῆς βουλήσεως καὶ τῶν θετικῶν δυνάμεων τῆς ψυχῆς αὐξάνονται εἰς τὸν ἐγκέφαλον τὰ ἐπίπεδα τῶν ἐνδορφινῶν καὶ τῶν κατεχολαμινῶν, τὰ ὁποῖα ἀντιρροποῦν τὰ ἐπὶ τῆς καταθλίψεως καὶ τοῦ ἄγχους ηὐξημένα ἐπίπεδα τῆς οὐσίας Ρ καὶ τῆς σεροτονίνης, τὰ ὁποῖα αὐξάνονται ἐπὶ ἐπωδύνων ἐρεθισμάτων καὶ τραυματικῶν καταστάσεων. Ἄλλωστε, κατὰ ἀνάλογον τρόπον ἐπενεργεῖ ἡ ὑποστηρικτικὴ ψυχοθεραπεία, ἐνῷ διὰ τοῦ ἰδίου μηχανισμοῦ ἑρμηνεύεται καὶ ἡ θεραπευτικὴ συμβολὴ τῶν εἰκονικῶν φαρμάκων (placebos), ἐφ' ὅσον εἰς αὐτὰ κατευθυνθοῦν καὶ ἐστιασθοῦν καταλλήλως αἱ θεραπευτικαὶ ἐλπίδες καὶ προσδοκίαι τῶν πασχόντων ἐκ ψυχολογικῶν διαταραχῶν καὶ ψυχικῶν νοσημάτων, νευρωσικοῦ κυρίως χαρακτῆρος.

φάλου, ἀποφεύγων οὕτω τὰς ἀτεκμηριώτους ὑποθέσεις, εἰς τὰς ὁποίας περιέπεσαν πολλοὺς αἰῶνας ἀργότερον οἱ Charcot , Freud καὶ οἱ νεώτεροι ὀπαδοὶ τῆς ψυχολογίας τοῦ βάθους, διὰ τοὺς ὁποίους ἡ ἐγκεφαλικὴ λειτουργία ἐλαχίστην βαρύτητα εἶχεν εἰς τὴν αἰτιοπαθογένειαν τῶν ψυχικῶν νοσημάτων.

Διὰ τὴν θεραπείαν τῶν ψυχικῶν νοσημάτων, ὑπὸ τοῦ Ἱεροῦ Χρυσοστόμου ὑπογραμμίζεται ἡ κεφαλαιώδης σημασία τῆς ψυχικῆς ἀντιστάσεως καὶ ἡ καλλιέργεια τῆς θετικῆς θεωρήσεως. Οὕτως, ἐνῷ διὰ τὰς σωματικὰς νόσους καθίσταται ἀναγκαία ἡ χρησιμοποίησις φαρμακευτικῶν παραγόντων, ἀντιθέτως διὰ τὴν ἴασιν τῶν ψυχικῶν παθήσεων μεγίστης βαρύτητος εἶναι ἡ ἐπιστράτευσις τῆς βουλήσεως καὶ ἡ πνευματικὴ προσπάθεια, δεδομένου ὅτι ἡ ἀντοχὴ τῆς ψυχῆς ὑπερβαίνει τὴν τοῦ σώματος καὶ ἡ ψυχή, ὡς ἄφθαρτος, κέκτηται τῆς δυνατότητος νὰ ἀποκαθίσταται, χωρὶς νὰ ἐπιβάλλωνται πολυσχιδεῖς θεραπευτικαὶ μέθοδοι, ἀλλὰ κυρίως διὰ τῆς ἑστιάσεως τοῦ ἀτόμου ἐπὶ τοῦ ψυχικοῦ του προβλήματος καὶ τῆς κινητοποιήσεως ὅλων τῶν θετικῶν ψυχικῶν δυνάμεων, διὰ τὴν ἀντιρρόπησιν αὐτοῦ.

Ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος εὐστόχως ἀπέχει ἀπὸ τὴν ἀριστοτέλειον ἄποψιν, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν αἱ αἰσθήσεις καὶ αἱ ψυχικαὶ προεκτάσεις τῶν αἰσθητικοαισθητηριακῶν φαινομένων ἐπηρεάζουν τὰς ψυχικὰς λειτουργίας εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς καρδίας, ἄποψιν τὴν ὁποίαν οἰκειοποιήθησαν καὶ οἱ Στωϊκοί, ὡς καταφαίνεται καὶ ἐκ τῆς δηλώσεως τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου: «*Αὐτὸ δὲ τὸ ψυχάριον ἀναθυμίασις ἀφ' αἵματος*[15]».

Ἐκ παραλλήλου, ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος, ὡς θεολόγος, ἐγνώριζεν βαθέως τὴν σχέσιν, ἡ ὁποία ὑφίσταται μεταξὺ τῆς πνευματικῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ψυχικῆς ὑγείας αὐτοῦ καὶ εἶχεν σαφῆ τὴν αἴσθησιν ὅτι ἡ ἐναρμόνισις τῆς ἐσωτερικῆς ζωῆς μὲ τὰς ἀναλλοιώτους ἀξίας τῆς ὀρθοδόξου πνευματικότητος, ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ Χριστοκεντρικοῦ βιώματος, ἀποτελεῖ τήν οὐσιαστικὴν πηγὴν τῆς ἐσωτερικῆς εἰρήνης καὶ τὸ ἀληθὲς ὑπόβαθρον τῶν ὑγιῶν ψυχικῶν διεργασιῶν.

15. Μάρκου Αὐρηλίου, *Εἰς ἑαυτόν, λγ'*. Loeb Classical Library, Harvard Mass 1970; 58:126.

Τὸ ἐπιστημονικὸν ὑπόβαθρον τῆς Βυζαντινῆς Νευρολογίας

Τὸ ἐπιστημονικὸν ὑπόβαθρον τῆς Βυζαντινῆς Νευρολογίας ἐβασίζετο ἐπὶ τῆς ἐκτενοῦς ἐμπειρίας τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Ἑλληνιστικῆς Νευρολογίας, ἡ ὁποία εἶχεν ἐμπλουτίσει τὴν εὐρεῖαν ἰατρικὴν βιβλιογραφίαν, ἐκ τοῦ πέμπτου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος ἕως τοῦ τρίτου μετὰ Χριστόν, καλύπτουσα οὕτω ὀκτὼ αἰῶνας συνεχοῦς ἐπιστημονικῆς ἀκμῆς[16].

Ὁ γνωστὸς καὶ μεστὸς ἐπιστημονικοῦ κύρους καὶ σοβαρότητος Ἱπποκράτειος κανών καὶ αἱ πολυάριθμοι καὶ ἐκτεταμέναι διατριβαὶ τοῦ Γαληνοῦ, ἐφ' ὅλων τῶν πεδίων τῆς Ἰατρικῆς, ἀπετέλουν τὰ κύρια συγγράμματα καὶ τάς πηγὰς γνώσεων διὰ τὸν Νευρολόγον καὶ τὸν Νευροεπιστήμονα, ἀπὸ τάς ἀρχὰς ἤδη τῆς Βυζαντινῆς περιόδου[17].

16. Bloch Iwan: «Byzantinische Medizin», Handbuch der Geschichte der Medizin, Max Neuburger und Julius Pagel,Vol. 2 Jena: G. Fischer, 1902, 1:492—588.

17. Ὁ Ἱπποκράτης ὁ Κῶος (460-370 π.Χ), ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν ὁ Πατὴρ τῆς Ἰατρικῆς ἐπιστήμης, καθιερωθεὶς διεθνῶς διὰ τῆς συστηματικῆς καὶ μεθοδικῆς ἐργασίας του ἐφ' ὅλου τοῦ φάσματος τοῦ ἰατρικῶς σκέπτεσθαι, συνέβαλεν οὐσιωδῶς εἰς τὴν γνῶσιν καὶ θεραπευτικὴν ἀντιμετώπισιν τῶν νευρολογικῶν παθήσεων. Ὁ Ἱπποκράτης πρῶτος ἔγραψεν ὅτι ἡ Ἐπιληψία δὲν ἦτο «Ἱερὰ Νόσος» ἀλλὰ ἐγκεφαλικὴ πάθησις, ἔχουσα εὐρὺ παθογενετικὸν ὑπόβαθρον, ἐπιφέρουσα κατὰ τὸ πλεῖστον σημαντικὴν ἀλλοίωσιν εἰς τὸ συναίσθημα καὶ τὴν προσωπικότητα τοῦ πάσχοντος. Ὁ Ἱπποκράτης περιέγραψεν τὴν ἐπιληπτικὴν αὔραν καὶ τὰ πολύμορφα ἐπιληπτικὰ φαινόμενα. Ὑπεγράμμισεν, ἐκ παραλλήλου, ὅτι ἐπὶ ἑτεροπλεύρων ἐπιληπτικῶν σπασμῶν ἡ ὀργανικὴ βλάβη ἐντοπίζεται εἰς τὸ ἀντίστοιχον ἐγκεφαλικὸν ἡμισφαίριον. Ὁ Ἱπποκράτης ἦτο ὁ πρῶτος ὁ ὁποῖος ἐνετόπισεν ἐπὶ τοῦ ἐγκεφάλου τὰ κέντρα τῆς κινητικῆς ἐκφράσεως, τοῦ λόγου, τῶν αἰσθήσεων καὶ τῶν νοητικῶν λειτουργιῶν. Ἐδίδασκεν ὅτι τραυματικαὶ βλάβαι, εἰς τὸν φλοιὸν τοῦ ἐγκεφάλου καὶ εἰς ὑποφλοιώδεις περιοχάς, αἱμορραγίαι ἢ ὄγκοι προκαλοῦν παράλυσιν εἰς τὸ ἑτερόπλευρον ἡμιμόριον τοῦ σώματος, τῆς ὁποίας προηγοῦνται πολλάκις αἴσθημα αἰμωδίας καὶ αἰσθητικαὶ διαταραχαί. Ὁ Ἱπποκράτης ἐπεσήμανεν ὅτι ἡ δεξιὰ ἡμιπληγία συνωδεύετο, κατὰ τὸ πλεῖστον, ὑπὸ κινητικῆς ἀφασίας ἢ ἀφημίας, δεδομένου ὅτι τὸ κέντρον τοῦ προφορικοῦ λόγου κατ' αὐτὸν ἐντοπίζεται εἰς τὸ πρόσθιον ἡμιμόριον τοῦ ἀριστεροῦ ἡμισφαιρίου. Ἦτο δὲ συγχρόνως ὁ πρῶτος, ὁ ὁποῖος περιέγραψεν τὰς κλινικὰς ἐκδηλώσεις τῆς ὑπαραχνοειδοῦς αἱμορραγίας. Ὁ Ἱπποκράτης ἐπίστευεν ὅτι τὸ πνεῦμα, τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται εἰς τὸν ἐγκέφαλον ζωογονεῖ τὸ σῶμα εἴτε φερόμενον διὰ τοῦ αἵματος, τὸ ὁποῖον διέρχεται διὰ τοῦ ἐγκεφάλου καὶ διὰ τῆς ὑποφύσεως, εἴτε διὰ τῶν κρανιακῶν καὶ τῶν περιφερικῶν νεύρων. Ὁ Ἱπποκράτης, ὡς νευροανατόμος, περιέγραψεν τὸν διαχωρισμὸν τῶν ἐγκεφαλικῶν ἡμισφαιρίων ὑπὸ τοῦ δρεπάνου τῆς σκληρᾶς μήνιγγος καὶ τὴν σύνδεσιν αὐτῶν διὰ τοῦ μεσολοβίου. Περιέγραψεν ὅτι ἡ λειτουργία τοῦ λόγου ἀποτελεῖ ἰδιαιτέραν καὶ σύνθετον διεργασίαν διὰ τὸν ἐγκέφαλον, τὸ κέντρον τῆς ὁποίας ἐντοπίζεται εἰς τὸ πρόσθιον ἡμιμόριον τοῦ ἀριστεροῦ ἡμισφαιρίου,

Ὁ Γαληνὸς

Ὁ Γαληνὸς[18] ἀνεπτύχθη ἐντὸς τῆς ἀτμοσφαίρας τῶν ἑλληνιστικῶν χρόνων, κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ ἀρχαὶ τῆς κλασσικῆς φιλοσοφικῆς

ἐπὶ δεξιοχείρων ἀτόμων. Ὁ Ἱπποκράτης περιέγραψεν τὴν μανίαν ὡς ψυχιατρικὴν νόσον, χαρακτηριζομένην ὑπὸ ἐξάρσεως τοῦ συναισθήματος, ἀπωλείας τοῦ αὐτοελέγχου καὶ ἐπιθετικότητος. Ἦτο ὁ πρῶτος, ὁ ὁποῖος περιέγραψεν τὰ φαινόμενα τῆς ἀνοίας, ὅπως ἐκδηλοῦνται ταῦτα εἰς τὴν νόσον τοῦ Alzheimer, περιγράψας ἐπίσης ἀνοϊκὰ φαινόμενα ἐπὶ ὑποθυρεοειδισμοῦ.

18. Ὁ Γαληνὸς ἐκ Περγάμου (130 π.Χ) ὑπῆρξεν ἡ ὑψηλοτέρα μορφὴ τῆς Ἰατρικῆς κατὰ τὰ Ἑλληνιστικὰ ἔτη καὶ τὴν ἀρχικὴν Ῥωμαϊκὴν περίοδον, ἀσκήσας ἰδιαιτέραν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς Ἀραβικῆς ἰατρικῆς καὶ τῆς ἰατρικῆς τῆς Δύσεως κατὰ τὴν Ἀναγέννησιν καὶ τοὺς νεωτέρους χρόνους. Ἔγραψεν περὶ τὰς 400 διατριβάς, ἐφ' ὅλων τῶν πεδίων τῆς Ἰατρικῆς. Τὸ ἔργον του ἐκφράζει τὴν εὐρεῖαν ἐπίδρασιν, τὴν ὁποίαν ὑπέστη ὑπὸ τοῦ Ἱπποκράτους καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους. Ὁ Γαληνὸς ἐπὶ τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ ἐπίστευεν ὅτι ἀμφότεροι προσλαμβάνουν αἰσθητικὰς πληροφορίας, τὰς ὁποίας ἀναλύουν καὶ ἀπαντοῦν διὰ κινητικῶν ἐκδηλώσεων. Ὁ Γαληνὸς περιέγραψε, ὅτι ἡ ἡμιδιατομὴ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ ἐπιφέρει σύστοιχον ἡμιπληγίαν, σύστοιχον διαταραχὴν τῆς ἐν τῷ βάθει αἰσθητικότητος καὶ ἀντίστοιχον διαταραχὴν τῆς ἐπὶ πολλῆς αἰσθητικότητος, φαινόμενα τὰ ὁποῖα πολλοὺς αἰῶνας ἀργότερον περιέγραψεν εἰς τὴν διδακτορικὴν διατριβήν του ὁ Brown Sequard. Ὁ Γαληνὸς ὑπεγράμμιζεν ὅτι ἐὰν ἡ κινητικότης τῶν μιμικῶν μυῶν τοῦ προσώπου προσβάλλεται συστοίχως πρὸς τὴν ἡμίπληκτον πλευράν, ἡ προκαλοῦσα αὐτὴν βλάβη εὑρίσκεται εἰς τὸν ἐγκέφαλον καὶ οὐχὶ εἰς τὸν νωτιαῖον μυελόν, ἰδίως ἐὰν συμμετέχουν εἰς τὴν κινητικὴν ἔκπτωσιν καὶ ἕτερα κρανιακὰ νεῦρα. Ἐπίστευεν ἐπίσης ὅτι ὁ νωτιαῖος μυελὸς ἀποτελεῖ τὴν ἐπέκτασιν τοῦ νευρικοῦ ἱστοῦ ἐντὸς τοῦ σπονδυλικοῦ σωλῆνος καὶ ὅτι οὗτος ἐκτελεῖ τάς διαταγάς, αἱ ὁποῖαι ἐπιβάλλονται ὑπὸ τοῦ ἐγκεφάλου. Ὁ Γαληνὸς διεπίστωσεν ὅτι τὸ φρενικὸν νεῦρον, τὸ ὁποῖον ἀναδύεται ἐκ τοῦ τρίτου αὐχενικοῦ μυελοτομίου, νευροῖ τὸ διάφραγμα καὶ συμβάλλει, τὰ μέγιστα, εἰς τὴν ἀναπνοήν. Ἐκ τῶν πρωτοποριακῶν διαπιστώσεων τοῦ Γαληνοῦ, μετὰ ἀπὸ πολλὰς ἀνατομικὰς παρατηρήσεις, ἦτο ἡ διαπίστωσις ὅτι τὸ παλίνδρομον λαρυγγικὸν νεῦρον, τὸ ὁποῖον εἶναι κλάδος τοῦ πνευμονογαστρικοῦ, νευροῖ τὰς φωνητικὰς χορδὰς καὶ εἶναι ὑπεύθυνον διὰ τὴν παραγωγὴν τῆς φωνῆς, ἐπὶ ἑτεροπλεύρου δὲ βλάβης αὐτοῦ εὐλόγως ἐπέρχεται δυσφωνία, ἐνῷ ἐπὶ ἀμφοτεροπλεύρου βλάβης πλήρης ἀφωνία. Ὁ Γαληνὸς διεπίστωσεν ὅτι τὰ νωτιαῖα νεῦρα ἀναδύονται ἐκ δύο ριζῶν, τῆς προσθίας καὶ τῆς ὀπισθίας, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μία μὲν συνδέεται μετὰ τῆς προωθήσεως τῶν αἰσθητικῶν πληροφοριῶν, ἡ ἑτέρα δὲ μετὰ τῆς ἀγωγῆς τῶν κινητικῶν ὥσεων. Ἐπὶ τῶν ἐπιληπτικῶν φαινομένων, ὁ Γαληνὸς ἐπίστευεν ὅτι οἱ τονικοκλονικοὶ σπασμοὶ ὀφείλοντο εἰς ἐρεθισμὸν τοῦ ἐγκεφάλου ἢ εἰς ἀπόφραξιν τῶν κοιλιῶν αὐτοῦ, Ἡ αὔρα εἶναι ἓν παράδοξον, ἀσύνηθες ἐπιγαστρικὸν κυρίως φαινόμενον, τὸ ὁποῖον προηγεῖται συνήθως τῶν σπασμῶν καὶ γενικώτερον τῶν κινητικῶν φαινομένων τῶν ἐπιληπτικῶν κρίσεων. Ὁ Γαληνὸς ἐπίσης προέβη εἰς σαφῆ διάκρισιν μεταξὺ τῶν κρίσεων τῆς ἐπιληψίας καὶ αὐτῶν τῆς ὑστερίας. Ἐπὶ τῆς κεφαλαλγίας ὁ Γαληνὸς περιέγραψεν τὴν ἡμικρανίαν ἢ ἑτεροκρανίαν, ἡ ὁποία προέρχεται ἀπὸ ἐπιφανειακὰ ἐρεθίσματα τῆς κεφαλῆς ἢ ἀπὸ ἐρεθισμὸν τῶν βαθυτέρων δομῶν καὶ ἰδίως τῶν μηνίγγων. Ἐκ παραλλήλου, ὑπεγράμμισεν ὅτι ἡ κεφαλαλγία ἐκ τά-

παραδόσεως τῆς Ἑλλάδος συνήντησαν τὰς πολυσχιδεῖς ἀνατολικὰς καὶ Αἰγυπτιακὰς ἀντιλήψεις καὶ προσεπάθησαν νὰ μεταφέρουν εἰς αὐτὰς τὴν αἴσθησιν τοῦ μέτρου καὶ τῆς ἁρμονίας καὶ νὰ καταδείξουν τὴν ὡραιότητα τῆς λογικῆς, τῆς σκεπτικιστικῆς καὶ πραγματιστικῆς σκέψεως, ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐπικρατοῦσαν, εἰς τοὺς ἀνατολικοὺς λαούς, ἀδιαφοροποίητον τάσιν ὑπεραισθητικῶν προεκτάσεων, εἰς τὰς ὁποίας οἱαδήποτε ἀκραία νοητικὴ σύλληψις θὰ ἠδύνατο νὰ εἶναι ἀποδεκτή[19].

Εἶναι σημαντικόν, ἐκ παραλλήλου, ὅτι ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ χώρου τῶν ἀναζητήσεων παρέμενεν ἔντονος ἀκόμη ἡ παράδοσις τῆς Ἱπποκρατείου ἰατρικῆς, ἡ ὁποία προσεπάθη νὰ ἀνεύρῃ πάντοτε τὴν ἐπιστημονικὴν ἀλήθειαν, διὰ τῆς ἀντικειμενικῆς παρατηρήσεως καὶ τῆς

σεως συνδέεται μετὰ τοῦ ἄγχους καὶ ἀποτελεῖ ψυχοσωματικὸν φαινόμενον. Ἡ ἀπώλεια τῆς συνειδήσεως, περιγραφεῖσα ὡς συγκοπῇ ἢ λιποθυμία, ὀφείλεται κατὰ τὸν Γαληνὸν εἰς τὴν διακοπὴν τῆς ἁρμονικῆς συνεργασίας τοῦ ἐγκεφάλου μετὰ τῆς καρδίας καὶ τῶν πνευμόνων. Ὁ Γαληνὸς περιέγραψεν τὸν λήθαργον, ὡς ἀσυνήθη κατάστασιν, χαρακτηριζομένην ἀπὸ θόλωσιν τῆς συνειδήσεως καὶ ὀξεῖαν παροδικὴν διαταραχὴν τῶν νοητικῶν λειτουργιῶν, ὡς εἶναι ἡ μνήμη, ἡ μάθησις καὶ ἡ κριτικὴ ἱκανότης. Τὸ κῶμα, κατὰ τὸν Γαληνόν, ἀποτελεῖ τὴν πλέον σοβαρὰν κατάστασιν τῆς συνειδησιακῆς διαταραχῆς, διακρινόμενον κατ' αὐτὸν εἰς (α) ἀπώλειαν τῆς συνειδήσεως, τοῦ ἀσθενοῦς ἔχοντος τοὺς ὀφθαλμοὺς κλειστούς, καὶ (β) ἀπώλειαν τῆς συνειδήσεως , τοῦ ἀσθενοῦς ἔχοντος τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνοικτούς, ἀποκαλῶν τοῦτο «ἄγρυπνον κῶμα». Ὁ Γαληνὸς περιέγραψεν ἐπίσης ὡρισμένα ἀσυνήθη κλινικὰ φαινόμενα ὡς εἶναι ἡ «κατάληψις», ἡ «κατοχή», ἡ «καταφορά». Ὡς κατάληψιν περιέγραψεν τὴν ἡμικωματώδη κατάστασιν, τὴν συνδυαζομένην μετὰ τιτανικῆς ἢ ὑστερικῆς δυσκαμψίας καὶ συχνάκις μετὰ ἐμπυρέτου παραληρήματος. Ὁ Γαληνὸς περιέγραψεν τὰς κλινικὰς ἐκδηλώσεις τῶν ἐξωπυραμιδικῶν συνδρόμων καὶ ἰδίως τῆς περιγραφείσης, πολλοὺς αἰῶνας ἀργότερον, ὑπὸ τοῦ Parkinson νόσου ὡς «Paralysis Agitans». Ὁ Γαληνὸς ὑπεγράμμισεν τὸ φαινόμενον τοῦ τρόμου, τῆς δυσκαμψίας, τὴν βραδύτητα τῶν κινήσεων, τὴν νοητικὴν ἔκπτωσιν καὶ τὸ ἀνέκφραστον προσωπεῖον τῶν ἀσθενῶν, εἰς τοὺς ὁποίους διατηρεῖται μόνον ἡ τεθλιμμένη ἔκφρασις τῶν ὀφθαλμῶν.

19. Ἡ εἰδικὴ ἀτμόσφαιρα τῶν ἑλληνιστικῶν χρόνων, χαρακτηριζομένη ὑπὸ τῆς ἀνεξιθρησκείας καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς σκέψεως, ἐπέτρεψεν ἀρχικῶς τὸν θρησκειολογικὸν συγκριτισμὸν καὶ τὴν πολυπολιτισμικὴν σύζευξιν, μέσα ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀνεδείχθη ἐκ νέου ἡ ὑπεροχὴ τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ κατεδείχθη ἡ ὡραιότης τῆς πολυδιαστάτου φιλοσοφικῆς σκέψεως, ἡ ὁποία ἐκφράζει τὴν ἐπιθυμίαν πρὸς ἔρευναν καὶ ἀναζήτησιν τῆς ἀληθείας. Ἐκ παραλλήλου, ἐπέτρεψεν αὕτη τὴν δυνατότητα τῆς εὐρείας ἐπικοινωνίας διὰ τῆς ἀναπτύξεως μεγάλων διὰ τὴν ἐποχήν των ἐπιστημονικῶν κέντρων, εἰς τάς πολυανθρώπους μητροπόλεις, εἰς τὰς ὁποίας μετέβαινον κατὰ διαστήματα καὶ ἐδίδασκον ἐγνωσμένου κύρους στοχασταὶ καὶ φορεῖς τῆς ἐπιστημονικῆς σκέψεως.

κριτικῆς ἀναλύσεως τῶν φαινομένων, ἐπιδιώκουσα νὰ ἀπαλλάξῃ τὴν Ἰατρικὴν ἀπὸ προγενεστέρας δοξασίας, αἱ ὁποῖαι ἀπεῖχον τῆς ἐπιστημονικῆς σκέψεως. Ἐπιπροσθέτως, εἰς τὴν Ἀλεξάνδειαν εἶχεν ἀναπτυχθῆ διὰ πρώτην φορὰν σχολή, ἡ ὁποία ἤθελε νὰ ἑρμηνεύσῃ τὰ κλινικὰ φαινόμενα ἐπὶ τῇ βάσει ἀνατομικῶν παρατηρήσεων καὶ πειραματικῶν μελετῶν, ἡ ὁποία προήγαγεν τὰς νευρολογικὰς ἐπιστήμας εἰς ὑψηλότατον ἐπίπεδον.

Ὁ ἐγκέφαλος ἀποτελεῖ, κατὰ τὸν Γαληνόν, τὸ στοιχεῖον, διὰ τοῦ ὁποίου ἐκφράζεται ἡ ψυχοσωματικὴ ἑνότης τοῦ ἀνθρώπου. Ἀποτελεῖ οὗτος τὸ ὄργανον, τὸ ὁποῖον συνδέει καὶ ἐναρμονίζει τὸ ψυχοσωματικὸν Εἶναι καὶ καθιστᾶ ἐφικτὴν τὴν ἔκφρασιν τῆς λειτουργικότητος τῆς ψυχῆς ἐπὶ τοῦ σώματος, ὑλοποιοῦν ἐκ παραλλήλου καὶ τὰς ἐπιδράσεις τοῦ σώματος ἐπὶ τῆς ψυχῆς.

Τὸ πνεῦμα[20], τὸ ὁποῖον ἐνοικεῖ εἰς τὸν ἐγκέφαλον φέρεται, διὰ τῶν περιφερικῶν νεύρων, εἰς ὅλα τὰ ὄργανα τοῦ σώματος καὶ ἐνεργοποιεῖ αὐτά. Ἐκ παραλλήλου δὲ τὸ σῶμα ἐνεργοποιεῖ τὸ πνεῦμα, διὰ τῆς ἀναπνοῆς. Καθίσταται οὕτως ἀντιληπτὸν ὅτι ἡ ἐπίδρασις τοῦ πνεύματος ἐπὶ τοῦ σώματος καὶ ἀντιστρόφως ἀποτελεῖ ἕνα κύκλον, ἕκαστον σημεῖον τοῦ ὁποίου ἐνεργοποιεῖ τὸ ἕτερον καὶ ὅλα ἐν τῷ συνόλῳ συνθέτουν τὴν ὀντολογικὴν ὁλότητα, ἁρμονίαν καὶ ἀκεραιότητα τοῦ ἀτόμου.

Ὁ ἐγκέφαλος καὶ ἡ καρδία ἀποτελοῦν ἀδιάσπαστον λειτουργικὴν ἑνότητα, καθ᾽ ὅσον ἡ καρδία πάλλει διὰ τῶν ἐντολῶν τοῦ ἐγκεφάλου καὶ ὁ ἐγκέφαλος ἐπιβιοῖ διὰ τῆς λειτουργίας τῆς καρδίας, ἐκ τῆς ὁποίας διὰ τῆς αἱματικῆς κυκλοφορίας δέχεται τὰ στοιχεῖα, ἐκ

20. Τὸ πνεῦμα κατὰ τὸ Γαληνὸν ἔχει δύο διαστάσεις, ἤτοι (α) τὴν φυσικὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν δίκην ἀέρος φυλάσσεται τοῦτο ἐντὸς τοῦ κοιλιακοῦ συστήματος τοῦ ἐγκεφάλου καὶ φέρεται πρὸς τὸν ὑπόλοιπον ὀργανισμόν, συμφώνως πρὸς τὰς βουλήσεις τῆς ψυχῆς καὶ τὰς ἐντολὰς τοῦ ἐγκεφάλου, καὶ (β) τὴν λεπτὴν καὶ ἄυλον ὑπόστασιν, διὰ τῆς ὁποίας εἰσέρχεται τοῦτο εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ καθιστᾶ ἐφικτὴν τὴν αἴσθησιν τῆς ὁράσεως . Τὸ ἐν λόγῳ πνεῦμα φέρεται διὰ τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου πρὸς τὸν ὀφθαλμόν, διὰ νὰ παραλάβῃ τὰς ὀπτικὰς παραστάσεις καὶ νὰ τὰς καταστήσῃ ἀντιληπτὰς ἀπὸ τὸν ἐγκέφαλον. Οὕτω, τοῦτο ἀποτελεῖ μορφὴν ἐνεργείας, ἡ ὁποία καθιστᾶ ἐφικτὴν τὴν λειτουργίαν τῶν ὀφθαλμῶν, διὰ τῶν ὁποίων αἱ προσλαμβανόμεναι ὀπτικαὶ παραστάσεις μεταφέρονται διὰ τῆς ὀπτικῆς ὁδοῦ εἰς τὸν ἐγκέφαλον, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἀναγνωρίζονται καὶ καταγράφονται. Kuehn vol.5, pp.611-614.

τῶν ὁποίων θὰ συνθέσῃ τὸ ἐγκεφαλικὸν ἢ ψυχικὸν πνεῦμα, εἰς τὸ ἐπίπεδον τοῦ θαυμασίου δικτύου, ἤτοι τῶν χοριοειδῶν πλεγμάτων, τὸ ὁποῖον θὰ συγκεντροῦται ἐντὸς τῶν κοιλιῶν τοῦ ἐγκεφάλου καὶ θὰ χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν ἔκφρασιν τῆς βουλητικῆς κινητικότητος καὶ τὴν λειτουργίαν τῶν ζωτικῶν ὀργάνων τοῦ σώματος.

Κατὰ τὸν Γαληνὸν ἡ ψυχὴ εἶναι ὁ καθοριστικὸς παράγων τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως. Αὕτη εἶναι τὸ στοιχεῖον, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ ἄνθρωπος σκέπτεται, αἰσθάνεται, μανθάνει, γνωρίζει τὰ τοῦ ἑαυτοῦ του, ζεῖ, ἔχει τὴν αἴσθησιν τῆς ὑπάρξεώς του καὶ ἐπικοινωνεῖ μετὰ τοῦ περιβάλλοντος καὶ τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου[21].

Εἰς τὰ σχόλια, τὰ ὁποῖα διετύπωσεν ἐπὶ τοῦ Τιμαίου τοῦ Πλάτωνος, ὁ Γαληνὸς ὑπεστήριξεν τὸ ἐνιαῖον καὶ ἀδιαίρετον τῆς ψυχῆς, θεωρῶν ὅτι αἱ δυνάμεις αὐτῆς κατανέμονται χωρὶς αὐτη νὰ ὑποστῇ διαχωρισμὸν τῆς ἑνιαίας ὑποστάσεώς της. Οὕτως αἱ δυνάμεις καὶ αἱ ἀρχαὶ τῆς ψυχῆς κατανέμονται καὶ ἐνεργοῦν, κατ᾽ ἐπέκτασιν, διὰ τῆς κεφαλῆς, τῆς καρδίας καὶ τοῦ ἥπατος. Τὸ θεῖον στοιχεῖον τῆς ψυχῆς, τὸ ὁποῖον εἶναι ἔλλογον καὶ ἡγεῖται ὅλων τῶν ψυχικῶν λειτουργιῶν ἐγκαθίσταται εἰς τὸν ἐγκέφαλον, τὸ συναισθηματικὸν στοιχεῖον ἐγκαθίσταται εἰς τὴν καρδίαν καὶ τὸ φυσικὸν εἰς τὸ ἧπαρ. Ἡ κατανομὴ ὅμως αὕτη τοῦ τριμεροῦς τῆς ψυχῆς δὲν μεταβάλλει τὴν ἀδιάσπαστον ἑνότητα αὐτῆς, τὴν ὁποίαν ἐντόνως ὑπεστήριζεν ὁ Γαληνός, διατεινόμενος ὅτι αἱ γενόμεναι διακρίσεις τῆς θέσεως αὐτῆς εἰς τὰ ἐπὶ μέρους ὄργανα ἀναφέρονται οὐχὶ εἰς τὴν ὑπόστασιν αὐτῆς, ἀλλὰ εἰς τὰς ἐπὶ μέρους λειτουργικὰς ἐκφράσεις τῶν ἐνεργειῶν αὐτῆς.

Ὁ Γαληνὸς ἐπίστευεν, κατὰ τρόπον ἀπόλυτον, εἰς τὴν ψυχοσωματικὴν ἑνότητα τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου καὶ εἰς τὴν συνεχῆ καὶ ἀδιάκοπτον ἐπικοινωνίαν τῆς ψυχῆς μετὰ τοῦ σώματος καὶ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ σώματος ἐπὶ τῆς ψυχῆς. Κατὰ συνέπειαν, ἐθεώρει οὗτος ὅτι αἱ ψυχικαὶ παθήσεις δὲν ἦσαν ἀνεξάρτητοι τῶν παθήσεων τοῦ σώματος, ἀλλὰ πολλάκις ἀποτελοῦν προέκτασιν αὐτῶν ἐπὶ τῆς ψυχικῆς σφαίρας. Ἡ κατάστασις τοῦ σώματος ἀσκεῖ κεφαλαιώδη μὲν ἐπίδρασιν

21. Τόσον κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην ὅσον καὶ κατὰ τὸν Παρμενίδην, ὁ νοῦς, ὁ ὁποῖος σκέπτεται, καὶ τὸ νοούμενον ἀποτελοῦν ἄρρηκτον ἑνότητα «…τὸ γὰρ αὐτὸ νοεῖν τέ ἐστιν καὶ εἶναι» Παρμενίδου, *Περὶ Φύσεως 3.* Βλέπε καὶ Μπαλογιάννης Σ.: «Τὸ μήνυμα τοῦ Παρμενίδου εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς παγκοσμιοποιήσεως». *Ἐγκέφαλος* 41;71-78, 2004.

ἐπὶ τοῦ συναισθήματος καὶ τῆς ἐλλόγου σκέψεως, τὸ δὲ συναίσθημα ἀσκεῖ ἄμεσον ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς φυσικῆς ἢ σωματικῆς καταστάσεως τοῦ ἀτόμου. Ὁ ῥυθμὸς τῆς καρδίας ἐκφράζει ἐκδήλως τὴν ἐπίδρασιν τοῦ συναισθήματος ἐπὶ τῆς σωματικῆς σφαίρας, μεταβαλλόμενος ἐπὶ τῆς χαρᾶς ἢ τῆς θλίψεως, τοῦ φόβου ἢ τῆς ἀγωνίας, τῆς γαλήνης ἢ τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ὀργῆς.

Διὰ τὴν θεμελίωσιν τῶν ἀπόψεων αὐτῶν ὁ Γαληνὸς προσεπάθησε νὰ ἀποκτήσῃ καλὴν γνῶσιν τῆς νευροανατομίας, διὰ νὰ δυνηθῇ νά ἀνεύρῃ τὰς ὁδοὺς, εἰς τὰς ὁποίας ἡ ψυχικὴ ὑπόστασις τοῦ ἀνθρώπου συναντᾶται καὶ συνυφαίνεται μετὰ τῆς σωματικῆς τοιαύτης. Ἐκ παραλλήλου, ἐπίστευεν ὅτι οἱ σωματικοὶ χαρακτῆρες τοῦ ἀτόμου ἀντικατοπτρίζουν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, δυναμένου οὕτω τοῦ ἰατροῦ ἐκ τῆς φυσιογνωμίας νὰ ἐξάγῃ συμπεράσματα, ἀναφερόμενα εἰς τὴν ψυχικὴν δομὴν τοῦ ἀνθρώπου[22].

Ἡ ἀνάμειξις τῶν διαφόρων χυμῶν τοῦ σώματος (κρᾶσις), ὑπὸ ἄλλοτε ἄλλην ἀναλογίαν, ἦτο δυνατὸν, κατὰ τὸν Γαληνόν, νὰ ἀσκήσῃ καθοριστικὸν ῥόλον ἐπὶ τῶν σωματικῶν καὶ ψυχικῶν χαρακτήρων αὐτοῦ .Ἡ θερμοκρασία καὶ ἰδίως ἡ ὕγρανσις τοῦ ἐγκεφάλου ἔχει οὐσιώδη βαρύτητα, διὰ τὴν διαμόρφωσιν τῆς φυσιογνωμίας τοῦ ἀτόμου καὶ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἔκφρασιν τοῦ συναισθήματος αὐτοῦ.

Ὁ Γαληνὸς ἐπίστευεν ὅτι εἶναι ἀνώφελον να ἐπιδιώκουν οἱ ἰατροὶ νὰ διεισδύσουν εἰς τὴν ἀληθῆ φύσιν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, καθ' ὅσον δι' αὐτοὺς εἶναι πλέον προσιτὸν καὶ πραγματιστικὸν νὰ μελετοῦν τὰς

22. Τὴν ἀντίληψιν ὅτι ἡ φυσιογνωμία τοῦ ἀτόμου δύναται νὰ ἀντικατοπτρίσῃ τοὺς χαρακτῆρας τῆς ψυχῆς αὐτοῦ εἶχον σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Θεόφραστος, ὁ Σενέκας (4 π.Χ-65 μ.Χ), ὁ Πολέμων τῆς Λαοδικίας, ὁ Ποσειδώνιος, ὁ Χρύσιππος καὶ ὁ Ὀρειβάσιος. Ἐκ τῶν νεωτέρων νευρολόγων καὶ νευροανατόμων, ὁ Gall (1757-1828) εἰσήγαγεν τὴν φρενολογίαν, διατεινόμενος ὅτι ἑκάστη νοητικὴ λειτουργία εἶχεν συγκεκριμένην ἐντόπισιν ἐπὶ τοῦ ἐγκεφάλου, τὸ σχῆμα δὲ αὐτοῦ συνέβαλεν τὰ μέγιστα εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ σχήματος τοῦ κρανίου, διὰ τῆς ἐξετάσεως καὶ ἐπισκοπήσεως τοῦ ὁποίου δύνανται νὰ ἐξαχθοῦν πολύτιμα συμπεράσματα ἐπὶ τῶν λειτουργιῶν τοῦ ἐγκεφάλου καὶ κατ' ἐπέκτασιν ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀτόμου. Ὁ Ἱπποκράτης, ἀναφερόμενος εἰς τοὺς ἰδιοσυστασιακοὺς σωματικοὺς τύπους, εἰσήγαγεν νέον τρόπον σκέψεως ἐπὶ τῆς σχέσεως τῆς ψυχῆς μετὰ τοῦ σώματος καὶ τῆς κοινῆς συμμετοχῆς αὐτῶν εἰς τὴν συμπεριφορὰν καὶ τὴν ψυχοσωματικὴν νοσηρότητα τοῦ ἀτόμου, ἡ ὁποία ἐπηρέασεν οὐσιωδῶς τὴν νεωτέραν Ψυχολογίαν καὶ Ψυχιατρικήν. Βλέπε σχετικῶς Kretschmer E: Loerpenbau und Character. Springer Berlin 1921.

ἐνεργείας αὐτῆς, διὰ μέσου τῶν λειτουργιῶν τοῦ σώματος. Ἐκ παραλλήλου, ἡ φύσις τῆς ψυχῆς δεν εἶναι κατανοητὴ καὶ ὁδηγεῖ ἁπλῶς εἰς σειρὰν θεωριῶν, ἡ ἐπιβεβαίωσις τῶν ὁποίων εἶναι πρακτικῶς ἀδύνατος.

Ἐπὶ τῆς θεραπείας τῶν ψυχοσωματικῶν παθήσεων ὁ Γαληνὸς ὑπεγράμμιζεν: «Διὰ νὰ κατανοήσῃ τὴν φυσιολογίαν τοῦ σώματος, τὴν ὑφισταμένην διαφορὰν μεταξὺ τῶν ἐπὶ μέρους παθήσεων καὶ τὰς καταλλήλους ἑκάστοτε θεραπευτικὰς ἐνδείξεις, ὁ ἰατρὸς θὰ πρέπῃ νὰ διέπεται ὑπὸ τῆς λογικῆς τῆς ἐπιστημονικῆς σκέψεως. Διὰ νὰ ἐφαρμόσῃ αὐτὰς τὰς ἀρχάς, κατὰ τρόπον ἀλάνθαστον, ὁ ἰατρὸς θὰ πρέπῃ νὰ ἀπέχῃ τοῦ πλούτου, να ἀσκῇ τὴν σωφροσύνην καὶ νά γνωρίζῃ βαθέως ὅλας τάς φιλοσοφικὰς ἀπόψεις, τὴν λογικήν, τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας καὶ τὴν ἠθικήν».

Ὁ ἰατρὸς χρειάζεται τὴν γνῶσιν τῆς φιλοσοφίας, τόσον κατὰ τὴν ἔναρξιν τῶν ἰατρικῶν του σπουδῶν, ὅσον καὶ κατὰ τὴν ἄσκησιν τῆς ἐφηρμοσμένης ἰατρικῆς ἀργότερον. Οὕτως, ἕκαστος ἰατρὸς ἔχει ἄμεσον ἀνάγκην τῆς φιλοσοφίας καὶ κατ᾽ οὐσίαν ὁ ἰατρὸς θὰ πρέπῃ νὰ εἶναι ἀληθὴς φιλόσοφος.

Ὁ Ἡρόφιλος

Ὁ Ἡρόφιλος ἐγένετο γνωστὸς εἰς τοὺς Ἑλληνιστικοὺς χρόνους, οὐχὶ μόνον διὰ τὰς ἀνατομικὰς μελέτας αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἐγκεφάλου, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν μελέτην του ἐπὶ τῆς καρδιακῆς λειτουργίας καὶ τὴν διαγνωστικὴν ἀξίαν, τὴν ὁποίαν ἀπέδιδεν εἰς τὴν ἐξέτασιν καὶ παρακολούθησιν τοῦ σφυγμοῦ τῶν ἀσθενῶν.

Ἐπίστευεν οὗτος ὅτι ὁ σφυγμὸς δὲν ἀποτελεῖ ἰδιότητα καὶ λειτουργικὴν ἔκφρασιν τῆς κινητικότητος τοῦ τοιχώματος τῶν ἀρτηριῶν, ἀλλὰ ἀποτελεῖ ἔκφρασιν τῆς λειτουργίας τῆς καρδίας καὶ προέκτασιν τῶν παλμῶν αὐτῆς. Ὁ σφυγμὸς χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν ὕπαρξιν ρυθμοῦ, ὅπως καὶ ἡ μουσική. Διὰ νὰ καταστῇ ὁ ἰατρὸς ἱκανὸς νὰ μελετήσῃ τὸν σφυγμὸν καὶ νὰ ἑρμηνεύσῃ τὴν σημασίαν τῶν μεταβολῶν τοῦ ρυθμοῦ αὐτοῦ, θὰ πρέπῃ νὰ εἶναι γνώστης τῆς θεωρίας τῆς μουσικῆς καὶ τῆς βαθυτέρας ἑρμηνείας τῆς ἁρμονίας.

Ὁ Ἡρόφιλος ἦτο ὁ πρῶτος, ὁ ὁποῖος διέκρινεν τὸν σφυγμὸν ἀπὸ τὸν τρόμον, τὸν μυϊκὸν σπασμὸν καὶ τὰς δεσμιδώσεις καὶ εἰσήγαγεν

ἰδικῆς του ἐμπνεύσεως καὶ κατασκευῆς φορητὴν ὑδραυλικὴν συσκευήν, διὰ νὰ μετρᾶ τὸν σφυγμὸν τῶν ἀσθενῶν.

Εἰς τὸν εὐρύτερον χῶρον τῆς ἀνατομικῆς τοῦ κυκλοφορικοῦ συστήματος ὁ Ἡρόφιλος περιέγραψεν τὴν πνευμονικὴν ἀρτηρίαν, ἀναφέρων ὅτι τὸ αἷμα αὐτῆς ὁμοιάζει, ὡς πρὸς τὸ χρῶμα, πρὸς τὸ αἷμα τῶν φλεβῶν. Ἐκ παραλλήλου, περιέγραψεν τὰς μεσεντερίους ἀρτηρίας καὶ τὴν σχέσιν αὐτῶν μετὰ τῆς λειτουργικῆς ἀκεραιότητος τοῦ ἐντέρου.

Ὁ Ἡρόφιλος ἦτο ὁ πρῶτος ὁ ὁποῖος περιέγραψεν τὸ δωδεκαδάκτυλον, αἱ δὲ ὑπ' αὐτοῦ περιγραφαὶ τοῦ ἥπατος ἀναφέρονται ὑπὸ τοῦ Γαληνοῦ.

Ὁ Ἡρόφιλος ἠσχολήθη ἐν ἐκτάσει μετὰ τῆς ἀνατομικῆς μελέτης τοῦ Νευρικοῦ Συστήματος καὶ μετὰ τῆς Κλινικῆς Νευρολογίας. Προέβαινεν εἰς νεκροτομάς, ἰδίως κατὰ τοὺς χειμερινοὺς μῆνας καὶ ἐξῆγαγεν τὸν ἐγκέφαλον ἐκ τῆς κρανιακῆς κάψης, τὸν ὁποῖον ἀνέτεμνε κατὰ τὸν ἐγκάρσιον, τὸν ὁριζόντιον καὶ τὸν ὀβελιαῖον ἄξονα, διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ ἀποκτήσῃ στερεοτακτικὴν αἴσθησιν τῶν δομῶν καὶ τῶν μορφολογικῶν στοιχείων αὐτοῦ.

Διὰ τῶν πραγματοποιουμένων τομῶν ἠδυνήθη νὰ διακρίνῃ τὴν φαιὰν ἀπὸ τὴν λευκὴν οὐσίαν τοῦ ἐγκεφάλου καὶ νὰ περιγράψῃ τὸ κοιλιακὸν σύστημα αὐτοῦ.

Ἀναλυτικώτερον, ὁ Ἡρόφιλος περιέγραψεν λεπτομερῶς τὴν κάτω γωνίαν τοῦ ῥομβοειδοῦς βόθρου, ἤτοι τοῦ ἐδάφους τῆς τετάρτης κοιλίας, τὴν ὁποίαν ὠνόμασεν *γραφικὸν κάλαμον*, λόγῳ τῆς ὁμοιότητος αὐτῆς πρὸς τὴν χρησιμοποιουμένην ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του γραφίδος ἐκ καλάμου. Ἐμελέτησεν καὶ περιέγραψεν τοὺς δίκην πλεγμάτων ἀγγειακοὺς σχηματισμούς, οἱ ὁποῖοι προβάλλουν ἐντὸς τοῦ κοιλιακοῦ συστήματος, τοὺς ὁποίους ἐκάλεσεν ἀγγειακὰς μεμβράνας ἢ «*χοριοειδῆ πλέγματα*», ὅρον, τὸν ὁποῖον ἐσεβάσθη καὶ διετήρησεν ἡ σύγχρονος νευροανατομία.

Κατὰ τὸν Ἡρόφιλον, τὰ χοριοειδῆ πλέγματα συνδέονται μετὰ τῆς παραγωγῆς τοῦ ἐγκεφαλονωτιαίου ὑγροῦ, τὸ ὁποῖον πληροῖ τὸ κοιλιακὸν σύστημα καὶ ἐξ αὐτοῦ φέρεται εἰς τὸν ὑπαραχνοειδῆ χῶρον.

Μεταφέρων ὁ Ἡρόφιλος εἰς τὴν Νευροανατομίαν τὴν ἀγωνίαν τῶν φιλοσόφων διὰ τὴν ἕδραν τῆς ψυχῆς εἰς τὸ ἀνθρώπινον σῶμα,

ἐθεώρησεν ὅτι αὕτη κατασκηνοῖ εἰς τὸ κοιλιακὸν σύστημα τοῦ ἐγκεφάλου, εἰς τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται ἐπίσης καὶ τὸ κέντρον τῆς νοήσεως.

Ὁ Ἡρόφιλος ἔδωσεν ἰδιαιτέραν βαρύτητα εἰς τὴν φλεβικὴν κυκλοφορίαν τοῦ ἐγκεφάλου. Περιέγραψεν τοὺς φλεβικοὺς κόλπους τῆς σκληρᾶς μήνιγγος καὶ τοῦ κρανίου καὶ ἐπεσήμανεν ὅτι τὸ φλεβικὸν αἷμα συγκεντροῦται ὑπ᾽ αὐτῶν εἰς σχηματισμὸν τῶν μηνίγγων, ἐπὶ τοῦ ἔσω ἰνιακοῦ ὀγκώματος, τὸν ὁποῖον ὠνόμασεν ληνόν, παρομοιάσας αὐτὸν πρὸς τὸν χῶρον συγκεντρώσεως τοῦ γλεύκους.

Εἶναι ἄξιον ἰδιαιτέρας μνείας τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Ἡρόφιλος μελετῶν καὶ περιγράφων τὰ κρανιακὰ καὶ τὰ περιφερικὰ νεῦρα διέκρινεν αὐτὰ εἰς κινητικά, αἰσθητικὰ καὶ εἰς μικτά.

Τὸ ἀνατομικὸν ἔργον τοῦ Ἡροφίλου ὑπερβαίνει κατὰ πολὺ τὰ μέτρα τῆς ἐποχῆς του, δυνάμενον νὰ παραλληλισθῇ, ὡς πρὸς τὸ νευροανατομικὸν σκέλος, πρὸς τὸ ἔργον τοῦ Ἀνδρέα Βεζάλιους.

Ὁ Ἐρασίστρατος

Ὁ Ἐρασίστρατος ὁ Χῖος (304-250 π.Χ.) ἐσπούδασεν φιλοσοφίαν καὶ ἰατρικὴν εἰς τὰς Ἀθήνας, ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν καὶ καθοδήγησιν τοῦ Μητροδώρου. Ἐν συνεχείᾳ μετέβη εἰς τὴν Κῶ, τὸ 280 π.Χ. διὰ νὰ σπουδάσῃ Ἰατρικήν, εἰς τὴν γενέτειραν τοῦ Ἱπποκράτους, ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τοῦ Πραξαγόρου.

Ὁ Ἐρασίστρατος ἀνεγνωρίσθη ὡς εἷς τῶν μεγαλυτέρων ἰατρῶν καὶ ἰδίως τῶν νευρολόγων τῆς Ἑλληνιστικῆς περιόδου, δυνάμενος να θεωρηθῇ δικαίως ὡς ὁ πατὴρ τῆς Νευροφυσιολογίας καὶ τῆς Ψυχοσωματικῆς ἰατρικῆς .

Ὁ Ἐρασίστρατος, ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς βασικῆς ἐρεύνης καὶ ἰδίως τῆς ἐντρυφήσεώς του εἰς τὴν νευροανατομίαν, περιέγραψεν τὴν μορφολογίαν τοῦ φλοιοῦ τῶν ἐγκεφαλικῶν ἡμισφαιρίων, διακρίνας τὰ ἐγκεφαλικὰ ἡμισφαίρια εἰς τοὺς ἐπὶ μέρους λοβοὺς αὐτῶν καὶ περιγράψας τὰς αὔλακας καὶ τὰς ἕλικας αὐτῶν. Ὁ Ἐρασίστρατος ἐνετόπισεν τὰς ἀνωτέρας ψυχικὰς καὶ νοητικὰς λειτουργίας ἐπὶ τοῦ φλοιοῦ τῶν ἐγκεφαλικῶν ἡμισφαιρίων, γεγονὸς τὸ ὁποῖον ἔχει ἰδαιτέραν βαρύτητα, δεδομένου ὅτι ἡ ἀντίληψις αὕτη ἤρχισεν νὰ διαμορφώνεται

πολλοὺς αἰῶνας ἀργότερον ὑπὸ τοῦ Leonardo da Vinci καὶ ἰδίως ὑπὸ τοῦ Ἀνδρέα Βεζάλιους.

Ὁ Ἐρασίστρατος ἐπεσήμανεν τὰς μορφολογικὰς διαφοράς, αἱ ὁποῖαι ὑφίστανται μεταξὺ τοῦ ἐγκεφάλου τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ζῴων, ἀπέδωσεν δὲ τὴν μορφολογικὴν ἰδιαιτερότητα τοῦ ἀνθρωπίνου ἐγκεφάλου, μὲ τὰς πολλὰς αὔλακας καὶ ἕλικας, εἰς τὴν ἀνάγκην μείζονος ἀναπτύξεως τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ, λόγῳ τῆς πληθώρας τῶν νοητικῶν καὶ ψυχικῶν διεργασιῶν, αἱ ὁποῖαι πραγματοποιοῦνται ὑπ᾽ αὐτοῦ.

Εἶναι ἰδιαιτέρως ἄξιον μνείας τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Ἐρασίστρατος διεχώρησεν λειτουργικῶς τὸν ἐγκέφαλον ἀπὸ τὴν παρεγκεφαλίδα καὶ ἐπεσήμανεν ὅτι ἡ κυρία λειτουργία τοῦ παρεγκεφαλιδικοῦ φλοιοῦ συνίσταται εἰς τὴν ἐπίτευξιν τῆς εὐταξίας τῶν κινήσεων, θεωρῶν ὅτι ἡ παρεγκεφαλὶς ἀποτελεῖ τὸν κύριον ἁρμοστὴν τῆς βουλητικῆς κινητικότητος, ἡ ὁποία ἄρχεται μὲν ἐκ τῶν ἐγκεφαλικῶν ἡμισφαιρίων, συντονίζεται δὲ ἁρμονικῶς ὑπὸ τῆς παρεγκεφαλίδος.

Τὰ περιφερικὰ νεῦρα, κατὰ τὸν Ἐρασίστρατον, δὲν φέρουν πνεῦμα, ὅπως ἐπρέσβευεν ἡ Ἱπποκράτειος ἀντίληψις, ἀλλὰ ἦσαν συμπαγεῖς σχηματισμοί, οἱ ὁποῖοι συνίστανται ὑπὸ μικροσωληναρίων, τὰ ὁποῖα ἐπικοινωνοῦν μετὰ ἀναλόγων σχηματισμῶν τοῦ ἐγκεφάλου, διὰ τῶν ὁποίων κινεῖται μοριακὸν ὑλικὸν ἐκ τοῦ κεντρικοῦ νευρικοῦ συστήματος καὶ ἰδίως ἐκ τοῦ ἐγκεφαλικοῦ στελέχους καὶ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ πρὸς τὰ τελικὰ ὑποδεκτικὰ ὄργανα καὶ ἰδίως τοὺς μύες. Ἡ ἀντίληψις αὕτη διετυπώθη πολλοὺς αἰῶνας ἀργότερον ὑπὸ τοῦ Thomas Willis (1622-1675) εἰς τὸ ἐξαίρετον ἔργον του Cerebri Anatome (1664), τὸ ὁποῖον ἀπετέλει, κατ᾽ οὐσίαν, πλήρη Ἀνατομικὴν καὶ Φυσιολογίαν τοῦ Νευρικοῦ Συστήματος, καὶ ὑπὸ τοῦ Giovanni Alfonso Borelli εἰς τὸ ἔργον τοῦ De motu animalium (1645), ὁ ὁποῖος ἐθεώρη ὅτι διὰ μέσου τῶν περιφερικῶν νεύρων μεταφέρονται οὐσίαι ἐκ τοῦ κεντρικοῦ νευρικοῦ συστήματος πρὸς τὰς τελικὰς νευρικὰς ἀπολήξεις.

Ὁ Ἐρασίστρατος διετήρει εἰς τὴν σκέψιν του τὰς ἐπικουρείους ἀπόψεις, συμφώνως πρὸς τὰς ὁποίας τὸ πνεῦμα συνυφαίνεται μετὰ τῆς σωματικῆς ὑποστάσεως τοῦ ἀνθρώπου, πρὸς διαμόρφωσιν τοῦ ψυχοσωματικοῦ Εἶναι αὐτοῦ. Κατ᾽ αὐτόν, τὸ ζωτικὸν πνεῦμα εἰσέρχεται εἰς τὸν ἐγκέφαλον διὰ τῆς αἱματικῆς κυκλοφορίας, καθιστάμενον

ἐντὸς αὐτοῦ ζωϊκὸν πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ἐν συνεχείᾳ φέρεται, διὰ τῶν νεύρων, εἰς ὅλα τὰ ὄργανα καὶ τὰ μέλη τοῦ σώματος καὶ ζωοποιεῖ αὐτά. Τὴν τετάρτην κοιλίαν καὶ τὴν παρεγκεφαλίδα ἐθεώρει ὡς τόπους, εἰς τοὺς ὁποίους κατασκηνοῖ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, συνδεομένους, ὡς ἐκ τούτου, μὲ τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον αὐτοῦ.

Ὁ Ἐρασίστρατος διέκρινεν τὰς παθήσεις (α) εἰς τὰς ἐχούσας ὀργανικὸν ὑπόβαθρον, (β) εἰς τὰς ἀμιγῶς ψυχικὰς καὶ (γ) εἰς τὰς ἐχούσας ψυχοσωματικὴν ἔκφρασιν. Χαρακτηριστικὴ ὑπῆρξεν ἡ θεραπεία ὑπὸ τοῦ Ἐρασιστράτου τοῦ Ἀντιόχου, υἱοῦ τοῦ Σελεύκου τοῦ Β΄ τοῦ Νικάτωρος, βασιλέως τῆς Συρίας, ὁ ὁποῖος ἔπασχεν ἐκ σοβαρᾶς καὶ δυσθεραπεύτου νόσου, διὰ τὰ μέτρα τῶν ἰατρῶν τῆς ἐποχῆς του[23].

Ἕτεροι ἐπιφανεῖς νευρολόγοι τῶν Ἑλληνιστικῶν χρόνων

Ἐν μέσῳ τῶν πολλῶν νευρολόγων τῶν Ἑλληνιστικῶν χρόνων διακρίνονται ὁ Σορανὸς ὁ Ἐφέσιος, ὁ ὁποῖος συνέγραψεν διατριβὰς ἐπὶ τῆς ἐπιληψίας, τῆς ἀποπληξίας, τοῦ ἰλίγγου, καὶ τοῦ τετάνου, προσέφερεν δὲ πολύτιμον βιβλιογραφίαν, ἡ ὁποία ἀπετέλεσεν οὐσιώδη πηγὴν διὰ τὴν Βυζαντινὴν Νευρολογίαν.

Ὁ Ἀρεταῖος ὁ Καππαδόκης, ὁ ὁποῖος ἦτο ὁ πρῶτος περιγράψας τὸν χιασμὸν τῆς πυραμιδικῆς ὁδοῦ[24], περιγράψας συγχρόνως, μετὰ

23. Ὁ Ἀντίοχος διακατείχετο ὑπὸ ἰσχυρᾶς συναισθηματικῆς διακινήσεως, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας ἠρνεῖτο τὴν λῆψιν τροφῆς, ἐνεφάνιζεν δὲ σταδιακῶς αὐξανομένην ἐλάττωσιν τῆς ἰσχύος, εἶχεν σταδιακὴν ἀπώλειαν βάρους καὶ πλήρη ἀναστολὴν τῆς κοινωνικῆς λειτουργικότητος, εἰς σημεῖον ὥστε νὰ ἐκλαμβάνεται ὡς βαρέως πάσχων, εὑρισκόμενος ἐνδεχομένως εἰς προθανάτιον στάδιον. Ὁ Ἐρασίστρατος κληθεὶς ὑπὸ τοῦ Σελεύκου να ἀποφανθῇ ἐπὶ τῆς ὑγείας τοῦ υἱοῦ του, ἀντελήφθη τὸν ψυχοσωματικὸν χαρακτῆρα τῆς νόσου του, μελετῶν τὸν σφυγμὸν αὐτοῦ καὶ τὰς συναισθηματικὰς ἀντιδράσεις του, τὰς ἐκπεφρασμένας διὰ τῆς μεταβολῆς τοῦ καρδιακοῦ ῥυθμοῦ, τῆς ἐφιδρώσεως, τῆς ὑπεραιμίας τοῦ προσώπου καὶ τῆς μεταβολῆς τοῦ τόνου τῆς φωνῆς αὐτοῦ. Συζητήσας τὴν περίπτωσιν τοῦ Ἀντιόχου μετὰ τοῦ πατρός του, κατώρθωσεν νὰ ἐπιλύσῃ τὸ συναισθηματικὸν πρόβλημα αὐτοῦ, γεγονὸς τὸ ὁποῖον συνετέλεσεν εἰς τὴν πλήρη ἀνάκτησιν τῆς ὑγείας του.

24. Ἔγραψεν ἐπ᾽ αὐτοῦ χαρακτηριστικῶς «Ἡ αἰτία τῆς χιαστῆς παραλύσεως τοῦ κορμοῦ καὶ τῶν ἄκρων εἶναι ἡ ἀλλαγὴ τῆς θέσεως καὶ ὁ χιασμὸς μεταξὺ τῶν νευρικῶν ἰνῶν, καθ᾽ ὅσον αὗται δέν φέρονται κατὰ μῆκος τῆς ἰδίας πλευρᾶς ἀπὸ τὴν ἐκπόρευσιν ἕως τῆς καταλήξεώς των, ἀλλὰ ἑκάστη ἐξ αὐτῶν φέρεται εἰς τὴν ἑτέραν πλευράν, τὴν ἀντίστοιχον τῆς ἐπορεύσεώς της, διασταυρουμένη μετὰ τῆς ἀναλόγου ἀντιστοίχου ἰνός, ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ γράμματος Χ. Βλέπε σχετικῶς Areteus Cappadocius: The extant works. Ed

πολλῶν λεπτομερειῶν, τὰς κλινικὰς ἐκδηλώσεις τῆς μείζονος ἐπιληπτικῆς κρίσεως καὶ τὰς πολυμόρφους «αὔρας», αἱ ὁποῖαι προηγοῦνται τῶν κρίσεων. Ὁ Ἀρεταῖος ἦτο ἐκ τῶν πλέον σεβαστῶν καὶ ἀποδεκτῶν συγγραφέων ὑπὸ τῶν Νευρολόγων τῆς Κωνσταντινουπόλεως[25].

Κατὰ τοὺς Ἑλληνιστικοὺς χρόνους ἡ σύνδεσις τῆς φιλοσοφίας μετὰ τῆς ἰατρικῆς καὶ τῶν ἑτέρων ἐπιστημῶν ἦτο ἄρρηκτος, δεδομένου ὅτι ἐπεκράτει ἡ εὐρεῖα ἀντίληψις ὅτι ἡ ἐπιστήμη εἶναι δυνατὸν νὰ βελτιώσῃ τὴν ποιότητα τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ νὰ ἀναβαθμίσῃ τὴν κοινωνίαν, μόνον διὰ μέσου τῆς φιλοσοφίας. Χαρακτηριστικὴ ἐπ᾽ αὐτοῦ εἶναι ἡ ἄποψις τοῦ Κικέρωνος: «*Ὑπάρχει, σὲ διαβεβαιώνω, μία ἰατρικὴ τέχνη διὰ τὴν ψυχήν, ἡ ὁποία εἶναι ἡ φιλοσοφία, ἡ βοήθεια τῆς ὁποίας δὲν προέρχεται ἐκ τῶν ἔξω, ὅπως εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν σωματικῶν ἀσθενειῶν, ἀλλὰ ἐκ τῶν ἔσω. Θὰ πρέπῃ δι᾽ ὅλων τῶν δυνάμεών μας νὰ μεριμνῶμεν ἐμεῖς διὰ τὴν θεραπείαν μας*».

Ἐπιφανεῖς ἰατροὶ μετὰ εὐρείας γνώσεως καὶ ἐμπειρίας ἐπὶ τῶν Νευρολογικῶν παθήσεων εἰς τὸ Βυζάντιον

Ἐν μέσῳ τῶν πλέον γνωστῶν ἰατρῶν εἰς τὸ Βυζάντιον, οἱ ὁποῖοι διεκρίθησαν διὰ τὰς εὐρείας γνώσεις των ἐπὶ τῆς Νευρολογίας καὶ διὰ τὴν θεραπευτικὴν συμβολήν των ἐπὶ τῶν Νευρολογικῶν παθήσεων συγκαταλέγονται οἱ ἐν συνεχείᾳ ἀναφερόμενοι.

Ὁ Παντελεήμων ἐκ Νικομηδείας, ὁ ὁποῖος ἦτο ἐκ τῶν πρώτων χριστιανῶν ἰατρῶν, ἐξειδικευθεὶς εἰς τὰς ὀφθαλμολογικάς, ψυχιατρικὰς καὶ νευρολογικὰς παθήσεις, καταστὰς διάσημος, διὰ τὴν ὀρθὴν ἄσκησιν καὶ διδασκαλίαν τῆς Ἰατρικῆς. Ἐχαρακτηρίζετο διὰ τὴν ἀγάπην αὐτοῦ πρὸς τὸν πάσχοντα καὶ τὴν ἄμετρον φιλανθρωπίαν του, ἀσκήσας τὴν Ἰατρικὴν ἀναργύρως, ἐν μέσῳ τῶν ἐνδεῶν κοινωνικῶν τάξεων, κατὰ τὸ πρότυπον τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ καὶ τῶν ἑτέρων ἁγίων ἰατρῶν.

and transl. by Francis Adams, The Sydenham Society, London 1846, pp.63, 306.

25. Ilberg: Das neurologisch-psychiatrische Wissen und Konmen des Areteus von Kappadokien. Ztschr. ges Neurol. 1923;86: 227.

Διὰ τὴν εὐρεῖαν κοινωνικὴν προσφοράν του καὶ τὴν ἐκφραζομένην εὐγνωμοσύνην τῶν ἀνθρώπων ἐπέσυρεν τὸν φθόνον τῶν εἰδωλολατρῶν, οἱ ὁποῖοι τὸν ὠδήγησαν εἰς τὸ μαρτύριον.

Ὁ Ὀρειβάσιος ἐκ Περγάμου (325-403 μ.Χ.). Οὗτος ἦτο καθηγητὴς τῆς Ἰατρικῆς εἰς τὴν Σχολὴν τῆς Ἀλεξανδρείας, χρηματίσας προσωπικὸς ἰατρὸς τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰουλιανοῦ τοῦ Ἀποστάτου (361-363 μ.Χ.).

Ὁ Ὀρειβάσιος συνέγραψεν Ἐγκυκλοπαιδείαν τῆς Ἰατρικῆς εἰς ἑπτὰ τόμους, εἰς τὴν ὁποίαν περιέλαβεν, ἐν περιλήψει, τὰ ἔργα τοῦ Ἱπποκράτους καὶ τὰς ἐκτενεῖς διατριβὰς τοῦ Γαληνοῦ καὶ τῶν ἑτέρων διαπρεπῶν ἰατρῶν τῶν Ἑλληνιστικῶν χρόνων.

Τὸ ἔργον του περιελάμβανεν κεφάλαια ἐπὶ τῶν νευρολογικῶν παθήσεων, ὡς εἶναι αἱ διαταραχαὶ τῆς μνήμης καὶ αἱ ἄνοιαι, ἡ ἡμικρανία καὶ αἱ ἕτεραι μορφαὶ τῆς κεφαλαλγίας, ἡ μηνιγγῖτις καὶ ἡ ἐγκεφαλῖτις, αἱ ἀγγειακαὶ παθήσεις τοῦ ἐγκεφάλου καὶ αἱ τραυματικαὶ παθήσεις τοῦ νωτιαίου μυελοῦ.

Ὁ Ἀέτιος Ἀμιδηνός, καταγόμενος ἐξ Ἀμίδης τῆς Μεσοποταμίας (ἔζησεν τὸν ἕκτον μ.Χ. αἰῶνα). Οὗτος ἐσπούδασεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἐχρημάτισεν ἀρχίατρος τῆς Αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ὁ Ἀέτιος ἦτο ὁ πρῶτος ἰατρός, ὁ ὁποῖος περιέγραψεν τὴν παράλυσιν τῆς μαλθακῆς ὑπερῴας ἐπὶ διφθερίτιδος. Συνέγραψεν δέκα ἓξ ἰατρικὰ συγγράμματα «*Βιβλία ἰατρικὰ ἑκκαίδεκα*», εἰς τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται αἱ ἀπόψεις τῶν διαπρεπεστέρων προγενεστέρων ἰατρῶν, ἐν παραλληλισμῷ πρὸς τὰς ἰδικάς του ἰατρικὰς γνώμας, περιλαμβανομένων ἐπιπροσθέτως εἰς αὐτὰ πολλῶν θεραπευτικῶν πρωτοκόλλων[26].

Ὁ Ἀέτιος ἠσχολήθη, ἐν ἐκτάσει, μετὰ τῶν ὀφθαλμολογικῶν, τῶν νευρολογικῶν καὶ τῶν ψυχιατρικῶν παθήσεων καὶ ἰδίως μετὰ τῆς θεραπευτικῆς αὐτῶν. Τὸ ἔργον του ἐχαρακτηρίσθη ὡς ἓν ἐκ τῶν πολυτιμοτέρων καὶ χρησιμοτέρων ἔργων τῆς Βυζαντινῆς περιόδου.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐκ Τράλλεων (525-605). Οὗτος περιέγραψεν τὴν κεφαλαλγίαν ἐκ τάσεως, τὰ πολύμορφα ἐπιληπτικὰ φαινόμενα καὶ

26. Raeder I. Oribasii, Collectionum medicarum reliquiae [CMG 6/I-II], Lipsiae-Berolini 1926-1933. Olivieri A. Aetii Amideni Libri Medicinales I-VIII [CMG 8/I-II], Leipzig-Berlin 1935-1950.

πολλὰς ψυχιατρικὰς διαταραχάς. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς του ἐταξίδευσεν, ἐν ἐκτάσει, εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὴν Ἰταλίαν, τὴν Ἰσπανίαν καὶ τὴν Γαλατίαν καὶ ἐμελέτησεν εἰς βάθος πολλὰς ἐκ τῶν νευρολογικῶν παθήσεων καὶ ἰδίως τὰς ὀφειλομένας εἰς στερητικὰς καταστάσεις καὶ εἰς ἐξωγενῆ αἴτια. Συνέγραψεν διατριβάς, εἰς τὰς ὁποίας καταθέτει τὴν προσωπικὴν ἐμπειρίαν του καὶ ἐκφράζει πολλὰς ὑποθέσεις ἐπὶ τῆς παθογενείας τῶν νευρολογικῶν παθήσεων. Ἦτο ἐκ τῶν ὀλίγων ἰατρῶν, οἱ ὁποῖοι εἶχον τὴν τόλμην νὰ ἀσκήσουν κριτικὴν ἐπὶ τῶν ἀπόψεων τοῦ Γαληνοῦ, ὁσάκις αὗται δὲν συνέπιπτον μετὰ τῶν ἰδικῶν του παρατηρήσεων καὶ διαπιστώσεων[27].

Ἐπιπροσθέτως, ὁ Ἀλέξανδρος συνέγραψεν θεραπευτικὸν ἐγχειρίδιον, εἰς τὸ ὁποῖον περιελάμβανεν πολυάριθμα θεραπευτικὰ πρωτόκολλα, μεταξὺ τῶν ὁποίων πολλὰ ἀναφέρονται εἰς τὰς νευρολογικὰς καὶ ψυχιατρικὰς παθήσεις.

Ἔδωσεν οὗτος ἰδιαιτέραν ἔμφασιν εἰς τὴν θεραπευτικὴν ἀξίαν τῶν λουτρῶν, διὰ τὰς παθήσεις τοῦ νευρικοῦ συστήματος καὶ τὰς ψυχιατρικὰς διαταραχάς. Ἀσχοληθείς, ἐκ παραλλήλου, μετὰ τῶν παθήσεων τῶν ὀφθαλμῶν συνέγραψεν διατριβὴν ἐπὶ τῆς παθογενέσεως καὶ τῆς θεραπείας αὐτῶν, ἡ ὁποία δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς τὸ πρῶτον σοβαρὸν ἐπιστημονικὸν πόνημα εἰς τὸν χῶρον τῆς Ὀφθαλμολογίας.

Ὁ Παῦλος ὁ Αἰγινήτης (625-690) ἦτο ὁ διαπρεπέστερος ἰατρὸς τοῦ ἑβδόμου αἰῶνος, σπουδάσας εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἤσκησεν κατὰ τὸ πλεῖστον τὴν ἰατρικήν. Ὑπῆρξεν ὁ σύμβουλος νευρολόγος εἰς τὰ ἑπτὰ νοσοκομεῖα, τὰ ὁποῖα ἵδρυσεν εἰς τὴν πόλιν τῆς Ἀλεξανδρείας ὁ πατριάρχης Ἰωάννης ὁ Ἐλεήμων, ὁ ὁποῖος παρέμεινεν ὡς σύμβολον φιλανθρωπίας καὶ ἀγάπης εἰς τοὺς αἰῶνας[28].

27. T. Puschmann, Alexander von Tralles: Original-Text und Ubersetzung nebst einer einleitenden Abhandlung. Ein Beitrag zur Geschichte der Medicin, τ. 1-2, Wien 1878-1879.

28. Ὁ πατριάρχης Ἰωάννης ὁ Πέμπτος ὁ Ἐλεήμων, ὁ Ἅγιος τῆς Ἀγάπης, ἐποίμανεν τὸν λαὸν τῆς Ἀλεξανδρείας εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ ἑβδόμου αἰῶνος. Κατήγετο ἐξ Ἀμαθοῦντος τῆς Κύπρου. Ὡς Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας διεκρίθη διὰ τὴν φιλανθρωπίαν του, τὴν γεναιοδωρίαν του καὶ τὴν ἄμετρον ἀγάπην του πρὸς τὸ ποίμνιον του, τὸ ὁποῖον εὐηργέτει συνεχῶς, ἀφ' ἑνὸς μὲν προσωπικῶς, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τῶν πολλῶν κοινωφελῶν ἱδρυμάτων, διὰ τῶν ὁποίων ἐκόσμησεν τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀλεξανδρείας. Διένειμεν ὅλα τὰ ὑπάρχοντά του εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἔζη ἀσκητικῶς. Μετὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Περσῶν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ τὴν κατάκτησιν τῆς Αἰγύπτου, μετέβη εἰς τὴν Κύπρον ἔνθα

Ὁ Παῦλος ὁ Αἰγινήτης δύναται να θεωρηθῇ ὡς ὁ πρῶτος παιδονευρολόγος, ὁ ὁποῖος ἀπέκτησεν εὐρεῖαν ἐμπειρίαν ἐπὶ τῶν νευρολογικῶν παθήσεων τῆς βρεφικῆς καὶ παιδικῆς ἡλικίας, περιγράψας ἀξιοσημείωτον ἀριθμὸν δυσπλασιῶν τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ. Ἐκ παραλλήλου, ἦτο ὁ πρῶτος νευροεπιστήμων, ὁ ὁποῖος περιέγραψεν τὰ ἀνιόντα καὶ τὰ κατιόντα δεμάτια τοῦ νωτιαίου μυελοῦ. Περιέγραψεν ἐπίσης τὴν μηνιγγίτιδα καὶ τὸ πλῆρες νευρολογικὸν καὶ ψυχιατρικὸν φάσμα τῶν φαινομένων αὐτῆς, τὴν ἐγκεφαλίτιδα, μετὰ τῶν κλινικῶν ἐκδηλώσεων καὶ τῶν φυσικῶν σημείων αὐτῆς, ὑπογραμμίζων συγχρόνως τὴν συνεπείᾳ αὐτῶν τραγικὴν πρόγνωσιν τῆς πορείας τοῦ πάσχοντος.

Ὁ Παῦλος ὁ Αἰγινήτης ἦτο, ἐκ παραλλήλου, ὁ πρῶτος ἰατρὸς ὁ ὁποῖος περιέγραψεν τὴν ψευδοάνοιαν ἐπὶ μελαγχολίας καὶ ἐπεσήμανεν τὸν ἀναστρέψιμον χαρακτῆρα αὐτῆς.

Ἡ σημαντικωτέρα συμβολὴ τοῦ Παύλου εἰς τὴν Βυζαντινὴν ἰατρικὴν βιβλιογραφίαν ὑπῆρξεν ἡ «*Ἐπιτομὴ*» αὐτοῦ, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ἀληθῆ ἐγκυκλοπαιδείαν τῆς Ἰατρικῆς, περιλαμβάνουσα καὶ τὰς νευρολογικὰς παθήσεις, ἐν μέσῳ τῶν πολλῶν νοσολογικῶν περιγραφῶν καὶ ἀναφορῶν. Εἰς τὸ ἕκτον κεφάλαιον τοῦ ἐν λόγῳ συγγράμματος, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ πόνημα χειρουργικῆς, περιγράφονται πολλαὶ νευροχειρουργικαὶ τεχνικαί.

Τὸ ὅλον ἔργον ἐξετιμήθη σημαντικῶς ὑπὸ τῶν συγχρόνων καὶ μεταγενεστέρων ἰατρῶν καὶ ἐπὶ αἰῶνας ἀπετέλεσεν πολύτιμον ἐγχειρίδιον διὰ τοὺς ἰατροὺς καὶ τοὺς σπουδάζοντας τὴν ἰατρικὴν ἐπιστήμην.

ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 616 καὶ 620. Ἡ τιμία σορός του μετεφέρθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐκεῖθεν ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν εἰς τὴν Βενετίαν τὸ 1249. Ἡ Ἐκκλησία τιμᾶ τὴν μνήμην του εἰς τὰς 12 Νοεμβρίου, ἀναφέρουσα· «Ἐλεημοσύνης ὁ ποταμός, ὁ τῆς εὐσπλαγχνίας, διανέμων ἐπιρροὰς καὶ καταπιαίνων ἀπόρων τὰς καρδίας, ὁ μέγας Ἰωάννης ὑμνολογείσθω μοι». Ἡ κυρία πηγὴ τῶν πληροφοριῶν ἐπὶ τοῦ βίου τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος εἶναι ἡ βιογραφία αὐτοῦ, ἐκπονηθεῖσα ὑπὸ Λεοντίου ἐπισκόπου Νεαπόλεως Κύπρου. Βλέπε σχετικῶς Leontios' von Neapolis Leben des heiligen Iohannes des Barmherzigen, Erzbischofs von Alexandrien herausgegeben von Heinrich Gelzer. Freiburg. B. ;Leipzig : C. B. Mohr (Paul Siebeck), 1893. Ἐπίσης Three Byzantine Saints: Contemporary Biographies of St. Daniel the Stylite, St. Theodore of Sykeot and St. John the Almsgiver, trans. Elizabeth Dawes, and introductions and notes by Norman H. Baynes, (London: 1948).

Ὁ Ἅγιος Εὐστάθιος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης ὁ Μεγαλοοικονόμος ὁ Κατάφλωρος (1174 /75 – 1196 ἢ 1199). Οὗτος ἐγεννήθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἐξελέγη ἀρχικῶς Μητροπολίτης Μύρων τῆς Λυκίας, ἀλλὰ τῇ ἀπαιτήσει τοῦ Αὐτοκράτορος Μανουὴλ Α΄ ἐπανεξελέγη εἰς τὴν χηρεύουσαν μητρόπολιν τῆς Θεσσαλονίκης, ἔνθα παρέμεινεν ἕως τῆς κοιμήσεώς του τὸ 1196 ἢ τὸ 1199. Διεκρίθη διὰ τὴν σοφίαν καὶ τὴν ἁγιότητα τοῦ βίου του. Ὑπῆρξεν πολυγραφώτατος, τοῦ ἔργου αὐτοῦ ἐκτεινομένου εἰς τὴν ἱστορίαν, τὴν φιλολογίαν, τὴν φιλοσοφίαν, τὴν λογοτεχνίαν καὶ τὴν ἰατρικήν[29].

Ἐν μέσῳ τῶν ἰατρικῶν στοιχείων τοῦ ἔργου του συγκαταλέγεται ἡ πρώτη διεθνῶς περιγραφὴ τῆς φωτοφοβικῆς καὶ τῆς γελαστικῆς ἐπιληψίας.

Ὁ Θεόφιλος Πρωτοσπαθάριος (9ος αἰών). Οὗτος ἔφερεν τὸν τίτλον τοῦ πρωτοσπαθαρίου καὶ συγχρόνως ἦτο ἀρχίατρος, μοναχὸς καὶ φιλόσοφος. Ἐχαρακτηρίσθη ὡς ὁ πλέον ἐπιφανὴς νευροανατόμος τῆς ἐποχῆς του. Συνέγραψεν διατριβὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «*Ἐπὶ τῆς δομῆς τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος*», ἡ ὁποία ἤσκησεν σημαντικὴν ἐπίδρασιν εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ συγκρότησιν ἐπὶ τῆς ἀνατομίας τῶν ἰατρῶν τῆς Βυζαντινῆς περιόδου. Συνέγραψεν, ἐκ παραλλήλου, διατριβὰς «*ἐπὶ τοῦ σφυγμοῦ*», «*ἐπὶ τῶν οὔρων*», «*ἐπὶ τῶν ἐκκρίσεων*» καὶ ἓν σχόλιον ἐπὶ τῶν Ἀφορισμῶν τοῦ Ἱπποκράτους[30]. Ἐνεπνεύσθη βαθύτατα ὑπὸ τῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν, ὑποστηρίζων τὰς ἀρχὰς τῆς ἁγιότητος τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς καὶ τῆς ἱερότητος τοῦ σώματος.

---

29. Ἡ Ἐκκλησία ἀναφέρει διὰ τοῦ ὑμνογράφου της· «Σοφίας ταῖς χάρισι, κεκοσμημένος λαμπρῶς, ποιμὴν ἐνθεώτατος, τῆς Ἐκκλησίας Χριστοῦ, ἐδείχθης Εὐστάθιε. Ὅθεν Θεσσαλονίκη, ἡ ἁγία σου ποίμνη, ὕμνοις σε μακαρίζει καὶ συμφώνως βοᾷ σοι. Ἱκέτευε Χριστὸν τὸν Θεόν, ὑπὲρ ἡμῶν Πάτερ ὅσιε». Βλέπε ἐκ παραλλήλου καὶ τὸ ἀκόλουθον πόνημα Hunger Herbert, Die hochsprachliche profane Literatur der Byzantiner, 2 Vol. Handbuch der Altertumswissenschaft, Munich: Beck,1978,2: 299.

30. Οἱ Ἀφορισμοὶ τοῦ Ἱπποκράτους εἶναι συλλογὴ ἐκ 34 ἐπιστημονικῶν ἀξιωμάτων, παραγγελμάτων ἢ ἀποφθεγμάτων, διὰ τῶν ὁποίων θὰ εὐηργετεῖτο ὁ ἀσθενής, ἐὰν ταῦτα ἐλαμβάνοντο σοβαρῶς ὑπ᾽ ὄψιν ὑπὸ τῶν ἰατρῶν καὶ ἐφηρμόζοντο, συμβάλλοντα εἰς τὴν καλλυτέραν θεραπευτικὴν ἀντιμετώπισιν αὐτῶν καὶ εἰς τὴν ἀποφυγὴν ἰατρογενῶν σφαλμάτων. Βλέπε *Ἀφορισμοὶ τοῦ Ἱπποκράτους*. Aphorismi Hippocratus, Amsterdam: Hendrik Wetstein, 1685. Ὁ πρῶτος ἀφορισμὸς εἶναι πλήρης σκεπτικισμοῦ « Ὁ βίος βραχύς, ἡ δὲ τέχνη μακρά, ὁ δὲ καιρὸς ὀξύς, ἡ δὲ πεῖρα σφαλερά, ἡ δὲ κρίσις χαλεπή». (1886), Vol. 2, 344-5).

Ὁ Θεοφάνης ὁ «Νόννος» (10ος αἰών). Ὁ Θεοφάνης ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων ἰατρῶν τῆς Μακεδονικῆς Ἀναγεννήσεως εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν[31].

Ὁ Θεοφάνης συνέγραψεν Ἐγχειρίδιον Ἰατρικῆς, τὸ ὁποῖον ὠνόμασεν «*Σύνοψιν*», εἰς τὸ ὁποῖον περιελάμβανεν τριακόσια κεφάλαια, ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἐσωτερικὴν παθολογίαν, τὴν γυναικολογίαν, τὴν νευρολογίαν καὶ τὴν φαρμακολογίαν.

Ὁ Ἰωάννης Ζαχαρίου Ἀκτουάριος[32]. Οὗτος ἦτο ἐκ τῶν πλέον καταξιωμένων νευρολόγων καὶ ψυχιάτρων. Ὑπῆρξεν ὁ προσωπικὸς ἰατρὸς τοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Γ΄[33]. Εἰς τὸν Ἰωάννην ἀνετέθη ἡ διεύθυνσις τοῦ τμήματος ἐσωτερικῆς παθολογίας καὶ νευρολογίας εἰς τὸν Ξενῶνα τοῦ Παντοκράτορος καὶ τοῦ Νοσοκομείου τῆς Μαγγάνα κατὰ τὸν 14ον αἰῶνα.

Αἱ ἀπόψεις αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς ἐκτίθενται εἰς τὸ ἔργον του ὑπὸ τὸν τίτλον «*Περὶ ἐνεργειῶν καὶ παθῶν τοῦ ψυχικοῦ πνεύματος καὶ τῆς κατ᾽ αὐτὸ διαίτης*».

Ὁ Νικόλαος Μυρεψός, Ἀκτουάριος. Οὗτος ὑπῆρξεν ἰδιαιτέρως γνωστός, διὰ τὴν συγκρότησὶν του ἐπὶ τῆς φαρμακολογίας καὶ τῆς θεραπευτικῆς. Ἐχρημάτισεν προσωπικὸς ἰατρὸς τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Γ΄ τοῦ Βατάτζη[34]. Ἐπὶ βασιλείας δὲ τοῦ Θεοδώρου Β΄ τοῦ Λασκάρεως, υἱοῦ τοῦ Ἰωάννου, ἔχαιρεν ἰδιαιτέρας ἐκτιμήσεως, χαρα-

31. Ἡ περίοδος τῆς Μακεδονικῆς δυναστείας ὑπῆρξεν μία ἐκ τῶν πλέον ἐνδόξων καὶ εὐτυχῶν περιόδων τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας. Αἱ ἐπιστῆμαι καὶ αἱ τέχναι ἀνεπτύχθησαν εὐρέως καὶ ἔδωσαν σημαντικοὺς καρπούς, δι᾽ ὃ καὶ ἡ περίοδος αὕτη χαρακτηρίζεται ὡς «Μακεδονικὴ Ἀναγέννησις». Βλέπε σχετικῶς Browning Robert: The Byzantine Empire, London: Weidenfeld and Nicolson, 1980. Βλέπε σχετικῶς St. Bernard, Theophanis Nonni epitome de curatione morborum, τ. 1-2, Gotha-Amsterdam 1794-1795,

32. Ἀκτουάριος ἦτο τίτλος ἀπονεμόμενος κυρίως εἰς τὸν προσωπικὸν ἰατρὸν τοῦ Αὐτοκράτορος, ὁ ὁποῖος ἐξετέλει συγχρόνως καθήκοντα γενικοῦ ἀρχιάτρου. Ὁ τίτλος οὗτος, ὡς ὀφφίκιον, ἐθεσπίσθη κυρίως εἰς τὴν Αὐτοκρατορίαν τῆς Νικαίας, ἀπονεμόμενος εἰς τὸν ἰατρὸν τοῦ αὐτοκράτορος, ὁ ὁποῖος συγχρόνως ἐξετέλει καθήκοντα καὶ ἐπισήμου γραμματέως.

33. Ὁ Ἀνδρόνικος Γ΄ Παλαιολόγος (1297-1341) ἐχρημάτισεν Αὐτοκράτωρ ἀπὸ τὸ 1328 ἕως τό 1341, ἦτο υἱὸς τοῦ Μιχαὴλ ΙΘ΄ Παλαιολόγου.

34. Ὁ Ἰωάννης Γ΄ Δούκας Βατάτζης (1192-1254) ἦτο Αὐτοκράτωρ τῆς Νικαίας ἀπὸ τὸ 1221 ἕως τὸ 1254, διαδεχθεὶς τὸν Θεόδωρον Α΄, τὸ 1212. Ἐπεξέτεινεν τὴν Αὐτοκρατορίαν, περιλαβὼν εἰς τὰ ὅρια αὐτῆς τὴν Βιθυνίαν, τὴν Θράκην καὶ τὴν Μακεδονίαν.

κτηριζόμενος ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος ὡς «*ὁ ἐξοχώτερος τῶν ἰατρῶν*». Συνέγραψεν ἐγχειρίδιον Φαρμακολογίας, καλέσας αὐτὸ «*Δυναμερόν*», εἰς τὸ ὁποῖον κατέγραψεν 2.600 φάρμακα ἢ φαρμακευτικοῦ χαρακτῆρος οὐσίας, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων περιελαμβάνοντο φαρμακευτικοὶ παράγοντες, χορηγούμενοι εἰς νευρολογικὰς καὶ ψυχιατρικὰς παθήσεις[35]. Ὡς ἰατρὸς καὶ φαρμακολόγος ἤσκησεν μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς Ἀραβικῆς ἰατρικῆς καὶ ἐπὶ τῆς ἰατρικῆς τῆς Δύσεως[36].

Νοσοκομεῖα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἔχοντα νευρολογικὴν μονάδα

Εἰς τὸ Βυζάντιον ἡ ἄνθησις τῆς Νευρολογίας κατέστη μεγίστη, διὰ τῆς ἱδρύσεως Νοσοκομείων καὶ νοσηλευτικῶν μονάδων, τόσον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅσον καὶ εἰς ἄλλας πόλεις τῆς Αὐτοκρατορίας. Ὁ Μ. Κωνσταντῖνος, κατανοῶν τὴν ἀνάγκην ἱδρύσεως Νοσηλευτικῶν ἱδρυμάτων, εἶχεν προβῆ ἤδη ἀπὸ τῆς θεμελιώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὴν λῆψιν μέτρου, ἰδιαιτέρως εὐεργετικοῦ χαρακτῆρος, διὰ τὴν ἀνάπτυξιν φιλανθρωπικῶν ἱδρυμάτων, ἐκχωρῶν τὸ δικαίωμα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν νὰ δέχεται κληροδοτήματα καὶ δωρεάς, διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς φιλανθρωπικῆς δράσεώς της καὶ ἐκχωρῶν ὁ ἴδιος, ἐκ παραλλήλου, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μέρος τῶν δημοσίων ἐσόδων[37].

---

35. Τὸ ἔργον τοῦ Νικολάου Μυρεψοῦ ἐξεδόθη διὰ πρώτην φορὰν τὸ 1541 ὑπὸ τοῦ Johannes Agricola Ammonius εἰς τὸ Ingolstadt. Ἡ πρώτη μετάφρασις τοῦ *Δυναμεροῦ* εἰς τὴν Λατινικὴν μετὰ σχολίων ἐγένετο τό 1549 ὑπὸ τοῦ Leonhart Fuchs εἰς τὴν Βασιλείαν καὶ περιλαμβάνεται αὕτη εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ Στεφάνου. Βλέπε σχετικῶς Stephanus H. Medicae artis princepes 1 (Paris 1567), Frankfurt 1625, Nurnberg 1658.

36. Παρ' ὅλας τὰς ὑφισταμένας τεχνικὰς ἢ γλωσσολογικὰς δυσχερείας, τὰ ἔργα τῶν Ἑλλήνων ἰατρῶν μετεφράζοντο εἰς ὅλον καὶ πλέον αὐξανόμενον ῥυθμὸν εἰς τὴν ἀραβικήν. Δεσπόζουσαν θέσιν εἶχεν πάντοτε τὸ ἔργον τοῦ Γαληνοῦ, τὸ ὁποῖον, ἐντὸς τοῦ ἑλληνιστικοῦ χώρου καὶ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν Ἀράβων ἀργότερον, ἐπεσκίαζεν ἐν μέρει καὶ τὸ ἔργον τοῦ Ἱπποκράτους. Ἐκ παραλλήλου, μετεφράζοντο καὶ τὰ ἔργα τοῦ Ρούφου τοῦ Ἐφεσίου, κυρίως λόγῳ τῆς κλινικῆς πρακτικότητος καὶ τῆς ἀξίας των εἰς τὴν θεραπευτικὴν ἀντιμετώπισιν τῶν νόσων, αἱ μεταφράσεις δὲ τοῦ ἔργου τοῦ Ὀρειβασίου καὶ τοῦ Παύλου τοῦ Αἰγινίτου συνεπλήρωναν τὸ φάσμα τῶν ἑλληνικῶν συγγραμμάτων.

37. Τὰ πλεῖστα τῶν Νοσοκομείων συνεδέοντο μετὰ Μονῶν. Μοναχοὶ ἰατροὶ καὶ μονάζουσαι προσέφερον τὰς ἰατρικὰς καὶ νοσηλευτικὰς φροντίδας εἰς τοὺς ἀσθενεῖς. Ὁ Μέγας

Τὰ νοσοκομεῖα τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶχον γνήσιον ἐπιστημονικὸν χαρακτῆρα, διαθέτοντα καλῶς ὠργανωμένας παθολογικάς, χειρουργικὰς, καὶ μαιευτικὰς κλινικάς. Πολλὰ ἐξ αὐτῶν διέθετον μονάδας διὰ νευρολογικοὺς καὶ ψυχιατρικοὺς ἀσθενεῖς, βιβλιοθήκην, φαρμακεῖον, ἀναγνωστήριον καὶ παρεκκλήσιον. Πολλὰ ἐκ τῶν νοσοκομείων τῆς Κωνστατινουπόλεως ἐφήρμοζαν φυσικοθεραπείαν, μουσικοθεραπείαν, ψυχικὴν καὶ πνευματικὴν ἐνδυνάμωσιν καὶ ἐργασιοθεραπείαν[38].

Ὡρισμένα ἐκ τῶν νοσοκομείων εἶχον πανεπιστημιακὸν χαρακτῆρα, συνδεόμενα μετὰ τῆς Μαγναύρας, τοῦ ἐπιφανοῦς καὶ διεθνῶς ἀκτινοβολοῦντος Πανεπιστημίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως[39].

Ἐν μέσῳ τῶν πολυαρίθμων νοσηλευτικῶν ἱδρυμάτων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὰ πλέον γνωστὰ καὶ εὐρείας ἀναγνωρίσεως, διὰ τὸ παρεχόμενον ἰατρικόν, νοσηλευτικόν, διδακτικὸν καὶ φιλανθρωπικόν ἔργον, ἦσαν (α) ὁ Ξενὼν[40] τοῦ Παντοκράτορος, (β) ὁ Ξενὼν

Βασίλειος, ὁ ὁποῖος ἐσπούδασεν ἰατρικὴν εἰς τὰς Ἀθήνας ἵδρυσεν εἰς τὴν Καισάρειαν σειρὰν ἔργων φιλανθρωπίας, τὰ ὁποῖα συνεκρότουν ἀληθῆ πόλιν. Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ὅταν ἀνῆλθεν εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸ 390, ἤρχισε νὰ ἱδρύῃ σειρὰν φιλανθρωπικῶν ἱδρυμάτων, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων περιελαμβάνοντο καὶ νοσοκομεῖα. Βλέπε σχετικῶς Constantelos Demetrios:, Byzantine Philanthropy and Social Welfare, Rutgers University Press 1968.

38. Βλέπε σχετικῶς Miller T. S., 1998: Ἡ γέννησις τοῦ Νοσοκομείου εἰς τὴν Βυζαντινὴν Αὐτοκρατορίαν. Ἀπόδοσις εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ν. Κελερμένος, Ἱερὰ Μητρόπολις Θηβῶν καὶ Λεβαδείας, The Johns Hopkins University Press, Ἐκδόσεις Βήτα. Πρώτη ἔκδοση 1987. Ἀθήνα.

39. Τὸ Πανδιδακτήριον τῆς Μαγναύρας ἦτο τὸ μέγα Πανεπιστήμιον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἱδρυθὲν τὸ 425 ὑπὸ τὸ ὄνομα Πανδιδακτήριον. Κατ' οὐσίαν ἦτο τὸ πρῶτον Πανεπιστήμιον τοῦ κόσμου, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ ὅρος Πανεπιστήμιον (Universitas) ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Bologna. Ὁ Ἰωσὴφ Γενέσιος, εἰς τὸ *Περὶ βασιλείων δ'*, ἔγραψεν ἐπὶ τῆς Μαγναύρας: «Περὶ πολλοῦ δὲ τῷ Καίσαρι Βάρδα ἡ σοφία πεφιλοτίμητο, κἂν τῶν πολλῶν πρὸς ἐπίδειξιν ἐπιμεμέλητο. Συναθροίζει σοφοὺς κατὰ τὴν Μαγναύραν, ὡς τοὺς μὲν φιλοσοφίας, γεωμετρίας, τοὺς δὲ ἑτέρους ἀστρονομίας, ἄλλους γραμματικῆς, ἀντιποιουμένους ἐγκαταστήσας προῖκα διδάσκειν τοὺς προσιόντας». Τὸ πανεπιστήμιον περιελάμβανεν 31 ἕδρας διὰ τὴν Ἰατρικήν, τὴν Φιλοσοφίαν, τὰ Μαθηματικά, τὴν Γεωμετρίαν, τὴν Ἀστρονομίαν, τὴν Μουσικήν, τὴν Νομικὴν καὶ τὴν Ῥητορικήν. Οἱ Ἴσαυροι (717-802) ὠνόμασαν τὴν σχολὴν τῆς Μαγναύρας «Οἰκουμενικὸν Διδασκαλεῖον». Ἡ λειτουργία τῆς Μαγναύρας διήρκεσε μέχρι τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸ 1453.

40. Ξενὼν ἦτο ὁ ὅρος, ὁ ὁποῖος ἐχρησιμοποιεῖτο διὰ τὰ Νοσοκομεῖα τῆς Κωνσταντινου-

τοῦ Σαμψῶνος[41], (γ) ὁ Ξενὼν τοῦ Εὐβούλου, (δ) ὁ Ξενὼν τῆς Ἁγίας Εἰρήνης , (ε) ὁ Ξενὼν τῶν ἁγίων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ ἢ Κοσμίδιον, (ς) ὁ Ξενὼν τοῦ Χριστοδότου, (ζ) ὁ Ξενὼν τοῦ Ναρσῆ, (η) ὁ Ξενὼν τῶν τεσσαράκοντα μαρτύρων[42], (θ) ὁ Ξενὼν τοῦ Μαρκιανοῦ, (ι) ὁ Ξενὼν τῶν Μαγγάνων[43].

Περιγράφομεν κυρίως τὸν ξενῶνα τοῦ Παντοκράτορος, τοῦ ὁποίου τὸ τυπικὸν διασωθὲν ἐπέτρεψε νὰ γνωρίσωμεν τὴν ὀργάνωσιν καὶ τὴν λειτουργίαν αὐτοῦ καὶ κατ᾽ ἐπέκτασιν τὴν λειτουργίαν τῶν πλείστων νοσηλευτικῶν ἱδρυμάτων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὰ ὁποῖα ἐστηρίζοντο ἐπὶ τῶν ἰδίων ἀρχῶν.

Ὁ Ξενὼν τοῦ Παντοκράτορος

Ἐκ τῶν πλέον ἀνεγνωρισμένων νοσηλευτικῶν ἱδρυμάτων τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἦτο ὁ Ξενὼν τοῦ Παντοκράτορος[44], ἱδρυθεὶς

πόλεως, κατὰ τὴν Βυζαντινὴν περίοδον. Κατὰ τοὺς χριστιανικοὺς χρόνους ἤρχισαν νὰ ὀργανώνονται νοσοκομεῖα, ἔχοντα ἀληθῆ ἐπιστημονικὸν χαρακτῆρα, συνδυάζοντα, ἐκ παραλλήλου, τὴν κατὰ Χριστὸν ἀγάπην καὶ φιλανθρωπίαν. Κατὰ τὸν τέταρτον ἤδη αἰῶνα ἤρχισαν νὰ ἱδρύωνται μετὰ αὐξανομένου ῥυθμοῦ ξενῶνες εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ εἰς ἄλλας περιοχὰς τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ πλέον γνωστοὶ ἦσαν (α) ὁ ξενὼν τοῦ Ἁγ. Ζωτικοῦ, πλησίον τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας, ἱδρυθεὶς κατὰ τὰ ἔτη τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, καὶ (β) ἡ «Βασιλειάς», ἱδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Μ. Βασιλείου εἰς τὴν Καισάρειαν τῆς Καππαδοκίας. Βλέπε σχετικῶς Miller T. Ἡ γέννησις τοῦ νοσοκομείου στην Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία. Ἐκδόσεις ΒΗΤΑ. Ἀθῆνα 1998. Βλέπε διὰ τὴν κοινωνικὴν πρόνοιαν εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν καὶ Γ. Μαντζαρίδης *Ὀρθοδόξη Θεολογία καὶ κοινωνικὴ ζωή.* ἐκδ. Πουρναρᾶ. Θεσσαλονίκη 1996.

41. Ὁ ἐν λόγῳ ξενὼν ἐτιμᾶτο εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ὁσίου Σαμψῶνος τοῦ Ξενοδόχου, ὁ ὁποῖος «ἦν σωτήριος λιμὴν τοῖς πενομένοις καὶ χρῄζουσι βοηθείας …καλῶς καὶ θεοφιλῶς πολιτευσάμενος καὶ πολλοῖς πρόξενος σωτηρίας γενόμενος».

42. Ἐτιμᾶτο εἰς τὴν μνήμην τῶν Ἁγίων Τεσσαράκοντα μαρτύρων, στρατιωτῶν τῆς ῥωμαϊκῆς λεγεῶνος XII τῆς καλουμένης fulminata, οἱ ὁποῖοι ἐμαρτύρησαν ἐπὶ Λικινίου τὸ 320, ῥιφθέντες εἰς τὴν παγωμένην λίμνην τῆς Σεβαστείας, τῆς ἐλάσσονος Ἀρμενίας, παραμένοντες πιστοὶ ἄχρι θανάτου εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Κυρίου.

43. Ἀναφέρεται ἡ νοσηλεία τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξίου, εἰς τὸν Ξενῶνα τῶν Μαγγάνων τὸν 12ο αἰῶνα. Βλέπε σχετικῶς Kourkoula, 1997: Some Details of the Administration and Functioning of the Byzantine Hospitals. International History of Nursing Journal, vol. 3, No. 1: pp. 79-85.

44. Ὁ κύριος ναὸς τῆς μονῆς τοῦ Παντοκράτορος ἦτο γνωστὸς παλαιότερον ὡς Zeiredkilisse-tzami. Τὸ κτήριον τοῦ Νοσοκομείου δὲν ὑφίσταται πλέον.

ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰωάννου Β΄ Κομνηνοῦ, τὸ 1136[45]. Ὁ ἐν λόγῳ Ξενὼν εὑρίσκετο εἰς τὴν βορειοανατολικὴν πλευρὰν ἑνὸς λόφου, πλησίον τοῦ Κερατίου κόλπου[46].

Ἀπὸ τῆς ἱδρύσεώς του ὁ Ξενὼν προορίζετο νά λειτουργήσῃ ὡς Γενικὸν Πανεπιστημιακὸν Νοσοκομεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον θὰ παρεῖχον τὸ ὑψηλὸν λειτούργημά των 50 ἰατροὶ καὶ ἱκανὸς ἀριθμὸς νοσηλευτικοῦ προσωπικοῦ, φαρμακοποιοί, διαιτολόγοι, φυσικοθεραπευταί, τεχνικοὶ καὶ ἱερεῖς[47].

Οἱ ἰατροί, οἱ ὁποῖοι ἐπελέγοντο, διὰ νὰ ἐπανδρώσουν τὸ Νοσοκομεῖον, προείρχοντο ἐκ τῶν ἀρίστων ὅλης τῆς Αὐτοκρατορίας, ἐθεωρεῖτο δὲ ὑψίστη τιμὴ ἡ ἔνταξίς των εἰς τὸ ἰατρικὸν σῶμα αὐτοῦ.

Οἱ σπουδασταὶ τῆς Ἰατρικῆς παρηκολούθουν τάς δραστηριότητας τῶν τμημάτων, ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν καὶ καθοδήγησιν καθηγητῶν καὶ ἐξειδικευμένων ἐσωτερικῶν ἰατρῶν. Εἷς ἐκ τῶν καθηγητῶν, πλήρους ἀπασχολήσεως, παρέμενεν διαρκῶς εἰς τὸ Νοσοκομεῖον, διὰ να διδάσκῃ συνεχῶς τοὺς σπουδαστὰς καὶ νὰ κατευθύνῃ τοὺς νεωτέρους ἰατρούς. Οὗτος ἦτο καὶ ὁ ἐκ τῶν ἰατρῶν δαψιλέστερον ἀμειβόμενος.

Ὑπῆρχεν καλῶς ὠργανωμένη βιβλιοθήκη, ἡ ὁποία ἦτο ἡ μεγαλυτέρα ἰατρικὴ βιβλιοθήκη τῆς Κωνσταντινουπόλεως, προοριζομένη τόσον διὰ τοὺς σπουδαστάς, ὅσον καὶ διὰ τοὺς ἰατροὺς καὶ τὸ νοσηλευτικὸν προσωπικόν. Ἐν μέσῳ τῶν συγγραμμάτων ὑπῆρχον αἱ Ἱπποκράτειοι συλλογαί, αἱ διατριβαὶ τοῦ Γαληνοῦ, τὰ ἔργα τοῦ Ἐρα-

45. Ὁ Ἰωάννης Β΄ Κομνηνὸς (1118-1143) ἦτο υἱὸς τοῦ Ἀλεξίου ΙΑ΄ Κομνηνοῦ καὶ τῆς Εἰρήνης Δούκα. Ἰσχυροποίησεν οὗτος τὸ Βυζαντινὸν κράτος, πολεμῶν συνεχῶς ἐναντίον τῶν Πετσενίων, τῶν Οὔγγρων, τῶν Νορμανδῶν καὶ τῶν Μογγόλων.

46. Moller-Wiener Wolfgang: Bildieexikon zur Topographie Istanbul, Tubingen: E. Wasmuth, 1977.

47. Τὸ τυπικὸν ἐπέβαλεν τὴν νοσηλείαν ἑνὸς μόνον ἀσθενοῦς εἰς ἑκάστην κλίνην, εἰς ὅλους τοὺς θαλάμους ὅλων τῶν τμημάτων. Ἰδιαίτεραι προμήθειαι κλινοσκεπασμάτων, προσκεφαλέων καὶ σινδόνων προεβλέποντο διὰ τοὺς χειμερινοὺς μῆνας. Ἓξ κλίναι διετηροῦντο διὰ κατακοίτους ἀσθενεῖς, αἱ ὁποῖαι εἶχον διατρήτους στρωμνάς, διὰ τὴν καλλυτέραν ὀξυγόνωσιν τῆς ῥάχεως τῶν πασχόντων, πρὸς ἀποφυγὴν τῶν δερματικῶν ἐσχαρῶν, συνεπείᾳ τῆς παρατεταμένης κατακλίσεως. Οἱ ἀσθενεῖς ὑπεβάλλοντο εἰς λουτρὸν δὶς τῆς ἑβδομάδος. Δύο εὐμεγέθεις θερμάστραι, λειτουργοῦσαι συνεχῶς, προεβλέποντο διὰ ἕκαστον θάλαμον ἀσθενῶν, κατὰ τοὺς χειμερινοὺς μῆνας. Paul Gautier: «Le typikon du Christ Sauveur Pantocrator», *REB*, 1974, 32: 1—145.

σιστράτου καὶ τοῦ Ἡροφίλου, αἱ διατριβαὶ τοῦ Σορανοῦ καὶ ὅλα τὰ συγγράμματα τῶν Βυζαντινῶν ἰατρῶν.

Οἱ σπουδασταὶ ἠσκοῦντο εἰς τὴν ἐσωτερικὴν παθολογίαν, τὴν χειρουργικήν, τὴν παιδιατρικήν, τὴν ὀφθαλμολογίαν, τὴν μαιευτικὴν καὶ γυναικολογίαν, τὴν νευρολογίαν καὶ τὴν ψυχιατρικήν. Τὸ Νοσοκομεῖον, παραλλήλως πρὸς τὰς μονάδας τῆς νευρολογίας καὶ τῆς ψυχιατρικῆς, διέθετεν ἐργαστήρια νευροανατομίας καὶ νευροφυσιολογίας.

Ὁ γενικὸς διευθυντὴς τοῦ Νοσοκομείου ἔφερεν τὸ ὀφφίκιον τοῦ ἄρχοντος Ἀκτουαρίου καὶ ἦτο κατὰ κανόνα προσωπικὸς ἰατρὸς τοῦ Αὐτοκράτορος. Ἡ ὀργάνωσις καὶ ἡ λειτουργία τοῦ Ξενῶνος τοῦ Παντοκράτορος ἀπετέλεσεν τὸ πρότυπον διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῶν Νοσοκομείων εἰς τὸν Ἀραβικὸν κόσμον[48].

Ὁ Ξενὼν τοῦ Παντοκράτορος περιελάμβανεν πέντε τμήματα.

Εἰς τὸ πρῶτον τμῆμα ὑπῆρχον θάλαμοι νοσηλείας, εἰς τοὺς ὁποίους ἐνοσηλεύοντο χειρουργικοὶ ἀσθενεῖς, πάσχοντες συνήθως ἐκ νεοπλασμάτων, αἱματωμάτων, τραυματικῶν κακώσεων καὶ καταγμάτων.

Εἰς τὸ δεύτερον τμῆμα ὑπῆρχον θάλαμοι νοσηλείας, εἰς τοὺς ὁποίους ἐνοσηλεύοντο ἀσθενεῖς, φέροντες παθήσεις ἀναφερομένας εἰς τὸν χῶρον τῆς ἐσωτερικῆς παθολογίας ἢ τῆς ὀφθαλμολογίας.

Εἰς τὸ τρίτον τμῆμα, τὸ ὁποῖον ἐχαρακτηρίζετο ὡς τμῆμα μητρότητος ὑπῆρχον μαιευτικοὶ θάλαμοι καὶ θάλαμοι γυναικολογικῶν παθήσεων, οἱ ὁποῖοι εἶχον δώδεκα κλίνας.

Δύο θάλαμοι ἐνοσήλευον ἀσθενεῖς, πάσχοντας ἐκ νευρολογικῶν καὶ ψυχιατρικῶν παθήσεων.

Εἰς τὸ Νοσοκομεῖον ὑπῆρχεν καλῶς ὠργανωμένη μονὰς ἐντατικῆς παρακολουθήσεως, περιλαμβάνουσα ἓξ κλίνας, προοριζομένας διά βαρέως πάσχοντας, ἡ ὁποία ἦτο ἡ πρώτη εἰς τὸν κόσμον ἀνάλογος μονάς, φέρουσα εἰδικὸν τεχνολογικὸν καὶ φαρμακευτικὸν ἐξοπλισμὸν καὶ ἐξασφαλίζουσα συνεχῆ παρακολούθησιν καὶ φροντίδα τῶν ἀσθενῶν.

Τὸ Νοσοκομεῖον διέθετεν Φαρμακεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον προσέφερον τὰς γνώσεις των τρεῖς φαρμακοποιοί, οἱ ὁποῖοι ἐξετέλουν τάς

48. Gutas Dmitri, Greek Thought, Arab Culture: The Graeco-Arabic Translation Movement in Baghdad and Early ʿAbbasid Society (2nd-4th/8th-10th Centuries). London and New York:Routledge, 2000.

συνταγάς, τὰς ἀναγραφομένας ὑπὸ τῶν ἰατρῶν, παρέχοντες εἰς τὰ τμήματα νοσηλείας τοὺς καταλλήλους φαρμακευτικοὺς παράγοντας, διὰ τὴν ὀρθὴν θεραπευτικὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ἀσθενῶν.

Ἅπαξ τῆς ἡμέρας, κατὰ τοὺς χειμερινοὺς μῆνας, ἐγίνετο ἡ τακτικὴ ἐπίσκεψις τῶν ἰατρῶν εἰς τοὺς θαλάμους τῶν ἀσθενῶν, ἐνῶ ἀπὸ τῆς ἀνοίξεως καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ θέρους αὕτη ἐπραγματοποιεῖτο δὶς τῆς ἡμέρας[49].

Τὸ Νοσοκομεῖον διέθετεν ἐξωτερικὰ ἰατρεῖα, τὰ ὁποῖα ἐκάλυπτον ὅλας τάς ἀναπτυχθείσας ἕως τότε εἰδικότητας τῆς ἰατρικῆς.

Συμφώνως πρὸς τὸ Τυπικὸν τοῦ Νοσοκομείου, ἐπὶ κεφαλῆς ἑκάστου παθολογικοῦ θαλάμου ἐτίθεντο δύο ἰατροὶ καλούμενοι πρωτομηνίται, ἐξειδικευμένοι εἰς τὴν ἐσωτερικὴν παθολογίαν. Κατ' ἀντιστοιχίαν, τὴν εὐθύνην τῶν χειρουργικῶν θαλάμων εἶχον δύο χειρουργοί, οἱ ὁποῖοι προέβαινον ἐγκαίρως εἰς τὰς ἀπαιτουμένας χειρουργικὰς ἐπεμβάσεις.

Οἱ θάλαμοι τῆς μητρότητος ἦσαν ὑπὸ τὴν εὐθύνην τριῶν ἰατρῶν, δύο ἀνδρῶν καὶ μιᾶς γυναικός, «*τῆς ἰάτραινας*», τὸ δὲ νοσηλευτικὸν προσωπικὸν αὐτῶν συνίστατο ἐξ ὁλοκλήρου ἐκ νοσηλευτριῶν.

Αἱ μονάδες τῆς νευρολογίας καὶ τῆς ψυχιατρικῆς ἦσαν ὑπὸ τὴν εὐθύνην δύο ἰατρῶν, οἱ ὁποῖοι εἶχον ἐξειδικευθῆ ἐπαρκῶς εἰς τὰ νευρολογικὰ καὶ ψυχιατρικὰ νοσήματα.Ἕκαστος τῶν εἰδικῶν συνηργάζετο μετὰ τριῶν τακτικῶν ἐσωτερικῶν ἰατρῶν, οἱ ὁποῖοι ἐχαρακτηρίζοντο ὡς «*ὑπουργοὶ ἔμβαθμοι*» καὶ μετὰ δύο μὴ τακτικῶν βοηθῶν ἰατρῶν, οἱ ὁποῖοι ἐχαρακτηρίζοντο ὡς «*ὑπουργοὶ περισσοί*».

49. Τὸ Τυπικὸν ἀναφέρει ὅτι ὁ ἰατρός, ἀφοῦ προσευχηθῆ θὰ ἐξετάσῃ προσεκτικῶς ἕκαστον τῶν ἀσθενῶν καὶ θὰ διερευνήσῃ τὴν πάθησιν αὐτοῦ λεπτομερῶς καὶ μετὰ προσοχῆς, θὰ προσφέρῃ δὲ τὴν δέουσαν θεραπείαν, διὰ τῶν καταλλήλων φαρμάκων, καθορίζων ἐπακριβῶς τὸν τρόπον χορηγήσεως αὐτῶν καὶ τὴν ὀρθὴν δοσολογίαν των, διακατεχόμενος ὑπὸ ἀφοσιώσεως, ἀληθοῦς ἐνδιαφέροντος διὰ ὅλους τοὺς ἀσθενεῖς, καθ' ὅσον θὰ ἀναφέρῃ λεπτομερῶς τὰς ἐνεργείας του εἰς τὸν Παντοκράτορα… Ὅλοι οἱ ἰατροὶ θὰ πρέπῃ νὰ στρέφουν τὸ βλέμμα των εἰς τὸν Παντοκράτορα καὶ νὰ μὴ παραλείπουν τὴν προσεκτικὴν λεπτομερῆ ἐξέτασιν τοῦ πάσχοντος, γνωρίζοντες ὅτι τὸ λειτούργημά των ἀποδίδει τὰ καλλύτερα ἀποτελέσματα, ὅταν παρέχεται κατὰ ὀρθὸν τρόπον (Τυπικὸν σελ. 34, παράγραφοι 39, 42). PanTypikon 91.1051-1093.

Οἱ τακτικοὶ ἰατροί, εἰς τὸ ἔργον των συνεπικουροῦντο ὑπὸ πολλῶν εἰδικευομένων ἰατρῶν, σπουδαστῶν τῆς Ἰατρικῆς καὶ νοσηλευτῶν.

Εἶναι ἄξιον θαυμασμοῦ, ὅτι κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐπισκέψεων εἰς τοὺς θαλάμους τῶν ἀσθενῶν, οἱ ἰατροὶ ἐξήταζον πλήρως τοὺς ἀσθενεῖς, ἀνέλυαν τὰς ἐκδηλώσεις καὶ τὰ αἴτια τῆς ἀσθενείας των, συνεζήτουν, ἐν ἐκτάσει, ἐπ᾽ αὐτῶν, προβαίνοντες εἰς διαφορικὴν διάγνωσιν, ἐνῷ συγχρόνως ἐμελετᾶτο ἡ ψυχολογικὴ κατάστασις ἑκάστου ἀσθενοῦς καὶ τὰ κοινωνικὰ προβλήματα αὐτοῦ, ἡ δὲ τελικὴ ἀπόφασις, διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ καταλλήλου θεραπευτικοῦ πρωτοκόλλου ἐλαμβάνετο μετὰ πολλῆς περισκέψεως ὑπὸ τοῦ εἰδικοῦ, τοῦ ἔχοντος τὴν εὐθύνην τοῦ τμήματος.

Εἰς τὸ πλαίσιον τῶν θεραπευτικῶν πρωτοκόλλων, διὰ τὰς νευρολογικὰς καὶ ψυχιατρικὰς παθήσεις περιελαμβάνετο ἡ ὑποβολὴ τῶν ἀσθενῶν εἰς συχνὰ λουτρά, ἡ χρῆσις ἀλοιφῶν, ἡ ἀποφυγὴ τοῦ κρέατος εἰς τὴν δίαιταν τῶν ψυχιατρικῶν ἀσθενῶν, ἡ ἐφαρμογὴ διαίτης 3.300 θερμίδων εἰς τοὺς Νευρολογικοὺς ἀσθενεῖς, ἡ ἐφαρμογὴ τῆς μουσικοθεραπείας, τῆς φυσικοθεραπείας, τῆς ψυχοθεραπείας, τῆς νοητικῆς ἐνδυναμώσεως, τῆς πνευματικῆς ὑποστηρίξεως καὶ ἡ χορήγησις τῶν καταλλήλων φαρμακευτικῶν οὐσιῶν, ἀναλόγως πρὸς τὴν νόσον, τὴν ἡλικίαν, τὸ φύλον καὶ τὸ σωματικὸν βάρος τῶν πασχόντων.

Οἱ ἀσθενεῖς μετεῖχον τῆς θείας λειτουργίας, ἡ ὁποία ἐτελεῖτο εἰς τοὺς δύο ναοὺς τοῦ Νοσοκομείου, εἷς διὰ τοὺς ἄνδρας καὶ ἕτερος διὰ τὰς γυναῖκας, καὶ προσήρχοντο εἰς τὰ μυστήρια τῆς Ἱερᾶς Ἐξομολογήσεως[50] καὶ τῆς Θείας Μεταλήψεως.

50. Ἡ ἀπαλλαγὴ ἐκ τῶν παθῶν, διὰ τῆς εἰλικρινοῦς μετανοίας καὶ τῆς λυτρωτικὴς παρεμβάσεως τοῦ Κυρίου, ἀποκαθιστᾶ τὸ αἴσθημα τῆς δικαιοσύνης εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκ νέου διαλάμπει τὸ φῶς τοῦ Κυρίου καὶ ἐπανέρχεται τὸ εὐφρόσυνον βίωμα τῆς εἰρήνης: «Φῶς ἀνέτειλε τῷ δικαίῳ καὶ τοῖς εὐθέσι τῇ καρδίᾳ εὐφροσύνη», *Ψαλ.* 97,11 .« Ὡς γλυκέα τῷ λάρυγγί μου τὰ λόγιά σου, ὑπὲρ μέλι τῷ στόματί μου», *Ψαλ.* 118, 103 «Ἐπίστρεψον, ψυχή μου, εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου, ὅτι ὁ Κύριος εὐηργέτησέν σε, ὅτι ἐξείλατο τὴν ψυχήν μου ἐκ θανάτου, τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀπὸ δακρύων καὶ τοὺς πόδας μου ἀπὸ ὀλισθήματος». *Ψαλ.* 115, 7-8. Τὸ αἴσθημα τῆς ἐσωτερικῆς σταθερότητος ἐπανέρχεται διὰ τῆς εὐεργετικῆς παρεμβάσεως τοῦ Κυρίου εἰς τὴν ψυχήν, ἡ ὁποία ἐγνώρισεν τὸ ἄλγος τῆς ἀλλοιώσεως καὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἀσταθείας: «Καὶ ἀνήγαγέ με ἐκ λάκκου ταλαιπωρίας καὶ ἀπὸ πηλοῦ ἰλύος καὶ ἔστηκεν ἐπὶ πέτρας τοὺς πόδας μου καὶ κατεύθυνε τὰ διαβήματα μου». Εἶναι γνωστὴ ἡ καταλυτικὴ ἐπίδρασις τοῦ ψυχικοῦ

Ἕκαστος ναὸς εἶχεν ἱερέα[51] καὶ ἀναγνώστην, τῆς θείας λειτουργίας τελουμένης τετράκις τῆς ἑβδομάδος, ἤτοι καθ' ἑκάστην Τετάρτην, Παρασκευήν, Σάββατον καὶ Κυριακὴν, τῆς ἱερᾶς δὲ ἐξομολογήσεως δυναμένης νὰ παρέχεται καθ' ἑκάστην.

Οἱ ἰατροὶ ἐγνώριζον καλῶς, ὅτι ἡ αἴσθησις τοῦ θανάτου συνοδεύεται ἀπὸ τὴν αἴσθησιν τῆς ματαιότητος τῶν πάντων καὶ τὴν ἀναστολὴν ὅλων τῶν ἀνθρωπίνων ἐπιδιώξεων[52]. Ὡς ἐκ τούτου, ἡ συμμετοχὴ τῶν

παράγοντος ἐπὶ τῶν νευρολογικῶν παθήσεων, ὅπως εἶναι ἡ πολλαπλὴ σκλήρυνσις, ἡ μυασθένεια, τὰ ἐξωπυραμιδικὰ νοσήματα καὶ τὰ ἀγγειακὰ ἐγκεφαλικὰ ἐπεισόδια, ὅπως ἐπίσης καὶ ἡ ἐπίδρασις τοῦ αὐτοῦ παράγοντος ἐπὶ τῶν ἰσχαιμιῶν τοῦ μυοκαρδίου, τοῦ σακχαρώδους διαβήτου καὶ τῶν ἑτέρων ἐνδοκρινοπαθειῶν, τῶν δερματολογικῶν καὶ τῶν ῥευματολογικῶν νοσημάτων. Ὅσον περισσότερον καθίστανται ἀντιληπτοὶ οἱ μηχανισμοί, διὰ τῶν ὁποίων ὁ ψυχικὸς παράγων ἐπιδρᾶ ἐπὶ τῆς σωματικῆς σφαίρας τοῦ ἀνθρώπου, τόσον περισσότεραι νοσολογικαί ὀντότητες ἐντάσσονται εἰς τόν χῶρον τῶν ψυχοσωματικῶν παθήσεων.

51. Οἱ ἱερεῖς συνέβαλλον εἰς τὴν θεραπείαν τῶν ἀσθενῶν ἀπὸ τὰ ἐσωτερικὰ πάθη τῆς ψυχῆς. Ἡ θεραπεία αὕτη ἀποτελεῖ πάντοτε δυσχερῆ καὶ ἐπίπονον διεργασίαν, ἡ ὁποία θὰ πρέπῃ νὰ ἐπιτελῆται ἀδιαλείπτως. Τὰ πάθη προκαλοῦν τοσαύτην ἀλλοίωσιν τῆς ψυχῆς καὶ ἐπιφέρουν τόσας παντοειδεῖς ψυχολογικὰς καὶ συναισθηματικὰς ἀνακατατάξεις, ὥστε ἀπαιτεῖται συνεχὴς καὶ ἐναγώνιος προσπάθεια εἰλικρινοῦς καὶ ἀντικειμενικῆς αὐτογνωσίας, ἀδιαλείπτου αὐτοαναλύσεως καὶ συνεχοῦς καταφυγῆς εἰς τὸ ἔλεος καὶ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ καταστῇ ἐφικτὴ ἡ ἀπελευθέρωσις τοῦ ἀτόμου ἐξ αὐτῶν καὶ ἡ δυνατότης ἀναδομήσεως τοῦ ἔσω ἀνθρώπου, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ αἰωνίου καὶ ἀναλλοιώτου προτύπου τοῦ Κυρίου. Αἱ ψυχολογικαὶ ἐπιπτώσεις ἐκ τῶν παθῶν, ὡς εἶναι τὸ ψυχικὸν ἄλγος, ἡ θλῖψις, ἡ ἀνασφάλεια, ἡ αὐτοαπόρριψις, ἡ ἀβεβαιότης, τὸ ἄγχος, ἡ ἀδυναμία, ἡ ἀπόγνωσις, ἡ ἀπόσβεσις τῶν προσδοκιῶν, ἡ ματαίωσις τῶν ἐπιδιώξεων καὶ ἡ εὐρεῖα σειρὰ τῶν ψυχοσωματικῶν φαινομένων, μεταβάλλουν τὴν ζωὴν εἰς μαρτύριον καὶ ἐπιφέρουν τὴν ὀδυνηρὰν πρόγευσιν τοῦ θανάτου «…ὅτι ἐπλήσθη κακῶν ἡ ψυχή μου καὶ ἡ ζωή μου τῷ ᾅδη ἤγγισεν», «περιέσχον με ὠδῖνες θανάτου, κίνδυνοι ᾅδου εὗρόσάν με». Ἡ ζωὴ παύει νά ἔχῃ κίνητρα, νόημα, ἀξίαν. Τὸ ὀπτικὸν πεδίον τῆς ψυχῆς ἀμβλύνεται, περιορίζεται, ἐκπίπτει καὶ σκοτίζεται «…οἱ ὀφθαλμοί μου ἠσθένησαν ἀπὸ πτωχείας». Ἡ καρδία παύει νὰ στέλλῃ τοὺς παλμοὺς τῆς ἀληθοῦς ζωῆς «... ἐπλήγην ὡσεὶ χόρτος καὶ ἐξηράνθη ἡ καρδία μου». «...ἐγενήθη ἡ καρδία μου ὡς κηρὸς τηκόμενος ἐν μέσῳ τῆς κοιλίας μου». Τὰ δάκρυα τοῦ πόνου καὶ τῆς θλίψεως κατακλύζουν τοὺς ὀφθαλμούς, ἀναμειγνύονται μετὰ τοῦ πινομένου ὕδατος «…καὶ τὸ πόμα μου μετὰ κλαυθμοῦ ἐκίρνων».

52. Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς, ὁ ἐγκέφαλος ἀγωνίζεται νὰ διατηρήσῃ τὴν ψυχοσωματικὴν ἑνότητα καὶ τὴν ὑπαρξιακὴν ἀκεραιότητα τοῦ ἀτόμου, ἀποτρέπων ἤ ἄλλοτε ἐπιτρέπων τὴν ἔκφρασιν τῶν ψυχικῶν διεργασιῶν ἐπὶ τῆς βιολογικῆς ἐπιφανείας τοῦ ἀνθρώπου. Οὕτως, ἡ πνευματικὴ καὶ ἡ ψυχικὴ ἰσχὺς τοῦ ἀνθρώπου ὁδηγοῦν πολλάκις εἰς τὴν ὑπέρβασιν τῶν σωματικῶν δυνατοτήτων αὐτοῦ, εἰς τὴν ὑπέρμετρον ἀντοχὴν τοῦ σωματικοῦ πόνου, εἰς τὴν κατανίκησιν ἀσθενειῶν καὶ εἰς τὴν μετατόπισιν τῶν ὁρί-

ἀσθενῶν εἰς τὴν μυστηριακὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας, ἤτοι ἡ συμμετοχὴ τοῦ ἀνθρώπου εἰς τήν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου μεταβάλλει τὴν τραγικότητα τοῦ θανάτου καὶ καθιστᾶ βεβαίαν τὴν ὑπαρξιακὴν προέκτασιν αὐτοῦ εἰς τὸν χῶρον τῆς αἰωνιότητος.

Οἱ ἰατροὶ ἐγνώριζον, ὅτι ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς ἐλπίδος τῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς αἰωνιότητος ἐξέρχεται ἐκ τοῦ τέλματος τῆς θλίψεως καὶ τῆς φθορᾶς, ἐκ τῆς καθηλωτικῆς αἰσθήσεως τῆς ἀνυπαρξίας καὶ ἄρχεται νὰ μάχεται, νὰ παλαίῃ, διὰ τὴν προσωπικήν του ἀναγέννησιν, μὲ ὅλας τὰς θετικὰς καὶ εὐεργετικὰς συνεπείας τοῦ ἀγῶνος ἐπὶ τῆς ψυχοσωματικῆς ὑγείας αὐτοῦ. Ἡ νίκη κατὰ τοῦ θανάτου, διὰ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, κατέστη νίκη τοῦ Ἀνθρώπου διὰ τὴν ζωὴν καὶ τὴν αἰωνιότητα.

Ἡ ἰατρικὴ εἰς τὸ Βυζάντιον, ὡς πρότυπον τῆς συγχρόνου ἰατρικῆς

Εἰς τὴν ὀργάνωσιν, τὴν λειτουργίαν, τὴν διοίκησιν καὶ τὴν ἐν γένει φιλοσοφίαν τῶν νοσοκομείων τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν ἑτέρων μεγάλων πόλεων τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, ὅπως καὶ εἰς τὴν ἰατρικὴν παιδείαν, τὴν διαγνωστικὴν προσέγγισιν τῶν ἀσθενῶν καὶ εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν καταλλήλων θεραπευτικῶν πρωτοκόλλων, διακρίνομεν τὰ οὐσιώδη γνωρίσματα καὶ τὰς βασικὰς ἀρχὰς τῆς συγχρόνου ἰατρικῆς.

Ἡ μεθοδικὴ καὶ συστηματικὴ ἀνάλυσις τῶν κλινικῶν φαινομένων καὶ σημείων, ἡ ἐμβάθυνσις εἰς τὰ συμπτώματα τῶν νόσων, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν ἀναπτυχθεῖσαν πειραματικὴν ἔρευναν, συνθέτουν

ων τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, ἀκόμη καὶ εἰς περιπτώσεις κατὰ τὰς οποίας ὑφίσταται σαφὴς ἀνεπάρκεια τῶν ζωτικῶν ὀργάνων καὶ ἡ βιολογικὴ ὑπόστασις τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἀπὸ μακροῦ ἀκολουθήσει τὴν φθίνουσαν πορείαν. Ἡ αἴσθησις τῆς διακοπῆς τῆς ζωῆς, ταυτιζομένη μετὰ τῆς αἰσθήσεως τῆς διακοπῆς τῆς χρονικῆς προεκτάσεως τοῦ ἀνθρωπίνου Εἶναι ἐντὸς τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου, βυθίζει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν φιλαυτίαν, τὴν ἐμπάθειαν καὶ τὴν θλῖψιν καὶ καθιστᾶ ματαίαν τὴν ψυχικὴν κινητοποίησιν αὐτοῦ διὰ μίαν πορείαν πλήρη προσδοκιῶν καὶ ἐλπίδων. Ἐὰν δεν ὑπῆρχεν ἡ ἐλπὶς τῆς αἰωνιότητος καὶ τῆς ἀναστάσεως, ὁ ἄνθρωπος θὰ αἰωρεῖτο εἰς τὴν ἄβυσσον τῆς ἀνυπαρξίας καὶ θὰ ἐβυθίζετο εἰς τὸ βάραθρον τῆς ἀπογνώσεως . Ἐντὸς αὐτοῦ θὰ ἔφερεν τὴν αἴσθησιν τῆς νεκρώσεως τοῦ παντὸς καὶ ἡ ὕπαρξίς του θὰ προσελάμβανεν μηδενικὴν διάστασιν.

ἤδη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Βυζαντίου τὸ ἐπιστημονικὸν περίγραμμα τῆς συγχρόνου ἰατρικῆς.

Ἡ δίψα διὰ τὴν γνῶσιν, ἡ θεωρητικὴ ἐνατένισις νέων ὁριζόντων, ὁ εὐγενὴς ἀνταγωνισμός, ἡ ἔφεσις πρὸς ἔρευναν καὶ ἀναζήτησιν νέων διαγνωστικῶν καὶ θεραπευτικῶν μεθόδων, αἱ προσδοκίαι ἐκ τῆς πειραματικῆς ἐρεύνης, ἡ μετὰ εὐλαβείας ἐφαρμογὴ τῶν ἀρχῶν τῆς ἰατρικῆς ἠθικῆς καὶ ἡ ἄμετρος φιλανθρωπία ἀνήγαγον τοὺς ἰατροὺς τῶν Βυζαντινῶν χρόνων εἰς ὑψηλότατον βάθρον καὶ ἔθεταν αὐτούς, ὡς φωτεινὰς πηγάς, σελαγίζοντας τὸ ἐπιστημονικὸν κάλλος καὶ τὴν ἱερότητα τῆς ἰατρικῆς εἰς Ἀνατολὴν καὶ Δύσιν.

Εἰς τὴν Βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν αἱ νευροεπιστῆμαι ἤνθισαν κατὰ τὰ πρότυπα τῆς Ἱπποκρατείου καὶ τῆς Ἑλληνιστικῆς ἰατρικῆς καὶ διεισέδυσαν βαθύτερον εἰς τὸν μυστικὸν χῶρον τῆς μελέτης τοῦ ἐγκεφάλου καὶ εἰς τὸ πεδίον τῆς διαγνώσεως καὶ θεραπείας τῶν νευρολογικῶν παθήσεων. Αἱ πολύτιμοι γνώσεις τῆς Νευρολογίας μετεδόθησαν ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὸν Ἀραβικὸν κόσμον[53] τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως καὶ εἰς τὸν λατινικὸν κόσμον τῆς Δύσεως, ἐκεῖθεν δὲ εἰς τὴν βόρειον Εὐρώπην.

53. Ὁ Ἀραβικὸς κόσμος ἀνεπτύχθη καὶ ἐξηπλώθη εἰς γεωγραφικὰς περιοχάς, αἱ ὁποῖαι εἶχον ἀνθοῦσαν καὶ ἀκμάζουσαν τὴν Ἑλληνικὴν σκέψιν. Ἡ Ἀλεξανδρεια, εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἡ Ἀντιόχεια καὶ ἡ Ἔδεσσα εἰς τὴν Συρίαν, ἀπετέλουν ζώσας ἑστίας τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος, αἱ οποῖαι ἐκαλλιέργουν ἐνεργῶς τήν ἰατρικήν, τὰ μαθηματικά, τήν φιλοσοφίαν, τὴν ῥητορικήν, τὸ δίκαιον, τὴν θεολογίαν, τὴν γραμματικήν. Ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ἦτο ἡ ἐπίσημος γλῶσσα τῶν πεπαιδευμένων ὅλου τοῦ ἀνατολικοῦ καὶ δυτικοῦ κόσμου. Ἀκόμη καὶ εἰς τήν Περσίαν, ἔνθα ἡ δυναστεία τῶν Σασσανιδῶν, διετήρη τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τὸ 226 μ.Χ. Ἡ ἑλληνικὴ παιδεία ἦτο ἡ γνωσιολογικὴ καὶ πολιτισμικὴ πύλη τῆς χώρας, καλλιεργουμένη ἐν ἐκτάσει εἰς τὸ Gundisabur καὶ εἰς ἕτερα πολιτισμικὰ κέντρα τῆς χώρας. Βλέπε σχετικῶς Mayerhof M: Von Alexandrien nach Bagdad. Ein Beitrag zur Geschichte des philosophischen und medizinischen Unterrichts bei den Araben.In: Sitzungs berichte der preussischen Academie der Wissenschaften, Philosophischhistorische Klasse, 1930, pp. 389-426. Οἱ Ἄραβες μετὰ δίψης ἀπερρόφησαν τὴν ἑλληνικὴν σκέψιν, μεταφράσαντες ἐν ἐκτάσει τὰ ἔργα τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων καὶ προσεπάθησαν νὰ ἐναρμονίσουν τὰς ὑψηλὰς ἠθικὰς καὶ πνευματικὰς ἀξίας τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ μετὰ τῶν ἀρχῶν τοῦ Κορανίου. Πολλοί ἐκ τῶν πρώτων λογίων μουσουλμάνων, ἐνετρήφησαν εἰς τὴν στωϊκὴν καὶ νεοπλατωνικὴν φιλοσοφίαν καὶ εἰσήγαγον τὸν μυστικισμὸν καὶ τὰ ἀσκητικὰ στοιχεῖα εἰς τὸ Ἰσλάμ.Βλέπε ἐπ᾽αὐτοῦ ἐπίσης Baloyannis S.J.: Avicenna: The mysticism of the Greek medicine in the Arabian World, *Encephalos* 1997; 34:11-29.

Τὸ Βυζάντιον ἀπετέλεσεν τὸ ἰσχυρὸν βάθρον τῆς Νευρολογίας, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐναποτίθενται συνεχῶς, ὡς εὔχυμοι καρποί, τὰ ἐπιτεύγματα τῶν συγχρόνων νευροεπιστημῶν .

Ἐπὶ πλέον, εἰς τὸν χῶρον τῆς ἰατρικῆς ἠθικῆς, τὰ νοσοκομεῖα τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ αἱ νευρολογικαὶ καὶ ψυχιατρικαὶ μονάδες αὐτῶν μετέδιδον ἐμπράκτως, εἰς ὅλον τὸν ἰατρικὸν κόσμον, τὰς ἀξίας καὶ ἀρχὰς τῆς ἀφοσιώσεως, τῆς μεθέξεως, τοῦ σεβασμοῦ, τῆς αὐταπαρνήσεως, τῆς ἀγάπης τῶν ἰατρῶν καὶ τῶν νοσηλευτῶν διὰ τὸν πάσχοντα, καὶ ἐδίδασκον διὰ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου των, τὴν ἀνατείνουσαν βίωσιν τῆς ἱερότητος τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου.

Τὸ πρότυπον τοῦ ὀρθοδόξου ἰατροῦ εἰς τὴν σύγχρονον κοινωνίαν

Σήμερον εὑρισκόμεθα εἰς τὴν δευτέραν δεκαετίαν τοῦ εἰκοστοῦ πρώτου αἰῶνος. Ὁ ἄνθρωπος ὑποστὰς πολλὰς ἰσχυρὰς διακυμάνσεις καὶ ψυχικὰς δονήσεις, διέρχεται πλέον πρωτοφανῆ κοινωνικὴν καὶ οἰκονομικὴν κρίσιν. Ἔφθασεν οὗτος να ζῇ ὡς ξένος ἐν μέσῳ ξένων, χρησιμοποιῶν μίαν ἀπρόσωπον, ἐπιφανειακὴν καὶ ἄνευ συναισθήματος γλῶσσαν, εἰς τὴν ἐπικοινωνίαν του μετὰ τῶν συνανθρώπων του, οἱ ὁποῖοι ἔπαυσαν πλέον νὰ εἶναι οἱ «πλησίον», ἀλλὰ κατέστησαν τὰ ἀνταγωνιστικῶς ἀντιμετωπιζόμενα ἄτομα, μετὰ τῶν ὁποίων αἱ διαπροσωπικαὶ σχέσεις διαπλέκονται εἰς ἕνα ἀτέρμονα δαίδαλον οἰκονομικῶν καὶ ἐπαγγελματικῶν συσχετίσεων, ἀνταγωνισμῶν καὶ συγκρούσεων.

Ὁ ἀγὼν καὶ ἡ ἀγωνία τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου, ἑστιαζόμενοι ἐπὶ τοῦ κοινωνικοοικονομικοῦ μόνον πεδίου καὶ στερούμενοι βαθέων φιλοσοφικῶν καὶ πνευματικῶν προεκτάσεων, προσλαμβάνουν τὴν διάστασιν τῆς ψυχοκοινωνικῆς κρίσεως, ἡ ὁποία καθηλώνει αὐτὸν εἰς τὴν μονομερῆ ἀναζήτησιν συστήματος κοινῶς ἀποδεκτῶν κοινωνικῶν ἀξιῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων θὰ στηρίξῃ τὸ βάθρον τῆς προσωπικότητός του καὶ θὰ ἀποτελέσῃ τοῦτο τὴν κινητήριον δύναμιν τῆς κοινωνικῆς λειτουργικότητος αὐτοῦ.

Ἡ ἐσωτερικὴ ἀνασφάλεια τοῦ ἀτόμου ἀποτελεῖ σήμερον ἓν διηνεκὲς ψυχικὸν βίωμα, ἄλλοτε μὲν ἐκδηλούμενον καὶ ἄλλοτε ὑποκρυ-

πτόμενον, ἐκφραζόμενον οὐχὶ σπανίως ἐκ τῆς ψυχοσωματικῆς σφαίρας ἢ ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς κοινωνικῆς συμπεριφορᾶς, ὡς κοινωνικὴ ἀνασφάλεια.

Ἐνίοτε, ἡ ψυχικὴ ἀνασφάλεια προσλαμβάνει ὑπαρξιακὸν χαρακτῆρα, ἐκφραζομένη ὡς μεταφυσικὴ ἀνασφάλεια. Κατ' οὐσίαν, εἰς τὸ βάθος τῆς βιώσεως τοῦ αἰσθήματος τῆς ἀνασφαλείας, ὑπὸ οἱανδήποτε μορφήν, ὑφίσταται ἡ αἴσθησις τῆς μεταφυσικῆς ἀβεβαιότητος καὶ ὁ φόβος τοῦ θανάτου.

Καρπὸς τῆς ἀνασφαλείας εἶναι τὸ ἄλγος, τὸ ὁποῖον ἐκδηλοῦται ἄλλοτε μὲν συνηθέστερον ὡς ψυχικὸν ἄλγος, ἄλλοτε ὡς σωματικόν, ἄλλοτε δὲ ὡς κοινωνικὸν ἄλγος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔκδηλος εἶναι ἡ ἠθικὴ καὶ φιλοσοφικὴ διάστασις.

Ἡ θλῖψις καὶ τὸ ἄγχος συνθέτουν σήμερον, ὅσον οὐδέποτε ἄλλοτε εἰς τὴν ἱστορίαν, τὴν μυστικὴν συγχορδίαν τῆς ἀνθρωπίνης δυστυχίας, ἡ ὁποία μετατιθεμένη ἐκ τοῦ ἀτόμου εἰς τὸν κοινωνικὸν χῶρον καθίσταται κραυγὴ ἀπελπισίας καὶ ἐκκλήσεως βοηθείας, ἡ ὁποία συνήθως παραμένει ἀναπάντητος, μὲ ἀποτέλεσμα ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐγκλείεται καὶ νὰ περιχαρακώνεται σταθερώτερον ἐντὸς τῶν τραγικῶν τειχῶν τοῦ ἀτομικισμοῦ του, δυσπνοῶν πνευματικῶς καὶ ψυχικῶς καὶ μεταθέτων εἰς τὸ ὑλικὸν πεδίον τό ἐπίκεντρον τῶν ἐπιδιώξεων καὶ προσδοκιῶν του.

Ὁ ἰατρός, ὁ ὁποῖος διὰ μεσου τῶν αἰώνων συνεδύαζεν τὴν θεωρίαν καὶ τὴν πρᾶξιν, τὴν σκέψιν καὶ τὴν ἐφαρμογήν, τὴν γνῶσιν καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς γνώσεως, τὸ φιλοσοφικῶς σκέπτεσθαι καὶ τὸ θετικῶς ἐνεργεῖν, εὑρέθη σήμερον εἰς μίαν ἰλιγγιώδη πορείαν ἐπιταχυνομένης ἐπιστημονικῆς σκέψεως, χαρακτηριζομένης ἀπὸ ἔκδηλον εὐμεταβλητότητα, ἐμφανῆ σκεπτικισμὸν καὶ συνεχῶς μεγαλυτέραν ἐξάρτησιν ἀπὸ τὴν σύγχρονον τεχνολογικὴν ἐξέλιξιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ ἀτομικὴ σκέψις συνθλίβεται πλέον, ὑπὸ τὸ βάρος τῆς πληθώρας τῶν καθ' ἡμέραν παρεχομένων πληροφοριῶν, καὶ ἡ ἐφηρμοσμένη θεραπευτικὴ παρέμβασις καθορίζεται ἀπὸ τὴν στατιστικὴν ἀνάλυσιν εὑρέων πολυεθνικῶν θεραπευτικῶν πρωτοκόλλων, βασιζομένων κατὰ κανόνα εἰς τὴν διπλὴν «τυφλὴν» παρατήρησιν.

Εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν ὁ ἰατρός καλεῖται νὰ διατηρήσῃ τὰς ἐπιστημονικὰς ἀνησυχίας του, νὰ χρησιμοποιήσῃ τὴν τεχνολογίαν καὶ

τὴν πληροφορικὴν, ἐπ᾽ ἀγαθῷ τῆς ἐπιστημονικῆς συγκροτήσεώς του, χωρὶς νὰ ἀλλοτριωθῇ ἀπὸ αὐτάς, νὰ περιφρουρήσῃ τὸν πνευματικὸν του πλοῦτον, νὰ καλλιεργῇ διηνεκῶς τὴν σκέψιν του κατὰ δημιουργικὸν τρόπον, νὰ διατηρήσῃ τὴν εὐαισθησίαν τῆς συνειδήσεώς του καὶ τὴν αἴσθησιν τῆς προσωπικῆς εὐθύνης του ἔναντι τοῦ πάσχοντος καὶ τοῦ κοινωνικοῦ χώρου, νὰ ἀπαλύνῃ ἀδιαλείπτως τὸν ἀνθρώπινον πόνον καὶ στρέφων τοὺς οφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς του εἰς τοὺς Ἁγίους Ἀναργύρους ἰατρούς, νὰ ἀντλῇ θάρρος εἰς τὸ πολύμοχθον ἔργον του καὶ νὰ ἀκολουθῇ, καθ᾽ ἡμέραν χαίρων, τὴν χριστομίμητον πορείαν των.

- Ὁ ἰατρός, διὰ τῆς συνεχοῦς ἀσκήσεως τοῦ λειτουργήματός του, διὰ τῆς μεθέξεως εἰς τὸν πόνον, τὰς ἀγωνίας, τὰς ἐλπίδας, τὰς προσδοκίας, τὰς ἀναζητήσεις καὶ τὰς ὑψηλὰς ψυχικὰς ἐκφάνσεις τοῦ πάσχοντος ἀνθρώπου καὶ διὰ τῆς ἐνδημήσεως εἰς τὴν καρδίαν του, συνειδητοποιεῖ ὅλον καὶ περισσότερον τὴν διηνεκῶς αὐξανομένην ἀγάπην τοῦ Θεοῦ[54] διὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ γνωρίζει τὴν δύναμιν τῆς βαθείας πίστεως, τῆς ἐν αἰσθήσει καρδίας ἀγάπης εἰς τὸν Θεὸν[55] καὶ τῆς προσευχῆς, ἡ οποία δύναται νὰ ὑπερβῇ τὴν φθαρτότητα καὶ νὰ ἑλκύσῃ τὴν ἐπισκοπὴν τοῦ Θεοῦ.

Ὁ ἰατρὸς γνωρίζει ὅτι τὸ θαῦμα τῆς ἐσωτερικῆς ἀνακαινίσεως τοῦ ἀνθρώπου ἀποτελεῖ τὸ μέγιστον θαῦμα. Ἡ ὑπέρβασις τῶν μέτρων τῆς συνήθους συνειδήσεως, διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, φέρει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ ὀντολογικοῦ περιεχομένου του καὶ εἰς τὴν ἐντὸς αὐτοῦ θέαν τῆς αἰωνιότητος.

Ὁ ἰατρὸς σήμερον ἀκούει μέσα ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν τῆς προσωρινότητος τὴν κραυγὴν τῆς ἀπελπισίας τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου καὶ τὴν μυστικὴν φωνὴν τοῦ νικητοῦ τοῦ θανάτου, λέγοντος *«θαρσεῖτε, νῦν νενίκηκα, ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις, ἐγὼ ἡμᾶς ἀνάξω, λύσας θανάτου τὰς πύλας*[56]*»*.

54. *Ἰὼβ* 7,18.

55. Βλ. Συμεὼν τοῦ Νέου Θεολόγου: «Πᾶσα γὰρ σπουδὴ καὶ πᾶσα ἄσκησις μετὰ καμάτων πολλῶν, ἡ μὴ καταντῶσα εἰς τὴν ἀγάπην ἐν συντετρημένῳ τῷ πνεύματι, ματαία ἐστὶ καὶ εἰς οὐδὲν καταλήγουσα χρήσιμον» *Κατηχήσεις, Λόγος Α΄*.

56. *Πεντηκοστάριον. Στιχηρὸν τῆς Δευτέρας τῆς Διακαινησίμου, τὸ ἑσπέρας.*

Τὸ Ἰατρεῖον τῆς Μητροπόλεως

Ζῶσα ἐφαρμογή ὅλων τῶν ἠθικῶν καὶ πνευματικῶν ἀξιῶν τοῦ ἰατροῦ, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν ἄκραν ἐπιστημονικότητα, ἐπετελέσθη, κατὰ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος εἰς τὸ ἰατρεῖον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, τὸ ὁποῖον ἱδρύθη ὑπὸ τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Κυροῦ Παντελεήμονος τοῦ Β΄ καὶ ἐλειτούργησεν καθημερινῶς ἐπὶ δεκαετίας, κατὰ τὰ πρότυπα τῶν μεγάλων νοσηλευτικῶν ἱδρυμάτων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὑπὸ τὴν σεπτὴν αἰγίδα καὶ τὴν διηνεκῆ ἄγρυπνον φροντίδα καὶ παρακολούθησιν τῆς Αὐτοῦ Παναγιότητος.

Εἰς τὸ Ἰατρεῖον τῆς Μητροπόλεως προσέφερον ἀναργύρως τὴν ἰατρικὴν φροντίδα καὶ μέριμναν ἰατροί, ἀκαδημαϊκοὶ διδάσκαλοι ὅλων τῶν εἰδικοτήτων, ἰδίως δὲ προερχόμενοι ἐκ τοῦ εὐαισθήτου χώρου τῆς Νευρολογίας καὶ τῆς Ψυχιατρικῆς, μετὰ πνεύματος αὐταπαρνήσεως, ἁπλότητος καὶ ἐξ ἄκρας ψυχῆς προσφορᾶς, μὴ φειδόμενοι τοῦ χρόνου των, ἐνίοτε ἐργαζόμενοι ἀπὸ μεσηβρίας ἕως ὄρθρου βαθέος, διὰ νὰ ἐξετάσουν καὶ νὰ θεραπεύσουν τὰς πολλὰς δεκάδας τῶν ἀσθενῶν, οἱ ὁποῖοι καθημερινῶς προσείρχονο, ὑπὸ συνεχῶς αὐξανόμενον ρυθμὸν, διὰ νὰ καταθέσουν τὸ ἄλγος τῆς σωματικῆς ἢ ψυχικῆς ἀσθενείας των καὶ νὰ ἴδουν τὴν δικαίωσιν τῶν προσδοκιῶν των.

Οἱ ἀσθενεῖς, ἀδιακρίτως τῆς ἡλικίας αὐτῶν, ἐκ τοῦ νηπίου ἕως τοῦ ὑπεργήρου, ἀδιακρίτως τοῦ φύλου, τῆς καταγωγῆς, τῆς προελεύσεως, τῆς ἐθνικότητος, τῆς παιδείας, τῆς κοινωνικοοικονομικῆς καταστάσεως, τοῦ ἐπιτηδεύματος ἢ τοῦ ὀφφικίου αὐτῶν, ἀντιμετωπίζοντο μετὰ τοῦ αὐτοῦ σεβασμοῦ, ἐπιστημονικότητος, ὀρθότητος, ὑπευθυνότητος, προσοχῆς, φροντίδος, ἱερότητος, ἰατρικοῦ ἤθους καὶ ἀμέτρου ἐν Κυρίῳ ἀγάπης καὶ μεθέξεως, καθ' ὅσον, ἐν τῷ προσώπῳ ἑκάστου ἐξ αὐτῶν, οἱ ἰατροὶ ἔβλεπον τὸν ἐσταυρωμένον καὶ πάσχοντα Κύριον[57].

Τὰ ἀποτελέσματα τῶν προσπαθειῶν τῶν ἰατρῶν, ἡ ἴασις βαρέως πασχόντων, ἡ ἐπίλυσις δυσεπιλύτων προβλημάτων ὑγείας, ἡ ἀναβάθμισις τῆς ποιοτικῆς στάθμης τῆς ζωῆς τῶν προσερχομένων, ἡ ὀρθή

57. Βλέπε σχετικῶς καὶ Stavros J. Baloyannis, Human Enhancement from the Orthodox point of view. In:Scientific, Ethical and Theological Aspects from a European Perspective Theo Boer and Richard. Fischer (Eds) CEC ISBN:2-88970-132-5

καὶ ὑπεύθυνος ἀντιμετώπισις χρονίως καὶ εἰς ἄπελπιν κατάστασιν εὑρισκομένων ἀσθενῶν κατέστησαν ταχέως γνωστόν τὸ ἰατρεῖον τῆς Μητροπόλεως, πολύ πέραν τῶν ὁρίων τῆς Θεσσαλονίκης. Ἀσθενεῖς προσήρχοντο ἐναγωνίως ἐξ ὅλων τῶν τόπων, ἐξ ὅλων τῶν ὁρίων, φέροντες εἰς τὴν καρδίαν των τὴν σταθερὰν ἐλπίδα τῆς ἰάσεως.

Ἐκ παραλλήλου, τὸ ἰατρεῖον τῆς Μητροπόλεως ἐλειτούργησεν καὶ ὡς σύγχρονον ἀκαδημαϊκὸν κέντρον, εἰς τὸ ὁποῖον οἱ σπουδάζονες τὴν ἰατρικὴν ἐπιστήμην καὶ οἱ ἐντρυφῶντες εἰς τὰς νευρολογικὰς ἐπιστήμας καὶ τὴν ψυχιατρικὴν ἐδιδάσκοντο ἀδιαλείπτως, ὑπὸ ὑψηλῆς ἐξειδικεύσεως πανεπιστημιακῶν διδασκάλων, τὴν προηγμένην γνῶσιν, τὸν ἐπιστημονικὸν προβληματισμόν, ἐκαλλιέργουν τὴν δημιουργικὴν σκέψιν, ἠσκοῦντο εἰς τὴν θεραπευτικὴν προσφορὰν καὶ εἰσήγοντο ὅλον καὶ βαθύτερον εἰς τὸν θαυμάσιον, μυστικὸν καὶ ἱερὸν χῶρον τῆς λειτουργίας τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τῶν ἐκφάνσεων τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, κατανυσσόμενοι πρὸ τοῦ θαύματος τῆς σοφίας καὶ τῆς ἀμέτρου καὶ ἀτελευτήτου ἀγάπης τοῦ Θεοῦ.

Τὸ Ἰατρεῖον τῆς Μητροπόλεως, καθ᾽ ὅλα τὰ ἔτη τῆς λειτουργίας του, ὑπῆρξεν ὁ εὐκλεής, φιλόκαλος, εὔφορος καὶ ἱερὸς ἀγρὸς τῆς Γνώσεως, τῆς Ἐπιστήμης, τῆς Ἰατρικῆς Ἠθικῆς καὶ τῆς γνησίας ἐν Κυρίῳ Ἀγάπης, οἱ εὔχυμοι καρποί τοῦ ὁποίου ἐπλήρουν διά ἰάσεως, χαρᾶς, ἐλπίδος, παρηγορίας καὶ δυνάμεως τὰς ἀλγούσας ψυχὰς τῶν προσερχομένων καὶ ἐδικαίωναν τὰς προσδοκίας αὐτῶν.

Περίληψις

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὑπερχιλιετοῦς λειτουργικῆς ζωῆς τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα συνυφάνθη ἁρμονικῶς μετὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ ἐκυριάρχισεν ἐπὶ τῆς ἐπιστημονικῆς σκέψεως καὶ ἐρεύνης, τῆς φιλοσοφίας, τῶν γραμμάτων, τῶν τεχνῶν καὶ τῆς συνειδήσεως τῶν λαῶν τοῦ ἀνατολικοῦ κόσμου, ἔχον συγχρόνως ἄμεσον καὶ ἀποφασιστικῆς βαρύτητος ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ Δυτικοῦ πολιτισμοῦ.

Ἡ Ἰατρικὴ ἐπιστήμη ἐνεφάνισεν ἰδιαιτέραν ἄνθησιν εἰς τὰ μεγάλα μητροπολιτικὰ κέντρα τῆς Αὐτοκρατορίας, τὰς Ἀθήνας, τὴν Ἀλεξάνδρειαν, τὴν Ἀντιόχειαν καὶ ἰδιαιτέρως τὴν Κωνσταντινούπολιν,

ἔνθα ἐδιδάσκετο εἰς διασήμους σχολὰς καὶ ἠσκεῖτο εἰς πρωτοποριακὰ διὰ τὴν ἀρτιότητα τῆς ὀργανώσεώς των νοσηλευτικὰ ἱδρύματα.

Αἱ Νευροεπιστῆμαι ἐκαλλιεργήθησαν ἰδιαιτέρως ἐπιτυχῶς καὶ ἀπέδωσαν εὐχύμους καρπούς, ἡ οὐσία τῶν ὁποίων ἔθρεψεν κυρίως τὴν Ἀραβικὴν ἰατρικὴν καὶ ἐν συνεχείᾳ μεταγγισθεῖσα ἐπιτυχῶς ἀνεγέννησεν τὰ πανεπιστήμια τῆς Δύσεως, ἐκ τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου καὶ τῆς Ἰταλίας ἕως τῆς Γαλλίας καὶ τῶν Βρεττανικῶν νήσων.

Διαπρεπεῖς ἰατροὶ καὶ διδάσκαλοι τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης, ὡς ἦσαν ὁ Ὀρειβάσιος ἐκ Περγάμου, ὁ Ἀέτιος ἐξ Ἀμίδων, ὁ Ἀλέξανδρος ἐκ Τράλλεων, ὁ Παῦλος ὁ Αἰγινήτης, ὁ Θεόφιλος Πρωτοσπαθάριος, ὁ Θεοφάνης Νόννος, ὁ Ἰωάννης Ζαχαρίου, ὁ Νικόλαος Μυρεψός συνθέτουν τὸν εὐγενῆ χορὸν τῶν διαπρεπῶν ἰατρῶν, νευρολόγων καὶ νευροεπιστημόνων τοῦ Βυζαντίου, οἱ ὁποῖοι συνηγωνίζοντο εἰς πρωτοτυπίαν σκέψεως, ἐπιστημονικὴν προσφορὰν καὶ ἰατρικὴν δεινότητα τοὺς μεγάλους ἰατροὺς τῆς Ἑλληνιστικῆς περιόδου, τὸν Γαληνόν, τὸν Ἡρόφιλον καὶ τὸν Ἐρασίστρατον, χωρὶς οὐδόλως νὰ ὑπολείπωνται αὐτῶν.

Ἡ ἄσκησις τῆς ἰατρικῆς καὶ τῶν κλάδων αὐτῆς, συμπεριλαμβανομένης τῆς Νευρολογίας καὶ τῆς Ψυχιατρικῆς, στηριζομένη εἰς τὴν βαθεῖαν ἐπιστημονικὴν γνῶσιν, τὸν προβληματισμὸν καὶ τὴν ἔρευναν διὰ νέας θεραπευτικὰς μεθόδους, διεπνέετο ὑπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς φιλανθρωπίας, τοῦ σεβασμοῦ τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, τῆς ἀξίας τῆς ποιοτικῆς στάθμης τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἰατρικῆς ἠθικῆς, ὡς αὕτη ἁρμονικῶς διεμορφώθη ἐντὸς τῆς ἐπικρατούσης ἀτμοσφαίρας τῆς ὀρθοδόξου πνευματικότητος.

Τὰ μεγάλα νοσηλευτικὰ ἱδρύματα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὡς ἦτο ὁ Ξενὼν τοῦ Παντοκράτορος, ἱδρυθεὶς ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰωάννου Β΄ Κομνηνοῦ, τὸ 1136, ἐνεφάνιζον ὀργάνωσιν συγχρόνων Πανεπιστημιακῶν Νοσοκομείων τῆς Δύσεως, κατωχυρωθεῖσα ὑπὸ εὐστόχως συντεταγμένων Τυπικῶν, τὰ ὁποῖα ἐγγυῶντο τὴν ἄψογον λειτουργικότητα αὐτῶν καὶ τὴν ἰατρικὴν καὶ νοσηλευτικὴν περίθαλψιν τῶν ἀσθενῶν ὑπὸ τῶν ἐπιφανεστέρων ἰατρῶν καὶ τοῦ ἐμπειροτέρου καὶ καλῶς πεπαιδευμένου νοσηλευτικοῦ προσωπικοῦ. Τὰ Νοσοκομεῖα τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπετέλεσαν πρότυπον διὰ τὴν ὀργάνωσιν καὶ λειτουργίαν τῶν Νοσοκομείων τοῦ Ἀραβικοῦ κόσμου καὶ

τῆς Δύσεως καὶ τὴν ἀνεξάντλητον τροφὸν τῆς συγχρόνου ἐπιστημονικῆς σκέψεως καὶ τῶν ἀρχῶν τῆς ἰατρικῆς ἠθικῆς. Κατὰ τὰ μέτρα τῶν μεγάλων νοσηλευτικῶν ἱδρυμάτων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐλειτούργησεν ἐπί πολλὰ ἔτη τὸ ἰατρεῖον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, ὑπὸ τὰς εὐλογίας, τὴν διηνεκῆ φροντίδα καὶ τὴν σεπτὴν αἰγίδα τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Κυροῦ Παντελεήμονος τοῦ Β΄, οἱ εὔχυμοι καρποί τοῦ ὁποίου ἐπλήρουν διά ἰάσεως, χαρᾶς, ἐλπίδος, παρηγορίας καὶ δυνάμεως τὰς ἀλγούσας ψυχὰς τῶν πολυαρίθμων ἐξ ὅλων τῶν σημείων τῆς Ἑλλάδος προσερχομένων ἀσθενῶν.

Βιβλιογραφία

Androutsos, Karamanou M, Matsaggas A. The hospital institutions of Byzantium and the hospital (Xenon) of Pantokrator monastery in Constantinople Presse Med. 2012 ;41:68-73.

Angeletti R., Cavarra B., 1993: Influenze Byzantine nelle strutture sanitarie dei secoli Ταὐτὸν-IX in Roma. Medicina nei Secoli Arte Ταὐτὸν Scienza, vol. 2, pp. 279-297.

Aretaus Cappadocius: The extant works. Ed and transl. by Francis Adams, The Sydenham Society, London 1846

Aristotle: De anima. Greek text and English transl. by WS Hett. London Ταὐτόν. Heinemann, Cambridge MA Harvard University Press, 1957.

Aristotle: Movement of animals. Greek text and English transl. by ES Foster. London Ταὐτόν. Heinemann, Cambridge MA Harvard University Press, 1955.

Aristotle: Nichomacian ethics. Greek text and English transl. by H.Rackham. London Ταὐτόν. Heinemann, Cambridge MA Harvard University Press, 1953.

Baloyannis S.J.: St. Eustathius of Thessaloniki and the medicine of his times Annals of the School of Medicine. Aristotelian University Press 1991

Baloyannis S.J.: The psychotherapy in the antiquity. Annals of the School of Theology. Aristotelian University Press 1992, pp.432-438.

Baloyannis S.J.: Avicenna: The mysticism of the Greek medicine in the Arabian World. Encephalos 1997; 34:11-29.

Baloyannis S.J.: The Neurosciences in the Greek World In KK.Sinha and DK.Jha (Eds) Some aspects of history of Neurosciences. Catholic Press, Ranchi 2003, pp. 97-117.

Baloyannis S.J.: The Neurosciences in Hellenistic Alexandria: An harmonization of Philosophy and Medicine In KK.Sinha and DK.Jha (Eds) Some aspects of history of Neurosciences. Catholic Press , Ranchi 2004, pp. 85-110.

Baloyannis S.J.: Philosophy and Neurosciencesης. Encephalos 2009; 46: 8-20.

Baloyannis S.J.: Bioethics from the Orthodox viewpoint. In .J. Baloyannis (Editor) Proceedings of 7th International Congress on the Improvement of the Quality of life on Dementia, Parkinson disease,Epilepsy, MS, Muscular Disorders and Neuroethics. Thessaloniki 29th January-1st February 2009 Pub. Medimond (Bolognia) 2009. pp.1-3

Baloyannis S.J., Costa, Papistas P. Neurology in Hellenistic Alexandria, European Journal of Neurology 2004;11:180.

Baloyannis S.J. Human Enhancement from the Orthodox point of view In:Scientific, Ethical and Theological Aspects from a European Perspective Theo Boer and Richard Fischer (Eds) CEC ISBN:2-88970-132-5

Bandini Angelo M: Catalogus codicum graecorum Bibliothecae Laurentianae, Vol 3, Florence, 1770.

Bernard. St., Theophanis Nonni epitome de curatione morborum, τ. 1-2, Gotha-Amsterdam 1794-1795.

Bloch Iwan : Byzantinische Medizin", Handbuch der Geschichte der Medizin, Max Neuburger und Julius Pagel,Vol. 2 Jena: G. Fischer, 1902, 1:492-588.

Brocker, *Forschungen zur Volksurkunden, 48* (Munster: Regensburg, 1976).

Browning Robert: The Byzantine Empire, London: Weidenfeld and Nicolson,1980.

Claude Dietrich, Die byzantinische Stadt im sechsten Jahrhundert, Byzantinisches Archiv, 13 Munich: Beck, 1969.

Constantelos: Byzantine Philanthropy and Social Welfare. New Brunswick, NJ, Rutgers University Press 1968.

Corpus medicorum graecorum. Leipzig und Berlin: Akademie-Verlag, 1927.

Duckworth WLH: Galen on anatomical procedures; the later books. Cambridge University press 1962.

Ζιγαβινοῦ Εὐθ., Νικοδήμου Ἁγιορείτου: *Ἑρμηνεία εἰς τοὺς ρν΄ ψαλμοὺς τοῦ προφητάνακτος Δαβίδ*, Τόμοι Ι–ΙΙΙ, ἐκδ. «Ὀρθόδοξος Κυψέλη», Θεσσαλονίκη 1979.

Frede M:Essays in ancient philosophy. Clarendon Press.Oxford 1987Galen: Opera Omnia. Volums 22. Edited by DCG Kuhen. Gnobloch, Leipzig 1821-1833.

Galen: On the natural faculties English transl. by AJ Brock. London Ταὐτόν. Heinemann, Cambridge MA Harvard University Press, 1963.

Galenus Scripta Minora, editerunt Marquard, Muller Helmreich, Teuber.Lipsiae 1886 Gautier Paul: Le typikon du Christ Sauveur Pantocrator", REB, 1974, 32: 1-145.

Gutas Dmitri, Greek Thought, Arab Culture: The Graeco-Arabic Translation Movement in Baghdad and Early 'Abbasid Society (2nd-4th/8th-10th Centuries). London and New York: Routledge, 2000.

Halkin Francois : Saint Sampson: le xenodoque de Constantinople, Rivista di studi bizantini neoellenici, 1977-79, n.s. 14-16: 6-17.

Hang Gerhard, "Zum Problem "Krankenhaus" in der Antike", Clio, 1971, 53: 179-95.

Hippocrates: Oeuvre completes; traduction nouvelle avec le text grec by E.Littre. 10 vols Bailliere, Paris 1839-1891.

Hunger Herbert, Die hochsprachliche profane Literatur der Byzantiner, 2 Vol.

Harig Gerhard, Jutta Kollesch, "Arzt, Kranker, und Kranken pflege in der griechisch-omischen Antike und im byzantinischen Mittelalter," Helikon,1973-74, 13-14: 256-92.

Handbuch der Altertumswissenschaft ,Munich: Beck,1978.

Hohiweg Armin, "Johannes Aktuarios, Leben-Bildung und Ausbildung-De methodo medendi", BZ, 1983, 76: 302-21.

Hronos, The Holy Unmercenary Doctors: The Saints Anargyroi, Physician and Healers of the Orthodox Church, Light and Life Publishing, 1999.

Ilberg: Das neurologisch-psychiatrische Wissen und Konmen des Aretaus von Kappadokien.Ztschr. ges Neurol. 1923; 86: 227.

Ἱπποκράτης: Ὅρκος.E.Littre: Oeuvres completes Hippocrate,Vol.IV, 630, 6. Paris 1839-186.

Ἰσαάκ Σύρου: *Ἀσκητικά,* Θεσσαλονίκη, ἐκδ. Β. Ῥηγοπούλου 1976.

Johannis Ephesini historiae ecclesiasticae pars tertia, Ernest. Brooks, Corpus scriptorum Christianorum orientalium, 106, Louvain: L. Durbecq, 1952.

Klostertypika. Miscellanea Byzantina Monacensia, 28. Institut fur Byzantinistik und neugriechische Philologie der Universitat, Munchen, pp. 39-225.

Kourkoula, Lanara A.Terms Used in Byzantium for Nursing Personnel. International History of Nursing Journal, 1996; 2: 46-57.

Kourkoula. Some Details of the Administration and Functioning of the Byzantine Hospitals. International History of Nursing Journal, 1997; 3: 79-85.

Kuhn G. Medicorum Graecorum Opera quae exstant 16, Leipzig 1829

Kuhn G. Claudii Galeni, opera I, Leipzig 1821, 1.1.

Lyons A. S., Petrucelli Ταὐτόν. J.,: Medicine. An Illustrated History. Abradale Press, H. N. Abrams Inc., New York 1987.

Maruschak. The Blessed Surgeon: The Life of St. Luke of Simferopol, Divine Ascent Press, 2002

Migne Jacques P Patrologiae cursus completus, Series graeca,Vol. 161. Paris, 1857-1866.

Miller T. S.,: Byzantine Hospitals. Symposium on Byzantine Medicine. Editor John Scarborough. Dumbarton Oaks Papers, 1984 38: 53-63.

Miller T: The birth of the Hospital in the Byzantine Empire. John Hopkins University Press. Baltimore and London 1997.

Miller T. S.,: Byzantine Physicians and their Hospitals. Medicina nei Secoli. Arte Scienza, 1999; 11: 323-335.

Μπαλογιάννης Στ., «*Ἡ Ψυχοθεραπεία κατὰ τὴν ἀρχαιότητα*». τόμος Ἰ. Καλογήρου. Θεσσαλονίκη 1990, σσ. 7-13.

Μπαλογιάννης Στ., «*Ἡ διάσπασις καὶ ὁ διχασμὸς εἰς τὸν Ἄνθρωπον καὶ τὴν Κοινωνίαν τῆς ἐποχῆς μας καὶ ἡ ἐν Χριστῷ ἑνότης*», «*Κοινωνία*», (1990), 33, σσ. 257-271.

Μπαλογιάννης Στ., «Ἡ ψυχολογικὴ ἰσχὺς τοῦ λόγου τοῦ Ἀποστόλου Παύλου», *Ὁ Χριστὸς στό κήρυγμα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου*, Βέροια 2000, σσ. 205-222.

Μπαλογιάννης Στ., «Ὁ Ἐγκέφαλος ὡς μέσον ἐκφράσεως τῆς ψυχῆς κατὰ τὸν Γαληνόν», *Ἐγκέφαλος* (2006), 7-18.

Μπαλογιάννης Στ., «*Ἡ Ψυχοθεραπευτικὴ ἰσχὺς τῶν ψαλμῶν τοῦ Δαβὶδ*». *Πρακτικὰ ΚΓ΄ Θεολογικοῦ Συνεδρίου «Ὁ Προφητάναξ Δαβίδ»*, Θεσσαλονίκη 2003, σσ. 281-296.

Μπαλογιάννης Στ., «Ἡ διαμόρφωσις τῆς ἰατρικῆς Ἠθικῆς καὶ αἱ ὑφιστάμεναι ἐντὸς αὐτῆς τάσεις *σήμερον*», «*Νευρολογία*» (2007) 16:134-138.

Μπαλογιάννης Στ., «Ἡ συγκρότησις ἐπὶ τῆς ἰατρικῆς Ἐπιστήμης τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου», *Ἀπὸ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον στὸν Ἱερὸν Χρυσόστομον*, Βέρροια 2007, σσ. 177-192.

Μπαλογιάννης Στ., «*Αἱ νευροεπιστῆμαι καὶ ἡ φιλοσοφία*», Εἰς Δήμητρας Σφενδόνη Μέντζου (Ἐκδ), *Ἡ Φιλοσοφία τῶν Ἐπιστημῶν*. ἐκδ. Ζήτη, Μάϊος 2008, σσ. 265-293.

Μπαλογιάννης Στ., «Τὸ μήνυμα τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων Κύρου καὶ Ἰωάννου εἰς τὸν σύγχρονον ἰατρικὸν κόσμον», *Ἰρηγόριος ὁ Παλαμᾶς* (1994) 77: 27-36.

Μπαλογιάννης Στ., «Ἀβικέννας, ὁ μύστης τῆς Ἑλληνικῆς ἰατρικῆς εἰς τόν Ἀραβικὸν Κόσμον», *Ἐγκέφαλος* (1997) 34:11-29.

Μπαλογιάννης Στ., «Τὸ μήνυμα τοῦ Παρμενίδου εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς παγκοσμιοποιήσεως», *Ἐγκέφαλος* (2004) 41: 71-78,

Μπαλογιάννης Στ., *Ὁ ἐγκέφαλος τοῦ Ἀνθρώπου ὑπὸ τὴν λαβίδα τοῦ Ἀνδρέα Βεζάλιους*, Θεσσαλονίκη 1995.

Μπαλογιάννης Στ., *Ἀπὸ τὸν Vesalius εἰς τὸν Santiago Ramon y Cajal*, Θεσσαλονίκη 2000.

Moller-Wiener Wolfgang: Bildiexikon zur Topographie Istanbul, Tubingen: E. Wasmuth, 1977.

Olivieri A., Aetii Amideni Libri Medicinales I-VIII [CMG 8/I-II], Leipzig-Berlin 1935-1950.

Philipsborn Alexandre, «Der Fortschritt in der Entwicklung des byzantinischen Krankenhauswesens», *BZ*, 1961; 54: 338-65.

Paulus of Aegina: The seven books of Paulus of Aegina. English transl. by Francis Adams. The Sydenham Society, London 1844-1847.

Pauli Aeginetae epitome, Johann. Heiberg, CMG, 9.1 and 9.2 Leipzig, 1921-24.

Photios, Bibliotheca, Rene Henry, 8 Vol. Paris: «Les Belles Lettres», 1959-77.

Plato: Timaeus, English transl. by G. Bury. London. Heinemann, Cambridge MA Harvard University Press, 1961.

Πλωτίνου,*Έργα*: Tomus II, Enneades IV-Edit.Paul Henry et Hans-Rudolf Schwyzer, Oxonii 1977.

Procopii Caesariensis opera omnia, Jacob Haury, 4 Vol. Leipzig: Teubner, 1913,Vol. 4.

Pohl Rudolf, *De graecorum medicis publicis*. Berlin: Georg Reimer,1905.

Puschmann T., Alexander von Tralles: Original-Text und Ubersetzung nebst einer einleitenden Abhandlung. Ein Beitrag zur Geschichte der Medicin, τ. 1-2, Wien 1878-1879.

Raeder I., *Oribasii, Collectionum medicarum reliquiae* [CMG 6/I-II], Lipsiae-Berolini 1926-1933.

Saint Basil: *Letters*, trans. Roy. Deferrari and Martin. Ταὐτόν. McGuire, 4 Vol Loeb Classical Library Cambridge: Harvard University Press, 1961.

Siegel: Galen on Psychology, Psychopathology, and function and disease of the nervous system. S.Karger, Basel 1973.

Siegel RE:Galen' system of medicine and physiology, an analysis of his doctrines on blood flow, respiration, humors and internal diseases. Karger, Basel 1968.

Souques A: *Etapes de la neurology dans antiquite Greque*. Masson Paris 1936

Stephanus H., *Medicae artis princepes,* 1 Paris 1567.

Vita. Marciani oeconomi, 5 Vol. St. Petersburg, (1891-98),4:258-70.

von Arnim H: *Stoicorum Veterum Fragmenta,* Stuttgart 1903

von Harnack Adolf: Die Mission und Ausbreitung des Christentums in den ersten drei Jahrhunderten, 2 Vol. Leipzig: J.C. Hinrichs,1915.

Wilson N. G., *Scholars of Byzantium*. London and Baltimore: Duckworth and Johns Hopkins University Press, 1983;

Zilboorg: *A history of medical psychology,* Norton, New York.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΑΤΟ

ΑΓΩΝΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΤΑΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

1. Ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης κ.κ. Παντελεήμων Β΄ καί ἡ Μακεδονία

Τό «Μακεδονικό» ὡς πρόβλημα τῆς ἑλληνικῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς προέκυψε ἀπό τή διάλυση τῆς ἑνιαίας Γιουγκοσλαβίας στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας τοῦ ’90, ὅταν ἡ Σοσιαλιστική Δημοκρατία τῆς Μακεδονίας ἐξεδήλωσε τή βούλησή της νά ἀποσχιστεῖ ἀπό τή Γιουγκοσλαβία. Μέ τό ὄνομα Δημοκρατία τῆς Μακεδονίας, μέ σύμβολο τό ἀστέρι τῆς Βεργίνας καί μέ ἀλυτρωτικές «κορῶνες» ἀναζήτησε τή δική της ταυτότητα καί μία θέση στή διεθνῆ κοινότητα ὡς ἀνεξάρτητο κράτος. Ὡστόσο, ἡ Ἑλλάδα ὑποστηρίζει ὅτι ἡ ὀνομασία Μακεδονία εἶναι ἀναμφίβολα ἱστορική καί πολιτιστική κληρονομιά της. Ἡ ἱστορία τῆς Μακεδονίας καί ἡ συγκεκριμένη ὀνομασία δέν εἶναι διαπραγματεύσιμη καί ὡς πατρική ταυτότητα καί κληρονομιά δέν δύναται νά παραχωρηθεῖ σέ τρίτους[464].

Μέ τήν παρουσία καί τήν καίρια συμβολή του σέ θέματα ἐθνικοῦ χαρακτῆρος, κυρίως τήν περίοδο κατά τήν ὁποία ἡ πόλη τῆς Θεσσαλονίκης κλυδωνιζόταν ἀπό τό σπουδαιότατο γιά τό Ἔθνος καί τήν ἱστορία «Μακεδονικό», ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης ἄφησε, παρά τήν ἐξ Ἀθηνῶν καταγωγή του, τό στίγμα ἐκεῖνο πού χαρακτηρίζει

464. Floudas, Demetrius Andreas; «A Name for a Conflict or a Conflict for a Name? An Analysis of Greece's Dispute with FYROM», *Journal of Political and Military Sociology*, 24 (1996) 285.

ὁλόκληρη τήν πορεία τῆς ποιμαντορίας του, τῆς θέσεως καί τοῦ χαρακτήρα του καί ἀπεδείχθη περισσότερο Μακεδόνας ἀπό τούς ἐν γένει καί καταγωγῇ Μακεδόνες. Ἀπό τά συλλαλητήρια πού πραγματοποιήθηκαν στή Θεσσαλονίκη, αὐτό πού ὡς ἀνάμνηση συνοδεύει τούς Θεσσαλονικεῖς εἶναι ἡ τόλμη, τό θάρρος, ἡ ἀδιαπραγμάτευτη στάση γιά τά δίκαια τοῦ ἑλληνισμοῦ τοῦ πνευματικοῦ της ἡγέτη. Νά λοιπόν γιατί ὁ λαός τῆς Θεσσαλονίκης ὄχι μόνο δέν ἀρνιόταν ποτέ στόν Μητροπολίτη της, ἀλλά τοῦ ἐξέφραζε σέ κάθε περίσταση τήν εἰλικρινῆ ἀγάπη καί τόν ἀμέριστο σεβασμό του. Ὁ Μητροπολίτης δέν ἐξανάγκαζε σέ ὑπακοή, ἀλλά ἔπειθε μέ τό ἡρωικό του ἀνάστημα, τό ἀλύγιστο θάρρος καί κυρίως μέ τό καθαρό του βλέμμα, τό ὁποῖο καθρέφτιζε τήν ἀλήθεια, τήν πίστη σέ ἰδανικά καί ἀνώτερες ἀξίες. Ἐνέπνευσε τόν λαό, τόν ἔκανε νά τόν πιστέψει, τόν ἔπεισε γιά τήν ἀγνότητα τῶν προθέσεών του καί κυρίως τοῦ ἔμαθε νά μάχεται γιά τά δίκαιά του. Σέ ἐκεῖνα τά συλλαλητήρια δέν θά ἦτο ὑπερβολή νά ἰσχυριστοῦμε ὅτι ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης ἀγωνίστηκε, ὅπως ἀγωνίζονται οἱ ἥρωες, μέ ἁγνή καρδιά καί ρομαντισμό καί ταυτόχρονα ἀδιάλλακτα, ἀδιαπραγμάτευτα, μιά ἀδιαλλαξία πού πήγαζε ἀπό τήν ἀδιαπραγμάτευτη πίστη του στά δίκαια τοῦ Ἑλληνισμοῦ καί τῆς Ὀρθοδοξίας.

Διακήρυξη Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμων Β΄ καί Μακεδονικῆς Ἐπιτροπῆς

Τήν 17η Ἰανουαρίου τοῦ ἔτους 1992 ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμων Β΄ ἐκπροσωπώντας τίς πνευματικές, παραγωγικές, πολιτικές καί κοινωνικές δυνάμεις τῆς Θεσσαλονίκης, μέ ἀρραγῆ ἐθνική ἑνότητα, συνῆλθε σέ Συνέλευση ὕστερα ἀπό πρόσκληση τῆς Μακεδονικῆς Ἐπιτροπῆς. Ἀφοῦ ἐξετάστηκαν τά γεγονότα πού ἀφοροῦν τά Βαλκάνια καί ἰδιαίτερα τή Μακεδονία, ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης καί ἡ Μακεδονική ἐπιτροπή διακήρυξαν πρός κάθε κατεύθυνση ὅτι εἶναι ἀποφασισμένοι καί ὑποχρεωμένοι νά ὑπερασπισθοῦν τήν ἐθνική, ἱστορική, πολιτισμική καί εὐρωπαϊκή ταυτότητα καί τό πανάρχαιο ὄνομα τῶν Μακεδόνων. Τόνισαν ὅτι οἱ Μακεδόνες αἰσθάνονται τουλάχιστον πικρία, ὅταν διαπιστώνουν ὅτι τρίτες χῶρες χρησιμοποιοῦν γιά δικούς τους λόγους τή Δημοκρατία

τῶν Σκοπίων. Θεωροῦν ὅτι, ἄν καί ἡ νομική γνωμάτευση τῆς Ἐπιτροπῆς Διαιτησίας, συνιστᾶ στήν ΕΟΚ νά ἀναγνωρίσει διεθνῶς τό κράτος τῶν Σκοπίων ὑπό τό ψευδώνυμο «Μακεδονία», οἱ ἴδιοι κατ᾽ ἀρχήν οἱ Λαοί καί πρωτίστως ἡ Εὐρωπαϊκή Κοινότητα ὀφείλουν νά ὑποστηρίξουν τό δίκαιο καί τήν ἱστορία. Τέλος, ἐξέφρασαν τήν βαθιά ἱκανοποίησή τους γιά τήν ἑνότητα καί τήν ἀνυποχώρητη ἀποφασιστικότητα μέ τήν ὁποία οἱ ἡγεσίες τῶν κομμάτων ὑπερασπίζονται τά ὑπέρτατα συμφέροντα τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους[465].

Ταυτοχρόνως, τήν βαθιά ἱκανοποίηση γιά ἑνότητα καί ἀνυποχώρητη ἀποφασιστικότητα πρός τήν προάσπιση τῶν συμφερόντων τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους θεώρησε ὑποχρέωσή του νά ἐκφράσει ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης καί ἐγγράφως πρός τήν Κυβέρνηση καί τίς ἡγεσίες ὅλων τῶν πολιτικῶν κομμάτων τήν ἴδια ἡμέρα, δηλαδή τήν 17η Ἰανουαρίου τοῦ 1992.

Τήν ἴδια θέση ὑποστήριξε καί τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο. Ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος, σέ ἐπιστολή του πρός τήν Παμμακεδονική ἕνωση τῶν Η.Π.Α., δέν ἔδωσε τή συγκατάθεσή του, ὥστε ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τῶν Σκοπίων νά ὀνομασθεῖ «Ἐκκλησία τῆς Μακεδονίας», τονίζοντας ὅτι «τό ὄνομα "Μακεδονία" δέν ἀνήκει οὔτε στή χώρα πού θέλει νά αὐτοαποκαλεῖται ἔτσι οὔτε στήν Ἐκκλησία της»[466]

Τό κείμενο τῆς διακηρύξεως τῆς 17ης Ἰανουαρίου 1992

Ἐμεῖς οἱ Μακεδόνες διακηρύσσουμε [467]

Ἐκπροσωπώντας τίς πνευματικές, παραγωγικές, πολιτικές καί κοινωνικές δυνάμεις τῆς Θεσσαλονίκης, μέ ἀρραγῆ ἐθνική ἑνότητα ἐν δυνάμει καί μέ μία ψυχή συνήλθαμε σήμερα, Παρασκευή 17 Ἰανουαρίου 1992, σέ Συνέλευση μετά ἀπό πρόσκληση τῆς Μακεδονικῆς Ἐπιτροπῆς, καί, ἀφοῦ ἐξετάσαμε τά γεγονότα πού ἀναφέρονται στά Βαλκάνια καί

465. Πρωτοπρ. Γρηγορίου Σερενίδη, *Ἡ Κρύπτη τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγώνα*, Θεσσαλονίκη 2005, σ. 237.

466. Ὅπ.π., σ. 237.

467. Ὅπ.π., σσ. 226-229.

ἰδιαίτερα στή γενέτειρά μας Μακεδονία, διακηρύσσουμε πρός κάθε κατεύθυνση τά ἑξῆς:

1. Εἴμαστε, ἤμασταν καί θά εἴμαστε Μακεδόνες, δηλαδή Ἕλληνες, πολύ ὑπερήφανοι δικαιολογημένα γιά τήν ἀνεκτίμητη συνεισφορά τῶν προγόνων μας στόν ἀνθρώπινο πολιτισμό καί στόν Χριστιανισμό. Ἡ Θεσσαλονίκη μας φέρει ἐπί 2.300 χρόνια τό ὄνομα τῆς ἀδελφῆς τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ὁ ὁποῖος ἐπικεφαλῆς τῶν Πανελλήνων δημιούργησε τήν πρώτη στόν Κόσμο πολιτισμική καί πολιτική Κοινότητα τῶν Ἐθνῶν, θεμελιωμένη στήν ἰσότητα, στήν πνευματική ὡριμότητα, στήν ἐλευθερία καί στήν ἀδελφωσύνη ὅλων τῶν Ἐθνῶν, χωρίς καμμιά διάκριση-ἰδεώδη ἐπίκαιρα παρά ποτέ σήμερα καί σταθερούς κατευθυντήριους ἄξονες τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητας πρός τήν εὐρωπαϊκή ἑνοποίηση. Πρός ἐμᾶς τούς Θεσσαλονικεῖς, στήν ἑλληνική γλώσσα, ἀπευθύνει τίς δύο ὁμώνυμες ἐπιστολές του ὁ ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν Παῦλος, ὁ ὁποῖος ὄχι τυχαία ἐπέλεξε τή Μακεδονία γιά νά θεμελιώσει ἐδῶ τήν πρώτη στήν Εὐρώπη Ἐκκλησία τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Συμπατριῶτες μας ἐξ ἄλλου Θεσσαλονικεῖς Ἕλληνες ἦταν οἱ δύο Ἰσαπόστολοι, «Οὐράνιοι Προστάτες τῆς Εὐρώπης». Ἅγιοι ἀδελφοί Κύριλλος καί Μεθόδιος, οἱ ὁποῖοι, ἀνταποκρινόμενοι σέ ἀγωνιῶδες αἴτημα, ἔδωσαν στούς Σλαβικούς λαούς τῆς Εὐρώπης τό Ἀλφάβητο, τόν Χριστιανισμό καί τόν Πολιτισμό.

2. Κληρονόμοι μιᾶς τέτοιας ἐθνικῆς ἑλληνικῆς κληρονομιᾶς, πού ἀποτελεῖ κοινό κτῆμα τῆς Εὐρώπης καί ἀσφαλές θεμέλιο γιά τήν οἰκοδομούμενη εὐρωπαϊκή ἑνοποίηση, ἐμεῖς οἱ Μακεδόνες εἴμαστε ἀποφασισμένοι καί ὑποχρεωμένοι, ὅπως ἔπραξαν μέ ἀφειδώλευτες θυσίες καί οἱ πατέρες μας ἐπί γενεές γενεῶν, νά ὑπερασπισθοῦμε τήν ἐθνική, ἱστορική, πολιτισμική καί εὐρωπαϊκή ταυτότητά μας καί αὐτό τοῦτο τό πανάρχαιο ὄνομά μας, πού μιά μικρή ὁμάδα σλαβικῆς καταγωγῆς στήν πολυεθνική γιουγκοσλαβική Δημοκρατία τῶν Σκοπίων ἔχει σφετεριστεῖ μετά τό 1944, τό χρησιμοποίησε γιά τήν κατάκτηση καί προσάρτηση τῆς ἑλληνικῆς Μακεδονίας καί τώρα ἐπιχειρεῖ νά τό ἐπιβάλει διεθνῶς.

3. Ἐμεῖς οἱ Μακεδόνες, συνεπῶς, αἰσθανόμαστε τουλάχιστον πικρία ὅταν διαπιστώνουμε ὅτι τρίτες χῶρες χρησιμοποιοῦν γιά δικούς τους λόγους τή Δημοκρατία τῶν Σκοπίων καί ὅτι ἡ νομική γνωμάτευση τῆς Ἐπιτροπῆς Διαιτησίας ὑπό τήν προεδρία Μπατεντέρ, στηριζόμενη

Συλλαλητήριο 14ης Φεβρουαρίου 1992

σέ κενό γράμμα καί σέ νεκρό τύπο, συνιστᾶ στήν ΕΟΚ νά ἀναγνωρίσει διεθνῶς ὑπό τό ψευδώνυμο «Μακεδονία» ἕνα πολυεθνικό κρατίδιο κατά μῆκος τῶν βορείων συνόρων τῆς ἑλληνικῆς Μακεδονίας μας. Βεβαίως ἡ ἀπαράγραπτη Ἱστορία δέν ξαναγράφεται καθ' ὑπαγόρευση τρίτων, ἀλλά ἀντιθέτως τιμωρεῖ ἀμείλικτα. Γι' αὐτό ὅσοι ἐπιχείρησαν νά τήν βιάσουν, ὅπως π.χ. ὁ ἡγεμονιστής Τίτο, ὁ φασίστας Μουσσολίνι κι ἄλλοι ὅμοιοί τους, δεινά μόνο ἐπεσώρευσαν στούς Λαούς τους. Ὁρατό ὅσο καί τραγικό παράδειγμα ἡ σημερινή κατάσταση στή γειτονική Γιουγκοσλαβία.

Ἐπειδή ὅμως τά φρικτά δεινά δέν περιορίζονται ἀποκλειστικά σέ ὅσους τά προκαλοῦν, οὔτε στούς δυστυχεῖς Λαούς τους, ἀλλά ἐπεκτείνονται ραγδαίως, ὅπως δίδαξαν δύο Παγκόσμιοι Πόλεμοι μέ Ἀρμαγεδώνα τήν Εὐρώπη καί ὅπως σήμερα διδάσκει ἡ κατάρρευση τοῦ ὑπαρκτοῦ σοσιαλισμοῦ καί τοῦ διεθνοῦς συστήματός του, γι' αὐτό οἱ ἴδιοι κατ' ἀρχήν Λαοί καί πρωτίστως ἡ Εὐρωπαϊκή Κοινότητα ὀφείλουν νά τά προλάβουν σήμερα γιά νά μή θεραπεύουν πολλά δεινότερα αὔριο. Αὐτό πράττουμε ἐμεῖς ὡς Ἕλληνες καί ἔχουμε τήν ἤρεμη βεβαιότητα, ὡς πολίτες

τῆς Εὐρώπης ὅτι αὐτό θά πράξει ἡ Κοινότητα γιά ὅλους τούς εὐρωπαϊκούς Λαούς καί κατά θεσμικήν ἐπιταγή της γιά τούς Λαούς τῆς ΕΟΚ. Τοῦτο συνιστᾶ στοιχειώδη πρόνοια προλήψεως καί ἐνισχύσεως γιά τό εὐρωπαϊκό σύστημα ἀσφαλείας γενικά, ἀλλά ἀποτελεῖ καί συμβατική ὑποχρέωση ἀλληλεγγύης γιά τήν Κοινότητα πρός τά μέλη της. Πολύ περισσότερο μάλιστα, ὅταν ἡ Κοινότητα, σέ ἐπίπεδο ἀναπτύξεως τῶν περιφερειῶν της, ἔχει συμβληθεῖ εὐθέως καί θά ἐξακολουθεῖ νά συμβάλλεται πολλαπλῶς μέ τήν ἑλληνική κοινοτική Περιφέρεια τῆς Μακεδονίας-Ἀνατολικῆς, Κεντρικῆς καί Δυτικῆς.

Ἡ Θεσσαλονίκη μας εἶναι ἐπί δύο τουλάχιστον χιλιάδες συνεχῆ χρόνια μέχρι καί σήμερα ἡ πρωτεύουσα τῆς Μακεδονίας. Ὑπό τρεῖς ἀλληλοδιάδοχες πολυεθνικές Αὐτοκρατορίες, Ρωμαϊκή, Βυζαντινή καί Ὀθωμανική, μέχρι τήν ἀπελευθέρωσή της τό 1912, ὑπῆρξε εἰρηνική γέφυρα τῶν βαλκανικῶν Λαῶν, Κεντρική Πύλη τῆς Εὐρώπης στήν Ἀνατολή, γόνιμος στίβος, πνευματικός φάρος τῆς Βαλκανικῆς, ἀλλά ποτέ δέν ἔχασε τόν ἑλληνικό πολιτιστικό καί ἱστορικό χαρακτήρα της, οὔτε ἄλλωστε ἀμφισβητήθηκε ἀποτελεσματικά ἡ ταυτότητά της. Σήμερα, ἀναδεικνυόμενη καί πάλι σέ στρατηγικό οἰκονομικό σταυροδρόμι τῶν Βαλκανίων, ὀργανική ἤδη πόλη καί λιμάνι τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητας καί ἐξ ἀποστολῆς ἀνοικτή σέ ὅλες τίς εἰρηνικές δραστηριότητες ὅλων τῶν Λαῶν, ὅπως ἄλλωστε μαρτυρεῖ καί ἡ Διεθνής Ἔκθεσή της καθ' ὅλο τό ἔτος καί κάθε ἔτος, ἀποτελεῖ, χάρις στά μνημεῖα της, ἕνα ἀπό τά μεγαλύτερα Ζωντανά Μουσεῖα τῆς Χριστιανωσύνης, τῆς χιλιετοῦς βυζαντινῆς τέχνης καί τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ σέ ἄμεση σύνδεση καί λειτουργικότητα μέ τό Ἅγιον Ὄρος, μοναδική στόν Κόσμο Μοναστική Πολιτεία τῆς Οἰκουμενικῆς Ὀρθοδοξίας, μέ τήν Πέλλα, κοσμοκράτειρα

ἄλλοτε πρωτεύουσα τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, μέ τήν Βεργίνα, πρώτη πρωτεύουσα καί νεκρόπολη τῶν Μακεδόνων Βασιλέων καί μέ τό Δίον, Ἱερά Πόλη τῶν Μακεδόνων στίς ὑπώρειες τοῦ Ὀλύμπου. Εἶναι, λοιπόν, ἀδιανόητη γιά κάθε πολιτισμένο ἄνθρωπο, ἰδιαίτερα Εὐρωπαῖο, καί εἶναι φύσει ἀδύνατη ἱστορικά ἡ πολιτική ἀπόπειρα νά τῆς ἀφαιρεθεῖ μέ μιάν ἀπόφαση - καί ἀπό ποιούς; - ἡ ζῶσα ἐπί χιλιετίες ἑλληνική ταυτότητά της. Ἐγκυμονεῖ ὅμως σοβαρούς, ὁρατούς καί ἄμεσους κινδύνους γιά τήν σταθερότητα τῶν Βαλκανίων καί τῆς Εὐρώπης κάθε τέτοια ἀπόπειρα, τήν ὁποία ἐντέλει εἴμαστε ἀποφασισμένοι καί ἱκανοί νά ἀντιμετωπίσουμε.

5. Μέ τέτοιο χαρακτήρα, τέτοιο ὑπόβαθρο καί τέτοιαν ἀποστολή εἰρήνης, συναδελφωσύνης τῶν Λαῶν καί πολιτισμοῦ, ἡ σύγχρονη Θεσσαλονίκη, ἀκμάζουσα τώρα ἐν ἐλευθερίᾳ στήν γεωπολιτική αὐτή θέση, ἐργάσθηκε ἀποδοτικά καί ἀσφαλῶς θά συνεχίσει νά ἐργάζεται γιά τή συνεργασία, τήν οἰκονομική ἀνάπτυξη, τό διεθνές ἐμπόριο καί τελικά τόν πολιτισμό ὅλων των Λαῶν, κυριώτερα τῶν γειτονικῶν. Αὐτή εἶναι ἐξ ἄλλου ἡ ζωή καί ἡ εὐτυχία της, πού μποροῦν ἐλεύθερα καί πρέπει νά συμμερισθοῦν ὅλοι οἱ γείτονες. Κι αὐτό ἔκαμαν παλαιότερα, ἀλλά καί κατά τά τελευταῖα χρόνια. Μέ δεδομένον αὐτόν τόν ἐμπράκτως ἀποδεδειγμένο προορισμό, ἡ Θεσσαλονίκη καί, ἀπό αὐτήν τήν Συμπρωτεύουσά της, ὅλη ἡ Ἑλλάδα πιστεύει ἀκραδάντως ὅτι οἱ ἐπιλογές τῆς ἡγεσίας τῶν Σκοπίων καί τῆς σημερινῆς βουλγαρικῆς κυβερνήσεως, πού ἀπηχοῦν κατά τόν ἐπιεικέστερο χαρακτηρισμό ἔμμονες, ἀλλά πολύ ἐπικίνδυνες, ἐθνικιστικές προλήψεις καί ἐκρηκτικά κατάλοιπα ἑνός καταδικασμένου ἀπό τήν εὐρωπαϊκή Ἱστορία καί ἀποτυχημένου στήν πράξη ἡγεμονισμοῦ, βλάπτουν ἐξωτερικά αὐτούς τούτους τούς Λαούς τους πρός τούς ὁποίους ἐμεῖς οἱ Μακεδόνες ἀπευθυνόμεθα ἀκόμη μιά φορά μέ δεδηλωμένη ἐμπράκτως ἀλληλεγγύη καί εἰλικρινῆ φιλία, γιά νά τούς ὑπενθυμίσουμε ὅτι ἄριστα γνωρίζουν ἐξ ἰδίων: ἡ συνεργασία τους μέ τήν Ἑλλάδα ἀποτελεῖ γι᾽ αὐτούς μονόδρομο εἰρήνης, ἀσφαλείας, ἐλευθερίας καί προόδου. Τό ποτάμι δέ γυρίζει πίσω. Καί τό μέλλον εἶναι μπροστά. Ἀπελευθερωθεῖτε ἀπό τούς φανατικούς του μεγαλοϊδεατισμοῦ. Δέν νεκρανασταίνεται οὔτε ἔχει τίς ὑλικές προϋποθέσεις νά νεκραναστηθεῖ, ἀλλά μπορεῖ νά σκοτώσει ὅσα πολλά, ζωτικά καί μόνιμα μᾶς ἑνώνουν στόν κοινό δρόμο πρός τήν Ἑνωμένη Εὐρώπη. Καί προειδοποιοῦμε: «σκληρόν πρός κέντρα λακτίζειν». Αὐτό τό γραπτό μήνυμα

εἰρήνης, εὐθύνης καί ἀλληλεγγύης μεταφέρουμε ἀπό σήμερα, μέ ὅλες τίς ἐνεργές δυνάμεις τῶν φορέων τῆς Θεσσαλονίκης καί τῶν χιλιάδων ἐπί μέρους συλλογικῶν ὀργάνων πρωτοβαθμίων ὀργανώσεων, ἐπιχειρήσεων, συνδικάτων, ἱδρυμάτων καί προσώπων μελῶν τῆς σημερινῆς Συνελεύσεως, ἀπ' εὐθείας πρός τόν βουλγαρικό Λαό, πρός τόν πολυεθνικό πληθυσμό τῆς Δημοκρατίας τῶν Σκοπίων καί πρός τήν Εὐρωπαϊκή Κοινότητα καί τά μέλη τῆς εὐρωπαϊκῆς οἰκογενείας. «Ἕκαστος ἐφ' ᾧ ἐτάχθη». Καί αὔριον ὁ Κόσμος θά εἶναι ἀσφαλῶς καλύτερος.

6. Τέλος, ἐμεῖς οἱ Μακεδόνες ἀπευθυνόμεθα πρός τήν Κυβέρνησή μας καί τίς ἡγεσίες ὅλων των πολιτικῶν κομμάτων, γιά νά ἐκφράσουμε τήν βαθιά ἱκανοποίησή μας, πού εἶναι καί ἱκανοποίηση ὁλοκλήρου τοῦ ἑλληνισμοῦ, γιά τήν ἑνότητα καί τήν ἀνυποχώρητη ἀποφασιστικότητα μέ τήν ὁποία ὑπερασπίζονται τά ὑπέρτατα συμφέροντα τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τῶν βαλκανικῶν Λαῶν καί τῆς Εὐρωπης. Τό μήνυμά μας πρός τό Ἔθνος ἀπό τόν προκεχωρημένο προμαχώνα τῆς Μακεδονίας μας εἶναι: ἑνότητα, νηφαλιότητα καί δράση.

Θεσσαλονίκη 17 Ἰανουαρίου 1992
† Ὁ Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης
Παντελεήμων Β΄

2. Τό συλλαλητήριο τῆς 14ης Φεβρουαρίου 1992 στήν πλατεία Ἀριστοτέλους

Τήν 7η Φεβρουαρίου τοῦ ἔτους 1992 τό γραφεῖο τύπου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης ἐξέδωσε ἀνακοίνωση, ἡ ὁποία θά ἔπρεπε νά ἀναγνωσθεῖ στή διάρκεια τῆς Θείας Λειτουργίας τῆς Κυριακῆς της 9ης Φεβρουαρίου 1992. Ἡ ἀνακοίνωση αὐτή ἀποτελοῦσε τό κείμενο τῆς προσκλήσεως στό συλλαλητήριο τῆς 14ης Φεβρουαρίου τοῦ 1992 στίς 12 τό μεσημέρι στήν πλατεία Ἀριστοτέλους. Τό συλλαλητήριο ἔθετε ὡς στόχο νά δηλώσουν ὅλοι οἱ Ἕλληνες ὅτι ἡ Μακεδονία εἶναι Ἑλληνική μέ προαιώνια πρωτεύουσα τή Θεσσαλονίκη. Τό κείμενο τῆς προσκλήσεως τόνιζε ὅτι ἡ θέση τοῦ ἀγωνιζομένου λαοῦ, πρέπει νά ἀκουσθεῖ στούς ἁρμοδίους τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος (Ε.Ο.Κ.) καί νά ληφθεῖ σοβαρά ὑπόψη κατά τήν λήψη τῶν ἀποφάσεων γιά τήν ἀναγνώριση τῶν Σκοπίων ὑπό τό ὄνομα «Δημοκρατία τῆς Μακεδονίας».

Τό κείμενο τῆς ἀνακοινώσεως

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ[468]

Ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Κύριος Κύριος ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ ὁ Β΄, καλεῖ τόν εὐλαβῆ λαό τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, στό μεγάλο συλλαλητήριο, πού θά γίνει τήν Παρασκευή 14 Φεβρουαρίου 1992 καί ὥρα 12 τό μεσημέρι, στήν πλατεία Ἀριστοτέλους, γιά νά δηλώσουν ὅλοι οἱ Ὀρθόδοξοι Χριστιανοί Ἕλληνες ὅτι: ἡ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ εἶναι Ἑλληνική μέ προαιώνια πρωτεύουσα τή Θεσσαλονίκη, ἡ φωνή τοῦ ἀγωνιζομένου λαοῦ, γιά τά ἀπαράγραπτα δίκαια τῆς Ὀρθοδοξίας καί τοῦ Γένους, πρέπει νά ἀκουσθῆ στούς ἁρμοδίους της Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος (Ε.Ο.Κ.) καί νά ληφθῆ σοβαρά ὑπόψη κατά τήν λήψη τῶν ἀποφάσεων γιά τήν ἀναγνώριση τῶν Σκοπίων ὑπό τό ὄνομα «Δημοκρατία τῆς Μακεδονίας».

Γι᾽ αὐτό καλούμαστε ὅλοι, μέ τή φωνή τοῦ Ποιμενάρχη μας, μικροί-μεγάλοι, μαθητές-σπουδαστές-φοιτητές καί ἐργαζόμενοι, Κλῆρος καί λαός, νά εἴμαστε παρόντες στό μεγάλο συλλαλητήριο, τήν Παρασκευή, 14 Φεβρουαρίου 1992, καί ὥρα 12 τό μεσημέρι, στήν πλατεία Ἀριστοτέλους.

Εἶναι ἡ ὥρα τῆς Ὀρθοδοξίας καί τοῦ Γένους

Ἀπό τήν Ἱερά Μητρόπολη

Σημείωσις: Ἡ παροῦσα θ᾽ ἀναγνωσθῆ κατά τό Κοινωνικόν τῆς Θείας Λειτουργίας, τήν Κυριακή 9.2.1992.

468. Πρωτοπρ. Ἰρηγορίου Σερενίδη, *Ἡ Κρύπτη τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγώνα*, ὅπ.π., σ. 217.

Ὁ ρόλος τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας

Τήν 2α Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 1992 κυκλοφόρησε δημοσίευμα (τό ὁποῖο ἀρχικά δημοσιεύτηκε σέ ἰταλική ἐφημερίδα) τοῦ «Ἐλεύθερου Κόσμου», τό ὁποῖο ἔδινε τήν πληροφορία ὅτι ἡ Ρωμαιοκαθολική Ἐκκλησία ἀπεφάσισε τήν ἐπανασύσταση τῆς παπικῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδος μέ ἕδρα τή Θεσσαλονίκη καί προκάλεσε ἀναστάτωση στή Μητρόπολη Θεσσαλονίκης. Γιά τό θέμα αὐτό ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης κ.κ. Παντελεήμων συναντήθηκε τόσο μέ τόν Ἀρχιεπίσκοπο τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας κ.κ. Σεραφείμ στήν Ἀθήνα, ὅσο καί μέ τήν Α.Θ.Π. τόν Οἰκουμενικό Πατριάρχη τῆς Κωνσταντινουπόλεως κ.κ. Βαρθολομαῖο στό Φανάρι[469].

Ἡ ἀντίδραση τοῦ ποιμενάρχη τῆς Θεσσαλονίκης ὑπῆρξε ἰδιαιτέρως δυναμική, καθώς ἀπείλησε ὅτι σέ περίπτωση πού ἐπιτραπεῖ ἡ ἵδρυση παπικῆς ἀρχιεπισκοπῆς στή Θεσσαλονίκη, θά παραιτηθεῖ καί, ἀφοῦ καταθέσει τή μητροπολιτική του μίτρα, θά κατεβεῖ στούς δρόμους μέ ὅλο τόν λαό τῆς μακεδονικῆς πρωτεύουσας[470].

Ἐκκλησιαστικοί κύκλοι θεώρησαν ὅτι ἡ Παπική Ἐκκλησία δέν εἶχε κανέναν ἀπολύτως λόγο νά προχωρήσει στή δημιουργία ἀρχιεπισκοπῆς, ἀφοῦ τή στιγμή ἐκείνη δέν ὑπῆρχε οὔτε ἕνας οὐνίτης στή Θεσσαλονίκη. Ἀντίθετα ἕνας ἐλάχιστος ἀριθμός οὐνιτῶν, καί ἐν προκειμένῳ γύρω στούς 10, ὑπῆρχαν στά Γιαννιτσά καί ἕνας μικρός ἀριθμός στήν Ἀθήνα.

Ἐκπρόσωποι τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως τῆς Θεσσαλονίκης ἀνέφεραν στήν ἐφημερίδα «Ἔθνος» ὅτι οἱ ἐνέργειες τοῦ Βατικανοῦ καθιστοῦν ἐμφανεῖς τίς προθέσεις του, ἀλλά καί τό ρόλο πού θέλει νά διαδραματίσει, ἰδιαίτερα στά κράτη τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης, ὅπου κατέρρευσε ὁ ὑπαρκτός σοσιαλισμός[471].

Μέ ἀφορμή καί πρόσχημα τούς Οὐνίτες (τό τάγμα ἐκεῖνο πού ἔχει γένια καί ράσα, ὅπως οἱ ὀρθόδοξοι κληρικοί), τό Βατικανό προσπαθεῖ νά μειώσει τή δύναμη τῆς Ὀρθοδοξίας στά Βαλκάνια, μέ στόχο νά ἀποκομίσει ὅσο τό δυνατόν μεγαλύτερα κέρδη ἀπό τήν κρίση

469. Βλ. ὅπ. π..

470. Ὅπ. π.

471. Ὅπ.π.

στήν πρώην Γιουγκοσλαβία. Ἡ παπική, ἐν ὀλίγοις, ἐκκλησία ὑποδαυλίζει νέες διεκδικήσεις. Ἐπίσης, ἀναφέρθηκε ὅτι φθάνουν στό σημεῖο ἀκόμη καί νά ἀλλάζουν τήν ἐθνικότητα τῆς βραβευμένης μέ Νόμπελ μοναχῆς Μητέρας Τερέζας καί ἀπό ἀλβανικῆς καταγωγῆς ἐνεργοῦν ὥστε νά πολιτογραφηθεῖ ὡς Σκοπιανή. Τέλος, σύμφωνα μέ τό ἴδιο δημοσίευμα, σχεδίαζαν νά ἀνακηρύξουν πρός τιμή της «Ἁγία Πόλη» τά Σκόπια, ὅπου καί προγραμμάτιζαν σειρά ἐκδηλώσεων. Ἀπό τήν μεριά της ἡ Μητρόπολη Θεσσαλονίκης εἶναι φυσικό νά θέτει ὡς στόχο τή ματαίωση τῶν σχεδίων τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν.

Συλλαλητήριο σέ συνεργασία μέ τόν δῆμο Θεσσαλονίκης καί ἐπί δημαρχίας τοῦ κ. Κοσμόπουλου στίς 14 Φεβρουαρίου 1992

Ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμων Β΄ πρωτοστάτησε στό συλλαλητήριο πού ὀργανώθηκε σέ συνεργασία μέ τόν δῆμο Θεσσαλονίκης καί ἐπί δημαρχίας τοῦ κ. Κωνσταντίνου Κοσμόπουλου, τήν 14η Φεβρουαρίου τοῦ ἔτους 1992. Ὡς τόπος συνάντησης ὁρίστηκε ἡ πλατεία Ἀριστοτέλους. Σκοπός τοῦ συλλαλητηρίου ἦταν και πάλι νά μήν ἀναγνωριστεῖ τό ὄνομα «Δημοκρατία τῆς Μακεδονίας» γιά τά Σκόπια[472].

Ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης στήν ὁμιλία του τόνισε ὅτι τήν Ἑλληνικότητα τῆς Μακεδονίας μαρτυροῦν ἡ Ἀρχαιολογία, ἡ Γεωγραφία καί ἡ Ἱστορία. Στό Μουσεῖο τῶν Σκοπίων, τό πλεῖστο τῶν ἀνδριάντων, ἀναγλύφων, σαρκοφάγων, ἐπιγραφῶν εἶναι Ἑλληνικά καί τά ὑπόλοιπα λατινικά, καί σέ καμία περίπτωση σλαβικά. Καθώς λοιπόν λείπουν τά ἐπιστημονικά τεκμήρια, ἡ ψευδο-ἐκκλησία τῶν Σκοπίων αὐτοαπεκλήθη «Ἐκκλησία τῆς Μακεδονίας» στό πλαίσιο τῆς πολιτικῆς τοῦ Τίτο, μέ σκοπό νά ἀποδυναμώσει τήν σερβική ἐπιρροή στήν Γιουγκοσλαβία. Γιά τόν λόγο αὐτό τόνισε ὅτι εἶναι καιρός, ἀφενός ἡ νέα γενεά νά μάθει τήν ἱστορία γιά τήν Βόρειο Ἤπειρο, τό Μοναστήρι, τήν Ἀνατολική Ρωμυλία, τήν Κωνσταντινούπολη καί τήν Μικρά Ἀσία καί ἀφετέρου ὅλοι νά ἀντιμετωπίσουμε τίς κάθε εἴδους προκλή-

472. Ὅπ.π.

σεις καί ἐπιβουλές, ὅπως ἐν προκειμένῳ τίς ἐπιβουλές τοῦ Γκλιγκόρωφ, ἐναντίον τῆς πατρίδος μας[473].

Ὁ Πατριάρχης τῆς Σερβικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας κ.κ. Παῦλος[474] στήριξε τήν παραπάνω ἄποψη καί θέση. Καθώς κατά τή διάρκεια τῆς συναντήσεως πού εἶχε μέ τόν μακαριστό Ἀρχιεπίσκοπο Σεραφείμ στήν Ἀθήνα την 9η Ἀπριλίου τοῦ ἔτους 1992 σαφήνισε: «*Ἡ χρήση τοῦ ὀνόματος Μακεδονία ἀπό τούς Σκοπιανούς εἶναι παράλογη, τεχνητή καί κλοπιμαία. Ἡ Μακεδονία δέν εἶναι δυνατόν νά εἶναι διεθνική. Τό ὄνομά της, ἡ ἱστορία της καί ὁ πολιτισμός της ἀνήκουν μόνο στήν Ἑλλάδα*».

Ἐπίδραση καί ἐπιρροή τοῦ συλλαλητηρίου στήν ἐξωτερική πολιτική

Πρίν ἀπό τό συλλαλητήριο τῆς 14ης Φεβρουαρίου τοῦ 1992[475], ἡ ἑλληνική ἐξωτερική πολιτική ἀσκοῦνταν ἀποκλειστικά ἀπό ἔμπειρους διπλωμάτες καί ἐκλεγμένους πολιτικούς. Ὡστόσο, τό γεγονός ὅτι σχεδόν τό ἕνα δέκατο τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας στήριζε ἔνθερμα καί αυθόρμητα μία συγκεκριμένη θέση γιά ἕνα ζήτημα, πού ἀφοροῦσε σαφῶς τήν ἐξωτερική πολιτική, εἶχε ἀναπόφευκτα τίς ἐπιπτώσεις του. Ὁ λαός ἀποτέλεσε σημαντικό, ἄν ὄχι πρωταγωνιστικό, παράγοντα στίς διπλωματικές προσπάθειες τῆς Ἑλλάδος, κυρίως λόγῳ τῆς διαρκοῦς ὑπενθυμίσεως καί τῆς πιέσεως πού ἀσκοῦσε, γιά τήν συγκεκριμένη πολιτική πού θά ἔπρεπε νά ἀκολουθήσει ἡ κυβέρνηση στό θέμα τῆς ΠΓΔΜ. Ὡς ἐκ τούτου, τό συλλαλητήριο τῆς Θεσσαλονίκης ἀπετέλεσε τήν ἀφετηρία μιᾶς διαδικασίας ἀλληλεπιδράσεων μεταξύ τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, τῆς ἐσωτερικῆς πολιτικῆς καί τοῦ ἐθνικισμοῦ σχετικά μέ τίς ἐνέργειες τῆς χώρας στό Μακεδονικό Ζήτημα.

473. Ὅπ.π.

474. Γεωργίου Νεκταρίου Ἀθ. Λόη (Διδάκτορος Ἱστορίας), *Ἡ Ἱστορία τοῦ Μακεδονικοῦ Ζητήματος*, περιοδικό *Ἀντίβαρο*, Φεβρουάριος 2008.

475. Ἀριστοτέλη Τζιαμπίρη, *Εὐρωπαϊκή Ἕνωση καί Μακεδονικό ζήτημα*. http://www.imma.edu.gr/imma/history/19.html

3. Ὁμιλία τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Παντελεήμονος Β΄ στό συλλαλητήριο τῆς 14ης Φεβρουαρίου 1992[476]

Συνήγειρεν καί συνεκάλεσεν ἡμᾶς ἐπί τό αὐτό, τό ὑπέρτατον Ἐθνικόν ἡμῶν θέμα, ὡς τυγχάνει το ὄνομα ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ.

Δι' ἡμᾶς τούς Ἕλληνας, καί δή τούς οἰκοῦντας ἐν Μακεδονίᾳ, δέν ὑπάρχει θέμα Μακεδονικόν. Ὑπάρχει μόνον διά τούς ἐχθρούς τῆς Πατρίδος ἡμῶν καί εἰς τούς ὁποίους λέγομεν «ἡ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ἦτο, εἶναι καί θά παραμείνῃ ΕΛΛΗΝΙΚΗ».

Τήν Ἑλληνικότητά της μαρτυροῦσιν ἡ Ἀρχαιολογία, ἡ Γεωγραφία καί ἡ Ἱστορία. Εἰς αὐτό τοῦτο τό Μουσεῖον τῶν Σκοπίων, τό πλεῖστον τῶν ἀνδριάντων, ἀναγλύφων, σαρκοφάγων, ἐπιγραφῶν εἶναι ΕΛΛΗΝΙΚΑ. Τά ὑπόλοιπα λατινικά, καί ὄχι βεβαίως σλαβικά.

Συντριπτικαί, ὅμως, διά τήν ἀπόδειξιν τῆς ἑλληνικότητος τῆς Μακεδονίας, εἶναι αἱ 5.000 ἐπιγραφαί πού ἔχουν συγκεντρωθῆ καί μελετῶνται ὑπό τοῦ Κέντρου Ἑλληνικῆς καί Ρωμαϊκῆς Ἀρχαιολογίας, εἰς τό Ἐθνικόν Ἵδρυμα Ἐρευνῶν, ὑπό τήν σοφήν καθοδήγησιν τοῦ Προέδρου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, Ἐλλογιμωτάτου Κυρίου Μιχαήλ Σακελλαρίου.

Ὁ Φίλιππος ὁ Βασιλεύς ἦτο Ἕλλην Μακεδών, τοῦ ὁποίου ὁ τάφος προσφάτως ἀνεκαλύφθη ἐν Βεργίνᾳ ὑπό τοῦ διακεκριμένου Ἀρχαιολόγου, Κυρίου Ἐμμανουήλ Ἀνδρονίκου.

Ἐπίσης ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, περί τοῦ ὁποίου ὁ Ἱστορικός Πλούταρχος ἔγραψεν ὅτι «Ἀνήλια ἔμειναν τά μέρη πού δέν ἐγνώρισαν τόν Ἀλέξανδρον», ἦτο Ἕλλην Μακεδών. Οὗτος γενόμενος ὄργανον τῆς θείας Προνοίας, ἐξεπολίτισε λαούς, διέδωσε τήν Ἑλληνικήν Γλῶσσαν, τά Ἑλληνικά ἤθη καί ἔθιμα καί τόν καθ' ὅλου Ἑλληνικόν Πολιτισμόν, ἵνα δι' αὐτῶν προετοιμασθῶσιν οἱ λαοί, ἵνα ὑποδεχθῶσι τόν ΜΕΣΣΙΑΝ καί ΛΥΤΡΩΤΗΝ ΧΡΙΣΤΟΝ, «ὅτε θά ἤρχετο τό πλήρωμα τοῦ χρόνου».

Ὁ δέ Προφήτης ΔΑΝΙΗΛ, ὅστις ἔζησε κατά τά τέλη τοῦ Ζ΄ αἰῶνος καί ἀρχάς τοῦ ΣΤ΄ αἰῶνος π.Χ., Ἰουδαῖος τῷ γένει, προφητικῶς ἀναφέρει περί τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου (Δανιήλ 8, 20-21) καί τόν ἀποκαλεῖ βασιλέα τῶν Αἰγῶν, δηλαδή τῆς Πέλλας, καί βασιλέα τῶν Ἑλλήνων.

476. Πρωτοπρ Γρηγορίου Σερενίδη, *Ἡ Κρύπτη τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγώνα*, Θεσσαλονίκη 2005, σσ. 222-226

Ἐπίσης εἰς τό βιβλίον τῶν Μακκαβαίων (Α΄ Μακ. 1-10) διατρανώνεται ἡ Ἑλληνικότης τῆς Μακεδονίας, ὁ δέ Ἀλέξανδρος ὀνομάζεται Μακεδών βασιλεύς τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ πολύς διδάσκαλος τούτου, ὁ σοφός Ἀριστοτέλης, ἦτο Σταγειρίτης τήν καταγωγήν καί πλεῖστοι ὅσοι ἄλλοι ἐπιφανεῖς ἄνδρες καί γυναῖκες ἐκ τῆς Ἑλληνικωτάτης ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ προήρχοντο.

Ἀλλά καί πλῆθος Ἁγίων, ἀνδρῶν τε, γυναικῶν καί παίδων, ἐνταῦθα εἶδον τό φῶς τῆς ἡμέρας, μέ πρῶτον τόν Μεγαλομάρτυρα, Μυροβλύτην καί Προστάτην ἡμῶν Ἅγιον ΔΗΜΗΤΡΙΟΝ, ὡς ἐπίσης καί οἱ Ἅγιοι ΚΥΡΙΛΛΟΣ καί ΜΕΘΟΔΙΟΣ, οἵτινες, διά τοῦ ἀκτινοβόλου ἔργου Αὐτῶν, κατηύγασαν τούς Βαλκανικούς καί λοιπούς Εὐρωπαϊκούς λαούς, καί οὗτοι ἐνταῦθα ἐγεννήθησαν καί ἐγαλουχήθησαν.

«Ἐπιλείψει γάρ με διηγούμενον ὁ χρόνος» (Ἑβρ. 11,32), περί τῶν πολυαρίθμων ἐπιχειρημάτων, διά τῶν ὁποίων ἀποδεικνύεται περιτράνως ἡ Ἑλληνικότης τῆς Μακεδονίας μας.

Γεννᾶται τό ἐρώτημα· Ποῖος εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐξήγειρε τούς κατοίκους τῶν Σκοπίων καί τινων ἄλλων Βαλκανικῶν λαῶν καί ἐστράφησαν ἐναντίον τῆς Μακεδονίας μας;

Τήν ἀπάντησιν εἰς τό ἐρώτημα αὐτό τήν δίδει ἐμπνευσμένον ψήφισμα τοῦ Τμήματος Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ὑπογραφόμενον ὑπό τοῦ Προέδρου αὐτοῦ, Ἐλλογιμωτάτου Καθηγητοῦ κυρίου Χρίστου Βούλγαρη.

«Τό Τμῆμα Θεολογίας παρακολουθεῖ μέ ἰδιαίτερη ἀνησυχία τήν προγραμματισμένη προσπάθεια τοῦ Βατικανοῦ νά ἐνεργοποιήσει τά ἱστορικά κατάλοιπα τῆς Οὐνίας, στήν Οὐκρανία, στήν Μολδαβία, στήν Γιουγκοσλαβία καί εἰς τά Σκόπια, στήν Ἀλβανία καί στήν Τσεχοσλοβακία, ἐναντίον τῶν ἐμπεριστάτων Ὀρθοδόξων Λαῶν, διά νά ἐπιβάλει τήν κυριαρχία τοῦ Παπισμοῦ, στήν Ἀνατολική Εὐρώπη.

Τό Βατικανό ἐπωφελεῖται, ὡς μή ὤφελε, ἀπό την καιρική σύγχυση τῶν δυτικοευρωπαϊκῶν κρατῶν ἐνώπιον τῶν ραγδαίων ἐξελίξεων στούς λαούς τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης, γιά νά ἐκβιάσει πιεστικές καταστάσεις εἰς βάρος τῶν Ὀρθοδόξων.

Οἱ ἀπερίγραπτες δολιότητες καί βιαιότητες ἐναντίον τῶν Ὀρθοδόξων στίς περιοχές αὐτές:

Ἀνασύρουν στή μνήμη τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τίς τραγικές ἐμπειρίες ἀπό τό σταυροφορικό καί ἀποικιοκρατικό σύνδρομο τοῦ Παπισμοῦ στό ἱστορικό παρελθόν.

Τροφοδοτοῦν, μέ ἀνεξέλεγκτη καί ἀνεξάντλητη ἔκρηξη φανατισμοῦ καί μισαλλοδοξίας, λαούς, οἱ ὁποῖοι χρειάζονται τώρα, περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλη φορά, ἠρεμία καί ὁμοψυχία, καίτοι ἡ ἡγεσία τοῦ Βατικανοῦ θά ἔπρεπε νά γνωρίζει ὅτι ἡ θρησκευτική μισαλλοδοξία δέν θα ἐξαντληθῆ βεβαίως μόνο στόν πρώτο γύρο τῶν οὐνιτικῶν βιαιοτήτων.

Ἐπιβεβαιώνουν τή γνωστή ὑποκριτική στάση τοῦ Βατικανοῦ ἔναντι τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας γενικότερα, ἀφοῦ ὁ παπικός θρόνος ἀποδοκιμάζει μέν στόν διάλογο τήν Οὐνία, ὡς ὁδό πρός τήν ἑνότητα, ἀλλά συγχρόνως κατευθύνει τή βίαιη δράση τῶν Οὐνιτῶν σέ κάθε συγκεκριμένη περιοχή, ὡς συγκεκριμένως τήν Γιουγκοσλαβία καί τά Σκόπια...

Ὡς ἐκ τούτου, τό Τμῆμα Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν στή σημερινή του συνεδρία (20.1.1992) ὁμοφώνως:

Καταγγέλλει τήν πολιτική αὐτή τοῦ Βατικανοῦ στούς ἐμπερίστατους Ὀρθοδόξους λαούς.

...Ἀποδοκιμάζει τήν κινητοποίηση δολίων διπλωματικῶν μέσων, ἐκεί ὅπου θά ἔπρεπε νά λειτουργεῖ μόνον τό πρωτεῖο τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης, καί τέλος,

Ἐπισημαίνει εἰδικότερα τήν ἀπαράδεκτη προσπάθεια τοῦ Βατικανοῦ νά προσεταιρισθῆ διά τῆς ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας καί μέ ἀθέμιτα μέσα, τήν περιστασιακά ἀπεσχισμένη καί ἀπομονωμένη Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς περιοχῆς τῶν Σκοπίων, προβάλλοντας μία μεταπολεμική νεοφανή καί κατασκευασμένη ἐθνότητα καί γλῶσσα, γιά νά ἀμφισβητήσει τήν ἐπί 3.000 χρόνια ἀστασίαστη Ἑλληνικότητα τῆς Μακεδονίας.

«Τό Βατικανό σπείρει ἀνέμους καί θά θερίσει θύελλες».

Ἡ δέ Θεολογική Σχολή τῆς Θεσσαλονίκης, διά τοῦ Κοσμήτορος ταύτης, Ἐλλογιμωτάτου Καθηγητοῦ κυρίου Ἀντωνίου Παπαδοπούλου, καί τῶν Προέδρων τῶν Τμημάτων Θεολογίας καί Ποιμαντικῆς, Ἐλλογιμωτάτων Καθηγητῶν κυρίων Ἰωάννου Γαλάνη καί Χρίστου Κρικώνη, ἀποφαίνεται ὡς ἀκολούθως:

«Ἡ Κοσμητεία τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ἐν ὄψει τῶν ἀνησυχητικῶν ἐξελίξεων στό χῶρο της Βαλκανικῆς καί τῆς ἀναμείξεως τοῦ Βατικανοῦ στίς ἐκκλησιαστικοπολιτικές ἐξελίξεις τῆς περιοχῆς, ἐπισημαίνει τά ἑξῆς:

Τό ὅραμα τοῦ «Μακεδόνος ἀνδρός» τοῦ βιβλίου τῶν «Πράξεων», οἱ Ἐπιστολές «πρός Φιλιππησίους» καί «πρός Θεσσαλονικεῖς» τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καί οἱ πολλές ἄλλες ἀναφορές τῆς Παλαιᾶς καί τῆς Καινῆς Διαθήκης στή Μακεδονία ἀποτελοῦν ἀπρόσβλητη καί ἀλάθητη μαρτυρία τῆς Ἑλληνικότητός της, ὅπως καί ἡ συνεχής καί ἀδιάκοπη σειρά τῶν Ἐπισκόπων καί τῶν Ἁγίων, τό πλῆθος τῶν Ναῶν καί τῶν Μοναστηρίων, σ' ὅλες τίς Μακεδονικές περιοχές, ἀκόμη καί στή Δημοκρατία τῶν Σκοπίων, ἀλλά καί ἡ Μοναστική Πολιτεία τοῦ Ἁγίου Ὄρους, μέ τόν κυριαρχικά Ἑλληνικό χαρακτήρα καί τήν πνευματική της ἀκτινοβολία στους ἐγγύς καί στους μακράν Ὀρθοδόξους Λαούς.

Ἄν λοιπόν γιά τήν Ἀρχαία Μακεδονία, χρειάσθηκε νά ὁμιλήσουν οἱ λίθοι τῆς Βεργίνας, τοῦ Δίου καί τῶν ἄλλων περιοχῶν, γιά νά σιωπήσουν οἱ πλαστογράφοι τῆς ἱστορίας, γιά τήν Χριστιανική Μακεδονία δέν ἔπαυσαν νά ὁμιλοῦν καί νά κραυγάζουν ἀκατάπαυστα, ἡ Ἁγία Γραφή, οἱ Ἐκκλησίες, τά Μοναστήρια, οἱ Ἅγιοι, οἱ Βυζαντινοί Ὕμνοι, οἱ Τοιχογραφίες, καί πρό παντός οἱ παραστάσεις τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, πού φρουρεῖ ἄγρυπνα τά τείχη τῆς Θεσσαλονίκης, ἤ πού κτυπᾶ ἔφιππος μέ τό κοντάρι του τόν πεσμένο στό ἔδαφος ἐπιδρομέα, ὁ ὁποῖος ἀπό τότε μέχρι τόν σημερινό του ἀπόγονο στά Σκόπια, ὀνειρεύεται νά κατεβεῖ στή Θεσσαλονίκη καί στό Αἰγαῖο, χωρίς ποτέ νά τό κατορθώσει.

Ὁ εἰκοστός αἰών, πού σέ λίγο τελειώνει, θά μείνει γνωστός στήν Ἐκκλησιαστική Ἱστορία γιά δύο χαρακτηριστικά του γνωρίσματα. Γιά τήν παγχριστιανική προσπάθεια συνδιαλλαγῆς, ἑνότητος καί εἰρήνης καί γιά τούς διωγμούς πού ὑπέστησαν οἱ χριστιανοί ἀπό τά ἀθεϊστικά καθεστῶτα τοῦ ἀνύπαρκτου πλέον σοσιαλισμοῦ. Οἱ Ὀρθόδοξες χῶρες ἐπλήγησαν ἰδιαίτερα ἀπό τήν ἀθεϊστική λαίλαπα καί ἐγέννησαν πλῆθος νέων Ἁγίων καί Μαρτύρων, πού κοσμοῦν στίς ἡμέρες μας τήν ἱστορία τῶν τοπικῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Τό Βατικανό καθυστέρησε νά εἰσέλθει στήν πορεία ἀγάπης τῆς Χριστιανικῆς Οἰκουμένης, ὑπολογίζοντας τά ἰδικά του συμφέροντα, καί τώρα σπεύδει πρώτο, μέ τόν προσηλυτισμό καί τήν Οὐνία, νά τραυματίσει τήν ἑνότητα καί νά διαιρέσει γιά

ἄλλη μιά φορά τόν Χριστιανικό κόσμο, ἀντί νά συμπαρασταθεῖ ἀδελφικά στίς αἱμάσσουσες ἀκόμη Μαρτυρικές Ἐκκλησίες τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης καί τῆς Βαλκανικῆς.

Ὁ Μεσαίωνας ὅμως ἔχει περάσει. Στήν ἀνατολή τῆς τρίτης Χριστιανικῆς χιλιετίας, ἡ Ὀρθόδοξη Ἀνατολή μέ τά στίγματα τοῦ Μαρτυρίου στό σῶμα της, ἀγρυπνεῖ, προσέχει καί προσεύχεται, ὥστε οἱ κοσμικές ἀντιχριστιανικές ἐπιδιώξεις τοῦ Βατικανοῦ νά μήν ξαναγυρίσουν τήν ἱστορία στό θλιβερό παρελθόν τῶν διαιρέσεων καί τῶν σχισμάτων.

Τά Μέλη τῆς Κοσμητείας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ., ἐκφράζουν τήν ἀπογοήτευση καί τήν πικρία τους γιά τήν ἐγκατάλειψη καί προσβολή τοῦ ὁράματος τῆς Χριστιανικῆς Ἑνότητος, ἰδιαίτερα δέ γιά τήν συμπαράσταση τοῦ Βατικανοῦ στήν κακοποίηση καί πλαστογράφηση τῆς ἱστορίας τῆς Μακεδονίας, τῆς Ἁγίας καί Ἑλληνικωτάτης αὐτῆς Γῆς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, τῶν Ἁγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου, τοῦ Ἁγίου Εὐσταθίου Θεσσαλονίκης, τῶν Ἁγίων Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, Νείλου καί Νικολάου Καβάσιλα, Φιλοθέου Κοκκίνου, Συμεών Θεσσαλονίκης καί τῆς περιώνυμης Μοναστικῆς Πολιτείας τοῦ Ἁγίου Ὄρους».

Ἄς ἀκουσθῇ, ἐν προκειμένω, καί τί διεκήρυξεν ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Σερβίας Κύριος Κύριος ΠΑΥΛΟΣ, ὅστις καί καταγγέλλει τό Βατικανόν, ἐπειδή αὐτό εὐθύνεται διά τόν πόλεμον μεταξύ τῶν Σέρβων καί Κροατῶν·

«Ἡ ρίζα τῶν συγκρούσεων», λέγει, «εἰς τήν Νοτιοσλαβίαν καί τά Βαλκάνια καί ὄχι μόνον εἰς τήν περιοχήν αὐτήν, εὑρίσκεται εἰς τήν ἔντονον ἐπιμονήν τοῦ Βατικανοῦ νά θεωρῇ τά Βαλκάνια, τά ὁποῖα κατοικοῦνται κατά πλειονοψηφίαν ἀπό Ὀρθοδόξους λαούς, ὡς γῆν δι' ἱεραποστολικόν ἔργον...».

Ὁ δέ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μαυροβουνίου καί Παραθαλασσίων, Κύριος ΑΜΦΙΛΟΧΙΟΣ Ράντοβιτς, τοῦ Πατριαρχείου τῆς Σερβίας, διεκήρυξε προσφάτως τά ἀκόλουθα:

«Ἑκατό τοῖς ἑκατό, οἱ Μακεδόνες εἶναι "Ελληνες. Ἀσφαλῶς δέν φέραμε ἐμεῖς οἱ Σλάβοι τήν ὀνομασία αὐτή ἀπό τά βάθη τῆς Ἀνατολῆς... Κανείς δέν ἀναγνωρίζει τήν Ἐκκλησία τῶν Σκοπίων, γιατί τήν δημιούργησε τό ἀθεϊστικό καθεστώς τοῦ Τίτο· ἐπινόησε μάλιστα καί τό "ἔθνος τό μακεδονικό". Ἕνα ἄθεο καθεστώς δημιούργησε μία λεγομένη αὐτο-

κέφαλη Ἐκκλησία καί βέβαια σήμερα ἡ Ρώμη ἐπωφελεῖται τοῦ γεγονότος καί ρίχνει στά μέσα τῶν Βαλκανίων ἕνα μήλο τῆς ἔριδος. Χθες ὁ Τίτο, σήμερα ἡ Εὐρώπη.

Θά πρέπει νά ἔχουν ὑπ᾽ ὄψιν οἱ Ὀρθόδοξοι Λαοί τῶν Βαλκανίων καί νά ἀντιμετωπίσουν μέ σωστό καί σοβαρό τρόπο ὅλο αὐτό τό πρόβλημα.

Πρῶτα ἀπ᾽ ὅλα ἔχει δίκιο ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος πού ζητεῖ ἀπό τήν Εὐρωπαϊκή Κοινότητα νά μή χρησιμοποιηθεῖ ἡ ὀνομασία πού εἶναι ἑκατό τοῖς ἑκατό Ἑλληνική...».

Ἐνταῦθα ἄς σημειωθῇ, ὅτι τό Βατικανόν ἔφθασεν εἰς τό σημεῖον νά ἀναγνωρίσῃ μίαν ἐκκλησίαν, ὡς τῶν Σκοπίων, τήν ὁποίαν οὐδέν Πατριαρχεῖον Ὀρθόδοξον ἀνεγνώρισεν. Ἡ ψευδο-εκκλησία τῶν Σκοπίων αὐτοαπεκλήθη «ἐκκλησία τῆς Μακεδονίας», εἰς τό πλαίσιον τῆς πολιτικῆς τοῦ Τίτο, μέ σκοπόν νά ἀποδυναμώσῃ τήν σερβικήν ἐπιρροήν εἰς τήν Γιουγκοσλαβίαν. Σήμερον ἡ ἐκκλησία τῶν Σκοπίων ἐργάζεται διά τήν προώθησιν τῆς προπαγάνδας τοῦ Γκλιγκόροφ, πρός ὅλον τόν κόσμον, ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος καί τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ἐπέστη ὁ καιρός ἤδη, ἅπαντες ἡνωμένοι, νά ἀντιμετωπίσωμεν τούς Ἐθνικούς ἡμῶν κινδύνους, οἵτινες προέρχονται εἴτε ἐξ Ἀνατολῶν, εἴτε ἀπό Βορρᾶν. Εἶναι καιρός ἤδη, ἡ νέα γενεά νά ἐκμάθῃ ἐκ τῶν πνευματικῶν αὐτῆς διδασκάλων καί τῶν γονέων της, διά τήν Βόρειον Ἤπειρον, τό Μοναστήριον, τήν Ἀνατολικήν Ρωμυλίαν, τήν Κωνσταντινούπολιν καί τήν Μικράν Ἀσίαν.

Εἶναι καιρός, οἱ πνευματικοί ἡμῶν φορεῖς νά ἀποτελέσωσι τάς Ἐθνικάς καί θρησκευτικάς ἐκείνας λαμπάδας, αἵτινες θά φωτίζωσι τήν Οἰκουμένην ἅπασαν.

Εἶναι καιρός, ἅπαντες νά ἀπαντῶμεν ἐγκαίρως καί καταλλήλως εἰς τάς δυναμικάς προκλήσεις ἑκάστου ἐπιβουλέως, ὡς ἐν προκειμένῳ ὁ Γκλιγκόρωφ. Διότι πρέπει νά γνωρίζῃ αὐτός, ὁ κατ᾽ εὐφημισμόν «κύριος», ὅτι οἱ γνήσιοι Μακεδόνες, ἀπόγονοι τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, δέν δέχονται ἀπειλάς ὁποθενδήποτε προερχομένας.

Τέλος, ἄς ἀναλάβῃ εἷς ἕκαστος ἐξ ἡμῶν τάς ἐν προκειμένῳ εὐθύνας του, καί ἐν ἑνί στόματι καί μιᾷ καρδίᾳ, ἄς ἀναφωνήσωμεν:

«Δέν θά τήν πάρουνε ποτέ / τήν γῆ τῶν Μακεδόνων / τήν γῆ μας τήν ἑλληνική / τό χάρμα τῶν αἰώνων».

Ἱερά Σύναξις τῆς 15ης Φεβρουαρίου 1994 εἰς τόν Ἱερό Ναό τῆς Τοῦ Θεοῦ Σοφίας Θεσσαλονίκης

4. Ἱερά Σύναξις τῆς 15ης Φεβρουαρίου 1994 στόν Ἱερό Ναό τῆς Τοῦ Θεοῦ Σοφίας Θεσσαλονίκης

Τήν 10η Φεβρουρίου τοῦ ἔτους 1994 ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης, μέ ἔγγραφό του πρός τόν λαό τῆς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, κατήγγειλε τήν ἐνέργεια τῆς Ἀμερικῆς να ἀναγνωρίσει τά Σκόπια ὡς «πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία τῆς Μακεδονίας». Καθώς ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία πρωτοστάτησε σέ ὅλους τούς Ἐθνικούς ἀγῶνες, κάλεσε κλῆρο καί λαό νά πράξουν τό καθῆκον πρός τήν πατρίδα. Ἀνέφερε συγκινημένος ὅτι ὁ Θεός δέν θά ἐγκαταλείψει τήν Ἑλλάδα, διότι τό δίκαιο εἶναι μέ τό μέρος της. Γιά τόν λόγο αὐτό εἶχε τήν ἀκλόνητο πεποίθηση ὅτι ὁ συνεχής καί ἐντατικός ἀγώνας ὑπέρ τῆς Μακεδονίας θά στεφθεῖ ὑπό πλήρους ἐπιτυχίας.

Ὁ Σεπτός Ἱεράρχης κρούει τήν θύραν τοῦ Ἀμερικανικοῦ προξενείου μέ τήν ποιμαντορικήν του ράβδο, γιά νά παραδώσει στόν Ἀμερικανό πρέσβη τό ψήφισμα τῆς ἱερᾶς συνάξεως

Ἐπίσημο ἔγγραφο καταγγελίας τῆς στάσης των Η.Π.Α.[477]

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 10.2.1994

Ἀριθ. Πρωτ. 83
Πρός τό Χριστεπώνυμον Πλήρωμα
τῆς καθ' ἡμᾶς Ἁγιωτάτης Μητροπόλεως
Θεσσαλονίκης
ΕΝΤΑΥΘΑ

Τέκνα ἡμῶν ἐν Κυρίω Ἀγαπητά!

Μετά βαθυτάτης ὀδύνης καί συντριβῆς καρδίας ἐπληροφορήθημεν, παρά τῶν ραδιοτηλεοπτικῶν μέσων καί τοῦ τύπου τήν προδοσίαν τήν ὁποίαν διέπραξεν εἰς βάρος τῆς Ἑλλάδος ἡ κατ' εὐφημισμόν φίλη καί σύμμαχος χώρα Ἀμερική.

Καταγγέλλομεν ἐν ἀγανακτήσει τήν ἄνευ προϋποθέσεων ὑπ' αὐτῆς ἀναγνώρισιν τῶν Σκοπίων, μέ τό ὄνομα «πρώην Γιουγκοσλαβική

477. Πρωτοπρ. Γρηγορίου Σερενίδη,ὅπ. π., σσ. 244-245.

Δημοκρατία τῆς Μακεδονίας». Οὐδέποτε ἀνεμένομεν τοιαύτας ἐξελίξεις ἐπί τοῦ θέματος τῶν Σκοπίων.

Πιστεύομεν ἀκραδάντως ὅτι ὁ Θεός, Ὅστις τυγχάνει δίκαιος «καί δικαιοσύνας ἠγάπησεν» κατά τόν Προφητάνακτα, καί Ὅστις προτρέπει ἅπαντας ἡμᾶς μέ τό «δικαιοσύνην μάθετε οἱ ἐνοικοῦντες ἐπί τῆς γῆς», θ' ἀποδώσῃ δικαιοσύνην εἰς τήν Ἑλλάδα καί θ' ἀποκατασταθῇ ἡ τάξις διά τῆς ἀποδόσεως τοῦ δικαίου αἰτήματος ἡμῶν.

Μητροπολίτης Παντελεήμων

Ο ιεράρχης της Μακεδονίας

ΠΗΡΕ στους ώμους του την κινητοποίηση για το συλλαλητήριο υπενθύμισης της ελληνικότητας της Μακεδονίας. Παρακολουθήσαμε στους δέκτες μας σκηνές που θύμιζαν ταινίες του Τζέιμς Πάρις. Οι ξενέρωτοι το θεώρησαν κιτς, οι συναισθηματικοί ρίγησαν, οι σκεπτικιστές τρομοκρατήθηκαν.

Η Εκκλησία μπήκε στον παραδοσιακό ρόλο που της εμπιστεύθηκε η Ιστορία. Ανεξαρτήτως αν τα παιχνίδια είναι στην εποχή μας γνωστά, καμιά απορία δεν υπάρχει στην κοινή γνώμη για το ρόλο των φίλων – κρατών και των συμμάχων. Απούσα η κυβέρνηση, αφού δεν μπορεί εμμέσως ν' αναιρεί ό,τι συμφωνεί στα τραπέζια των διαπραγματεύσεων, ετοιμάζει τα μπαγκάζια της για το ταξίδι στις Ηνωμένες Πολιτείες.

Ἡμεῖς ὡς Ἐκκλησία Ὀρθόδοξον οὐδέποτε θά ὑποστείλωμεν τήν σημαίαν τοῦ ἀγῶνος ὑπέρ τῶν Ἐθνικῶν ἡμῶν Δικαίων. Ἡ Ἱστορία μαρτυρεῖ καί ἡ πεῖρα βεβαιοῖ, ὅτι καθ' ἅπαντας τούς Ἐθνικούς ἡμῶν ἀγῶνας ἐπρωτοστάτει ἡ Μήτηρ ἡμῶν Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία. Τό ἴδιον θά πράξωμεν καί ἐν προκειμένῳ. Κλῆρος καί Λαός ὑπό τήν πεφωτισμένην καθοδήγησιν τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας καλοῦνται καί αὖθις, ὅπου καί ἄν εὑρίσκωνται, νά πράξωσιν τό καθῆκον πρός τήν Πατρίδα. Μή λησμονοῦμεν ὅτι ἡ Μακεδονία ἀποτελεῖ τούς πνεύμονας καί τήν καρδίαν τῆς Ἑλλάδος, καί ὡς ἐκ τούτου αὕτη θά εὑρίσκεται ἐν συνεχεῖ ἑτοιμότητι, ἵνα ἀνταποκριθῇ ἀμέσως εἰς τήν φωνήν τῆς Πατρίδος.

Ἡ πρό ὀλίγου ἀναγνωσθεῖσα Εὐαγγελική περικοπή «τῆς Χαναναίας», ὡμίλησε διά τήν παντοδυναμίαν τῆς ἐν Χριστῷ Πίστεως, τήν ὁποίαν Πίστιν, παρά τά πολλαπλᾶ ἐμπόδια, ἐξεδήλωσεν ἡ Χαναναία γυνή πρός τόν Κύριον, ὥστε Ἐκεῖνος νά ἀναφώνησῃ: «Ὦ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις, γενηθήτω σοι ὡς θέλεις». Ἑπομένως καί ἡμεῖς ἐκ τούτου διδασκόμεθα ὅτι ἡ Πίστις πρός τόν Παντοδύναμον Κύριον θά δώσῃ τήν δικαίαν λύσιν τοῦ προβλήματος, πρός ἱκανοποίησιν ἁπάντων ἡμῶν καί δικαίωσιν τῶν Ἐθνικῶν ἡμῶν αἰτημάτων. Δυστυχῶς ἅπαντες, οἱ μέχρι

χθές παρά τό πλευρόν ἡμῶν εὑρισκόμενοι, ἐγκατέλιπον ἡμᾶς. Αὐτό ὅμως τό ὁποῖον ἔχει μεγίστην σημασίαν εἶναι νά μή ἐγκαταλείψῃ ἡμᾶς ὁ Θεός.

«Εἰ ὁ Θεός μεθ' ἡμῶν», διδάσκει ἡ Γραφή, «οὐδείς καθ' ἡμῶν», καί «Κύριος ἐμοί βοηθός καί οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος». Ἐφ' ὅσον λοιπόν ἡμεῖς θά εἴμεθα πλησίον του Θεοῦ διά τῆς ἐνάρετου ἡμῶν ζωῆς, οὐδέποτε παρ' Αὐτοῦ θά ἐγκαταλειφθῶμεν καί ἑπομένως ὁ ἀγών ἡμῶν, ὅστις θά εἶναι συνεχής καί ἐντατικός, ἡμέραν τινά θά στεφθῇ ὑπό πλήρους ἐπιτυχίας, πρός δόξαν τῆς Μητρός ἡμῶν Ἐκκλησίας, ἀλλά καί διά τό μεγαλεῖον τῆς Ἑλλάδος, καί τήν δικαίωσιν τῆς πεφιλημένης θυγατρός Ταύτης Μακεδονίας.

Συνεπῶς, ὦ τέκνα ἡμῶν, «ἀνδρίζεσθε καί κραταιοῦσθε ἐν Κυρίῳ». Μή φοβεῖσθε! Ὁ Κύριος ἐγγύς.

Διάπυρος πρός Θεόν Εὐχέτης

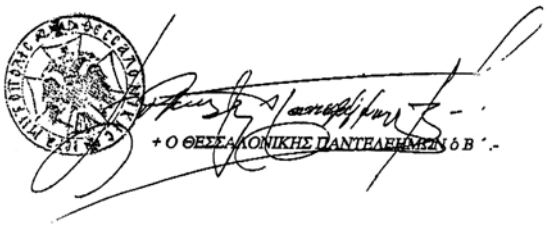

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Ἡ παροῦσα ἐγκύκλιος δέον ὅπως ἀναγνωσθῇ εὐκρινῶς καί σεντορείᾳ τῇ φωνῇ, ἀντί θείου Κηρύγματος, κατά τό Κοινωνικόν τῆς θείας Λειτουργίας τήν Κυριακήν 13.2.1994.

Ἔγγραφο προσκλήσεως στό συλλαλητήριο τῆς 15ης Φεβρουαρίου 1994

Τήν 13η Φεβρουαρίου τοῦ 1994 ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης ἐξέδωσε τό ἔγγραφο μέ τό ὁποῖο τήν Τρίτη 15η Φεβρουαρίου 1994 καλοῦσε τόν κλῆρο, τόν λαό τῆς Θεσσαλονίκης, τούς κοινωνικούς καί πολιτιστικούς φορεῖς τῆς Θράκης καί τῆς Μακεδονίας στό προαύλιο τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Τῆς Τοῦ Θεοῦ Σοφίας Θεσσαλονίκης, γιά νά δηλώσουν τήν πλήρη ἀντίθεσή τους στήν ἀπόφαση τῶν Η.Π.Α. νά ἀναγνωρίσουν τά Σκόπια ὑπό τό ὄνομα «πρώην Γιουγκοσλαβική Δη-

μοκρατία τῆς Μακεδονίας». Στό κείμενο τῆς ἐγκυκλίου ἐπεσήμανε ὅτι ἀπό τήν ἐκδήλωση δέν πρέπει νά λείψει κανείς, διότι ἡ παρουσία τοῦ καθενός ἀποτελεῖ Ἱερό Χρέος πρός τήν Μητέρα Πατρίδα Ἑλλάδα καί δή τήν πεφιλημένην θυγατέρα Ταύτης, τήν Μακεδονία.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 13.2.1994[478]
Ἀριθ. Πρωτ. 89

Πρός τά ἐν Κυρίῳ Πνευματικά Αὐτοῦ Τέκνα!
Τέκνα ἡμῶν ἐν Κυρίω Ἀγαπητά!

Κατόπιν τῆς ἀπροόπτου ἐξελίξεως τοῦ θέματος τῶν Σκοπίων, καλῶ ἅπαντας τήν προσεχῆ Τρίτην 15.2.1994, καί ὥραν 3ην ἀπογευματινήν, ὅπως συγκεντρωθῶμεν εἰς τό προαύλιον τοῦ Καθεδρικοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας καί ἐν σώματι μεταβῶμεν ἔξωθεν τοῦ Γενικοῦ Προξενείου τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἵνα ἐντόνως διαμαρτυρηθῶμεν διά τήν προδοτικήν ταύτην ἐνέργειαν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἔναντι τῆς φιλτάτης ἡμῶν Πατρίδος Ἑλλάδος μέ τήν ἀναγνώρισιν τοῦ ψευδοκράτους τῶν Σκοπίων.

Οὐδείς δέν πρέπει νά λείψῃ ἀπό τήν ἐκδήλωσιν ταύτην, ἥτις ἀποτελεῖ Ἱερόν Χρέος πρός τήν Μητέρα Πατρίδα Ἑλλάδα καί δή τήν πεφιλημένην θυγατέρα Ταύτης τήν Μακεδονίαν.

Διάπυρος πρός Θεόν Εὐχέτης

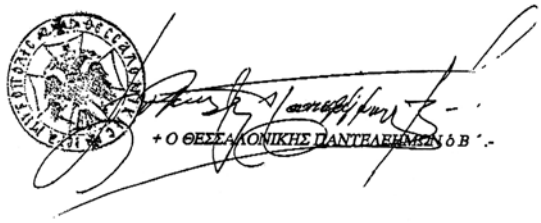

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Ἡ παροῦσα ἐγκύκλιος δέον ὅπως ἀναγνωσθῇ εὐκρινῶς κατά τήν θείαν Λειτουργίαν τῆς 14.2.1994, ἀμέσως μετά τήν ὑπ᾽ ἀριθμόν 83/11.2.94 ἐγκύκλιον.

478. Πρωτοπρ. Ἰρηγορίου Σερενίδη, *ὅπ. π.*, σσ. 246.

Ἡ ἀνταπόκριση τοῦ λαοῦ στό κάλεσμα τοῦ Σεβαστοῦ του Ἱεράρχη καί τό κείμενο τοῦ Ψηφίσματος

Ἡ ἀνταπόκριση τοῦ λαοῦ ὑπῆρξε ἀρθρόα, ἐνθουσιώδης καί ἐντυπωσιακή. Μέ ἀπόφαση τοῦ Νομάρχου Θεσσαλονίκης, τά σχολεῖα τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως παρέμειναν κλειστά, γιά νά διευκολυνθεῖ ἡ προσέλευση τῶν μαθητῶν καί μαθητριῶν. Στήν ἱερά αὐτή σύναξη παρέστησαν ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἐδέσσης, Πέλλης καί Ἀλμωπίας Χρυσόστομος, ἐπικεφαλῆς πολυμελοῦς ἀντιπροσωπείας κληρικῶν καί λαοῦ, ὁ Ὑπουργός Μακεδονίας-Θράκης Κων. Τριαρίδης, ὁ Νομάρχης Θέσσαλονίκης Κων. Παπαδόπουλος, Βουλευτές ἀπό ὁλόκληρη τήν Μακεδονία, ὁ Δήμαρχος Θεσσαλονίκης Κωνσταντίνος Κοσμόπουλος, ἐπικεφαλῆς τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου, ὁ Πρύτανης Ἀντώνιος Τρακατέλλης ἐπικεφαλῆς τοῦ Διδακτικοῦ Προσωπικοῦ του Α.Π.Θ., ἐκπρόσωποι τῶν λοιπῶν Ἀρχῶν, τῶν παραγωγικῶν τάξεων καί σωματείων[479].

Ἡ ἱερά πορεία ξεκίνησε μέ σύντομη προσευχή ἀπό τόν Παναγιώτατο, ἀνάγνωση καί ἔγκριση τοῦ ψηφίσματος.

Τό κείμενο τῆς ἐγκρίσεως τοῦ ψηφίσματος ἔχει ὡς ἀκολούθως:

Ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Παντελεήμων ὁ Β΄, ὁ Κλῆρος καί ὁ Λαός, οἱ ἐκπρόσωποι τῶν Κοινωνικῶν καί Πολιτιστικῶν Φορέων τῆς Μακεδονίας καί τῆς Θράκης, σήμερον Τρίτην 15ην Φεβρουαρίου 1994, καί περί ὥραν 4ην ἀπογευματινήν, οἱ ὁποῖοι συνεκεντρώθημεν εἰς τό προαύλιον καί τήν πλατείαν τοῦ Καθεδρικοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας Θεσσαλονίκης, διετρανώσαμε τήν πλήρη ἀντίθεσιν ἡμῶν πρός τήν ἀπόφασιν τῶν Η.Π.Α. διά τήν ἀναγνώρισιν τῶν Σκοπίων μέ τό ὄνομα «πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία τῆς Μακεδονίας».

Κατόπιν, ὅλοι μετέβησαν στό Γενικόν Προξενεῖο τῶν Η.Π.Α. καί ἐπέδωσαν τό παρακάτω ψήφισμα:

479. *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, «Ἱερά Σύναξις 15 Φεβρουαρίου 1994», 1994.

Ἀπό τήν Ἱερά Σύναξη στόν Ἅγιο Δημήτριο

Τό Ψήφισμα[480]

Κατόπιν τῆς ἀπρεποῦς καί ἀγνώμονος συμπεριφορᾶς των Η.Π.Α. πρός τήν Μητέρα Πατρίδα Ἑλλάδα ἔναντι τοῦ ψευδοκράτους τῶν Σκοπίων, διαμαρτυρόμεθα ἐντόνως, μεθ' ὅλων ἡμῶν τῶν δυνάμεων, τῶν τε πνευματικῶν καί σωματικῶν διά τήν ἐγκληματικήν ταύτην ἐνέργειαν τοῦ Προέδρου κ. Κλίντον, τήν ὁποίαν θέλομεν νά πιστεύωμεν ὅτι ἀποδοκιμάζει ἅπας ὁ Λαός τῆς Ἀμερικῆς.

Οὐδέποτε ἀνεμένομεν τοιαύτην ἐξέλιξιν τῶν πραγμάτων ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ.

Ἡ Ἑλλάς τυγχάνει μία χώρα ἔνδοξος, μέ ἱστορίαν καί παράδοσιν 4.000 ἐτῶν, καί ἔχει προσφέρει διά μέσου τῶν αἰώνων κατά καιρούς μεγίστας ὑπηρεσίας εἰς τόν πεπολιτισμένον κόσμον καί δή εἰς τάς Η.Π.Α., εἰς τάς ὁποίας ὑπενθυμίζομεν τό τί ἐπραξεν ἡ Ἑλλάς καί διά ταύτας κατά τόν Β΄ Παγκόσμιον Πόλεμον, ὅταν αὗται ἐβάλλοντο ὑπό τοῦ πανίσχυρου Ἄξονος (Γερμανίαν, Ἰταλίαν, Ἰαπωνίαν κ.λπ.).

480. Πρωτοπρ. Ἰρηγορίου Σερενίδη, ὅπ.π., σσ. 247-248.

Φαίνεται ὅτι ὁ νέος Πρόεδρος τῆς Ἀμερικῆς κ. Κλίντον, ἀγνοῶν τήν ἱστορίαν, προέβη εἰς τήν ἐγκληματικήν ταύτην ἐνέργειαν τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν Σκοπίων, ἄνευ προϋποθέσεων.

Εἴθε ὁ Πάνσοφος Θεός νά τόν φωτίσῃ, ἵν' ἀλλάξῃ τακτικήν ἔναντι τῆς Ἑλλάδος, διότι ἡμεῖς οἱ Ὀρθόδοξοι Χριστιανοί Ἕλληνες δέν ὀρρωδοῦμεν πρό οὐδενός.

Τί ἔχουν νά προσφέρουν τά Σκόπια εἰς τήν Ἀμερικήν καί εἰς τόν ὑπόλοιπον πεπολιτισμένον κόσμον; Εἰ μή μόνον ἐγκληματίας καί πάσης φύσεως διεστραμμένους ἀνθρώπους;

Ἑπομένως αὐτοί οἱ ὁποῖοι ὑποστηρίζονται σήμερον ὑπό τῶν Η.Π.Α., αὔριον θά ἀποβῶσι οἱ μεγαλύτεροι ἐχθροί αὐτῶν. Κρούομεν λοιπόν τόν κώδωνα τοῦ κινδύνου καί ἀναμένομεν συμμόρφωσιν πρός τήν ἐπιταγήν τῆς συνειδήσεως τῶν ὑπευθύνων, ἐάν αὕτη εἰσέτι λειτουργῇ καί δέν ἔχει πορωθῇ.

Ἡμεῖς τονίζομεν, διά μίαν εἰσέτι φοράν, ὅτι ἡ Μακεδονία εἶναι μία καί Ἑλληνική, καί εἰς οὐδένα ἐπιτρέπομεν χρῆσιν τοῦ ὀνόματος τούτου ἤ παραγώγου αὐτοῦ.

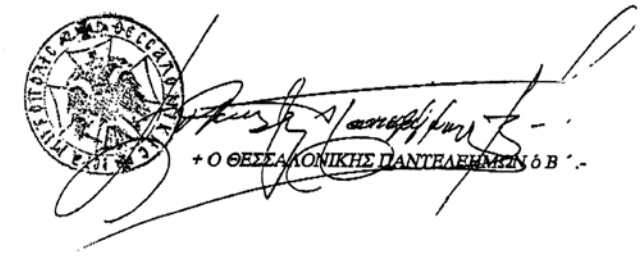

Συνέπειες τῆς ἱερᾶς συνάξεως

Ἡ μεγάλη ἀποδοχή τῆς παραπάνω πρωτοβουλίας τοῦ Παναγιωτάτου διαφαίνεται ἀπό τό πλῆθος μηνυμάτων συμπαραστάσεως, συγχαρητηρίων εὐχῶν καί ψηφισμάτων. Συγκεκριμένως τηλεγραφήματα, ἐπιστολές καί μηνύματα διά τοῦ τηλεομοιοτύπου (Fax) ἀπέστειλαν στήν Ἱερά Μητρόπολη Θεσσαλονίκης οἱ κάτωθι[481]:

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος Σεραφείμ. Οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολίτες Αἰτωλίας καί Ἀκαρνανίας

481. *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, «Ἱερά Σύναξις 15 Φεβρουαρίου 1994», 1994.

Θεόκλητος, Λαγκαδά Σπυρίδων, Ἀλεξανδρουπόλεως Ἄνθιμος, Περιστερίου Χρυσόστομος, Κεφαλληνίας Σπυρίδων, Ναυπάκτου καί Ἁγίου Βλασίου Ἀλέξανδρος καί Καστορίας Γρηγόριος, ὁ Ἱερός Σύνδεσμος Κληρικῶν Ἑλλάδος, ὁ Ἱερατικός Σύνδεσμος Κληρικῶν Ἄρτης.

Ὁ Καθολικός Ἀρχιεπίσκοπος Κερκύρας καί Ἀποστολικός Διαχειριστής Βικαριάτου Θεσσαλονίκης Σεβ. Ἀντώνιος Βαρθαλίτης, ἡ Ἐφορεία Ἀρμενικῆς Ἐκκλησίας Θεσσαλονίκης.

Ὁ Ὑπουργός Ἐσωτερικῶν Ἄκ. Τσοχατζόπουλος, ὁ Ὑπουργός Δημοσίας Τάξεως Στ. Παπαθεμελής, ὁ Ὑφυπουργός Προεδρίας καί Κυβερνητικός Ἐκπρόσωπος Εὐάγγελος Βενιζέλος, ὁ Γενικός Γραμματέας Περιφερείας Νοτίου Αἰγαίου Ν. Σαράντης, ὁ Νομάρχης Κυκλάδων Π. Κοντογεώργης, οἱ Δήμαρχοι Θεσσαλονίκης, Ἀλεξανδρουπόλεως, Γρεβενῶν, Πτολεμαΐδος καί Ἡγουμενίτσας.

Ἡ Σύγκλητος τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ἡ Πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου Μακεδονίας Οἰκονομικῶν καί Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν Μ. Νεγρεπόντη-Δεμβάνη, ὁ Σύλλογος Καθηγητῶν Εἰδικῆς Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας Θεσσαλονίκης, τό Ὀδοντιατρικό Τμῆμα τοῦ Ἐθνικοῦ καί Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, τό Τεχνολογικό Ἐκπαιδευτικό Ἵδρυμα (Τ.Ε.Ι.) Θεσσαλονίκης καί πλῆθος φορέων καί πολιτιστικῶν συλλόγων ἀπό ὅλη τήν Ἑλλάδα.

Τήν πρωτοβουλία αὐτή τοῦ Παναγιωτάτου ἐπίσης ἐχαιρέτησαν τά Μ.Μ.Ε., ὁ ἔντυπος καί ἠλεκτρονικός τύπος διά θερμῶν σχολίων περί τῆς πρωτοπόρου πρωτοβουλίας τῆς Ἐκκλησίας καί τῆς Ἐθναρχικῆς της θέσεως στή συνείδηση τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

5. Παμμακεδονικό συλλαλητήριο τῆς 31ης Μαρτίου 1994

Τό Συλλαλητήριο τῆς 31ης Μαρτίου 1994 χαρακτηρίστηκε μεγαλειῶδες ἀπό τόν τύπο τῆς ἐποχῆς. Ἴσως τό μεγαλύτερο πού γνώρισε ἡ Μακεδονία. Σύμφωνα μέ τίς ἐκτιμήσεις τῆς συντονιστικῆς ἐπιτροπῆς τῶν Δημάρχων Μακεδονίας καί Θράκης, ὁ ὄγκος τοῦ πλήθους πού κατέκλυσε τή μακεδονική πρωτεύουσα, ἔφτασε τούς 1.500.000 ἀνθρώπους. Ὁ γενικός ἀστυνομικός διευθυντής τῆς Θεσσαλονίκης, ὑποστράτηγος Ἰωάννης Καρακοντίνος, δήλωσε ὅτι ὁ ὄγκος τῆς λαοθάλασσας πού ξεχύθηκε σέ κάθε γωνιά τοῦ κέντρου τῆς Θεσσαλονί-

Παμμακεδονικό συλλαλητήριο τῆς 31ης Μαρτίου 1994

Παμμακεδονικό συλλαλητήριο τῆς 31ης Μαρτίου 1994

κης, ἦταν 30% τουλάχιστον μεγαλύτερος ἀπό αὐτόν τοῦ συλλαλητηρίου τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 1992[482].

Οἱ νέοι καί νέες της Μακεδονίας τῶν Ἀνωτάτων Ἐκπαιδευτικῶν Ἱδρυμάτων, τῶν Γυμνασίων καί Λυκείων τῆς Βορείου Ἑλλάδος προσῆλθαν μέ πλακάτ καί σημαῖες καί μέ τό ἀστέρι τῆς Βεργίνας στό στῆθος. Δίπλα τους ἐκπρόσωποι τῆς ὁμογένειας ἀπό ὅλον τόν κόσμο, ἀπόγονοι τῶν Μακεδονομάχων, μεταξύ τῶν ὁποίων ἡ 71χρονη ἐγγονή τοῦ Παύλου Μελᾶ Ναταλία, ἐκπρόσωποι τῆς Κύπρου, πού μετέφεραν 50.000 ὑπογραφές μαθητῶν τῆς μεγαλονήσου καί βέβαια ἑκατοντάδες ἐπώνυμοι. Τό ξέσπασμα αὐτό τῆς ἀγωνιστικῆς διάθεσεως τῶν 1.500.000 Ἑλλήνων ἀπό τήν Μακεδονία καί ἀπό ἀλλοῦ ἔθετε ὡς σκοπό τήν ἀπόκρουση τῶν σχεδίων πού ἀπεργάζονται σέ ξένα κέντρα κατά τῆς Ἱστορίας καί τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Μακεδονίας, τή στήριξη τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως καί τῶν μέτρων πού ἔλαβε γιά τήν κάμψη τῆς ἀδιαλλαξίας τῶν Σκοπίων[483].

Στό συλλαλητήριο αὐτό χαιρέτισαν κατά σειρά ὁ Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Παντελεήμων, ὁ Πρύτανης τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Ἀ. Τρακατέλλης, ἐκπρόσωποι τῶν παμμακεδονικῶν ὀργανώσεων Ἡνωμένων Πολιτειῶν Ἀμερικῆς-Καναδᾶ καί Μελβούρνης, ὁ Δήμαρχος Βεροίας Ἀνδρέας Βλαζάκης, ἐνῶ κεντρικός ὁμιλητής τῆς ἐκδήλωσης ὑπῆρξε ὁ Δήμαρχος Θεσσαλονίκης Κωνσταντῖνος Κοσμόπουλος.

Ὁ Μητροπολίτης Παντελεήμων, στόν χαιρετισμό του, ἀναφέρθηκε στήν ἀδιαλλαξία τοῦ Γκλιγκόρωφ καί τόνισε τή συμπαράταξη τῆς Ἐκκλησίας στά μέτρα πού πῆρε ἡ Ἑλληνική Κυβέρνηση κατά τῶν Σκοπίων.

Ὁ Δήμαρχος Θεσσαλονίκης Κωνσταντῖνος Κοσμόπουλος ὑπεγράμμισε ὅτι τό συλλαλητήριο ἐξοπλίζει τήν πολιτική ἡγεσία τῆς χώρας μέ τή βούληση ὅλου τοῦ Ἑλληνισμοῦ καί ἐπεσήμανε ὅτι ὁ Ἑλληνισμός κατάφερε ἕναν ξεσηκωμό, τόν ὁποῖο 45 χρόνια σκοπιανῆς προπαγάνδας καί πακτωλοί χρημάτων δέν πέτυχαν ἀπό τήν ἀντίπερα ὄχθη. Ὁ κ. Κοσμόπουλος κάλεσε τή διεθνῆ Κοινότητα νά μήν ἐπανα-

482. Πρωτοπρ. Γρηγορίου Σερενίδη, ὅπ.π.

483. Βλ. ὅπ.π.

Παμμακεδονικό συλλαλητήριο τῆς 31ης Μαρτίου 1994

λάβει τό λάθος πού διέπραξε μέ τήν ἀναγνώριση τῆς Βοσνίας καί τῆς Σλοβενίας. Ἀπευθυνόμενος στούς ἑταίρους καί ἔχοντας δίπλα του τήν ἐγγονή τοῦ Μακεδονομάχου Παύλου Μελᾶ, Ναταλία, σημείωσε ὅτι ἡ Μακεδονία δέν εἶναι μόνο γεωγραφικός ὅρος, ἀλλά ἱστορία καί ἐθνολογικός προσδιορισμός[484].

Τό κείμενο τοῦ Ψηφίσματος

Τό ψήφισμα[485] πού ἐνέκρινε καί παρέδωσε ὑπογεγραμμένο τό παρευρισκόμενο πλῆθος στό συλλαλητήριο τῆς 31ης Μαρτίου τοῦ ἔτους 1994 ὑπεγράμμισε ὅτι κάθε προσπάθεια ἀμφισβήτησης τοῦ ὀνόματος «Μακεδονία» εἶναι πρόκληση καί προσβολή τῆς ἑλληνικῆς, εὐρωπαϊκῆς καί παγκόσμιας ἱστορίας καί δέν ἀλλάζει μέ ἀποφάσεις πού ἐξυπηρετοῦν βραχυπρόθεσμες πολιτικές σκοπιμότητες.

Ἐπίσης, ἀποσαφηνίστηκε ὅτι ἡ πολιτική γιά τά Σκόπια θά προκαλέσει ἀπρόβλεπτες γιά τό μέλλον συνέπειες ἀποσταθεροποίησης

484. Βλ. ὅπ.π.

485. Ὅπ.π.

τῆς περιοχῆς. Συγκεκριμένα τό κείμενο τοῦ ἐπιδοθέντος ψηφίσματος ἔχει ὡς ἀκολούθως:

«Τό ὄνομα ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ εἶναι ἀδιαμφισβήτητη ἱστορική, ἐθνική καί πολιτιστική κληρονομιά τῆς Ἑλλάδας καί μέσῳ αὐτῆς τῆς Εὐρώπης. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ὁ Ἀριστοτέλης καί τά εὑρήματα τῆς Βεργίνας ἀποτελοῦν σταθμούς τῆς παγκόσμια: ἱστορίας καί στοιχεῖα τοῦ παγκόσμιου πολιτισμοῦ. Κάθε προσπάθεια ἀμφισβήτησής τους εἶναι πρόκληση καί προσβολή τῆς ἑλληνικῆς, εὐρωπαϊκῆς καί παγκόσμιας ἱστορίας πού γράφτηκε ἐπί χιλιάδες χρόνια καί δέν ἀλλάζει μέ ἀποφάσεις πού ἐξυπηρετοῦν βραχυπρόθεσμες πολιτικές σκοπιμότητες.

Τό ὄνομα καί τά σύμβολά μας εἶναι ἀδιαπραγμάτευτα, ἐκτός συναλλαγῆς, καί ὡς παγκόσμια ἀγαθά ἀπό αἰώνων δέν παραχωροῦνται σέ τρίτους, ξένους πρός τούς δημιουργούς τους. Ὁ ἑλληνισμός εἶναι ἑνωμένος καί ἀποφασισμένος νά προασπίσει τά δίκαιά του καί τήν εἰρήνη στά Βαλκάνια. Γι' αὐτό ἐπικροτεῖ ὅλα ἐκεῖνα τά μέτρα πού ὑπηρετοῦν τό σκοπό αὐτό.

Ἡ εἰρηνική συνύπαρξη τῶν λαῶν τῆς Βαλκανικῆς ἔχει πληγεῖ ἀπό ἐσφαλμένες πολιτικές ἐνέργειες. Ἡ δημιουργία ψευδεπίγραφου κράτους μέ τό ὄνομα Μακεδονία στό χῶρο τῶν Σκοπίων θά ἀποτελέσει ἀποκορύφωμα τῶν πολιτικῶν αὐτῶν, μέ ἀπρόβλεπτες γιά τό μέλλον συνέπειες ἀποσταθεροποίησης τῆς περιοχῆς. Τοῦτο διότι ἡ ὀνομασία θά λειτουργήσει μέ βεβαιότητα ὡς σχῆμα τοῦ δῆθεν ἀλυτρωτισμοῦ τῶν γειτόνων καί τῆς ἐπεκτατικῆς τους ἔναντι τῆς Ἑλλάδος πολιτικῆς.

Δέν εἴμαστε ἀντίθετοι στήν ὕπαρξη κράτους τῶν Σκοπίων. Εἴμαστε ἡ μόνη χώρα πού μποροῦμε νά ἐγγυηθοῦμε τήν πολιτική καί οἰκονομική του ὕπαρξη καί ἀνάπτυξη, καθώς καί τήν κοινωνική του συνοχή. Θέλουμε νά συνδράμουμε κάθε προσπάθειά του γιά ἀνόρθωση καί βελτίωση τοῦ κοινωνικοῦ, οἰκονομικοῦ καί πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ τῶν Σκοπίων. Μόνη προϋπόθεση θέτουμε τήν ἐγκατάλειψη τῶν ἀδιάλλακτων καί ἀνιστόρητων θέσεων τῆς ἡγεσίας τους.

Διαμαρτυρόμαστε καί καταγγέλλουμε τήν πολιτική ἐκείνων ποῦ παραβλέπουν ὅλα τα παραπάνω, δημιουργοῦν τίς προϋποθέσεις περαιτέρω ἀποσταθεροποίησης στήν περιοχή καί ἐπιβραβεύουν τά ἱστορικά ψεύδη μέ πρωτοφανῆ πολιτικό ἀμοραλισμό.

Πιστεύουμε ὅτι ἡ εὐαίσθητη περιοχή τῶν Βαλκανίων δέν μπορεῖ νά ἀποτελεῖ τά συμφέροντα οὐδενός ἄλλου πλήν τῶν λαῶν ποῦ ζοῦν σ' αὐτήν τήν περιοχή.

Ἐκφράζουμε τή βούληση ὅλου τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἁπανταχοῦ τῆς γῆς, ὅπως ἔχει ἐκφρασθεῖ στά ἑκατοντάδες ἀνά τόν κόσμο συλλαλητήρια καί καλοῦμε τούς συγκεκριμένους παράγοντες τῆς διεθνοῦς σκηνῆς νά ἀναλογισθοῦν τίς εὐθύνες τους γιά τίς δυσμενεῖς προοπτικές πού ἡ μέχρι τώρα ἀνιστόρητη καί ἐπικίνδυνη πολιτική τους ἐγκυμονεῖ στήν περιοχή μας.

Διαδηλώνουμε καί πραγματώνουμε τήν ἑνότητα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, μέ τήν ὁποία ὁπλίζουμε τήν πολιτική ἡγεσία τοῦ τόπου μας, ὥστε νά συνεχίσει ἀγωνιζόμενη γιά τά ἐθνικά μας δίκαια.

Ὁ Ἑλληνισμός δέ διαπραγματεύεται τά δίκαιά του».

6. Ἡ Ἱερή Σύναξη τῆς 15ης Φεβρουαρίου 1995 στόν Ἱερό Ναό τοῦ Πολιούχου Ἁγίου Δημητρίου

Τρία χρόνια μετά τό συλλαλητήριο τῆς 14ης Φεβρουαρίου τοῦ 1992 στήν Πλατεία Ἀριστοτέλους, μέ ἔγγραφο μέ ἡμερομηνία 23 Ἰανουαρίου 1995, ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης Παντελεήμων Β΄ καλοῦσε γιά ἀκόμη μία φορά τόν λαό τῆς Μακεδονίας στήν ἱερά σύναξη τῆς 15ης Φεβρουαρίου 1995. Ὡς τόπος συγκεντρώσεως ὁριζόταν ὁ Ἱερός Ναός τοῦ Ἁγίου Δημητρίου[486].

Χιλιάδες ἄτομα ἀπό τή Θεσσαλονίκη καί ἄλλες περιοχές τῆς Βορείου Ἑλλάδος ἔλαβαν μέρος ἀνταποκρινόμενοι στό κάλεσμα τοῦ πνευματικοῦ τους ἡγέτη. Μέ συνθήματα ὅπως· «Ὄχι στήν προδοσία, εἶναι Ἑλλάδα ἡ Μακεδονία» καί «Ἡ πατρίδα μας εἶναι ἡ ἱστορία μας», οἱ συγκεντρωθέντες δήλωσαν τήν πίστη στά δίκαια τοῦ ἑλληνισμοῦ καί ἐξέφρασαν ἐντόνως τή διαμαρτυρία τους γιά τίς ἄδικες ἀποφάσεις τῶν κυβερνήσεων τῶν γειτονικῶν χωρῶν σέ βάρος τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ συγκέντρωση δέν μπορεῖ νά συγκριθεῖ μέ τίς προηγούμενες, ἐφόσον αὐτή τή φορά μοναδικός διοργανωτής ὑπῆρξε ἡ Ἐκκλησία, καί ὡς ἐκ τούτου, ἀφενός ὑπῆρξε περιορισμένη κινητοποίηση τῆς μαθητιώσας νεολαίας καί ἀφετέρου δέν ὑπῆρξε ἄμεση ἤ ἔμμεση ὑποστή-

486. *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, «Ἱερά Σύναξις 15 Φεβρουαρίου 1995», 1995.

Φωνή χιλιάδων Θεσσαλονικέων

Σταθερή η πίστη στα δίκαια της Μακεδονίας

Μεγάλη η συγκέντρωση στο ναό του Αγίου Δημητρίου με πρόσκληση του κ. Παντελεήμονα

Η ιερή σύναξη στον Αγιο Δημήτριο

Συμβιβασμοί δεν γίνονται ούτε υποχωρήσεις στο θέμα της Μακεδονίας

Οι συγκεντρωθέντες με πρωτοβουλία του παναγιότατου, διατράνωσαν την πίστη τους στα δίκαια του ελληνισμού

Ἀποκόμματα ἐφημερίδος «Μακεδονία», 16 Φεβρουαρίου 1995

ριξη ἀπό τά πολιτικά κόμματα. Ὡστόσο, ὑπολογίζεται ὅτι καί στήν σύναξη αὐτή παρευρέθη πλῆθος λαοῦ[487].

Χαιρετισμούς κατά τή διάρκεια τῆς συνάξεως ἀπηύθυναν ὁ Νομάρχης καί ὁ Δήμαρχος Θεσσαλονίκης, ὁ πρώην Ὑπουργός δημοσίων ἔργων Ν. Ζαρτινίδης, οἱ Μητροπολίτης Μιλήτου Ἀπόστολος, Βέροιας καί Ναούσης Παντελεήμων καί ὁ Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱερᾶς Μητρόπολεως Θεσσαλονίκης π. Ἰωάννης Τασσιᾶς, ἐνῶ γραπτό χαιρετισμό ἀπέστειλε μεταξύ ἄλλων ὁ Ὑπουργός Δημοσίας Τάξεως Στ. Παπαθεμελῆς[488]. Ὁ Νομάρχης Θεσσαλονίκης στόν χαιρετισμό του δήλωσε ὅτι ἡ στάση τῆς Ἐκκλησίας στά ἐθνικά θέματα εἶναι διαχρονικά συνεπής καί ὅτι οἱ συνεχεῖς προκλήσεις τῶν Σκοπίων δέν ἐπιτρέπουν ἀδράνεια καί ἐφησυχασμό. Ζήτησε ἀκόμα νά παραμείνει ἀρραγές τό ἐθνικό μας μέτωπο καί τόνισε ὅτι ἡ Θεσσαλονίκη ὡς Μητρόπολη τῶν Βαλκανίων μπορεῖ καί πρέπει νά διαδραματίσει τόν ρόλο πού τῆς ἀνήκει[489].

487. «Μακεδονία», 16 Φεβρουαρίου 1995, «Σταθερή ἡ πίστη στά δίκαια τῆς Μακεδονίας. Μεγάλη ἡ συγκέντρωση στό ναό τοῦ Ἁγίου Δημητρίου μέ πρόσκληση τοῦ κ. Παντελεήμονα».

488. «Μακεδονία», ὅπ. π..

489. Βλ. ὅπ.π.

Ἱερά Σύναξις τῆς 15ης Φεβρουαρίου 1995 εἰς τόν Ἱερό Ναό τοῦ Πολιούχου Ἁγίου Δημητρίου

Ὁ Δήμαρχος Θεσσαλονίκης κάλεσε σέ συστράτευση τούς Μακεδόνες. Ἀναφερόμενος στή διεθνῆ κοινότητα, δήλωσε ὅτι ἡ καλύτερή της στάση ἦταν ἡ οὐδετερότητα καί χειρότερη ἡ ταυτισή της μέ τό ἄδικο καί τό ψέμμα.

Χαιρετισμό ἀπηύθυνε καί ὁ πρόεδρος τῆς Μακεδονικῆς Ἕνωσης, πρώην Ὑπουργός Ν. Ζαρτινίδης, ἐπισημαίνοντας ὅτι «δέν θά χαρίσουμε τό ὄνομα τῆς Μακεδονίας»[490].

490. Ὅπ.π.

Ὁ Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Παντελεήμων Β΄, κατά τήν ὁμιλία του συνεχάρη τόν πρωθυπουργό Ἀνδρέα Παπανδρέου, γιατί ἐμμένει στήν ἀπόφασή του γιά τό ἐμπάργκο καί διασαφήνισε ὅτι ἐμμένουμε σταθερῶς καί δέν διαπραγματευόμαστε τό θέμα τῶν Σκοπίων. Ζήτησε ἐπίσης τήν ἐκδίωξη τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων ἀπό τήν Κύπρο[491].

Ἐκτός τῶν ἀναφερομένων, παρέστησαν ὁ Ὑπουργός Μακεδονίας- Θράκης Κ. Τριαρίδης, οἱ Βουλευτές Σπυριούνης (ΠΑ.ΣΟ.Κ.) καί Ψωμιάδης (Νέας Δημοκρατίας), ὁ Μητροπολίτης Μηλίτου Ἀπόστολος, πολλά μέλη τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου Θεσσαλονίκης καί ἐκπρόσωποι τῶν ἀστυνομικῶν, στρατιωτικῶν καί λοιπῶν ἀρχῶν. Τέλος, στήν ἐκδήλωση συμμετεῖχαν κοινοτάρχες καί ἄλλοι κάτοικοι ἀκριτικῶν χωριῶν τῆς Βορείου Ἑλλάδος[492]. Ἐν συνεχείᾳ, παρατίθενται τά σχετικά τῆς συνάξεως ἐκδοθέντα ἔγγραφα:

Ἔγγραφο προσκλήσεως στήν Ἱερά σύναξη τῆς 15ης Φεβρουαρίου 1995[493]

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ἀριθμ. Πρωτ.: 52 *Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 23ῃ.1.1995*

Τέκνα ἡμῶν ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά!

Καθίσταται γνωστόν εἰς Ὑμᾶς, ὅτι τήν 15ην τοῦ μηνός Φεβρουαρίου ἐνεστῶτος ἔτους, ἡμέραν Τετάρτην καί ὥραν 5ην ἀπογευματινήν, θά λάβῃ χώραν ἐν τῷ Ἱερῷ Προσκυνηματικῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Ἐνδόξου Μεγαλομάρτος ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, Πολιούχου καί Προστάτου ἡμῶν, ΙΕΡΑ

491. Πρωτοπρ. Γρηγορίου Σερενίδη, *Ἡ Κρύπτη τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγώνα*, Θεσσαλονίκη 2005,.

492. «Μακεδονία», 16 Φεβρουαρίου 1995, «Σταθερή ἡ πίστη στά δίκαια τῆς Μακεδονίας. Μεγάλη ἡ συγκέντρωση στό ναό τοῦ Ἁγίου Δημητρίου μέ πρόσκληση τοῦ κ. Παντελεήμονα».

493. Πρωτοπρ. Γρηγορίου Σερενίδη, σσ. 266.

ΣΥΝΑΞΙΣ, καθ' ἥν θά διαδηλώσωμεν, στεντορίᾳ τῇ φωνῇ, τήν ἐμμονήν ἡμῶν εἰς τά θρησκευτικά καί ἐθνικά ἰδανικά τῆς ἐνδόξου φυλῆς ἡμῶν.

Εἶναι καιρός πλέον οἱ ἐγγύς καί οἱ μακράν ἡμῶν νά ἐννοήσωσιν «ὅτι ἡ Ὀρθόδοξος Ἑλλάς ποτέ δέν πεθαίνει, δέν τήν σκιάζει φοβέρα καμμιά, μόνον λίγο καιρό ξαποσταίνει καί ξανά πρός τήν δόξα τραβᾶ».

Ὁ Ἱερός Κλῆρος καί ὁ φιλόχριστος Λαός εὑρίσκονται ἐσαεί ἐν ἑτοιμότητι. Ὁ Προστάτης ἡμῶν Ἔνδοξος Ἅγιος Δημήτριος περιδιαβαίνει τά τείχη τῆς Ἁγιοτόκου Θεσσαλονίκης καί τῆς λοιπῆς ἑλληνικωτάτης ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ, καί εἶναι ἕτοιμος νά καταισχύνῃ τούς οἱουσδήποτε ἐχθρούς τῆς περιοχῆς ταύτης.

«Στῶμεν καλῶς, στῶμεν μετά φόβου Θεοῦ». Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός!

Διάπυρος πρός Θεόν Εὐχέτης

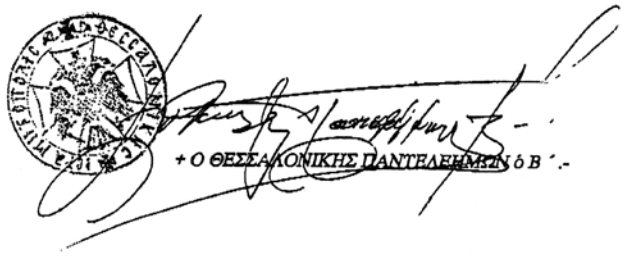

7. Ἡ Ἱερή Σύναξη τῆς 11ης Ὀκτωβρίου 1995 στόν Ἱερό Ναό τοῦ Πολιούχου Ἁγίου Δημητρίου

Τήν 12η Σεπτεμβρίου ἐν ἔτει 1995 ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης, ἐκπροσωπώντας τόν λαό τῆς Μακεδονίας, ἀπέστειλε ἐπιστολή στόν Πρόεδρο τοῦ Ἀμερικανικοῦ Κογκρέσσου, γιά νά τόν παρακαλέσει νά γίνει ἕνας ἀπό τούς μεγαλυτέρους ὑποστηρικτές τῆς Ἑλλάδος, ὅσον ἀφορᾶ στό Μακεδονικό ζήτημα. Κατόπιν αὐτῆς του τῆς ἐνεργείας, μέ ἔγγραφο μέ ἡμερομηνία 6 Ὀκτωβρίου 1995, συνεκάλεσε γιά μία ἀκόμη φορά τόν λαό και τόν κλῆρο τῆς Θεσσαλονίκης στήν ἱερή σύναξη τῆς 11ης Ὀκτωβρίου 1995 καί ὥρα 5 μ.μ. στόν Ἱερό Ναό Ἁγίου Δημητρίου[494]. Ἡ ἀνταπόκριση τοῦ λαοῦ στό κάλεσμα τοῦ Μητροπολίτου ὑπῆρξε ἀθρόα, ἐνθουσιώδης καί ἐντυπωσιακή.

494. *Ἰρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, «Ἱερά Σύναξις 11ης Ὀκτωβρίου 1995», 1995.

Στήν ἱερή αὐτή σύναξη παρέστησαν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μιλήτου Ἀπόστολος, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βερροίας καί Ναούσης Παντελεήμων, ὁ Ὑπουργός Μακεδονίας-Θράκης Κων. Τριαρίδης, ὁ Νομάρχης Θεσσαλονίκης Κων. Παπαδόπουλος, βουλευτές ἀπό ὁλόκληρη τήν Μακεδονία, ὁ Δήμαρχος Θεσσαλονίκης Κων. Κοσμόπουλος, σύσσωμο τό Δημοτικό Συμβουλίο, ὁ Πρύτανης. Ἀντ. Μάντης, ἐπικεφαλῆς τοῦ Διδακτικοῦ Προσωπικοῦ τοῦ Α.Π.Θ., ἐκπρόσωποι τῶν λοιπῶν ἀρχῶν, τῶν παραγωγικῶν τάξεων καί σωματείων.

Μέ τό πέρας τῆς Ἱερᾶς Συνάξεως, ὁ Παναγιώτατος ἐξέδωσε ποιμαντορική ἐγκύκλιο, μέ σκοπό νά ἐνημερώσει τούς πιστούς γιά τίς ἐνέργειες στίς ὁποῖες προέβη ὅσον ἀφορᾶ στό θέμα τῆς Μακεδονίας, δεικνύοντας γιά μία ἀκόμη φορά τήν εἰλικρίνεια καί τόν σεβασμό πού χαρακτήριζαν τίς σχέσεις του μέ τό ποίμνιό του[495].

Τό κείμενο προσκλήσεως στήν Ἱερά Σύναξη τῆς 11ης Ὀκτωβρίου 1995 πρός τούς Εὐλαβέστατους Ἐφημέριους[496]

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 21.9.1995

Ἀγαπητοί Πατέρες καί ἐν Χριστῷ Ἀδελφοί!

Ἤγγικεν ἡ ἡμέρα καθ' ἥν θά ἐκδηλώσωμεν τήν ἀγάπην ἡμῶν πρός τήν Μητέρα Ὀρθόδοξον ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ καί τήν Φιλτάτην Πατρίδα ἡμῶν ΕΛΛΑΔΑ.

Δυστυχῶς, ὅπως καί Ὑμεῖς γνωρίζητε, τά Ἐθνικά ἡμῶν θέματα τελοῦσιν ἐν μεγάλῳ κινδύνῳ, μέ πρῶτον τό ὄνομα τῆς Ἐνδόξου καί Φιλτάτης ἡμῶν ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ, τῆς ἐχούσης ὡς καρδίαν καί πνεύμονας τήν Ἁγιοτόκον ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΝ.

Καλῶ ἅπαντας Ὑμᾶς ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Ἐνδόξου Μεγαλομάρτυρος ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ τοῦ Μυροβλύτου, τοῦ καί Πολιούχου ἡμῶν, τήν 11ην τοῦ μηνός Ὀκτωβρίου ἐ.ἔ., ἡμέραν Τετάρτην καί ὥραν 5ην ἀπογευματινήν, ἵνα «ἐν ἑνί στόματι καί μιᾷ καρδίᾳ» διακηρύξωμεν, στεντορείᾳ τῇ φωνῇ, ὅτι: «Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΗΤΟ, ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΘΑ ΜΕΙΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ». Τό τοιοῦτον τυγχάνει καί ἀδιαπραγμάτευτον!

495. Ὅπ.π.

496. Ὅπ.π.

Διάπυρος πρός Θεόν Εὐχέτης

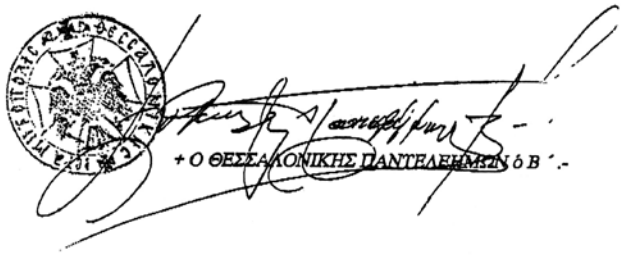

Ἀνακοίνωσις τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης γιά τήν Ἱερή Σύναξη τῆς 11ης Ὀκτωβρίου 1995[497]

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
Ἀριθμ. Πρωτ.: Δ.Υ. *Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 6.10.1995*
Πληροφορίαι: π. Δημήτριος Βακάρος.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ.κ. ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ ὁ Β΄, ἔχων πλήρη συναίσθησιν τῆς καταστάσεως εἰς ἥν εὑρίσκονται τά ἐθνικά ἡμῶν θέματα, συγκαλεῖ τήν Τετάρτην 11ην τοῦ μηνός Ὀκτωβρίου ἐ.ἔ. καί περί ὥραν 5ην ἀπογευματινήν ἐν τῷ Πανσέπτῳ Ἱερῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, Προστάτου καί Πολιούχου ἡμῶν, ἅπαν τό Χριστεπώνυμον Πλήρωμα τῆς Φιλτάτης καί Ἑλληνικωτάτης ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ, ἵνα ὁμιλήσῃ σχετικῶς καί παροτρύνῃ τοῦτο εἰς ἀνάληψιν ἀγώνων πνευματικῶν τε καί ἐθνικῶν, διά νά παραμείνῃ ἀλώβητον τό ἡγιασμένον ὑπό αἱμάτων Ἡρώων, Μαρτύρων καί Ἁγίων, Πάτριον ἡμῶν ἔδαφος τῆς Ἑλληνικωτάτης ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ.

Διάπυρος πρός Θεόν Εὐχέτης

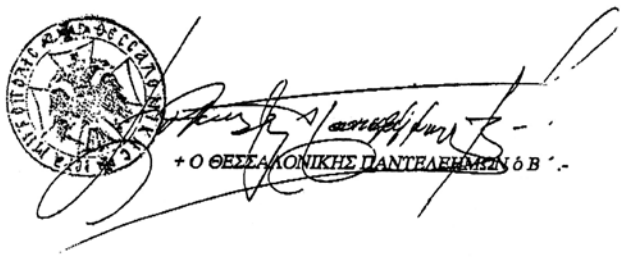

497. *Ἰρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, ὅπ.π.

Τό κείμενο τῆς Ἐπιστολῆς πρός τόν Πρόεδρο τοῦ Ἀμερικανικοῦ Κογκρέσσου[498]

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 12ῃ Σεπτεμβρίου 1995

Ἐξοχώτατον
Κύριον Κύριον Newt Gingrich
Πρόεδρον τοῦ Ἀμερικανικοῦ Κογκρέσσου
2438 RHOB
Washington, D.C. 20515 U.S.A.

Ἐξοχώτατε καί Ἀγαπητέ Κύριε Πρόεδρε!

Ἐκπροσωπῶν τόν λαόν τῆς Ἑλληνικωτάτης ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ καί δή τῆς ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, μεταφέρω Ὑμῖν τούς παλμούς τῆς καρδίας αὐτοῦ περί τοῦ ὀνόματος τῆς Ἑλληνικωτάτης ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ.

Ἡ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἱστορία, ἡ ἀρχαιολογία καί ὁ πολύς γεωγράφος Στράβων, ὑπῆρξε πάντοτε ΕΛΛΗΝΙΚΗ, εἶναι καί θά μείνῃ ΕΛΛΗΝΙΚΗ.

Ὑμεῖς, κατά τό παρελθόν, ἐπεδείξατε δείγματα ἀγάπης εἰλικρινοῦς πρός τήν Πατρίδα τῶν Πατρίδων ΕΛΛΑΔΑ, διό καί ἐκθύμως παρακαλῶ Ὑμᾶς ὅπως καί τώρα ἀποβῆτε εἷς των μεγαλυτέρων ὑποστηρικτῶν τῶν δικαίων τῆς Ἑλλάδος, ἐν οἷς καί τοῦ τετιμημένου, ἐνδόξου καί ἱεροῦ ὀνόματος τῆς ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ.

Ἐγώ προσωπικῶς, ὡς Ποιμήν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, καθ' ὅ τυγχάνω Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης, καί ὁ περί ἐμέ λαός θά εὐγνωμονῶμεν Ὑμᾶς διά τό τοιοῦτον, καί θά εὐχώμεθα εἰς τόν Παντοδύναμον Θεόν ὑπέρ τῆς ὑγιείας καί μακροημερεύσεως Ὑμῶν.

Διάπυρος πρός Θεόν Εὐχέτης

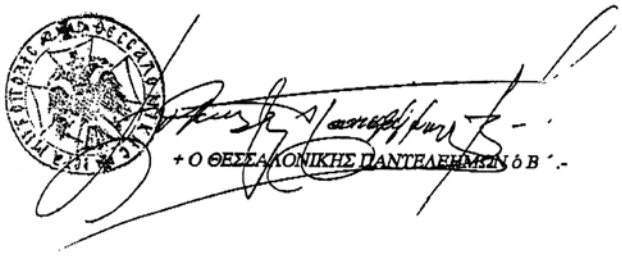

498. Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, βλ. ὅπ.π.

Ποιμαντορική Ἐγκύκλιος Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος Β΄ «Περί τῶν ἐθνικῶν θεμάτων»[499]

ΙΕΡΑ ΣΥΝΑΞΙΣ ΕΙΣ ΙΕΡΟΝ ΝΑΟΝ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
(Τετάρτη 11 Ὀκτωβρίου 1995)

Μετά πλείστης προσοχῆς παρακολουθοῦμεν ἁπαξάπαντες, ἤτοι Κλῆρος καί Λαός, καί ἰδιαιτέρως ἡμεῖς προσωπικῶς, τήν ἐξέλιξιν τῶν διαφόρων Ἐθνικῶν Θεμάτων, καί δή ἐκείνων ἅτινα ἔχουσι σχέσιν μέ τό ψευδοκράτος τῶν Σκοπίων.

Καταβάλλομεν πᾶσαν δυνατήν προσπάθειαν, ὁπουδήποτε καί ἄν εὑρισκώμεθα, νά διαφωτίζωμεν καταλλήλως καί νά ἀποδεικνύωμεν διά πειστικῶν ἐπιχειρημάτων τό δίκαιον τῆς Φιλτάτης ἡμῶν Πατρίδος ΕΛΛΑΔΟΣ.

Ἀπεστείλαμε μάλιστα ἐσχάτως καί σχετικόν μήνυμα εἰς τόν Πρόεδρον τοῦ Κογκρέσσου, εἰς τό Στέητ Ντηπάρτμεντ, εἰς τούς Ἑλληνοαμερικανούς Βουλευτάς, ὡς καί εἰς ἅπαντας τούς Ὑπευθύνους ἐπί τῶν θεμάτων τούτων ἐν Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς.

Πιστεύομεν ὅτι τό περιεκτικόν περιεχόμενον τῶν ἐν λόγῳ μηνυμάτων θά πείσῃ ἅπαντας τούς παραλήπτας ἐν Ἀμερικῇ περί τοῦ δικαίου τῆς Ἑλλάδος καί δή τῆς Ἑλληνικότατης ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ.

Ὁ λόγος διά τόν ὁποῖον σήμερον συγκαλοῦμεν Ὑμᾶς εἰς τήν ἐν λόγῳ Ἱεράν καί Ἐθνικήν Σύναξιν, ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ τοῦ Πολιούχου καί Προστάτου ἡμῶν Ἁγίου Ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ τοῦ Μυροβλύτου, ὅστις καί ἀποτελεῖ τό μέγα παλλάδιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καί τοῦ ἑλληνικοῦ Ἔθνους, εἶναι νά πείσωμεν πλήρως Ὑμᾶς, ὅτι ἡμεῖς οὐδόλως ἐλησμονήσαμεν τά Ἐθνικά Θέματα, καί δή τά τῆς ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ, καί ἀγωνιζόμεθα σθεναρῶς καί θά ἐξακολουθῶμεν νά ἀγωνιζώμεθα διά ταῦτα.

Μή λησμονῶμεν, ὅτι ἡ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ἀποτελεῖ τήν καρδίαν καί τούς πνεύμονας τῆς ΕΛΛΑΔΟΣ, ὡς ἐπίσης καί τόν σιτοβολῶνα Ταύτης,

499. *Ἰρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, «Ποιμαντορική Ἐγκύκλιος Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος Β΄», «Περί τῶν ἐθνικῶν θεμάτων», 1995.

Ὁμιλῶν εἰς τήν λαοσύναξη στόν Ἅγιο Δημήτριο γιά τά δίκαια τῆς Μακεδονίας

καί ὡς ἐκ τούτου ἐνισχύει διττῶς τήν Πατρίδα, ἤτοι πνευματικῶς καί ὑλικῶς.

Τά μέτρα τά ὁποῖα ἔλαβε κατά τῶν Σκοπίων ἡ Ἑλληνική Κυβέρνησις θά πρέπῃ νά παραμείνωσι καί νά ἐνταθῶσι, διότι τότε μόνον οἱ ἐχθροί ἡμῶν θά ἐννοήσωσι τήν διαπραττομένην εἰς βάρος τῆς ΕΛΛΑΔΟΣ ἀδικίαν.

Ἤδη αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι Ἀμερικῆς, μετά τήν Ἱεράν Πορείαν, ἥτις ἐγένετο τήν Τρίτην, 15ην Φεβρουαρίου 1994, ἀνεκάλεσε τήν ἀπόφασιν Κλίντον περί τοῦ νά ἱδρύσῃ πρεσβείαν ἐν Σκοπίοις. Ἑπομένως ἡ ἐμμονή ἡμῶν εἰς τά ληφθέντα μέτρα θά βοηθήσῃ τά μέγιστα τόν Ἱερόν καί Ἐθνικόν ἡμῶν Ἀγῶνα.

Ἐπιμένομεν εἰς ἅπαντα τά μέτρα ταῦτα καί δή εἰς τό ὄνομα «ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ», τό ὁποῖον καί ΔΕΝ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΟΜΕΘΑ, διότι ἡ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ἦτο, εἶναι καί θά μείνῃ ΕΛΛΗΝΙΚΗ, ὡς δέ διεκήρυξεν καί ὁ πολύς Γεωγράφος Στράβων «ἔστι δέ ΕΛΛΑΣ καί ἡ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ».

Στιγμιότυπον ἀπό τήν λαοσύναξη στόν Ἅγιο Δημήτριο

Ἡ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ἀποτελεῖ τήν πατρίδα τοῦ Μεγάλου ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ, καί τόσων ἄλλων μεγάλων πολιτικῶν καί στρατιωτικῶν, ὡς ἐπίσης καί τήν πατρίδα τοῦ Πολιούχου καί προστάτου ἡμῶν Μεγαλομάρτυρος Ἁγίου ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ τοῦ Μυροβλύτου, καί πλείστων ὅσων Ἁγίων Ἐνδοξων Μεγαλομαρτύρων, Ἱεραρχῶν, Ὁσίων καί Θεοφόρων Πατέρων καί λοιπῶν Ἁγίων, Οἵτινες, διά τοῦ καθ' ὅλου ἔργου Αὐτῶν, καί τῆς Ἁγίας Αὐτῶν Ζωῆς, ἔκλεισαν τό στερέωμα τῆς Μιᾶς, Ἁγίας, Καθολικῆς καί Ἀποστολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ὁ δέ πολύς Μέγας ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ γενόμενος ὄργανον τῆς Θείας Προνοίας, προπαρεσκεύασε καταλλήλως διά τῆς διαδόσεως τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης καί τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ τό ἔδαφος διά τήν πνευματικήν σποράν.

Εἰς τοῦτο συνετέλεσαν, κατά τήν «περί σπερματικοῦ λόγου» θεωρίαν τοῦ Ἁγίου ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ τοῦ Φιλοσόφου καί Μάρτυρος καί πρώτου Ἀπολογητοῦ τοῦ Χριστιανισμοῦ, καί οἱ μέγιστοι τῆς ἀρχαιότητος Φιλόσοφοι, οἱ καί πρόδρομοι δικαίως ἀποκληθέντες τοῦ Χριστιανισμοῦ, ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ, ΠΛΑΤΩΝ, ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, ΞΕΝΟΦΩΝ,

καί οἱ ἐκ τῶν τραγικῶν ποιητῶν ΣΟΦΟΚΛΗΣ, ΑΙΣΧΥΛΟΣ καί ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ.

Δέν δυνάμεθα λοιπόν νά ἀγνοῶμεν τάς ἀληθείας ταύτας καί νά μήν ἀγωνιζώμεθα ἐνσυνειδήτως διά τήν ἐπικράτησιν αὐτῶν.

Ἰδιαιτέρως δέ συνεκίνησεν ἡμᾶς ἡ ἐπ' εὐκαιρίᾳ ληφθεῖσα ἀπόφασις τινῶν ἐκ τῶν Βουλευτῶν τῆς Πρωτευούσης, οἵτινες διεκήρυξαν, στεντορείᾳ τῇ φωνῇ, ὅτι θά παραιτηθῶσιν ἀπό τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιώματος, ἐάν τά Σκόπια λάβωσι τό ὄνομα «ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ», ἤ οἱονδήποτε παράγωγόν του.

Ταῦτα, ἀγαπητοί, ἐν πλήρει συναισθήσει τῶν καθηκόντων ἡμῶν πρός τήν Ὀρθόδοξον Ἑλληνικήν Ἐκκλησίαν καί τήν Φιλτάτην ἡμῶν Πατρίδα ΕΛΛΑΔΑ, γνωρίζομεν Ὑμῖν, καί εὐχόμεθα, ἐκ βαθέων, ὅπως ὁ Πανάγαθος Θεός δώσῃ κατά τήν καρδίαν ἡμῶν, εἰς δόξαν Του, εἰς δόξαν τῆς Ἐκκλησίας Του, καί διά τό μεγαλεῖον τῆς Φιλτάτης ἡμῶν Πατρίδος ΕΛΛΑΔΟΣ, καί δή τῆς Ἑλληνικωτάτης ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ, ἥτις τυγχάνει Χώρα Ἡρώων, Μαρτύρων καί Ἁγίων.

Τό ψήφισμα τῆς Ἱερᾶς Συνάξεως τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης τήν 11ην Ὀκτωβρίου 1995[500]

ΨΗΦΙΣΜΑ

τῆς Ἱερᾶς Συνάξεως τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης εἰς τόν Ἱερόν Ναόν Ἁγίου ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ - ΠΟΛΙΟΥΧΟΥ τήν 11ην Ὀκτωβρίου 1995 (5.00 μ.μ.)

1. Ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ ὁ Β΄, μετά τοῦ περί Αὐτόν Ἱεροῦ Κλήρου καί τοῦ πολυπληθεστάτου Χριστεπωνύμου Πληρώματος, ἀποφαίνονται ὡς ἀκολούθως:

2. Ἐμμένομεν εἰς τήν διατήρησιν τοῦ ἱεροῦ ὀνόματος ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ.

3. Εἰς οὐδένα ἐκχωροῦμεν τοῦτο, μήτε διαπραγματεύομεθα αὐτό, καθ' ὅτι ἡ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ἦτο, εἶναι καί θά μείνῃ ΕΛΛΗΝΙΚΗ.

500. *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, «Τό ψήφισμα τῆς Ἱερᾶς Συνάξεως εἰς τόν Ἱερόν Ναόν Ἁγίου Δημητρίου», 1995.

4. Διά τήν ἀλήθειαν ταύτην, εἴμεθα ἀποφασισμένοι νά ἀγωνισθῶμεν ἐντατικῶς καί ἐπ᾽ οὐδενί νά διαπραγματευθῶμεν ταύτην.

5. Εἰς οὐδεμίαν ἐπίσης ὑποχώρησιν προβαίνομεν ὅσον ἀφορᾶ εἰς τά σύμβολα καί τάς ἀλυτρωτικάς διατάξεις τοῦ συντάγματος τῶν Σκοπίων.

6. Σημειωτέον, ὅτι ἐπ᾽ αὐτῶν τῶν ἀποφάσεων συμφωνοῦσιν ἀπολύτως καί οἱ Ἕλληνες τῆς Αὐστραλίας, ὡς εὐστόχως ἐγνώρισε διά τῆς «TV Μακεδονία», χθές τό ἑσπέρας (10.10.1995), εἷς ἐκ τῶν πλέον διακεκριμένων καθηγητῶν τῆς Αὐστραλίας, ὁ κ. Δημήτριος Καμετόπουλος, καθηγητής φιλόλογος καί μέλος τοῦ συμβουλίου τῆς ὁμογενείας διά τά ἐθνικά θέματα ἐν Σίδνεϋ, ὁ ὁποῖος καί ρητῶς ἐδήλωσεν ὅτι, ἐάν παρ᾽ ἐλπίδα ἐκχωρηθῶσιν εἰς τά Σκόπια πράγματα διά τά ὁποῖα καί ἐκεῖνοι ἠγωνίσθησαν καί ἀγωνίζονται, θά πικραθῇ τά μέγιστα ἡ ὁμογένεια τῆς Αὐστραλίας.

Ἐπίλογος

Οἱ ἱερές συνάξεις, πού ὀργανώθηκαν ὑπό τήν αἰγίδα ἀποκλειστικά τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, ἦταν ἐκεῖνες τῆς 15ης Φεβρουαρίου 1994 στόν Ἱερό Ναό Τῆς Τοῦ Θεοῦ Σοφίας, τῆς 15ης Φεβρουαρίου 1995 καί τῆς 11ης Ὀκτωβρίου 1995 στόν Ἱερό Ναό τοῦ Πολιούχου Ἁγίου Δημητρίου Θεσσαλονίκης μέ χιλιάδες συγκεντρωμένων κυρίως ἀπό ὅλη τή Βόρεια Ἑλλάδα. Τά συλλαλητήρια αὐτά πέρασαν κυριολεκτικά στήν Ἱστορία, ὡς οἱ πιό σύγχρονες μαζικές καί δυναμικές παρεμβάσεις τοῦ Ἑλληνισμοῦ στή διεθνῆ πολιτική σκηνή! Ἡ μαζική συμμετοχή τοῦ λαοῦ τῆς Θεσσαλονίκης ὀφείλεται κυρίως στόν Παναγιώτατο Ποιμενάρχη της, ὁ ὁποῖος εἶχε τήν ἱκανότητα νά ἐμπνέει τά πλήθη μέ τήν ὁσιότητα τῆς πνευματικῆς και γεροντικῆς του μορφῆς, τήν ὁποία ὅμως χαρακτήριζε μία ἀδιάλλακτη ἀγωνιστικότητα μπροστά στό δίκαιο, πού ἐν προκειμένῳ τό δίκαιο αὐτό ἀφοροῦσε στά δίκαια καί δικαιώματα τῆς Μακεδονίας. Τόλμησε, σήκωσε καί ἔκρουσε μέ τήν ποιμαντορική του ράβδο τήν ἐξώθυρα τοῦ Ἀμερικανικοῦ Προξενείου, γιά νά παραδώσει ὁ ἴδιος μέ σεντόρεια τή φωνή, ὅπως διεπιστώθη ὅτι συμβούλευε τούς ἱερεῖς τῆς μητροπόλεώς του νά ἀναγνώσουν τά μηνύματα-ἐγκυκλίους-ἀνακοινώσεις του, τά σχετικά ψηφίσματα. Σεντορείᾳ λοιπόν τῇ φωνῇ μετά ἀπό κάθε συλ-

λαλητήριο, ὁ φλογερός Ἱεράρχης τῆς ποιμαινούσης Ἐκκλησίας τῶν Θεσσαλονικέων ἔψαλλε τόν Ἐθνικό Ὕμνο καί ἐνέπνεε τό ἀγωνιστικό φρόνημα ὅλων. Δέν θά ἦτο ὑπερβολή νά ὑποστηριχθεῖ ὅτι ἡ φωνή του κατά τίς ἡμέρες ἐκεῖνες ὑπῆρξε σάλπισμα ἐγερτήριο ὑπέρ πίστεως καί πατρίδος, γιά τήν ἐν Χριστῷ ἀναγέννηση καί τήν ἀφύπνιση τῆς συνειδήσεως μυριάδων πιστῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ

ΑΓΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΘΕΣΗ ΤΩΝ ΤΑΥΤΟΤΗΤΩΝ

1. Ἡ Λαοσύναξις γιά τό ζήτημα τῆς ἀναγραφῆς τοῦ θρησκεύματος στίς ἀστυνομικές ταυτότητες

Τό Ἱστορικό τῆς ἀρχῆς τῆς κρίσεως

Ἡ Ἀνεξάρτητη Ἀρχή Προσωπικῶν Δεδομένων, διά πρωτοβουλίας τοῦ προέδρου κ. Δαφέρμου, ὁ ὁποῖος εἶχε τοποθετηθεῖ ἀπό τήν ἑλληνική Κυβέρνηση, μέ ἔγγραφο πρός ὅλες τίς Ἀρχές, μεταξύ τῶν ὁποίων εἶναι καί τό Ὑπουργεῖο Δημοσίας Τάξεως, καθορίζει ὅτι ἀπό τό 2003, καί στίς παλαιές καί στίς καινούργιες ταυτότητες, ἀπαγορεύεται ἡ Ἀστυνομία νά καταγράφει τό θρήσκευμα τῶν ἑλλήνων πολιτῶν. Ὁ Νόμος 2472 τοῦ 97, ἄρθρο 4, πού ἐξεδόθη βάσει ὁδηγίας τῆς Ε.Ε. καί εἰδικά το ἄρθρο 6, θέτει κανόνες δικαίου ὑποχρεωτικούς, προστατεύοντας τήν ἀνθρώπινη προσωπικότητα καί ἰδιαίτερα τήν ἰδιωτική ζωή καί τά εὐαίσθητα προσωπικά δεδομένα της. Σημειώνεται μάλιστα ὅτι οἱ θιγόμενοι ἀπό τήν ἀπόφαση αὐτή ἔχουν τήν δυνατότητα νά προσφύγουν στά ἑλληνικά δικαστήρια[501].

Ἀπό τήν ἄλλη μεριά, ὁ τότε Ἀρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος καί οἱ συνοδικοί Μητροπολίτες ὁμόφωνα ἀπεφάσισαν καί διεκήρυξαν πρός τόν Λαό καί τήν Πολιτεία ὅτι τό θέμα τῆς ἀναγραφῆς τοῦ θρησκεύματος στίς νέες ἀστυνομικές ταυτότητες ἔχει ὄχι μόνο θρησκευτική, ἀλλά καί ἱστορική καί πολιτιστική διάσταση. Ὅπως ἀνεφέρθη, ἔχει σημασία γιά κάποιον ὅτι εἶναι Ἕλληνας, πράγμα πού ἐπίσης ἔχει ἀπό-

501. Ἀπό www.apodimos.com

λυτο σχέση μέ τήν Χριστιανική Ὀρθοδοξία ὡς πίστη, ὡς παράδοση καί ὡς τρόπο ζωῆς. Ἡ Ἱερά Σύνοδος ἰσχυρίστηκε ὅτι ὅλοι οἱ μητροπολίτες, ὁ κλῆρος, οἱ ὀργανώσεις καί τό 97% τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ πιστεύουν ὅτι μέ δόλιο τρόπο γίνεται προσπάθεια νά μήν καταγράφεται τό θρήσκευμα καί ὅτι δέν ἔχουν πεισθεῖ ἀπό τήν διαβεβαίωση τῆς κ. Βάσως Παπανδρέου, ὡς Ὑπουργοῦ Ἐσωτερικῶν καί τοῦ κ. Μιχάλη Χρυσοχοΐδη ὡς Ὑπουργοῦ Δημοσίας Τάξεως, ὅτι δέν θά ὑπάρχει κωδικός ἀριθμός 666 ὡς βάση γιά τίς νέες ταυτότητες[502].

Ἡ Λαοσύναξη τῆς Θεσσαλονίκης

Τήν 6η Ἰουνίου 2000 ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀνακοίνωσε πρός τόν εὐσεβῆ της λαό ὅτι διοργανώνονται δύο παλλαϊκές συγκεντρώσεις, στή Θεσσαλονίκη (14.6.2000) καί στήν Αθήνα (21.6.2000), στις ὁποίες καλεῖται σύσσωμος ὁ Λαός τῆς Ἐκκλησίας νά εἶναι παρών εἰρηνικά, ἥσυχα καί ἀποφασιστικά[503].

Στή Λαοσύναξη τῆς Θεσσαλονίκης, πού πραγματοποιήθηκε τήν 14η Ἰουνίου τοῦ ἔτους 2000, συμμετεῖχαν πιστοί ἀπό τίς περιοχές τῆς Μακεδονίας καί Θράκης, οἱ ὁποῖοι ξεπέρασαν τόν ἀριθμό τῶν 500.000. Ἐκτιμητές ἔκριναν ὅτι ἡ λαοσύναξη αὐτή ἦταν 4 φορές μεγαλύτερη ἀπό τίς σπουδαιότερες καί μαζικότερες συγκεντρώσεις τῶν πολιτικῶν κομμάτων. Ὡστόσο, ἡ Ἑλληνική κυβέρνηση δήλωσε ὅτι τό θέμα τῶν ταυτοτήτων ἔγκειται στήν ἀποκλειστική ἁρμοδιότητα τῆς πολιτείας[504].

Οἱ ἀπόψεις πού καταγράφηκαν, διά τῆς ὁμιλίας τοῦ Μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χριστοδούλου, μπροστά στό παρευρισκόμενο πλῆθος τῶν πιστῶν, παρουσίᾳ ὅλων τῶν Μητροπολιτῶν τῆς Μακεδονίας καί Θράκης, σημείωναν ὅτι ὁ πιστός λαός τοῦ Θεοῦ διεκδικεῖ καί ἀξιώνει ἀπό τήν ἐξουσία τό σεβασμό γιά τήν παράδοση καί γιά τή διάρκεια τοῦ Ἑλληνισμοῦ, πού ἐξασφαλίζεται μόνο μέ τή στενή καί ὀργανική ἑνότητα μέ τή ζωηφόρα πηγή τῆς Ὀρθοδοξίας. Σαφήνισε ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος δέν εἶναι κόμμα, δέν εἶναι πολιτική δύνα-

502. Ἀπό www.apodimos.com

503. *Ἰρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, «Παλλαϊκές συγκεντρώσεις», 2000.

504. Ἀπό www.apodimos.com

μη, δέν θέλγεται ἀπό τήν ἐξουσία καί δέν διεκδικεῖ ἤ ἀπαιτεῖ ἁρμοδιότητες ἀπό τό κράτος. Τόνισε ὅτι, ὅταν ὁ Λαός δέν θέλει, οἱ νόμοι δέν ἐφαρμόζονται καί οὐσιαστικά καταργοῦνται, καθώς τούς ἀπορρίπτει ἡ συνείδηση τοῦ Ἔθνους[505].

Καί οἱ δύο συνάξεις σημείωσαν μεγάλη ἐπιτυχία κατά κοινή ὁμολογία ἐκτιμητῶν, δημοσιογράφων καί ἄλλων παραγόντων. Στή λαοσύναξη τῆς Θεσσαλονίκης ὁμίλησαν μόνον ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Παντελεήμων Β΄ καί ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος Χριστόδουλος, τά κείμενα τῶν ὁμιλιῶν καί οἱ θέσεις τῶν ὁποίων παρατίθενται λεπτομερῶς ἐν συνεχείᾳ.

2. Τό κείμενο τῆς ὁμιλίας τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κυροῦ Παντελεήμονος[506]

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ
τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης
Κυρίου Κυρίου ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΟΣ Β΄,
ἐπί τῇ Ἱερᾷ Συνάξει, ἐν τῇ Πλατείᾳ Ἀριστοτέλους τῆς Θεσσαλονίκης
(Τετάρτη, 14 Ἰουνίου 2000)

Μακαριώτατε Δέσποτα, Πρόεδρε τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Σεπτή τῶν Ἱεραρχῶν Χορεία, Τίμιον Πρεσβυτέριον, Χριστοῦ Διακονία, Ἐκπρόσωποι τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας, Λαέ τοῦ Θεοῦ Ἠγαπημένε καί Περιούσιε. Κατόπιν παρακλήσεως τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, γνωσθείσης ἡμῖν διά τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος Κυρίου Κυρίου ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ, συνήλθομεν ἐν συνάξει ἐν τῇ Ἁγιοτόκῳ Θεσσαλονίκῃ, ἵνα συσκεφθῶμεν ἐπί τοῦ ἀπασχολοῦντος τήν Ἐκκλησίαν θέματος.

Ἡμεῖς, στοιχοῦντες τῷ διαγγέλματι τοῦ Μακαρίου καί Μόνου Δυνάστου, τοῦ Βασιλέως τῶν Βασιλευόντων καί Κυρίου τῶν Κυριευόντων

505. Ἀπό www.apodimos.com

506. *Ἰρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, «Παλλαϊκές συγκεντρώσεις», 2000.

ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, «ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν», καί σεβόμενοι τήν ἐλευθερίαν ἑνός ἑκάστου, τήν ὁποίαν πρῶτος ἐσεβάσθη Ἐκεῖνος, Ὅστις ἐδωρήσατο ταύτην εἰς τόν ἄνθρωπον, ἐπιθυμοῦμεν εἷς ἕκαστος ἐξ ὑμῶν ἐλευθέρως καί ἀβιάστως νά δηλώσῃ τό προσωπικόν του «πιστεύω».

Ἀνατρέχοντες δέ εἰς τούς Θεοπνεύστους καί ἐπικαίρους λόγους τοῦ χρυσοῦ κατά τήν γλῶτταν, χρυσοῦ καί κατά τήν καρδίαν Ἱεροῦ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, λέγομεν: «Ἡ Ἐκκλησία ὑβριζομένη λαμπρότερα καθίσταται... κλυδωνίζεται τό Σκάφος τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ᾽ οὐ καταποντίζεται», διότι Κυβερνήτης τοῦ Σκάφους τούτου εἶναι ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ, Ὅστις δύναται τά πάντα ἐν πᾶσιν ὡς Παντοδύναμος.

Τονίζομεν, ἐν προκειμένῳ, καί ὑπογραμμίζομεν ὅτι ἡ Ἐκκλησία δέν εἶναι ἀνθρώπινον κατασκεύασμα ἀλλά εἶναι Θεῖον Καθίδρυμα, διά τό Ὁποῖον ἰσχύουσιν οἱ Λόγοι τοῦ ΚΥΡΙΟΥ, τοῦ καί Ἱδρυτοῦ Ταύτης, «καί πύλαι ᾅδου, οὐ κατισχύσουσιν Αὐτῆς».

Ταῦτα πάντα ἔχοντες ὑπ᾽ ὄψιν, οὐδένα φοβούμεθα, καί μετά θάρρους καί παρρησίας ὁμολογοῦμεν τήν Ὀρθόδοξον Πίστιν ἡμῶν πρός ἅπαντας.

Κατακλείω τήν προσφώνησίν μου ταύτην μέ τόν θαυμάσιον ὑποθετικόν λόγον, ὅστις πάντοτε ἔχει ἐφαρμογήν: «Εἰ ὁ Θεός μεθ᾽ ἡμῶν, οὐδείς καθ᾽ ἡμῶν».

Εὐσεβάστως παρακαλῶ τόν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος Κύριον Κύριον ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΝ, Πρόεδρον τῆς Σεπτῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὅπως λάβῃ τόν λόγον.

3. Τό κείμενο τῆς ὁμιλίας τοῦ Μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί Πάσης Ἑλλάδος κυροῦ Χριστοδούλου[507]

ΟΜΙΛΙΑ
τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί Πάσης Ἑλλάδος
κ.κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ
κατά τή μεγάλη Λαοσύναξη τῆς Θεσσαλονίκης

507. *Ἰρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, «Παλλαϊκές συγκεντρώσεις», 2000

Πιστέ καί ἀγαπημένε Λαέ, Ἀδελφοί τῆς Μακεδονίας καί τῆς Θράκης μας, τῆς καρδιᾶς τῆς Ἑλλάδας.

Προσέρχομαι ταπεινά ἐνώπιόν σας, ὡς ὁ ἔσχατος τῶν Ἀδελφῶν μας Ἀρχιερέων, γιά νά σᾶς ἐκφράσω τήν κοινή μας θέση στό ζήτημα πού μᾶς ἀπασχολεῖ. Δέν ἦλθα νά σᾶς διεγείρω. Ἦλθα νά σᾶς ἐξηγήσω. Δέν ἦλθα νά σᾶς φανατίσω. Ἦλθα νά σᾶς ἐνημερώσω.

Βλέποντας αὐτή τή συγκλονιστική εἰκόνα τῆς λαοθάλασσας, αὐτή τή μεγαλειώδη παρουσία σας ἐδῶ, ἀντιλαμβάνομαι πόσο δίκαιο εἶχε ἡ Ἱερά Σύνοδος νά ὁρίσει νά γίνει πρῶτα στή Θεσσαλονίκη, στήν ἱερή πόλη τοῦ ἁγίου Δημητρίου καί τοῦ Γένους, τοῦ Γρηγορίου Παλαμᾶ καί τῶν ἱεραποστόλων Κυρίλλου καί Μεθοδίου, τήν πόλη τῶν Μαρτύρων, τῶν Ὁσίων, τῶν Ἱεραρχῶν καί τῶν ὁμολογητῶν τῆς πίστεως, τήν πόλη τοῦ πολιτισμοῦ καί τῶν μεγάλων ἀναστημάτων τοῦ Πνεύματος, ἡ σημερινή εἰρηνική καί πρωτοφανής σέ παλμό καί ὄγκο Λαοσύναξη τῶν πιστῶν. Γιατί πρῶτοι ἐσεῖς μέ αὐτή τή συγκλονιστική μαρτυρία σας ἔδω δίνετε σέ ὅλη τήν Ἑλλάδα τό Μήνυμα ἑνός ἀξεπέραστου εἰρηνικοῦ δυναμισμοῦ, ἀλλά καί ἑνός ἀπαράμιλλου χριστιανικοῦ ἤθους.

Εἶχε δίκαιο νά περιμένει ἡ Ἱ. Σύνοδος ὅτι οἱ Μακεδόνες καί οἱ Θρακιῶτες, οἱ Ἠπειρῶτες καί οἱ Θεσσαλοί θά ἔδιναν ἐδῶ ἕνα ἐπιβλητικό καί πολυσήμαντο παρόν στήν πρόσκληση τῆς Ἐκκλησίας τους, γιά νά διατρανώσουν τήν ἀμετακίνητη θέλησή τους νά προασπίσουν ἱερά καί ὅσια πού κινδυνεύουν νά ὑπονομευθοῦν καί στή συνέχεια νά ἀλλοτριωθοῦν.

Εἶχε δίκαιο νά στηρίζεται στήν πανθομολογούμενη εὐσέβειά σας, τήν εὐσέβεια πού στό βόρειο χῶρο τῆς Πατρίδας μας ἔχει νά ἐπιδείξει πρωτόφαντα ἔργα πνοῆς καί χριστιανικῆς ἀλληλεγγύης, πού ἀγκαλιάζουν ὅλους τούς ἀνθρώπους, χωρίς διακρίσεις. Εἴμαστε μιά ἀνθρώπινη κοινωνία ἀγάπης, ἀλληλεγγύης καί κατανόησης. Καί τό ἀποδεικνύουμε κάθε μέρα.

Εὐλογημένε Λαέ τοῦ Θεοῦ, πιστοί τῆς Ἐκκλησίας μας.

Πρίν ἀπό 13 χρόνια πάλι σ' αὐτή τήν πόλη ὁ ὀρθόδοξος χριστιανικός λαός τῆς Ἐκκλησίας ἔδωσε πρός κάθε κατεύθυνση τό εἰρηνικό μήνυμα τῆς ἤρεμης ψυχικῆς του δύναμης, πού διατράνωνε τή θέληση γιά νά μείνει ἀπρόσβλητο τό αὐτοδιοίκητο τῆς Ἐκκλησίας. Σήμερα πάλι ὁ ἴδιος λαός, πολύ περισσότερο ἀπό τότε, καί πολύ πιό ἐνημερωμένος,

Ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Παντελεήμων ὁμιλῶν κατά τήν λαοσύναξη γιά τό ζήτημα τῶν ταυτοτήτων

συνάζεται γιά νά διατρανώσει τήν ἀπόφασή του νά προασπίσει τήν κληρονομιά του, νά ἐπαναβεβαιώσει τή θέλησή του νά μείνει ἡ Ἑλλάδα χώρα ὀρθόδοξη, ἀληθινά προοδευτική καί σύγχρονη.

Εἶναι ἄκρως συγκινητικό καί συγκλονιστικό τό θέαμα πού ἀτενίζουμε ὅλοι μας σ' αὐτό τό χῶρο. Ἑκατοντάδες χιλιάδες ἄνθρωποι κάθε τάξεως καί κάθε ἡλικίας ἦλθαν σήμερα ἐδῶ χωρίς καμμιά εἰδική ὀργάνωση, μέ μοναδικό ἐφόδιο τό πύρωμα τῆς καρδίας τους καί δίνουν τό παρόν στή Λαοσύναξη ἐτούτη, τήν εἰρηνική μέν ἀλλά καί ἀποφασιστική, πού διεκδικεῖ καί ἀξιώνει ἀπό τήν ἐξουσία τό σεβασμό γιά τήν παράδοση καί γιά τή διάρκεια τοῦ Ἑλληνισμοῦ πού ἐξασφαλίζεται μόνο μέ τή στενή καί ὀργανική ἑνότητά του μέ τή ζωηφόρα πηγή τῆς Ὀρθοδοξίας, ὅπως αὐτό συμβαίνει ἐπί αἰῶνες τώρα. Σᾶς εὐχαριστῶ καί σᾶς ἐπαινῶ γι' αὐτή τήν ἐκκλησιαστική, τήν πολιτισμένη καί δυναμική σας παρουσία. Στηρίζει ὁ λαός μας τούς ποιμένες του στή διεκδίκηση τῶν δικαίων τῆς παράδοσής μας.

Εἴμαστε ἐδῶ ἀνεξαιρέτως ὅλοι οἱ πιστοί, ἑνωμένοι ἐν Χριστῷ, παραμερίζοντας τά κοινωνικά καί πολιτικά ἐμπόδια, δίνοντας τό παρόν

στό κάλεσμα τῆς Μάνας Ἐκκλησίας, γιατί νιώθουμε ὅτι κινδυνεύουν οἱ πατροπαράδοτες ἀξίες τῆς φυλῆς μας, τά δομικά καί γνήσια στοιχεῖα τῆς αὐτοσυνειδησίας μας.

Ἐδῶ εἶναι, μεταξύ των πρώτων, οἱ Ἐπίσκοποι τῆς Ἐκκλησίας, πού εὐλογοῦν μέ τήν παρουσία τους τήν ἐκδήλωση καί διαδηλώνουν ἀποφασιστικά τήν ἑνότητα τοῦ Σώματος τῆς Ἱεραρχίας, πού ἀταλάντευτα καθοδηγεῖ τό σκάφος τῆς Ἐκκλησίας πρός τό λιμάνι τῆς σωτηρίας καί τῆς ἐλπίδας. Καί μαζί μας εἶναι πολλές ἄλλες ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες καί ἡ Ἐκκλησία τῆς Κρήτης, πού συμπαρίστανται στόν ἀγώνα μας.

Ἐδῶ εἶναι καί οἱ ἱερεῖς μας. Οἱ ἁπλοί, ἔντιμοι καί ἀφοσιωμένοι παπάδες τοῦ λαοῦ μας, πού μέ τήν ὑποβλητική τους παρουσία θεμελιώνουν κάθε μέρα μέσα στίς ψυχές καί οἰκοδομοῦν τούς πύργους τῆς πνευματικῆς ἰδιοπροσωπίας μας ὡς Χριστιανῶν καί Ἑλλήνων.

Ἐδῶ καί τά μοναστήρια μας, τά μετερίζια αὐτά τῆς Ὀρθοδοξίας μας, τά θυμιατήρια τῆς εὐλάβειάς μας, τά ἄπαρτα κάστρα ποῦ στηρίζουν μέ τίς προσευχές τους τόν καθημερινό μας ἀγώνα.

Ἐδῶ εἶναι καί τό Ἅγιον Ὄρος, μέ τή μακραίωνη κορυφαία προσφορά του στήν οἰκουμενική Ὀρθοδοξια, ἡ ἀκρόπολη τῆς πίστεώς μας καί ὁ προμαχώνας τῶν ἁγίων μας στόχων.

Ἐδῶ εἶναι καί ἡ Θεολογική μας Σχολή, τοῦ Ἀριστοτελείου, πού μέ τά ψηφίσματα τῶν δύο Τμημάτων της στάθηκε ἀπό τήν ἀρχή στό πλευρό μας καί δικαίωσε τόν ἀγώνα μας. Μαζί της καί οἱ ἐκκλησιαστικές μας Σχολές πού προετοιμάζουν τά νέα στελέχη τῆς Ἐκκλησίας μας.

Βλέπω ἐδῶ πολιτικούς ἄνδρες, ἀπό ὅλους τούς κομματικούς χώρους, αὐτούς πού ὅλες αὐτές τίς ἡμέρες βάστηξαν στούς ὤμους των τό βάρος τῆς ἀλήθειας καί ἀντιπαρατέθηκαν στό ψεῦδος καί στή μαύρη προπαγάνδα. Ἀλλά καί τούς ἄρχοντες τῆς Τοπικῆς Αὐτοδιοίκησης μέ ἐπί κεφαλῆς τόν Δήμαρχο τῆς πόλεως τοῦ Ἁγίου Δημητρίου.

Ἐδῶ εἶναι καί οἱ πιστοί μας ὅλων τῶν ἡλικιῶν, ἄνδρες καί γυναῖκες, πού συνέρρευσαν στήν πόλη αὐτή, ὁ καθένας μέ τόν δικό του παλμό, φέρνοντας μαζί καί τό μήνυμα τῆς κοινῆς προσπάθειας γιά τή διάσωση τῆς ἁγίας Παράδοσής μας.

Ἄφησα τελευταίους νά μνημονεύσω τιμητικά τούς ἐλπιδοφόρους νέους μας, τά ἄλικα παιδιά μας, τή ζωντανή καί δυναμική νεολαία μας, πού μέ τόν ἐνθουσιασμό καί τόν παλμό τούς ὁμορφαίνουν αὐτή μας τή

Ὁ ἀπό Ἀλεξανδρουπόλεως Παναγιώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Ἄνθιμος ὁμιλῶν κατά τήν λαοσύναξη γιά τό ζήτημα τῶν ταυτοτήτων

Σύναξη δίνοντας μιά μαρτυρία ὀδύνης γιά τό μέλλον τοῦ τόπου, ἕνα συγκλονιστικό παρόν, γιά ὅ,τι μέλλει γενέσθαι στή χώρα αὐτή, στήν ὁποία γεννήθηκαν καί ἐπιθυμοῦν διά παντός νά ζήσουν ὡς χριστιανοί ὀρθόδοξοι.

Χρόνια τώρα σ᾽ αὐτό τόν τόπο συμπορεύονται θεσμικά καί ἀποφασιστικά Ἑλληνισμός καί Χριστιανισμός. Καί ὅλοι ξέρουν ὅτι δέν ὑπάρχει πτυχή τοῦ ἰδιωτικοῦ καί δημόσιου βίου πού νά μή διαποτίζεται ἀπό τα νάματα τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Αὐτό εἶναι πλέον θεσμός, εἶναι ἔθιμο, εἶναι ἱστορική νομοτέλεια. Καί τό ἔθνος στηρίζεται στούς θεσμούς του. Μέσα καί γύρω ἀπό τήν ἐκκλησία ἀνελίσσεται ἡ ζωή τοῦ Ἕλληνα ἀπό τότε πού γεννιέται μέχρι τότε ποῦ πεθαίνει. Τά πανηγύρια μας, οἱ χοροί μας, τά πάντα ἀρχίζουν καί τελειώνουν στήν ἐκκλησία. Ἐκεῖ βαφτιζόμαστε καί μυρωνόμαστε, ἐκεῖ παντρευόμαστε, ἐκεῖ ἁγιαζόμαστε, ἐκεῖ παρηγοριόμαστε, ἐκεῖ προσευχόμαστε, σέ στιγμές μεγάλης λύπης καί εὐτυχίας, ἐκεῖ τέλος μέ συγκλονιστική στοργή μᾶς πᾶνε ὅταν παίρνουμε τό δρόμο τῆς αἰωνιότητας. Μέσα στήν ἐκκλησία κάνουμε τίς ἐθνικές τελετές μας, ἐκεῖ ἡ μνήμη τοῦ τόπου μένει ἄσβεστη. Ἐκεῖ ἡ σημαία μας ἀνεμίζει, ἐκεῖ ἡ ἱστορία μας ξεδιπλώνεται.

Σέ κανένα ἄλλο μέρος τοῦ κόσμου λαός καί θρησκεία δέν εἶναι τόσο πολύ συνδεδεμένοι, γιατί πουθενά ἀλλοῦ ἡ ἱστορία τοῦ λαοῦ δέν γονιμοποιήθηκε τόσο πολύ μέσα στήν πίστη, καί πουθενά ἀλλοῦ οἱ ἄνθρωποι δέν ἔνιωσαν τήν Ἐκκλησία τους τόσο πολύ μέσα στή ζωή τους. Ρίξτε ἕνα βλέμμα σ' αὐτήν ἔδω τή βυζαντινή πόλη, τήν ὄμορφη καί ἁγιοτόκο Θεσσαλονίκη. Παντοῦ ἐκκλησίες, παντοῦ ὁ Σταυρός, παντοῦ ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ. Κορυφαῖος ἅγιός της ὁ Μεγαλομάρτυρας Δημήτριος καί μαζί του μιά πλειάδα ἁγίων πού τήν περιζώνουν ἀπό παντοῦ καί τήν προστατεύουν. Καί δέν ὁμιλῶ μόνο γιά τά μοναδικά μνημεῖα τοῦ κλεινοῦ Βυζαντίου, οὔτε γιά ἕνα ἔνδοξο παρελθόν. Ὁμιλῶ καί γιά τό σήμερα. Σήμερα ὅπου ἡ πίστη μεγαλύνεται καί ὁ λαός τοῦ Θεοῦ ὑψώνει καθημερινά νέους ναούς, νέες ἑστίες πολιτισμοῦ) μέ ἐπίκεντρο τήν τοπική Ἐκκλησία, καί τόν πολιό Ἐπίσκοπό της, τόν Μητροπολίτη της κ. Παντελεήμονα, νέα σεβάσματα πού μᾶς κάνουν ὅλους ὑπερήφανους. Παντοῦ σ' αὐτή τήν πατρίδα οἱ ἄνθρωποι μπορεῖ νά δράστηριοποιοῦνται, νά ἐκσυγχρονίζονται, νά βρίσκονται στήν πρωτοπορία τῆς προόδου, νά νιώθουν Εὐρωπαῖοι, νά δείχνουν τόν ἀγώνα τους, νά μήν προδώσουν τίς ἀρχές τους. Ἰδιαίτερα σήμερα πού τή σκυτάλη τῆς ἐπιστροφῆς στίς ρίζες μας τήν ἔχουν πάρει στά στιβαρά τους χέρια οἱ νέοι μας. Ἕνας ἀπ' αὐτούς μοῦ ἔλεγε πρό ἡμερῶν. «Ἁμαρτωλοί μπορεῖ νά εἴμαστε. Προδότες ὅμως δέν εἴμαστε». Μπράβο στά νέα μας παιδιά. Ὅταν οἱ νέοι μας ἔτσι σκέπτονται, ἡ Ἑλλάδα δέν πεθαίνει ποτέ.

Ζητᾶ εὔλογα ὁ ἁπλοϊκός ἄνθρωπος αὐτοῦ τοῦ τόπου, νά πληροφορηθεῖ, γιατί αὐτή ἡ βιασύνη, γιατί, μέ τήν εὐκαιρία τῶν ταυτοτήτων, ἡ ἔκφραση τόσης ἐμπάθειας σέ βάρος τῆς Ἐκκλησίας, γιατί αὐτή ἡ πεισματική ἐμμονή σέ μιά ἀπόφαση πού διχάζει, πού δέν τήν θέλει, δέν τήν ἀποδέχεται ὁ πιστός λαός μας, γιατί αὐτή ἡ περιφρόνηση πρός τήν Ἱεραρχία, γιατί αὐτός ὁ αἰφνιδιασμός;

Ἡ Ἐκκλησία δέν μπορεῖ νά ἀφήσει ἀναπάντητα αὐτά τά κρίσιμα ἐρωτήματα. Καί δίδει τήν ἀπάντησή της νηφάλια, ὑπεύθυνα καί πειστικά.

1. Καί κατ' ἀρχήν πρέπει νά ποῦμε ὅτι ἡ Ὀρθοδοξια ἔχει διαχωρίσει τή θέση της ἀπό κάθε εἶδος φανατισμοῦ, φονταμενταλισμοῦ καί μισαλλοδοξίας. Ἡ Διακήρυξη τοῦ Φαναρίου τό 1994 εἶναι σαφής: «Τό διαπραττόμενον ἐν ὀνόματι τῆς θρησκείας ἔγκλημα εἶναι ἔγκλη-

μα ἐναντίον αὐτῆς τῆς θρησκείας». Ἀλλά ἡ θλιβερή καί ἀντορθόδοξη ὑστερία μερίδας τοῦ δυτικοῦ τύπου, πού καλῶς γνωρίζουμε ἀπό πού παρακινεῖται, φαίνεται νά βρῆκε θιασῶτες καί στήν Ἑλλάδα. Δέν μνησικακοῦμε ἐναντίον κανενός καί δέν ὑποτιμοῦμε κανέναν. Ὅμως γιά τήν πίστη μας γινόμαστε λέοντες καί διεκδικοῦμε εἰρηνικά καί μέ τόν ἐπιβλητικό μας ὄγκο νά ἀκουσθοῦμε γιά νά μήν περάσει ἡ παρακμή καί ἡ ἀλλοτρίωση.

2. Τήν ἀξία ὡστόσο τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ πολιτισμοῦ καί τοῦ πνεύματος ἀναγνωρίζουν σήμερα πιά ὅλοι οἱ σώφρονες ἄνθρωποι. Γι' αὐτό καί ἡ Εὐρώπη, ἀναζητώντας μιά σταθερή βάση ἑνότητας τῶν λαῶν της, δέν στηρίζεται πιά ἀποκλειστικά στήν οἰκονομία καί στήν ἀνάπτυξη. Στρέφεται κυρίως πρός τίς πνευματικές ἀξίες, πρός τόν πολιτισμό. Ἐκεῖ δηλαδή πού ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες ἔχουμε νά ἐπιδείξουμε πρωτόγνωρες ἐπιδόσεις. Ἡ πνευματική κρίση στήν Εὐρώπη προῆλθε ἀπό τήν περιθωριοποίηση καί τήν ἐκκοσμίκευση τῆς Ἐκκλησίας, πού δέν κατώρθωσε νά στηρίξει τούς λαούς τήν ὥρα πού ἔπρεπε. Σήμερα οἱ ἑτερόδοξες Ἐκκλησίες στή Δύση ἀγωνίζονται νά ξαναφέρουν τό Χριστό μέσα στίς κοινωνίες, νά ξαναδώσουν νόημα ζωῆς στούς νέους, νά ξανά ἀναστήσουν τό χαμένο ὅραμα τῆς εὐτυχίας.

Ἐμεῖς ἐδῶ, δόξα τῷ Θεῷ, μέχρι στιγμῆς διατηροῦμε ἄθικτα τά πνευματικά μας ἐρείσματα. Ὑπάρχει κανένας λόγος νά τά γκρεμίσουμε; Θέλουμε νά πριονίσουμε τό κλαδί πάνω στό ὁποῖο καθόμαστε; «Οἱ Ἕλληνες -γράφει ὁ Ράνσιμαν- ἔχουν μιά κληρονομιά γιά τήν ὁποία μποροῦν νά αἰσθάνονται ὑπερήφανοι. Μιά κληρονομιά πού δέν πρέπει νά χαθῇ μέσα στίς ἐναλλασσόμενες ὑλικές καταστάσεις». Αὐτή εἶναι ἡ μεγάλη μας ἱστορική πρόκληση. Ἄν οἱ Ἕλληνες θέλουμε νά ἐπιβιώσουμε μέσα στήν παγκοσμιοποιημένη χοάνη, πού ἀναμοχλεύει καί ἀναπλάθει πολιτισμούς καί λαούς, ἄν θέλουμε νά μή πολτοποιηθοῦμε, πρέπει νά διαφυλάξουμε τή μορφή μας, τή στερεά μορφή πού μᾶς χαρίζει διαχρονικά καί συγχρονικά ἡ παράδοσή μας. Ἀλλοιῶς θά ἀφομοιωθοῦμε καί θά ἐξαφανισθοῦμε.

Ἔχουμε οἱ ὀρθόδοξοι το μεγάλο προνόμιο νά ζοῦμε, μέσα στήν Ἐκκλησία μας, τήν ἐπιβίωση μέ μέτρο καί ἁρμονία τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς σοφίας. Μέσα μας ὑπάρχει ἕνας ὁλόκληρος θησαυρός, ἕνας ἀδαπάνητος πλοῦτος πού δέν ἔχει παραποιηθῆ μέχρι τώρα, πού συνέχει ὅλο

τό Γένος μας. Ἡ ἱστορική ἀλληλεγγύη μεταξύ Ἑλληνισμοῦ καί Ὀρθοδοξίας δέν μπορεῖ εὔκολα νά διασπασθῆ γιατί βιώνεται καθημερινά μέσα στήν Ἐκκλησία. Ἔτσι ἡ Ἐκκλησία ἀναδεικνύεται ἕνα ζωντανό προπύργιο αὐτοσυνειδησίας, ἕνα μετερίζι διάσωσης τῆς πνευματικῆς καί ἠθικῆς μας ταυτότητας, ἕνα «τζιβαϊρικόν πολυτίμητον», ὅπως τό ἔλεγεν ὁ Στρατηγός Μακρυγιάννης.

Οἱ πνευματικοί μας Πατέρες, τά μοναστήρια μας, οἱ ἐνορίες μας, οἱ παπάδες μας, οἱ ἐπίσκοποί μας, ὅλοι εἶναι μιά δύναμη πού θά διαλύσει κάθε ἐναντίωση, εἰρηνικά καί συστηματικά. Μιά ἀπαλή πνοή πού χαρίζει τήν ἐλπίδα καί στηρίζει τήν ἀντίσταση ἐνάντια στή διάσπαση καί στήν ἀλλοτρίωση. Μέσα ἀπό τή Θεία Λειτουργία ξεπηδάει τό πνεῦμα τῆς ἑνότητας καί τῆς δύναμης. Ποναμε γιά ὅσα συμβαίνουν γύρω μας, γιατί ἀγαπᾶμε τόν τόπο μας, τή θρησκεία μας καί τά παιδιά μας. Τό ἔνστικτο τοῦ λαοῦ λειτουργεῖ σωστικά. Καί δέν θά ἐπιτρέψει ὁ κίνδυνος τῆς ἀφομοίωσης νά πραγματωθῆ. Θά μείνουμε αὐτό πού εἴμαστε: πρῶτα Ἕλληνες καί Χριστιανοί, καί μετά Εὐρωπαῖοι.

Ὤ! κι ἄν ἐσηκώνονταν ἀπό τούς τάφους των τά μεγάλα παλληκάρια τοῦ ἔθνους μας, οἱ Κολοκοτρώνηδες καί οἱ Μακρυγιάννηδες, οἱ Μιαούληδες καί οἱ Μποτσαραῖοι, οἱ παπάδες καί οἱ Δεσποτάδες τοῦ μεγάλου Ἀγώνα, ὁ Γρηγόριος ὁ Ε΄, ὁ Διάκος, ὁ Παπαφλέσσας, οἱ πρόκριτοι τῆς Τροιζηνίας, κι ἔπειτα οἱ μεγάλοι μας διανοούμενοι, οἱ ποιητές καί οἱ πολιτικοί, ὁ Καποδίστριας κι ὁ Παπαρρηγόπουλος, ὁ Τρικούπης καί ὁ Ζαμπέλιος, ὁ Σολωμός, ὁ Κάλβος κι ὁ Μαβίλης, ὁ Παπαδιαμάντης καί ὁ Ἐλύτης, ὁ Καραολής κι ὁ Δημητρίου.

Ὤ! κι ἄν ἐσηκώνονταν αὐτοί καί χιλιάδες ἄλλοι, πού μέ τό λόγο καί τίς πράξεις των θεμελίωσαν καί ἐστήριξαν καί ὕμνησαν τήν πνευματική ὑπόσταση αὐτοῦ τοῦ ἔθνους! Τί θά ἔλεγαν, ἄν ἔβλεπαν τό γκρέμισμα πού ἐπιχειροῦν σήμερα κάποια παιδιά τους στήν ἑλληνορθόδοξη παρουσία μέσα στήν κοινωνία, καί τά ραπίσματα πού δίνουν στή Μάνα τους, τήν Ἐκκλησία;

3. Στ᾽ ἀλήθεια δέν μπορῶ νά ἀντιληφθῶ αὐτά πού συμβαίνουν. Οὔτε καταλαβαίνω τή σκοπιμότητά των. Μᾶς λένε. «Στήν Ἑλλάδα δέν ζοῦνε μόνο ὀρθόδοξοι πολίτες, ζοῦνε καί πολίτες Ἕλληνες ἄλλων δογμάτων καί ἄλλων θρησκειῶν. Καί πρέπει καί αὐτοί νά προστατευθοῦν». Κι ἐμεῖς ἀπαντᾶμε, «ναί νά προστατευθοῦν, ὅσο λίγοι κι ἄν εἶναι. Καί

προστατεύονται. Ἀλλά, γιατί τάχα ἡ προστασία τους περνάει μέσα ἀπό τήν ταπείνωση τῆς Ὀρθοδοξίας καί τήν ἐξουδετέρωσή της; Τό κράτος δέν προστατεύει σήμερα τίς μειονότητες τῶν γνωστῶν θρησκειῶν, ὅπως ἐπιτάσσει τό Σύνταγμα; Ἄν δέν τίς ἐπροστάτευε, πῶς οἱ ἑτερόδοξοι ἔχουν ἐλεύθερα τίς ὅσες θέλουν μεγαλοπρεπεῖς ἐκκλησίες τους, τά πολυδιαφημισμένα σχολεῖα τους, τίς κλινικές καί τά νοσοκομεῖα τους, τά ἄλλα κτίριά τους, τίς ἐπισκοπές τους, τίς ἐφημερίδες τους, τίς περιουσίες τους; Ἄν δέν τούς ἐπροστάτευε, πῶς οἱ μουσουλμάνοι στή Θράκη ἔχουν τά τζαμιά τους, τά σχολεῖα τους, τίς περιουσίες τους; Πῶς οἱ χιλιαστές ἀναγνωρίζονται ὡς ἀντιρρησίες συνειδήσεως καί δέν πολεμοῦν γιά τήν πατρίδα, ἀλλά τυγχάνουν προνομιακῆς μεταχείρισης σέ σχέση μέ τά ἄλλα στρατευμένα παιδιά μας; Πῶς οἱ ἰσραηλίτες ἔχουν τίς Συναγωγές τους, τά μουσεῖα τους, τά γραφεῖα τους, τίς κοινότητές τους; Τό κράτος ἐπιτελεῖ τό καθῆκον του κι ἐμεῖς ὡς Ἐκκλησία δέν ἔχουμε ποτέ ἐκφράσει ἀντίθετη γνώμη.

Θέλετε νά συνεχίσω; Ἐδῶ προστατεύονται ὄχι μόνον οἱ ὀπαδοί τῶν γνωστῶν θρησκειῶν ἀλλά καί αὐτοί τῶν θρησκειῶν πού δέν θέλουν νά εἶναι γνωστές καί τῶν παραθρησκευτικῶν κινημάτων, καί αὐτῶν ἀκόμη πού εἶναι ἐπικίνδυνα γιά τήν τύχη τῶν πολιτῶν πού θά παρασυρθοῦν σ' αὐτά ἡ γιά τήν ἐθνική μας ἀσφάλεια. Δέν ἐπιτρέπεται νά πῶ τίποτε ἄλλο σ' αὐτό τό σημεῖο, ἀλλά οἱ ἁρμόδιοι δέν τά ξέρουν αὐτά; Κι ἄν τά ξέρουν, γιατί ἐπιμένουν πώς τάχα ἡ προστασία ὅλων αὐτῶν ἐπιβάλλει δῆθεν στό κράτος νά ἀπαρνηθῆ τήν Ὀρθοδοξία;

4. Μέσα στήν Ἐκκλησία καλλιεργοῦμε τό πνεῦμα τῆς ἀγάπης, τῆς ἀναγνώρισης τῆς ἀξίας τοῦ ἄλλου, τῆς ἑνότητας τοῦ λαοῦ μας. Ἐδῶ μπροστά μας σήμερα εἶναι ὁ κόσμος τῆς Ἐκκλησίας πού ἀνήκει σέ ὅλα τα κόμματα. Στήν Ἐκκλησία δέν κάνουμε διαχωρισμούς, δέν ρωτᾶμε ποῦ ἀνήκει ὁ καθένας, γιατί ἀναγνωρίζουμε σέ ὅλους τήν ἰδιότητα τοῦ παιδιοῦ τοῦ Θεοῦ. Καί ὁ Θεός θέλει ὅλοι νά σωθοῦν καί νά ἔλθουν σέ ἐπίγνωση ἀληθείας. Γι' αὐτό καί αὐτή μας ἡ μεγαλειώδης Σύναξη σήμερα δέν ἔχει καμμιά σχέση μέ τίς πολιτικές συγκεντρώσεις. Δέν ἤλθαμε ἐδῶ γιά νά διακηρύξουμε τό μίσος μας ἤ τήν ἀντίθεσή μας στή νόμιμη ἐξουσία ἤ καί σέ ὅσους διαφωνοῦν μαζί μας. Ἤλθαμε γιά νά στείλουμε μηνύματα. Εἴμαστε νομοταγεῖς πολίτες καί πονᾶμε γι' αὐτό τόν τόπο, ὅπως τόσοι ἄλλοι.

Ὅμως δέν ἀνεχόμαστε νά ξεπουλιέται ἡ πίστη μας. Καί διστάζουμε νά δεχθοῦμε -ὅπως λέγεται καί γράφεται- πώς ξένα κέντρα ἔξω ἄπο τήν Ἑλλάδα ἐπιβάλλουν κινήσεις καί ἀποφάσεις, ἐπειδή θέλουν νά ἐξασθενίσουν τίς ἀντιστάσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καί νά τόν στερήσουν ἀπό ἕνα ἰσχυρό ἔρεισμα πού ἀποδείχθηκε ἀνθεκτικό στίς λαίλαπες καί στίς περιπέτειες τοῦ Ἑλληνισμοῦ καί ὡς κιβωτός διέσωσε τόν τόπο. Κι αὐτό εἶναι ἡ Ἐκκλησία. Τό ἀδυνάτισμα τῆς Ἐκκλησίας συνεπάγεται ἐξασθένιση τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀποθωράκισή του. Οἱ ἱστορικοί δεσμοί Ἑλληνισμοῦ καί Χριστιανισμοῦ σ' αὐτό τόν τόπο εἶναι ἀκατάλυτοι καί κανένας δέν μπορεῖ, κανένας δέν ἔχει τό ἀνάστημα νά τούς διαλύσει.

5. Δυστυχῶς μερικοί διανοούμενοί μας, ἡ ἰντελλιγκέντσια ὅπως λέγεται, θέλουν πεισματικά νά ἀγνοοῦν αὐτούς τούς ἱστορικούς κανόνες καί τό ρόλο τῆς Ἐκκλησίας στή διαφύλαξη τῆς Παράδοσής μας. Μᾶς λέγουν πώς ἐν ὀνόματι τῆς προόδου καί τῆς ἀνάπτυξης ἐπιβάλλονται ἀλλαγές πού θά κάνουν τή χώρα ἀνταγωνιστική καί προοδευτική. Δέν διαφωνοῦμε. Δέν εἴμαστε ἐναντίον τῆς ἀνάπτυξης καί τῆς προόδου. Χαιρόμαστε γιά τίς πρωτοβουλίες τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας, πού τό ἑλληνικό δαιμόνιο τῆς δίδει φτερά καί θαυματουργεῖ προβάλλοντας διεθνῶς τή χώρα μας. Ἡ παγκοσμιοποίηση ὡς οἰκονομική καί ἀναπτυξιακή ἐπιδίωξη μᾶς βρίσκει σύμφωνους. Ἀλλά ὡς ἰσοπέδωση πολιτισμῶν εἶναι ἐπικίνδυνη καί ἀπόβλητη.

Ἕνα ἔθνος πορεύεται πρός τόν ἐκσυγχρονισμό ὄχι ἀντιγράφοντας μηχανικά ἄλλων λαῶν τά χνάρια, ἀλλά μέ βαθειά συναίσθηση τῆς ταυτότητάς του καί μέ ἰσχυροποίηση τῶν στοιχείων πού τήν ἀποτελοῦν. Πρῶτα ἰσχυροποιοῦμε τήν πατρίδα μας, τήν ὀργανώνουμε καί τή διασφαλίζουμε ἀπό κάθε κίνδυνο καί ὕστερα ἔχουμε ὅλο τόν καιρό νά σκεφθοῦμε γιά τίς λεπτομέρειες τῶν ἰδεολογιῶν καί τῶν κατευθύνσεων, πού θά ἀκολουθήσουν τάξεις καί στρώματα. Χωρίς αὐτή τή διαδικασία ὅλα τά ἄλλα δέν εἶναι μόνο περιττά, εἶναι καί ἀφελῆ.

Τί ἔχουμε νά κερδίσουμε ἀπό τήν παγκοσμιοποίηση, ἄν χάσουμε τόν πλοῦτο τῆς παράδοσής μας, ἄν μεταβληθοῦμε σέ λαό χωρίς αὐτοσυνειδησία καί χωρίς πολιτισμό; Ἑπομένως αὐτό πού σήμερα προέχει εἶναι τό πῶς αὐτός ὁ λαός θά διατηρήσει ζωντανές τίς παραδόσεις του καί τίς ἀξίες του. Τώρα δέ πού ἐπιχειρεῖται ἡ ἀποπροσωποποίηση τοῦ καθενός μας μέ τή μετατροπή του σέ ἄψυχο καί ἀπρόσωπο ἀριθμό, τώρα

Κατά τήν λαοσύναξη γιά τό ζήτημα τῶν ταυτοτήτων

πρέπει νά ἀντιδράσουμε ὅλοι καί ἡ Ἑλλάδα νά ἀρχίσει νά λειτουργεῖ καί ὡς ἐθνικό κέντρο μιᾶς διασπορᾶς πού ἀγωνίζεται νά διατηρηθῆ στά δύσκολα χρόνια τῆς ἰσοπεδωτικῆς μανίας, τῆς παγκοσμιοποιημένης δυναμικῆς τόσο τοῦ πλούτου, ὅσο καί τῆς τεχνολογίας.

Καί μοῦ ᾽ρχονται τώρα στό μυαλό τά λόγια πού ἔγραφε στίς ἀρχές τοῦ αἰώνα μᾶς ὁ Παπαδιαμάντης, καί πού διατηροῦν καί σήμερα ἀμείωτη τήν ἐπικαιρότητά τους: «Ἄγγλος ἤ Γερμανός ἤ Γάλλος δύναται νά εἶναι κοσμοπολίτης ἤ ἀναρχικός ἤ ἄθεος ἤ ὅ,τιδήποτε.Ἔκαμε τό πατριωτικόν χρέος του, ἔκτισε μεγάλην πατρίδα.

Ἀλλά Γραικύλος τῆς σήμερον, ὅστις θέλει νά κάμῃ δημοσίᾳ τόν ἄθεον ἤ τόν κοσμοπολίτην, ὁμοιάζει μέ νάνον ἀνορθούμενον ἐπ᾽ ἄκρων ὀνύχων καί τανυόμενον νά φθάσει εἰς ὕψος καί φανῇ καί αὐτός γίγας. Τό ἑλληνικόν ἔθνος, τό δοῦλον ἀλλ᾽ οὐδέν ἧττον καί τό ἐλεύθερον ἔχει καί θά ἔχῃ διά παντός ἀνάγκην τῆς θρησκείας του». Τήν Ἑλλάδα μας θέλουν νά τήν κάμουν νά προσποιεῖται δημοσίᾳ τόν ἄθεο, γιά νά ἀναγνωρίζεται προοδευτική, νά φαίνεται πώς ἀπαρνιέται τήν ἱστορία της καί τήν παράδοσή της, πού εἶναι ἑλληνορθόδοξη.

Ναί, ἡ παράδοσή μας περνᾶ μέσα ἀπό Ὀρθοδοξία, ἐθνικότητα καί γλώσσα. Αὐτά τά τρία θά ἔπρεπε νά προσέχουν ὅλοι ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ, ἄντι νά βάλλουν καταιγιστικά ἐναντίον καί τῶν τριῶν. Καί νά φαντασθεῖτε ὅτι ἐφέτος ἡ Ε.Ε. δέχθηκε πρόταση γιά καθιέρωση τῆς διδασκαλίας τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας στά σχολεῖα ὅλης τῆς Εὐρώπης. Ὅλοι μας εἴμαστε ὑπερήφανοι καί γιά τήν Ὀρθοδοξία μας καί γιά τήν ἐθνικότητά μας καί γιά τήν γλώσσα μας. Καί δέν ἐπιτρέπουμε σέ κανένα νά μᾶς θίξει καί τό ἐλάχιστο ἀπό αὐτά.

Στούς προοδευτικούς αὐτούς τεχνοκράτες, πού θέλουν καλά καί σώνει νά μετατρέψουν τήν Ἑλλάδα σέ χώρα, πού δέν θά ἀναγνωρίζει τήν Ὀρθοδοξία καί δέν θά στηρίζεται σ' αὐτήν, λέμε ξεκάθαρα. Ματαιοπονεῖτε. Ὁ λαός τοῦ Θεοῦ δέν σᾶς ἀκολουθεῖ. Θά μείνετε καί πάλιν μόνοι σας. Δέν ἐκφράζετε τό λαό. Λέτε ὅτι μιλᾶτε γι' αὐτόν, ἄλλα κατά βάσιν τόν ἀπεχθάνεσθε καί τόν λοιδορεῖτε, ὅταν διαπιστώνετε ὅτι δέν σᾶς ἀκολουθεῖ. Ἀπό τόν μεσοπόλεμο πασχίζετε λυσσωδῶς νά γκρεμίσετε τά βάθρα τῆς πνευματικῆς μας ζωῆς καί δέν τό καταφέρνετε. Τώρα νομίσατε ὅτι ἦλθε ἡ ὥρα σας καί πώς μέ τή σπάθη τῆς ἐξουσίας θά ἐπιτύχετε τά σχέδιά σας. Εἶσθε γελασμένοι. Σᾶς τό ἐπαναλαμβάνω. Θά μείνετε καί πάλι μόνοι σας. Δέν σᾶς ἀκολουθοῦν στόν ὀλισθηρό σας δρόμο ὅλοι οἱ ἄλλοι ἐπώνυμοι καί ἐκλεκτοί διανοούμενοι, πολιτικοί, ἐπιστήμονες καί τεχνοκράτες, λογοτέχνες καί καλλιτέχνες, πού εἶχαν αὐτές τίς ἡμέρες τό θάρρος νά ὁμολογήσουν ἐνώπιον ὅλου τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ τήν πίστη τους καί στήν Ἑλλάδα καί στήν Ὀρθοδοξία. Ἀντιστέκεται στά σχέδια σας ὅλος ὁ ἄλλος ἑλληνικός λαός.

Καί μή νομίζετε ὅτι οἱ πνοές τῆς ζωῆς μποροῦν νά ἀντιμετωπίζονται μέ νόμους καί διατάγματα. Οἱ νόμοι, ὅταν ὁ λαός δέν θέλει, δέν ἐφαρμόζονται, πέφτουν σέ ἀχρηστία καί οὐσιαστικά καταργοῦνται. Τούς ἀπορρίπτει ἡ συνείδηση πού ἔχει τό ἔθνος γιά τό τί εἶναι ὀρθό καί τί ὄχι. Καί ὅσον ἀφορᾶ εἰδικότερα στήν πολεμική σας κατά τῆς Ἐκκλησίας, σᾶς ὑπενθυμίζουμε ὅτι πολλοί ἄλλοι πρίν ἀπό σᾶς ἐπεχείρησαν τό ἴδιο καί ἀπέτυχαν. Ἡ Ἐκκλησία, ἄν ἦταν ἀνθρώπινο δημιούργημα, θά εἶχε πρό πολλοῦ ἀλωθῆ καί καταποντισθῆ. Εἶναι ὅμως θεῖος ὀργανισμός, εἶναι πνοή τοῦ Παρακλήτου, εἶναι τό Σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Κανένας, μά κανένας δέν θά μπορέσει ποτέ νά τήν ἐξαφανίσει ἀπό προσώπου γῆς. Μπορεῖ νά τήν ταλαιπωρεῖτε, νά τήν συκοφαντεῖτε, νά τήν λιθο-

βολεῖτε. Μπορεῖ νά σηκώνονται ἐνάντιά της κύματα καί τυφῶνες. Ἡ Ἐκκλησία γιά λίγο «κλυδωνίζεται, ἀλλά ναυάγιον οὐχ ὑπομένει».

6. Ἀλλά νά καί ἄλλο ἕνα σοφιστικό ἐπιχείρημα πού τό ἀκούσαμε κατά κόρον αὐτές τίς ἡμέρες. Εἶναι τό ἐπιχείρημα περί τῶν διακριτῶν ρόλων Ἐκκλησίας καί Πολιτείας μέσα στό κράτος. Κι ἐμεῖς παραδεχόμαστε καί τό ἔχουμε τονίσει ἐπανειλημμένως ὅτι ἀναγνωρίζουμε τούς διακριτούς μας ρόλους καί γι' αὐτό δέν ἐπιδιώκουμε νά συγκυβερνήσουμε μέ τήν κυβέρνηση. Ἡ νόμιμη κυβέρνηση κυβερνᾶ. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος δέν εἶναι κόμμα, δέν εἶναι πολιτική δύναμη. Ἡ Ἐκκλησία οὔτε ὀρέγεται τήν ἐξουσία, οὔτε θέλγεται ἀπό αὐτή. Δέ διεκδικεῖ οὔτε ἀπαιτεῖ ἁρμοδιότητες ἀπό τό κράτος. Τό σύστημα τῆς συναλληλίας καί οἱ ἐξ αὐτοῦ ἀπορρέοντες ρόλοι εἶναι σαφῶς διακριτοί. Τό πιστεύουμε αὐτό καί ἐπανειλημμένα τό διεκηρύξαμε. Καί στό θέμα τῶν ταυτοτήτων ποτέ καί πουθενά δέν εἴπαμε ὅτι τίς ταυτότητες τῶν πολιτῶν θά τίς ἐκδίδουμε τάχα ἐμεῖς καί ὄχι ἡ Ἀστυνομία.

Ἡ Ἐκκλησία ἔχει ἄλλο ρόλο. Εἶναι ἡ πνευματική Μητέρα τοῦ πιστοῦ λαοῦ καί εἶναι καί θεματοφύλακας τῆς παράδοσής μας καί τῶν ἀξιῶν τοῦ πολιτισμοῦ μας. Διεκδικεῖ νά ὁμιλεῖ καί νά διαλέγεται, ὅπως τοῦτο συμβαίνει στή δημοκρατική χώρα μας, πρίν ἀπό κάθε λήψη σημαντικῆς ἀπόφασης ἀπό τήν κυβέρνηση. Ὅταν οἱ ἐκπαιδευτικοί, οἱ ἐργαζόμενοι, οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι διαλέγονται μέ τήν κυβέρνηση γιά θέματα πού τούς ἐνδιαφέρουν, αὐτό σημαίνει ὅτι συγκυβερνοῦν; Τότε γιατί μόνο στήν Ἐκκλησία ἀρνοῦνται τό δικαίωμα νά ἔχει γνώμη καί τῆς συμπεριφέρονται μέ αὐταρχισμό καί δέν θέλουν νά συζητήσουν μαζί της καί τῆς κλείνουν τήν πόρτα κατά πρόσωπον;

Ἡ κάθε κοσμική ἐξουσία, ὅταν αὐτονομεῖται ἀπό τόν Θεό καί τόν λαό καί δέν διαλέγεται μέ τήν Ἐκκλησία, γιά θέματα ποῦ ἀφοροῦν στό λαό, τότε αὐτό συνιστᾶ αὐτοθέωσή της, πού ὁδηγεῖ στήν ἀλαζονεία. Κι ἐμεῖς μέν ὡς πρόσωπα δεχθήκαμε τόν κόλαφο τῆς ταπείνωσης, μέ ταπείνωση καί ὑπομονή, ἐπειδή ἔτσι μαθαίνουμε στήν Ἐκκλησία, νά συγχωροῦμε καί νά ὑπομένουμε. Ὅμως ἡ προσβολή πέρασε στόν εὐσεβῆ λαό πού ἡ Ἐκκλησία ἐκπροσωπεῖ. Καί μέσα στό λαό αὐτόν εἶναι καί ἐκεῖνοι πού μᾶς προσέβαλαν. Δέν κατάλαβαν ὅτι ταυτόχρονα προσέβαλαν καί τόν ἑαυτό τους;

7. Ἀγωνιζόμαστε, ναί, γιά νά παραμείνει ἡ πατρίδα μᾶς χώρα χριστιανική, ὅπως ἦταν ἀνέκαθεν. Θά ἐρωτήσετε ὅμως. «Καί ἀπό πού συνάγεται ὅτι ἐπιδιώκεται μιά τέτοια ριζική ἀλλαγή;». Συνάγεται ἀπό ἐπίσημες παλαιότερες καί πρόσφατες δηλώσεις καί καταγραφές ἑνός ὑπευθύνου φορέα τῆς σημερινῆς κρατικῆς ἐξουσίας, πού δέν εἶναι βέβαια ὁ μόνος, ὑπάρχουν καί ἔξω τῆς κυβερνήσεως θιασῶτες τοῦ ὅτι θά πρέπει σιγά-σιγά νά γίνει σταδιακή ἀποκαθήλωση της θρησκείας μας ἀπό τή δημόσια ζωή, χωρίς αὐτά νά διαψεύδονται. Θέλετε παραδείγματα;

α) Νά φύγει ζητᾶνε ἡ προμετωπίδα τοῦ Συντάγματός μας πού ἀρχίζει μέ τή φράση, πού ἔβαλαν ἐκεῖ οἱ εὐσεβεῖς πρόγονοί μας εὐθύς μετά τήν Ἐπανάσταση τοῦ 1821, «Εἰς τό ὄνομα τῆς Ἁγίας καί Ὁμοουσίου καί Ἀδιαιρέτου Τριάδος». Μά ἐπικλήσεις τοῦ Θεοῦ ὑπάρχουν καί σέ ἄλλα Συντάγματα, τῆς Ἀμερικῆς, τῆς Γερμανίας, καί κανείς ἐκεῖ δέν διανοήθηκε νά τίς διαγράψει. Γιά μᾶς εἶναι μιά ἐνδύναμη ἱστορική μνήμη πού γίνεται μοχλός ζωῆς.

β) Νά γίνει ὑποχρεωτικός γιά ὅλους ὁ πολιτικός γάμος, καί μόνο αὐτόν νά ἀναγνωρίζει τό κράτος.

γ) Νά ὑποβιβασθῆ ἡ Ἐκκλησία καί νά μή ὑπάρχει στό Σύνταγμα τό ἄρθρο 3 πού τήν ἀνακηρύσσει ἐπικρατοῦσα.

δ) Νά μή εἶναι, κατά τίς νομικές της σχέσεις, Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου (ν.π.δ.δ.).

ε) Νά μήν ὁρκίζεται στό Εὐαγγέλιο, δηλ. θρησκευτικά, ἡ Βουλή καί ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας.

στ) Νά τροποποιηθῆ τό Σύνταγμα ὥστε νά μή περιλαμβάνεται στούς σκοπούς τῆς παιδείας μας ἡ ἀνάπτυξη καί τῆς θρησκευτικῆς συνείδησης τῶν μαθητῶν, ὥστε στή συνέχεια νά καταργηθῆ τό μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν.

Θέλετε καί ἄλλα μέτρα πού ἀσφαλῶς θά ἀκολουθήσουν; Νά μερικά. Θά ἀφαιρεθοῦν οἱ εἰκόνες τοῦ Χριστοῦ ἀπό τίς αἴθουσες τῶν σχολείων καί τῶν δικαστηρίων καί τῶν νοσοκομείων καί τῶν στρατώνων. Θά ἀφαιρεθῆ ἀπό τους κοντούς τῶν σημαιῶν ὁ Σταυρός. Ἴσως νά χρειασθῆ νά ἀλλάξει καί ἡ σημαία μας, ἐπειδή ἔχει τό Σταυρό. Ἤ καί ὁ ἐθνικός μας ὕμνος, ἐπειδή μιλάει γιά τό Σταυρό. Λές καί βάλθηκαν οἱ ἄνθρωποι αὐτοί νά γίνουν χριστιανομάχοι. Λές καί ἔβλαψε αὐτή τήν πατρίδα ἡ Ἐκκλησία τοῦ Σταυροῦ καί πρέπει νά τιμωρηθῆ.

8. Ὅλοι τώρα καταλαβαίνουν ὅτι τό θέμα δέν εἶναι ἁπλά οἱ ταυτότητες. Τό θέμα εἶναι ἡ Πίστη μας. Κι αὐτήν δέν τήν διαπραγματευόμαστε, οὔτε τήν κρύβουμε. Ἀντίθετα, ὅπως οἱ ἄλλοι θέλουν νά μήν τήν ἀναφέρουν, ἐμεῖς τό θεωροῦμε καύχησή μας τό ὅτι εἴμαστε αὐτό πού εἴμαστε.

Θέλουν νά ἐξομοιωθοῦμε μέ τούς Εὐρωπαίους, εἶπε κάποιος. Καί προσέθεσε ὅτι ἐμπόδιο σ' αὐτό εἶναι τάχα ἡ Ἐκκλησία μας. Ἡ Ἐκκλησία μας ἀπό τήν ἀρχή εἶχε καί ἔχει εὐρωπαϊκό προσανατολισμό. Καί θέλει νά προβάλη πρός τήν Εὐρώπη τή χώρα μας ἀλλά καί τόν δικό της πλοῦτο, τήν ἀνατολική μας παράδοση, πού οἱ ξένοι ἐκτιμοῦν. Οἱ ξένοι γνωρίζουν ὅτι «γιά τούς Ἕλληνες ἡ Ὀρθοδοξία εἶναι τό σπίτι τους», ὅπως ἔγραφε πρό ἐτῶν στή γαλλική «Μόντ» ὁ κ. Λακαριέρ (2.11.98). Καί ἀπό μᾶς περιμένουν νά πᾶμε στήν Εὐρώπη μέ τήν ὀρθόδοξη παράδοσή μας καί μέ τήν ἱστορία μας καί τόν πολιτισμό μας. Μόνον ἔτσι μᾶς σέβονται καί μᾶς ὑπολογίζουν.

Προσπαθοῦν κάποιοι νά μᾶς παρουσιάσουν στό ἐξωτερικό ὡς φονταμενταλιστές καί φανατικούς τοῦ ὀπισθοδρομισμοῦ καί τῆς ἄγονης συντήρησης. Μᾶς ἀποκαλοῦν ἐδῶ ἄδικα Χομεϊνίδες καί στενόμυαλους, πού τάχα σύρουμε πρός τά πίσω τήν κοινωνία μας καί ἐμποδίζουμε τόν ἐκσυγχρονισμό της. Καί μέ αὐτά μᾶς διασύρουν στά μάτια τῶν ξένων, γιατί γιά τό δικό μας λαό, πού μᾶς ξέρει, αὐτά δέν «πιάνουν». Ἐμεῖς ἐδῶ στήν Ἑλλάδα διδάσκουμε τό λαό καί δίνουμε πρῶτοι τό παράδειγμα τῆς κοινωνικῆς ἀλληλεγγύης, τῆς πραγματικῆς ἀγάπης, τῆς ἀληθινῆς προόδου, τῆς μεγαλοψυχίας καί τῆς ἀνεκτικότητας. Καί μέ τήν εὐκαιρία αὐτή καταδικάζουμε κάθε τρομοκρατία καί συμπαριστάμεθα στά θύματά της. Θέλουμε μιά κοινωνία πού θά ζῆ ἥσυχα καί εἰρηνικά μέ παραδόσεις καί σταθερή ὑποδομή. Καί ἔχουμε νά ἐπιδείξουμε μέσα στήν κοινωνία μας ἄπειρα δείγματα τῆς συνεργασίας μας μέ ὅλους τούς φορεῖς, μέ τούς νέους, μέ ὅλο τόν κόσμο. Δέν μᾶς ἀποστρέφεται οὔτε μᾶς ἀποφεύγει ὁ λαός μας. Τά μοναστήρια μας κάθε μέρα τά ἐπισκέπτονται χιλιάδες ἄνθρωποι καί ἀναπαύονται σ' αὐτά. Πόσες χιλιάδες ἐξομολογοῦνται τίς ἁμαρτίες τους στούς ἱερεῖς μας καί πόσοι ἄλλοι δέν ἀντίκρυσαν στήν Ἐκκλησία τή στοργική Μάνα πού σκύβει μέ ἀγάπη στόν πόνο τῶν παιδιῶν της; Ποῦ εἶδαν οἱ ἐπικριτές μας τούς Χομεϊνίδες; Καί δέν σκέπτονται τό κακό πού κάνουν στή χώρα μας, ὅταν πρός τά

ἔξω βγάζουν τήν ἀποτρόπαιη εἰκόνα τοῦ φανατισμοῦ, πού δέν μᾶς ταιριάζει, οὔτε μᾶς χαρακτηρίζει;

9. Ζητοῦν οἱ θιασῶτες τοῦ ἄθεου καί ἄθρησκου κράτους τήν ἀποκαθήλωση τῆς Ἐκκλησίας ἀπό τήν ὑψηλή τιμητική θέση, πού τῆς ἐξασφάλισε διαχρονικά ἡ συνείδηση τοῦ ἔθνους, καί τήν ἐξουδετέρωσή της. Ὅμως ἡ Εὐρώπη δέν ζητεῖ κάτι τέτοιο γιά κανένα κράτος-μέλος της. Ἀντιθέτως ἡ Ρωμαιοκαθολική Εὐρώπη στηρίζει πολλές ἐλπίδες στήν Ἑλλάδα γιά τή χριστιανική της παράδοση, γιά νά διασώσει τήν ἑνότητά της. Μέ τή δήλωση δέ τοῦ Ἄμστερνταμ ἡ Ε.Ε. ἀφήνει πλήρη ἐλευθερία γιά τή ρύθμιση τῶν σχέσεων κράτους καί Ἐκκλησίας στίς ἐθνικές κυβερνήσεις, ἀνάλογα μέ τίς ἱστορικές καί ἄλλες συνθῆκες πού ἰσχύουν σέ κάθε κράτος. Ἑπομένως δέν μποροῦν νά ἐπικαλοῦνται τήν Εὐρώπη ὅσοι θέλουν νά «κοντήνουν» τήν Ἐκκλησία.

Καί ἐπί τέλους ἄς ρωτήσουν καί τό λαό ἄν θέλει μιά τέτοια ἐξέλιξη, ἄν δηλαδή θέλει ὁ λαός τήν Ἐκκλησία του ταπεινωμένη, ἀπωθημένη, περιφρονημένη, περιθωριακή, προσωπική μόνο ὑπόθεση τοῦ κάθε πολίτη. Σήμερα μάλιστα πού παρατηρεῖται μιά ἐντυπωσιακή, ὅσο καί πρωτόγνωρη στροφή τοῦ κόσμου καί ἰδίως τῶν νέων μας πρός τήν Ἐκκλησία, ἐπιβάλλεται σοφία καί σύνεση. Ἐμεῖς πιστεύουμε πώς ὁ λαός μας καί μαζί καί οἱ νέοι μας πιστεύουν βαθειά στό Θεό. Τό δείχνουν οἱ δημοσκοπήσεις καί τό γέμισμα τῶν ἐκκλησιῶν ἀπό νέους κυρίως. Αὐτή τήν ὥρα πολλοί σημαδεύουν τήν Ἑλλάδα κι ἐκεῖνο πού μᾶς χρειάζεται δέν εἶναι ἡ ἐξασθένηση ἀλλά ἡ ἰσχυροποίηση τῶν ἐρεισμάτων τῆς πίστεως, τῆς ἑνότητος καί τῆς συνοχῆς. Καί τέτοια εἶναι γιά τό λαό ἡ Ἐκκλησία.

Ἡ Ἐκκλησία καλλιεργεῖ τήν πίστη μέσα στίς καρδιές καί εἶναι ἀνάγκη νά τό τονίσω καί πάλιν. Δέν εἶναι κοσμικός ὀργανισμός ἡ Ἐκκλησία, οὔτε μιμεῖται τίς κοσμικές μεθόδους ἐνέργειας. Ἡ δύναμή της δέν εἶναι στόν πλοῦτο ἤ στήν κοσμική ἰσχύ. Μέσα ἀπό τίς δυσκολίες, ἡ Ἐκκλησία ξαναβρίσκει τό δρόμο της, ἐπειδή τό σκάφος της τό κυβερνᾶ ὁ Χριστός. Ἄν ἡ ἑλληνική Πατρίδα διασώθηκε ἀπό τήν Ἐκκλησία, αὐτό δέν ἀλλάζει σέ τίποτε τόν πνευματικό χαρακτήρα της. Γι᾽ αὐτό ἡ Ἐκκλησία πρωτίστως ἐνδιαφέρεται νά μή διαγραφῆ ἀπό τίς συνειδήσεις τῶν ἀνθρώπων ἡ Πίστη. Ἐπειδή αὐτή ἡ Πίστη, μετατρεπόμενη σέ βίωμα ζωῆς, καθιστᾶ τόν ἄνθρωπο γενναῖο ἀγωνιστή τοῦ καλοῦ, φορέα σεβασμοῦ τῶν χρι-

Ὁι παριστάμενοι Ἀρχιερεῖς εἰς τήν λαοσύναξη γιά τό ζήτημα τῶν ταυτοτήτων

στιανικῶν ἀξιῶν, ἀνυποχώρητο ὑπερασπιστή τῆς ἀγάπης, ἀκέραιο ἠθικό πρόσωπο, μόνιμα προσανατολισμένο πρός τήν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, τόν ἄνθρωπο μέ ὅλα του τά προβλήματα. Κοντά της ὁ λαός μας βρίσκει τό στήριγμα καί τήν ἀπαντοχή του. Ἀλλά ἐνδιαφέρεται τήν Πίστη αὐτή νά τήν προβάλλει, νά τήν τιμᾶ καί νά τήν ὑποστηρίζει καί τό κράτος μας, ποῦ ἔχει πολλούς λόγους νά τό κάνει. Γιά τό ἴδιο καί γιά τό λαό τῆς Ἑλλάδας.

10. Γι' αὐτό ἡ Ἐκκλησία μιλάει ἐξ ὀνόματος αὐτοῦ τοῦ λαοῦ. Καί διαμαρτύρονται μερικοί καθηγητές νομομαθεῖς καί μᾶς λένε. «Δέν ἔχετε κανένα δικαίωμα νά ἐπικαλεῖσθε τό λαό. Τό λαό μόνο ἡ ἐκλεγμένη κυβέρνηση ἐκπροσωπεῖ. Ἀπαντᾶμε λέγοντας, ὅταν λέμε λαό, ἐννοοῦμε τό λαό τοῦ Θεοῦ. Ἔτσι λέγονται, κληρικοί καί λαϊκοί, στή γλώσσα τῆς θεολογίας πού πιστεύουν. Γι' αὐτόν βέβαια τόν λαό μιλᾶμε, τόν λαό τῆς Ἐκκλησίας. Σ' αὐτόν ἀσφαλῶς δέν συμπεριλαμβάνονται οὔτε οἱ ἄθεοι, οὔτε οἱ ἀλλόθρησκοι, οὔτε οἱ ἀλλόδοξοι. Περιλαμβάνονται μόνο οἱ ὀρθόδοξοι. Καί στήν εὐλογημένη χώρα μας αὐτοί εἶναι ἑκατομμύρια. Ἀλλά αὐτοί πού τά λένε αὐτά δέν ἔχουν μελετήσει τή Θεολογία καί μεταφέρουν στό χῶρο τῆς Ἐκκλησίας ἔννοιες πού δέν ἰσχύουν σ' αὐτήν. Ὥρα εἶναι νά μᾶς ἀπαγορεύσουν κιόλας νά λέμε τό «Σῶσον, Κύριε, τόν λαόν Σου καί εὐλόγησον τήν κληρονομίαν Σου...».

Καί ἄς ἔλθουμε τώρα καί στό πολυσυζητημένο ζήτημα τῶν ταυτοτήτων.

1. Τό θέμα αὐτό ὑπάρχει ἀπό παλιά, ἡ ἀμφισβητούμενη ὅμως ρύθμισή του ἀνέκυψε τώρα ὡς κεραυνός ἐν αἰθρίᾳ. Ἡ Ἐκκλησία τό παρακολουθεῖ βέβαια ἀπό 15ετίας περίπου. Καί εἰδική Ἐπιτροπή συνέστησεν ἔγκαιρα γιά νά τό μελετᾶ, ὥστε νά εἴμαστε ἕτοιμοι νά παρουσιάσουμε τίς ἀπόψεις μας. Ἐπί πολλά χρόνια τό ζήτημα ἔμεινε στά ἀζήτητα. Αἰφνιδίως τώρα ἀνεσύρθη ἀπό τήν ἀφάνεια λίγο μετά τίς ἐκλογές. Μόλις διαπιστώσαμε κάποιες ὕποπτες κινήσεις, ἐπιδιώξαμε μιά συμφωνία κυρίων, πού προέβλεπε διάλογο μεταξύ Ἐκκλησίας καί Κυβέρνησης. Δέν μπλεχθήκαμε στό πρόβλημα ἀπό πολυπραγμοσύνη. Δέν φυτρώσαμε ἐκεῖ πού δέν μᾶς ἔσπειραν. Πρόκειται γιά τό θρήσκευμα, ἕνα στοιχεῖο πού ἐνδιαφέρει ἄμεσα τήν Ἐκκλησία. Ἐμεῖς δέν μιλήσαμε, ἐπειδή δέν μᾶς πέφτει λόγος, οὔτε γιά τήν ἀπάλειψη τῆς ὑπηκοότητας, οὔτε γιά τά δακτυλικά ἀποτυπώματα κ.λπ. Καί τοῦτο γιατί ἔχουμε ἐπίγνωση τῶν διακριτῶν μας ρόλων. Ἀσχολούμεθα μέ ὅ,τι ὀργανικά καί λογικά ἐνδιαφέρει τίς ἀρχές μας, τή διδασκαλία μας.

Μέ τήν ἴδια λογική, τήν Ἐκκλησία ἄμεσα ἐνδιαφέρει στίς νέες ταυτότητες, ἐκτός ἀπό τό θρήσκευμα, καί τό ἠλεκτρονικό φακέλλωμα, καί ὁ ἀριθμός 666, καί ὁ ἑνιαῖος κωδικός ἀριθμός. Αὐτά ὅλα σχετίζονται ἄμεσα μέ τήν ἐλευθερία τοῦ ἄνθρωπου, μέ τή διασφάλιση τοῦ ἀπορρήτου τῆς προσωπικῆς ζωῆς, μέ τό σεβασμό τῆς ἀνθρώπινης ἀξιοπρέπειας, μέ τή θρησκευτική συνείδηση τῶν πολιτῶν, γιά τά ὁποῖα ἡ Ἐκκλησία ἀγωνίζεται ἐπί αἰῶνες. Ὅλα αὐτά συνιστοῦν βαρύτατη προσβολή τῆς ἰδιωτικῆς ζωῆς. Ἤδη ἀνεγράφη στόν τύπο ὅτι ἰδιωτικές ἑταιρεῖες ἐμπορεύονται προσωπικά στοιχεῖα ἀνυποψίαστων πολιτῶν, τά ὁποῖα πωλοῦν, μέ ἀποτέλεσμα κανένας πιά νά μήν αἰσθάνεται ἀσφαλής σ' αὐτό τόν τόπο.

2. Ἡ συμφωνία πού ἐπιτύχαμε δέν τηρήθηκε. Καί αἰφνιδίως ἀνηγγέλθη στή Βουλή ἡ ἀπόφαση γιά τήν ἀπάλειψη τοῦ θρησκεύματος ἀπό τίς νέες ταυτότητες. Γιά τήν ἀπόφαση αὐτή διετύπωσε τήν ἀντίθετη γνώμη της τόσον ἡ Διαρκής Ἱερά Σύνοδος ὅσο καί ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας. Ἡ τελευταία μάλιστα ἔκανε μία ὕστατη προσπάθεια ἐπαφῆς μέ τόν κ. Πρωθυπουργό προκειμένου νά τοῦ ἀναπτύξει τίς θέσεις της, χωρίς ὅμως ἀποτέλεσμα.

3. Τί ζητᾶμε ἐμεῖς καί ὁ πιστός λαός; Στήν ἀρχή ζητούσαμε ὅ,τι προβλέπει καί ὁ ἰσχύων νόμος 1988/1991, δηλ. τήν ὑποχρεωτική ἀνα-

γραφή τοῦ θρησκεύματος. Μᾶς εἶπαν αὐτό εἶναι ἀντισυνταγματικό. Κανείς δέν μπορεῖ νά ὑποχρεώσει κάποιον νά ἀναγράψει χωρίς τή θέλησή του τό θρήσκευμά του στήν ταυτότητά του. Τήν ἀντισυνταγματικότητα ὅμως τῶν νόμων δέν τήν κρίνει ὁ κάθε ἐπιστήμων ἤ ἡ κάθε Ἀρχή. Ὑπάρχουν τά δικαστήρια πού τήν κρίνουν. Παρά ταῦτα ἐμεῖς κατανοήσαμε τήν ἀνάγκη νά μήν εἶναι ὑποχρεωτική ἡ ἀναγραφή τοῦ θρησκεύματος, σεβόμενοι τίς ἀπόψεις ἐκείνων πού δέν θέλουν αὐτή τήν ἀναγραφή καί ὑποχωρήσαμε. Καί εἴπαμε, ἐν τάξει. Τότε ἄς ἀφεθῆ ὁ κόσμος ἐλεύθερος στήν προαιρετική ἀναγραφή. Ὅποιος θέλει νά γράφει τό θρήσκευμά του καί ὅποιος δέν θέλει νά μή τό γράφει. Τί δημοκρατικότερο καί τί λογικότερο; Καί ὅμως τελικά οὔτε αὐτό ἔγινε δεκτό. Ἡ Ἀρχή ἐπεκαλέσθη τόν ν. 2472/97, πού στό ἄρθρο 2 κατατάσσει τό θρήσκευμα μεταξύ τῶν εὐαίσθητων στοιχείων τῆς προσωπικότητας, γιά τά ὁποῖα ἀπαγορεύεται κάθε ἐπεξεργασία. Ὅμως ἡ ἀρχή ἀγνόησε τό ἄρθρο 5 τοῦ ἴδιου νόμου πού προβλέπει ἐξαίρεση καί ἐπιτρέπει τήν ἐπεξεργασία καί σ' αὐτά τά εὐαίσθητα στοιχεῖα ὅταν πρός τοῦτο συναινεῖ ὁ ἐνδιαφερόμενος καί ἐγκρίνει ἡ ἀρχή. Ἡ Ἐκκλησία προτείνουσα τήν προαιρετική ἀναγραφή ἐπικαλεῖται αὐτή τή διάταξη. Ἀλλ' ὁμιλεῖ εἰς ὦτα μή ἀκουόντων...

4. Τό ὅλο θέμα στηρίχθηκε στή γνώμη τῆς Ἀρχῆς, πού ἔχει γνωμοδοτικό χαρακτήρα. Καί εἶπεν ἡ Ἀρχή. Ἡ προαιρετική ἀναγραφή εἶναι καί αὐτή ἀντισυνταγματική. Ἀλλά πῶς καί γιατί ἡ Ἀρχή καταστρατηγεῖ τό νόμο; Εἶναι πάνω ἀπό τούς νόμους; Δέν εἶναι δέ μόνο ἡ παραπάνω διάταξη πού ἐμνημονεύσαμε πού εἰσάγει ἐξαίρεση στόν κανόνα τῆς μή ἀναγραφῆς, ὅταν τό θέλει ὁ πολίτης, εἶναι καί ὁ ἄλλος νόμος, ὁ ἰσχύων σήμερα ν. 1988/91 πού ἐπιβάλλει ὑποχρεωτικά τήν ἀναγραφή τοῦ θρησκεύματος στίς ταυτότητες. Γιατί τόν παραβιάζει ἡ ἀρχή, πού εἶναι ταγμένη νά ἐνεργεῖ σύμφωνα μέ τούς νόμους;

5. Εἰδικοί συνταγματολόγοι καί ἔγκριτοι νομομαθεῖς πού συμβουλεύθηκε ἡ Ἐκκλησία τήν διαβεβαίωσαν ὅτι ἡ προαιρετική ἀναγραφή δέν παραβιάζει τό Σύνταγμα. Ἄλλωστε τό 1993 τό κυβερνῶν σήμερα κόμμα, ὡς ἀντιπολίτευση, εἶχε ὁμαδικά ὑποστηρίξει στή Βουλή τήν προαιρετική ἀναγραφή τοῦ θρησκεύματος καί ἐπεκαλεῖτο μάλιστα ἀνάλογη τοποθέτηση τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Βουλῆς. Τότε λοιπόν ἡ προαιρετική ἀναγραφή ἦταν συνταγματική. Σήμερα, μέ τό ἴδιο Σύνταγμα, τί συνέβη καί δέν εἶναι; Ἑπομένως ἡ ἀπόφαση τῆς Ἀρχῆς ὄχι

μόνον δέν εἶναι θέσφατο ἀλλά καί ἀποδεικνύεται νομικῶς διάτρητη. Καί εἶναι νομικῶς διάτρητη ὄχι μόνον γιά τούς παραπάνω λόγους, ἄλλα καί γιά τό γεγονός ὅτι ὁ κ. Πρόεδρός της, πρίν κάν συγκαλέσει τό Συμβούλιο τῆς ἀρχῆς γιά νά λάβει τή γνωστή ἀπόφαση, ἔσπευσεν ὁ ἴδιος μέ δηλώσεις του στόν τύπο καί ἔλαβε θέση στό ὑπό κρίσιν ζήτημα. Εἶπε μάλιστα, ταχθείς ἀναφανδόν μέ τίς ἀπόψεις τοῦ κ. Ὑπουργοῦ Δικαιοσύνης, ὅτι καθ' ὅσον ἀφορᾶ στό θρήσκευμα πρέπει ὁ πολίτης οὔτε κάν νά ἐρωτᾶται, ἄν θέλει νά ἀναγραφῆ στήν ταυτότητά του τό στοιχεῖο αὐτό. Μέ τόν τρόπο αὐτόν ἀπέδειξεν ὅτι δέν εἶχεν ἀμεροληψία καί δέν μποροῦσε νά προεδρεύσει τοῦ Συμβουλίου.

Στήν ἀπόφαση λοιπόν τῆς Ἀρχῆς ὑπάρχει ἰσχυρός ἀντίλογος. Θέλετε νά μάθετε τί ἐπί τοῦ θέματος αὐτοῦ λέγει ἡ Ε.Ε.; Ἡ Ε.Ε. θεωρεῖ μέ ἀπόφαση τοῦ Κοινοβουλίου της, ἔτους 1993, ὅτι ἡ ἀναγραφή τοῦ θρησκεύματος στίς ταυτότητες δέν συνιστᾶ παραβίαση τῆς Εὐρωπαϊκῆς Συνθήκης περί τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων. Καί ἡ Εὐρωπαϊκή Ἐπιτροπή Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων στήν ἀπόφασή της 8.9.1993 ἀποφαίνεται ὅτι ὅποιος σιωπᾶ καί δέν δηλώνει τίς θρησκευτικές του πεποιθήσεις δέν δικαιοῦται νά ἰσχυρισθεῖ ὅτι παραβιάσθηκε ἡ θρησκευτική του ἐλευθερία, ἐπειδή ἄλλοι τίς δηλώνουν. Γιατί οἱ ἐπιστήμονες πού μᾶς λένε τά ἀκριβῶς ἀντίθετα, ἐδῶ δέν διδάσκονται ἀπό τήν Εὐρώπη; Ἡ ἴδια Ἐπιτροπή μέ ἄλλη ἀπόφασή της δέχθηκε ὅτι δέν θίγεται τό δικαίωμα τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας κάποιου, ὅταν οἱ Ἀρχές τῆς χώρας του τόν καλοῦν νά δηλώσει τό θρήσκευμά του.

6. Εἶπεν ἀκόμη ἡ Ἀρχή πώς στήν ταυτότητα περιλαμβάνονται μόνο τά ἀπολύτως ἀπαραίτητα γιά τήν ἐξακρίβωση τῆς ταυτοπροσωπίας τοῦ κατόχου στοιχεῖα. Καί κατά συνέπειαν τό θρήσκευμα δέν ἀνήκει σ' αὐτά. Ἀνεξάρτητα ἀπό τήν ἄποψή μας ὅτι εἰδικά γιά μᾶς τούς Ἕλληνες τό θρήσκευμά μας εἶναι στοιχεῖο τῆς ταυτότητάς μας, ὁ νόμος τοῦ 1986 ὁρίζει ὅτι στήν ταυτότητα καταχωρίζονται καί ἄλλα στοιχεῖα πού ἐπέχουν θέση ἐπίσημης βεβαίωσης γιά τίς Ἀρχές τοῦ κράτους, χωρίς νά χρειάζονται ἄλλες γραφειοκρατικές διαδικασίες καί χρονοβόρες καί δραχμοβόρες γιά τόν πολίτη. Καί τό σημεῖο αὐτό εἶναι ἀξιοπρόσεκτο. Πρόκειται μέ ἄλλα λόγια γιά τή διευκόλυνση τῶν ἔννομων σχέσεων. Αὐτή τή διάσταση ἐπιμένει νά τήν ἀγνοεῖ ἡ Ἀρχή.

7. Ἰσχυρίζονται οἱ ἀντιδρῶντες, καί σ' αὐτήν ἀκόμη τήν προαιρετική ἀναγραφή τοῦ θρησκεύματος, ὅτι τό θρήσκευμα γράφεται στίς ταυτότητές μας ἀπό τό 1942 μέ τήν πρωτοβουλία τῶν γερμανικῶν Ἀρχῶν Κατοχῆς καί αὐτό γιά νά μποροῦν τάχα νά ἐπισημαίνουν τούς Ἑβραίους. Ἀπαντᾶμε. Δέν εἶναι σωστή ἡ πληροφορία. Ἄν οἱ Γερμανοί ἔκαναν τότε κάτι τέτοιο, τότε γιατί δέν ἔκαναν τό ἴδιο καί στίς ἄλλες κατεχόμενες χῶρες τῆς Εὐρώπης; Καί ἄν μέσῳ τῶν ταυτοτήτων συνελάμβαναν τούς Ἑβραίους οἱ Γερμανοί, τότε θά ἔπρεπε σέ ὅλες τίς ἄλλες εὐρωπαϊκές χῶρες, ὅπου δέν ὑπῆρχαν ταυτότητες μέ τό θρήσκευμα, νά εἶχαν σωθῆ ὅλοι οἱ Ἑβραῖοι. Ὅμως τό ἀκριβῶς ἀντίθετο συνέβη. Μόνο στήν Ἑλλάδα πολλοί Ἑβραῖοι σώθηκαν χάρη στίς ταυτότητες. Γιατί ἔτσι δόθηκε ἡ εὐκαιρία στόν ἀοίδιμο Ἀρχιεπίσκοπο Δαμασκηνό, σέ συνεργασία μέ τόν τότε Ἀστυνομικό Διευθυντή Ἀθηνῶν ἀείμνηστο Ἄγγελο Ἔβερτ, νά ἀλλάζουν τίς ταυτότητες τῶν Ἑβραίων καί νά τούς παρουσιάζουν ὡς ὀρθοδόξους χριστιανούς. Καί αὐτό τό ἔχουν ἀναγνωρίσει καί οἱ ἴδιοι οἱ ἰσραηλίτες συμπολίτες μας, καί τό ἴδιο το κράτος τοῦ Ἰσραήλ. Αὐτή ἡ ἀναγραφή σέ τελευταία ἀνάλυση εἶναι ἕνα κεκτημένο δικαίωμά μας καί. δέν μπορεῖ ξαφνικά καί ἀπότομα νά διαγραφῆ.

8. Ζητοῦμε αὐτή τή στιγμή ἐπί πλέον ἀπό ὅλο τόν πολιτικό κόσμο, τούς δημοσιογράφους, τά ΜΜΕ καί ἄλλους φορεῖς τῆς Πολιτείας νά τοποθετηθοῦν μπροστά στό φαινόμενο τῶν ἠλεκτρονικῶν ταυτοτήτων καί τοῦ ἠλεκτρονικοῦ φακελλώματος τῶν πολιτῶν καί νά ἀντιδράσουν. Πρόκειται γιά μεῖζον θέμα πού ἀναφέρεται στίς ἀτομικές ἐλευθερίες τῶν πολιτῶν. Ὁ ἀγώνας μας σήμερα δέν εἶναι μόνο γιά τό θρήσκευμα, εἶναι καί γιά ὅλη τή φιλοσοφία πού διέπει τίς νέες ταυτότητες καί πού τελικά ὁδηγεῖ στόν ἐξανδραποδισμό τοῦ πολίτη.

Θεσσαλονικεῖς, Χριστιανοί Ἕλληνες,

Ἡ σιωπή, γράφει ὁ ἀββᾶς Ἰσαάκ, εἶναι ἡ φωνή τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Τώρα ὅμως ὑπάρχουν στιγμές πού ἡ σιωπή παραχωρεῖ τή θέση της στόν ἐκφραστικό λόγο πού μπαίνει στίς καρδιές καί συντονίζει τίς δυνάμεις τῆς ψυχῆς. Βλέπω τόν παλμό σας καί ρίγη συγκινήσεως διαπερνοῦν τό σῶμα μου. Ἐμεῖς ἐδῶ δέν κάνουμε ἀνταγωνισμό ἰσχύος μέ κανένα. Κάνουμε μιά εἰρηνική κατάθεση μαρτυρίας. Εἰρηνική, τό τονίζω. Σήμερα ἡ πατρίδα περνᾶ μεγάλη δοκιμασία γιά πολλά ἄλλα θέματα. Εἶναι ἄστοχη πολυτέλεια ἡ δημιουργία καί νέων. Ἡ Λαοσύναξή

μας ἔδωσε ἤδη τό Μήνυμα. Αὐτός ὁ κόσμος δέν πρέπει νά νιώθει προδομένος. Αὐτά τά παιδιά δέν μποροῦν νά βλέπουν γύρω τους νά γκρεμίζονται τά θεμέλια τῆς ζωῆς τους. Ἡ Ἱεραρχία σήμερα στράφηκε στό λαό τοῦ Θεοῦ ζητώντας νά διατρανώσει τήν θέλησή του τήν ἀταλάντευτη νά ἀφεθῆ προαιρετική ἡ ἀναγραφή τοῦ θρησκεύματος στίς ταυτότητες, νά ἀντιμετωπισθῆ τό φάσμα τοῦ ἠλεκτρονικοῦ φακελλώματος καί νά ἀποφευχθοῦν ἄλλα μέτρα σέ βάρος τῆς Ἐκκλησίας, πού ἔχει προαναγγείλλει ὁ θεωρητικός τοῦ ξηλώματος. Μέτρα πού τελικά βλάπτουν τό ἔθνος. Τή θέληση αὐτή ποιός μπορεῖ νά ἀγνοήσει; Ποιός μπορεῖ νά ἀντισταθῆ στή λαϊκή φωνή; Στράφηκε ἐπίσης ἡ Ἐκκλησία σήμερα καί πρός τή νόμιμη κυβέρνηση τῆς χώρας καί ἐζήτησε μαζί της διάλογο γιά τίς ταυτότητες.

Ἐλέχθη ὅτι σήμερα δέν θά ὑπάρξουν νικητές καί ἡττημένοι. Πράγματι. Δέν ἤρθαμε γιά νά φοβερίσωμε κανένα, οὔτε γιά νά ἐντυπωσιάσουμε μέ τόν ὄγκο μας τή διεθνῆ κοινή γνώμη. Δέν θέλουμε νά σκεφθῆ κανείς ὅτι κινούμεθα ἀπό κίνητρα πολιτικά. Πονᾶμε γιά τήν τύχη τῆς Ἑλλάδος μας καί διαμαρτυρόμαστε ἔντονα, χωρίς ἐθνικιστικές ἐξάρσεις. Δέν ἐπιδιώκουμε νά διχάσουμε τό λαό. Γι' αὐτό καί δέν ζητᾶμε τίς δάφνες τοῦ νικητή. Μόνος νικητής θέλουμε νά εἶναι ὁ Χριστός καί ἡ Ἑλλάδα, αὐτά τά δύο, πού ὅπως ἔλεγε ὁ πατρό-Κοσμᾶς, κανείς δέν μπορεῖ νά μᾶς τά ἀφαιρέση, ἐκτός κι ἄν ἀπό μόνοι μας τά ἀπαρνηθοῦμε. Ποιός ἀπό μᾶς εἶναι διατεθειμένος νά τά προδώσει καί νά τά ἀπαρνηθῆ; Νομίζω πώς κανείς. Ναί, κανείς.

Πιστεύω σέ σᾶς. Πιστεύω στή νεολαία. Πιστεύω στόν ἱερό μας κλῆρο. Πάρτε στά χέρια σας τή μεγάλη ἐτούτη ὑπόθεση καρδιᾶς καί μήν ὑποστέλλετε τίς σημαῖες καί τά λάβαρα. Ἡ Ἐκκλησία γιά ἄλλη μία φορά θά προσφέρει ὑπηρεσίες στόν τόπο. Ἡ παράδοση θά διασωθεῖ καί ὁ λαός θά ἀναπνεύσει. Ζητᾶμε μιά δίκαιη λύση. Καί ἡ φωνή μας «ὡς φωνή ὑδάτων πολλῶν» θά πετάξει στ' ἀκρογιάλια, στά βουνά καί στίς πόλεις μας καί θά φθάσει ἐκεῖ κάτω στην Ἀθήνα. Καί θά ἀκουσθῆ ὡς βροντή. Ἐμεῖς αὐτή τή στιγμή ἁπλώνουμε ἀπό τή Θεσσαλονίκη τό χέρι στήν Ἀθήνα. Κι ἐλπίζουμε ὅτι θά ὑπάρχει κι ἀπό ἐκεῖ ἀνταπόκριση.

Ἡ Ἑλλάδα δέν νοεῖται ἀποκομμένη ἀπό τήν Ὀρθοδοξία, Ἑλλάδα καί Ὀρθοδοξία εἶναι δίδυμο ἀδιάσπαστο. Ἡ νομοτέλεια τῆς ἱστορίας τό ἐπιβεβαιώνει. Ὁ λαός τό βιώνει. Ἡ πατρίδα τό ἀξιώνει. Ἡ Ἐκκλησία τό

καμαρώνει. Ἐδῶ τώρα διαμαρτυρηθήκαμε εἰρηνικά, ὁμολογήσαμε τήν πίστη μας εἰρηνικά καί θά πορευθοῦμε στά σπίτια μας εἰρηνικά. Ὅλους τούς ἀγαπᾶμε καί γιά ὅλους προσευχόμαστε. Ἄς ψάλλουμε τώρα ὅλοι μαζί τό «Τῇ Ὑπερμάχῳ...».

Ἐν συνεχείᾳ, ἀφοῦ ἐψάλη τό «Τῇ Ὑπερμάχῳ...», μέ τήν παρότρυνση τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου κ.κ. Παντελεήμονος, ἐψάλη ὁ Ἐθνικός Ὕμνος ἐγείροντας στίς ψυχές ὅλων ἐθνικόν φρόνημα καί πατριωτισμό.

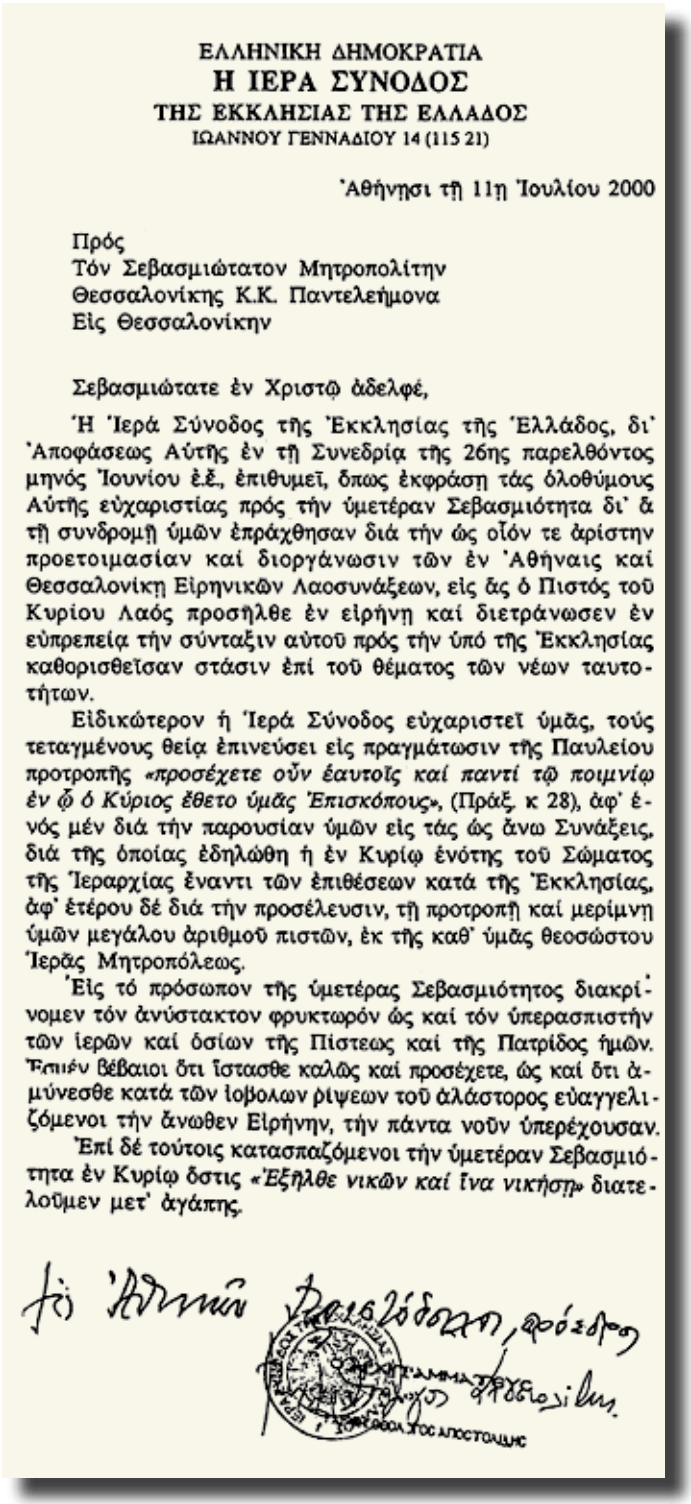

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 (115 21)

Ἀθήνησι τῇ 11ῃ Ἰουλίου 2000

Πρός
Τόν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην
Θεσσαλονίκης Κ.Κ. Παντελεήμονα
Εἰς Θεσσαλονίκην

Σεβασμιώτατε ἐν Χριστῷ ἀδελφέ,

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, δι' Ἀποφάσεως Αὐτῆς ἐν τῇ Συνεδρίᾳ τῆς 26ης παρελθόντος μηνός Ἰουνίου ἐ.ἔ., ἐπιθυμεῖ, ὅπως ἐκφράσῃ τάς ὁλοθύμους Αὐτῆς εὐχαριστίας πρός τήν ὑμετέραν Σεβασμιότητα δι' ἧς τῇ συνδρομῇ ὑμῶν ἐπράχθησαν διά τήν ὡς οἷόν τε ἀρίστην προετοιμασίαν καί διοργάνωσιν τῶν ἐν Ἀθήναις καί Θεσσαλονίκῃ Εἰρηνικῶν Λαοσυνάξεων, εἰς ἃς ὁ Πιστός τοῦ Κυρίου Λαός προσῆλθε ἐν εἰρήνῃ καί διετράνωσεν ἐν εὐπρεπείᾳ τήν σύνταξιν αὐτοῦ πρός τήν ὑπό τῆς Ἐκκλησίας καθορισθεῖσαν στάσιν ἐπί τοῦ θέματος τῶν νέων ταυτοτήτων.

Εἰδικώτερον ἡ Ἱερά Σύνοδος εὐχαριστεῖ ὑμᾶς, τούς τεταγμένους θείᾳ ἐπινεύσει εἰς πραγμάτωσιν τῆς Παυλείου προτροπῆς *«προσέχετε οὖν ἑαυτοῖς καί παντί τῷ ποιμνίῳ ἐν ᾧ ὁ Κύριος ἔθετο ὑμᾶς Ἐπισκόπους»*, (Πράξ. κ 28), ἀφ' ἑνός μέν διά τήν παρουσίαν ὑμῶν εἰς τάς ὡς ἄνω Συνάξεις, διά τῆς ὁποίας ἐδηλώθη ἡ ἐν Κυρίῳ ἑνότης τοῦ Σώματος τῆς Ἱεραρχίας ἐναντι τῶν ἐπιθέσεων κατά τῆς Ἐκκλησίας, ἀφ' ἑτέρου δέ διά τήν προσέλευσιν, τῇ προτροπῇ καί μερίμνῃ ὑμῶν μεγάλου ἀριθμοῦ πιστῶν, ἐκ τῆς καθ' ὑμᾶς θεοσώστου Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

Εἰς τό πρόσωπον τῆς ὑμετέρας Σεβασμιότητος διακρίνομεν τόν ἀνύστακτον φρυκτωρόν ὡς καί τόν ὑπερασπιστήν τῶν ἱερῶν καί ὁσίων τῆς Πίστεως καί τῆς Πατρίδος ἡμῶν. Ἐπιπέν βέβαιοι ὅτι ἱστασθε καλῶς καί προσέχετε, ὡς καί ὅτι ἀμύνεσθε κατά τῶν ἰοβόλων ριψεων τοῦ ἀλάστορος εὐαγγελιζόμενοι τήν ἄνωθεν Εἰρήνην, τήν πάντα νοῦν ὑπερέχουσαν.

Ἐπί δέ τούτοις κατασπαζόμενοι τήν ὑμετέραν Σεβασμιότητα ἐν Κυρίῳ ὅστις *«Ἐξῆλθε νικῶν καί ἵνα νικήσῃ»* διατελοῦμεν μετ' ἀγάπης.

Ἔγγραφον εὐχαριστίας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου γιά τήν ἄρτια διοργάνωση τῆς λαοσυνάξεως εἰς τήν Θεσσαλονίκη

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΔΕΚΑΤΟ

ΑΝΥΣΤΑΚΤΗ ΜΕΡΙΜΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΜΕΣΩ ΣΟΦΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΚΑΙΡΩΝ ΕΓΚΥΚΛΙΩΝ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ

Κληρικοί καί λαϊκοί πού βίωσαν τήν πνευματική πατρότητα τοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Παντελεήμονος Β΄ θυμοῦνται τά «χριστιανικά τέλη» τῆς ζωῆς του καί προπαντός προσπαθοῦν νά τόν μιμηθοῦν ὡς πρός τήν ἐν Χριστῷ πίστη, τήν ἀφοσίωσή του στήν Ἐκκλησία καί στά πρός δόξαν Θεοῦ καλά του ἔργα[508]. Ζοῦσε ἐνσυνείδητα τήν εὐλογημένη κοινωνία τῆς χάριτος καί προσπαθοῦσε πάντοτε νά μεταφέρει τά βιώματα αὐτά πρός τόν εὐλαβέστατο Κλῆρο καί τόν ἐκλεκτό Λαό τοῦ Θεοῦ, ζώντας μέσα στό ὅραμα νά καταστεῖ ἡ κοινωνία μας κοινωνία Ἁγίων.

Στίς ποιμαντορικές ἐγκυκλίους του παρεῖχε πλήρως καί ἀφειδῶς τόν πλοῦτο τῆς γνώσεως καί σοφίας του. Τά κείμενα αὐτά ἀποτέλεσαν μικρές θεολογικές διατριβές, καθώς συνδυάζουν Ὀρθόδοξη Θεολογία καί φιλοσοφικό στοχασμό. Ἦταν γεμάτες θεολογικῶν, ἁγιογραφικῶν, πατερικῶν, κοινωνιολογικῶν καί πλείστων ἄλλων ὑποθηκῶν, οἱ ὁποῖες ἀφενός ἀντανακλοῦσαν τίς ἀπαιτήσεις τῶν καιρῶν καί παρακινοῦσαν τούς πάντες, καί ἀφετέρου μαρτυροῦν τήν εὐρύτητα τοῦ πνεύματός

508. Τό παρόν κεφάλαιο ἀποτελεῖ περίληψη καί σχολιαμό τῶν ποιμαντορικῶν ἐγκυκλίων τοῦ Σεβαστοῦ Ἱεράρχου, κυρίως ἀπό τό βιβλίο: Παντελεήμονος Β΄ Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης (1974-2003), *Ποιμαντορικαί Ἐγκύκλιοι (2000-2003)*, Θεσσαλονίκη 2007.

του καί τήν καλλιέπεια τοῦ λόγου του. Σέ αὐτές ἐπεδίωκε κυρίως τήν μεταρσίωση τοῦ ἀκροατηρίου διά τοῦ θείου κηρύγματος[509].

Ὅπως σέ ὅλα τα κείμενα τοῦ Μακαριστοῦ Μητροπολίτου, ἔτσι καί στίς Ἐγκυκλίους του τά κύρια γνωρίσματα τοῦ περιεχομένου τους εἶναι ἡ χριστοκεντρικότης, ἡ ὀρθόδοξη ἐκκλησιολογία, τό ἐνδιαφέρον γιά τόν ἄνθρωπο[510], ἡ ἀνανέωση τοῦ ὀρθοδόξου χριστιανικοῦ φρονήματος, καί σέ εἰδικές περιπτώσεις, ἡ φανέρωση τῆς βαθειᾶς φιλοπατρίας του πρός τήν Ἑλλάδα, τήν ὁποία μετέδιδε πρός ὅλους.

Οἱ Ἐγκύκλιοι, μέ τίς ὁποῖες ἀπευθυνόταν στόν Κλῆρο καί τόν Λαό τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, ἐκφράζουν τόν θεολογικό λόγο τῆς πνευματικῆς οἰκοδομῆς καί τῆς Ὀρθοδόξου Μαρτυρίας, μέσα ἀπό τήν δυναμική τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ στόν ὁποῖο καλεῖ τόν λαό νά μείνει ἀμετακίνητα σταθερός διατηρώντας τό Ὀρθόδοξο φρόνημα καί τήν ἀγάπη πρός τήν πατρίδα. Καλεῖ σέ πνευματική ἐγρήγορση καί ἀγωνιστική πορεία προβάλλοντας ὡς πρότυπα τόν Κύριο ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστό, τήν κυρία Θεοτόκο καί τούς Ἁγίους. Ὅλα τά παραπάνω τίς καθιστοῦν πνευματική παρακαταθήκη καί ἐκφράζουν τήν πατρική του ἐπιθυμία νά ζοῦμε δικαίως καί εὐσεβῶς.

1. Διδαχές περί Θείας Λατρείας

Ἡ ζῶσα λατρεία πρός τόν τρισάγιο Θεό χαρακτηρίζει τήν ζωή, τήν πορεία καί τό ἔργο τοῦ Μακαριστοῦ Γέροντος Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Παντελεήμονος τοῦ Β΄[511]. Συχνά διεκήρυσσε ὅτι ἡ ζωή τοῦ ἀνθρώπου εἶναι γεγονός πού κέντρο της ὀφείλει νά ἔχει τόν Χριστό, γεγονός πού πραγματώνεται μέ τήν συμμετοχή στήν Θεία Λειτουργία καί τήν ἀδιάλειπτη προσευχή.

509. Ὅπ.π.

510. Ἀνθίμου Ρούσα, Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, «Πρόλογος», στό Παντελεήμονος Β΄ Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης (1974-2003), *Ποιμαντορικαί Ἐγκύκλιοι (2000-2003),* Θεσσαλονίκη 2007.

511. Τά ἀκολουθοῦντα ἀποτελοῦν περίληψη καί σχολιαμό τῶν διδαχῶν περί θείας λατρείας τοῦ Σεβαστοῦ Ἱεράρχου, κυρίως ἀπό τό βιβλίο: Παντελεήμονος Β΄ Χρυσοφάκη, Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης (1974-2003), *Διδαχαί περί Θείας Λατρείας*, Θεσσαλονίκη 2008.

Ἡ θεία Λειτουργία καί τά περί θείας λατρείας ἱερά γράμματα τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας ἦταν πάντοτε γιά τόν σεβαστό Γέροντα πηγή δυνάμεως καί εὐλογίας πνευματικῆς. Ὁ ἴδιος παιδιόθεν ζοῦσε τήν μυσταγωγία τῆς θείας λατρείας μέ τήν ἔντονη μυστηριακή ζωή. Χαρακτηριστικό παράδειγμα τοῦ γεγονότος αὐτοῦ ἀποτελεῖ ἡ κατασκευή παρεκκλησίου στόν αὔλειο χῶρο τῆς πατρικῆς του οἰκίας, ὅπου ἐτέλει ἱερές Ἀκολουθίες μέ τούς συνομηλίκους του, δοξολογώντας τόν Θεό μέ ψαλμούς, ὕμνους καί ὠδές πνευματικές. Ὅλα αὐτά ἀπετέλεσαν τήν πρόγευση καί τό ἄγγελμα γιά τήν μετέπειτα πορεία τῆς ζωῆς του.

Ἐκτός αὐτοῦ, ἡ ἀγωνία καί τό ἐνδιαφέρον τοῦ Ἐπισκόπου γιά τόν λαό πού ὁ Θεός τοῦ ἐμπιστεύθηκε νά ποιμαίνει, δέν περιοριζόταν μόνο στά ὅρια τῆς κάθε μορφῆς φιλανθρωπικῆς μερίμνης καί τῶν πάσης φύσεως ἔργων κοινωφελοῦς ἀξίας καί σημασίας. Ζηλωτής καί δραστήριος σ᾽ ὅλους τούς τομεῖς τῆς ποιμαντικῆς του διακονίας, συνεδύαζε τή φιλανθρωπική του παρουσία μέ τή λατρευτική ζωή καί ἐμπειρία, καθώς πίστευε ὅτι ὁ Ἀρχιερέας ὡς οἰκονόμος τῆς ἀρχιερατικῆς χάριτος καί μιμητής τοῦ ἀληθινοῦ ποιμένος Χριστοῦ καλεῖται νά εἶναι ὁδηγός τυφλῶν, παιδευτής ἀφρόνων καί δάσκαλος μέσα στόν κόσμο. Τά κηρύγματα καί οἱ Διδαχές του λειτουργικοῦ περιεχομένου ἀποσκοποῦσαν στή λατρευτική ἀγωγή τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ καί τήν καλλιέργεια τοῦ λειτουργικοῦ ἤθους σέ μία ἐποχή λατρευτικοῦ ἀναλφαβητισμοῦ καί ἀποξένωσης ἀπό τήν εὐχαριστιακή ἐμπειρία. Γιά τόν λόγο αὐτό οἱ διδαχές του περί Θείας Λατρείας εἶναι κείμενα κυρίως προτρεπτικά, ἀποτελοῦν δηλαδή παραινέσεις πρός τόν ἱερό Κλῆρο καί τόν εὐσεβῆ Λαό[512], γιά θέματα θείας λατρείας καί ἐπωφελοῦς συμμετοχῆς στά ὑπό τῆς Ἐκκλησίας τελούμενα, ὥστε τόσο οἱ εὐχαριστιακές λειτουργικές Συνάξεις γιά τήν τέλεση τῆς Θείας Λειτουργίας, ὅσο καί οἱ λοιπές μυστηριακές πράξεις καί οἱ ἱερές Ἀκολουθίες νά ἀποβαίνουν πνευματικῶς ἐπωφελεῖς καί ἐποικοδομητικές γιά τό πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας[513].

Στά κείμενά του αὐτά τονίζε, ἐπίσης, τήν ἱστορικότητα τῆς χριστιανικῆς λατρείας, ἀλλά κυρίως ἐπεσήμαινε τόν θεολογικό καί μυ-

512. Ἀνθίμου Ρούσα, Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, «Πρόλογος», στό *Διδαχαί περί Ἱερᾶς Ἐξομολογητικῆς*, Θεσσαλονίκη 2009.

513. Παντελεήμονος Β΄ Χρυσοφάκη, Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης (1974-2003), *Διδαχαί περί Θείας Λατρείας*, Θεσσαλονίκη 2008.

σταγωγικό της χαρακτήρα. Οὐσιαστικά ὑπομνημάτιζαν μέ ἁπλό καί εὐσύνοπτο τρόπο τά ἐπί μέρους στοιχεῖα πού ἀπαρτίζουν τό ὅλο κείμενο τῆς θείας Λειτουργίας.

Ἑπομένως, οἱ βασικοί στόχοι τοῦ λειτουργικοῦ λόγου τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου εἶναι κυρίως τρεῖς.

Πρῶτο νά διδάξει τούς ἱερεῖς τό «εὐσχημόνως καί κατά τάξιν» τῆς θείας λατρείας. Χαρακτηριστικές εἶναι οἱ θέσεις του περί τῆς εὐπρεπείας τῶν κινήσεων τοῦ λειτουργοῦ, τόν σεβασμό του στά προβλεπόμενα ἀπό τό Τυπικό καί τήν εἰς ἐπήκοον ἀνάγνωση τῶν εὐχῶν τῆς θείας Λειτουργίας.

Δεύτερο νά ἐμπνεύσει στούς πιστούς τήν ἀνάγκη συνεχοῦς μετοχῆς στό μυστήριο τῆς θείας Εὐχαριστίας.

Τρίτο νά βοηθήσει τόν λαό τοῦ Θεοῦ νά κατανοήσει καλύτερα τά τελούμενα στή θεία λατρεία καί δή τή θεία Λειτουργία πού εἶναι καί ὁ κεντρικός ἄξονας τῶν μυσταγωγικῶν του κηρυγμάτων.

Γενικότερα, διά τοῦ κηρύγματος καλλιεργεῖται τό λατρευτικό – μυσταγωγικό φρόνημα τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας. Καταφάσκει στό διαχρονικό αἴτημα γιά σύνδεση τοῦ κηρύγματος μέ τήν θεία λατρεία καί τήν ἀνάγκη οἰκοδομῆς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος ἐπί τῇ βάσει τῆς ὑπερβάσεως τῶν ἀτομικῶν προτεραιοτήτων καί τῆς ἀναδείξεως τῶν πνευματικῶν προϋποθέσεων πού δημιουργεῖ ἡ σύνδεσή μας μέ τή λειτουργική προσευχή καί τό μυστήριο τῆς ἀληθινῆς σύναξης καί κοινωνίας, τή θεία Εὐχαριστία.

2. Λόγοι Πνευματικῆς Οἰκοδομῆς καί Ποιμαντικῆς Διακονίας

Τόν λόγο, τόν ὁποῖο ἀπηύθυνε στό ποίμνιό του ὁ Μακαριστός Μητροπολίτης χαρακτήριζε, ἀφενός βαθύς σεβασμός γιά τήν Ἑλλάδα, τήν Ὀρθοδοξία, τήν κυρία Θεοτόκο, τούς Ἁγίους καί τόν Τριαδικό Θεό καί ἀφετέρου βαθειά πίστη, μεγάλος ζῆλος καί αἰσιοδοξία, τήν ὁποία ἀντλοῦσε ἀπό τά περί ἀναστάσεως ἱερά κείμενα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καί κατ᾽ ἐξοχήν ἀπό τόν Σταυρωθέντα καί Ἀναστάντα Ἰησοῦ Χριστό[514].

514. Τά γραφόμενά μας ἀποτελοῦν περίληψη καί σχολιαμό τῶν διδαχῶν *περί Ἱερᾶς Ἐξομολογητικῆς* καί τῶν λόγων πνευματικῆς οἰκοδομῆς καί ποιμαντικῆς διακονίας τοῦ

Μετά τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος Χριστοδούλου καί τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Λαγκαδᾶ Σπυρίδωνος

Πίστευε καί ἐπαναλάμβανε ὅτι ἡ οἰκογένεια, καθώς ἀποτελεῖ τό κύτταρο τῆς κοινωνίας, πρέπει νά εἶναι θεμελιωμένη ἐπί τοῦ θεμελίου λίθου πού λέγεται Ἰησοῦς Χριστός, διότι σέ μιά τέτοια περίπτωση οὐδέποτε θά διαλυθεῖ καί τά ἐμπόδια τά ὁποῖα παρουσιάζονται θά ἐπιλύονται μέ τήν ἀγάπη ἐκείνη καί τήν δικαιοσύνη, τήν ὁποία ἐμπνέει ὁ ἄρχων τῆς εἰρήνης καί ἡ προσωποποίηση τῆς δικαιοσύνης. Ἐπίσης, θεωροῦσε ὅτι, ἄν βάλουμε στή ζωή μας τόν Χριστό, οἱ ἀπόγονοί μας θά βροῦν μία κοινωνία Ἁγία, μία κοινωνία σοφῶν, μία κοινωνία στήν ὁποία θά ἐπικρατεῖ ἡ εἰρήνη, ἡ ἀγάπη ἡ ἄδολος καί ἡ χαρά ἡ ἀνυπόκριτος[515].

Διεκήρυττε, ἐπίσης, τήν ἐπίκληση τῆς χάριτος τοῦ Παναγίου Πνεύματος, γιά νά ἀνέλθουμε σέ ὑψηλότερα πνευματικά ἐπίπεδα καί νά βοηθήσουμε καί ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ζοῦν στήν ἀσωτία, νά ἐπανέλθουν πλησίον τοῦ Λυτρωτοῦ καί Σωτῆρος. Μιμούμενοι τό παράδειγμα τοῦ Σαμαρείτου[516], πού εὐχαρίστησε μέ ὅλες του τίς σωματικές καί ψυχικές δυνάμεις τόν εὐεργέτη του Κύριο, πρέπει νά εἴμαστε εὐγνώμονες καί νά ἐκφράζουμε τήν εὐγνωμοσύνη μας αὐτή πρός τόν Θεό, πρός τήν Παναγία καί πρός τούς Ἁγίους[517].

Μελέτημα καθημερινό, τόνιζε συχνά, ὅτι πρέπει νά ἀποτελεῖ ἡ Ἁγία Γραφή καί οἱ Ἅγιοι Πατέρες, ἐνῶ συγχρόνως ὀφείλουμε νά ἐφαρμόζουμε τά διδάγματα πού ἐξάγονται ἀπό τή μελέτη αὐτή στήν καθημερινή μας ζωή, διότι ἔτσι θά καταστήσουμε τή ζωή μας ὡραιότερη, μία ζωή πλήρη ἀγαθῶν ἔργων καί ἐλεημοσυνῶν.

Στά ἐθνικά θέματα, θεωροῦσε ὅτι ἑνωμένοι καί ἀγαπημένοι μποροῦμε καί πάλι νά μεγαλουργήσουμε καί νά καταστήσουμε τήν Ἑλλά-

---

Σεβαστοῦ Ἱεράρχου κυρίως ἀπό τά βιβλία: Παντελεήμονος Β΄ (Χρυσοφάκη), Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης 1974-2003, *Λόγοι πνευματικῆς οἰκοδομῆς καί ποιμαντικῆς διακονίας*, Θεσσαλονίκη 2006 καί Παντελεήμονος Β΄ Χρυσοφάκη, Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης (1974-2003), *Διδαχαί περί Ἱερᾶς Ἐξομολογητικῆς*, Θεσσαλονίκη 2009.

515. Παντελεήμονος Β΄ (Χρυσοφάκη), Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης 1974-2003, *Λόγοι πνευματικῆς οἰκοδομῆς καί ποιμαντικῆς διακονίας*, Θεσσαλονίκη 2006.

516. Παντελεήμονος Β΄ Χρυσοφάκη Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης (1974-2003), *Διδαχαί περί Ἱερᾶς Ἐξομολογητικῆς*, Θεσσαλονίκη 2009.

517. Ἀνθίμου Ρούσα, Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, «Πρόλογος» στό Παντελεήμονος Β΄ Χρυσοφάκη, Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης (1974-2003), *Διδαχαί περί Ἱερᾶς Ἐξομολογητικῆς*, Θεσσαλονίκη 2009.

δα μεγάλη καί δοξασμένη διά τῆς ζώσης πίστεως στήν Μία, Ἁγία, Καθολική καί Ἀποστολική τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία.

Ὡς καλός, ἑπομένως, Ποιμενάρχης, ὑπεγράμμιζε καί ὑπενθυμίζε τήν ἀνάγκη τῆς πνευματικῆς ζωῆς, τοῦ πνευματικοῦ ἀγῶνος καί τῆς ἀφοσιώσεως στά πιστεύματα καί τά ἀξιακά σύνολα μέ τά ὁποῖα ἐπί αἰῶνες ζεῖ ὁ Ἑλληνισμός. Ὡς ἐκ τούτου, μιλοῦσε μέ βαθύ σεβασμό γιά τήν Ἑλλάδα, τήν Ὀρθοδοξία, τήν Κυρία Θεοτόκο, τούς Ἁγίους καί τόν Τριαδικό Θεό. Ὅταν μάλιστα ἀνεφέρετο στό σεπτό πρόσωπο τῆς Κυρίας Θεοτόκου, συνεκινεῖτο βαθύτατα, λόγῳ τῆς εὐλαβείας του. Δέν εἶναι μάλιστα ἄσχετο τό γεγονός ὅτι ὁ Μακαριστός Πατήρ παρέδωσε τήν ἡγιασμενη ψυχή του στόν Κύριο, καθώς εὑρίσκετο στό Περιβόλι τῆς Παναγίας, καί μάλιστα στό «Κάθισμα» τῆς Πορταϊτίσσης τῆς Ἱ. Μονῆς Ἰβήρων.

Ἡ μεγάλη του ἀγάπη στούς Ἁγίους, ἀλλά καί ὁ σεβασμός του στήν τάξη καί τόν μυσταγωγικό πλοῦτο τῆς θείας λατρείας ἐνέπνεαν τούς ποιμαντικούς του σχεδιασμούς καί τήν ἐν γένει χριστιανική του μαρτυρία. Ἡ ἵδρυση π.χ. μεγαλοπρεπῶν Ναῶν, οἱ πρωτοβουλίες του γιά τήν προώθηση τῶν ἁγιολογικῶν σπουδῶν καί τήν ἀναγνώριση σπουδαίων Θεσσαλονικέων Ἁγίων, ὅπως τῶν Ἁγίων Συμεών, Νικολάου Καβάσιλα καί Εὐσταθίου τοῦ Καταφλώρου, καθώς ἐπίσης καί τά θεολογικά, λειτουργικά καί ἀντιαιρετικά Συνέδρια, ἐπιβεβαιώνουν ἀκριβῶς αὐτήν τήν ἀλήθεια, τή βαθειά δηλαδή προσήλωση τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου στά θέσμια τῆς ὀρθοδόξου παραδόσεως καί τήν ἀδιάκοπη διακήρυξη τῆς Πίστεως πρός τόν Χριστό, τόν ἀληθινό Θεό ἡμῶν.

Οἱ κάθε εἴδους λόγοι τοῦ Μακαριστοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Παντελεήμονος τοῦ Β΄ ἀποτελοῦν πολύτιμο ἔργο, μεστό ἀγάπης, σοφίας, πείρας, γνώσεως καί ποιμαντικῆς εὐθύνης. Μέσα ἀπό τίς σελίδες τῶν ἐκλεκτῶν του λόγων ἤ εἰσηγήσεων ἀναδύεται ἡ πνευματική εὐωδία καί καταυγάζει τό κάλλος τῆς ψυχῆς τοῦ μεγάλου Ἱεράρχου, τοῦ ὁποίου ἡ καρδία ἔζη καί ἐδονεῖτο εἰς τό ἔπακρον καί ἀποκλειστικῶς ἀπό τήν ἀγάπη του πρός τόν Κύριο, τήν Ἐκκλησία, τήν φιλτάτη πατρίδα καί τό ποίμνιό του. Ἐν τέλει στόν λόγο του, μέ πατερικό πνεῦμα καί ἰδίως ἁγιότητα ψυχῆς, ἐκπτύσσεται ἑκάστοτε ἀπρόσμενα καί μία λαμπρή πτυχή τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΩΔΕΚΑΤΟ

Η ΜΑΚΑΡΙΑ ΚΟΙΜΗΣΗ ΤΟΥ ΓΕΡΟΝΤΟΣ

1. Τριήμερο προσκύνημα

Ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Παντελεήμων Β΄ ἀπῆλθε ἐκ τῶν προσκαίρων τήν 9η Ἰουλίου τοῦ ἔτους 2003, ἡμέρα Τετάρτη, σέ ἡλικία 78 ἐτῶν εὑρισκόμενος στό Ἅγιον Ὄρος. Ἀπεβίωσε συνεπείᾳ καρδιακῆς ἀνακοπῆς στό Κάθισμα τῆς Παναγίας Πορταϊτίσσης τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἰβήρων τοῦ Ἁγιωνύμου Ὄρους. Ἐνταφιάσθηκε σέ κλίμα πάνδημης συγκινήσεως, τό Σάββατο 12 Ἰουλίου[518] σέ παλαιοχριστιανικό τάφο, στόν αὔλειο χῶρο τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Δημητρίου Θεσσαλονίκης, τήν ὁποία τόσο ἀγάπησε καί γιά τήν ὁποία τόσο πολύ μόχθησε.

Τό σεπτό σκήνωμά του μετεφέρθη στή Θεσσαλονίκη τήν 10η Ἰουλίου καί ὥρα περίπου 5 τό πρωί. Ἀκολούθως, ἐναπετέθη στόν Ἱερό Ναό Ἁγίου Δημητρίου καί ἐξετέθη σέ προσκύνηση. Ἕως τίς 12 τό μεσημέρι τῆς 12ης Ἰουλίου, ἡμέρα κατά τήν ὁποία ἐτελέσθη ἡ ἐξόδιος ἀκολουθία προσῆλθαν γιά νά ἀποδώσουν τήν ὀφειλομένη τιμή πλήθη πιστῶν. Τίς ἡμέρες ἐκεῖνες ἄνθρωποι κάθε ἡλικίας συνέρρεαν στόν Ἱερό Ναό τοῦ Προστάτου τῆς πόλεως ἀπό κάθε γωνιά τῆς χώρας καί σέ ἀτμόσφαιρα θλίψης καί πένθους, λησμονώντας τήν μακρά ἀναμονή, ἀπηύθυναν τό ὕστατο χαῖρε στόν Σεπτό Ἱεράρχη καί ἀσπάζονταν εὐλαβῶς τό ἁγιασμένο του χέρι[519].

---

518. «Μακεδονία», «Ἐκοιμήθη ὁ Παντελεήμων», 10 Ἰουλίου 2003.

519. Χ. Κοντάκη, «Ἐκδημία εἰς Κύριον καί Ἐξόδιος Ἀκουλουθία τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κυροῦ Παντελεήμονος Β΄», στό *Ὁ Ἱεράρχης τῆς Μακεδο-*

Κατά τό τριήμερο προσκύνημα, ἐτελεῖτο κάθε βράδυ ἀγρυπνία καί τό πρωί ἀρχιερατική θεία λειτουργία. Μέχρι τήν ἐξόδιο ἀκολουθία ἀνεγνώσθησαν νύχτα καί μέρα Εὐαγγελικά ἀναγνώσματα ἀπό τούς ἱερεῖς τῆς Μητροπόλεως.

Παραλλήλως, τίς ἡμέρες ἐκεῖνες ἔφτασαν στήν πόλη τῆς Θεσσαλονίκης οἱ Σεβαστοί Μητροπολίτες Ζακύνθου Χρυσόστομος, Τρίκκης Ἀλέξιος, Σεβαστείας Δημήτριος (Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου), Μπιαλιστόκ καί Γκντάνσκ (Ἐκκλησία Πολωνίας) Ἰάκωβος, γιά νά ἀποδώσουν τόν ὀφειλόμενο φόρο τιμῆς καί νά τελέσουν τρισάγιο στόν ἐκλιπόντα Παναγιώτατο Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονα Β΄[520]. Ὡς Τοποτηρητής τῆς Ι.Μ.Θ. ὡρίσθη ὁ Μακαριστός Μητροπολίτης Νεαπόλεως καί Σταυρουπόλεως Διονύσιος.

Πένθιμα χτυπούν από χθες οι καμπάνες στον Άγιο Δημήτριο

Η Θεσσαλονίκη προσκυνά τον ιεράρχη της

2. Ἡ Ἐξόδιος Ἀκολουθία

Ἡ Ἐξόδιος Ἀκολουθία ἐψάλη τήν 12η Ἰουλίου 2003 στόν Ἱερό Ναό Ἁγίου Δημητρίου, προεξάρχοντος τοῦ Μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου κυροῦ Χριστοδούλου. Ξεκίνησε μέ τό πέρας τῆς Ἀρχιερατικῆς Θείας Λειτουργίας καί ὁλοκληρώθηκε σέ κλίμα βαθιᾶς συγκινήσεως. Ἡ κηδεία καί ἡ ταφή τοῦ σεπτοῦ σκηνώματος πραγματοποιήθηκαν μέ τιμές ἀρχηγοῦ κράτους.

Παρέστησαν ἐκπρόσωποι ἀπό ὅλα τά Πρεσβυγενῆ καί Νεώτερα Πατριαρχεῖα. Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Τυρολόης καί Σερεντίου Παντελεήμων ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ

νίας. Εὐλαβικό ἀφιέρωμα στήν ἱερά μνήμη του ἐπί τῇ συμπληρώσει ὀκτώ ἐτῶν ἀπό τῆς κοιμήσεώς του (2003-2011), Λαγκαδᾶς-Θεσσαλονίκη 2011, σσ. 57-61.

520. Χ. Κοντάκη, ὅπ. π., σσ. 57-61.

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος, ἅμα τῇ εἰσόδῳ του εἰς τόν Ἱερόν Ναόν, ἀσπάζεται τήν σορόν τοῦ θανόντος

Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως κ.κ. Βαρθολομαίου, ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Βαβυλῶνος Θεοφύλακτος (Πατριαρχεῖο Ἀλεξανδρείας), ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Βερροίας καί Ἀλεξανδρέττας (Χαλεπίου) Παῦλος (Πατριαρχεῖο Ἀντιοχείας), ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ναζαρέτ Κυριακός (Πατριαρχεῖο Ἱεροσολύμων), ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Σιναίας Ἀμβρόσιος (Πατριαρχεῖο Ρουμανίας), ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Νευροκοπίου Ναθαναήλ (Πατριαρχεῖο Βουλγαρίας)[521].

Κατά τήν διάρκεια τῆς Ἐξοδίου Ἀκολουθίας συγχοροστάτησαν μετά τοῦ Μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Χριστοδούλου, οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολίτες Δράμας Διονύσιος, Λαγκαδᾶ Σπυρίδων, Σταγῶν καί Μετεώρων Σεραφείμ, Φιλίππων, Νεαπόλεως καί Θάσου Προκόπιος, Ἀλεξανδρουπόλεως Ἄνθιμος, Γρεβενῶν Στέργιος, Ἱερισσοῦ, Ἁγίου Ὄρους καί Ἀρδαμερίου Νικόδημος, Ἐλευθερουπόλεως Εὐδόκιμος,

521. Χ. Κοντάκη, ὅπ. π., σσ. 57-61.

Ὁ Μακαριώτατος καί οἱ λοιποί παριστάμενοι Ἱεράρχαι κατά τήν ἐξόδιον ἀκολουθίαν

Κίτρους καί Κατερίνης Ἀγαθόνικος, Διδυμοτείχου καί Ὀρεστιάδος Νικηφόρος, Ἄρτης Ἰγνάτιος, Βερροίας, Ναούσης καί Καμπανίας Παντελεήμων, Ξάνθης καί Περιθεωρίου Παντελεήμων, Καστορίας Σεραφείμ, Φθιώτιδος Νικόλαος, Δημητριάδος καί Ἁλμυροῦ Ἰγνάτιος, Θεσσαλιώτιδος καί Φαναριοφερσάλων Θεόκλητος, Φλωρίνης, Πρεσπῶν καί Ἐορδαίας Θεόκλητος, Σιδηροκάστρου Μακάριος, Κερκύρας καί Παξῶν Νεκτάριος, Σταυροπηγίου Ἀλέξανδρος, Ἐδέσσης καί Πέλλης Ἰωήλ, Ζιχνῶν καί Νευροκοπίου Ἱερόθεος, Σερρῶν καί Νιγρίτης Θεολόγος, Μιλήτου Ἀπόστολος (Οἰκοιμενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως), Ἀρκαλοχωρίου, Καστελλίου καί Βιάννου Ἀνδρέας (Ἐκκλησία Κρήτης) καί οἱ Θεοφιλέστατοι Ἐπίσκοποι Θεουπόλεως Παντελεήμων (Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως), Ροδοστόλου Χρυσόστομος (Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως), Θερμῶν Δημήτριος (Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως) καί Τράλλεων Ἰσίδωρος (Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως)[522].

522. Ὅπ.π., σσ. 57-61

Στιγμιότυπο ἐκ τῆς ἐξοδίου ἀκολουθίας

Παρέστη ἐπίσης ἀντιπροσωπεία ἐκ τοῦ Ἁγίου Ὄρους, μέ ἐπικεφαλῆς τόν Καθηγούμενο τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἰβήρων Ἀρχιμ. Βασίλειο Γοντικάκη, πολλοί ἐκπρόσωποι τῶν ξένων δογμάτων, ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑβραϊκῆς Κοινότητος, ἐκπρόσωποι τῆς Εὐαγγελικῆς, Ἀρμενικῆς ἐκκλησίας καί τοῦ Βικαριάτου τῆς Θεσσαλονίκης, σύσσωμος ὁ κλῆρος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καί πλῆθος μοναχῶν καί μοναζουσῶν.

Ἀπό τήν πολιτική ἡγεσία παρευρέθησαν ὁ Ὑπουργός Πολιτισμοῦ Εὐάγγελος Βενιζέλος ὡς ἐπικεφαλής κλιμακίου Ὑπουργῶν, ὁ πρ. πρωθυπουργός Τζανῆς Τζανετάκης, ὁ ὁποῖος ἐκπροσώπησε τόν Πρόεδρο τῆς ἀξιωματικῆς ἀντιπολιτεύσεως, οἱ ὑπουργοί ἀνάπτυξης Ἄκης Τσοχατζόπουλος, Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας Γεώργιος Πασχαλίδης, Μακεδονίας-Θράκης Χαράλαμπος Καστανίδης, οἱ ὑφυπουργοί ἐξωτερικῶν Ἰωάννης Μαγκριώτης, Ἐθνικῆς Παιδείας καί Θρησκευμάτων Νικόλαος Γκεσούλης, οἱ βουλευτές Σωτήριος Κούβελας, Γεώργιος Ὀρφανός, Σταῦρος Καλαφάτης, Ἀναστάσιος Σπηλιόπουλος, Εὐγένιος Χαϊτίδης καί ἄλλοι, ὁ Νομάρχης Θεσσαλονίκης Παναγιώτης Ψωμιάδης, ὁ δήμαρχος Θεσσαλονίκης Βασίλειος Παπαγεωργόπουλος, ὁ Πρόεδρος

τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου Θεσσαλονίκης Σωτήριος Καπετανόπουλος, ὁ πρ. Νομάρχης Θεσσαλονίκης Κωνσταντῖνος Παπαδόπουλος, Δήμαρχοι ὁμόρων Δήμων τῆς πόλεως, ὁ ἀντιδήμαρχος Πολιτισμοῦ τοῦ Δήμου Θεσσαλονίκης Ἀντώνιος Γυφτόπουλος, οἱ διοικητές τοῦ Γ΄ Σώματος Στρατοῦ, Ἀστυνομίας, Πυροσβεστικοῦ Σώματος καί Λιμενικοῦ, οἱ πνευματικές καί δικαστικές ἀρχές τῆς πόλεως, μεταξύ τῶν ὁποίων οἱ Πρυτανικές ἀρχές τοῦ Α.Π.Θ. μέ ἐπικεφαλῆς τόν Πρύτανη Μιχάλη Παπαδόπουλο, τόν κοσμήτορα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ. Ἰωάννη Ταρνανίδη, τόν Πρόεδρο τῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς Ἀρίστιππο Μηνᾶ, οἱ καθηγητές τοῦ πανεπιστημίου, ὁ Διευθυντής, ὁ ὑποδιευθυντής καί οἱ καθηγητές τῆς Ἀνωτέρας Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς Θεσσαλονίκης καί πλῆθος πιστῶν[523].

Ἐν συνεχείᾳ, ἐπικηδείους λόγους ἐκφώνησαν ὁ Μακαριστός Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καί Πάσης Ἑλλάδος Χριστόδουλος, ὁ Ἀρχιμανδρίτης Χρυσόστομος Σκλήφας ὡς Ἀρχιγραμματέας, ἐκπρόσωπος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (νῦν Μητροπολίτης Πατρῶν), ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Τυρολόης καί Σερεντίου Παντελεήμων, ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Βαρθολομαίου, ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Βαβυλῶνος Θεοφύλακτος, ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Α.Θ.Μ. τοῦ Πάπα καί Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Πέτρου Ζ΄, ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ναζαρέτ Κυριακός, ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Α.Θ.Μ. τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Εἰρηναίου, ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Σιναίας Ἀμβρόσιος, ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Ρουμανίας Θεοκτίστου, ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Νευροκοπίου Ναθαναήλ, ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Βουλγαρίας Μαξίμου, ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὄρους ὁ Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης π. Βασίλειος Γοντικάκης, Ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἰβήρων-Ἁγίου Ὄρους, ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ ἱεροῦ κλήρου τῆς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, ὁ Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης π. Ἰωάννης Τασσιᾶς, Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, ὁ Ἐξοχώτατος Ὑπουργός Πολιτισμοῦ Εὐάγγελος Βενιζέλος, ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ὁ Ἐξοχώτατος

523. Βλ. ὅπ.π.

πρ. Πρωθυπουργός κ. Τζανῆς Τζανετάκης, ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Ἀξιωματικῆς Ἀντιπολιτεύσεως, ὁ Νομάρχης Θεσσαλονίκης Παναγιώτης Ψωμιάδης, ὁ Δήμαρχος Θεσσαλονίκης Βασίλειος Παπαγεωργόπουλος, ὁ Κοσμήτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ. Ἰωάννης Ταρνανίδης, ὁ Πρόεδρος τῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ. Ἀρίστιππος Μηνᾶς, ὁ Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου Ἱεροψαλτῶν Θεσσαλονίκης «Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός» Ἀναστάσιος Παραστατίδης. Συλλυπητήρια τηλεγράφηματα ἀπέστειλαν πολλοί Σύλλογοι τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Ὁμογένειας τοῦ Ἐξωτερικοῦ ἀπ' ὅλο τόν κόσμο, Φορεῖς, Ὑπηρεσίες καθώς καί πλῆθος κόσμου[524].

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καί Πάσης Ἑλλάδος Χριστόδουλος στόν λόγο του[525] τόνισε ὅτι ἡ Ἐκκλησία στερεῖται ἑνός δυναμικοῦ, εὐγενοῦς, φιλοθέου Ἱεράρχου, ὁ ὁποῖος γιά τριάντα χρόνια διεποίμανε θεοφιλῶς καί θεαρέστως τήν τοπική Ἐκκλησία τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης. Γιά τόν λόγο αὐτό, ἀφενός θρηνεῖ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία στερήθηκε ἕνα ἀπό τά διαπρεπέστερά της μέλη καί ἀφετέρου, ὁ λαός τῆς Θεσσαλονίκης, ὁ ὁποῖος ἔχασε τόν σεβαστό του Ἱεράρχη. Θρηνεῖ ὅμως καί λυπᾶται καί ἡ στρατιωτική καί πολιτική ἡγεσία τῆς πόλεως, τά Πρεσβυγενῆ Πατριαρχεῖα, τά Παλαίφατα Πατριαρχεῖα τῆς Ἀνατολῆς, ὅπως καί ἡ γειτονική Ἐκκλησία τῆς Βουλγαρίας ἀλλά καί ὁλόκληρη ἡ Ἑλλάδα, καθώς γνώρισαν στό πρόσωπό του τήν προσήλωση σέ ἰδανικά καί ἀξίες.

Στή συνέχεια, ἐπεσήμανε τρία σημεῖα τῆς πολυσχιδοῦς πορείας τοῦ Ἱεράρχου. Τό πρῶτο σημεῖο στό ὁποῖο στάθηκε ὁ Μακαριστός Ἀρχιεπίσκοπος εἶναι τό γεγονός ὅτι ὁλόκληρη ἡ ὕπαρξη καί δραστηριότητά του ἀνελίσκετο σέ δύο πόλους: τόν Χριστό καί τήν Ἑλλάδα. Χαρακτήρισε τήν ζωή του χριστοκεντρική καί σημείωσε ὅτι γνώριζε ὅτι ὑπάρχει γιά νά ὑπηρετεῖ τόν Χριστό, πράγμα πού δέν ἔπαψε νά πράττει, νά κηρύττει καί νά διδάσκει σέ κάθε εὐκαιρία. Τόνισε, ἐπίσης ὅτι ἡ ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀλλά καί τό ποίμνιο τῆς

524. Βλ. ὅπ.π.

525. «Ὁμιλία κατά τήν Ἐξόδιον Ἀκολουθίαν τοῦ Μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου κ.κ. Χριστοδούλου» στό *Ὁ Ἱεράρχης τῆς Μακεδονίας. Εὐλαβικό ἀφιέρωμα στήν ἱερά μνήμη του ἐπί τῇ συμπληρώσει ὀκτώ ἐτῶν ἀπό τῆς κοιμήσεώς του (2003-2011)*, Λαγκαδᾶς-Θεσσαλονίκη 2011. σσ. 63-68

Θεσσαλονίκης θρηνεῖ καί λυπεῖται γιά τήν ἀπώλεια ἑνός διαπρεποῦς ἱεράρχου, ὁδηγοῦ καί πατέρα, ἱεράρχη-ἀγωνιστῆ πρώτου στίς ἐπάλξεις γιά τίς ἐθνικές διεκδικήσεις.

Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Χρυσόστομος Σκλήφας, Ἀρχιγραμματέας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου (νῦν Μητροπολίτης Πατρῶν), ἐκφώνησε ἐπικήδειο λόγο ἐκ μέρους τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος[526]. Ἀφοῦ ἀνεφέρθη στό ποικίλο ἔργο τοῦ κοιμηθέντος, τόνισε ὅτι ἡ προσωπικότητά του ὑπῆρξε πολύεδρος, πολυσύνθετος, πολυσχιδής, πολυκύμαντος. Ἐπετύγχανε νά οἰκοδομεῖ, νά ἐμπνέει, νά κινεῖται ἐξ ἀπίνης καί νά ἀγωνίζεται γιά τόν εὐγενῆ του πόθο, τήν πίστη δηλαδή στόν Χριστό καί τήν εὐγενῆ καί ἐπίμονη προσήλωση στήν πατερική καί γνήσια ἑλληνορθόδοξη παράδοση. Αὐτός ὁ ἱερός πόθος τόν συνόδευε παντοῦ καί τόν ἐπέβαλε ὡς προσωπικότητα κύρους καί διαθέσεως ἀγωνιστικῆς. Τή φωνή του ὅρισε χαρακτηριστικά ὡς σάλπισμα ἐγερτήριο ὑπέρ πίστεως καί πατρίδος γιά τήν ἐν Χριστῷ ἀναγέννηση καί τήν ἀφύπνιση τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως μυριάδων πιστῶν.

Ὁ Σεβασμιωτάτος Μητροπολίτης Τυρολόης καί Σερεντίου Παντελεήμων[527], ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Βαρθολομαίου μετέφερε τήν ὀδύνη τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καί τῶν λοιπῶν ἱεραρχῶν καί κληρικῶν, οἱ ὁποῖοι διακονοῦν στό Φανάρι, στό ἄκουσμα τῆς εἴδησης τῆς ἀδοκήτου ἐκδημίας τοῦ καλοῦ καί ἱεροπρεποῦς Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Παντελεήμονος. Ἀνέφερε ὅτι ὅλοι τόν ἐκτιμοῦσαν βαθειά γιά τή σεμνότητα καί τήν σοβαρότητά του καί τόνισε ὅτι ἔγινε κληρικός ἀπό βαθειά πίστη στό Θεό καί ἀπό ἰδεολογία. Ὡς ἐκ τούτου, προσέφερε πλεῖστες ὑπηρεσίες στήν Ἐκκλησία, ὅπου εἶχε ταχθεῖ.

526. «Ὁμιλία τοῦ Ἀρχιμανδρίτη Χρυσοστόμου Σκλήφα, Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου (νῦν Μητροπολίτου Πατρῶν)», στο *Ὁ Ἱεράρχης τῆς Μακεδονίας. Εὐλαβικό ἀφιέρωμα στήν ἱερά μνήμη του ἐπί τῇ συμπληρώσει ὀκτώ ἐτῶν ἀπό τῆς κοιμήσεώς του (2003-2011),* Λαγκαδᾶς-Θεσσαλονίκη 2011, 69-77.

527. «Ὁμιλία τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Τυρολόης καί Σερεντίου κ.κ. Παντελεήμονος» ὡς ἐκπροσώπου τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου στο *Ὁ Ἱεράρχης τῆς Μακεδονίας, εὐλαβικό ἀφιέρωμα στήν ἱερά μνήμη του ἐπί τῇ συμπληρώσει ὀκτώ ἐτῶν ἀπό τῆς κοιμήσεώς του (2003-2011)*, Λαγκαδᾶς-Θεσσαλονίκη 2011, 80-82.

«Μακαρία ἡ ὁδός...»

Ἡ ἐξόδιος πομπή

Λεπτομέρειες ἐκ τῆς ἐξοδίου πομπῆς

Ὁ Σεβασμιωτάτος Μητροπολίτης Νεαπόλεως καί Σταυρουπόλεως Διονυσίος, Τοποτηρητής τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης[528], στήν ὁμιλία του ἐπεσήμανε ὅτι ὁ Μακαριστός Ἱεράρχης Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Παντελεήμων ὁ Β΄, ἐσφράγισε μέ τήν προσωπική του σφραγίδα τήν ἐκκλησιαστική καί ἐθνική ζωή τῆς πόλης τῆς Θεσσαλονίκης. Ὑπῆρξε ἐκρηκτικός καί αὐθόρμητος, εὐθύς καί ἀνεξίκακος καί γνώστης τῆς πατερικῆς θεολογίας. Μέ τήν ἁγνή καί ἄδολη, γνήσια καί αὐθεντική ἀγάπη του γιά τήν πατρίδα ὑπεράσπισε τά ἐθνικά θέματα, οἱ ἀγῶνες τῶν ὁποίων θά σημαδέψουν τήν ζωή τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ Εὐάγγελος Βενιζέλος, ὡς Ὑπουργός Πολιτισμοῦ καί ἐκπρόσωπος τῆς Κυβερνήσεως[529], ἀνέφερε ὅτι ὁ Μητροπολίτης ταύτισε τό ὄνομά του ἐπί 29 ὁλόκληρα χρόνια μέ τήν μεταπολιτευτική ἱστορία τῆς πόλεως καί μέ ὅλες τίς μεγάλες καί κρίσιμες στιγμές τῆς Θεσσαλονίκης. Τόνισε ὅτι ὁ φλογερός, ὁ γεμάτος πάθος ἱεράρχης, ὁ πατριώτης, ὁ ζηλωτής τῆς Ὀρθοδοξίας, ἤξερε νά διατηρεῖ τήν πιό λεπτή καί ἀξιοζήλευτη ἰσορροπία σέ ὅλα τα κρίσιμα μέτωπα, πού καλεῖται νά ἀντιμετωπίσει ἡ σύγχρονη Ὀρθόδοξος διακονία καί μαρτυρία.

Ὁ Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης π. Ἰωάννης Τασσιᾶς, ὡς Πρωτοσυγκέλλος τῆς Ἱ. Μ. Θεσσαλονίκης καί ἐκπρόσωπος τῶν κληρικῶν αὐτῆς[530], ἀνέφερε ὅτι εἶναι εὐγνώμων ἀπέναντι στό σεπτό του πρόσωπο, καθώς ἐνέπνευσε μέ τήν ἀγάπη, τή σοφία, τή σύνεση, τίς ἀρετές καί πάνω ἀπ᾽ ὅλα μέ τό ἅγιο παράδειγμά του.

528. «Ὁμιλία τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Νεαπόλεως καί Σταυρουπόλεως κ.κ. Διονυσίου, Τοποτηρητοῦ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης» στο *Ὁ Ἱεράρχης τῆς Μακεδονίας, εὐλαβικό ἀφιέρωμα στήν ἱερά μνήμη του ἐπί τῇ συμπληρώσει ὀκτώ ἐτῶν ἀπό τῆς κοιμήσεώς του (2003-2011)*», Λαγκαδᾶς-Θεσσαλονίκη 2011, 77-80.

529. «Ὁμιλία τοῦ Εὐάγγελου Βενιζέλου, ὡς Ὑπουργοῦ Πολιτισμοῦ καί ἐκπροσώπου τῆς Κυβερνήσεως» στο *Ὁ Ἱεράρχης τῆς Μακεδονίας. Εὐλαβικό ἀφιέρωμα στήν ἱερά μνήμη τοῦ ἐπί τῇ συμπληρώσει ὀκτώ ἐτῶν ἀπό τῆς κοιμήσεώς του (2003-2011),* Λαγκαδᾶς-Θεσσαλονίκη 2011, 96-98.

530. «Ὁμιλία τοῦ Πανοσιολογιωτάτου Ἀρχιμανδρίτου π. Ἰωάννου Τασσιᾶ, ὡς Πρωτοσυγκέλλου τῆς Ἱ.Μ. Θεσσαλονίκης καί ἐκπροσώπου τῶν κληρικῶν αὐτῆς», στό *Ὁ Ἱεράρχης τῆς Μακεδονίας. Εὐλαβικό ἀφιέρωμα στήν ἱερά μνήμη του ἐπί τῇ συμπληρώσει ὀκτώ ἐτῶν ἀπό τῆς κοιμήσεώς του (2003-2011),* Λαγκαδᾶς-Θεσσαλονίκη 2011, σσ. 92-76.

Τόνισε ὅτι κράτησε ἀναμμένη τήν δάδα τῆς Ὀρθοδόξου πίστεως καί τοῦ γένους, καθώς ὑπῆρξε μπροστάρης σέ ὅλους τούς ἀγῶνες. Ἡ βιοτή του προβάλλεται ὡς παράδειγμα πρός μίμηση, παράδειγμα Ἕλληνος Ὀρθοδόξου Ἱεράρχου, πού γνωρίζει νά ἀγωνίζεται γιά τά δίκαια αὐτοῦ τοῦ τόπου.

Σημείωσε, ἐπίσης, ὅτι ἄφησε παρακαταθήκη τιμίου, ἁγίου καί ἀγωνιστοῦ Ἱεράρχου, ὁ ὁποῖος ἐξέφραζε τόν πόθο τῆς ἀφυπνίσεως τῶν συνειδήσεων. Τόν λόγο του καθόρισε ὡς Χριστοκεντρικό, λόγο ἀγάπης πρός τόν Θεό, πρός τόν ἄνθρωπο, πρός τήν ἐπίγειο δεδοξασμένη πατρίδα, ἀλλά καί πρός τήν ἐπουράνια κοινή πατρίδα ὅλων μας, τήν βασιλεία τῶν Οὐρανῶν.

Τόν εὐχαρίστησε ἐπίσης, διότι σέ πολλά ὠφέλησε καί πολλά ἐδίδαξε μέ τήν αὐστηρότητα τοῦ προσωπικοῦ του βίου, τή θυσιαστική του διακονία, ἡ ὁποία ἄγγιζε πολλές φορές τά ὅρια τῆς ἀνθρώπινης ἀντοχῆς. Ἡ ἀγάπη του, ἡ δρόσος τῆς πνευματικῆς του ἀκτινοβολίας, ἡ σκέπη του γιά τόν καθένα ὑπῆρξε κάτι πού πάντα συνεκλόνιζε ὅσους ἦταν κοντά του. Δίδαξε τήν ἀφοσίωση στήν Ἁγία μας Ἐκκλησία, τήν παράδοση, τήν λειτουργική ζωή, τήν βιουμένη θεολογία ὡς μυστήριο σωτηρίας, τήν μαρτυρία τῆς πίστεως μετά παρρησίας καί αὐταπαρνήσεως.

Στόν λόγο του κατέληξε ὅτι ἡ Θεσσαλονίκη ἔχασε τόν καλό της Ποιμένα, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος τόν ἀγωνιστή Ἱεράρχη, ἡ Μακεδονία, ἡ Θεσσαλονίκη τόν ἔνθερμο πατριώτη. Ὡστόσο δέν ἔχασαν τήν ψυχή του, καθώς ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης εἶναι ζωντανός καί παρών στή ζωή μας, στίς καρδιές ὅλων καί κυρίως στήν Ἱστορία τῆς πόλης τῶν Θεσσαλονικέων.

3. Λιτανευτική πομπή καί ταφή τοῦ κοιμηθέντος Ἱεράρχου τῆς Μακεδονίας

Κατά τήν ἔξοδο τοῦ σκηνώματος, οἱ καμπάνες τῶν Ἐκκλησιῶν ἄρχισαν νά ἠχοῦν πένθιμα. Τό φέρετρο ἐτοποθετήθη στόν κιλλίβαντα πυροβόλου ὅπλου, ὑπό τούς πένθιμους ἤχους τῆς Φιλαρμονικῆς τοῦ Δήμου Θεσσαλονίκης. Τιμητικό ἄγημα τῶν τριῶν σωμάτων, τοῦ στρατοῦ, ξηρᾶς, τῆς ἀεροπορίας καί τοῦ ναυτικοῦ μέ τά ὅπλα ὑπό μάλης,

Ἀπό τό τεσσαρακονθήμερο μνημόσυνο τοῦ μακαριστοῦ ἱεράρχου, προεξάρχοντος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος Χριστοδούλου

Ἀποκαλυπτήρια τῆς ἐπί τυμβίου προτομῆς τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Παντελεήμονος τοῦ Β΄

Ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος τελεῖ τρισάγιον εἰς τόν τάφον τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Παντελεήμονος τοῦ Β΄

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος Χριστόδουλος συμμετέχων σέ τρισάγιον ἐπί τοῦ τάφου

Ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης Ἄνθιμος, ὁ ἀπό Ἀλεξανδρουπόλεως, συμμετέχων σέ τρισάγιον ἐπί τοῦ τάφου

Κατόπιν προσωπικῆς του ἐπιθυμίας ἐπί τοῦ τάφου ἀνεγράφη,
ἀντί ἄλλης ἐπιγραφῆς
«Δόξα σοι Ἅγιε, Δόξα σοι Κύριε, Δόξα σοι Βασιλεῦ»,
διότι διακαής πόθος του ἦτο νά δοξάζει τό ὄνομα τοῦ Τρισαγίου Θεοῦ
καί ἀπό τοῦ μνήματός του

ἀπέδιδε τίς ὀφειλόμενες τιμές στόν Παναγιώτατο. Τήν λάρνακα ἐπί κιλλίβαντα πυροβόλου ὅπλου συνόδευαν οἱ πυροβολητές, ἡ κάνη τῶν ὅπλων τῶν ὁποίων ἦταν στραμμένη πρός τό ἔδαφος σέ ἔνδειξη πένθους. Τίς τέσσερις ταινίες τοῦ φερέτρου κρατοῦσαν τέσσερις ἱερεῖς, ἐνῶ οἱ ἔχοντες τά πρεσβεῖα ἱερεῖς ἔφεραν τό πένθος τῆς Ἐκκλησίας καθώς καί τά διάσημα τοῦ Μακαριστοῦ Ἱεράρχη τῆς Μακεδονίας.

Ἡ λιτανευτική πομπή ὑπό τήν ἀνάκρουση πενθίμων ἤχων διῆλθε τίς κεντρικές ὁδούς τῆς πόλεως, ἀκολουθώντας τή διαδρομή πού ἀκολουθεῖται κατά τήν λιτανεία στή διάρκεια τῆς Πανηγύρεως τοῦ Πολιούχου Ἁγίου Δημητρίου, διά μέσου τῶν ὁδῶν Ἁγίου Δημητρίου, Βενιζέλου, Ὀλύμπου, Πελοποννήσου καί Ἁγίου Δημητρίου, συνοδευόμενη ἀπό τό πλῆθος τῶν ἀρχιερέων, τῶν ἱερέων, τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν καί τῶν πιστῶν. Στή διάρκεια ὅλης αὐτῆς τῆς τελετῆς, τό πλῆθος πού εἶχε κατακλύσει τά πεζοδρόμια καί τίς ὁδούς, ἀπό τίς ὁποῖες γιά τελευταία φορά ἐφέρετο τό σκήνωμα, ξέσπασε σέ χειροκροτήματα. Ἡ ἰαχή «Ἀθάνατος» δονοῦσε τήν συναισθηματικά φορτισμένη ἀπό μεγάλο πένθους ἀτμόσφαιρα. Πλῆθος κόσμου ἔραινε, ταυτόχρονα, το φέρετρο πού ἔφερε τό σκήνωμα τοῦ Παναγιωτάτου μέ ἑκατοντάδες λουλούδια.

Ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης Παντελεήμων Β΄ ἐναπετέθη σέ τάφο πρός αἰωνίαν ἀνάπαυσιν ἐντός τοῦ περιβόλου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Δημητρίου κατόπιν ἐπιθυμίας τοῦ ἰδίου. Κατά τήν ἐναπόθεσή του στόν τάφο, στρατιωτικό ἄγημα ἀπέδωσε διά πυροβολισμῶν τίς κεκανονισμένες τιμές. Ὑπό τό παράγγελμα «Ἄνδρες ὁπλίσατε, τόν νεκρόν τιμήσατε, Πῦρ», οἱ στρατιῶτες ἔριξαν τρεῖς βολές στόν ἀέρα ἀποδίδοντας τόν ὀφειλόμενο φόρο τιμῆς στόν πατριώτη Ἱεράρχη. Τό πλῆθος καταφανῶς συγκινημένο, προεξαρχούσης τῆς Σεπτῆς κορυφῆς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἔψαλε τόν Ἐθνικό Ὕμνο ἐν μέσῳ χειροκροτημάτων. Ταυτοχρόνως ἠχοῦσε ἐκ τῶν μεγαφώνων τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Δημητρίου τοῦ Πολιούχου, Μυροβλύτου καί Προστάτου τῆς πόλεως, διά στόματος τοῦ Σεπτοῦ Ἱεράρχου τῆς Μακεδονίας, ὁ Ἐθνικός Ὕμνος τῶν Ἑλλήνων.

ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΟΣ ΤΟΥ Β΄

Α. Πρῶτες παλαιές συγγραφές[531]

Ἡ δογματική διδασκαλία τοῦ Ἁγίου Ἰγνατίου Ἀντιοχείας.

Ἡ Ἱστορική Μονή Δαφνίου.

Ἡ θεία λειτουργία τοῦ Ἁγίου Μάρκου[532] ἤ τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ[533], ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθμόν 325 ἀνεκδότου χειρογράφου τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων.

Ἡ Θεία Λατρεία.

«Οἱ στύλοι τῆς εὐσεβείας (Τρεῖς Ἱεράρχαι)», στό περιοδικό τῆς Β10 τοῦ Γ.Ε.Σ. «Φρουρός»).

Ὁ ἱδρυτής τῆς τῶν Θεσσαλονικέων Ἐκκλησίας.

«Ὁ Ἄγνωστος Θεός (Λόγος Πανηγυρικός στόν Ἀπ. Παῦλο στόν Ἄρειο Πάγο)», στό περιοδικό «Ἐκκλησία» Μ΄/1963, σσ. 322-325[534].

Β. Εἰσηγήσεις σέ θεολογικά συνέδρια

«Λόγος ἐπί τῇ ἀνακηρύξει τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης Συμεῶνος ὡς Ἁγίου τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας[535], *Πρα-*

531. Ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

532. Σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο βιογραφικό τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Παντελεήμονος Β΄ ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

533. Περιοδικό «*Ἐκκλησία*», Ἀρ. 26, 15 Δεκεμβρίου 1965.

534. *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς* (1974), τ. 57, σ. 323.

535. Δημοσιεύθηκε καί στό *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, τ. 59 (1986), σσ. 65-72.

κτικά Συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Συμεῶνος, Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης (15 Σεπτεμβρίου 1981), Θεσσαλονίκη 1983, σσ. 29-35.

«Εἰσηγητική ὁμιλία τοῦ συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Νικολάου Καβάσιλα-Χαμαετοῦ», *Πρακτικά Συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Νικολάου Καβάσιλα τοῦ Χαμαετοῦ (17-20 Ἰουνίου 1982)*, Θεσσαλονίκη 1984, σσ. 25-28.

«Ἐναρκτήριος Εἰσήγησις ὑπό τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος, *Ὁ Ἅγιος Φιλόθεος ὁ Κόκκινος, ὁ Θεολόγος, Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ὁ Θεσσαλονικεύς», Πρακτικά Συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Φιλοθέου Κοκκίνου, Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως (14-16 Νοεμβρίου 1983)*, Θεσσαλονίκη 1985, σσ. 13-15.

«Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς ὡς διάκονος τοῦ Θεοῦ», *Πρακτικά Συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Γρηγόριου Παλαμᾶ, Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης (12-14 Νοεμβρίου 1984)*, Θεσσαλονίκη 1986, σσ. 11-48.

«Ἐναρκτήριος Εἰσήγησις ὑπό τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος», *Πρακτικά Συνεδρίου πρός τιμήν τῶν Ἁγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου τῶν Θεσσαλονικέων (10-15 Μαΐου 1985)*, Θεσσαλονίκη 1986, σσ. 21-26.

«Ἐναρκτήριος Εἰσήγησις», *Πρακτικά Συνεδρίου πρός τιμήν τῶν Νεομαρτύρων (17-19 Νοεμβρίου 1986)*, Θεσσαλονίκη 1987, σσ. 15-20.

«Ἐναρκτήριος Εἰσήγησις», *Πρακτικά Συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου (22-24 Νοεμβρίου 1987)*, Θεσσαλονίκη 1988. σσ. 13-16.

«Προοιμιακή Εἰσήγησις», *Πρακτικά Συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Εὐσταθίου, Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης (7-9 Νοεμβρίου 1988)*, Θεσσαλονίκη 1989, σσ.37-72.

«Προοιμιακή Εἰσήγησις», *Πρακτικά Συνεδρίου πρός τιμήν τῆς Ὑπεραγίας Ἐνδόξου Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καί Ἀειπαρθένου Μαρίας (15-17 Νοεμβρίου 1989)*, Θεσσαλονίκη 1990, σσ. 30-56.

«Προοιμιακή Εἰσήγησις», *Πρακτικά Συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Παμβασιλέως Χριστοῦ (14-17 Νοεμβρίου 1990)*, Θεσσαλονίκη 1991, σσ. 24-47.

«Ἐναρκτήριος Εἰσήγησις», *Πρακτικά Συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (11-14 Νοεμβρίου 1991)*, Θεσσαλονίκη 1992, σσ. 24-59.

«Ἐναρκτήριος Εἰσήγησις», *Πρακτικά Συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Ἐπουρανίου Πατρός (10-13 Νοεμβρίου 1992)*, Θεσσαλονίκη 1993, σσ. 20-54.

«Ἡ περί Ἐκκλησίας Διδασκαλία τοῦ Ἁγίου Ἰγνατίου», *Πρακτικά συνεδρίου πρός τιμήν τῆς μητρός ἡμῶν Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας (10-13 Νοεμβρίου 1993)*, Θεσσαλονίκη 1994, σσ. 24-44.

«Ἐναρκτήριος Εἰσήγησις», *Πρακτικά συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Μ. Φωτίου (14-17 Νοεμβρίου 1994)*, Θεσσαλονίκη 1995, σσ. 18-53.

«Προοιμιακή Εἰσήγησις», *Πρακτικά συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (14-17 Νοεμβρίου 1995)*, Θεσσαλονίκη 1996, σσ. 16-41.

«Ἐναρκτήριος Εἰσήγησις», *Πρακτικά συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Μ. Ἀθανασίου Ἀλεξανδρείας (11-14 Νοεμβρίου 1996)*, Θεσσαλονίκη 1997, σσ. 18-35.

«Προοιμιακή Εἰσήγησις», *Πρακτικά συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης (11-14 Νοεμβρίου 1997)*, Θεσσαλονίκη 1998, σσ. 22-40.

«Προοιμιακή Εἰσήγησις», *Πρακτικά συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας (11-14 Νοεμβρίου 1998)*, Θεσσαλονίκη 1999, σσ. 22-24.

«Ἡ διδασκαλία τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρός ἡμῶν Κυρίλλου Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας», *Πρακτικά συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας (11-14 Νοεμβρίου 1998),* Θεσσαλονίκη 1999, σσ. 28-32.

«Προοιμιακή Εἰσήγησις», *Πρακτικά συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ (11-14 Νοεμβρίου 1999)*, Θεσσαλονίκη 2000, σσ. 22-24.

«Πραγματεία περί τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ», *Πρακτικά συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ (11-14 Νοεμβρίου 1999),* Θεσσαλονίκη 2000, σσ. 28-36.

«Προοιμιακή Εἰσήγησις», *Πρακτικά συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ (9-10 Νοεμβρίου 2000),* Θεσσαλονίκη 2001, σσ. 16-18.

«Μυσταγωγία Ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ[536]», *Πρακτικά συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ (9-10 Νοεμβρίου 2000),* Θεσσαλονίκη 2001, σσ. 22-27.

«Προοιμιακή Εἰσήγησις», *Πρακτικά συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου Θαυματουργοῦ Πενταπόλεως (15-16 Νοεμβρίου 2001)*, Θεσσαλονίκη 2002, σσ. 15-19.

«Τά προσόντα τοῦ ποιμένος κατά τόν Ἅγιον Νεκτάριον Ἐπίσκοπον Πενταπόλεως τόν Θαυματουργόν», *Πρακτικά συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου Θαυματουργοῦ Πενταπόλεως (15-16 Νοεμβρίου 2001),* Θεσσαλονίκη 2002, σσ. 28-34.

«Προοιμιακή Εἰσήγησις», *Πρακτικά συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Προφητάνακτος Δαυίδ (11-14 Νοεμβρίου 2002)*, Θεσσαλονίκη 2003, σσ. 18-20.

«Τό Ἱερόν Βιβλίον τοῦ Ψαλτῆρος», *Πρακτικά συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Προφητάνακτος Δαυίδ (11-14 Νοεμβρίου 2002),* Θεσσαλονίκη 2003, σσ. 24-31.

Γ. Δημοσιεύσεις στό περιοδικό Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς

«Περί Πίστεως. Λόγος ἐκφωνηθείς τήν Κυριακήν τῆς Ὀρθοδοξίας κατά τήν πανηγυρικήν θείαν Λειτουργίαν εἰς τόν Μητροπολιτικόν Ναόν Ἀθηνῶν», *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς,* τ. 59 (1976), σσ. 65-72.

«Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι ὡς Σπουδασταί καί ἐπιστήμονες», Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, τ. 60 (1977), σσ. 3-72.

«Ὁ Ἅγιος Δημήτριος καί ἡ Θεσσαλονίκη», *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς,* τ.60 (1977), σσ. 301-305.

«Προσφορά τῆς Ἐκκλησίας καί τοῦ περί αὐτήν ἱεροῦ κλήρου κατά τόν Μακεδονικόν Ἀγῶνα», *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς,* τ. 67 (1984), σσ. 290-325.

«Τό ἱεραρχικόν σύστημα τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας», *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, τ. 69 (1986), σσ. 179-202.

536. Δημοσιεύθηκε καί στό *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, τ. 83 (2000), σσ. 941-946.

«Ἡ ἀνθρωπολογία τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρός ἡμῶν Γρηγορίου Ἐπισκόπου Νύσσης», *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, τ. 71 (Ἰαν-Φεβ 1998), σσ. 9-15.

«Ἡ Μακεδονία εἶναι μία καί ἑλληνική», *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, τ. 76 (1993), σσ. 559-560.

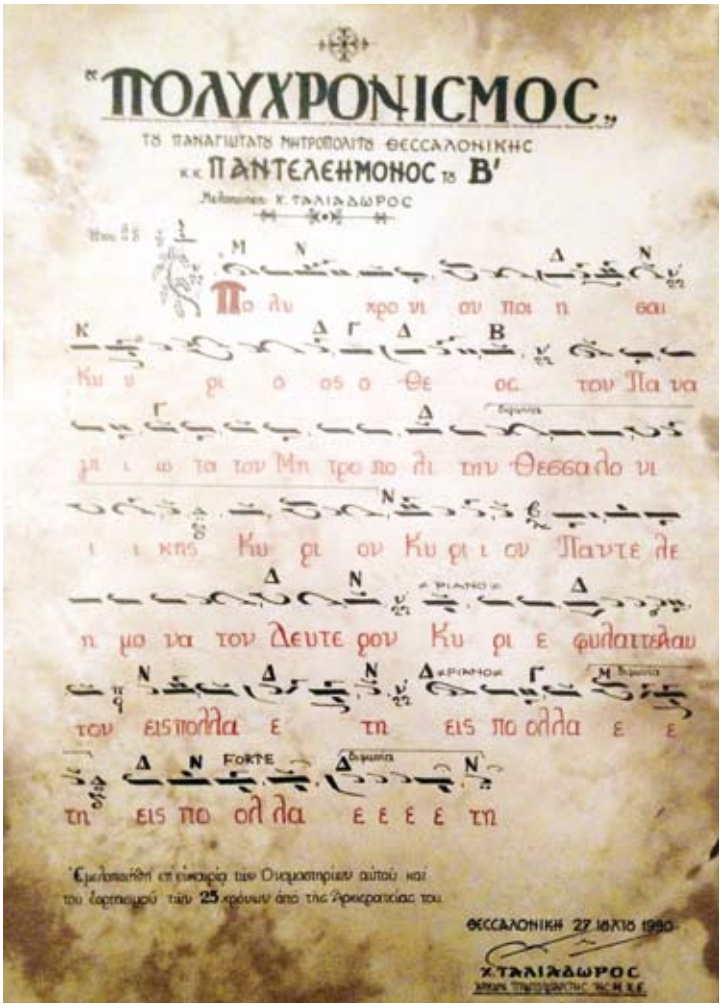

Πολυχρονισμός τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Παντελεήμονος τοῦ Β΄ μελοποιηθείς ἀπό τόν Χ. Ταλιαδῶρο, ἄρχοντα πρωτοψάλτη τῆς Μ.Χ.Ε. ἐπί τῇ εὐκαιρίᾳ τῶν ὀνομαστηρίων αὐτοῦ καί τοῦ ἑορτασμοῦ τῶν 25 ἐτῶν ἀπό τῆς ἀρχιερατείας του

ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΙΜΗΝ ΚΑΙ ΜΝΗΜΗΝ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΟΣ ΤΟΥ Β΄

Πρός τιμήν τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος Β΄ ἐξεδόθη πλῆθος ἀφιερωματικῶν τόμων κατά τή διάρκεια τῆς Ἀρχιερατείας του καί μετά τήν κοίμησή του. Ἡ ἐνέργεια αὐτή ἀποδίδει στό πρόσωπο τοῦ Σεπτοῦ Ἱεράρχου τήν ἐπωφειλομένη τιμή καί τόν δίκαιο ἔπαινο γιά τήν ὁσιότητα τῆς Γεροντικῆς μορφῆς του, ἀλλά καί τούς πολυσχιδεῖς ἐθνικούς καί ἐκκλησιαστικούς του ἀγῶνες.

1) «Προσφορά Παντελεήμονι Β΄ τῷ Παναγιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης ἐπί τῇ εἰκοσιπενταετηρίδι τῆς Ἀρχιερατείας Αὐτοῦ». *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, Θεσσαλονίκη 1990

2) *Χαριστήριον τῷ Παναγιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονι τῷ Δευτέρῳ ἐπί τῇ συμπληρώσει εἰκοσαετοῦς ἐν Θεσσαλονίκῃ ποιμαντορίας*, Θεσσαλονίκη 1994.

3) «*Προσφορά Παντελεήμονι Β΄ τῷ Παναγιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης ἐπί τῇ εἰκοστῇ ἐπετείῳ ἀπό τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐνθρονίσεώς του*», (3 Αὐγούστου 1974-3 Αὐγούστου 1994). *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, *τεῦχος ἑόρτιον* 753, Μάιος-Αὔγουστος 1994.

4) *Τεῦχος Πανηγυρικόν ἐπί τῇ ἀναγορεύσει εἰς ἐπίτιμον διδάκτορα τῆς ἀκροτάτης τῶν ἐπιστημῶν Θεολογίας τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος Β΄*. *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, τεῦχος 765, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1996.

5) *Παντελεήμονι Β΄ τῷ Παναγιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης. Τεῦχος ἀφιερωτήριον ἐπί τῇ εἰς Κύριον ἐκδημίᾳ Αὐτοῦ*, *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, Θεσσαλονίκη 2003

Ἐκ τῆς τότε θέσεώς μου ὡς Πρωτοσυγκέλλου τῆς Ι.Μ.Θ. καί τῆς σημερινῆς μου θέσεως ὡς Μητροπολίτου τῆς Θεοσώστου ἐπαρχίας Λαγκαδᾶ, Λητῆς καί Ρεντίνης, θεώρησα προσωπικό μου χρέος, μεταξύ τῶν ἄλλων ἐκδηλώσεων πρός τιμήν τῆς μνήμης του ἀοιδίμου Γέροντός μου, νά ἀφιερώσω εὐλαβῶς στήν μνήμη του ἐκδόσεις βιβλίων, στά ὁποῖα διαλαμβάνονται ἀπανθίσματα καί λόγοι ἀγάπης καί εὐλαβείας πρός τό Σεπτό του πρόσωπο. Οἱ τόμοι, πού ἐξεδόθησαν τῇ μερίμνῃ μου τά δέκα ἔτη ἀπό τῆς Κοιμήσεώς του, εἶναι οἱ κάτωθι:

1) Παντελεήμονος Β΄ (Χρυσοφάκη) Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης 1974-2003, *Λόγοι πνευματικῆς οἰκοδομῆς καί ποιμαντικῆς διακονίας*, ἐκδ. Σύνδεσμος ἐκδοτῶν Βορείου Ἑλλάδος, Θεσσαλονίκη 2006.

2) Παντελεήμονος Β΄ Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης (1974-2003), *Ποιμαντορικαί Ἐγκύκλιοι (2000-2003)*, ἐκδ. Σύνδεσμος ἐκδοτῶν Βορείου Ἑλλάδος, Θεσσαλονίκη 2007.

3) Παντελεήμονος Β΄ Χρυσοφάκη Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης (1974-2003), *Διδαχαί περί Θείας Λατρείας*, ἐκδ. Σύνδεσμος ἐκδοτῶν Βορείου Ἑλλάδος, Θεσσαλονίκη 2008.

4) Παντελεήμονος Β΄ Χρυσοφάκη Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης (1974-2003), *Διδαχαί περί Ἱερᾶς Ἐξομολογητικῆς*, ἐκδ. Σύνδεσμος ἐκδοτῶν Βορείου Ἑλλάδος, Θεσσαλονίκη 2009.

5) *Παντελεήμων Β΄ (Χρυσοφάκης) Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης 1974-2003· Ὁ Ἱεράρχης τῆς Μακεδονίας. Εὐλαβικό ἀφιέρωμα στήν ἱερά μνήμη του ἐπί τῇ συμπληρώσει ὀκτώ ἐτῶν ἀπό τῆς κοιμήσεώς του (2003-2011)*, Λαγκαδᾶς-Θεσσαλονίκη 2011.

Στούς παραπάνω χαριστήριους τόμους ἐμπεριέχονται σχόλια, ἀναφορές, τεκμήρια, κρίσεις, μαρτυρίες, ἱστορικά στοιχεῖα σχετιζόμενα μέ τό πρόσωπο τοῦ Σεπτοῦ Ἱεράρχου, τά ὁποῖα ἀφενός δεικνύουν, ἀποδεικνύουν καί σκιαγραφοῦν τό πολυσχιδές ἔργο του καί ἀφετέρου ἀποτελοῦν ἀδιάψευστες μαρτυρίες τοῦ ἤθους, τοῦ πατριωτισμοῦ καί τῆς ὁσιότητος τοῦ βίου του.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Δέν ὑπάρχει καλύτερος ἐπίλογος, ὁ ὁποῖος νά περικλείει ἐπιτυχῶς καί συντόμως τήν πολύχρονο ἐκκλησιαστική του διακονία, ἀπό τίς ἀναφορές στό πρόσωπο τοῦ Σεπτοῦ Ἱεράρχου ἐπιφανῶν Ἀρχιερέων.

Ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος ἔγραφε χαρακτηριστικά γιά τόν Παναγιώτατο Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης: *Δέν θά ἀπετέλει ἀσφαλῶς ὑπερβολήν, ἐάν ....ἐλέγετο ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῶν Θεσσαλονικέων ὑπό τήν πεπνυμένην ποδηγεσίαν τοῦ ἐν Ἱεράρχαις Παντελεήμονος Β΄ διέρχεται χρυσῆν ὄντως ἐποχήν, καθισταμένη οὕτω πρότυπον ἐπαρχίας. Οὗτος δέ ἀληθής εὐαγγελικός ποιμήν εἰς τύπον καί τόπον Χριστοῦ ἱστάμενος*[537].

Ἐπίσης, ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας κ.κ. Παρθένιος ἀνέφερε: *Δέν λησμονῶ τήν παρουσίαν μου τήν ταπεινή κοντά Σας, ὅπου ἔζησα καί ἤκουσα τῆς καρδίας Σας καί τῆς ψυχῆς τούς ἤχους, λόγους καί ὕμνους εὐλογημένους*[538].

Καί ἡ Ἱερά Σύνοδος ἐπί Ἀρχιεπισκοπείας τοῦ Μακαριστοῦ κ.κ. Σεραφείμ σημείωνε: *... ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος σεμνύνεται διά τήν πολυμερῆ, ἀγλαόκαρπον καί τετιμημένην Ἐκκλησιαστικήν διακονίαν τῆς ὑμετέρας πεπνυμένης Σεβασμιότητος καί αἶνον ἀναφέρει τῷ Οὐρανίῳ τῆς Ἐκκλησίας Δομήτορι, τῷ τοσαύτην χάριν ἐπιδαψιλεύσαντι τῇ ὑμετέρᾳ Σεβασμιότητι καί ἀξιώσαντι αὐτήν συγκατα-*

537. «Ἔγγραφον Νοεμβρίου 1994», ἐν *Χαριστήριον τῷ Παναγιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονι Β΄ ἐπί τῇ συμπληρώσει εἰκοσαετοῦς ἐν Θεσσαλονίκῃ Ποιμαντορίας (1974-1994)*, Θεσσαλονίκη 1994, σ. 1.2

538. «Ἔγγραφον μέ ἡμερομηνία 3 Νοεμβρίου 1994», ἐν *Χαριστήριον τῷ Παναγιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονι Β΄ ἐπί τῇ συμπληρώσει εἰκοσαετοῦς ἐν Θεσσαλονίκῃ Ποιμαντορίας (1974-1994)*, Θεσσαλονίκη 1994, σ. 15.

ριθμηθῆναι τῇ ἐκλεκτῇ χορείᾳ τῶν ἀγαθῶν καί πιστῶν Αὐτοῦ δούλων, τῶν ἀναλισκόντων ἑαυτούς ὑπέρ τῆς δόξης τῆς Ἁγίας Αὐτοῦ Ἐκκλησίας, ἥν περιεποιήσατο τῷ τιμίῳ Αὐτοῦ αἵματι[539].

Δέν εἶναι τυχαῖο τό γεγονός ὅτι ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος ἀναφέρεται σέ μία Θεσσαλονίκη πού ἐπί ἀρχιερατείας του διανύει χρυσή ὄντως ἐποχή καί καθίσταται πρότυπο ἐπαρχίας. Ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας κ.κ. Παρθένιος μιλᾶ γιά μία καρδιά, γιά μία ψυχή πού τήν καθορίζουν ἦχοι, λόγοι καί ὕμνοι εὐλογημένοι. Ἡ Ἱερά Σύνοδος ἐπί ἀρχιερατείας τοῦ Μακαριστοῦ κ.κ. Σεραφείμ ἀναφέρεται σέ μιά ἀγλαόκαρπον καί τετιμημένη ἐκκλησιαστική διακονία καί κάνει λόγο γιά ἕναν Ἀρχιερέα πού ἀνέλισκε ἑαυτόν ὑπέρ τῆς δόξης τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ὁ μακαριστός κ.κ. Χριστόδουλος μιλᾶ γιά ἀνύστακτο, φιλόστοργο, και πατρικό ἐνδιαφέρον ὑπέρ τοῦ φιλοχρίστου Λαοῦ, για τον ὁποῖο ἐμόγησεν πολύ και ἐδαπανήθη εὐαγγελιζόμενος εἰρήνη.

Ὅλα τά παραπάνω δεικνύουν ὅτι ἡ δράση του ὑπῆρξε πολυσχιδής καί ὁ ἴδιος ἐνεῖχε κάτι τό μέγα, τό πολύπλευρο, τό ποικίλο. «Ὑπῆρξε ὁ κληρικός ὁ μή ἀναγνωρίζων φραγμούς στήν πορεία τῆς Στρατιᾶς τοῦ Χριστοῦ, ὁ συγκεντρώνων καί ἐγκλείων τό Φῶς τῆς ἐπιστήμης στό κάτοπτρο τῆς Ἐκκλησίας, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀντανακλᾶται πολύλαμπρος ἡ θεία ἀποκάλυψη, ὁ ἀνεμίζων τήν σημαία τῆς αἰσιοδοξίας καί τῆς Πίστεως ἐπί τά μεγάλα πεπρωμένα τοῦ ἀνθρώπου καί τῆς ἀγαθῆς προσδοκίας, πρό πάσης ἐκδηλώσεως καί δράσεώς Του. Ὑπόδειγμα ἀνθρώπου ἔργων καί ψυχῆς ἰδεατικῆς, πνεύματος ἐμποτισμένου διαρκῶς ὑπό φωτός ὑπερκοσμίων ἐνοράσεων. Θέληση πρό τῆς ὁποίας συντρίβονται τά ἐμπόδια ὡς ὕαλος ἐπί πέτρας. Τόλμη ἥρωος, καρδιά παιδιοῦ, ψυχή ἐναρέτου χριστιανοῦ τῶν πρώτων χρόνων τῆς Πίστεως καί τῶν θαυμάτων, ἄνθρωπος ταπεινός, εὐγενής, ἀριστοκράτης Κληρικός, μέγα ἔναυσμα διά τούς ἄλλους πρός μεγάλες πράξεις. Ἐργατικότης ἀπέναντι τῆς ὁποίας οἱ Φυσικοί Νόμοι ἠτόνισαν»[540].

539. «Ἔγγραφον μέ ἡμερομηνία 3 Νοεμβρίου 1994», ἐν *Χαριστήριον τῷ Παναγιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονι Β΄ ἐπί τῇ συμπληρώσει εἰκοσαετοῦς ἐν Θεσσαλονίκῃ Ποιμαντορίας (1974-1994)*, Θεσσαλονίκη 1994, σ. 16.

540. «Σαμιακός Τύπος», 7 Ὀκτωβρίου 1966, «Ὁ Νεός Μητροπολίτης Σάμου καί Ἰκαρίας», τοῦ Κίμωνος Λαμπράκη.

Στόν Ἅγιο Δημήτριο.
Διακρίνεται ὁ μακαριστός Μητροπολίτης Λαγκαδᾶ Σπυρίδων

Ὁ ἀπό Ἀλεξανδρουπόλεως Παναγιώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ.κ. Ἄνθιμος συμμετέχων μετά τοῦ κυροῦ Παντελεήμονος Β΄ καί μέ ἄλλους Ἀρχιερεῖς, εἰς τάς λατρευτικάς καί ἑορταστικάς ἐκδηλώσεις πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου εἰς τήν Θεσσαλονίκη

Ἡ ἁγιοτόκος Θεσσαλονίκη εἶναι εὐγνώμων γιά τήν πολύτιμον προσφορά τοῦ μεγάλου Ἱεράρχου πρός τόν λαό της, τά δε ἐν Κυρίῳ πνευματικά τέκνα του μακαρίζουν τήν Ἁγία Αὐτοῦ ψυχή εὐχόμενα ὑπέρ μακαρίας αὐτοῦ μνήμης και αἰωνίου ἀναπαύσεως.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Πηγές καί βοηθήματα

«…Σέ ὑπέρμαχον ἡ Οἰκουμένη…». *1700 χρόνια ἀπό τό μαρτύριο τοῦ Ἁγίου Δημητρίου 305-2005*, Θεσσαλονίκη 2005.

«Ἅγιος Γεώργιος-Ροτόντα. Λατρευτικός ἤ μνημειακός χῶρος; *Ἱστορική, Ἀρχαιολογική, Νομοκανονική καί Θεολογική Προσέγγιση*», *Πρακτικά Ἐπιστημονικῆς Ἡμερίδος 21 Μαρτίου 1997*, Θεσσαλονίκη 1999.

«Ἐπεσκέψατο ἡμᾶς». Πατριαρχικαί Ἐπισκέψεις εἰς τήν Συμβασιλεύουσαν, Θεσσαλονίκη 2000.

«Ὁμιλία κατά τήν Ἐξόδιον Ἀκολουθίαν, τοῦ Μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου κ.κ. Χριστοδούλου», στό *Ὁ Ἱεράρχης τῆς Μακεδονίας. Εὐλαβικό ἀφιέρωμα στήν ἱερά μνήμη του ἐπί τῇ συμπληρώσει ὀκτώ ἐτῶν ἀπό τῆς κοιμήσεώς του (2003-2011)*, Λαγκαδᾶς-Θεσσαλονίκη 2011, σσ. 63-68.

«Ὁμιλία τοῦ Πανοσιολογιωτάτου Ἀρχιμανδρίτου π. Ἰωάννου Τασσιᾶ», Πρωτοσυγκέλλου τῆς Ἱ.Μ. Θεσσαλονίκης καί ἐκπροσώπου τῶν κληρικῶν αὐτῆς, στό *Ὁ Ἱεράρχης τῆς Μακεδονίας. Εὐλαβικό ἀφιέρωμα στήν ἱερά μνήμη του ἐπί τῇ συμπληρώσει ὀκτώ ἐτῶν ἀπό τῆς κοιμήσεώς του (2003-2011),* Λαγκαδᾶς-Θεσσαλονίκη 2011, σσ. 92-95.

«Ὁμιλία τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Νεαπόλεως καί Σταυρουπόλεως κ.κ. Διονυσίου, Τοποτηρητοῦ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης», στό *Ὁ Ἱεράρχης τῆς Μακεδονίας. Εὐλαβικό ἀφιέρωμα στήν ἱερά μνήμη του ἐπί τῇ συμπληρώσει ὀκτώ ἐτῶν ἀπό τῆς κοιμήσεώς του (2003-2011),* Λαγκαδᾶς-Θεσσαλονίκη 2011, σσ. 77-79.

«Ὁμιλία τοῦ Ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Σκλήφα, Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου» (νῦν Μητροπολίτου Πατρῶν), στό *Ὁ Ἱεράρχης τῆς Μακεδονίας. Εὐλαβικό ἀφιέρωμα στήν ἱερά μνήμη του ἐπί τῇ συμπληρώσει ὀκτώ ἐτῶν ἀπό τῆς κοιμήσεώς του (2003-2011),* Λαγκαδᾶς-Θεσσαλονίκη 2011, σσ. 69-76.

«Ὁμιλία τοῦ Εὐάγγελου Βενιζέλου, ὡς Ὑπουργοῦ Πολιτισμοῦ καί ἐκπροσώπου τῆς Κυβερνήσεως», στό *Ὁ Ἱεράρχης τῆς Μακεδονίας. Εὐλαβικό ἀφιέρωμα στήν ἱερά μνήμη του ἐπί τῇ συμπληρώσει ὀκτώ ἐτῶν ἀπό τῆς κοιμήσεώς του (2003-2011)*, Λαγκαδᾶς-Θεσσαλονίκη 2011, σσ. 96-97.

«Ὁμιλία τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Τυρολόης καί Σερεντίου κ.κ. Παντελεήμονος, ὡς ἐκπροσώπου τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου», στό *Ὁ Ἱεράρχης τῆς Μακεδονίας. Εὐλαβικό ἀφιέρωμα στήν ἱερά μνήμη του ἐπί τῇ συμπληρώσει ὀκτώ ἐτῶν ἀπό τῆς κοιμήσεώς του (2003-2011),* Λαγκαδᾶς-Θεσσαλονίκη 2011, σσ. 80-82.

Floudas, Demetrius Andreas, «A Name for a Conflict or a Conflict for a Name? An Analysis of Greece's Dispute with FYROM», *Journal of Political and Military Sociology* 24 (1996).

Βακάρου Δημητρίου Μ. Πρωτοπρ., *Ἡ ἐπανακομιδή τῆς Τιμίας Κάρας τοῦ Ἁγίου Ἐνδόξου Μεγαλομάρτυρος Δημητρίου τοῦ Μυροβλύτου*, Θεσσαλονίκη

Βακάρου Δημητρίου Μ. Πρωτοπρ., *Ὁ ἅγιος Μεγαλομάρτυς Δημήτριος ὁ Μυροβλύτης. 1700 χρόνια ἀπό τό μαρτύριό του*, Θεσσαλονίκη 2006.

Βακάρου Δημητρίου Μ. Πρωτοπρ., *Ὁ Ἅγιος Μεγαλομάρτυς*, ἐκδ. *«Ἡ Ἁγία Ἄννα»*, Θεσσαλονίκη 1997.

Βακάρου Δημητρίου Μ. Πρωτοπρ., *Ὁ συνεορτασμός τοῦ Ἁγίου Δημητρίου μετά τῆς Παναγίας*, Θεσσαλονίκη 2012.

Βακάρου Δημητρίου Πρωτοπρ., *Τό Μύρο τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τοῦ Θεσσαλονικέως*, Θεσσαλονίκη 1989.

Βαλαή Διονυσίου, *«Ἡ καθιέρωση τῆς τιμῆς τῶν Αὐταδέλφων Ἁγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου στή γενέτειρά τους Θεσσαλονίκη»*, στό πλαίσιο *3μερων ἐκδηλώσεων τοῦ Τμήματος Θεολογίας Α.Π.Θ., γιά τήν ἐπέτειο τῶν 1150 ἐτῶν ἀπό τόν ἐκχριστιανισμό τῶν Σλάβων ἀπό τούς Ἁγίους Κύριλλο καί Μεθόδιο (20-22 Μαίου 2013).*

Καλπακίδη Παντελεήμονος, Μητροπολίτου Βερροίας, Καμπανίας καί Ναούσης, «Ὁ Θεσσαλονίκης Παντελεήμων ὁ Β΄ (1974-1994)», στό *Χαριστήριον τῷ Παναγιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονι τῷ Δευτέρῳ ἐπί τῇ συμπληρώσει εἰκοσαετοῦς ἐν Θεσσαλονίκῃ Ποιμαντορίας*, Θεσσαλονίκη 1994.

Κοντάκη Χρ., «Ἐκδημία εἰς Κύριον καί Ἐξόδιος Ἀκουλουθία τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κυροῦ Παντελεήμονος Β΄», στό *Ὁ Ἱεράρχης τῆς Μακεδονίας. Εὐλαβικό ἀφιέρωμα στήν ἱερά μνήμη του ἐπί τῇ συμπληρώσει ὀκτώ ἐτῶν ἀπό τῆς κοιμήσεώς του (2003-2011)*, Λαγκαδᾶς-Θεσσαλονίκη 2011.

Κοντάκη Χρ., «Τό Ὁδοιπορικόν ἑνός Ἱεράρχου», στό *Προσφορά Παντελεήμονι Β΄ τῷ Παναγιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης ἐπί τῇ εἰκοσιπενταετηρίδι τῆς Ἀρχιερατείας Αὐτοῦ, Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Θεσσαλονίκη* 1990.

Λόη Γεωργίου (Διδάκτορος Ἱστορίας), *Ἡ Ἱστορία τοῦ Μακεδονικοῦ Ζητήματος*, 1974.

Μαϊτοῦ Ἰωάννου Πρωτοπρ., *Ὁ Ναός τοῦ Ἁγίου Δημητρίου Θεσσαλονίκης*, Θεσσαλονίκη 1989.

Ὁ Ἱεράρχης τῆς Μακεδονίας. *Εὐλαβικό ἀφιέρωμα στήν ἱερά μνήμη του ἐπί τῇ συμπληρώσει ὀκτώ ἐτῶν ἀπό τῆς κοιμησεώς του (2003-2011),* Λαγκαδᾶς-Θεσσαλονίκη 2011

Παντελεήμονι Β΄ τῷ Παναγιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης, Τεῦχος ἀφιερωτήριον ἐπί τῇ εἰς Κύριον ἐκδημίᾳ Αὐτοῦ, τοῦ περιοδικοῦ *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, Θεσσαλονίκη 2003.

Παντελεήμονος Β΄ (Χρυσοφάκη), Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης 1974-2003, *Λόγοι πνευματικῆς οἰκοδομῆς καί ποιμαντικῆς διακονίας*, Θεσσαλονίκη 2006.

Παντελεήμονος Β΄ Χρυσοφάκη, Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης (1974-2003), *Διδαχαί περί Θείας Λατρείας*, Θεσσαλονίκη 2008.

Παντελεήμονος Β΄ Χρυσοφάκη, Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης (1974-2003), *Διδαχαί περί Ἱερᾶς Ἐξομολογητικῆς*, Θεσσαλονίκη 2009.

Παντελεήμονος Β΄, Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης (1974-2003), *Ποιμαντορικαί Ἐγκύκλιοι (2000-2003)*, Θεσσαλονίκη 2007.

Παντελεήμονος Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, *Ἡ ἐπανακομιδή τῶν ἱερῶν λειψάνων τοῦ ὁσίου Δαβίδ εἰς τήν Θεσσαλονίκην (17 Ιουλίου 1978)*, Θεσσαλονίκη 1979.

Παπάλη Ἰωάννου Μητροπολίτου Σιδηροκάστρου, *Ἡ Ἐκκλησία τῆς Σάμου*, Σάμος 1967.

Πρακτικά συνεδρίου πρός τιμήν τῆς μητρός ἡμῶν Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας (10-13 Νοεμβρίου 1993), Θεσσαλονίκη 1994.

Πρακτικά συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης (11-14 Νοεμβρίου 1997), Θεσσαλονίκη 1998.

Πρακτικά συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ (11-14 Νοεμβρίου 1999), Θεσσαλονίκη 2000.

Πρακτικά συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (14-17 Νοεμβρίου 1995), Θεσσαλονίκη 1996.

Πρακτικά συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας (11-14 Νοεμβρίου 1998), Θεσσαλονίκη 1999.

Πρακτικά συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ (9-10 Νοεμβρίου 2000), Θεσσαλονίκη 2001.

Πρακτικά συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου Θαυματουργοῦ Πενταπόλεως (15-16 Νοεμβρίου 2001), Θεσσαλονίκη 2002.

Πρακτικά συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Μ. Ἀθανασίου Ἀλεξανδρείας (11-14 Νοεμβρίου 1996), Θεσσαλονίκη 1997.

Πρακτικά συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Μ. Φωτίου (14-17 Νοεμβρίου 1994), Θεσσαλονίκη 1995.

Πρακτικά συνεδρίου πρός τιμήν τοῦ Προφητάνακτος Δαυίδ (11-14 Νοεμβρίου 2002), Θεσσαλονίκη 2003.

Προσφορά Παντελεήμονι Β΄ τῷ Παναγιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης ἐπί τῇ εἰκοσιπενταετηρίδι τῆς Ἀρχιερατείας Αὐτοῦ, Ἰγρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Θεσσαλονίκη 1990

Προσφορά Παντελεήμονι Β΄ τῷ Παναγιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης ἐπί τῇ εἰκοστῇ ἐπετείῳ ἀπό τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐνθρονίσεώς του, 3 Αὐγούστου 1974-3 Αὐγούστου 1994, *Ἰγρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Τεῦχος ἑόρτιον*, τεῦχ. 753, Μάιος- Αὔγουστος 1994.

Ρούσα Ἀνθίμου, Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, «Πρόλογος» στό Παντελεήμονος Β΄ Χρυσοφάκη, Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης (1974-2003)», *Διδαχαί περί Θείας Λατρείας*, Θεσσαλονίκη 2008.

Ρούσα Ἀνθίμου, Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, «Πρόλογος» στό Παντελεήμονος Β΄ Χρυσοφάκη, Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης (1974-2003), *Διδαχαί περί Ἱερᾶς Ἐξομολογητικής*, Θεσσαλονίκη 2009.

Ρούσα Ἀνθίμου, Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, «Πρόλογος», στό Παντελεήμονος Β΄ Χρυσοφάκη, Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης (1974-2003), *Ποιμαντορικαί Ἐγκύκλιοι (2000-2003)*, Θεσσαλονίκη 2007.

Σερενίδη Γρηγορίου Πρωτοπρ., *Ἅγιος Γρηγόριος Παλαμᾶς, Ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης. «700 χρόνια ἀπό τή γέννησή του» (1296-1996)*, Θεσσαλονίκη 2002.

Σερενίδη Γρηγορίου Πρωτοπρ., *Ἡ Κρύπτη τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγώνα*, Θεσσαλονίκη 2005.

Ταρσιᾶ Χ. Ἰωάννου, Μ. Ἀρχιμ., *Ὁ Ἅγιος Δημήτριος*, Θεσσαλονίκη 1994.

Ταρσιᾶ Χ. Ἰωάννου, Μ. Ἀρχιμ., *«Ἱερός Ναός Ἁγίου Γεωργίου-Ροτόντα, Λατρευτικός ἤ μνημειακός χῶρος; Ἱστορική, Ἀρχαιολογική, Νομοκανονική καί Θεολογική προσέγγιση». Πρακτικά Ἐπιστημονικῆς Ἡμερίδος 21 Μαρτίου 1997*, Θεσσαλονίκη 1999.

Ταρσιᾶ Χ. Ἰωάννου, Μ. Ἀρχιμ., «Ὁμιλία κατά τήν Θείαν Λειτουργίαν τῶν Ἐγκαινίων τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τῶν Ἁγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου», στό *Πρακτικά Συνεδρίου πρός τιμήν τῶν Ἁγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου*, Θεσσαλονίκη 1985.

Ταρσιᾶ Χ. Ἰωάννου, Μ. Ἀρχιμ., *Ἱερά Μονή Ἁγίας Θεοδώρας Θεσσαλονίκης*, Θεσσαλονίκη 2002.

Ταρσιᾶ Χ. Ἰωάννου, Μ. Ἀρχιμ., *Ἱερός Ναός Ἁγίου Γεωργίου (Ροτόντα), Κατάθεση-μαρτυρία*, Θεσσαλονίκη 1998.

Ταρσιᾶ Χ. Ἰωάννου, Μ. Ἀρχιμ., *Μονή Λατόμου. Ὅσιος Δαυίδ ὁ Δενδρίτης*, Θεσσαλονίκη 2002.

Ταρσιᾶ Χ. Ἰωάννου, Μ. Ἀρχιμ., *Ὁ Ἅγιος Γεώργιος Ροτόντα*, Θεσσαλονίκη 1995.

Τεῦχος Πανηγυρικόν ἐπί τῇ ἀναγορεύσει εἰς ἐπίτιμον διδάκτορα τῆς ἀκροτάτης τῶν ἐπιστημῶν Θεολογίας τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος Β΄, Ἰρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, τεῦχος 765, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1996.

Τζιαμπίρη Ἀριστοτέλους, *Εὐρωπαϊκή Ἕνωση καί Μακεδονικό ζήτημα*, London: Frank Cass, 2002.

2. Ἔγγραφα ἀπό τό προσωπικό μας ἀρχεῖο

Cours πού παρακολούθησε ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης Παντελεήμων Β΄ στό Καθολικό Ἰνστιτοῦτο τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Σορβόννης Παρισίων.

Αἴτησις χειροτονίας.

Αἴτησις, μέ ἡμερομηνία 20 Ἀπριλίου 1958.

Ἀνέκδοτος χειρόγραφος ἐπιστολή μέ ἡμερομηνία 12-11-50 τοῦ Μακαριστοῦ Μητροπολίτου Ἐδέσσης, Πέλλης καί Ἀλμωπίας Παντελεήμονος (Παπαγεωργίου).

Ἀνέκδοτος χειρόγραφος ἐπιστολή μέ ἡμερομηνία 13-3-50 τοῦ Μακαριστοῦ Μητροπολίτου Ἐδέσσης, Πέλλης καί Ἀλμωπίας Παντελεήμονος (Παπαγεωργίου).

Ἀνέκδοτος χειρόγραφος ἐπιστολή μέ ἡμερομηνία 15-4-50 τοῦ Μακαριστοῦ Μητροπολίτου Ἐδέσσης, Πέλλης καί Ἀλμωπίας Παντελεήμονος (Παπαγεωργίου).

Ἀνέκδοτος χειρόγραφος ἐπιστολή μέ ἡμερομηνία 16-1-50 τοῦ Μακαριστοῦ Μητροπολίτου Ἐδέσσης, Πέλλης καί Ἀλμωπίας Παντελεήμονος (Παπαγεωργίου).

Ἀνέκδοτος χειρόγραφος ἐπιστολή μέ ἡμερομηνία 25-10-50 τοῦ Μακαριστοῦ Μητροπολίτου Ἐδέσσης, Πέλλης καί Ἀλμωπίας Παντελεήμονος (Παπαγεωργίου).

Ἀνέκδοτος χειρόγραφος ἐπιστολή μέ ἡμερομηνία 27-8-53 τοῦ Μακαριστοῦ Μητροπολίτου Ἐδέσσης, Πέλλης καί Ἀλμωπίας Παντελεήμονος (Παπαγεωργίου).

Ἀνέκδοτος χειρόγραφος ἐπιστολή μέ ἡμερομηνία 8-9-50 τοῦ Μακαριστοῦ Μητροπολίτου Ἐδέσσης, Πέλλης καί Ἀλμωπίας Παντελεήμονος (Παπαγεωργίου).

Ἀπόκομμα ἐφημερίδος «Κήρυξ», 10-7-1955.

Βεβαίωσις, μέ ἡμερομηνία 21 Δεκεμβρίου 1962.

Βεβαίωσις, 21 Δεκεμβρίου 1962.

Ἔγγραφο μέ ἡμερομηνία 11 Αὐγούστου 1953 τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρός τό Γαλλικό Προξενεῖο.

Ἔγγραφο μέ ἡμερομηνία 11 Αὐγούστου 1958 πρός τήν Ἱερά Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἔγγραφο μέ ἡμερομηνία 12.7.1950, μέ Θέμα: Φρονήματα.

Ἔγγραφο μέ ἡμερομηνία 16.2.50.

Ἔγγραφο μέ ἡμερομηνία 29 Νοεμβρίου 1960.

Ἔγγραφο τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῶν Παρισίων μέ ἡμερομηνία 24 Μαίου 1954 πρός τήν Ἱερά Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἔκθεσις ἐπί τῆς ἀποδοτικότητος ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ κηρύγματος τοῦ παρ᾽ ἡμῖν ὑπηρετοῦντος Θεολόγου Ἀνθ/γοῦ Χρυσοφάκη Νικολάου (10.6.49).

Ἔκθεσις περί τῶν ἐν Γερμανίᾳ πεπραγμένων κατά τήν περίοδον τῆς Μ. Ἑβδομάδος τοῦ Πάσχα, 25 Μαΐου 1962, τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Παντελεήμονος Χρυσοφάκη.

Ἡμερήσια διαταγή τῆς 15.7.1950.

Ἡμερήσια διαταγή τῆς 5-11-49.

Μετεδόθη στίς 13-8-1972 στό λογοτεχνικό δεκάλεπτο τῆς Κυριακῆς, Δημήτρης Σιατόπουλος, Θέμα: «Σάμος, μιά σύγχρονη κυψέλη πνευματικοῦ πολιτισμοῦ».

Πιστοποίησις μέ ἡμερομηνία 4ᾼ Ἰουλίου 1955.

Πιστοποιητικόν χειροτονίας μέ ἡμερομηνία 25ᾼ Ἰουλίου 1950.

Πτυχίο Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας.

Φύλλον Μητρώου (ὁπλίτου).

Χειρόγραφο βιογραφικό τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Παντελεήμονος Β΄.

Χειροτονητήριον Γράμμα 20ῆς Ἰουλίου 1951.

3. Περιοδικά

Ἀντίβαρο (Φεβρουάριος 2008), Γεωργίου Νεκτάριου Ἀθ. Λόη (Διδάκτορος Ἱστορίας), *«Ἡ Ἱστορία τοῦ Μακεδονικοῦ Ζητήματος»*.

Ιρηγόριος ὁ Παλαμᾶς (2000), «Ἐγγραφον (9 Φεβρουαρίου 2000) τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Χριστοδούλου ἐπί τῇ συμπληρώσει τριακονταπενταετοῦς ἀρχιερατικῆς διακονίας».

Ιρηγόριος ὁ Παλαμᾶς (1974), «Ἐνθρόνιση τοῦ Νέου Μητροπολίτου», σ. 320.

Ιρηγόριος ὁ Παλαμᾶς (1974), «Προσφώνησις τοῦ Τοποτηρητοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Νεαπόλεως καί Σταυρουπόλεως κ.κ. Διονυσίου», σσ. 312-314.

Ιρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, «Ἐγκύκλιος (1978) γιά τούς σεισμοπλήκτους», (1978).

Ιρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, «Παλλαϊκές συγκεντρώσεις», (2000).

Ιρηγόριος ὁ Παλαμᾶς (1974) «Ἡ προσφώνησις τοῦ Δημάρχου Θεσσαλονίκης Χρ. Φλωρίδη».

Ιρηγόριος ὁ Παλαμᾶς (1974), «Διάταγμα Περί ἀναγνωρίσεως τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος Β΄ δημοσιευθέν εἰς τήν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως», σσ. 309-310.

Ιρηγόριος ὁ Παλαμᾶς (1974), «Ἐγκύκλιος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐπί τῇ ἐγκαταστάσει τοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμονος Β΄ εἰς τήν Ἱεράν Μητρόπολιν Θεσσαλονίκης», σσ. 310-312.

Ιρηγόριος ὁ Παλαμᾶς (1974), «Ὁ Ἐνθρονιστήριος Λόγος τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος Β΄», σσ. 318-322.

Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς (1974), «Προσφώνησις τοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου κ. Κ. Πλευράκη», σσ. 314-318.
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς (1978), «Ἐπιμνημόσυνος δέησις ὑπέρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν θυμάτων τοῦ σεισμοῦ».
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς (1980), «Σχολή Μετεκπαιδεύσεως Κληρικῶν».
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς (1980), Πρωτ. Δημητρίου Βακάρου Δ.Θ, «Ἡ ἐπανακομιδή τῆς Τιμίας Κάρας τοῦ Ἁγίου Ἐνδόξου Μεγαλομάρτυρος Δημητρίου τοῦ Μυροβλήτου».
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς (1985), «Ἡ Ἐφέστιος Εἰκόνα τῆς Παναγίας τοῦ "Ἄξιόν Ἐστι", στήν Θεσσαλονίκη».
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς (1988), «Ἀντίγραφον τῆς Θαυματουργοῦ Εἰκόνος τῆς Παναγίας τῆς Πορταϊτίσσης, ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἰβήρων τοῦ Ἁγίου Ὄρους».
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς (1988), «Σχολές γονέων».
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς (1988), «Τό Λείψανο τοῦ Ἁγίου Μεθοδίου».
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς (1990), «Ἀρωγή στήν Ρουμανία».
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς (1990), «Ἡ Ἱερά Κάρα τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου ἀπό τήν Ἱερά Μονή Βατοπεδίου».
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς (1994), «Ἱερά Σύναξις 15 Φεβρουαρίου 1994».
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς (1995) «Ἱερά Σύναξις 15 Φεβρουαρίου 1995».
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς (1995), «Ἱερά Σύναξις εἰς τόν Ἱερόν Ναόν Ἁγίου Δημητρίου».
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς (1995), «Ποιμαντορική Ἐγκύκλιος Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος Β' "Περί τῶν ἐθνικῶν θεμάτων"».
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς (1995), «Τό ψήφισμα τῆς Ἱερᾶς Συνάξεως εἰς τόν Ἱερόν Ναόν Ἁγίου Δημητρίου.
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς (2003), «Ἐπίσκεψις τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως κ.κ. Βαρθολομαίου».
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς «Ἐπισκέψεις Παναγιωτάτου Μητροπολίτου κ.κ. Παντελεήμονος Β΄ στούς καταυλισμούς τῶν σεισμοπλήκτων».
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Χρονικά, Ἰανουάριος-Δεκέμβριος 1974
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Χρονικά, Ἰανουάριος-Δεκέμβριος 1975
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Χρονικά, Ἰανουάριος-Δεκέμβριος 1976
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Χρονικά, Ἰανουάριος-Δεκέμβριος 1977
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Χρονικά, Ἰανουάριος-Δεκέμβριος 1978
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Χρονικά, Ἰανουάριος-Δεκέμβριος 1979
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Χρονικά, Ἰανουάριος-Δεκέμβριος 1980
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Χρονικά, Ἰανουάριος-Δεκέμβριος 1981
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Χρονικά, Ἰανουάριος-Δεκέμβριος 1982

Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Χρονικά, Ἰανουάριος-Δεκέμβριος 1983
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Χρονικά, Ἰανουάριος-Δεκέμβριος 1984
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Χρονικά, Ἰανουάριος-Δεκέμβριος 1985
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Χρονικά, Ἰανουάριος-Δεκέμβριος 1986
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Χρονικά, Ἰανουάριος-Δεκέμβριος 1987
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Χρονικά, Ἰανουάριος-Δεκέμβριος 1988
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Χρονικά, Ἰανουάριος-Δεκέμβριος 1989
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Χρονικά, Ἰανουάριος-Δεκέμβριος 1990
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Χρονικά, Ἰανουάριος-Δεκέμβριος 1991
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Χρονικά, Ἰανουάριος-Δεκέμβριος 1992
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Χρονικά, Ἰανουάριος-Δεκέμβριος 1993
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Χρονικά, Ἰανουάριος-Δεκέμβριος 1994
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Χρονικά, Ἰανουάριος-Δεκέμβριος 1995
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Χρονικά, Ἰανουάριος-Δεκέμβριος 1996
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Χρονικά, Ἰανουάριος-Δεκέμβριος 1997
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Χρονικά, Ἰανουάριος-Δεκέμβριος 1998
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Χρονικά, Ἰανουάριος-Δεκέμβριος 1999
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Χρονικά, Ἰανουάριος-Δεκέμβριος 2000
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Χρονικά, Ἰανουάριος-Δεκέμβριος 2001
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Χρονικά, Ἰανουάριος-Δεκέμβριος 2002
Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Χρονικά, Ἰανουάριος-Δεκέμβριος 2003
Ἐκκλησία, ἀρ. 26, 15 Δεκεμβρίου 1965.

4. Ἐφημερίδες

«Ἀγών», 21 Δεκεμβρίου 1965, τίτλος ἄρθρου: «Μέ πᾶσαν ἐπισημότητα καί συμμετοχήν τοῦ πλήθους ἐγένετο ἡ ἐνθρόνησις τοῦ νέου Μητροπολίτου μας Κου Παντελεήμονα».

«Ἐλευθερία», 19 Νοεμβρίου 1965, «Ἐκλογή Νέου Μητροπολίτη»

«Ἑλλάς», 1 Ιουνίου 1968, «Λαμπραί Ἐκκλησιαστικαί Τελεταί εἰς τήν Σάμον καί Ἰκαρίαν».

«Ἑλληνικός Βορρᾶς», 4 Αὐγούστου 1974, «Ἐνεθρονίσθη χθές ὁ νέος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης».

«Μακεδονία», 25 Μαρτίου 1981, «Σταυροειδής καί πεντάτρουλλος. Ἕτοιμη ἡ μελέτη καί σύντομα θά θεμελιωθεῖ ὁ Ναός Κυρίλλου-Μεθοδίου».

«Μακεδονία», 12 Απριλίου 1980, «Καί ἄλλα λείψανα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου μεταφέρονται σήμερα».

«Μακεδονία», 13 Αυγούστου 1978, «Ὑπάρχουν τά λείψανα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου σέ ἕνα ἰταλικό χωριό;», τοῦ Ἀρ. Μπιτσιάδη.

«Μακεδονία», 16 Φεβρουαρίου 1995, «Σταθερή ἡ πίστη στά δίκαια τῆς Μακεδονίας. Μεγάλη ἡ συγκέντρωση στό ναό τοῦ Ἁγίου Δημητρίου μέ πρόσκληση τοῦ κ. Παντελεήμονα».
«Μακεδονία», 18 Ιουνίου 1981, «Ἐπεισόδια ἀπειλήθηκαν στή θεμελίωση τοῦ ναοῦ Κυρίλλου καί Μεθοδίου».
«Μακεδονία», 19 Νοεμβρίου 1965, «Ἐξελέγησαν ἄλλοι τέσσαρες».
«Μακεδονία», 22 Νοεμβρίου 1965, «Ἐπεισόδια καί συμπλοκαί κατά τάς χειροτονίας».
«Μακεδονία», 28 Μαρτίου 1979, «Τρεῖς μυστικές αἴθουσες κάτω ἀπό τό ἱερό τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ».
«Μακεδονία», 10 Ιουλίου 2003, «Ἐκοιμήθη ὁ Παντελεήμων».
«Μακεδονία», 4 Αυγούστου 1974, «Ἐνεθρονίσθη ὁ Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης».
«Μακεδονία», 29/5/1982, «Τά λείψανα Μακεδονομάχων Ἀρχιερέων μεταφέρθηκαν στήν Μητρόπολη».
«Μακεδονία» (13/05/2012), Ἀφιέρωμα γιά τόν βίο τῶν Ἁγίων Κυρίλλου καί Μεθοδίου.
«Σαμιακά», 6 Ἰανουαρίου 1968, αρ. φύλλου 624, «Βυζαντινόν Μουσεῖον».
«Σαμιακή», 13 Φεβρουαρίου 1967, «Ἐπιτυχής ἐπίσκεψις τοῦ Ποιμενάρχου μας εἰς Κουμέικα».
«Σαμιακόν Βῆμα», 15 Σεπτεμβρίου 1973, «Βεβήλωσις καί ἱεροσυλία».
«Σαμιακόν Βῆμα», 19 Ἰουνίου 1969, «Τέλεσις ἐγκαινίων Ναΐδρίου τοῦ Προφήτου Ἠλιού».
«Σαμιακόν Βῆμα», 5 Ἰουνίου 1973, «Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης εἰς Καλλιθέαν».
«Σαμιακόν Βῆμα», 7 Ἀπριλίου 1973, «Ὁ Ἱεράρχης Σάμου».
«Σαμιακόν Βῆμα», 10 Ἰανουαρίου 1973, «Ἔκφρασις εὐγνωμόνων εὐχαριστιῶν πρός τόν Ἱεράρχην Σάμου».
«Σαμιακόν Βῆμα», 10 Ἰανουαρίου 1973, «Ὁ ὀφθαλμός τῆς δίκης. Λιτανεία».
«Σαμιακόν Βῆμα», 10 Ἰανουαρίου 1973, «Τό Πτωχοτροφεῖον».
«Σαμιακόν Βῆμα», 13 Αὐγούστου 1974, «Ὁ Σάμου καί Ἰκαρίας νέος Μητροπολίτης Κος Παντελεήμων».
«Σαμιακόν Βῆμα», 13 Σεπτεμβρίου 1970, «Ἡ Ἱερά Μονή τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς».
«Σαμιακόν Βῆμα», 13 Σεπτεμβρίου 1970, «Τό Γηροκομεῖον Σάμου».
«Σαμιακόν Βῆμα», 14 Ιουλίου 1967.
«Σαμιακόν Βῆμα», 14 Σεπτεμβρίου 1970, «Πρός τόν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Σάμου-Ἰκαρίας».
«Σαμιακόν Βῆμα», 22 Δεκεμβρίου 1970, «Ἡ πενταετία τοῦ Ἱεράρχου Σάμου».
«Σαμιακόν Βῆμα», 15 Σεπτεμβρίου 1973, «Παρασημοφορία τοῦ Ἱεράρχου μας Κου Παντελεήμονος».

«Σαμιακόν Βῆμα», 16 Αὐγούστου 1966, «Ἐπιβλητική βάπτισις».
«Σαμιακόν Βῆμα», 16 Αὐγούστου 1966, «Ἡ περιφορά τοῦ Ἐπιταφίου».
«Σαμιακόν Βῆμα», 16 Φεβρουαρίου 1970, «Πίδακας θρησκευτικοῦ φωτός ἐκπέμπει ἡ Ἐκκλησία τῆς Σάμου».
«Σαμιακόν Βῆμα», 17 Δεκεμβρίου 1968, «Ἀπό τό Καρλόβασι. Ἐπίσκεψις καί ὁμιλία τοῦ Σεβ. Κ. Παντελεήμονος εἰς τό Γυμνάσιον Καρλοβασίου».
«Σαμιακόν Βῆμα», 19 Ιουνίου 1969, «Μαθήματα εἰς τούς Ἱερεῖς μας».
«Σαμιακόν Βῆμα», 2 Νοεμβρίου 1966, «Μέ πικρίαν ἀνεχώρησεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης».
«Σαμιακόν Βῆμα», 20 Ἀπριλίου 1966, «Ἡ Ἐκκλησία τῆς Σάμου καί ὁ Νέος Ἱεράρχης».
«Σαμιακόν Βῆμα», 20 Ὀκτωβρίου 1966, «Πρόγραμμα Ἱεραποστολικῶν περιοδειῶν ἐν Σάμῳ κατά τόν μῆνα Ὀκτώβριον 1966».
«Σαμιακόν Βῆμα», 21 Δεκεμβρίου 1965, «Ὁ νέος Μητροπολίτης Σάμου Ἄξιος τῶν προκατόχων του».
«Σαμιακόν Βῆμα», 24 Δεκεμβρίου 1966, «Προσφώνησις Γεωργίου Ἀντ. Βασιλειάδου, Πολιτευτοῦ Σάμου».
«Σαμιακόν Βῆμα», 25 Αὐγούστου 1973, «Ἡ Ἱερά Μονή τῆς Μεγάλης Παναγιᾶς. Σύντομος ἐπισκόπησις καί κρίσις».
«Σαμιακόν Βῆμα», 26 Νοεμβρίου 1968, «Ἱδρύθη τό Πνευματικόν Κέντρο ἐν Σάμῳ».
«Σαμιακόν Βῆμα», 27 Ἀπριλίου 1969, «Πορεία πρός τά θεῖα. Ὁ Ἱεράρχης Σάμου κος Παντελεήμων ἐφαρμόζει θρησκευτικάς τελετάς τύπου Βυζαντινοῦ».
«Σαμιακόν Βῆμα», 28 Μαρτίου 1966, «Ἐπανῆλθε ἐξ Ἀθηνῶν ὁ Σεβασμιώτατος Σάμου Κος Παντελεήμων».
«Σαμιακόν Βῆμα», 29 Ἰανουαρίου 1973, «Ἀρχιγραμματεύς».
«Σαμιακόν Βῆμα», 29 Μαρτίου 1966, «Ἑσπερινός ἐντός δάσους».
«Σαμιακόν Βῆμα», 30 Ἀπριλίου 1974.
«Σαμιακόν Βῆμα», 30 Μαΐου 1966, «Ὁ Σεβασμιώτατος Σάμου-Ἰκαρίας Κος Παντελεήμων».
«Σαμιακόν Βῆμα», 30 Ὀκτωβρίου 1970, «Τά Οἰκοτροφεῖα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως».
«Σαμιακόν Βῆμα», 5 Δεκεμβρίου 1973, «Ἐκκλησιαστικόν Σεμινάριον».
«Σαμιακόν Βῆμα», 5 Ἰουνίου 1973, «Ἡ Ἐκκλησία τῆς Σάμου καί ὁ Νέος Ἱεράρχης».
«Σαμιακόν Βῆμα», 5 Σεπτεμβρίου 1973, «Βεβήλωσις καί ἱεροσυλία».
«Σαμιακόν Βῆμα», 6 Μαρτίου 1969, «Εὐχαριστοῦν τόν Σεβ. Μητροπολίτην Σάμου».
«Σαμιακόν Βῆμα», 6 Ὀκτωβρίου 1969, «Αἱ Ἱεραί Μοναί».

«Σαμιακόν Βῆμα», 9 Ἰουλίου 1966, «Πανηγυρικός Ἑσπερινός πρός τιμήν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου».
«Σαμιακόν Βῆμα», 9 Ἰουλίου 1966, «Λειτουργίαι καί Μνημόσυνα».
«Σαμιακόν Βῆμα», Ἀπρίλιος 1966, «Αἱ περιοδίαι τοῦ Μητροπολίτου μας».
«Σαμιακός Τύπος», 7 Οκτωβρίου 1966, «Ὁ Νέος Μητροπολίτης Σάμου καί Ἰκαρίας», τοῦ Κίμωνος Λαμπράκη.
Συνέντευξη τοῦ Ἀντωνίου-Αἰμιλίου Ταχιάου, Ἀφιέρωμα τῆς ἐφημερίδος «Μακεδονία», 13/05/2012.

5. Ἱστοσελίδες

Ἀπό www.apodimos.com
Ἀπό τήν ἱστοσελίδα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης http://www.imth.gr/default.aspx?lang=el-GR&loc=1&page=297 στήν ἑνότητα Ἱεροί Ναοί, τμῆμα Ἱστοσελίδες ἱερῶν ναῶν τῆς Μητροπόλεως (Ἅγιος Φώτιος).
Ἀπό τήν ἱστοσελίδα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης http://www.imth.gr/default.aspx?lang=el-GR&loc=1&page=297 στήν ἑνότητα Ἱεροί Ναοί, τμῆμα Ἱστοσελίδες ἱερῶν ναῶν τῆς Μητροπόλεως (Ἱερός Ναός Ἁγίου Γεωργίου Πανοράματος).
Ἀπό τήν ἱστοσελίδα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης http://www.imth.gr/default.aspx?lang=el-GR&loc=1&page=297 στήν ἑνότητα Ἱεροί Ναοί, τμῆμα Ἱστοσελίδες ἱερῶν ναῶν τῆς Μητροπόλεως (Ἱερός Ναός Προφήτη Ἠλία Πυλαίας).
Ἀπό τήν ἱστοσελίδα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης http://www.imth.gr/default.aspx?lang=el-GR&loc=1&page=297 στήν ἑνότητα Ἱεροί Ναοί, τμῆμα Ἱστοσελίδες ἱερῶν ναῶν τῆς Μητροπόλεως (Ἱερός Ναός τῆς Ἁγίας Μεγαλομάρτυρος Κυριακῆς).
Ἀπό τήν ἱστοσελίδα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης http://www.imth.gr/default.aspx?lang=el-GR&loc=1&page=297
Ἀπό τήν ἱστοσελίδα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης http://www.imth.gr/default.aspx?lang=el-GR&loc=1&page=297
Ἀπό τήν ἱστοσελίδα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, http://www.imth.gr/default.aspx?lang=el-GR&loc=1&page=297
Ἀπό τήν ἱστοσελίδα τοῦ Ἐθνικοῦ Κέντρου Βιβλίου: http://www.ekebi.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=462&t=3062
Ἀπό τό http://efimeriosgrsxolia.blogspot.gr/2010/12/blog-post_8070.html
Ἀπό τό http://www.oikotrofeio.gr/directors/xrysofakhs.html
ἑνότητα Σχολή Βυζαντινῆς Μουσικῆς, τμῆμα Γενικά.
Ἱερά Μητρόπολη Θεσσαλονίκης http://www.imth.gr/default.aspx?lang=el-GR&loc=1&page=297

Ἱερός Ναός Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος http://www.inmetamorfoseos.gr/naos/?page_id=51

Σελίδα Ἱ. Ναοῦ Ἁγ. Βασιλείου στήν ὁδό Μετσόβου http://agiosvasileios.blogspot.gr/2008/06/blog-post_9451.html

Σελίδα Ἱερᾶς Μητροπόλεως Χίου, Ψαρῶν καί Οἰνουσῶν
http://www.imchiou.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=874:-1756-1801-&catid=76:2012-05-18-22-14-22&Itemid=110

Σελίδα κρατικοῦ ἀερολιμένα Σάμου http://www.enhmaek.gr/greek/airports/samos/samoshistory_gr.html

6. Φωτογραφικό ὑλικό (πηγές)

«…Σέ ὑπέρμαχον ἡ Οἰκουμένη…». *1700 χρόνια ἀπό τό μαρτύριο τοῦ Ἁγίου Δημητρίου 305-2005*, Θεσσαλονίκη 2005.

«Ἐπεσκέψατο ἡμᾶς». Πατριαρχικαί Ἐπισκέψεις εἰς τήν Συμβασιλεύουσαν, Θεσσαλονίκη 2000.

Ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο μας (βλ. ἀντίστοιχη ἐνότητα εἰς τήν βιβλιογραφία).

Ἀπό τό προσωπικό ἀρχεῖο τοῦ φωτογράφου ἐκ Σάμου κυρίου Νίκου Νόου, τόν ὁποῖον καί εὐχαριστοῦμεν θερμῶς διά τήν εὐγενῆ παραχώρησή των.

Βακάρου Δημητρίου Μ. Πρωτοπρ., *Ὁ Ἅγιος Μεγαλομάρτυς*, ἐκδ. *«Ἡ Ἁγία Ἄννα»*, Θεσσαλονίκη 1997.

Βακάρου Δημητρίου, Πρωτοπρ., *Τό Μύρο τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τοῦ Θεσσαλονικέως*, Θεσσαλονίκη 1989.

Μαϊτοῦ Ἰωάννου Πρωτοπρ., *Ὁ Ναός τοῦ Ἁγίου Δημητρίου Θεσσαλονίκης*, Θεσσαλονίκη 1989.

Ὁ Ἱεράρχης τῆς Μακεδονίας. *Εὐλαβικό ἀφιέρωμα στήν ἱερά μνήμη του ἐπί τῇ συμπληρώσει ὀκτώ ἐτῶν ἀπό τῆς κοιμήσεώς του (2003-2011)*, Λαγκαδᾶς-Θεσσαλονίκη 2011.

Παντελεήμονι Β΄ τῷ Παναγιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης, Τεῦχος ἀφιερωτήριον ἐπί τῇ εἰς Κύριον ἐκδημίᾳ Αὐτοῦ, Περιοδικό *Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, Θεσσαλονίκη 2003.

Παντελεήμονος Β΄ (Χρυσοφάκη), Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης 1974-2003, *Λόγοι πνευματικῆς οἰκοδομῆς καί ποιμαντικῆς διακονίας*, Θεσσαλονίκη 2006.

Παντελεήμονος Β΄ Χρυσοφάκη, Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης (1974-2003), *Διδαχαί περί Θείας Λατρείας*, Θεσσαλονίκη 2008.

Παντελεήμονος Β΄ Χρυσοφάκη, Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης (1974-2003), *Διδαχαί περί Ἱερᾶς Ἐξομολογητικῆς*, Θεσσαλονίκη 2009.

Παντελεήμονος Β΄, Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης (1974-2003), *Ποιμαντορικαί Ἐγκύκλιοι (2000-2003)*, Θεσσαλονίκη 2007.

Προσφορά Παντελεήμονι Β΄ τῷ Παναγιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης ἐπί τῇ εἰκοστῇ ἐπετείῳ ἀπό τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐνθρονίσεώς του, 3 Αὐγούστου 1974-3 Αὐγούστου 1994, *Ιρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Τεῦχος ἑόρτιον*, τεῦχ. 753, Μάιος- Αὔγουστος 1994.

Σερενίδη Ιρηγορίου Πρωτοπρ., *Ἅγιος Ιρηγόριος Παλαμᾶς, Ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης. «700 χρόνια ἀπό τή γέννησή του» (1296-1996)*, Θεσσαλονίκη 2002.

Σερενίδη Ιρηγορίου Πρωτοπρ., *Ἡ Κρύπτη τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγώνα*, Θεσσαλονίκη 2005.

Τασσιᾶ Χ.Ἰωάννου, Μ. Ἀρχιμ., *Ὁ Ἅγιος Γεώργιος Ροτόντα*, Θεσσαλονίκη 1995.

Τεῦχος Πανηγυρικόν ἐπί τῇ ἀναγορεύσει εἰς ἐπίτιμον διδάκτορα τῆς ἀκροτάτης τῶν ἐπιστημών Θεολογίας τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος Β΄, *Ιρηγόριος ὁ Παλαμᾶς*, τεῦχ. 765, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1996.

Σημειωση:

Εὐχαριστῶ θερμῶς τόν Μακαριώτατο Πατριάρχη Ρουμανίας κ.κ. Δανιήλ, γιά τήν ἀποστολή χαιρετιστηρίου μηνύματος τό ὁποῖο περιέχει Λόγους Ἀγάπης καί Τιμῆς πρός τό πρόσωπο του Μακαριστοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Παντελεήμονος τοῦ Β΄.

Λόγῳ καθυστερήσεως τῆς ἀλληλογραφίας οἱ εὐχαριστίες μου πρός τό πρόσωπο τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Ρουμανίας κ.κ. Δανιήλ δέν συμπεριελήφθησαν στό κείμενό μου "Μνήμη Ἱερά".

† Ὁ Λαγκαδᾶ, Λητῆς καί Ρεντίνης Ἰωάννης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελ.

Χαιρετισμός τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου 9

Χαιρετισμός τῆς Α.Θ.Μ. τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας κ.κ. Θεοδώρου 11

Χαιρετισμός τῆς Α.Θ.Μ. τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων κ.κ. Θεοφίλου 13

Χαιρετισμός τῆς Α.Μ. τοῦ Πατριάρχου Ρουμανίας κ.κ. Δανιήλ 15

Χαιρετισμός τῆς Α.Μ. τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Ἱερωνύμου 17

Χαιρετισμός τοῦ Γέροντος Βασιλείου Ἰβηρίτου, Προηγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἰβήρων Ἁγίου Ὄρους 19

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ
τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Ἀνθίμου 21

ΜΝΗΜΗ ΙΕΡΑ
τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Λαγκαδᾶ, Λητῆς καί Ρεντίνης κ.κ. Ἰωάννου 23

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ
ΕΥΛΑΒΙΚΗ ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑΣ ΒΙΟΥ

1. Ἡ πρό τῆς χειροτονίας περίοδος τῆς ζωῆς του 27

2. Ὁ Παντελεήμων Χρυσοφάκης ὡς κληρικός 40

3. Μεταπτυχιακές σπουδές στό Παρίσι 57

4. Ἡ ἐπιστροφή στήν Ἑλλάδα καί ἡ ἐν Ἀθήναις διακονία 74

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ
Η ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΤΟΥ ΩΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΣΑΜΟΥ ΚΑΙ ΙΚΑΡΙΑΣ
(1965-1974)

1. Ἐκλογή καί ἐνθρόνιση 77

2. Ἐκκλησιαστικό ἔργο 100

3. Ποιμαντικό ἔργο 110

4. Πολιτιστικό, ἐκπαιδευτικό καί κοινωνικό ἔργο 114

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ
Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΟΣ Β΄
ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

1. Ἐνθρονιστήρια τελετή καί προσφωνήσεις 125
2. Ὁ Ἐνθρονιστήριος Λόγος τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ.κ. Παντελεήμονος Β΄ 146

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ
ΤΟ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟ ΚΑΙ ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΤΙΚΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ
ΜΑΚΑΡΙΣΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΟΣ Β΄
ΣΤΗΝ ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

1. Ἅγιος Γρηγόριος Παλαμᾶς 152
2. Ἅγιος Δημήτριος 167
3. Λείψανα τοῦ ὁσίου Δαυίδ τοῦ Ἀμυγδαλίτου 210
4. Οἱ ἅγιοι Κύριλλος καί Μεθόδιος καί ὁ περικαλλής ναός τους 215
5. Τά περί τόν Ἱερό Ναό Ἁγίου Γεωργίου – Ροτόντα 232
6. Τό ἔργο τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Παντελεήμονος Β΄ στίς Ἱερές Μονές καί τούς Ἱερούς Ναούς τῆς ποιμαντικῆς του ἐπικράτειας 243

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ
Ο ΦΙΛΑΓΙΟΣ ΑΓΩΝ ΤΩΝ ΑΓΙΟΚΑΤΑΤΑΞΕΩΝ ΤΟΥ
ΜΑΚΑΡΙΣΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΟΣ Β΄

1. Ἅγιος Συμεών, Ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης (1370-1429) 251
2. Ἅγιος Νικόλαος Καβάσιλας-Χαμαετός (1322-1392) 263
3. Ἅγιος Εὐστάθιος, Ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης (1125-1195) 271
4. Ἅγιος Γρηγόριος Καλλίδης, Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης (1844-1925) 284

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ
ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΑΓΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ
ΠΛΟΥΣΙΕΣ ΔΙΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ
ΚΑΙ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

1. Διοργάνωση Θεολογικῶν Συνεδρίων 291
2. Βράβευση τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ περιοδικοῦ «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» 294
3. Ἀρωγός τῶν χωρῶν τῆς Βαλκανικῆς 295
4. Γέροντος Μαξίμου Ἰβηρίτου (Πρωτεπιστάτου Ἁγίου Ὄρους Ἄθω) Ὁ ἀοίδιμος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Παντελεήμων ὁ Β΄. 314

5. Εὐκαιρίες ἁγιασμοῦ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ 319
6. Χειροτονίες 325

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ
Η ΑΝΑΓΟΡΕΥΣΗ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΣΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ
ΣΕ ΕΠΙΤΙΜΟ ΔΙΔΑΚΤΟΡΑ ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ 327

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΟΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΑΙ
ΦΙΛΑΝΡΩΠΙΚΟ ΕΡΓΟ ΣΤΗΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
1. Σχολές καί Ἱδρύματα ἐπί Ἀρχιερατείας τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου κ.κ. Παντελεήμονος Β΄ 367
2. Κοινωνικό ἔργο 376
3. Φιλανθρωπικό ἔργο 385
4. Ἡ συμβολὴ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης εἰς τὸν χῶρον τῶν νευροεπιστημῶν καὶ τῆς ἰατρικῆς ἠθικῆς, ὡς συνέχεια τῆς Βυζαντινῆς παραδόσεως, τοῦ Ὁμοτίμου καθηγητοῦ Νευρολογίας Α.Π.Θ., κ. Σταύρου Μπαλογιάννη 393

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΑΤΟ
ΑΓΩΝΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΕΩΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΤΑΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
1. Ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης κ.κ. Παντελεήμων Β΄ καί ἡ Μακεδονία 439
2. Τό συλλαλητήριο τῆς 14ης Φεβρουαρίου 1992 στήν πλατεία Ἀριστοτέλους 446
3. Ὁμιλία τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου κ.κ. Παντελεήμονος Β΄ στό συλλαλητήριο τῆς 14ης Φεβρουαρίου 1992 451
4. Ἱερά Σύναξις τῆς 15ης Φεβρουαρίου 1994 στόν Ἱερό Ναό τῆς Τοῦ Θεοῦ Σοφίας Θεσσαλονίκης 457
5. Παμμακεδονικό συλλαλητήριο τῆς 31ης Μαρτίου 1994 465
6. Ἡ Ἱερή Σύναξη τῆς 15ης Φεβρουαρίου 1995 στόν Ἱερό Ναό τοῦ Πολιούχου Ἁγίου Δημητρίου 471
7. Ἡ Ἱερή Σύναξη τῆς 11ης Ὀκτωβρίου 1995 στόν Ἱερό Ναό τοῦ Πολιούχου Ἁγίου Δημητρίου 475

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ
ΑΓΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΘΕΣΗ ΤΩΝ ΤΑΥΤΟΤΗΤΩΝ

1. Ἡ Λαοσύναξις γιά τό ζήτημα τῆς ἀναγραφῆς τοῦ θρησκεύματος στίς ἀστυνομικές ταυτότητες 485
2. Τό κείμενο τῆς ὁμιλίας τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κυροῦ Παντελεήμονος 488
3. Τό κείμενο τῆς ὁμιλίας τοῦ Μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί Πάσης Ἑλλάδος κυροῦ Χριστοδούλου 489

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΔΕΚΑΤΟ
ΑΝΥΣΤΑΚΤΗ ΜΕΡΙΜΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΜΕΣΩ ΣΟΦΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΚΑΙΡΩΝ ΕΓΚΥΚΛΙΩΝ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ

1. Διδαχές περί Θείας Λατρείας 514
2. Λόγοι Πνευματικῆς Οἰκοδομῆς καί Ποιμαντικῆς Διακονίας 516

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΩΔΕΚΑΤΟ
Η ΜΑΚΑΡΙΑ ΚΟΙΜΗΣΗ ΤΟΥ ΓΕΡΟΝΤΟΣ

1. Τριήμερο προσκύνημα 521
2. Ἡ Ἐξόδιος Ἀκολουθία 522
3. Λιτανευτική πομπή καί ἡ ταφή τοῦ κοιμηθέντος Ἱεράρχου τῆς Μακεδονίας 533

ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΟΣ ΤΟΥ Β΄ 539

ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΙΜΗΝ ΚΑΙ ΜΝΗΜΗΝ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΟΣ ΤΟΥ Β΄ 545

ΕΠΙΛΟΓΟΣ 547

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 553

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ
"Ο ΑΠΟ ΣΑΜΟΥ ΚΑΙ ΙΚΑΡΙΑΣ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ Ο Β΄ (ΧΡΥΣΟΦΑΚΗΣ)
ΔΙΗΛΘΕ ΔΙΑΚΟΝΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥ ΤΟ ΓΕΩΡΓΙΟΝ"
ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΘΗΚΕ ΚΑΙ ΤΥΠΩΘΗΚΕ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΜΕ ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ ΑΔΕΛΦΩΝ ΒΑΡΟΥΣΙΑΔΗ
ΣΤΗΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΤΟΝ ΙΟΥΛΙΟ ΤΟΥ 2013

Ὁ Μακαριστός Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ ὁ Β΄ (κατά κόσμον Νικόλαος Χρυσοφάκης) ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τό ἔτος 1925. Ἀπεφοίτησεν ἐκ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν τό ἔτος 1947. Ἐχειροτονήθη Διάκονος τό 1950 καί Πρεσβύτερος τό 1951. Ἐπί διετίαν ἠκολούθησεν εὐρυτέρας σπουδάς εἰς Παρισίους, φοιτήσας εἰς τό Πανεπιστήμιον τῆς Σορβόννης καί εἰς τό Καθολικόν Ἰνστιτοῦτον τῶν Παρισίων.

Ὑπηρέτησεν ὡς α) Ἱεροκήρυξ τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων Ἐδέσσης καί Θεσσαλονίκης, β) Προϊστάμενος τῶν Ἱερῶν Ναῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου Καπνικαρέας (Πανεπιστημιακοῦ Ναοῦ) καί Ἁγίου Βασιλείου Ἀθηνῶν, γ) Ὑποδιευθυντής καί Πνευματικός τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας καί δ) Γραμματεύς τῶν Συνοδικῶν Δικαστηρίων. Ἐδίδαξεν εἰς τά Ἀνώτερα Ἐκκλησιαστικά Φροντιστήρια Ριζαρείου καί Θεσσαλονίκης καί εἰς τό Πνευματικόν Φροντιστήριον Πεντέλης.

Ἐξελέγη Μητροπολίτης Σάμου καί Ἰκαρίας τό 1965, τό δέ ἔτος 1974 κατεστάθη εἰς τήν Ἱεράν Μητρόπολιν Θεσσαλονίκης. Συνέγραψε διαφόρους μελέτας καί ἄρθρα, προέστη δέ πλείστων Θεολογικῶν Συνεδρίων ἐν Θεσσαλονίκῃ. Τήν 12ην Νοεμβρίου 1996 ἀνηγορεύθη ὑπό τοῦ Τμήματος Ποιμαντικῆς καί Κοινωνικῆς Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ. Ἐπίτιμος Διδάκτωρ.

Ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ τήν 9ην Ἰουλίου 2003 εἰς τό Κάθισμα τῆς Πορταϊτίσσης τῆς Ἱ. Μονῆς Ἰβήρων Ἁγίου Ὄρους.